

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Toronto University Library
Presented by

The Right Reverend The Lord Bishop of Southern
through the Committee formed in
The Old Country
to aid in replacing the loss caused by
The disastrous Fire of February the 14th 1890

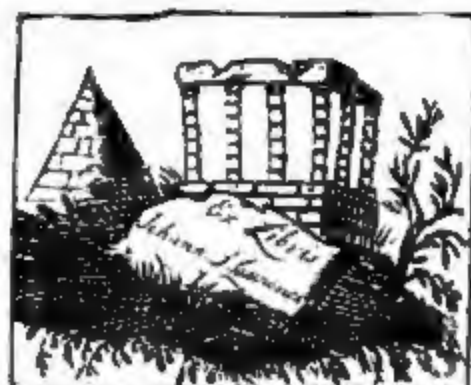
JOHN BRITNELL
Bookseller
30 YONGE ST., TORONTO,
CANADA
Thousands of volumes of
the best old European Books in
Stock. Frequent consignments
from our depot in London.

2842

Green River
7/2
18
18
18

Toronto University Library
Presented by

the Right Reverend The Lord Bishop of Montreal
through the Committee formed in
The Old Country
to aid in replacing the loss caused by
The disastrous Fire of February the 14th 1890

JOHN BRITNELL
Bookseller
250 YORK ST. TORONTO,
CANADA

Grad. R. R.

PA

249

111

153

TITI LUCRETII CARI
DE RERUM NATURA
LIBRI SEX

QUIBUS NOTAS ADDIDIT THOMAS CREECH
ACCEDUNT ANNOTATIONES R. BENTLEII
VARIE LECTIONES IV. EDD. ANTIQUISSIMARUM
NECNON INDEX LOCUPLETISSIMUS

LONDINI
GULIELMUS PICKERING

1835

Grad. R.R.1

John S. Lawrence Estate

gt
H-25-1925

18279
26/11/91

CHRISTOPHORO CODRINGTON

COLLEGII OMNIUM ANIMARUM SOCIO,

THOMAS CREECH

EJUSDEM COLLEGII SOCIUS S. P. D.

QUALI otio jam utor, occupato, requiris, an inertī, et remisso; inquirenti qui respondeat libellum accipe, non multis quidem vigiliis, et acri studiorum intentione, aliqua tamen diligentia elaboratum: neque enim ad *Te* elegantissimi ingenii virum mitti aliquod debet, quod impolitum nimis foret et rude; Lepore, Vi, et Acumine omni destitutum. Quamquam quid diligenter factum videatur *Tibi*, qui in Critica, et Philosophia, quantum per ætatem tuam homini licet, in Poëtica supra annos vales, nisi utaris ea moderatione animi, qua tuas Dotes æstimare, et illa benignitate, qua meas Nugas esse aliquid putare soles?

Multi quidem¹ attribuunt Lucretio omnes virtutes quæ optimum Poëtam, et consummatissimum Philosophum ornare possunt; suæ opinioni plus satis indulgentes, ejusque famæ forsā nimis benigni: sed istam benevolentiam, qua non indiget, vir erecti justique animi aspernatur, contentus iis meritis, quæ Vetus Criticorum Gens, integerrimi judices, agnoverunt, et suo confirmârunt judicio. Nam in illo *Artem* Tullius², *Sublime carmen* Ovidius³, Quintilianus⁴ *Elegantiam*

¹ Lambinus, Gifanius, Faber, alii.

artis: alii legunt, *Sunt lita multis,*

² Epistol. ad Fratrem, lib. II. etc.

ep. 11. *Lucretii Poëmata non sunt ita multis luminibus Ingenii, multæ tamen*

³ Am. lib. I. el. 15.

⁴ Instit. Orat. lib. X. cap. 1.

in sua materia, Statius⁵ *Arduum furorem* admiratur; neque quis tam acerbus Poëtæ censor, adeoque sui negligens, ut hæc neget, Doctorum invidiam sua reprimit conscientia, Indoctorum maledicentiam tantorum judicum reverentia: et sane jure expectanda est *Elegantia* in carmine ab ipso Patre venustatum Cicerone⁶ perpolito, *Sublimitas*, *Arduusque furor* in gravissimo⁷ suæ ætatis (non rudis vero et indoctæ) Poëta: et quod ad *Artem* spectat; seu argumentorum inventionem, seu materiæ dispositionem, sive ad unum finem, impium certe, sed quem sibi elegerat, attentionem consideremus, nulla erit unquam perfectior disciplinæ formula.

Uni Quintiliano inter Veteres (Poëtæ fortassis alii judicabunt, ego vero ipsius Quintiliani hominis in rebus Philosophicis minime exercitati vitio) videtur difficilis⁸; at plurimis e Recentioribus difficilior: nec injuria. Illa enim fuit indiligens exscriptorum inscitia, ut nullus fere versus, (de paginis quid dicam?) sincerus aut emendate scriptus: neque Manus neque Mens suo officio fungebatur, monstrosæ ubique voces, absurdæ sententiæ; et barbari isti librorum conservatores nobis tradiderunt codices ea fide, qua mare turbidum navigia; nam eructat illud fractas lacerasque tabulas, e quibus forsitan aliæ naves compingi possunt, sed minoris formæ et venustatis, nisi a peritissimo artifice conjungantur.

Ideo primi Lucretii Editores non tam Codicum Scripturam exhibebant, quam conjecturas suas, vanas plerumque, aliquando improbas; id quod decuit, id quod ætati conveniebat fecerunt, conabantur loqui, sed in ista Literarum infantia quid præter dimidiata verba, et incertam pronunciationem expectemus? Nondum satis nota erat Poëtæ dictio, ignota prorsus Epicuri Philosophia. Iste enim Poëtarum mos est, ut qui delectum verborum affectent veteres exquirant voces,

⁵ Geneth. Lucani, lib. II. Sylvarum.

⁶ Eusebius Olym. 171.

⁷ Cornelius Nepos vit. Attici.

⁸ Inst. Orat. lib. X. cap. 1. ubi tamen Barthius, sed frustra, legit *diffusilis*.

et cum antiquis ament loqui; neque quidem diffitendum antiquis vocibus, et veterum loquendi formulis, (horridæ licet videantur et incultæ,) vim et generosam quandam pulchritudinem inesse. Novæ placent, namque delicatæ, sed languidæ et inertes, ista ætas quæ perpolit, emollit; neque aliam ob causam fluidas in Ovidio delicias, in Virgilio nervosam Majestatem admiramur, quam quod alter cum viris tantum suæ ætatis loquebatur, alter non suos quidem neglexit, sed iis immiscuit Majores. Non vero tenuis labor est, voces, quibus Ennius, Attius, Nævius, etc. usi sunt, reconditas penitusque jacentes invenire, explicare inventas; evolvendi sunt veteres Grammatici, Poëtarum interpretes, multo denique usu, et pari attentione opus.

Quod si plana fuisset et aperta Dictio, Materies tamen difficilis et impedita, nec cuilibet obvia est Epicuri ratio; experti nôrunt Illius Philosophiam postulare subactum et patiens ingenium, quod nullas reformidet difficultates, et sit totius naturæ capax; neque vero tacendum, quod Ille, qui nullam foelicitatem sine Otio esse, et sola sua Ratione et Sapientia beatitudinem acquiri posse decreverat, laboriosam instituit disciplinam, et quæ sui studiosos nunquam patitur otiosos esse: quippe a Sensibus, in quibus hominum desidia ut plurimum subsistit, abducit; rapit per Inane insensile, et in omni explicatione, tot et tam minutis utitur instrumentis, ut illa colligere operosum sit, contemplari grave: ut Colorum, Saporum, Odorumve variationem, (hi sunt vulgares naturæ lusus,) intelligas, perspicienda est motuum figurarumque infinita varietas, connexus, viæ, intervalla; nihil in hac disciplina simplex, et quod uno quasi intuitu comprehendere possit: alii interim Philosophi iis, quas sensibiles vocant, qualitatibus instructi omnia naturæ opera compendio transigunt, unoque Spiritu, tanquam vesicam inflarent, instituunt Philosophum. Hoc quod dico Idem Ille demonstravit, qui multa a Democrito sumens tot voluminibus inchoavit potius

quam absolvit Physicam, fundamenta jecit istius scientiæ, quam perficere totam Posteritatis industriam exhauriret: multa Ipse aperuit; multa reliquit aliis explicanda, et, quod maxime dolemus, Illius olim foeliciter transacti labores sunt iterum a Nobis retractandi: nam e trecentis⁹ voluminibus, si tres epistolas exciperes, quid superest præter sententiolas quasdam ab Academicis, Stoicis, et Pyrrhonicis, injustis hominibus illique Philosopho inimicissimis conservatas? Quas tamen non ut Illius decora, sed suæ virtutis indicia exhibent, ideoque laceræ apparent et fractæ, tanquam trophæa suis ictibus confossa. E Græcis discipulis multi scripserunt multa, non erudite nimis, et considerate parum; e Latinis pauci, Amafanii¹, Catique² scripta perierunt, contemptu suæ ætatis, sequentium neglectu; totusque Epicurus, quantus quantus olim fuit, in uno Lucretio (qui tres istas epistolas a Diogene Laërtio³ descriptas, olim integras, hodie vero mirum in modum depravatas Latine vertisse mihi visus est) continetur. Tempus, ut flumen, res quas recipit dissolvit, et raro integræ deferuntur.

Parcamus igitur primis Lucretii Editoribus, neque Incuriæ imputemus vitia, quæ Inopiæ forsitan verius attribuantur; omittamus saltem, postquam Lambini sagacitas, et Gassendi incomparabilis viri eruditio effecit, ut possimus illorum industria facilius carere. Alter enim in codicibus conferendis diligens, in conjectando acutus, et foeliciter audax, imbutus Epicuri doctrina, Turnebi, Aurati, aliorum familiaritate usus, multis curis multoque studio adeo emendatum edidit Lucretium, ut nullus fere Poëtarum integrior: alter ita expressit Epicurum, ut non magis imago faciem; nisi quod, ut in Pictura plerumque fit, hic sit non parum elegantior; et qui horum studia apte conjunxerit, *Ille* mihi videtur Lucretii optimus Interpres.

⁹ Diogenes Laërtius, lib. X.

¹ Cicero Quæst. Acad. lib. I.

² Cicero Epist. ad Cassium.

³ Lib. X.

Id tandem conatus est Fayus⁴, siquis alius huic operi quam maxime inidoneus; atque ita perfecit, ut se Lambini et Gassendi scripta nunquam legisse abunde demonstraverit. *Variorum Codicum auxilium, et Carmen omnino a mendis vindicatum*⁵ jactat, cum sexcentis exemplis confirmare possum Istum uni Pareo, homini furfuraceo, fidere: barbara interpretatione incestavit Latinissimum Poëtam, easque notas adjecit, quæ Philosophum faciunt sæpe absurdum, seipsum semper ridiculum. Sed iste bipes est ex illo hominum genere, qui post depravatam Religionem, et corruptos bonos Mores, in Literas humaniores involant, et maxime agunt, ut nec pii, nec boni, nec literati possimus esse. Siquid asperius dixerim, id non meis moribus, sed illorum insolentiæ, qui bonos autores violant ascribas; nôsti lenitatem, at stulta est clementia duris verbis parcere, cum isti sint meriti duriora: ego quidem opus a Fayo institutum, melius quam Ipse potuit (indulge mihi istam arrogantiam, nihil enim humilior dici potest) absolvi; Lambini, Gifanii, Vossii, Salmasii, Gronovii, Fabri, aliorum observationes, conjecturas, interpretationes, emendationes collegi, digessi; non tamen adeo probavi omnia, quæ magni illi viri dixerunt, ut nunquam meo animo obsequutus fuerim: quod vero Gassendus utramque fere paginam facit, id quidem contendo recte institutum, et negent isti, qui mihi, aliisque Lucretii lectoribus invident tam doctum, tam elegantem Interpretem.

Fugi tamen, quantum potui, Grammaticorum contentiones, de literis, vocumque apicibus, si modo integra et expedita videbatur sententia, non nimis sollicitus: non probabilis curiositas vexare voces, cum varies licet et torqueas, idem tamen fatebuntur. Verebar etiam, ne illa morum dulcedo, quæ *Tibi*, aliisque optimis viris non fatua videbatur, acesceret; quippe Grammaticorum gens est clamosa; immitis, acerba,

⁴ Editor Lucretii in usum Delphini.

⁵ Præf.

irritabilis; neque eorum familiaritate cautus aliquis nimis uteretur. Perpetuum inter eos odium, contumeliæ, convitia; ut imperiti rudesque tragici, cum humile aliquid et miserabile dicant, vocem intendunt, et minantur magna: neque hoc quidem convenit in viles tantum et e trivio Grammaticos, sed Scaligeros, Salmasios, Vossios, Huetios, quos in omni literarum genere maximos veneramus, sed experimur illiberales Grammaticos: cum ad puerilia descendant, tanquam pueri rixantur. Memini autem me Philosophum interpretari; quod si perfecero, novi *Te* Laudatorem non parcum, si exciderim proposito, indulgentissimum Amicum experiar; benigne moneris et corriges: an idem alii facturi sunt, forsitan non tanti est ut studiosius inquiram.

Obsignaveram has literas, neque longiori sermone *Te* morari, et peccare in publica commoda decreveram, cum veteres notæque calumniæ irruerint, postulantes ut resignarem, sibi que satisfacerem; rejeci, quid enim cramben tam fatuam reponam? Sed cum instarent acrius, novosque jactarent autores, admisi tandem, et jam in scenam prodeunt.

Prima humilis est, et Grammatica⁶, dicitque Lucretium Poëtam non esse; nempe nos hodie melius intelligimus quoniam sunt isto titulo digni, quam uterque Cicero⁷, Cornelius Nepos⁸, Ovidius⁹, alique verborum callentissimi scriptores: illi Vatem dicunt, et quidni ego illis credulus, donec meliores autores, quos sequar, habeam? *Per ambages Deorumque ministeria non præcipitatur liber spiritus*; nec fuit necesse: Physicum enim non Heroicum contendo; sit Empedocli, Arato, Hesiodo, Virgilio proximus, locum haud opto digniorem: Diis famulis non utitur, sed nec vilia, fœda, et pudenda officia illis mandat, quod isti Deorum Dearumque Domini non raro faciunt: quid autem dicam Epicuri Deos

⁶ Hieronym. Magius, Miscel. lib. I. c. 17.

⁷ Epist. ad Fratrem, lib. II. ep. 11.

⁸ Vit. Attici.

⁹ Tristium lib. II.

ridiculos fore, si cum æterno sint Otio donati turbarent omnia, et tumultuarentur? Sed *Incomptus* est et *Laxus*, non habet numeros, aut perspicuam Virgilii brevitatem: quasi non iniquum et indignum esset in opere imperfecto, et quod ultimam auctoris manum desideravit, eas videres requirere, quæ in Poëmate maxime elaborato sunt spectabiles.

Huic Calumniæ ita profligatæ succedit alia elatior aspectu, et voce truculentior; clamitans vesanum esse, immodestum, impium, voluptatis magistrum, omni denique spurcitie, quæ decet porcum ex Epicuri grege inquinatum: ego vero nunquam animum meum inducere potui ut credam, Pomponii Attici, castissimi viri familiarem, utriusque Ciceronis delicias, et eximium suæ ætatis ornamentum tot vitiis (de impietate aptior erit dicendi locus) foedatum. Testes igitur quæro, sed nullibi inveniam, scripta evolvere, at in illis omnia longè dissimilia; multa adversus metum fortiter, intemperantiam severe, libidinem caste disputantur, quæ hortari ad Virtutes, ab Avaritia, Ambitione, Luxuria possint deterrere, plurima: et qui ad illius præcepta vitam moresque componit, illum privati habebunt integerrimum amicum, civem Respublica.

Sed cum Epicuri sectatores non tam sua quam magistri infamia laborant, haud integra erit Poëtæ nostri dignitas, nisi Illius etiam honos vindicetur: nam male moratus Scholæ Philosophicæ Princeps, ut Fons lutulentus canalem suum, obducit quasi limo, et conspurcat Discipulos. Quid autem Epicurum laudarem apud *Te*, qui moribus vitæque instituto es ab illo, quem vulgus sibi fingit, quam maxime alienus? In Deum, Patriamque pius, Amicis fidus, modestus, temperans, literarum studiosissimus, in notos benignus, ignotis omnibus benevolus, et omnibus vicissim charus, despicias oderisque necesse est impium, infidum, immodestum, intemperantem, rudem disciplinarum contemptorem, universis invidentem, et universis pariter invisum. Attamen hoc *Tibi* jucundum fore existimo, qui justus æquusque rerum arbiter suum unicuique

tribui, neque quenquam innocentem calumniis opprimi et obtundi velis.

Quod negaverit Deum effecisse omnia, et humana curare impium agnosco, et non ego is sum qui excusarem; licet huic errori humanam imbecillitatem prætexere potuerim; cum omnes Physici ante Anaxagoram, Aristoteles, nec Stoicos excipiam, quibus Fatum erat pro Providentia, sint eodem crimine impliciti: Æternam materiam, Dei sororem ut vocant, objicerem Platonis, et Mali principium pariter æternum; demonstrarem quod Ipse Epicurus non minus honorifice de Deo senserit, quam Isti qui videri volunt (Socineos intelligas) piissimi: denique quod Deum¹ coluit nulla spe, nullo pretio inductus, sed propter ejus Majestatem eximiam supremamque naturam: sed istis omissis contemplare obsecro Epicurum tanquam in trivio positum, Stoici cum suo Fato obsidebant hanc viam, a qua refugit Voluntas libera et Fatis avulsa; illam implebant Boni adversas res deplorantes, Malique jactantes secundas, neque illac erat facile transeundum, in Tertiam igitur fervido nimis et inconsiderato impetu prosiluit; miserere tantæ infœlicitatis, nisi malis oblivisci.

Patria Deo proxima, ejusque saluti suum otium post habuit Epicurus, siquid intervenerit² accessurus ad Rempublicam: non impotenter appetebat imperium, neque fugit administrationem cum invitaverit occasio, leni mitique secessus placuit, et cum Se abstinuerit a rebus civilibus præparavit principem: Amicitias³ non oratione solum, sed multo magis vita, et factis et moribus comprobavit; familiares⁴ fame laborantes sustinuit, partitus cum ipsis ad numerum fabas: et⁵ ista commendatio puerorum, memoria et charitas amicitiae, summorum officiorum in extremo spiritu⁶ conservatio indicat innatam esse homini probitatem gratuitam, non invitatam vo-

¹ Seneca de Ben. lib. IV. cap. 19.

² Vid. ratas sententias apud Laërt.

³ Cicero, lib. I. de Fin.

⁴ Plutarchus in vita Demetrii.

⁵ Cicero, lib. II. de Fin.

⁶ Vid. Test. Epicuri apud Laërt.

luptatibus, nec præmiorum mercibus evocatam. Ita cum amicis mori sustinuit, moriens eos superstites summa benevolentia amplexus est, et si maximum fidei indicium requiras, non⁷ dubitavit pro Amico mori.

Qui libidinem Epicuro objicit, demonstret illius furta et delicias⁸; qui gulam, fercula; adeat hortos, lautissimæ mensæ accumbat, et tandem plenus et satur instituat accusationem. Sobrius vixit et frugi senex, lætus⁹ exigui horti plantaribus, maza¹ fructibusque famem maligne extinxit, aqua² et pane simplici contentus, quibus caseum addidit, quando genio indulgere, et sumptuosius convivari libuit. Quæ his contraria a Plutarcho et Cicerone referuntur, plurima sunt a Stoicis impudentissime efficta³, et invidiose recitata ab istis autoribus, qui oppugnabant opiniones in quas popularius⁴ dicere potuerunt: neque Epicurum mihi videntur satis intellexisse, namque Ille, ut erat facetus, varia *Voluptatis* significatione illusit Stoicos, fastosos et irritabiles viros, ut habeant isti unde rixentur, et fiant magis ridiculi: familiaribus autem vera rigidaque Virtus erat explicata verbis⁵, vita moribusque declarata; et nulla unquam Schola vidit majores viros, et magis omni laudis genere insignes.

De contentu Disciplinarum quid responderem, cum utiles vix neglexerit, et ego non sum adeo delicatus, ut nullam admitterem Philosophiam nisi operose et phaleris ornata? At serio isti accusant, qui invidum dicunt, ingratum, Democriti⁶, et Nausiphanis, e quibus⁷ profecit, ca-

⁷ Vid. ratas sententias apud Laërt.

⁸ Diogenes Laërtius, lib. X. et Nanzani Jamb. 18.

⁹ Juvenalis Sat. XIII. et XIV.

¹ Porphyrius, lib. I. de Abst. Seneca Epist. 21. Plutarchus adv. Colotem.

² Laërtius, lib. X.

³ Ibid.

⁴ Vid. Ciceronem, lib. III. Tuscul. Orat. in Pisonem; lib. III. de Orat. et

Plutarchum adv. Colotem, et A. Gellium, lib. II. cap. 8. et 9.

⁵ Inde Epicurei apud Clem. Alex. Strom. V. p. 575. dicunt καὶ παρ' αὐτοῖς ἀπόρρητα εἶναι, quem locum Gassendus, tom. V. p. 95. non recte explicat.

⁶ Cicero, lib. I. de Fin. lib. I. de Nat. Deorum.

⁷ Sextus Empiricus, lib. I. adver. Mathematicos.

villatorem: grave hoc crimen, sed et commune, et si vera foret accusatio⁸, iniquissime id vitium hodie objiceretur Epicuro, qui amplas dedit pœnas omnium ætatum invidia et ingratitude oppressus. Quis enim impotentius affligitur? et ipsa Stoicorum Vulgique rusticitas temperans videatur et humana, si conferatur cum illorum convitiis, qui qualem qualem in Physicis profectum uni Epicuro acceptum referre debent. En magnum et memorabile exemplum! *Sequitur⁹ Epicurus cum suo grege, Vir parum eruditus, sed ingenio non vulgari, ita tamen sensibus addicto, ut exinde supremam veritatis normam et indicem semper desumendam esse putaverit. Gaudeat Ille suis sensibus omniscientibus, suo sole sesquipedali, sua terra non pendula, sed radicata deorsum in infinitum, recurrente sole qualibet nocte per terrarum latera ad carceres Orientales; hæc si Philosophum decent, qualia sunt illa quæ decent vulgus et idiotas? Suam illis scientiam, suas voluptates, utrasque sensibiles non invideo: digni qui cum corporibus vivant, pereantque animi.*

De hujus Viri Philosophia nihil habeo commemoratione dignum; Democriti et Leucippi dogmata corripit potius quam emendavit, antiquo-barbara et vetustissima ignoravit, novis inveniendis impar: philosophatur laxè, et per rationes fluctuantes, quæ non constringunt animum, neque ad assensum impellunt, nisi sua sponte in partes indolemque Epicuri propendeat. Quoad mundi ortum, quod proxime accedit ad argumentum nostrum, ea in re se pessime expedit Epicurus, nam præterquam quod Atomorum illi motus quos introduxit, tam descensus quam declinationis, fictitii, cum his figmentis rem suam necdum conficere potuit. Cum enim in formanda tellure præteriisset membranam illam Leucippi (cujus meminimus) orbemque primigenium, levem

⁸ Negat Laërtius, lib. X. Illustrius in Colotem, et Lucretio refutari potest. Epicuro, et e Plutarchi lib. II. adv. ⁹ Archæologia Philos. p. 185.

et æquabilem, et ad hodiernam terræ formam protinus aptare voluerit suam Cosmogoniam, plane excidit proposito, atque frustra fuit; cum neque maris, neque montium, neque cavitatum terræ, aut cæterarum, quas in ipsius forma conspicimus, inæqualitatum causas reddere poterat aut verisimiles, aut tolerabiles. Agnoscis contumelias, vehementes et acerbas, a viro probo, intelligente, cætera candido, profusas; ab illo denique qui non tantum quicquid in Physicis præclare dixit, sed Scommata¹ ista quibus tam frigide, et illiberaliter illudit sacræ Mosis historiæ, ab Epicuro accepisse videatur: nempe cum decreverit vastare hortum, salubres simul noxiasque herbas evulsit, et transtulit in sua. Hæc, scio, ægre feres, accipe igitur tabulas, et utriusque Philosophi dogmata conferamus.

De Chao non tam similia dicunt quam eadem: uterque agnoscit indigestam particularum congeriem multiforium, magnitudinis, ponderisque inæqualis, gravitate sua deorsum tendentium; *sed nullam causam Descensus posuit Epicurus: quasi Ipse aliquam protulerit; Motum Declinationis sine causa, quod est in Physicis turpissimum induxit; nec minus turpe figere in Chao, indigesta particularum congerie temere discurrentium, Centrum aliquod, quo sponte sua bruta et iners Materia feratur. Membranam Leucippi præteriit, grande hoc quidem facinus et inexcusabile: nempe simplices Atomos in pingues et macras non divisit, non docuit aqueas pinguesque particulas terrestribus et macris utcunque leviores celerius subsidere; denique non demonstravit corpus solidum et grave pingui liquori insidens aquæ multo leviori innatare posse: hæc sunt quæ in Philosophiam commisit Epicurus, cum Leucippi membranam præteriit. Sed neque maris, neque montium, neque cavitatum terræ, aut cæterarum quas in ip-*

¹ Compara Disputationem Velleii Epicurei apud Ciceronem, lib. I. de Nat. Deorum cum cap. 8. lib. II. Archæologiæ Philosophicæ.

suis forma conspiciamus inæqualitatum causas reddere potuit, aut verisimiles aut tolerabiles. Nihil unquam magis inique dictum, cum ista omnia Epicuri Hypothesis unice explicet: conveniunt Atomī læves, rotundæ, lubricæ, angulares, asperæ, hamatæ, graves aliæ, aliæ leviores: graves subsidunt, leviores et lubricæ extruduntur; ex iis mare; quoniam vero aliæ aliis erant magis implicitæ, ideo omnes non æqualiter subsidebant, atque inde cavitates, cavernæ, et immanis iste alveus in quem maris aquæ sponte defluebant. *Antiquo-barbara et vetustissima ignoravit:* at de iis Epicurus olim copiose disseruit; de recentis Mundi temperie cœlique clementia, de primorum hominum longævitate, de ortu animalium ex oleaginea materia, et (quod maximum est Theoriæ ornamentum) de situ recto telluris ad solem: hæc breviter, quæ tamen satis demonstrant non solum Epicurum Magistros suos indigne cavillari; aliquando fusius deducam, cum Tecum de Rerum natura disserere licuerit.

Id vero fatale videtur Poëtæ nostro, ut, qui scripserit in incerto Reipublicæ statu, ejus scripta in turbido explicentur: Ille Memmium

Quem Tu, Dea, tempore in omni
Omnibus ornatum voluisti excellere rebus,

Ego omni Virtutum genere parem desidero: *Te* enim Musis dicatum rapuerunt castra, sacrilege dicerem, nisi eos postularet communis salus, qui liberalibus disciplinis instructi artem opponant dolis, fraudesque virtute et constantia eludant. Macte igitur Virtute tua, sed illi ne nimium confidas, ut nihil recusabis ob formidinem, ita nihil appetas ob jactationem, simulque anxius agas, et intentus; non enim solus pugnas,—sed Armis *Te* pollicitum alia, si non meliora, trado, ea tamen conditione, ut victorias Principis victrici stylo persequaris. Vale.

AD LECTOREM.

DE Tito Lucretio Caro quæ scire debes, Lector, hæc sunt : Romæ natus est An. V. C. **IOCLIX** nobili gente Lucretia, ea Romani imperii ætate, quæ ingeniorum feracissima vidit *Ciceronem*¹, *Senemque Crassum, Catonem, Sulpitium, moxque Brutum, Calidium, Calvum, Cælium, et proximum Ciceroni Cæsarem, eorumque velut alumnos Corvinum, ac Pollionem Asinium, æmulumque Thucydidis Salustium, auctoresque carminum Varronem, et Lucretium, neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum.* Hoc tempore Græcorum disciplinas tractare cœperunt Romani, Epicuri rationem Lucretius sequitur, illiusque Philosophi doctrinam sex² libris, elegantibus quidem et ornatis exposuit. Vix absoluto opere moritur, eo ipso die quo natus est Virgilius, et aliquis Pythagoreus credat Lucretii animam in Maronis corpus transiisse, ibique longo usu et multo studio exercitatum, Poëtam perfectissimum evasisse : an sibi ipsi manus attulerit incertum, interiit Anno Ætatis suæ **XLIII**, et miserrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus est immortalitatem.

Omnium³ Poëtarum Latinorum qui hodie extant, et qui ad nostram ætatem pervenerunt, elegantissimus et purissimus, idemque gravissimus, atque ornatissimus Lucretius est ; eum cum Librarii scriptores, nondum inventa arte Typographica, mendis innumerabilibus, maculisque foedissimis contaminâs-

¹ Velleius Patere. lib. II. ² Vid. Sextum Lucretii librum, et lib. II. Trist. Ovidii.

³ Vid. Lambini Epist. ad Lectorem.

sent, atque obruissent; ad illa a Librariis illata vulnera accesserunt multo graviora, ab hominibus, doctis quidem illis, sed plus nimio suo ingenio indulgentibus (ut sumus nostri fere plus æquo amantes) imposita atque inflicta, quibus hic, alioqui politissimus atque elegantissimus Scriptor, ita lacertus, confossus, depravatus, corruptus est, ut vix quisquam eum legere, vix attingere, vix adspicere auderet. Ista de primis, Veronensi, Parisiensi, etc. Lucretii editionibus Lambinus: Ipse⁴ vero multis Codicibus usus, Lucretium omni ex parte maculosum, deformem, atque ulcerosum magna ex parte a maculis et ulceribus vindicavit, et commentariis brevibus, non tamen inutilibus illustravit.

Hunc sequitur Gifanius non æquis passibus; Grammaticum potius dixeris, quam Philosophum; et in illo non diligentiam sed iudicium desideres, multos⁵ evolvit libros, promisit multa, sed nihil effecit promissor iste tanto hiatu dignum; et si edidisset annotationes⁶, proculdubio haberemus quæ magis displicerent: illum excipit Pareus, qui noluit Chartæ perituræ parcere. Nardius⁷ sexagenarius interpres de ponte dejiciendus. In Tanaquillo Fabro excellens eruditio, iudicium, acumen admirabile. A Gronovio⁸ multa expectare potuimus, ab Isaaci Vossii⁹ observationibus omnia. De Fayi editione satis dixi, et de hac nostra, Lector, ipse iudicabis.

⁴ Lambini Epist. ad Lectorem.

⁵ Vid. Ep. Gifanii ad Lectorem.

⁶ Gifanii Epist. ad Lect.

⁷ Vid. Epistol. Nardii ad Baldum

Baldum libro Sexto Lucretii præfixam.

⁸ Vid. Salmasii Epist.

⁹ Vid. Vossium ad Catullum, p. 249.

TITI LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

In ipso operis principio Venerem invocat, II. Deinde a v. 45. ad v. 159. libros suos de Rerum Natura dedicat Memmio: Epicurum, cujus rationes sequitur, laudat; ab illius doctrina impietatis invidiam amolitur, et hujus et sequentium librorum argumenta breviter proponit. III. Tum rem ipsam aggreditur, docetque a v. 160. ad v. 265. *ex Nihilo nihil fieri, et in Nihilum nihil reverti posse*. IV. a v. 265. ad v. 329. minuta esse quædam Corpora, quæ, licet sub sensum non cadunt, mente tamen possunt concipi, et e quibus Res omnes componuntur. V. His corpusculis a v. 330. ad v. 430. subjungit Vacuum seu Inane spatium: et VI. a v. 430. ad v. 483. probat Nihil esse præter Corpus et Inane; reliqua autem quæ videntur esse ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum, etc. esse tantum Conjuncta vel Eventa, Proprietates seu Accidentia Corporis et Inanis. VII. Docet a v. 483. ad v. 528. Prima corpuscula esse perfecte solida, ideoque a v. 528. ad v. 635. insecabilia esse, minima, (neque enim Corpus in infinitum dividi potest,) et æterna. VIII. Deinde a v. 635. ad v. 712. refutat Heraclitum, qui Ignem, aliosque qui Aërem, Aquam, aut Terram Rerum omnium principium esse statuerunt. IX. Tum a v. 712. ad v. 829. contra Empedoclem demonstrat Res non componi e quatuor Elementis. X. Demum a v. 829. ad v. 919. Anaxagoram refellit. XI. Postremo a v. 919. ad v. 1050. docet Universum esse ex omni parte infinitum, Corpuscula esse numero infinita, et Inane nullis terminis comprehendi posse. XII. Et a v. 1050. ad v. 1110. deridet illos qui existimant esse aliquod Centrum in Universo, quo Gravia omnia deorsum tendant, dum Levia sponte sua sursum ferantur.

ÆNEADUM genetrix, hominum divûmque voluptas,

Carmen de *Rerum Natura* scripturus Lucretius, Venerem invocat, lepidam sane venustamque Deam, *Ænææ*, a quo originem ducebant Romani, matrem; amicam insuper Marti (sic fabulæ) et aliquando nimis immodeste facilem: at cujus illecebris tota rerum natura regi-

tur, et cujus virtute, quicquid animale est, generatur; et quæ sola venustatem et leporem largiri possit. Hanc igitur tanquam aptissimam sibi de Rerum Natura scripturo patronam eligit; ab ea petit leporem suis versibus, pacemque Romanis (turbata enim Repub. nec ipse,

Alma Venus, cœli subter labentia signa
 Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferenteis
 Concelebras; per Te quoniam genus omne animantum
 5 Concipitur, visitque exortum lumina solis:
 Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli,
 Adventumque tuum: tibi suaveis dædala tellus
 Summittit flores; tibi rident æquora ponti,
 Placatumque nitet diffuso lumine cœlum.
 10 Nam simul ac species patefacta 'st verna diei,
 Et reserata viget genitabilis aura Favonî;
 Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque

nec Memmius, cui hoc Carmen scribit, studiis philosophicis vacare potuit) quam illa a suo Marte facile impetraret. Et hac invocatione Physici Poetæ, et Epicurei etiam Philosophi, (quicquid alii sentiant,) partes probe et decore agit; irridet enim dum invocatur, et ut raro magis bellam, sic nunquam magis probrosam Veneris et Martis imaginem inveniemus. Nimis autem argute pii videntur isti, qui Poetam *Providentiæ* iniquissimum vi quadam, seu potius lusu Numinis coactum esse volunt opem et auxilium a famosissima Dea implorare. Nec minus otiosi, qui Venerem Hortos curasse observant, ideoque aptissimam fuisse Epicureis, Hortorum incolis, Patronam; aut mysteria nescio quæ sub Venere, Marte, Cœlo, etc. latere sentiunt: istæ nugæ sublimi et fastoso Lucretii ingenio improbe conveniunt; mysteria veterum non minus quam Religionem contempserunt Epicurei: Cic. de Nat. Deor. lib. I. sect. 38. Sed istam sapientiam Nardio, ejusque similibus relinquamus. Abeant etiam Grammatici cum sua Venere *Genetrice*, nisi existimare velint Lucretium tam Divinum esse, ut Venerem olim a Julio Cæsare isto titulo consecrandam fore conjectaret. Poeta erat Lucretius, ideoque non neglexit leges suæ artis Epicureus, ideoque patriæ superstitioni subdole obsequitur; qui plura quærit, inveniatur, et inventis gaudeat.

2. *Alma*] *Sancta, pulchra, Festo*. Aliis, *læta, fœcunda, grata*: ego *benigna* mallem; vox enim ista exprimit alias omnes virtutes Veneris, quas non minus quam fœcunditatem intuetur Lucretius.

Ibid. *Subter labentia*] Unam esse vocem contendit Barthius; acute: quasi stellas, æque ac mare et terras variis

animalibus Venus concelebrasset. Vid. lib. IV. v. 413.

4. *Concelebras*] *Commoves*, Nonio. *Collis et frequentas*, Lambino. Sic Ovid. IV. Metam. v. 45. Clarius vero, *repleas et exornas varia animantium foetura*. *Celebris* autem apud Antiquiores idem quod *frequens*, via bona, *celebrisque*, Cat. de re rustica, l. I. Locus quæritur *celebris* an desertus? Scriptor ad Herennium, lib. II. Vid. l. II. v. 345. et l. V. v. 1380.

5. *Lumina*] *Lumine*, MSS. frustra.

7. *Adventumque*] *Adventuque*, Na. et B. *Adventumque*, Turnebus; curiose nimis: hic enim, *Te adventumque tuum*, ut *Te tuumque initum*, v. 12. et 13.

Ibid. *Dædala*] *Dædalum* a varietate rerum dictam esse apud Lucretium Terram facile est intelligere, cum Græce *δαδάλλειν* significet variare. *Festus*.

8. *Summittit*] *Effert, producit, procreat*; summittere enim est de sub mittere, sic apud Virg. *Corpora saltu subijciunt in equos*, i. e. tollunt in equos. Ita tenella arbor, *Sub ingenti matris se subjicit umbra*; i. e. sese attollit. Item apud Lucr. l. VI. v. 700. *Saxaque subijectare*; i. e. in altum extrudere: Vid. etiam l. I. v. 194. l. II. v. 673. l. VI. v. 818. Sic l. I. v. 1032. *Summissa gens animantum*. Quo in loco pro ingenio moreque suo turpiter errat Interpres Fayus.

9. *Placatum*] Alii, *pacatum*, minus bene.

10. *Patefacta*] *Calefacta*, B.

11. *Genitabilis*] Aliis, *genitalis*, G. Gif. MSS. Sed non tanti est: hoc semel monuisse operæ pretium fuerit, hujus formæ nomina utriusque significationis esse, activæ dico, et passivæ; ita *placabilis* qui placat, et placatur; *pene-trabilis* qui penetrat, et penetratur.

- Significant initum percussæ corda tua vi :
 Inde feræ pecudes persultant pabula læta,
 15 Et rapidos tranant amneis ; ita capta lepore,
 Illecebrisque tuis omnis natura animantum
 Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis :
 Denique per maria, ac monteis, fluviosque rapaceis,
 Frundiferasque domos avium, camposque virenteis,
 20 Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
 Efficis, ut cupide generatim sæcla propagent.
 Quæ quoniam rerum Naturam sola gubernas,
 Nec sine te quicquam dias in luminis oras
 Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quicquam ;
 25 Te sociam studeo scribundis versibus esse,
 Quos ego de RERUM NATURA pangere conor
 Memmiadæ nostro ; quem tu, Dea, tempore in omni
 Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.
 Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem :
 30 Effice ut interea fera mœnere militiai
 Per maria ac terras omneis sopita quiescant.
 Nam tu sola potes tranquilla pace juvare
 Mortaleis, quoniam belli fera mœnere Mavors
 Armipotens regit, in gremium qui sæpe tuum se
 35 Rejicit, æterno devinctus vulnere amoris ;

13. *Initum*] *Nutum*, B. alii, *initium* : eligat Lector quod magis placet ; penes eundem etiam sit, utrum *percussæ* an *perculsæ* legi debeat.

16. Hunc versum, quem non agnoscit B. neque plurimi alii MSS. et impressi Codices, e vetere Codice inseruit Marullus : et quidni pro genuino recipere-mus ? Est enim Lucretio dignissimus, et si deleatur iste, turbata subito essent omnia, et obscura.

17. *Quo quamque*] *Quocunque*, B. et alii.

20. *Incutiens*] Observandum in re blanda, suavi, et jucunda usurpari τὸ incutere : ita et Horatius in Epist. *Fornix tibi et uncta popina Incutiunt urbis desiderium*. Vid. etiam lib. I. v. 923.

21. *Sæcla*] Vox Lucretiana ; Græci Poetæ φῦλα vocant. Horat. *genus* ; *piscium genus* Od. 2. l. I. id autem significat quod vulgus vocat *species* animalium.

23. *Dias*] *Aerías, diurnas* ; Dium enim dicitur, inquit Festus, quod sub

Cœlo est, ex quo, *sub dio* fieri dicimus quod sub Cœlo fit, et non sub tecto : *Dius* etiam idem ac *divinus*. Sic l. II. v. 172. *Dux vitæ dia voluptas*.

27. *Memmiadæ*] Memmius Gemellus, quo cum Athenas olim profectus erat Lucretius, et quo familiariter utebatur : de illo autem plurima videas, Lector, in dissertatione Gifanii de gente Memmia.

28. *Ornatum*] *Ora latum*, in vet. Gronovii Cod. Conjecit Salmasius *altatum* pro *exaltato* et *excelso*, ut *vivatium* idem dixit Lucretius l. III. v. 410. 557. 680 ; at vox *altata*, licet Apollinari Sidonio aliisque sequioris ætatis nota fuit, vix tamen forsitan erat Lucretiani ævi.

30. *Effice*] *Et face*, F.

Ibid. *Mœnere militiai*] Belli seu militiæ munera ; sic *mœnere* pro *munire*, *mœtuus* pro *mutuus*, *cœra* pro *cura*, etc.

35. *Rejicit*] *Reficit*, B. et Gif. quasi *recreat*, minus eleganter.

Ibid. *Devinctus*] Metaphora paulo durior ; tamen dicebant *præpeditus* do-

- Atque ita suspiciens tereti cervice reposta
 Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus;
 Eque tuo pendet resupini spiritus ore.
 Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore sancto
 40 Circumfusa super, suaveis ex ore loquelas
 Funde, petens placidam Romanis, Incluta, pacem.
 Nam neque nos agere hoc patriaî tempore iniquo
 Possumus æquo animo: neque Memmî clara propago
 Talibus in rebus communi de'sse saluti.
 45 Quod superest, vacuas aureis mihi Memmiada, et te
 Semotum a curis adhibe veram ad rationem;
 Nec mea dona tibi studio disposta fideli,
 Intellecta prius quam sint, contempta relinquas.
 Nam tibi de summa Cœli ratione, Deûmque,
 50 Disserere incipiam, et rerum primordia pandam;
 Unde omneis Natura creet res, auctet, alatque:
 Quove eadem rursum Natura perempta resolvat:
 Quæ nos Materiem, et Genitalia Corpora rebus
 Reddunda in ratione vocare, et Semina rerum
 55 Appellare suëmus, et hæc eadem usurpare
 Corpora Prima, quod ex illis sunt omnia primis.

lore, et Κολληθεὶς ἀνία, Callimachus. Et Furius Bibaculus, *Ille gravi subito devinctus vulnere habenas misit*. Alii, *devictus*.

36. *Suspiciens*] Alii, *suspirans*. Sed placet *suspiciens*. Vox enim ista bellæ huic imagini optime convenit: nullam vero tabulam, uti sentit Faber, respexit Lucretius; quid enim tabula opus, ubi vividum est, quod res optime pingeret, ingenium? Amo etiam verecundiam, et utinam in Fabro inveniri possit: non paulo modestior est Poeta, quam Interpretes; nulla enim *vera res* hic agitur, nulla μεγάλα μυστήρια. Illa interpretatio quam apposui non minus fida est, quam modesta. MSS. *suspirans*.

41. *Incluta*] *Nobilis, clara, Festus*. Raro apud Latinos Scriptores dii vocantur *Incluti*, aliquando tamen; sic Ennius lib. III. Annalium apud Nonium, *Olim de Cœlo lævum dedit inclutu' signum*.

45. *Memmiada*] *Memmius*, Gif. frustra. His vero 12. v. Memmio suo, quem attentum sibi et aliis curis vacuum optat, futuræ disputationis argumentum aperit, docetque se disputaturum de Cœli et

Deorum natura, et de primis rerum principiis e quibus res omnes fiunt, et in quæ iterum resolvuntur; quod enim ad Deos attinet, illi beato otio fruuntur ab omni cura et negotio semoti. Posteriores autem hos sex versus versui 44. subjungit B. non vero agnoscunt quidam vet. Cod. et sane abesse possunt, infra autem loco magis apto legentur. Tamen et hic non abs re locum habeant per *occupationem*, ut vocant Magistri; quasi dicat Lucretius, ex primis corporibus omnia fiunt, nam Dii quidem, contra quam sensit Philosophorum vulgus, *Naturam rerum* nec fecere, nec curant.

49. *Ratione*] Alii, *regione Deûmque*: supplet Nardius, *domicilio*. Utrumque imperite; non enim de Cœli ac Deorum regione, sed natura Poeta disputat.

52. *Eadem—perempta*] Eas ipsas res peremptas; mutavit autem orationem, ut alibi, cum enim *genus humanum* scripsisset, mox addit *eos*. Hoc etiam Lucretio familiare. Alii, *eadem perempta*, nempe *Natura*, supple *seipsam*, resolvat: imperite.

- Omnis enim per se Divûm natura necesse 'st
 Immortali ævo summa cum pace fruatur,
 Semota ab nostris rebus, sejunctaque longe ;
 60 Nam privata dolore omni, privata periclis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
 Humana ante oculos fœde cum vita jaceret
 In terris oppressa gravi sub Relligione,
 65 Quæ caput a cœli regionibus ostendebat,
 Horribili super aspectu mortalibus instans ;
 Primum GRAÏUS homo mortaleis tollere contra
 Est oculos ausus, primusque obsistere contra :
 Quem nec fama Deûm, nec fulmina, nec minitanti
 70 Murmure compressit Cœlum, sed eo magis acrem
 Virtutem irritât animi, confringere ut arcta
 Naturæ primus portarum claustra cupiret.
 Ergo vivida vis animi pervicit, et extra
 Processit longe flammantia mœnia Mundi ;
 75 Atque Omne immensum peragravit mente animoque :

63. *Humana, etc.*] Qui ingenium cum Cicerone in Lucretio desiderant, hanc imaginem contemplantur, et si pulchriorem monstrare possint id mihi facient quod est gratissimum. Ut misere enim sordideque jacent humiles isti *Religione* oppressi homines, et quam horrendo ore *Dominus ille metus* desuper minatur ! Credes visum præsentem Dæmonem flagella intentare. His positis, *Epicuri* (Atheniensis et Neoclis filii) laudes aggredditur, qui primus his omnibus terroribus se intrepidum opposuit, et acri vi mentis extra hujus Mundi limites in *Omne* infinitum delatus, totius Naturæ potestatem penitus perspexit, docuitque omnes res fieri sine cura et opera Deorum, ideoque omnem religionem funditus sustulit, ut docet Cicero, lib. I. de Nat. Deor. *Quid est enim cur ab hominibus colendos dicas, cum Dii non modo homines non colant, sed omnino nihil curent, nihil agant ?* Otio autem suo abutuntur, ut Gassendus, Faber, aliique, qui Epicuri librum *περὶ δαιμόνωνος*, ejus Sectæ pietatem erga Deos, et Religionem pro *superstitione* tantum, metuque Deorum inani a Lucretio hoc loco positam esse crepant ; quasi Poeta non omnem de *Providentia* opinionem sus-

tulit, aut ille esset superstitiosus qui Deum aliquid agere, aut humana curare existimaret.

67. *Tollere*] *Tendere*, Nonius ; et hanc lectionem sequitur Lambinus : *tendere oculos* autem dixit pro *contendere* : est autem longe plus oculos contendere quam tollere ; illud enim significat contenta acie aliquid intueri ; sic infra eodem libro, *Nulla potest oculorum acies contenta tueri*, l. IV. v. 801. *nisi se contendit acute* : at *tollere* omnes et impressi et MSS. Codd. probant.

71. *Irritât*] Pro *irritavit*, sic *educât* apud Terentium, *fumât* apud Virgilium, *mandât* apud Ennium : *disturbât* apud Lucretium, lib. VI. v. 586. Similiter *enarrâmus* et *festinâmus* apud Plautum. Istiusmodi vero voces quæ syncopen patiuntur, ultimam habent circumflexam, ut notat Priscianus, ideoque longam.

72. *Cupiret*] Pro *cuperet*. Notant Nonius et Priscianus, quarta enim et tertia olim a se invicem non ita sejunctæ erant et secretæ, quin utrique essent multa communia : sic *parire* pro *parere* apud Ennium.

75. *Omne*] *Τὸ πᾶν*. *Omnia* maluit dicere Cicero, lib. de Univ. Verum ipse etiam hanc vocem aliquando usurpavit,

Unde refert nobis victor quid possit oriri,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique
 Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens.
 Quare Relligio pedibus subjecta vicissim
 80 Obteritur, nos exæquat victoria Cœlo.

Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
 Impia te rationis inire elementa, viamque
 Endogredi sceleris: Quod contra, sæpius olim
 Relligio peperit scelerosa atque impia facta:
 85 Aulide quo pacto Triviai virginis aram
 Iphianassai turpârunt sanguine foede
 Ductores Danaûm, delecti, prima virorum.
 Cui simul infula virgineos circumdata comptus
 Ex utraque pari malarum parte profusa 'st,
 90 Et moestum simul ante aras adstare parentem
 Sensit, et hunc propter ferrum celare ministros;
 Aspectuque suo lacrymas effundere civeis:
 Muta metu terram genibus summissa petebat;

lib. II. de Divinat. Epicurus τῶν δλων φύσιν, et apud Plutarchum τῶν ὄντων φύσιν dixit. Idemque valent apud Lucretium, *Natura rerum, Summa rerum, Summa omnis, Summa tota, Summæ totius summa, etc.* Hoc Omne apud Epicureos est infinitum et sempiternum, incrementi simul et decrementi incapax; dum *Mundus*, finitus sit, aliquando natus, et interitui obnoxius.

78. *Quanam*] *Quantum*, B.

Ibid. *Atque*] *Utque*, Gif. et C.

Ibid. *Hærens*] *Hæreat*, D. P. C. N.

80. *Obteritur*] *Al. exteritur*.

Ibid. *Victoria*] Epicuri viz. qui, ut verbis Manilii lib. I. v. 97. utar, *Cepit profundam Naturam rerum Causis, viditque quod usquam est. Nubila cur tanto quaterentur pulsa fragore, etc.*—*Solvitque Animis miracula rerum; Eripuitque Jovi Fulmen, viresque Tonandi.*

81. *Illud*] His 22. v. huic tam impiæ doctrinæ, quæ *Providentiam* negat, aversum fore Memmii suspicatur, ideoque illius animum confirmat monendo, Religionem istam quæ *Providentiam* confitetur sæpe olim maxima scelera suasisse; quod probat exemplo *Iphigeniæ* Aulide, Bœotiæ ad Euripum portu, a patre suo Agamemnone ad aras Dianæ Triviæ ex jussu Oraculi mactatæ,

Exitus ut classi foelix faustusque daretur.

83. *Endogredi*] *Ingre*di. Quis autem nescit *endo*, ἐνδον, *in*, *intus*, esse præpositionem antiquis notam?

Ibid. *Quod contra*] Cicero in Oratione pro Quinto. *Reliquum est ut eum nemo iudicio defenderit, quod contra, copiosissime eum defensum ostendi.*—*Quod contra sæpius, etc.* Gif. absurde.

Ibid. *Olim*] *Illa*, B.

87. *Prima virorum*] Dion. Πρῶτα τῆς βουλῆς ὢν. Τὰ πρῶτα Ἀθηναίων ἔση, Lucianus, et alii. Ovid. Amor. l. I. Eleg. 9. *Summa Ducum Atrides.*

88. *Infula*] Velamentum e lana intra Hostiarum cornua. Varro. Fascia in modum Diadematis, a qua ex utraque parte vittæ dependent. Servius ad X. *Æneid.*

91. *Celare*] *Celebrare*, Gif. Alii, *celerare*, i. e. expedire: quæ lectio probanda est; haud timeret enim Iphigenia quod ministros ferrum *celare* sensisset.

93. *Muta metu*] Avancius legendum putat *volta metu*, etc. ut sic hæc hujus loci sententia, Iphigenia Volta (i. e. vultus, voce enim ista utitur Lucretius, l. IV.) summissa, i. e. vultu submisso propter metum. Sed quid indigeamus ingenio, cum altera lectio proba sit, et a Codicibus confirmata?

- Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
 95 Quod Patrio princeps donârat nomine Regem.
 Nam sublata virûm manibus tremebundaque ad aras
 Deducta 'st, non ut, solenni more sacrorum
 Perfecto, posset claro comitari Hymenæo :
 Sed casta incēste nubendi tempore in ipso
 100 Hostia concideret mactatu mœsta parentis,
 Exitus ut classi felix, faustusque daretur.
 Tantum Relligio potuit suadere malorum.
 Tutemet a nobis jam quovis tempore Vatum
 Terriquois victus dictis desciscere quæres ?
 105 Quippe etenim quam multa tibi jam fingere possum
 Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint,
 Fortunasque tuas omneis turbare timore ?
 Et merito : nam si certam finem esse viderent
 Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
 110 Relligionibus, atque minis obsistere Vatum :
 Nunc ratio nulla 'st restandi, nulla facultas,
 Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
 Ignoratur enim quæ sit natura animai,

95. *Princeps*] Prima. Sic lib. V. v. 9. Erat enim *πρωτότοκος* inter Agamemnonis liberos. Sic ipsa apud Euripidem, *Πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα καὶ σὺ παῖδ' ἐμέ.* Iphigenia in Aulide, v. 1220.

96. *Sublata, etc.*] E ritu nuptiarum forsân, etsi non affirmem, quem tradit his verbis Festus Pompeius, *Rapi simulatur Virgo e gremio Matris, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, viz. ea res feliciter Romulo cessit.*

100. *Mactatu*] Sic Euripides Iphigen. in Aulide, v. 1177. *Ἀπώλεσέν σ', ὃ τεκνον, ὃ φυτεύσας πατήρ, Αὐτὸς κτανὼν, οὐκ ἄλλος, οὐδ' ἄλλη χερί.*

103. *Tutemet*] Iterum dubitat Lucretius ne Memmius, cedens Poetarum fabulis de *Cerbero*, *Acherunte*, et pœnis post mortem quibus jam diu assueverat, opiniones suas aversetur. Harum ideo vini elevat, suggerendo istas fabulas mera forsân esse otiosorum Poetarum figmenta, ipse enim potuit fabulas fingere quæ essent æquæ ac illæ terribiles.

104. *Desciscere*] *Desistere*, G. et alii.

105. *Quippe etenim*] *Nempe, scilicet* : scommatice.

Ibid. Jam fingere] *Me fingere*, ex vet. lib. Gifanius. Hinc alii conjiciunt legendum, *ex me fingere* ; alii, *confingere*.

Ibid. Possum] Alii, inter quos Faber, *possunt*, i. e. Vates.

108. *Nam*] *Jam*. His 20. v. seipsum quasi corrigit, et aliquam esse in iis fabulis vim fatetur ; dum enim de *Anima* diversi Philosophi diversa pronunciant ; alii nasci et interire cum Corpore, alii vero prius subsistentem in Corpora nascentia infundi, et a Corpore per mortem separatam Inferos subire, vel in pecudum Corpora migrare, (quæ fuit *Ennii Pythagorici* sententia, quam fuse exponit, obiter etiam convellit et deridet, tanquam sibi ipsi contrariam ;) profecto temere agerent qui *Providentiam* contemnerent, dum istos contemptores æternæ maneant post mortem pœnæ. Hæc est hujus loci sententia quem præruptum alii, et obscurum queruntur.

112. *Timendum*] Istud *timendum pœnas* e veteri et bono Latio est, nec aliter temere loquitur Lucretius, v. 139. *Multa agendum : v. 382. privandum est Corpora motu, etc.* Ipse etiam Virgilius—*Pacem a Rege petendum.*

- Nata sit, an, contra, nascentibus insinuetur,
 115 Et simul intereat nobiscum morte dirempta,
 An tenebras Orci visat, vastasque lacunas,
 An pecudes alias divinitus insinuet se ;
 ENNIUS ut noster cecinit, qui primus amœno
 Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
 120 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret :
 Etsi præterea tamen esse Acherusia templa
 Ennius æternis exponit versibus, edens :
 Quo neque permanent animæ, neque corpora nostra ;
 Sed quædam simulacra modis pallentia miris :
 125 Unde sibi exortam semper-florentis Homeri
 Commemorat speciem, lacrimas et fundere salsas
 Cœpisse, et rerum naturam expandere dictis.
 Quapropter bene, cum, Superis de rebus habenda
 Nobis est ratio, Solis Lunæque meatus
 130 Qua fiant ratione ; et qua vi quæque genantur
 In terris : tum, cum primis, ratione sagaci
 Unde Anima atque Animi constet natura, videndum ;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificet, morbo affectis, somnoque sepultis,

115. *Dirempta*] *Separata*, viz. a corpore et dissipata, nisi potius legatur *perempta*.

117. *Pecudes alias insinuet*] Ut adigere arbitrum, adigere jusjurandum, propugnare nugas : et Lucretius, lib. II. v. 124. *Hæc animum te advertere par est*.

118. *Primus*] Primus enim Latinorum Ennius Epicum et Heroicum Poema ad exemplum Homeri scripsit.

120. *Per genteis Italas hominum*] Gentēs Italorum hominum : quidam libri *omnium* ; itaque esset *Clara corona omnium*, i. e. inter omnes : sic *Δειλὸς βασιλέων* apud Callimachum ; *Pulchra deorum*, apud Ennium.

Ibid. *Clueret*] *Clueo*, *cluo*, sum, videor, celebror : hac voce passim utitur Lucretius ; dicebant etiam veteres *Clueo*, ut Ennius, *Nam Latii populi res atque poemata nostra Cluebunt*.

121. *Et præterea*] *Et prætereat*, V. quæ verba si admittas, alium prorsus efficies sensum : non opus est isto acumine.

123. *Permanent*] *Permaneant*, MS.

125. *Homeri*] Hoc Ennii somnium Cicero in Lucullo memorat, *Visus Ho-*

merus adesse Poeta. Et in Somnio Scipionis, *Fit enim fere ut cogitationes sermonesque nostri pariant aliquid in somno tale quale de Homero scribit Ennius, de quo videlicet sæpissime vigilans solebat cogitare et loqui*.

126. *Et fundere*] Alii, *effundere*.

Ibid. *Salsas*] Alii, *falsas* ; imperite. Quis enim nescit *lac album*, *humida vina*, etc. Poetis esse familiaria ?

127. *Expandere*] Al. *expromere* ; al. *exponere* ; non tanti est.

128. *Quapropter*] Ut omnes igitur Memmii timores discutiatur, his v. 9. docet se disputaturum non tantum de Cœli Deûmque ratione, et de generatione rerum, quæ omnia olim promiserat ; sed explicaturum etiam *quænam* sit *Animæ* natura, et *quænam* sint illæ res, quæ aliquando vigilantes aliquando dormientes ita afficiunt, ut præsentēs videre nos et audire olim mortuos putemus, et inde conjectemus animas existere a corpore separatas. *Quam ob rem*, Gassendus.

130. *Genantur*] *Gignuntur*, qua voce passim utitur Lucretius : alii, *gerantur*, male.

135 Cernere uti videamur eos, audireque coram,
Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

Nec me animi fallit, GRAÏORUM obscura reperta
Difficile inlustrare LATINIS versibus esse,
(Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,)

140 Propter egestatem linguæ, et rerum novitatem:
Sed tua me Virtus tamen, et sperata voluptas
Suavis Amicitiae, quemvis perferre laborem
Suadet, et inducit nocteis vigilare serenas,
Quærentem dictis quibus, et quo carmine demum

145 Clara tuæ possim præpandere lumina menti,
Res quibus occultas penitus convisere possis.

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse 'st
Non radii Solis, neque lucida tela Diei
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:

150 Principium hinc cujus nobis exordia sumet;

136. *Morte obita*] Cicero pro Sextio. *Nec vero illorum quisquam quos a majoribus nostris morte obita positos in illo loco, atque in rostris collocatos. Virgilius, Morte obita quales fama est volitare figuras.*

Ibid. Obita] *Sumpta, suscepta, et completa, ut obire munus dicitur. Servius.*

137. *Nec me*] Proposito futuri operis argumento, his 20. v. difficultatem expendit Poeta, monetque ea, de quibus *Græci*, Epicurus viz. ejusque Sectatores, disputaverant, Latino Carmine scribere opus esse arduum et difficile, cum propter egestatem linguæ Latinæ, tum propter novitatem rerum; quemvis vero laborem ferre se paratum esse profitetur, Memmii sui gratia, amicissimi ornatis- simique Viri, quem instituendum suscep- erat.

Ibid. Animi] *Supple ratio*; at B. Gif. alii- que legunt *animus*.

141. *Sperata voluptas*] *Spectata volun- tas*, B. Alii, *spectata voluptas*. Ex De- creto *Epicuri*, et ad illius exemplum; ita enim ille ad Pythoclem suum, ἡμεῖς δὲ ἡδέως τέ σοῦ τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα, καὶ ἐλπῖσιν ἡδέλαις συνεσχέθημεν, etc.

142. *Perferre*] *Efferre*, B. Gif. alii. *Sufferre*, F.

143. *Serenas*] *Claras, pacatas*. Quidni *severas*? Vox enim ista laborem Poetæ fortius et felicius exprimit. Vid. l. IV. v.

462. *Æstivas*, Muretus. Quibus aliis somno indulgebant.

147. *Hunc igitur*] Jam tandem opus aggreditur: v. 13. et ut omnem de *Pro- videntia* opinionem subverteret, probare conatur res primo factas fuisse sine Deo- rum auxilio, ideoque non ab iis regi aut administrari: ut autem felicius procedat, primum hoc statuit principium; *Nihil de Nihilo fit*. Quod fusius olim demon- straturus est; observaverat enim opi- nionem de *Providentia* exinde natam esse, quod homines multa in Terris Cœ- loque fieri viderint, quorum causas cum invenire non potuerint, ea a Diis e *Ni- hilo* fieri crediderunt. Si igitur Nihil de Nihilo fieri demonstratum fuerit, actum esset de *Providentia*: at vero facile ag- noscet Lector, Lucretium tanto cona- mine id solum probasse quod nemo ne- gat; *Nihil* viz. intra Naturæ ambitum de *Nihilo* produci. Nec est quod ulla contra *Dei* potentiam timeamus argu- menta, cum acutissimum Lucretii inge- nium tam infirmis utitur, si enim—*Per- gama dextra Defendi possint, certe hac defensa fuissent*.

148. *Tela Diei*] Radii Solis, qui telo- rum instar jacti et diffusi per universum orbem inferunt lucem: notat autem per *tela diei* exteriorum rerum cognitionem, sicut per *Naturæ speciem* significat in- ternam rerum cognitionem per causas, *Fayus*. Pueriliter, ut et omnia.

NULLAM REM E NIHILO GIGNI DIVINITUS UNQUAM.

Quippe ita formido Mortaleis continet omneis,
Quod multa in Terris fieri, Cœloque tuentur,
Quorum operum causas nulla ratione videre,

155 Possunt, ac fieri divino Numine rentur.

Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari
De nihilo, tum, quod sequimur, jam rectius inde
Perspiciemus, et unde queat res quæque creari,
Et quo quæque modo fiant opera sine Divûm.

160 Nam si de Nihilo fierent, ex omnibu' rebus
Omne genus nasci posset; nil Semine egeret:
E mare primum homines, e terra posset oriri
Squammigerum genus, et volucres; erumpere cœlo
Armenta, atque aliæ pecudes, genus omne ferarum

165 Incerto partu culta, ac deserta teneret:

Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
Quippe, ubi non essent genitalia Corpora quoique,
Quî posset mater rebus consistere certa?

170 At nunc Seminibus quia certis quidque creatur,
Inde enascitur, atque oras in luminis exit,
Materies ubi inest cujusque et Corpora prima:
Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
Quod certis in rebus inest secreta facultas.

175 Præterea, cur Vere rosam, frumenta Calore,

152. *Ita*] *Ut*, B.

158. *Et*] *Ut*, Gif.

160. *Nam si, etc.*] Primum hoc argumentum, quo probare conatur *Nihil de Nihilo fieri*, breviter Epicurus in Epist. ad Herodotum, οὐδὲν γίγεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίγεται ἂν, σπερμάτων δ' οὐδὲν προσδεόμενον. Fusius Poeta. Si Res de Nihilo producerentur, tum quodlibet ex quolibet oriretur, semine non opus esset; sed e terra homines, e cœlo pisces pecudesque exilerent, etc. Cum autem quodlibet non oritur e quolibet, certisque seminibus opus sit, recte concludit *Nihil de Nihilo* produci.

168. *Corpora quoique*] *Semina quoique*, Gass.

170. *Quidque creatur*] *Quæque creantur*, B. C. Na. etc.

171. *Enascitur*] *Nascitur*, MS. *quæ* vox forsitan illis grata erit, qui in *Veterum Versibus* hiatus quærent, et amant.

174. *Certis*] Libentius hoc loco legerim *cunctis* quam *certis*, quo versus superiores inducunt, et ille præter cæteros, *Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni*. Id quamobrem, Lector? *Quod cunctis, etc.* Innuit enim facultatem distinctam et specificam in una quavis re esse; unde e caulibus juglans, ex Homine Leo, etc. non enascatur. *Faber.*

175. *Præterea, cur, etc.*] Modo ex ipsarum origine, jam vero probat ex statis temporum effectibus *Nihil e Nihilo fieri*, v. 10. Cur enim *Vere* tantum rosæ, *Æstate* fruges, *Autumno* uvæ, et non *Hyeme*, aliisque etiam Anni partibus pro-

Viteis Autumno fundi sudante videmus :

Si non, certa suo quia tempore Semina rerum
Cum confluxerunt, patefit quodcunque creatur,
Dum tempestates adsunt, et vivida tellus

180 Tuto res teneras effert in luminis oras ?

Quod si de Nihilo fierent, subito exorerentur
Incerto spatio, atque alienis partibus anni :
Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
Concilio possent arceri tempore iniquo.

185 Nec porro Augendis rebus Spatio foret usus
Seminis ad coitum, e Nihilo si crescere possent.
Nam fierent juvenes subito ex infantibu' parvis ;
E terraque exorta repente arbusta salirent.

Quorum nil fieri manifestum 'st, omnia quando

190 Paullatim crescunt (ut par est) Semine certo,
Crescendoque genus servant : ut noscere possis
Quæque sua de Materia grandescere, alique.

Huc accedit, uti sine certis imbribus anni

ducerentur, si ad illorum originem *ma-*
teria nihil conferat, cum non major sit
in una tempestate quam in alia dispositio,
ut ex *Nihilo* quicquam procreetur ?

176. *Viteis*] *Uvas*, Cod. Florentinus.

Ibid. Sudante] *Suadente*, G. Lambinus,
et alii ex MSS. i. e. impellente vel sol-
licitante : hæc etiam vox Fabro placet.
Salmasius legit *sua dante*. Ver *sua dat*
cum det rosas, Calor frumenta, Autum-
nus uvas. Sed quidni *sudante* retine-
rem? *Humido viz.* et *udo*, vel *sudores*
eliciente, non enim dura est nec incom-
moda translatio.

180. *Oras*] *Auras* mavult Faber, sic
infra *aëris in teneras auras* : sic Græci
παλακὰς αἶρας ubi vero *luminis auras*
inveniet? ideoque non sollicitanda lec-
tio.

184. *Concilio genitali*] *Concilium geni-*
tale, congressus Corporum primorum ad
gignendum valens. *Concilium* a cogendo,
unde apud Fullonem vestimentum dum
cogitur conciliari dicitur : Varro, lib. V.
Concilium nominis apud Tertullian. de
pallio, est compositio nominis e duabus
vocibus; et vetus Scholiastes in primam
Sat. Juvenalis v. 116. inquit, *Ciconia*
quæ contra templum Concordiæ ex *con-*
cilio (ita enim leg. non consilio) rostri
sonitum facit.

185. *Nec porro, etc.*] Tertium pro-
ponit argumentum v. 8. ex Naturali re-
rum incremento ductum, si enim e *Nihilo*
res fierent, quidni etiam e *Nihilo* auge-
rentur? Ideoque tempore non opus es-
set ut ad summum ætatis florem, jus-
tanique magnitudinem pervenirent, uno
saltem momento punctoque temporis te-
nellus *Infans* robustus *Juvenis* evaderet,
etc. ideo enim tarde et paulatim *Res*
crescunt, quia ex *certa* *Materia certisque*
Principiis augentur, quæ momento tem-
poris nec congregari, nec disponi, nec
conjugi possunt. Porro autem cum ex
certo semine res augeantur, e *certo* etiam
semine nascantur necesse est.

Ibid. Spatio usus] i. e. *Spatio opus*, sic
l. I. v. 220. *Nulla vi foret usus enim*.
Virgilius VIII. *Æneid.* *Nunc viribus*
usus.

186. *E Nihilo si*] *Si e nilo*, M. V.

191. *Crescendoque*] *Crescentesque*, V.
viz. *Res* : nec insolens lectio, etsi *Om-*
nia præcedat.

193. *Huc accedit*] Quartum proponit
v. 7. argumentum ex alimenti necessi-
tate deductum, idque etiam non minus
firmum et validum, quam cætera; cum
enim nisi cadant imbres nihil e Terra
surgat, cum animalia alimento privata
nec propagare genus suum possunt, nec

- Lætificos nequeat foetus summittere tellus ;
 195 Nec porro secreta cibo natura animantum
 Propagare genus possit, vitamque tueri :
 Ut potius multis communia Corpora rebus
 Multa putes esse, ut verbis Elementa videmus,
 Quam sine Principiis ullam rem existere posse.
 200 Denique, cur Homines tantos natura parare
 Non potuit, pedibus qui pontum per vada possent
 Transire, et magnos manibus divellere monteis,
 Multaque vivendo vitalia vincere sæcla :
 Si non Materies quia rebus reddita certa 'st
 205 Gignundis, e qua constat quid possit oriri?
 NIL igitur fieri de NILO posse fatendum 'st :
 Semine quando opus est rebus, quo quæque creatæ
 Aëris in teneras possint proferrier auras.
 Postremo, quoniam Incultis præstare videmus
 210 Culta loca, et manibus meliores reddere foetus ;
 Esse videlicet in terris Primordia rerum,
 Quæ nos, fœcundas vertentes vomere glebas,
 Terraique solum subigentes, cimus ad ortus.

vivere, quis tam ineptus est qui credat Animalia vel fruges e *Nihilo* produci, cum videat Materiam et producendis et alendis rebus omnibus esse necessariam? Imo potius concludendum est, semina esse quædam e quibus res, ut voces e literis, componantur.

200. *Denique cur, etc.*] Rursus v. 9. arguit e Rerum naturalium definita magnitudine et duratione. Si enim e *Nihilo* Homines v. g. producerentur, unde constanter tam pusilli et imbelles? Unde brevis vita, cæteraque humani generis et incommoda et vitia? Jam vero e certis seminibus certaue materia nasci Homines admittas, et hæc omnia necessaria plane erunt, et explicatu facilia.

201. *Pontum per vada*] Salmasius legit *pontu*, i. e. *πόντου*, ut idem Lucretius *pelage*, i. e. *πελάγη* dixit lib. V. v. 36. et l. VI. v. 619. at rectius Faber, noli hunc locum ita interpretari quasi dixisset *per ponti vada*. Quod enim Salmasius hunc versum depravatum iudicavit, non ideo facilius crediderim.

203. *Vincere*] *Vivere*, Fayus: vox nihili.

209. *Postremo, etc.*] Observaverat Poeta Fruges, Arbores, Floresque, etc. humana industria meliores et lætiores fieri, indeque v. his 7. arguit hæc omnia e latentibus quibusdam seminibus oriri. Quid enim prodesset labor si e *Nihilo* producerentur? Vanus profecto esset, irritusque; et nihil ille ageret, qui *Nihil* coleret: imo nihil impedit quin fruges e *Nihilo* productas sponte sua quotannis meliores et lætiores nasci videremus.

210. *Reddere*] *Reddier*, Gif. et Pa. ex conjectura. *Reddi*, Lambinus. Docetque *Legendum ita esse libris omnibus reclamantibus: reddere* autem quod est in omnibus libris ferri non posse. Dum vero innocenti immeritæque voci irascatur, veterem, quam omnes libri assignant, sedem possideat *reddere*. Aliqui libri *dicier*: Pareus.

211. *Esse videlicet*] Sic sæpe Ennius, Plaut. et Tert. et Salust. *Scilicet futurum, videlicet in Terra reperiri, etc.* neque enim quod aliquando putavit Lambinus repeti debet ἀπὸ κοινοῦ *fatendum est*. Vid. lib. II. v. 468.

213. *Terraique solum*] *Terram*. Festus Pompeius *solum Terram*. Ennius,

Quod si nulla forent, nostro sine quæque labore

215 Sponte sua multo fieri meliora videres.

Huc accedit, uti quicque in sua Corpora rursum
Dissolvat Natura, neque ad Nihilum interimat res.

Nam, si quid mortale e cunctis partibus esset,
Ex oculis res quæque repente erepta periret;

220 Nulla vi foret usus enim, quæ partibus ejus
Discidium parere, et nexus exsolvere posset.

At nunc, æterno quia constant Semine quæque,
Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,

Aut intus penetret per inania, dissolvatque,

225 Nullius exitium patitur Natura videri.

Præterea, quæcunque vetustate amovet ætas,
Si penitus perimit consumens Materiem omnem,
Unde animale genus generatim in lumina vitæ
Redducit Venus? aut reductum dædala tellus

lib. III. *Tarquinio dedit Imperium, simul et sola Regni.* Et alibi, *Sed sola Terrarum postquam permensa parumper.*

216. *Huc accedit, etc.*] Hactenus demonstravit Lucretius *Nihil e Nihilo fieri*: his autem v. 2. alterum proponit, quod ex priori sequitur, effatum, *Nihil in Nihilum reduci.*

Ibid. *Quicque*] *Quæque*, Gif. Pa. alii.

218. *Nam, si, etc.*] Effatum modo propositum primo probat v. 8. ex communi resolutione rerum; si enim Res in *Nihilum* interirent, aut *mortales essent e cunctis partibus*, nulla esset vis necessaria, ut unaquæque dissolvatur: sed ut sine ulla vi aut conamine aliarum rerum subito nata apparet, sic sine ulla vi aut conamine aliarum rerum unaquæque res, non dissolutione partium, interiret; sed nostris oculis subducta repente evanesceret: ideo enim vi opus est ut res unaquæque dissolvatur, quia constat ex seminibus quæ dissolutioni supersunt. Hujus argumenti ne minimam partem intellexit Fayus.

220. *Enim*] *Ei*, Gif. viz. *Naturæ*. Hanc lectionem tuetur Pareus: Lambinus, Faber, alique rejiciunt: et tantos Authores tuto sequi potuit Fayus, si tacere voluisset: hæc autem iste. Aliis, *usus ei sup. Naturæ*: mihi minus arripet, alias enim non *rei cujusque* sed *Naturæ* partibus discidium pareretur. Ingenium hominis! quasi *ejus* non

æque respiceret *rem quamque* si *ei*, ac si *enim* admittatur.

221. *Et*] *At*, Gif. quid autem sibi velit, aliis relinquo.

222. *At nunc*] *Quod nunc*, Gif. Pa. C. alii, omnesque MSS. i. e. *nunc autem*.

Ibid. *Constant*] *Constat*, Gif.

223. *Obiit*] *Obeat*, P. Na. D. sed *obiit* veteres MSS. Cod.

226. *Præterea, etc.*] Secundum argumentum quo probatur *Nihil in Nihilum reverti* breviter proponit Epicurus in Epist. ad Herodotum, *εἰ ἐφθέρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπολώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων τῶν εἰς ἃ διελύετο.* Fusius vero Poeta, et fortius. Olim probaverat *Nihil de Nihilo* fieri, et inde jam demonstrat *Nihil in Nihilum* reduci. Animalia enim quotidie pereunt, et nascuntur, fontes aquas, e quibus mare fluminaque constant, perpetuo subministrant, etc. Unde vero hæc omnia, nisi quædam essent *immortalia* semina, quæ dissolutioni Corporum superessent e quibus renovarentur? Quis enim tam insanus quin concederet materiam aliquando interitui obnoxiam, in tam infinita annorum serie quæ ab initio rerum fluxit, debere penitus consumi, ita ut nihil omnino superesset e quo res quotidie pereuntes reparari possint?

228. *Generatim*] *Generatum*, Gif. et quidam MSS. ut fatetur Lambinus.

229. *Redducit*] *Educit*, D. Na. vitiose.

- 230 Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
 Unde mare ingenui fontes, externaque longe
 Flumina suppeditant? unde æther sidera pascit?
 Omnia enim debet, mortali Corpore quæ sunt,
 Infinita ætas consumse, anteacta diesque.
- 235 Quod, si in eo spatio, atque anteacta ætate fuere,
 E quibus hæc Rerum consistit Summa relecta;
 Immortali sunt natura prædita certe.
 Haud igitur possunt ad Nilum quæque reverti.
 Denique, res omneis eadem vis causaque volgo
- 240 Conficeret, nisi Materies æterna teneret
 Inter se nexas minus aut magis endopedite;
 Tactus enim lethi satis esset causa profecto;
 Quippe, ubi nulla forent æterno Corpore, eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque.
- 245 At nunc, inter se quia nexus principiorum
 Dissimiles constant, æternaque materies est,
 Incolumi remanent res corpore, dum satis acris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta.
 Haud igitur redit ad Nihilum res ulla, sed omnes
- 250 Discidio redeunt in corpora materiai.

231. *Ingenui*] Quos Natura, non Ars, etc. Ita *ingenuus color*, pro nativo, qui nulla arte, nullo pigmento evocatur. *Faber*. Juvenal. Sat. III. v. 20. *Ingenuum violarent marmora tophum*.

Ibid. *Ingenui*] *Perennes*, Gassend. al. *ingeniti*.

232. *Suppeditant*] Lambinus et Pareus, *suppetunt*, vel *parata sunt*: rectius autem *supplent* vel *subministrant*.

233. *Debet*] *Debeat*, Gif. Par.

234. *Consumse*] *Consumpsisse*. Sic *sumpsse* pro *sumpsisse* apud Nævium in Tryphallo. Vid. A. Gellium, lib. II. c. 19. Eodem modo *cesse* et *cresse*, pro *cessisse* et *crevisse*, *divisse* pro *divisisse* apud Horatium. *Promisse* pro *promississe* apud Catullum; atque ita porro.

237. *Prædita*] *Reddita*, MSS.

239. *Denique, etc.*] Deinceps probat v. 12. Res in *Nihilum* non reverti, quod non una vis ad dissolvendum omnia sufficiat; frustra enim aliquis obtendat unam eandemque vim omnia Corpora dissolvere non posse, quia dispari nexu corporum principia conjunguntur. Quid enim ista nexuum disparitas efficeret,

cum principia ipsa, si modo in *Nihilum* revertantur, vel levissimum tactum ferre non valeant? Admittas vero principia quædam æterna esse, et ex dissimilitudine contextus eorum inter se ratio reddenda est, quare non una eademque vis ad omnia dissolvendum sufficiat.

Ibid. *Volgo*] *Vulgo*, passim. Sic Cæsar de Bello Civ. lib. I. p. 7. *Vulgo ex tectis significabant*.

241. *Nexas endopedite*] *Nexu endopedito*, Nardius. *Nexus endopedita*, Gassendus, Gif. Par. cum vet. Codd. Alii, *nexus endopeditos*: quod placet Lector eligat.

242. *Satis esset causa*] Tale Latinitatis exemplum vix alibi reperies; ideoque quidam existimant legendum, *Tactus enim lethi omnibus esset causa profecto*.

243. *Eorum*] Cum in libris vulgatis multisque MSS. legitur *quorum*, e duobus MSS. quibus adderem B. *Eorum* reposuit Lambinus. *Quorum*, Na. C. Gifan. Par. alii tuentur: penes Lectorem sit.

244. Codices Florentini, *dissolvere quenquam*, viz. *contextum*.

247. *Res*] *In*, Gassendus.

Postremo, pereunt imbres, ubi eos pater Æther
 In gremium matris Terrai præcipitavit:
 At nitidæ surgunt fruges, ramique virescunt
 Arboribus; crescunt ipsæ, foetuque gravantur.
 255 Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum:
 Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
 Frundiferasque novis avibus canere undique sylvas:
 Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt; et candens lacteus humor
 260 Uberibus manat distentis; hinc nova proles
 Artubus infirmis teneras lasciva per herbas
 Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
 Haud igitur penitus pereunt quæcunque videntur:
 Quando alid ex alio reficit Natura, nec ullam
 265 Rem gigni patitur, nisi morte adjutam aliena.
 Nunc age, res quoniam docui non posse creari
 De Nihilo, neque item genitas ad Nil revocari;

251. *Postremo, etc.*] Quoniam autem Res pleræque sint, quæ dum dissolvuntur, ita ex oculis manibusque evanescent, ut prorsus perire videri possunt; monet his 15. v. imbres ipsos, qui in terram decidentes maxime evanescent, non perire, sed materiam suppeditare, unde fruges arboresque augentur, et fructibus onerantur; istis autem frugibus fructibusque homines, feræ, aves vescuntur: ideoque minime credendum est ullam imbrium particulam penitus interire, dum tot tantæque res ex iis reparantur: concludit denique *Nihil in Nihilum reverti*, cum Natura aliud ex alio reficit, nec aliquid unquam novum producit, quin utitur materia alterius rei olim dissolutæ.

254. *Ipsæ*] Sine cultu humano, sed non sine vi primigenia. Virgil. sæpe in Georg. Lucretius non minus sæpe. *Faber*: curiose nimis, nec forsitan vere.

256. *Pueris*] *Puerum*, B.

258. *Fessæ*] *Feræ*, quidam MSS. Alii, *foetæ*: non placet.

261. *Artubus*] *Artibus*, vet. Cod. et *Scaurus*, Gif.

262. *Menteis percussa*] Sic ver. 12. *Percussæ corda tua vi*.

264. *Alid*] *Aliud*. *Alis* pro *aliis* veteres usurpârunt. Gifanius dubitat an *alid* pro *aliud* dicitur; hanc vero contumeliam non patitur Lambinus: indig-

natur, furit, Catullum et Ausonium in partes vocat, at frustra: jurat denique se *alid* in duobus MSS. legisse; et hac lectione fruatur.

265. *Adjutam*] *Adjuta*, B. Na. Gif. Par. Nec minores sunt de hac, quam de illa altera lectione lites, quas tutius aliquis negligat, quam componat.

266. *Nunc age*] Jam vero ne frustra disputaret, dum Memmius suus omnibus quæ proposuerat argumentis diffidat, quoniam Principia illa æterna, seminaque rerum per se atque separata in sensum non cadant, sed præ sui exilitate omnem visum, etiam acutissimum longissime fugiant; varia congerit exempla rerum corporearum, quas nemo neget existere, licet videri non possint. Primo *Venti*, v. 33. cujus vim quicumque perspexerit, ut tollit mare, ut impellit naves, etc. illum corporeum esse, licet particulæ ejus oculis cerni non possunt, fatebitur; idque libentius, si cognoscat Ventum eodem plane modo ferri, et æquali impetu impellere, ac rapida et imbris aucta flumina, quæ *Corporea* esse sensus ipsi apertissime demonstrant.

Ibid. *Age, res*] Alii legunt, *Nunc age sis, quoniam docui nil posse creari: age sis*, i. e. *age si vis*.

Ibid. *Quoniam*] *Quando*, Gif.

267. *Item genitas*] Alii, *res genitas*. Alii, *genita ad Nihilum*: perinde.

- Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
 Quod nequeunt oculis rerum Primordia cerni :
 270 Accipe præterea, quæ Corpora Tute necesse 'st
 Confiteare esse in rebus, nec posse videri.
- Principio, VENTI vis verberat incita pontum,
 Ingenteisque ruit naveis, et nubila differt ;
 Interdum, rapido percurrens turbine campos
 275 Arboribus magnis sternit, monteisque supremos
 Silvifragis vexat flabris : ita perfurit acri
 Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.
 Sunt igitur VENTI nimirum corpora cæca,
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
 280 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant.
 Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
 Montibus ex altis magnus decursus aquai,
 285 Fragmina conjiciens sylvarum, arbustaque tota ;
 Nec validi possunt pontes venientis aquai
 Vim subitam tolerare : ita magno turbidus imbri
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat sonitu magno stragem ; volvitque sub undis
 290 Grandia saxa ; ruit qua quidquid fluctibus obstat.

270. *Præterea*] *Propterea*, Faber.

272. *Incita*] *Incitata*. Ista voce sæpe Lucretius utitur, et Virgilius. Alii, *insita*, male.

Ibid. *Pontum*] MSS. quidam *cortus*, inde *portus*. Plurimi MSS. ut et B. eamque vocem Pareus, Gif. aliique acriter defendunt. At vero quis dubitet *pontum* scribere qui versum 279. legerit? Salmasius legit *porcas*. *Porca* enim τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων dicitur ab auctore veterum Glossarum, translatione facta ab Agris : inter duos enim sulcos elata Terra dicitur *porca*. Varro de Re Rust. lib. I. et Ταφῇ Μενίππου.

275. *Sternit*] *Sevit*, Marullus.

277. *Pontus*] *Coörtus*, vel *cörtus* : ut optime Faber, qui istam vocem e versu 272. ejectam suo restituit loco. *Pontus* enim vox nihili est, et solo Fayo digna, qui ad versum 276. hæc monet : Ita] *Particula comparationis* : *comparat quippe venti validi fremitum murmuris maris furentis*. Acumen hominis!

278. *Cæca*] Quæ oculis cerni non possunt : sic eodem lib. v. 779. *Naturam clandestinam, cæcamque adhibere. Nimbosus Orion In vada cæca tulit*. Virgilius I. *Æneid*.

280. *Verrunt*] *Vertunt*, G. *Verrunt* autem amat Virgilius, Lucretianæ elegantiae perpetuus imitator : *Maria, ac terras, cœlumque profundum Quippe ferant rapidi secum, verrantque per auras*. I. *Æneid*. v. 63.

282. *Ac cum*] Ita quidam Libri, fatente Lambino. Plurimi vero legunt, *Quam quom*.

287. *Turbidus*] Alii, *turgidus* : improbe.

288. *Incurrens*] *Incurrit*, Na. imperite, et frustra se aliquorum Codicum autoritate tuebitur.

290. *Ruit qua quidquid*] *Quidquam*, Gif. sed *ruunt quæ*, saxa viz. semper legendum putavit Faber. Nec improbanda esset ista conjectura, si Codices confirmarent, et non foret paulo frigi-

Sic igitur debent VENTI quoque flamina ferri :
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
 Quamlibet in partem, trudunt res ante, ruuntque
 Impetibus crebris ; interdum vertice torto

295 Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant.

Quare etiam atque etiam sunt VENTI Corpora cæca :
 Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
 Amnibus inveniuntur, aperto Corpore qui sunt.

Tum porro varios rerum sentimus ODORES,

300 Nec tamen ad nareis venienteis cernimus unquam ;

Nec calidos ÆSTUS tuimur, nec FRIGORA quimus
 Usurpare oculis, nec VOCES cernere suemus ;

Quæ tamen omnia Corporea constare necesse 'st
 Natura ; quoniam sensus impellere possunt :

305 TANGERE ENIM ET TANGI, NISI CORPUS, NULLA POTEST RES.

Denique, fluctifrago suspensæ in littore Vestes
 Uvescunt, eædem dispansæ in Sole serescunt ;

dior: non solicitanda est igitur illa altera lectio, quam vetus Latium probaret; *ruitque* forsitan admitti potest, et probe respondebit *ruuntque* v. 293. ab istiusmodi etiam hiatibus non abhorrent veteres Poetæ.

295. *Rapidoque rotantia*] Alii, *rapidique rotantia*: *rapidique rotanti*, Gif. e vet. Codic. perinde est. Mallem vero *rotantia*, ut v. 280. *Subito vexantia turbine raptant*.

297. *Moribus*] Ita plurimi vet. Codd. quidam autem MSS. et impressi, *motibus*. Virgilius: *Ventos et varium Cœli prædicere morem Cura sit*.

299. *Tum porro, etc.*] *Quin*, Gif. Iterum docet v. 7. posse esse in Rerum Natura *Principia* quædam corporea, quamvis sub oculos non cadunt; cum calorem, odores, sonos, frigusque esse omnes fatentur, quæ tamen nemo unquam oculis usurpavit. Ista vero omnia corporea esse quis dubitet dum impellunt sensus, ideoque *tangunt*? Quodcunque autem vel *tangit*, vel *tangitur*, id est Corpus. *Corpus* Græce definitur, τὸ δρώμενον, ἡ πᾶσιν, σῶμα ἐστὶν quam definitionem significare volens Lucretius, ita scripsit, *Tangere enim et tangi, nisi Corpus, nulla potest res*. A. Gellius, l. V. c. 15.

306. *Denique, etc.*] Alio v. 6. utitur exemplo: *Aqua est Corpus*, at illam in

particulas nimis minutas aspici aliquando dividi experimur: Panni enim, aut lintea juxta littus expansa humescunt, a Solis calore autem iterum siccantur; at istas *Aquæ* particulas Pannis insidentes, vel ab iis recedentes, nemo unquam vidit.

Ibid. *Fluctifrago*] *Fluctivago*. Nonius in voce *Seresco*.

307. *Uvescunt*] *Humescunt*, unde *uvibus*.

Ibid. *Dispansæ*] Aliqui libri, *candenti*. Alii, *dispassæ*, ex A. Gellio, lib. XV. c. 15. qui observat *passum* a *pando*, et cum præpositione *expassum*, non *expansum*, a veteribus dici; Plautumque in *Milite Glorioso*, Act. II. sc. 4. v. 6. et 7. scribere, *Credo ego isthoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam*, *Dispassis manibus patibulum cum habebis*. Eadem Servius ad v. 484. lib. I. *Æneid*. At *dispansæ* agnoscit Nonius in voce *Seresco*. Lambinus autem hos duos versus ita legendos censet, *Denique, fluctifrago dispassæ in littore vestes Uvescunt, eædem candenti in Sole serescunt*.

Ibid. *Serescunt*] *Siccantur*; quod serenitas sicca sit. Sic Virgilius docte in *Georg.* l. I. *Unde serenas Ventus agat nubes*. Id est, *siccas*. Idem alio in loco: *Atque arida differt Nubila*; Nonius. *Serescunt*: *ξηραίνονται*, in veteri *Vulcanii Onomastico*.

At neque, quo pacto persederit humor aquai
 Visu 'st, nec rursum quo pacto fugerit aestu :
 310 In parvas igitur parteis dispergitur Humor,
 Quas oculi nulla possunt ratione videre.
 Quin etiam multis Solis redeuntibus annis
 Annulus in digito subtertenuatur habendo :
 Stillicidî casus lapidem cavat : uncus aratri
 315 Ferreus occulte decrescit Vomer in arvis :
 Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
 Saxea conspiciamus : tum portas propter athena
 Signa manus dextras ostendunt attenuari
 Sæpe salutantum tactu, præterque meantum :
 320 Hæc igitur minui, cum sint detrita, videmus ;
 Sed, quæ Corpora decedant in tempore quoque,
 Invida præcluserit speciem Natura videndi.

Postremo, quæcunque Dies Naturaque rebus
 Paullatim tribuit, moderatim crescere cogens,
 325 Nulla potest oculorum acies contenta tueri ;
 Nec porro quæcunque ævo macieque senescunt :
 Nec mare quæ impendent vesco sale Saxa peresa,

312. *Quin etiam multis Solis, etc.*] *Multum*, Marullus. *Multis olim*, Faber. *Varia* v. 11. congerit exempla : Annulus viz. in digito, Vomer in agris attenuatur ; Gutta lapidem cavat ; Pavimenta attenuantur ; æreasque etiam Statuas crebro tactu detritas conspiciamus. Ab his omnibus ita detritis corporeæ quædam particulæ recedunt ; qui vero istas viderit, oculos habebit longe acutiores quam *Aquila aut serpens Epidaurius*.

313. *Habendo*] Dum gestatur. Passivæ significationis : Virgil. *Alitur vitium vivitque* tegendo. Id est, dum tegitur. Lucret. l. IV. v. 1062. *Inveterascit* alendo. Id est, dum alitur.

316. *Strata viarum*] Ut *prima viarum*, lib. I. v. 87. *Clausula domorum*, v. 355. *Clausula viarum*, lib. IV. v. 616. etc. Et apud Virgil. lib. I. *Æneid*. *Miratur portas, strepitumque, et strata viarum*.

318. *Signa manus dextras, etc.*] Intel- ligit Deorum tutelarium signa, quorum manum dextram qui exirent ex urbe, et qui ingrederentur, osculari solebant, id- que boni ominis causa : neque tamen ullus, quod sciam, veteris Scriptoris locus ad id demonstrandum affertur ; sed ita

res describitur, ut minime dubia videri debeat. Cur autem dextram potius os- cularentur quam lævam, habes Varro- nem qui doceat in excerptis ex Servio in I. *Æneid*. *Extras* vero in margine apponit Gifanius, forsitan pro *exertas* aut prominentes : sic apud Lucretium, lib. IV. v. 278. *Extraria lux*, pro *externa*, vel *extrinseca*. Versum sequentem non agnoscit B.

320. *Sint*] Ex omnibus libris scripsit Lambinus. *Sunt*, ex conjectura, Gifa- nius, ut et *præcludit* pro *præcluserit*, v. 322.

323. *Postremo, quæcunque, etc.*] Deni- que monet v. 7. Rebus paulatim cres- centibus apponi quasdam particulas cor- poreas, ab iis iterum decrescentibus de- trahi ; eas vero particulas oculum ne quidem acutissimum intueri : et demum concludit posse esse quædam Principia Corporum quæ aciem oculorum fugiant. Hæc omnia breviter Epicurus in Epist. ad Herodotum ; *πάν τε μέγεθος μή εἶναι περί ἁτόμους*. Democritus maximas posse esse Atomos existimabat, et, *οὐδέποτε γοῦν ἄτομος ὥφθη αἰσθῆσαι*.

327. *Nec mare quæ impendent*] Pro

Quid quoque amittant in tempore, cernere possis.

Corporibus cæcis igitur Natura gerit res.

330 Nec tamen undique Corporea stipata tenentur

Omnia natura, namque est in rebus INANE :

Quod tibi cognôsse in multis erit utile rebus ;

Nec sinet errantem dubitare, et quærere semper

De Summa rerum, et nostris diffidere dictis :

335 Quapropter locus est intactus, INANE, vacansque.

Quod si non esset, nulla ratione moveri

Res possent ; namque, officium, quod Corporis extat,

impendent mari. Et hanc lectionem agnoscit Festus in voce *Vescus*. Sic Terentius in Phormione, *Tanta te impendent mala*. Lucilius, *Nunc ad te redeo ut res quæ me impendat agatur* : licet aliud dicat Festus in voce *Me*. Similiter *instare illum* Veteres dicebant, ut Plautus in Pœnulo, *Tantum eum instat exitii*.

Ibid. *Vesco sale*] *Ve*, particula, sicut quædam alia, tum intentionem significat, tum minutionem : sic *vescum*, quod ex *ve* particula et *esca* copulatum est, utriusque diversæ significationis vim capit : aliter enim *vescum salem* dicit Lucretius ex edendi intentione, aliter Lucilius *vescum* appellat cum edendi fastidio. *A. Gellius*, lib. XVI. cap. 5. Lucilii verba laudat Nonius Marcellus : *Vescum*] *Minutum, obscurum*. Lucilius, lib. XXVI. *Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio vivere*. Ubi addit ex Virgil. Georg. III. *Nec vescas salicum frondes*. Item ex Afranio in Sororibus : *At puer est vescis imbecillus viribus*. Festus, *vescus*, fastidiosus : *Ve enim pro pusillo utebantur*. Plin. l. VII. c. 20. *Corpore vesco, sed eximiis viribus Tritanum*. Ovid. Fast. l. III. v. 445. *Vegrandia farra colonæ ; Quæ male creverunt, vescaque parva vocant. Vis ea si verbi est, cur non ego Vejovis ædem, Ædem non magni suspicer esse Jovis ?*

328. *Quoque—possis*] *Quæque—posset*, Gif.

330. *Nec tamen undique, etc.*] Supra probaverat corporea quædam esse Principia ; jam aliam rem aggreditur, et v. 6. docet in *Omni* aliud plane esse præter Corpus, viz. *Inane* : istud autem *Inane* definit *locum intactum, et vacantem* : spatium viz. quod neque tangit, neque tangitur, quod neque agere, neque pati potest. Sic lib. III. *Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane est ; Quod*

manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum.

332. *Cognôsse*] *Commune*, B. et v. 335. *In pro de*, B.

336. *Quod si non esset, etc.*] Primum quo probatur *Inane* argumentum v. 11. continetur : quo etiam Epicurus Epist. ad Herodotum utitur : *Εἰ μὴ ἦν ὁ κενὸν, καὶ χώραν, καὶ ἀναφῇ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε τὰ σώματα ὅπου ἦν, οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαίνεται κινούμενα*. Ut vero vim hujus argumenti melius percipias, Lector, cogita universum mundum, si nihil *Inane* interspersum habeat, confertissimam esse molem, adeo ut Corpusculum, ne minimum quidem, valeat de novo suscipere : quippe si nihil non plenum est, nullus locus restat complendus ; quare aut Corpus non admitetur, aut in illo loco collocabitur, in quo aliud jam situm est ; sicque idem locus duo Corpora sese undique penetrantia capiet, quod sane per vires Naturæ fieri posse non dixeris. Deprehendes autem hac ratione aliquodne Corpus ex iis quæ intra hanc molem disposita sunt moveri e suo loco possit, ut invadat locum alterius : sane cum plenum locum offendat, necesse erit ex illo pellat quod Corpus illum occupat ; illud prorsus quonam contendat, si Omnia quidem plena sunt ? An ipsum rursus expellet aliud ? Sed par redibit difficultas, continuabiturque in ævum. Ideoque nisi *Inane* sit rebus intermistum, ita essent Omnia stipata, ut non modo nulla res Mundi moveri loco jam valeat ; sed neque explicari possit quomodo gigni quidquam potuerit, cum ad generationes rerum motus localis requiratur. Idem fere argumentum ex Democrito et Lucippo, quos Epicurus sequitur, collectum proponit Aristot. IV. Phys. 6. *Gassendus*.

337. *Corporis*] *Corporum*, Pa. alique,

- Officere, atque obstare, id in omni tempore adesset
 Omnibus : haud igitur quidquam procedere posset,
 340 Principium quoniam cedendi nulla daret res.
 At nunc per maria, ac terras, sublimaque coeli,
 Multa modis multis varia ratione moveri
 Cernimus ante oculos ; quæ, si non esset INANE,
 Non tam sollicito motu privata carerent ;
 345 Quam genita omnino nulla ratione fuissent:
 Undique Materies quoniam stipata quiesset.
 Præterea, quamvis Solidæ res esse putentur,
 Hinc tamen esse licet Raro cum corpore cernas :
 In saxis ac speluncis permanat Aquarum
 350 Liquidus humor, et uberibus flent omnia guttis ;
 Dissupat in corpus sese Cibus omne animantum :
 Crescunt Arbusta, et foetus in tempore fundunt,
 Quod Cibus in totas usque ab radicibus imis
 Per truncos, ac per ramos diffunditur omneis :
 355 Inter septa meant Voces, et clausa domorum
 Transvolitant : rigidum permanat Frigus ad ossa.
 Quod, nisi INANIA sint, qua possent Corpora quæque
 Transire, haud ulla fieri ratione videres.
 Denique, cur alias aliis præstare videmus
 360 Pondere res rebus, nihilo majore figura ?
 Nam, si tantundem 'st in Lanæ glomere, quantum

contra Codicum fidem : in sequenti versu
abesset pro *adesset*. Idem.

341. *Sublimaque coeli*] *Ut acuta belli*,
 ab Horatio : *occulta et remota templi*, a
 Cæsare : *sublimus* autem, ut *imbecillus*,
inermus, hilarus, etc.

344. *Privata carerent*] Turnebus ali-
 quando legit, *pronata carerent* : ali-
 quando *privata jacerent* : frustra ; ut et
 Gassendus, qui v. 346. pro *quiesset*, le-
 git *fuisset*.

347. *Præterea, quamvis, etc.*] Iterum
 v. 12. probat *Inane* esse, quoniam Res,
 quæ maxime solidæ videntur, Corpora
 quædam permeant, et permanant. Sic
 Aqua saxum ; Alimentum omnia ani-
 malium membra ; Succus truncos ra-
 mosque arborum ; Soni parietes et inœ-
 nia ; et Frigus carnem et nervos usque
 ad ipsa ossa penetrat. Quæ tamen non
 omnino fierent, nisi essent Vacua quæ-
 dam spatiola inter solidarum istarum

rerum particulas, quæ Corpora quæque
 pertransirent.

350. *Flent*] *Fluunt*, B.

353. *Quod Cibus in totas, etc.*] *Arbores*
 viz. licet supra posuerit *Arbusta*. Alii
 tamen legunt, *tota usque vel ab, etc.*
 Alii, *totos*, viz. foetus.

358. *Fieri*] Alii, *qua irent*.

Ibid. *Videres*] Alii, *valeret*.

359. *Denique, cur alias, etc.*] Tertium
 quo probatur *Inane* argumentum v. 12.
 deducitur e diverso rerum, quæ ejusdem
 magnitudinis et figuræ sunt, pondere :
 neque enim explicari potest, cur e duo-
 bus Corporibus ejusdem figuræ et mag-
 nitudinis alterum plus ponderis haberet,
 alterum minus ; nisi quod in illo plus
 insit *Corporis*, cui Pondus naturale est :
 in hoc vero plus *Inanis*, quod nullum
 omnino habet pondus.

361. *Glomere*] *Pondere*, alii, solliciti
 de quantitate ; inepte : æque enim licuit

Corporis in Plumbo 'st, tantundem pendere par est;
Corporis officium est quoniam premere omnia deorsum:
Contra autem natura manet sine pondere INANIS.

365 Ergo, quod Magnum 'st æque, Leviusque videtur,
Nimirum plus esse sibi declarat INANIS:

At contra Gravius plus in se CORPORIS esse
Dedicat, et multo VACUI minus intus habere.

Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci

370 Quærimus, admistum rebus, quod Inane vocamus.

Illud in his rebus, ne te deducere vero

Possit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor:

Cedere Squamigeris latices nitentibus aiunt,

Et liquidas aperire vias; quia post loca Pisces

375 Linqunt, quo possint cedentes confluere undæ:

Sic alias quoque res inter se posse moveri,

Et mutare locum; quamvis sint omnia plena:

Scilicet id falsa totum ratione receptum 'st.

Nam, quo Squamigeri poterunt procedere tandem,

380 Ni spatium dederint latices? Concedere porro

Quo poterunt undæ, cum pisces ire nequibunt?

Aut igitur motu privandum 'st corpora quæque;

Aut esse admistum dicendum 'st rebus INANE;

Unde initium primum capiat res quæque movendi.

385 Postremo, duo de concursu Corpora lata,

Lucretio producere, ac aliis corripere.

362. *Corporis*] *Corporum*, ut et v. 363. et 367. B. Et pro ista voce pugnat Gifanius ridicula plane ratione; licet enim de principiis Corporum aut Atomis loquatur Lucretius, nihil tamen obstat quo minus *Corporis* legatur: ut infra, v. 423. *Corpus enim per se communis deliquat esse Sensus.* Lambinus.

368. *Dedicat*] *Declarat*, aut *ostendit*. Alii, *Indicat*. Alii, *Deliquat*, ut v. 423. et lib. III. v. 209. Alii, *Delicat*. Sic Plaut. in Milite, *Ita vero ut tu ipse me dixisse delicas.* Nonius, *delica*. Explana, indica, etc. Sed *Dedicat* amat Faber: de enim affirmat, ut *demiror*, *demagis*, valde magis apud Lucilium in Nonio: Festus tamen, *demagis* pro minus Antiqui dicebant: forsitan leg. *nimis*.

369. *Id*] Nardius et alii non agnoscunt; at retinendum arbitror.

371. *Illud in his rebus, etc.*] Quoniam

vero aliqui, inter quos Arist. l. IV. Phys. vim hujus argumenti eludere conantur, dicendo, *Inanis* non opus esse ut Corpora moveantur; cum in *Pleno* Corpora possunt sibi invicem officiose cedere, quoniam Corpus, quodcunque movetur, relinquit spatium ab alio Corpore, quod e suo loco detrudit, occupandum: ut Aqua cedit Piscibus procedere conantibus, locumque quem illi reliquerunt subit: urget Lucretius, Pisces in Aqua sibi viam aperire, locumque post se relinquare non posse, nisi Aqua cedat locum; cedere autem locum Aquam non posse, nisi pateat vacuum spatium a Piscibus relictum. Igitur aut admittendum est Inane Corporibus admistum, aut nihil omnino moveri possit.

381. *Quo*] *Qui*, Gifan. versus 279. immemor.

385. *Postremo, duo de concursu, etc.*] Quinto his v. 7. pugnat argumento, eo-

Si cita dissiliant, nempe aër omne necesse 'st,
 Inter corpora quod fuvat, possidat INANE.
 Is porro, quamvis circum celerantibus auris
 Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
 390 Complere spatium: nam primum quemque necesse 'st
 Occupet ille locum, deinde omnia possideantur.
 Quod si forte aliquis, cum Corpora dissiluire,
 Tum putat id fieri, quia se condenseat aër,
 Errat: nam VACUUM tum fit, quod non fuit ante,
 395 Et repletur item, VACUUM quod constitit ante;
 Nec tali ratione potest denserier aër;
 Nec, si jam posset, sine INANI posset, opinor,
 Se ipse in se trahere, et parteis conducere in unum:
 Quapropter, quamvis causando multa moreris,
 400 Esse in rebus INANE tamen fateare necesse 'st.

Multaque præterea tibi possum commemorando

que satis valido. Si enim duo Corpora plana et lata concurrant, subitoque a se invicem dissiliant, *Inane* fieret; omnis enim materia ab istis Corporibus ita concurrentibus elideretur. Ideoque spatium quod inter illa dissilientia patet omnis Corporis esset Vacuum: quid enim impleret? Aër, an materia subtilis? At quantumvis celerem, quantumvis subtilemingas materiam, *Inane* tamen semper relinques, cum Aër ille aut materia subtilis uno eodemque momento totum quod patet spatium occupare et implere non possit.

Ibid. *De concursu*] *Post concursum*. Sic Plautus, *Non bonus est somnus de prandio*. Alii, inter quos Gifanius, legunt *concursu*, ut et *cultu*, lib. IV. v. 1276. Plurima enim erant apud Veteres nomina ambiguae formæ. Sed hunc castigat Lambinus; an jure, alii videant.

Ibid. *De concursu*] *De conjunctione, de commissura*, alii.

387. *Fuvat*] *Quasi fuerit*. Alii, *fiat*.

Ibid. *Possidat*] Ita Veteres, pro *possideat*.

388. *Celerantibus*] Aliqui, *densantibus*: nullo plane sensu.

390. *Complere*] *Compleri*, Gif. perinde est.

392. *Quod si forte aliquis, etc.*] Responsionem præoccupat impugnatque Lucretius, v. 9. Hic versus aliquos excidisse, mutilumque esse hunc locum semper judicavi: præclara enim re-

sponsio, *Vacuum non est, quoniam Aër condensatur*. Quis autem intelligat? Ideoque hunc locum ita censeo supplendum: Cum duo ista Corpora concurrant, inter eorum superficies Aër interceptus condensatur, saltem in superficierum cavitatibus (nulla enim Corpora perfecte plana) latet: cum vero dissiliant ista Corpora, Aër iste interceptus rarefit; spatiumque inter duo ista Corpora dissilientia patens occupat et implet. Urget autem Lucretius, Cum ista duo Corpora separentur, *Inane* fieri necesse, (quis enim neget cum in aliquibus saltem partibus se invicem tangebant,) et Id *Inane* iterum ab Aëre repleri; ideoque prius argumentum firmum satis esse et certum; urget insuper, Aërem non omnino condensari, vel si condensetur; ex ista condensatione tamen sequi *Inane* esse: quoniam absurdum est unam eandemque materiæ molem aliquando majus aliquando minus spatium occupare, nisi *Inane* esset.

393. *Condenseat*] Sic Virgil. *Æneid.* X. *Extremi addensent acies*. Et *Æneid.* VII. *Agmina densentur campis*. Ad quem locum *denseo, denses*, dici agnoscit Servius.

401. *Multaque præterea, etc.*] Multa proposuit, non vero omnia argumenta; reliqua autem ex iis, quæ memoraverat, ab ipso *Memmio* colligenda relinquit: idem enim Philosophis ac Canibus venaticis accidit, cum certa veritatis ves-

Argumenta, fidem dictis conradere nostris ;
 Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci
 Sunt, per quæ possis cognoscere cætera Tute :
 405 Namque Canes ut montivagæ persæpe ferai
 Naribus inveniunt intectas frunde quietes,
 Cum semel institerunt vestigia certa viai :
 Sic alid ex alio per te Tute ipse videre
 Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
 410 Insinuare omneis, et Verum protrahere inde.

Quod, si pigrâris, paullumve abscesseris ab re,
 Hoc tibi de plano possum promittere, MEMMI :
 Usque adeo largos haustus de fontibu' magni
 Lingua meo suavis diti de pectore fundet,
 415 Ut verear, ne tarda prius per membra Senectus
 Serpat, et in nobis Vitaï claustra resolvat,
 Quam tibi de quavis una re versibus omnis
 Argumentorum sit copia missa per aureis.
 Sed nunc jam repetam cœptum pertexere dictis.
 420 Omnis, ut est, igitur, per se, Natura, duabus
 Consistit rebus ; nam CORPORA sunt, et INANE ;
 Hæc in quo sita sunt, et qua diversa moventur :
 Corpus enim per se communis deliquat esse

tigia semel legerint, abditos illius recessus facile invenient.

402. *Conradere*] *Conciliare, comparare* : l. VI. v. 303. *Atque alia ex ipso conradens Aëre portat.* Et v. 443. *Conradens ex Aëre semina nubis.* Ideoque non audiendi sunt isti qui *contradere* reponunt.

406. *Intectas frunde*] Livius, *intectastramento tecta* : non opus est igitur istorum ingenio qui amant, *intextas*.

407. *Certa*] *Prima*, B.

411. *Quod, si pigrâris*] Aliam ab omnibus Interpretum, v. 9. commentis sententiam sequutus sum, quam veram tamen esse fatebitur is Lector, qui sequentes versus diligenter perpendit, novitque Lucretium de Epicuro et de seipso nihil moderatum sentire.

413. *Usque adeo largos, etc.*] Lambinus e MSS. legit, *Usque adeo largos, haustos de fontibus, Amnes.*

Ibid. *De fontibu'*] Ex Epicuri libris, cujus non tantum opiniones, sed etiam verba ubique premit et sectatur.

420. *Omnis, ut est, igitur, etc.*] Jam

Corpus et Inane demonstraverat. His vero v. 11. olim posita argumenta breviter recenset, et unum addit a sensu deductum ; asseritque nihil per se existere præter *Corpus* et *Inane*. Sic Epicurus in Epist. ad Herodotum, τὸ πᾶν ἐστὶ πῆ μὲν σῶμα, πῆ δὲ κενόν. In Epist. ad Pythoclem, τὸ πᾶν σῶμα, καὶ ἀναφῆς φύσις. Et Cicero in II. de Nat. Deor. *Omnium, quæ sint, Naturam, esse Corpora et Inane, docet Epicurus.*

Ibid. *Omnis, ut est per se, Natura*] i. e. Omnis Natura, vel *Omne* per se existens : et ut Epicurus in Epist. ad Herod. Καθ' αὐτὰς φύσεις.

421. *Consistit*] Alii, *constitit in*, imperite.

Ibid. *Nam*] *Quæ*, G.

423. *Corpus enim, etc.*] Ipsa Epicuri verba : Τὰ μὲν σώματα ὡς ἐστὶν, καὶ αὐτὴ ἡ αἴσθησις ἐπὶ πάντων μαρτυρεῖ, καθ' ἣν ἀναγκαῖον τὸ ἄδηλον τῷ λογισμῷ τεκμαίρεσθαι· εἰ μὴ ἦν ὁ κενὸν, καὶ χώραν, καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε τὰ σώματα ὅπου ἦν, οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ φαίνεται κινούμενα. Ep. ad Herodot.

- Sensus; quo nisi prima fides fundata valebit,
 425 Haud erit occultis de rebus quo referentes
 Confirmare animi quicquam ratione queamus.
 Tum porro Locus, ac Spatium, quod INANE vocamus,
 Si nullum foret, haud usquam sita Corpora possent
 Esse, neque omnino quaquam diversa meare;
 430 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.
 Præterea nihil est, quod possis dicere ab omni
 CORPORE sejunctum, secretumque esse ab INANI:
 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta.
 Nam quodcunque erit, esse aliquid debebit id ipsum
 435 Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum sit;
 Cui si Tactus erit quamvis levis, exiguusque,
 Corporum augebit numerum, summamque sequetur;
 Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem;
 440 Scilicet hoc id erit Vacuum, quod Inane vocamus.
 Præterea, per se quodcunque erit, aut faciet quid,

426. *Animi*] *Animos*, Nardius et alii: quo sensu ipsi viderint.

430. *Supera*] *Supra*.

431. *Præterea nihil est, etc.*] His v. 10. docet Nihil esse per se existens præter *Inane* et *Corpus*. Quicquid enim est, quantitate aliqua, magna aut parva, donatur. Id vero si tactile sit, motumque impediatur, *Corpus* censebitur: Epicurus apud Empiricum, κατ' ἀθροισμὸν σχήματος, καὶ μεγέθους, καὶ ἀντιτυπίας, καὶ βάρους, τὸ σῶμα νοεῖται. Si vero intactile, motumque non impediatur, vocabitur *Inane*. Nihil igitur est præter *Corpus* et *Inane*.

Ibid. *Possis dicere*] Alii, *dici possit ab*: alii, *possit dicier*: eligat Lector.

433. *Quod quasi tertia sit rerum natura reperta*] Pro *rerum*, alii legunt *numero*. Nec lis inter harum vocum Patronos facile componatur, cum qui *rerum*, æque ac qui *numero* amat v. 447. autoritate seipsum tueri possit. Totum vero hunc versum rejicit Faber, et existimat illum ex conclusione seu Orationis clausula petiitum, et huc translatum fuisse: deinde dicit Latinitatem esse vitiosam: *Nihil est* quod possis *dicere sejunctum, etc.* quod sit quasi *tertia natura reperta*. Ita ille. Quid autem si legamus, *quod dici possit*? Quid si, *quod possit dicier*? Quid etiam si lega-

mus, *Quæ quasi tertia?* dum Cod. MS. B. alique agnoscunt, *Quo?* Profecto ista omnia incorruptum vetusque Latium sapiunt; nec *Illius* autoritas tanta est, ut omnium Codicum fidei præferatur.

434. *Esse aliquid*] *Esse aliud*, alii: in cuius insanæ Lectionis interpretatione nollem Lambinum tot verba perdidisse.

437. *Corporum*] Imperiti Librarii, offensi quod litera *M* non eliditur, varia commenti sunt: alii scribunt *Corporeum augebit*: alii, *Corporis augebit*: alii, *Corporum adaugebit*: frustra hæc omnia. Litera enim *M* apud Ennium et Lucretium sæpissime non eliditur, uti nec apud Horatium, Sat. 2. lib. II. *Num vesceris ista, Quam laudas, pluma? Coctum adest honor idem?*

441. *Præterea, etc.*] Iterum v. 9. docet nihil esse per se existens præter *Corpus* et *Inane*. Quodcunque enim est, vel in aliud agere, vel ab alio pati potest; id autem erit *Corpus*. Quodcunque enim agit vel patitur, tangitur aut tangit: vel est id in quo Res sitæ sunt, in quo etiam fiunt, et moventur: id autem *Inane* est. Nullum igitur est tertium rerum genus quod sensu (qui *Corpus* esse docet) vel ratione (quæ *Inane* esse demonstrat) deprehendere valeamus. Epicurus, τὸ δρῶμενον, ἢ πάσχον, σῶμα

- Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum ;
 Aut erit, ut possint in eo res esse, gerique :
 At facere et fungi sine CORPORE nulla potest res ;
 445 Nec præbere locum porro, nisi Inane, Vacansque :
 Ergo præter INANE, et CORPORA, tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui ;
 Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros,
 Nec ratione animi quam quisquam possit apisci.
 450 Nam, quæcunque cluent, aut his CONJUNCTA duabus
 Rebus ea invenies ; aut horum EVENTA videbis.
 CONJUNCTUM 'st id, quod nunquam sine perniciali
 Discidio potis est sejungi, seque gregari :
 Pondus uti saxis, Calor ignibu', Liquor aquaï,
 455 Tactus Corporibus cunctis, Intactus Inani.
 Servitium contra, Libertas, Divitiæque,
 Paupertas, Bellum, Concordia, cætera, quorum
 Adventu manet incolumis natura, abituque ;
 Hæc soliti sumus, ut par est, EVENTA vocare.
 460 Tempus item per se non est, sed Rebus ab ipsis
 Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo ;
 Tum, quæ Res instet ; quid porro deinde sequatur :
 Nec per se quemquam TEMPUS sentire fatendu' est
 Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.

ἐστι τὸ δὲ κενὸν οὔτε ποιῆσαι, οὔτε παθεῖν δύναται, ἀλλὰ κίνησιν μόνον δι' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασι παρέχει.

443. *Gerique*] *Genique*, P. et alii: improbe.

Ibid. *Gerique*] *Fieri et moveri* ; dum enim *gerere* idem apud Lucretium ac *facere* aut *administrare*, ut in v. 329. *Corporibus cæcis Natura gerit res*, immerito Lambin. Gifanius succenset quod *geri* interpretetur *moveri* : sine motu enim nihil Natura vel agit vel administrat.

450. *Nam, quæcunque cluent, etc.*] Cum vero plurima dicimus *esse* præter Corpus et Inane, ut *Bellum est*, *Pax est*, *Calor est*, etc. ne ex communi hoc usu loquendi errores nascerentur, monet ver. 10. hæc omnia *Conjunctu* tantum esse, vel *Eventa* Corporis et Inanis : *Conjunctum* (σύνπτωμα sive proprium Accidens) est quod non potest abesse sine interitu subjecti : quale est Calor in igne, Humiditas in aqua, etc. *Eventum* vero

(συμβεβηκὸς sive Accidens commune) quod potest abesse vel adesse sine subjecti interitu ; quale est Bellum, Paupertas, Concordia, etc.

460. *Tempus item, etc.*] Qui Paupertatem, Bella, Pacem, etc. inter Eventa poni haud graviter ferebant, magnificentius de *Tempore* sentiebant. Pythagoras, Heraclitus, alii (vid. Empiricum adv. Phys. lib. XXI.) Corpus esse ; Stoici vero incorporeum aliquid esse docuerunt : his omnibus Epicuri sententiam v. 5. opponit Lucretius, quam accipe, Lector, Gassendi verbis luculentius explicatam : *Tempus est Eventum cogitatione duntaxat seu mente attributum rebus, prout concipiuntur in eo, in quo sunt, statu perseverare aut desinere, et longiorem aut breviorum existentiam tueri ; ac ipsam habere, habuisse, aut habituræ esse.*

462. *Porro*] *Pars* edidit Fayus, eodem judicio quo v. 476. *Clara* interpretatus est *notissima*.

- 465 Denique, Tyndaridem raptam, belloque subactas
Trojugenas genteis cum dicunt esse, videndu 'st,
Ne forte hæc per se, cogant nos, esse fateri:
Quando ea sæcla hominum, quorum hæc eventa fuere
Irrevocabilis abstulerit jam præterita ætas.
- 470 Namque aliud rebus, aliud regionibus ipsis
EVENTUM dici poterit, quodcunque erit actum.
Denique, Materies si rerum nulla fuisset,
Nec Locus, ac Spatium, res in quo quæque geruntur;
Nunquam Tyndaridis formæ conflatus amore
- 475 Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens
Clara accendisset sævi certamina belli:
Nec clam durateus Trojanis Pergama partu
Inflammasset equus nocturno Grajugenarum:
Perspicere ut possis, Res Gestas funditus omneis,
- 480 Non ita, uti CORPUS, per se constare, nec esse:
Nec ratione cluere eadem, qua constat INANE:
Sed magis ut merito possis EVENTA vocare

465, 466. *Denique, Tyndaridem cum dicunt esse etc.*] Haud scio an facile explicare possim quod sentiam, sed ego, ut potero, dicam. Sermonis Latini inopia cogit ut utamur verbo *sum, es, est*, in rebus temporis præteriti, ubi quid factum dicere volumus. Itaque si quis dixerit, *Victum est Ilium*, extemplo argutator aliquis responderit, *Victum est, ergo est*. Hunc locum sic necessario intelligendum arbitror. Hæc Faber, quo nemo melius: v. igitur 7. captiosum Sophisma solvit, ex communi usu loquendi, quo dicimus res præteritas gestas *esse*, ductum: et huc spectare existimo omnia illa, quæ de accommodandis temporibus familiaribus sermonis formis, Epicurus scribit in Epist. ad Herodotum: *οὔτε διαλέκτους, ὥς βελτίους, μεταληπτέον, ἀλλ' αὐταῖς ταῖς ὑπαρχούσαις κατ' αὐτοῦ χρηστέον*. Qui vero dixerit has esse nugas dialecticas, verissimum dixerit; nec nugaretur Lucretius, nisi *Stoïci* (inter quos et Epicureos immortale odium) futilissimi hominum hisce argutiis ineptire coëgis- sent.

466. *Cum*] *Ut*, Na. et vet. quidam Codd. *Qui*, Lambinus.

467. *Ne forte*] *Ne contra*, quidam Cod.

Ibid. *Esse fateri*] Alii, *forte fateri*. Alii, *cuncta fateri*. *Ne contra hæc per*

se cogant nos esse fateri, omnibus anteposit Lambinus.

468. *Ea*] *Et*, Gif. et alii.

469. Post hunc versum hiatum in Interpretatione reliqui, nec temere: quis enim non videt omnes istos excidisse versus, qui solutionem Sophismatis continebant? Lacerum vero Poëtam esse testor versus quosdam a veteribus laudatos; Nonius in voce *Torpor*: *Tantus conduxerat omnia Torpor*: Lucr. quas tamen voces in Lucretio hodie ne quæras.

470. *Rebus*] *Terris*, Na. et quidam alii.

472. *Denique, Materies, etc.*] Sophisma iterum aggreditur, et v. 12. demonstrat *Res olim gestas* non per se constare, sed Inanis et Corporis *Eventa* esse: quoniam si nullum Corpus et Inane olim extitisset, istæ res nunquam fuissent gestæ.

473. *Geruntur*] *Genuntur*, Lambinus contra omnes Codices, et absurde; ut patet ex v. 479.

477. *Durateus*] *Δουράτεος*, Homer. Odyss. κ'. ex Trabibus compactus. *Δουρείος*, Euripid. Troad. *Ὅθεν πρὸς ἀνδρῶν ὕστερον κληθήσεται Δουρείος Ἴππος κρυπτὸν ἀμπίσχων δόρυ*.

Ibid. *Trojanis*] *Trojaï*, B. *Trojanis*, omnes alii Codd.

Corporis, atque Loci, res in quo quæque gerantur.

Corpora sunt porro partim Primordia rerum,

485 Partim Concilio quæ constant principiorum.

Sed, quæ sunt rerum Primordia, nulla potest vis
Stringere; nam Solido vincunt ea corpore demum:

Et si difficile esse videtur credere quicquam

In rebus Solido reperiri corpore posse;

490 Transit enim Fulmen cœli per septa domorum,
Clamor ut, ac Voces: Ferrum candescit in igne:

Dissiliuntque fero ferventia Saxa vapore:

Conlabefactatus rigor Auri solvitur æstu:

Tum glacies Æris flamma devicta liquescit:

495 Permanat calor Argentum, penetræque frigus,
Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,

Sensimus, infuso lympharum rore superne:

Usque adeo in rebus Solidi nihil esse videtur.

Sed quia vera tamen ratio, naturaque rerum

500 Cogit, ades, paucis dum versibus expediamus,

Esse ea, quæ Solido atque æterno corpore constant,

Semina quæ rerum, Primordiaque esse docemus;

Unde omnis Rerum nunc constet Summa creata.

483. *Corporis*] *Corporum*, Gif. et alii.

Ibid. *Gerantur*] *Genantur*, alii: alii, *regantur*: utrumque vitiose.

484. *Corpora sunt porro, etc.*] Demonstratis jam duobus Naturæ Principiis, Corpore viz. et Inani, et explicata etiam Inanis Natura, de Corpore fusius disputat: Corpora autem dividit in *Simplicia* et *Composita*. Sic Epicurus ad Herodotum, τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶ συγκρίσεις, τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεπολήνται. Docet insuper v. 20. Corpora ista simplicia, seu Compositorum principia, solidissima esse, perfecte plena, nullum *Inane* continere, ideoque nulla vi dividi aut diffingi posse: fateatur interim opus esse validissimis argumentis, quibus persuaderi possit Corpora aliqua esse perfecte solida et plena, cum Aurum, Æs, Saxa, reliquaque omnia quæ solidissima putamus, porosa esse, et aliis Corporibus pervia sentimus.

487. *Vincunt ea corpore demum*] Quidam Codices, *evincunt ea corpore damnum*.

488. *Credere*] *Forsitan*, Na. Et quidam Codd. *fors ita* exhibent; monet-

que Lambinus, si ista lectio admittatur, *ita* debere attribui *solido*.

489. *In rebus*] *In rerum natura*. Fayus, *In rebus ipsis concretis*: et idem dixisset Lucretius, si fuisset Fayus.

491. *Clamor ut, ac Voces*] Quidam Codd. *Clamor item ac voces*: Nar. vero, *Clamor ut et vocis*.

492. *Ferventia*] Alii, *ferventi*. Nihil muto; at si per otium ridere liceat, Nardius ridendi materiam præberet: ille enim suspicatur Poëtam respicere Annibalem Alpes aceto rumpentem.

494. *Glacies Æris*] *Glacies acri*, Na. At, ut recte Lambinus, inter Aurum, Argentum, reliquaque Metalla *Glaciei* quis locus? *Glacies Æris*, durum et compactum Æs.

496. *Utrumque*] Quidam Codd. *utrinque*, improbe. Hic multa de calida frigidaque Aqua in vinum olim infundi solita garriunt Interpretes, quæ solis imperitis placebunt.

499. *Naturaque rerum*] Sup. ut jam est *composita*, Fayus: imperite. In sequenti versu quidam Codd. *Cognita de paucis*: nullo sensu.

Principio quoniam duplex natura duarum
 505 Dissimilis rerum longe constare reperta 'st,
 Corporis atque Loci, res in quo quæque geruntur;
 Esse utramque sibi per se, puramque necesse 'st:
 Nam quâcunque vacat Spatium, quod Inane vocamus;
 CORPUS eâ non est: quâ porro cunque tenet se
 510 Corpus, eâ vacuum nequaquam constat Inane.
 Sunt igitur Solida, ac sine Inani Corpora prima.
 Præterea, quoniam genitis in rebus Inane 'st,
 Materiam circum Solidam constare necesse 'st:
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 515 Corpore Inane suo celare, atque intus habere;
 Si non, quod cohibet, Solidum constare relinquant.
 Id porro nihil esse potest, nisi Materiai
 Concilium, quod Inane queat rerum cohibere.
 Materies igitur Solido quæ corpore constat,
 520 Esse æterna potest, cum cætera dissolvantur.
 Tum porro si nil esset, quod Inane vacaret,
 Omne foret Solidum; nisi contra corpora cæca
 Essent, quæ loca complerent, quæcunque tenerent:
 Omne, quod est, Spatium vacuum constaret Inane.
 525 Alternis igitur nimirum Corpus Inani

504. *Principio quoniam, etc.*] Jam probaverat duo esse rerum principia dissimilis prorsus naturæ, *Corpus* viz. et *Inane*; ista vero dissimilia per se vel a se invicem separata mutuo, et distincta existere quis neget? Quacunque enim *Inane* est, ibi qui dicit *Corpus* esse absurde dixerit, et vice versa. Unde infert v. 8. Prima Corpora perfecte solida et plena esse, ibi enim existunt ubi nullum est Inane.

507. *Sibi per se*] Arbitror istud *sibi* jungendum esse cum *se*, uti dicebant *meus mihi, tuus tibi, suus sibi*, etc. pro eo qui maxime proprius, et *ιδιότατος* esset: exempla e Plauto et Terentio peti possunt. *Faber*.

512. *Præterea, quoniam, etc.*] V. 7. supponit in rebus concretis, quas *genitas* vocat, varia spatiola Inania intermista; et tum adjicit Corpora prima, seu simplicia, esse perfecte solida: congeries enim istorum simplicium corporum inania illa continet, et quid Inane potest continere præter solidum, nisi quis fin-

gat *Inane* posse Inania complecti? Et demum v. 2. monet ista *solida* nulla vi diffringi posse, ideoque indissolubilia esse et æterna.

518. *Inane rerum*] Id Inane quod in rebus genitis est ut v. 512. Gifanius illud Inane in quo res geruntur vel moventur: absurde. Quidam Codd. pro *rerum* habent *tectum*.

521. *Tum porro, etc.*] Alio, v. 8., argumento soliditatem principiorum confirmat; ut enim, nisi Inane foret, Omne (quod olim absurdum esse demonstraverat) esset Plenum: sic nisi Plenum aliquod foret, ideoque perfecte solidum, Totum quacunque patet universum esset spatium Inane, quod non minus incongruum et absurdum. Huc spectant Epicuri verba apud Plutarchum de Placitis Philos. lib. I. cap. 3. *ὅτι δὲ ἐστὶν ἄτομος, σαφές· καὶ γὰρ ἐστὶ στοιχεῖα ἀείδοντα, καὶ ἀπὸ τοῦ κενοῦ διοριζόμενα*. Ut emendat Gassendus.

522. *Cæca*] *Certa*, rectius; ut et v. 527.

Distinctu 'st, quoniam nec Plenum naviter extat;
Nec porro Vacuum: sunt ergo corpora cæca,
Quæ Spatium Pleno possint distinguere Inane.

Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icta
530 Possunt; nec porro penitus penetrata retexi;
Nec ratione queunt alia tentata labare:
Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.
Nam neque conlidi sine Inani posse videtur
Quicquam, nec frangi, nec findi in bina secando:
535 Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur.
Et quam quæque magis cohibet res intus Inane,
Tam magis his rebus penitus tentata labascit.
Ergo, si Solida, ac sine Inani Corpora prima
540 Sunt, ita uti docui, sint hæc Æterna necesse 'st.

Præterea, nisi Materies Æterna fuisset,
Antehac ad Nihilum penitus res quæque redissent;
De Nihiloque renata forent quæcunque videmus.
At quoniam supera docui Nil posse creari
545 De Nihilo, neque quod genitu 'st ad Nil revocari:
Esse immortalis Primordia corpore debent,

528. *Pleno*] Recte, ut liquet e v. 526. quoniam vero in MS. cod. nescio quo *pœna* legitur, aliquis legendum conjicit, *Quæ spatium pœna possint distinguere Inanis*; i. e. efficiendo ne sit Inane.

529. *Hæc neque dissolvi, etc.*] Postquam soliditatem Corporum primorum demonstraverat, eorum æternitatem adstruit v. 12. Solida enim sunt perfecte plena, nullum *Inane* continent, ideoque dissolutioni minime obnoxia: omne enim Corpus quod divisibile exsolubileque est, tale est, propter Inane interceptum, partes dissocians, et ingressum præbens virtuti externæ, ad eas sejungendas: id vero quod inextolubile indivisibileque est, tale est, quia omnino plenum solidumque, quod nullum Inane habeat, ex quo partium separationem timere possit. Epicurus ad Herodot. definit atomum, Πλήρη τινὰ φύσιν, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὀπή, ἢ ὅπως διαλυθήσεται.

537. *Quam*] Quo, omnes codd. Lambinus tamen multis aliis exemplis monitus quam edidit.

538. *His rebus*] *Ictibus hæc*, legit Faber, et addit, se quidem scire esse qui per ista verba (*his rebus*) ignem, humo-

rem, etc. intelligant (Lambinum notat), sed hoc loco agitur de plagis in universum. Ingeniose, fateor; at quis non videt *his rebus* aptissime respondere istis verbis v. 536. *quibus omnia conficiuntur*?

541. *Præterea, nisi, etc.*] Alio v. 11. pugnat argumento e communi illo Epicureorum effato, *De Nihilo Nihil*, et in *Nihilum Nihil*, deducto. Si enim primarum semina interirent seu dissolverentur, in Nihilum reciderent: nulla enim sunt priora *Primis* principia in quæ resolvi possint: ideoque res quotidie natæ e nihilo orirentur. Æterna igitur esse semina, vel res e *Nihilo* oriri, quo nihil absurdius dici posse philosophi crediderunt, concedatur necesse est. Epicurus ad Herodotum, ταῦτα δὲ τὰ σώματα ἐστὶν ἄτομα, καὶ ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρῆσθαι. Versu autem 549. et duobus sequentibus, hanc Principiorum immortalitatem solidæ istorum simplicitati debere breviter ostendit.

543. *Nihiloque renata*] *Quæsita*, B. Na.: vitiose. Quidam, *Nihilo quoque nata*. Alii, *Nihiloque creata*. Gassendus, *reducta*.

Dissolvi quo quæque supremo tempore possint;
 Materies ut suppeditet rebus reparandis.
 Sunt igitur Solida Primordia simplicitate,
 550 Nec ratione queunt alia servata per ævum
 Ex infinito jam tempore res reparare.
 Denique, si nullam finem Natura parâsset
 Frangendis rebus, jam Corpora materiai
 Usque redacta forent, ævo frangente priore,
 555 Ut nihil ex illis a certo tempore posset
 Conceptum, summum ætatis pervadere florem:
 Nam quidvis citius dissolvi posse videmus,
 Quam rursus refici. Quapropter longa diei
 Infinitæ ætas anteacti temporis omnis
 560 Quod fregisset adhuc, disturbans, dissolvensque,
 Id nunquam reliquo reparari tempore posset:
 At nunc nimirum frangendi reddita finis
 Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
 Et finita simul generatim tempora rebus
 565 Stare, quibus possint ævi contingere florem.
 Huc accedit, uti Solidissima materiai
 Corpora cum constant, possint tamen omnia reddi
 Mollia, quæ fiant, Aër, Aqua, Terra, Vapores,
 Quo pacto fiant, et qua vi cunque genantur,

552. *Denique, si nullam, etc.*] Iterum
 v. 14. monet rerum omnium incremento
 statutum esse certum et definitum tem-
 pus; ideoque semina e quibus istæ res
 augentur certæ esse molis, indissolu-
 bilia etiam, nec frangi posse: aliter
 enim per infinitum illud, quod abiit,
 tempus, fracta et dissipata in tam exiles
 minutias redacta fuissent; ut nullis un-
 quam, ideoque non paucis annis refice-
 rentur, et in molem coalescerent. Et
 hæc omnia agnoscet qui res citius dis-
 solvi quam refici posse cogitat.

556. *Florem*] *Finem*, G. Lamb. alii-
 que; istamque etiam vocem Fayus, qui
 aliorum errores semper approbat, tue-
 tur: at *finem* vel prorsus enervat argu-
 mentum, vel saltem infirmius reddit, et
 obscurius. *Flos ætatis*, ἀκμή, justus per-
 fectusque vigor.

558, 559. *Longa diei Infinitæ ætas*] Faber legit, *longa dies, et Infinita ætas*,
 et hanc emendationem hujus libri, v.
 234. *Infinita ætas consumse, anteacta*

diesque, egregie confirmat.

561. *Id nunquam reliquo*] Libri vet.
nunquam relliquo.

566. *Huc accedit, uti, etc.*] Atomorum
 soliditatem v. 12. confirmat. Quia enim
 manifestum est esse in rerum natura
 Corpora *dura* ac *mollia*, declarat, si
 principia quidem assumantur *Solida*,
 posse ex illis fieri non modo res duras,
 ut perspicuum est, verum etiam molles;
 quoniam quod concrescit ex ipsis mol-
 lesceat poterit ex intermitione *Inanis*.
 Sin autem *Mollia* supponantur, tum pot-
 erunt quidem res effici *molles*; at nulla
 ratio suberit cur possint dici *duræ* effici;
 soliditate viz., quæ est fundamentum du-
 ritiei, nulla extante. *Gassendus*.

569. *Qua vi cunque genantur*] *Quæque*
gerantur, Nat. *Gerantur*, Gif. et Pa.
 amant. *Genantur* tuetur Lambinus.
 Totum vero hunc versum tanquam im-
 portunum, et malæ fidei possessorem ex
 hoc loco amovendum esse censeo: at
 si quis retineat cum Lambini explicatione

- 570 Admistum quoniam simul est in rebus Inane.
 At contra, si Mollia sint Primordia rerum,
 Unde queant validi silices, ferrumque creari,
 Non poterit ratio reddi. Nam funditus omnis
 Principio fundamenti Natura carebit.
- 575 Sunt igitur Solida pollentia simplicitate,
 Quorum condenso magis omnia conciliatu
 Arctari possunt, validasque ostendere vireis.
 Denique, jam quoniam generatim reddita finis
 Crescendi rebus constat, vitamque tuendi,
- 580 Et quid quæque queant per fœdera Naturai,
 Quid porro nequeant sancitum quandoquidem exstat;
 Nec commutatur quicquam, quin omnia constant
 Usque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
 Ostendant maculas generaleis corpori inesse:
- 585 Immutabile materiæ quoque corpus habere
 Debent nimirum. Nam si Primordia rerum
 Commutari aliqua possent ratione revicta,
 Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique
- 590 Quanam sit ratione, atque alte terminus hæreat;
 Nec toties possent generatim sæcla referre
 Naturam, motus, victum, moresque parentum.
 Tum porro, quoniam extremum cujusque cacumen

abeat contentus. Hæc enim ille. Quocunque modo fiant, et quacunque vigenantur illa, nempe aër, aqua, terra, vapores; proinde quasi dicat, non est enim hujus loci docere, quomodo ex primordiis *solidissimis* fiant aër, aqua, et cætera *mollia*.

573. *Omnis*] *Omni*, G. P. recte.

578. *Denique, jam quoniam, etc.*] His v. 15. aliam subjicit rationem Lucretius ductam ex multiplici naturæ constantia, ut in provehendis semper animantibus ad certas usque virium incrementi, ac vitæ metas, in imprimendis semper iisdem singulorum generum discriminibus et notis; quæ præstitura sane non esset, nisi principiis uteretur certis, et constantibus, atque adeo dissolutioni mutationique non obnoxiiis. Unde enim seminibus quotidie mutatis ista tam pertinax constantia, profecto non eadem hominibus aliisque animalibus consta-

ret forma: quædam immensis viribus et longævitate fruerentur, dum alia ejusdem generis pusilla nimis essent, et brevissimæ ætatis: frequenter albos corvos, et aliquando nigros cygnos videremus.

579. *Tuendi*] Quidam libri, *tenendi*.

582. *Quin*] Alii, *quando*: non probo.

584. *Generaleis*] Quidam legi volunt *genitaleis*.

Ibid. Corpori inesse] *Corpore esse*, Giffanij. Sed iste hiatus nimis deperit.

592. *Victum*] Sic Codices; at *vultum* non incommode substituitur.

593. *Tum porro, etc.*] Alio v. 16. utitur argumento, subtili equidem, et quod pauci perceperint; *semina* secundum Epicurum sunt aliqua quantitate prædita, quod vero quantum est, *Extremum* habet; id autem Extremum *Minimum* est quod potest concipi; neque unquam existit ab aliis partibus sejunctum et

Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus
 595 Jam nequeunt; id nimirum sine partibus exstat,
 Et Minima constat natura; nec fuit unquam
 Per se secretum, neque posthac esse valebit;
 Alterius quoniam est ipsum pars, primaque, et ima:
 Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes
 600 Agmine condenso naturam Corporis explent.
 Quæ, quoniam per se nequeunt constare, necesse 'st
 Hærere, ut nequeant ulla ratione revelli.
 Sunt igitur Solida Primordia simplicitate,
 Quæ minimis stipata cohærent partibus arcte;
 605 Non ex ullorum conventu conciliata,
 Sed magis æterna pollentia Simplicitate:
 Unde neque avelli quicquam, neque diminui jam
 Concedit Natura, reservans semina rebus.
 Præterea, nisi erit Minimum, Parvissima quæque
 610 Corpora constabunt ex partibus Infinitis:
 Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit

separatum, atque ex istis *Minimis* tota
 cujusque *Seminis* moles constituitur.
 Cum vero partes constituentes a se in-
 vicem separatæ existere nequeant, a se
 invicem divelli non possunt: quodcun-
 que enim corpus ab alio disjungi potest,
 sine illius ope et auxilio suum *Esse*
 tueri valet. Ideoque quodlibet *Semen*
 simplex necesse est, et indissolubile;
 quoniam constat partibus conceptu mi-
 nimis, et quas nulla vis potest disjungere,
 quoniam nulla est vis quæ in Nihilum
 valeat redigere: *In Nihil enim Nihil.*

Ibid. Alii legunt, *Quoniam est extre-
 mum quodque cacumen Corporis illius
 quod nostri, etc.*

598. Alii legunt, *Alterius quoniam est
 ipsum: primæ quoque et imæ.*

600. *Agmine*] *Augmine*, alii.

602. *Ut nequeant ulla*] Recte conjecit
 Lambinus; nec eos audio qui scribunt,
Unde queant nulla.

607. *Jam*] *Quid*, Gif. alii.

609. *Præterea, nisi erit Minimum, etc.*]
 Modo statuerat semina ex partibus con-
 ceptu minimis componi; talia vero mi-
 nima esse v. 13. notissimo illo, quo
 omnes fere philosophi utuntur, argu-
 mento confirmat. In his versibus ex-
 plicandis non tam interpretis quam pa-
 troni partes agit Gassendus, et Lucretii

sententiam corrigit et emendat, potius
 quam explicat. Siqua enim sit in hoc
 argumento vis, siquid ipsa verba valeant,
Minima hæc, e quibus sua principia
 componit, Lucretius plane *Mathematica*
 esse voluit, *Quæ nullis jam prædita par-
 tibus extent*: ver. 619. Semina enim
 Epicuri magnitudine, et figura, ideoque
 partibus prædita esse quis dubitat nisi
 qui in illius philosophia hospes sit, ne-
 que Epicurum, *περὶ γυνίας Ἀτόμου*
 scripsisse noverit? Hoc igitur voluit
 Lucretius: semina prima sunt indisso-
 lubilia et æterna, non quia partibus ca-
 rent, sed quia perfecta soliditate pollen-
 tia nulla vi diffringi aut divelli possint:
 si vero quis roget, quales sunt istæ
 partes e quibus semina prima tanquam
 composita concipiuntur? Resp. Eas
 nullas habere partes, et esse Mathe-
 maticas; nisi enim talia minima da-
 rentur, nulla esset inter rem maximam
 et minimam inæqualitas, quoniam utra-
 que res infinitas partes pariter contine-
 ret; ideoque utraque esset infinita.
 Epicurus, Epist. ad Herodotum, οὐ δέῃ
 νομίζειν ἐν τῷ ὁρισμένῳ σώματι ἀπείρους
 ὄγκους εἶναι· οὔτε γὰρ σαφῶς, ἐπειδὴν
 ἀπαξ τις εἴπῃ ὅτι ἀπείροι ὄγκοι ἐν τῷ
 ὑπάρχοντι, ἐστὶ νοῆσαι πῶς ἂν ἔτι πε-
 ρασμένον τοῦτο εἴῃ τὸ μέγεθος.

Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla.

Ergo rerum inter summam, minimamque, quid escit?

Non erit ut distent: nam, quamvis funditus omnis

615 Summa sit Infinita, tamen, Parvissima quæ sunt,
Ex Infinitis constabunt partibus æque.

Quoi quoniam ratio reclamationem vera, negatque

Credere posse animum, victus fateare necesse 'st,

Esse ea, quæ nullis jam prædita partibus exstent,

620 Et Minima constant natura. Quæ quoniam sunt,
Illa quoque esse tibi Solida, atque Æterna, fatendum.

Denique, ni Minimas in parteis cuncta resolvi

Cogere consuêset rerum Natura creatrix,

Jam nihil ex illis eadem reparare valeret:

625 Propterea, quia, quæ multis sunt partibus aucta,

Non possunt ea, quæ debet Genitalis habere

Materies, varios Connexus, Pondera, Plagas,

Concursus, Motus, per quæ res quæque geruntur.

Porro, si nulla 'st frangendis reddita finis

630 Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam

Nunc etiam superare necesse 'st Corpora rebus,

613. *Escit*] Seu *escet*; ut Festus, *obescet* pro *oberit*; seu *esit* ut veteres pro *erit*; et hanc lectionem probat sequens versus: alii, *esset*.

618. *Credere posse animum, victus*] Recte; dum alii legant, *Credere posse animi, victus, etc.*

622. *Denique, ni Minimas, etc.*] Explicata de *Minimo Mathematico* sententia, ad *minimum* suum *physicum* redit Poëta, quod propter soliditatem, non vero propter exilitatem indissolubile fingit, et æternum; quod v. 7. iterum confirmat: nisi enim ad extremam resolutionem natura perveniret, nisi omnes, etiam minutissimas moleculas explicaret, inepta foret rerum materies innumeris illis quibus debet subjici mutationibus, atque formis; moleculæ enim ex variis partibus connexæ, et Inane inter se, ex sententia Epicuri, continentes, non æquabili pondere, non uniformi motu donarentur; aliorum ictibus maligne obsequerentur, ideoque minime connecti possint.

Ibid. *Denique, ni*] Ita sententia ipsa postulante edidit Lambinus. *Denique si*, Nardius, Gifanius, Par. quos omnes merito negligimus; reclamationem enim v. 625.

625. *Quæ multis*] Recte Lambinus contra omnes libros. Codd. *quæ nullis*; vitiose. Gif. Par. *quæ ullis*: quos qui sequitur, Lucretium et sensum communem deseret.

628. *Geruntur*] *Genuntur*, Lambinus, Gassendus, eamque lectionem contra Gifanii et Parei strepitum v. 626. probe defendit, et tuetur.

629. *Porro, si nulla 'st*] Ultimum, quo utitur, argumentum v. 7. jam probatis nititur. Olim demonstraverat, vel semina quædam ab æterno indissoluta et infracta esse, aut nullas res omnino nasci, vel e nihilo oriri potuisse: Res nasci ipsi sensus demonstrant, et Nihil e Nihilo oriri fatentur omnes; si vero nullum esset *solidum* quod frangi et dissolvi nequeat, ubi inveniremus Corpora illa ab æterno indissoluta, et infracta? Cum enim fragiles moleculæ infinitis occursibus ictibusque obnoxie sint, fieri non potest, ut tam diuturno tempore non sint exsolutæ.

Ibid. *Porro, si nulla 'st, etc.*] Hi 7 versus non inveniuntur in B. Ver. 630, pro *tempore* Fayus legit *corpore*; et pro *quædam*, alii, *quæque*: utrumque imperite.

Quæ nondum clueant ullo tentata periclo :
 At quoniam fragili natura prædita constant,
 Discrepat æternum tempus potuisse manere
 635 Innumerabilibus plagis vexata per ævum.

Quapropter, qui Materiem rerum esse putârunt
 Ignem, atque ex igni Summam consistere solo,
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.

HERACLITUS init quorum dux prælia primus,
 640 Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis,
 Quamde graveis inter Graïos, qui vera requirunt.
 Omnia enim Stolidi magis admirantur, amantque,
 Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt;
 Veraque constituunt, quæ belle tangere possunt
 645 Aureis, et lepidò quæ sunt fucata sonore.

Nam cur tam variæ res possent esse, requiro,

636. *Quapropter, qui, etc.*] Positis et stabilitis Epicuri principiis, aliorum sententias convellit; et omnia argumenta in duo distribuens capita, impugnat primum eos, qui *elementum unicum*, ac deinde eos qui *plura* assumunt: inter priores deligit Heraclitum, v. 70. qui Ignem constituerit; reputat nempe quicquid contra illum argumentatus fuerit, contra cæteros valiturum; quandoquidem nihil opponi adversus ignem valeat, quod non pari jure et de aëre, et de quolibet alio concludatur. Et certe ad rem attendenti illa opinionum varietas merus esse ludus videtur; quatenus cum earum autores diversa supponant, circulatione tamen utuntur, qua in idem cadant recidantque omnes. Sortiatur enim quis elementum quodcunque tandem lubuerit, is nihil aut minus consequatur, aut amplius, quam quivis alius, a quo aliud occupatum fuerit; siquidem uno habito, illud condensans ac rarefaciens statim habebit cætera; adeo ut nihil plane intersit, sive hoc sive illud primum usurpetur. *Gassendus.*

639. *Heraclitus*] Blythonis, vel Heracliontis filius Ephesi natus circa 69 Olympiad. floruit: ἔδοξεν αὐτῷ πάντα ἐκ πυρὸς συνεστάναι, καὶ εἰς τοῦτο ἀναλύεσθαι. Laërtius.

640. *Ob obscuram linguam, etc.*] De industria, et consulto occulte dixit Heraclitus. Cicero de Finibus, lib. II. et in III. de Nat. Deor. *Intelligi noluit*: inde σκοτεινός, tenebrosus, dictus. Autor Homericarum Allego-
 646. *Nam cur tam variæ, etc.*] Pri-

μῶς, Ἡράκλειτος ἀσαφής, καὶ διὰ συμβόλων εἰκάζεσθαι δυνάμενα θεολογεῖν τὰ φυσικά, etc. Menagius ad Laërtium Vit. Heracliti. Naturam viz. imitabatur: Φύσις γὰρ καθ' Ἡράκλειτον κρύπτεσθαι φιλεῖ. Themistius, Orat. 12.

Ibid. *Inaneis*] Obscurus enim hic scriptor, et qui intelligi noluit, multos habuit interpretes, sectatores etiam plurimos, Ἡρακλειτέους dictos. Laërtius, Vit. Heracliti.

641. *Quamde*] *Quam.* *Quamde* pro *quam* usos esse antiquos, cum multi veteres sunt testimonio, tum est Livius, *Quamde* tuas omnes legiones ac populares. Tum Lucretius, *Clarus ob obscuram linguam magis inter Inanes, Quamde graves inter Graïos.* Festus. Nardius vero legit, *Quamde* Graïis inter, etc. imperite.

643. *Inversis quæ sub verbis*] *Inversa* verba, inflexa et tropo immutata; *inversi mores* apud Horatium, mores a recta virtutis norma deflectentes. *Immersis*, Gassendus.

645. *Fucata*] Audax translatio, sed tam egregiæ audaciæ quis non indulgeat?

646. *Nam cur tam variæ, etc.*] Primum v. 10. contra Heraclitum proponit argumentum. Concipi non potest quomodo tanta varietas rerum, imo quomodo unica res varietate quadam partium prædita, ex uno quodam simplici ac uniformi principio constet: Esto *Ignis*, at nisi quidpiam aliud admisceas, nihil unquam habebis præter *Ignem*: quoniam quomodocunque tandem partes

- Ex vero si sunt Igni, puroque creatæ?
 Nil prodesset enim calidum denserier Ignem,
 Nec rarefieri, si partes Ignis eandem
 650 Naturam, quam totus habet super Ignis, haberent:
 Acrior Ardor enim conductis partibus esset;
 Languidior porro disjectis, disque supatis.
 Amplius hoc fieri nihil est, quod posse rearis
 Talibus in causis; nedum variantia rerum
 655 Tanta queat densis rarisque ex Ignibus esse.
 Atque Hi si faciant, admistum rebus Inane,
 Denseri poterunt Ignes, rarique relinqui:
 Sed, quia multa sibi cernunt contraria, mussant,
 Et fugitant in rebus Inane relinquere purum, et,
 660 Ardua dum metuunt, amittunt vera viai:
 Nec rursum cernunt exempto rebus Inani,
 Omnia denseri, fierique ex omnibus unum
 Corpus, nil ab se quod possit mittere raptim,
 Æstifer Ignis uti lumen jacet, atque vaporem:
 665 Ut videas non e stipatis partibus esse.
 Quod si forte ulla credunt ratione potesse

illius transmutatæ, commistæque inter se fuerint, perinde semper futurum sit propter eandem omnium naturam. Et ne evadat condensationis rarefactionisque beneficio, (ἀραιώσει καὶ πυκνώσει ἐκ τοῦ πυρὸς πάντα, Laërtius, vit. Heracliti,) monet, intelligi quidem posse ex condensatione partium calidarum Ignis evadere quidpiam calidius, ex rarefactione quidpiam minus calidum; at evadere frigidum, imo et frigidissimum, qualia in rerum natura multa experimur, quæ intelligi possit?

647. *Ex vero*] *Ex uno*, Lambinus.

650. *Totus habet super Ignis*] Ita codices: *super*, i. e. *superior*, Lambinus; et hæc interpretatio forsân admitti potest ex v. 782. At *totus*, ne quid tale putet Faber, efficit. Hæc ille: existimo hoc loco *super* esse adverbialis formæ, ita ut *Totus super Ignis, sit reliquus ignis*, seu alii ignes: exemplum cuperes, en tibi, nec longe abeo; Virgil. Æneid. III. *O mihi sola mei super Astyanactis imago*: imago quæ reliqua es. Servius vero ad Virg. *super*, valde, vehementer. Alii legunt *suus*, et ista vox non incommode respicit *partes* in v. 649.

652. *Disque supatis*] *Et dissipatis*:

aliquando Lambinus legit, *Disque partitis*. Cæsar de Bello Gallico, *disparandos*, et ad suos diducendos curaret.

656. *Atque Hi si faciant*] Instat, v. 10. Physicos Heracliti fautores ad condensationem et rarefactionem Ignis confugere non posse, prout *Inane* non admittunt, sine quo nihil rarum fiat aut densum, ut supra demonstraverat v. 396. Aliqui legunt, *Id quoque si faciant*.

658. *Mussant*] Recte Lambinus, et ibi verbum aliquod debere esse id vinculum orationis, et probat: *et fugitant*. Negligamus autem illos qui amant *multi*: *contraria esse, contraria inesse*; vel *amussæ*, ἀμύσσαι. *Mussant*] Nævius: *Odi Summussos, proinde aperte dice quid sit*. Terentius *mussare* pro *tacere* posuit; *Sile, cela, occulta, tege, tace, mussa*. Festus in voce *Summussi*.

663. *Raptim*] Alii, *raptis*: *ab se raptis*; id est, ab se constipatis. Alii, *natum*. Alii, *raptum*. Sed *raptim* sequenti versui maxime convenit.

666. *Quod si forte ulla, etc.*] Porro quia posset quoddam patere effugium, si quis diceret Ignem extinguere, et converti in aliud Corpus, eapropter urget v. 10. fieri id non posse, nisi admittatur

- Igneis in coetu stingui, mutareque corpus ;
 Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent,
 Occidet ad Nihilum nimirum funditus Ardor
 670 Omnis, et ex Nihilo fient quaecunque creantur.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante :
 Proinde aliquid superare necesse 'st incolume olli,
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes,
 675 De Nihiloque renata virescat copia rerum.
 Nunc igitur, quoniam certissima corpora quaedam
 Sunt, quæ conservant naturam semper eandem,
 Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
 Naturam res, et convertunt corpora sese ;
 680 Scire licet non esse hæc Ignea corpora rerum.
 Nil referret enim quaedam decedere, abire,
 Atque alia attribui, mutarique ordine quaedam,
 Si tamen Ardoris naturam cuncta tenerent :
 Ignis enim foret omnimodis, quodcunque crearent.
 685 Verum, ut opinor, ita 'st: sunt quaedam Corpora, quorum

abire Ignem in Nihilum : quia res simplex et inconcreta, quale debet esse illud elementum, si prima quidem, et unica rerum materies fuerit, mutari non potest, quin omnino pereat. Nam res quidem composita sic mutari potest, ut desinens esse quod erat, relinquat partem superstitem, quæ, veteri statu amisso, novum subeat ; verum quod incompositum est, naturam suam deperdere, quin plane intereat, non potest.

Ibid. *Potesse*] *Posse*. Lucilius in lib. V. *Nam si quod satis est homini id satis esse potesset, Hoc sat erat ; nunc cum hoc non est, qui credimu' porro Divitias ullas animum mi explere potesse ?*

667. *Stingui*] Alii, *stringi* : implete.

Ibid. *Mutareque*] Alii, *massareque*, i. e. *solidare* et *constringere* : at *mutare* probabit qui v. 671. legit.

668. *Reparcent*] Alii, *reportent*. Alii, *receptent*. *Reparcent*, codd. ; *reparco* autem eandem habet vim propter illud suum *re*, quam multa alia verba ut *re-lino*, *refigo* ; nam *re-lino* non est iterum lino, sed id quod erat litum detergo : at Latine *parco* id dicere significat *nolo dicere* ; itaque *reparco* facere significat *libenter facio*, aut quid tale.

673. *Proinde aliquid superare, etc.*] V. 18. concludit, si extincto Igne generari quidpiam debeat, necessarium esse ut supersit aliquid quod deperdita Ignis forma rei istius generatæ formam induat : perspicuum est autem hoc esse communem materiam, quam Lucretius supponit esse incorrupta Corpuscula, quæ adjectione, detractio, transpositione sui varia, nunc formam Ignis, nunc alius rei exhibere valeat. Quod autem illa Ignea ex natura sua non sint, merito arguit ex eo, quod additio, detractio, transpositio nihil operaretur ; cum ex ipsa Ignis natura remanente incolumi nihil fieri præter Ignem posset. Deinde sententiam Epicuri exponit ; quaedam viz. Corpuscula nulla forma, quam sensus percipere valeant, prædita, rerum esse principia, et ex iis diversimode coeuntibus tam Ignes, quam reliqua omnia oriri.

681, 682. *Abire, Atque alia*] Alii legunt, *Adire, Atque alio*.

683. *Si tamen*] Ita Lambinus ex quibusdam codd. Alii codd. *Si tantum* ; unde alii, *Si tandem*, libenter legunt.

684. *Omnimodis*] Quidam amant *omnimodus* : aliique *unimodus* non rejiciendum censent.

Concursus, Motus, Ordo, Positura, Figuræ,
Efficiunt Ignes, mutatoque ordine mutant
Naturam; neque sunt Igni simulata, neque ullæ
Præterea reii, quæ corpora mittere possit

690 Sensibus, et nostros adjectu tangere tactus.

Dicere porro Ignem res omneis esse, neque ullam
Rem veram in numero rerum constare, nisi Ignem,
Quod facit Hic IDEM, perdelirum esse videtur.
Nam contra Sensus ab Sensibus ipse repugnat,
695 Et labefactat eos, unde omnia credita pendent;
Unde hic cognitus est ipsi, quem nominat Ignem.
Credit enim Sensus Ignem cognoscere vere,
Cætera non credit, nihilo quæ clara minus sunt:
Quod mihi cum vanum, tum delirum esse videtur.

700 Quo referemus enim? Quid nobis certius ipsis
Sensibus esse potest, quo vera ac falsa notemus?

Præterea, quare quisquam magis Omnia tollat,
Et velit Ardoris naturam relinquere solam,
Quam neget esse Ignis, Summam tamen esse relinquat?
705 Æqua videtur enim dementia dicere utrumque.

Quapropter qui Materiem rerum esse putârunt
Ignem, atque ex Igni Summam consistere posse;

691. *Dicere porro Ignem, etc.*] His 11 v. criterium sensus advocat, ut non constare omnia ex ignea natura confirmet, fatetur Heraclitus Ignem sibi ope sensuum notum esse: monet Lucretius, sensus non minus percipere plura alia diversæ omnino ab Igne naturæ, quam ipsum Ignem; eandem autem semper, aut nullam unquam fidem sensui ahhibendam esse; et deinde Epicuri sententiam de criterio breviter exponit.

692. *Rem veram*] *Naturam.* Quippe istud concoqui non potest, *Nulla res vera in numero rerum constat.* Faber: delicias stomachi! *Res veras* nos jejuni non contemnimus. Res aliquas præter Ignem *apparere* nunquam negavit Heraclitus, at *Esse* nunquam concessit: hanc opinionem convellit Lucretius, ideoque probare debuit Res esse *veras*, et quas sensus *vere* cognoscant, v. 697.

694. *Nam contra Sensus ab Sensibus*] Sic hunc locum explicandum puto; pugnare, seu stare ab aliquo, est pugnare pro aliquo, partes alicujus tueri, etc. He-

raclitus autem qui sensus esse certos dicebat, planissime contra sensus agebat, cum diceret omnia esse Ignem; nam id si verum foret, sensus nostri Ignem sentirent, quem tamen in pomo, marmore, ligno, etc. non sentiunt. *Faber.*

701. *Quo*] *Qui*, Gifanius.

702. *Præterea, quare quisquam, etc.*] V. 4. supponit, Si aquam, si alia tam multa inspexerimus, tetigerimusve, aliam plane nobis naturam apparituram, quam Ignem; unde docet non esse majorem rationem, cur asseramus omnia esse Ignem, quam negato Igne quidvis aliud. *Gassendus.*

706. *Quapropter qui Materiem, etc.*] Denique v. 7. tam de Igne, quam de quovis alio singulari elemento, de quo eadem dici proportionem valeant, concludit; omnes viz. delirant qui vel ignem, ut Heraclitus, vel aëra, ut Anaximenes Milesius, vel aquam, ut Thales Milesius, vel terram, ut Pherecydes, rerum omnium principium statuerunt.

Et qui principium gignundis Aëra rebus
 Constituère; aut Humorem quicumque putârunt
 710 Fingere res ipsum per se; Terramve creare
 Omnia, et in rerum naturas vertier omneis;
 Magnopere a vero longeque errâsse videntur.
 Adde etiam qui conduplicant primordia rerum,
 Aëra jungentes Igni, Terramque Liquori;
 715 Et qui Quatuor ex rebus posse omnia rentur,
 Ex Igni, Terra, atque Anima procrescere, et Imbri:
 Quorum Acragantinus cumprimis EMPEDOCLES est;
 Insula quem Triquetris terrarum gessit in oris;
 Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
 720 Ionium glaucis aspergit virus ab undis,
 Angustoque fretu rapidum mare dividit undis

712. *Longeque errâsse*] *Longe deerrâsse*, quidam codd. et an hoc sit verius adhuc dubitat Gifanius.

713. *Adde etiam qui conduplicant, etc.*] Inter posteriores Empedoclem deligit, v. 116. adversus quem quatuor elementa asserentem quicquid objicit, etiam adversus cæteros, duo, vel tria asserentes intelligi objectum potest. Nimirum si ne quatuor quidem sunt reputanda sufficere, longe minus pauciora sufficient; non sufficere autem quatuor, imo et longe plura corporum genera, ad tantam rerum varietatem, quanta in mundo cernitur, ex infra dicendis clarius percipietur. Interea vero concipere potes, uti ex una litera non nisi unam faciem habes, ut *A*; ex duabus, nisi duas, *Am*, *Ma*; ex tribus, nisi sex, ut *Amo*, *Aom*, *Mao*, *Moa*, *Oam*, *Oma*; ex quatuor, nisi viginti quatuor, ut *Amor*, *Amro*, *Mora*, etc. ita ex uno corpore simplici, quantumvis versetur, non posse unquam fieri nisi unum, ex duobus commistis nisi duo, hoc est, unum compositum, quod prout erit rarius aut densius, aut habebit amplius ex uno, quam ex altero, ad unius magis, quam ad alterius naturam accedat; ex tribus pari ratione, nisi sex; ex quatuor, nisi viginti quatuor. Et commuta situs, commuta gradus, versa, ac reversa quantum voles omnia, semper tamen erunt eadem genera; ac omnino denique ad varietatem rerum innumerabilem necessaria esse elementa seu principia varietate innumerabilia. *Gassendus*.

714. *Aëra jungentes Igni*] *Cenopides*

Chius. Terramque liquori, Xenophanes. Armenides autem ignem terræ junxit: Hippo Rheginus atque Archelaus ignem junxerunt aquæ; et Onomacritus ignem, aquam, et terram simul posuit rerum primordia. *Fayus*.

717. *Empedocles*] Metonis filius, ut aliis placet, Archinomi, ut aliis, Exeneti, sed omnes fatentur Acragantium esse: floruit Olymp. 84. eleganti Carmine de Rerum Natura scripsit, docuitque omnia e quatuor elementis *Igni*, *Aqua*, *Aëre*, et *Terra*, componi, et in ea iterum resolvi. Ἐμπεδοκλῆς Μέτωνος Ἀκραγαντίνος τέτταρα μὲν λέγει στοιχεῖα, Πῦρ, Ἀέρα, ὕδωρ, Γῆν· δύο δὲ ἀρχικὰς δυνάμεις, φιλίαν τε καὶ νεῖκος· ὃν ἡ μὲν ἐστὶν ἐνωτική, τὸ δὲ διαιρετικόν. Plutarchus de Placit. Philos. lib. I. c. 3.

718. *Insula quem Triquetris*] *Sicilia*. Triquetra a tribus promontoriis, quod omnes sciunt dicta: Horatius, Sat. 6. l. II. *Militibus promissa Triquetra Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?* Tellure Triquetra, *Sicilia*.

Ibid. Insula, etc.] His v. 18. Siciliam, Empedoclis patriam describit, illumque egregia laude ornat.

720. *Ionium*] Magnam enim Siciliæ partem Mare Ionium alluit. Quidam legunt, *Ionio, et Libycis aspergit littus ab undis*. Alii, *littus ab undis*. Optimi codd. *virus*. Virus autem non humores, ut Lambinus et Faber sentiunt, sed *salem* denotat; sic lib. II. 475. *tetrum virus, Linquit enim supra tetri Primordia Viri Aspera*.

721. *Fretu*] Ita hunc versum legunt

Italiæ terrai oras a finibus ejus :

Hîc est vasta Charybdis, et hîc Ætnæa minantur

Murmura flammaram rursum se conligere iras,

725 Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis,

Ad cœlumque ferat flammai fulgura rursum :

Quæ cum magna modis multis miranda videtur

Gentibus humanis regio, visendaque fertur,

Rebus opima bonis, multa munita virum vi;

730 Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se,

Nec sanctum magis, et mirum, carumque videtur.

Carmina quin etiam divini pectoris ejus

Vociferantur, et exponunt præclara reperta;

Ut vix humana videatur stirpe creatus.

735 Hic tamen, et supera quos diximus, inferiores

Partibus egregie multis, multoque minores,

Quanquam, multa bene ac divinitus invenientes,

Ex adyto tanquam cordis responsa dedere

Sanctius, et multo certa ratione magis, quam

740 Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur;

Principiis tamen in rerum fecere ruinas,

Et graviter Magni magno cecidere ibi casu.

Primum, quod motus, exempto rebus Inani,

veteres magistri, inter quos Priscianus, quin et eadem flexione usus est Cicero, Orat. 5. in Verrem, *Sicilia perangusto fretu divisa*. Vid. etiam *Arnobium contra Gentes*, lib. I. p. 36.

722. *Italiæ terrai*] Ita Lambinus, *Italia* enim *terra*, *Campania terra*, *Gallia terra*, apud veteres occurrunt: *terrarum*, codd. quidam e MSS. legit, *Æolia*, ea enim, quam Jocastes Æoli filius ad fretum Siculum habitabat, pars olim dicta est *Æolia*.

725. *Eruptos*] Sic Virgilius, *Erupti nubibus Ignes*. *Proruptus corpore sudor*.

726. *Rursum*] Alii, *sursum*.

729. *Rebus opima bonis, etc.*] Multis codd. hic versus desideratur; *Fayus*. Ille viz. summæ industriæ et perspicacitatis vir multos evolvit libros, quos neque Lambinus, neque Gifanius, neque alii viderunt.

731. *Carumque*] Pluris faciendum, *τιμιώτερον*: *clarumque* alii legunt, et probat Faber, quasi Lucretius dixisset, Nihil habuit *præclarius*, et *magis clarum*.

732. *Carmina quin etiam*] Ὅμηρος Ἐμπεδοκλῆς, καὶ δεινὸς περὶ φράσεων γέγονε, μεταφóρικὸς τε ὢν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύμασι χρώμενος. Aristot. ἐν τῷ περὶ ποιητικῶν. Laërtius.

735. *Hic tamen, et supera, etc.*] V. 8. egregium fuisse philosophum Empedoclem fatetur, Heraclito, et aliis quos supra refutaverat, maximis licet viris, et quibus tutius quam ulli Deorum oraculo credamus, majorem: hunc tamen principia rerum non recte statuuisse plurimis argumentis demonstrare aggreditur.

736. *Partibus egregie multis*] Valde, *impense, etc.* Rhetor ad Herennium, lib. III. *Nec egregie magnam esse utilitatem audacter pronuntiaverunt*. Paulo post; *At si quid videmus et audimus egregie turpe aut honestum*. Itaque *egregie turpe* idem ferme fuerit quod paulo post *unicam turpitudinem* vocavit. Faber.

743. *Primum, quod motus, etc.*] Aggreditur refutationem primo, v. 4. quod tam Empedocles, quam cæteri plurimum Elementorum assertores *Inane* perinde, ac superiores rejiciant, et motum tamen,

Constituunt, et res molleis, rarasque relinquunt,
 745 Aëra, Solem, Ignem, Terras, Animalia, Fruges;
 Nec tamen admiscent in eorum corpus Inane.

Deinde, quod omnino finem non esse secandis
 Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori;
 Nec prorsum in rebus Minimum consistere quicquam:
 750 Cum videamus id extremum cujusque cacumen
 Esse, quod ad sensus nostros Minimum esse videtur:
 Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
 Extremum quod habent, Minimum consistere rebus.

Huc accedit item, quod jam primordia rerum
 755 Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus
 Esse, et mortali cum corpore funditus; atqui
 Debeat ad Nihilum jam rerum Summa reverti,
 De Nihiloque renata virescere copia rerum:
 Quorum utrumque quid a vero jam distet, habebas.
 760 Deinde, inimica modis multis sunt, atque venena
 Ipsa sibi inter se; quare aut congressa peribunt,

raritatem, et mollitudinem, quæ sine
Inani esse nequeunt, admittunt.

Ibid. *Quod*] Gifanius, *Quo*.

746. *Admiscent in eorum corpus*] *Ad-*
mistum rebus, et *admistum in rebus*, sæpe
 Lucretius. Quidni igitur legamus *cor-*
pore?

747. *Deinde, quod omnino finem, etc.*] *Secundo*, v. 7. quod velint omne Corpus
 esse infinite dividuum, secus quam Lu-
 cretius ante ostenderit, et nunc eodem,
 quo usus est argumento, v. 593. probat.
 Alia Plutarchus de Placit. Philos. lib.
 I. cap. 13. Ἐμπεδοκλῆς πρὸ τῶν τεσ-
 σάρων στοιχείων θραύσματα ἐλάχιστα
 οἶονεὶ στοιχεῖα στοιχείων, ὁμοιομερῇ, ὅπερ
 ἐστὶ στρογγύλα. Ἡράκλειτος ψηγμάτιά
 τινα ἐλάχιστα, καὶ ἁμερῇ εἰσάγει. Cap.
 17. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐκ μικροτέρων ὄγκων
 τὰ στοιχεῖα συγκρίνει, ὅπερ ἐστὶν ἐλά-
 χιστα, καὶ οἶονεὶ στοιχεῖα στοιχείων.
 Et lib. IV. Empedoclem cum Epicuro
 jungit: Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἐπίκουρος,
 καὶ πάντες ὅσοι μετὰ συνάθροισμον τῶν
 λεπτομερῶν σωμάτων κοσμοποιοῦσι, etc.

748. *Pausam*] *Finem*. A. Gellius, l. IX.
 cap. 13. *Pausa pugnae facta est*. Ennius,
Hæc ubi dicta dedit, pausam facit ore
loquendi.

752. *Quod*] *Quæ*, Gifanius. Et in
 sequenti versu inter *minimum* et con-

sistere Lambinus legit in. Qui probant
quæ ita explicant; conjicere ut possis
 ex hoc extremo, quod extremum habent
 ea quæ cernere non potes, esse aliquid
Minimum in rebus.

754. *Huc accedit item*] Tertio, v. 6.
 quod mollia, ac proinde mutabilia, et in
 Nihilum abitura elementa faciunt:
 Prima enim Corpora, si mutarentur, in
 Nihilum recidunt: *At e Nihilo Nihil*,
 et in *Nihilum Nihil*, supra demonstratum
 est.

Ibid. *Quod jam*] *Quoniam*, Gif.

758. *Virescere*] *Vigescere*, Gif. Na.
 alii; quibus non repugno.

760. *Deinde, inimica modis*] Quarto v.
 4. quod elementa contraria, ac proinde
 se mutuo peremptura, aut nunquam
 certe inter se coalitura inducant. Ho-
 rum enim elementorum fautores, veluti
 patres-familiæ, singulis suas qualitates
 attribuunt, calorem et siccitatem alteri,
 alteri vero humiditatem et frigus, hu-
 miditatem et calorem tertio; quarto
 denique siccitatem et frigus: ita hæc
 elementa in mutuam perniciem armant,
 ab iis tamen nihil præter pacem, con-
 cordiam, et fœdera expectant.

760. *Atque venena*] Varro, lib. I. de
 Re Rustica, *Quædam pecudes culturæ*
inimicæ sunt ac veneno.

Aut ita diffugient, ut tempestate coorta,
Fulmina diffugere, atque Imbreis Ventosque videmus.

Denique, Quatuor ex rebus si cuncta creantur,

765 Atque in eas rursum res omnia dissolvuntur;

Quî magis illa queunt rerum Primordia dici,

Quam contra res illorum, retroque putari?

Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,

Et totam inter se naturam, tempore ab omni.

770 Sin ita forte putas Ignis, Terræque coire

Corpus, et Aërias auras, Roremque liquorum,

Nil in concilio naturam ut mutet eorum;

Nulla tibi ex illis poterit res esse creata,

Non Animans, non Exanimo quid corpore, ut Arbos:

775 Quippe suam quidque in coetu variantis acervi

Naturam ostendet, mistusque videbitur Aër

Cum Terra simul, atque Ardor cum Rore manere:

At Primordia gignundis in rebus oportet

Naturam clandestinam, cæcamque adhibere,

780 Emineat nequid, quod contra pugnet, et obstet,

Quo minus esse queat proprie, quodcunque creatur.

Quin etiam repetunt a coelo, atque ignibus ejus,

762. *Coorta*] *Coacta*, MSS. rectius: *coacta* vero non τῇ tempestate, sed τῇ fulmina conjungas.

764. *Denique, Quatuor ex rebus, etc.*] Quinto, v. 18. quod aut dicere debent elementa amissis naturis mutari in res, quæ deinde rursus in ipsa mutantur, quo casu, non ipsa potius rerum, quam res ipsorum principia sunt: aut naturis servatis acervos solum quosdam ex iis fieri, quo casu nulla unius speciei, unusque nominis res oriretur; sed tantum ignis, aëris, aquæ, et terræ, rudis quædam et indigesta moles; ut ex auri, argenti, stanni, ærisque ramentis nihil unquam præter auri, argenti, stanni, ærisque acervum efficies. Concludit denique rerum principia sensibili aliqua qualitate prædita ad rerum generationem prorsus inepta fore.

766. *Illæ*] Elementa viz. licet *res* præcedat.

774. *Quid*] *Cum*, codd.

777. *Atque Ardor*] Ita Lambinus non dubiis conjecturis ductus, sententia enim ipsa postulat. *Ardor* pro *igne* v. 669.

779. *Clandestinam, cæcamque*] Non

obscuram et latentem, ut alii, sed *sensibus non apparentem*.

781. *Quo minus, etc.*] Ita ut illud concretum non sit aqua, ignis, etc. sed proprietatem suam specificam habeat. *Faber. Gifanius, proprium*.

782. *Quin etiam repetunt a coelo, etc.*] Sexto, v. 21. quod admittentes mutuam elementorum transmutationem, admittere debent communem, atque adeo priorem materiem, quæ varias eorum formas successive induat: Empedocles enim ejusque sectatores docuerunt elementa mutuas prædas agere, modo ignem partem aliquam aëris abripere, modo aërem quasdam Ignis particulas detrahare, et idem facere alia elementa. Πυκνόμενον τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, καὶ αἶρα γίνεσθαι· συνιστάμενον αἶρα γίνεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι, καὶ ταύτην ὁδὸν ἐπὶ τὸ κάτω εἶναι. Πάλιν δὲ αὐτὴν τὴν γῆν κείσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, ἐκ δὲ τούτου τὰ λοιπὰ ὁμοίως· αὐτὴν δὲ εἶναι τὴν ἄνω ὁδὸν, dicebant: Laërtius de Heraclito; et eadem de Empedocle affirmari possunt. Urget autem Lucretius, mutantur prin-

Et primum faciunt Ignem se vertere in Auras
 Aëris : hinc Imbrem gigni, Terramque creari
 785 Ex Imbri, retroque a Terra cuncta reverti,
 Humorem primum, post Aëra, deinde Calorem;
 Nec cessare hæc inter se mutare, meare
 De Cœlo ad Terram, de Terra ad Sidera Mundi:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto;
 790 Immutabile enim quiddam superare necesse 'st;
 Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Quapropter, quoniam quæ paullo diximus ante,
 795 In commutatum veniunt, constare necesse 'st
 Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam:
 Ne tibi res redeant ad Nihilum funditus omnes.
 Quin potius tali natura prædita quædam
 Corpora constituas; Ignem si forte creârint,
 800 Posse eadem, demptis paucis, paucisque tributis,
 Ordine mutato, et motu, facere Aëris auras:
 Sic alias aliis rebus mutarier omneis.

At manifesta palam res indicat, inquis, in auras

cupia, et in Nihilum recident, ideoque cum elementa mutari omnes fatentur, ista non sunt rerum primordia: *e Nihilo* enim *Nihil*. Quædam igitur est materia immutabilis e qua diversimode mota et disposita modo aër, modo aqua, modo ignis, modo terra conficitur.

783. *Ignem se vertere*] Hesychius tamen Ἀγέννητα, στοιχεῖα παρὰ Ἐμπεδοκλεῖ. Quod si non fallitur Grammaticus, frustra disputat Lucretius: falli autem non patitur Plutarchus, qui toties affirmat Empedoclem agnoscere στοιχεῖα τῶν στοιχείων, Principia Elementorum, et de his primis Principiis intelligendus est Hesychius. Inter Empedoclem igitur et Epicurum probe convenit, nisi quod Empedoclis sententia sit operosior, simplicior Epicuri: Empedocles enim ex primis suis principiis Elementa componit, et ex iis Elementis constituit res omnes; Epicurus autem e primis Principiis res cunctas immediate conficit.

787. *Mutare, meare*] Quidam libri, *mutando meare*.

788. *Ad Sidera Mundi*] *Ad Sidera Cœli*, quidam codices: mutatur viz. hic versus ab iis qui *mundum* pro *cœlo* sæpissime poni ignorârunt.

795. *In commutatum veniunt*] i. e. *mutantur*: huiusmodi verbalia in *us* amabant veteres; *conciliatus*, Lucretius: *factus*, Cato: *occasus* pro *occasione*, Ennius: et Virgilius, *O nunquam frustrata vocatus Hasta meos*. Faber.

802. *Sic alias aliis rebus mutarier omneis*] Faber legit, nec absurde, *Sic alias aliis rebus res vertier omnes*.

803. *At manifesta palam, etc.*] Tandem, v. 20. objectionem proponit et solvit: Plantæ, cæteraque animalia nutritionem et incrementum suum quatuor Elementis debent: omnia enim e terra crescunt, quod nemo neget; sed tamen nisi benignus Aëris tepor, calor Solis, et opportuni Imbres accedant, nihil quidquam Terra ex sese progignet: ergo fatendum est Aquam, Ignem, etc. esse Principia. Respondet, v. 809. Ea non magis Principia esse quam vinum, triticum, et alia quibus vitam sustentamus.

Aëris e Terra res omneis crescere, aliquæ;
 805 Et, nisi tempestas indulget tempore fausto
 Imbribus, et tabe nimborum arbusta vacillant;
 Solque sua pro parte fovet, tribuitque calorem:
 Crescere non possunt Fruges, Arbusta, Animantes.
 Scilicet; et nisi nos Cibus Aridus, et tener Humor
 810 Adjuvet, amisso jam corpore, vita quoque omnis
 Omnibus e nervis atque ossibus exsolvatur;
 Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
 Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res:
 Nimirum quia multa modis communia multis
 815 Multarum rerum in rebus Primordia mista
 Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
 Atque eadem magni refert Primordia sæpe
 Cum quibus, et quali positura contineantur;
 Et quos inter se dent motus, accipiantque.
 820 Namque eadem Cœlum, Mare, Terras, Flumina, Solem
 Constituunt; eadem Fruges, Arbusta, Animanteis:
 Verum aliis, alioque modo commista moventur.
 Quin etiam passim nostris in Versibus ipsis
 Multa Elementa vides multis communia verbis;
 825 Cum tamen inter se Versus, ac verba, necesse 'st
 Confiteare, et re, et sonitu distare sonanti:
 Tantum Elementa queunt permutato ordine solo.
 At rerum quæ sunt Primordia, plura adhibere

Quæ enim nutriunt non sunt illico Principia, sed illa potius ex quibus ipsa sic contexuntur ut rebus alimento sint.

806. *Tabe*] Ita Priscian. *Tabes* autem *fluor*, aut *liquefactio*; inde *tabere* et *tabescere*, diffluere vel minui. In Andromache Ennii, *Quid fit? Seditio tabetne, an numeros augificat suos?* Faber. Si hæc non placeant, Fayum lege, et egregium Interpretem admirabere: quidam legunt *focillat*, quæ vox Lucretii sententiæ non absurde convenit.

808. *Non*] *Uti*, Fayus, qui vim et argumenta Poëtæ optime intellexit. *Ne* pro *non* e codd. Gifanius.

810. *Amisso jam corpore*] Quemadmodum dicebant, *facere corpus*, uti apud Phædrum optimum et purissimum Scriptorem; ita et illum *corpus* amittere dicebant cui succus corporis defluit, *φθί-
νεται, ῥήκεται*. *Vires* et *corpus* amisi,

Cicero. Pro *corpore*, B. exhibet *tem-
pore*.

823. *Quin etiam passim, etc.*] Ea, quæ sæpe utitur, similitudine, v. 7. sententiam suam egregie illustrat. Eadem literæ vario tantum ordine dispositæ innumera componunt verba et forma, et sono plurimum diversa: quid igitur dubitemus eadem semina, quæ longe plura quam literæ sunt, quæ diversas etiam habent figuras; Ignem, Terram, Aquam; omnem denique rerum varietatem posse constituere?

826. *Sonitu—sonanti*] Ita *acris acrimonia, pulchra pulchritudo, cavæ cavernæ, etc.*

828, 829. *Plura adhibere Possunt*] Aliquando legi, *Possumus*: sed jam nihil muto, admonitus v. 778. *At Primordia gignundis in rebus oportet Naturam claud-
destinam, cæcamque adhibere.*

Possunt, unde queant variæ res quæque creari.

- 830 Nunc et ANAXAGORÆ scrutemur Homœomeriam,
Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua
Concedit nobis patrii sermonis egestas :
Sed tamen ipsam rem facile 'st exponere verbis,
Principium rerum quam dicit Homœomeriam :
835 Ossa videlicet e pauxillis atque minutis
Ossibu' ; sic et de pauxillis atque minutis
Visceribus Viscus gigni ; Sanguenque creari,
Sanguinis inter se multis coëuntibu' guttis :
Ex Aurique putat micis consistere posse
840 Aurum : et de Terris Terram concreescere parvis :
Ignibus ex Ignem ; Humorem ex Humoribus esse ;
Cætera consimili fingit ratione, putatque.

Nec tamen esse ulla parte IDEM in rebus Inane

830. *Nunc et ANAXAGORÆ, etc.*] Refutata Heracliti, Empedoclis, et aliorum philosophorum de Rerum Principiis sententia, Anaxagoram, v. 92. impugnatur. Anaxagoras autem Clazomenius Hegesibuli vel Eubuli filius, viginti annos ante Xerxis trajectionem natus, teste Laërtio ; ille docuit Materiam infinitam esse, e qua omnia gignerentur, eamque particulas similes inter se, minutas, primo confusas, postea in ordinem adductas a Mente Divina. Cicero Acad. Quæst. I. IV. Librum suum de Rerum Natura sic orsus est ; *ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, νοῦς δ' αὐτὰ δέσῃρε, καὶ διεκόσμησε.* Plutarchus, lib. I. c. 3. Ex partibus vero inter se similibus res omnes componi asseruit, ex ossiculis ossa, sanguinem ex sanguinis guttulis, etc. *Ἐλεγε ἀρχὰς τὰς ὁμοιομερείας καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψηγμάτων λέγομεν τὸν χρυσὸν συνεστάναι, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωματῶν τὸ πᾶν συγκεκρίσθαι.* Laërtius. Fusius Plutarchus, c. 3. de Placit. Philosoph. lib. I. *Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς ὁμοιομερείας ἀπεφῆνατο· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναται τι γίνεσθαι, ἢ φθείρεσθαι εἰς τὸ μὴ ὄν· τροφήν γοῦν προσφερόμεθα ἀπλὴν καὶ μονοειδῆ, οἶον τὸν Δημήτριον ἄρτον, τὸ ὕδωρ πίνοντες· καὶ ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς τρέφεται θρίξ, φλέψ, ἀρτηρία, νεῦρα, ὅσῃα, καὶ τὰ λοιπὰ μόρια. Τούτων οὖν γινομένων, ὁμολογητέον ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ προσφερομένῃ πάντα ἐστὶ τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων πάντα αὐξεται, καὶ ἐν ἐκείνῃ*

ἐστὶ τῇ τροφῇ μόρια αἵματος γεννητικὰ, καὶ νεύρων, καὶ ὀστέων, καὶ τῶν ἄλλων, ἃ ἦν λόγῳ θεωρητὰ μόρια. Οὐ γὰρ δεῖ πάντα ἐπὶ τὴν αἰσθησιν ἀνάγειν, ὅτι ἄρτος καὶ τὸ ὕδωρ ταῦτα κατασκευάζει, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶ λόγῳ θεωρητὰ μόρια. Ἀπὸ τοῦ οὖν ὅμοια τὰ μέρη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ τοῖς γεννωμένοις ὁμοιομερείας αὐτὰς ἐκάλεσε, καὶ ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀπεφῆνατο· καὶ τὰς μὲν ὁμοιομερείας, ὅλην, τὸ δὲ ποιοῦν αἴτιον, τὸν Νοῦν τὸν τὰ πάντα διατάζοντα.

835. *Pauxillis atque minutis*] *Paucissimis, et parvissimis*, optimus interpres Fayus : Os viz. maximum ex paucissimis, et parvissimis ossibus conficitur ! lib. III. v. 230. *Scire licet perquam paucillis esse creatam Seminibus ; quoniam fugiens nil ponderis aufert.*

837. *Sanguen*] Ita plerumque veteres.

841. *Ignibus ex Ignem, etc.*] Quidam scribunt, *Sic ignem inter se parvis coëuntibu' nasci Ignibus, exiguis Humorem Humoribus esse.* Hic de Lambino, Gifanio, et Pareo, quorum nec scripta, nec nomina profecto unquam vidit, multa commentus est, et nugatur Fayus.

843. *Nec tamen esse ulla, etc.*] Quod Epicuro non placuit Anaxagoræ opinio, ideo Lucretius ipsam studiose insectatur, et initium facit, v. 4. a duobus argumentis adversus superiores, Heraclitum, Empedoclem, et alios allatis : uno quod Inane in Natura detur ; altero, quod nullum Continuum infinite dividuum sit.

Concedit, neque corporibus finem esse secandis :

845 Quare in utraque mihi pariter ratione videtur
Errare, atque ILLI, supera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis Primordia fingit,
Si Primordia sunt, simili quæ prædita constant
Natura, atque ipsæ res sunt ; æqueque laborant,

850 Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrænata :

Nam quid in oppressu valido durabit eorum,
Ut mortem effugiat lethi sub dentibus ipsis ?

Ignis? an Humor? an Aura? quid horum? Sanguen? an Ossa?

Nil, ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis

855 Tam mortalis erit, quam quæ manifesta videmus

Ex oculis nostris aliqua vi victa perire.

At neque recidere ad Nihilum res posse, neque autem
Crescere de Nihilo, testor res ante probatas.

Præterea, quoniam Cibus auget corpus, alitque ;

860 Scire licet, nobis Venas, et Sanguen, et Ossa,

Et Nervos alienigenis ex partibus esse :

Sive Cibos omneis commisto corpore dicent

Esse, et habere in se Nervorum corpora parva,

Ossaque, et omnino Venas, parteisque Cruoris ;

865 Fiet, uti Cibus omnis et aridus, et Liquor ipse,

847. *Adde quod imbecilla, etc.*] Tertio, v. 12. arguit, quod cum Anaxagoras vellet constare similia ex similibus, et principia esse ejusdem plane cum compositis naturæ, sequeretur, ut composita, sic etiam principia interire posse : et nulla certe ratio est, cur, si major quædam carnis portio corruptioni obnoxia sit, non sit quoque obnoxia minor, cum etiam, tametsi consistas in aliqua minima, non appareat, quomobrem illa, dum caro sit, pati aliquid, destruique non possit : at si principia corrumpantur, in *Nihilum* recident, quod absurdum et impossibile esse olim demonstratum est.

852. *Sub dentibus*] Alii, *sub cœtibus* : quidam libri, *subeuntibus* : Muretus legit, *sub motibus* : at *dentibus* aptius convenit *oppressu valido*, in versu præcedenti.

853. *Sanguen? an Ossa?*] *Sanguis, an os?* Gifanius, *Sanguis an? an os?* Nardius. Codd. *Sanguinis ad nos* : *Sanguinis onos* : *Sanguis duolws*. Aliqui le-

gunt, *Sanguis, an ossum?* *Ossum* enim veteres agnoscunt. His adderem, *Sanguis an? Os an?*

856. *Victa*] B. *Cuncta*.

859. *Præterea, quoniam Cibus, etc.*] Quarto, v. 9. præclare disputat ; ex variis alimentis quæ dissimilibus prorsus constant partibus corpora nostra nutriuntur, unde partes nostri corporis dissimilibus constare sequitur, singulæ enim partes, Ossa, Nervi, Venæ, etc. diversis et dissimilibus alimentis nutriuntur. Si autem dicant ista alimenta continere particulas Nervorum, Ossium, etc. fateantur necesse est non esse in istis corporibus eam, quam finxit Anaxagoras, Homœomeriam. Diversas et dissimiles partes *alienigenas* nuncupat Lucretius, quas retenta voce Græca vulgo *heterogeneas*, uti similes *homogeneas* vocamus.

861. Hunc versum multi codd. non agnoscunt, quod librariorum negligentiae imputandum est, illum enim sibi vendicat Lucretius.

Ex alienigenis rebus constare putetur,
Ossibus, et Nervis, Venisque, et Sanguine misto.

Præterea, quæcunque e Terra corpora crescunt;
Si sunt in Terris, Terras constare necesse 'st
870 Ex alienigenis, quæ Terris exoriuntur.

Transfer item, totidem verbis utare licebit :
In Lignis si flamma latet, fumusque, cinisque ;
Ex alienigenis consistent Ligna necesse 'st.

Linguitur hic tenuis latitandi copia quædam :
875 Id quod ANAXAGORAS sibi sumit, ut omnibus omneis
Res putet immistas rebus latitare ; sed illud
Apparere unum, cujus sint plura mista,
Et magis in promptu, primaque in fronte locata :
Quod tamen a vera longe ratione repulsum 'st.
880 Conveniebat enim Fruges quoque sæpe minutas,
Robore cum saxi franguntur, mittere signum
Sanguinis, aut aliûm nostro quæ corpore aluntur :
Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem.

867. *Venisque*] Alii legunt, *sanieque* :
at quis non videt ex v. 860. *Venisque*
retinendum ?

868. *Præterea, quæcunque e Terra, etc.*] His v. 6. contra Anaxagoram sextum proponitur argumentum ; Si omnia quæ e terra oriuntur in terra latuerint, necesse est ut terra constet e rebus dissimilibus, quoniam corpora dissimilia e terris oriuntur : urgetque insuper ; Si flamma, fumus, et cinis, quæ sunt res inter se dissimiles, in lignis sint, tum ligna e rebus dissimilibus componi ; ideoque nullam esse Homœomeriam.

873. Post hunc versum inserit Lambinus, *Ex alienigenis quæ Lignis exoriuntur* : et castigat Gifanium, qui delendum esse censuit ; at dum deleatur iste versus irascatur Lambinus.

874. *Linguitur hic tenuis, etc.*] Proponit Anaxagoræ sententiam, eamque, v. 22. protinus invadit : hæc vero Anaxagoræ sententia in hunc modum ab Aristotele expressa est. *Res et apparere, et denominari invicem differentes aiunt, ab eo, quod in infinitorum mistura maxime abundat : non enim esse totum pure aut album, aut nigrum, aut dulce, aut carnem, aut os ; cujus autem amplius unumquodque habet, eam talis rei naturam videri.* Sensus est, Carnis nomine, v. g. non esse intelligendam naturam simplicem,

ac uniusmodi, sed congeriem plurium, imo innumerabilium, diversarum particularum, quæ hanc corporis speciem, quam dicimus Carnem, tum faciunt, cum major quædam est copia illarum particularum, quæ ad talem speciem exhibendam idoneæ sunt, quam cæterarum quarumcunque quæ sub illis delitescunt ipsis concedant formam et nomen : facta autem exsolutione, translationeque earundem partium in aliam congeriem, tum particulæ carneæ cum cæteris delitescunt et nomen et formam similiter concedant aliis, quarum copia major fuerit, et species visibilior. Adversus, v. 880. objicit Lucretius, quod si hæc vera esset sententia, tum in detritione Frugum, Herbarum, et similium, oporteret aliquando apparere speciem Sanguinis, Lactis, aliarumve id genus rerum, etc. *Gassendus.*

877. *Pluria*] Sic veteres, ut *compluria* apud Terentium. Valeant B. et Na. cum suo *plurima*.

880. *Minutas*] *Minaci*, B. Na. *minacis*.

882. *Aut aliûm nostro quæ corpore aluntur*] Ita optime restituit Lambinus : et solus Nardius, ejusque similes amant, *Aliquid nostra quo corpora aluntur* ; nec alii magis sapiunt qui legunt, *Aut aliquid, nostro in quæ corpore aluntur.*

883. *Cum lapidi lapidem terimus*]

Consimili ratione Herbas quoque sæpe decebat,
 885 Et laticis dulcibus guttas, similique sapore
 Mittere, lanigeræ quali sunt ubera lactis :
 Scilicet et Glebis terrarum sæpe friatis
 Herbarum genera, et fruges, frondeisque videri
 Dispertita, atque in Terris latitare minute :
 890 Postremo, in Lignis cinerem fumumque videri,
 Cum præfracta forent, igneisque latere minutos.
 Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res,
 Scire licet non esse in rebus res ita mistas :
 Verum Semina multimodis immista latere
 895 Multarum rerum in rebus communia debent.
 At sæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
 Arboribus vicina cacumina summa terantur
 Inter se, validis facere id cogentibus Austris,
 Donec fulserunt flammæ fulgore coorto :
 900 Scilicet; et non est lignis tamen insitus Ignis,
 Verum Semina sunt Ardoris multa, terendo
 Quæ cum confluxere, creant incendia sylvis.

Hunc versum ejiciendum esse monet Faber, quoniam nihil in eo est, quod in priori versu, *Robore cum saxi franguntur, mittere signum Sanguinis*—non legitur. Turnebus tuetur, et docet intelligendum esse de quodam molendi genere in quo *lapis lapidem terit*, ut est apud Plautum. *Num me illuc ducis ubi lapis lapidem terit?* Aliquando putavit Lambinus ferri non posse lectionem vulgatam *manare cruorem*, (quamobrem enim conveniebat ex lapidibus collisis et contritis cruorem manare,) legendumque esse *manare calorem*, i. e. ignem seu flammam, ut sit hic Lucretii sensus; Conveniebat, si Anaxagoræ sententia vera esset, ex lapidibus inter se contritis *calorem* id est, ignem manare. Hæc ille: quasi ex lapidibus contritis scintillæ non exilient. Ejiciatur igitur hic versus tam importunus, et inutilis, ne forsitan aliqui, quod jam Fayus fecit, ex eo concluderent Lucretium docuisse, Corpora nostra *saxis et lapidibus* nutriri. Interpres tali ferculo dignissimus.

885. *Et laticis*] *Latices*, ex codd. Lambinus: conveniebat enim latices, i. e. aquas quas potant guttas dulces, et lactei saporis mittere. Hæc ille. Alii *laticis dulces guttas* legunt, nec repugno.

886. *Quali sunt ubera*] Alii, *quales sunt ubere*.

894. *Verum Semina multimodis, etc.*] Duos hosce versus aliunde huc translato arbitror, (nam alibi plus semel leguntur,) atque ideo tollendos: alioqui non dicendum fuerat *debent* sed *debere*: Faber. Sæpe leguntur! utinam indicasset; et ista de *debere* et *debent* sententia atrox profecto et truculenta est, et quæ plurimos Lucretii versus jugularet.

896. *At sæpe in magnis, etc.*] Proponit, solvitque, v. 10. quod Anaxagoras urgebat ad probandum Omnia in Omnibus esse, atque adeo Omnia generari ex omnibus. Exemplum viz. Ignis, qui latere debeat in arboribus collisione vehementi ignescentibus. Respondet Lucretius; Non Ignem quidem esse in arbore ipsa, sed tamen semina Ignis seu moleculas atomorum, quæ certa ac nova ratione dispositæ speciem Ignis exhibeant: nam alioquin si Ignis actu et revera in sylvis foret, is haud dubie suas vires passim ostentaret.

899. *Fulserunt flammæ fulgore coorto*] Alii, *Flammai fulserunt igne coorto*: Alii e veteribus codd. longe melius, *Fulserunt flammai flore coorto*.

- Quod si tanta foret sylvis abscondita flamma,
 Non possent ullum tempus celarier Ignes :
 905 Conficerent volgo sylvas, Arbusta cremarent.
 Jamne vides igitur, paullo quod diximus ante,
 Permagni referre eadem Primordia sæpe
 Cum quibus, et quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque ;
 910 Atque eadem paullo inter se mutata creare
 Igneis e Lignis, quo pacto Verba quoque ipsa
 Inter se paullo mutatis sunt elementis,
 Cum LIGNA, atque IGNES distincta voce notemus ?
 Denique jam quæcunque in rebus cernis apertis,
 915 Si fieri non posse putas, quin Materiai
 Corpora consimili natura prædita fingas,
 Hac ratione tibi pertunt Primordia rerum :
 Fiet uti risu tremulo concussa cachinnent,
 Et lacrymis salsis humectent ora, genasque.
 920 Nunc age, quod superest cognosce, et clarius audi.
 Nec me animi fallit quam sint obscura, sed acri
 Percussit thyrsos Laudis spes magna Meum cor,
 Et simul incussit suavem mî in pectus amorem

906. *Jamne vides igitur, etc.*] Semina multa Ignis in lignis latere supra affirmaverat, illa autem ligna ista non consumere, quia aliis diversæ figuræ seminibus impedita speciem formamque Ignis induere non potuerunt; et inde, v. 8. supra positam Epicuri sententiam egregie confirmat: communia viz. esse multarum rerum in multis rebus semina, eadem principia Cælum, Terras, Mare, omnia denique constituere; ideo autem res diversas esse quia alia semina aliis diversæ figuræ diverso ordine junguntur, et diversimode moventur, ut in vocibus LIGNA et IGNIS communes sunt literæ, at voces ipsæ sunt diversæ.

908. *Contineantur*] Alii, *conjungantur*: *Contingantur*, B. unde *contignantur*.

914. *Denique jam quæcunque, etc.*] Ultimum argumentum contra Anaxagoram subjicit ex absurdo, v. 6. Sequeretur enim *ἁποιομεπέλας* ridentes, flentesque, et alias id genus constitui, ut omnia ex similibus fieri probaretur.

917. *Rerum*] Aliquid deesse aut inverti suspicatur Gassendus, aut certe

particulam et interserendam esse post rerum. Alia, Lambinus; et hi disputent: sive interponas et, sive rejicias, eadem est argumenti vis, et qui nullos in Lucretio hiatus patitur, ille est nimis elegans, et morosus.

920. *Nunc age, quod superest, etc.*] Fatigatum longa de rerum principiis disputatione Memmii ad majora et sublimiora ducit, de suo carmine, v. 30. magnifice loquutus: Horridam esse Epicuri philosophiam, nec ad vulgi gustum fatetur; promittit vero se versibus suis suavis et decoris ita illam perfursum et ornatum esse, ut speciosissima tandem et dulcissima videbitur: saltem id effecturum quod medici faciunt, qui ingratis potionem pueris dantes poculi oras melle contingunt; cujus sapore decepti pueri amara etiam pharmaca absorbent. Improbis quidem hic labor, sed futuræ gloriæ spes incitat, et ut Memmius suo totam naturam rerum explicet, aggreditur opus difficile, arduum, et a nullo hactenus Latino Carmine tentatum.

- Musarum; quo nunc instinctus, mente vigenti
 925 Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
 Trita solo: juvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire; juvatque novos decerpere flores;
 Insignemque meo capiti petere inde coronam,
 Unde prius nulli velarint tempora Musæ.
 930 Primum quod magnis doceo de rebus, et arctis
 RELIGIONUM animos nodis exsolvere pergo:
 Deinde quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina, Musæo contingens cuncta lepore;
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur:
 935 Sed veluti Pueris absinthia tetra medentes
 Cum dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
 Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis, interea perpotet amarum
 940 Absinthî laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali facto recreata valescat:
 Sic ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac, volui tibi suaviloquenti
 945 Carmine Pierio Rationem exponere nostram,
 Et quasi Musæo dulci contingere melle,
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 Naturam rerum, qua constet compta figura.
 950 Sed quoniam docui, Solidissima Materiai

926. *Solo*] Planta pedis. Cicero, 5. Tusc. dixit, *solorum callum*: et Varro de Re Rustica, *Solum hominis exitium est herbæ, et semitæ fundamentum*.

Ibid. *Integros*] E quibus nemo biberat: sic Horatius ad Musam, *O quæ fontibus integris gaudes, etc.*

930. *Doceo de rebus*] Cicero, Orat. pro Domo, *Docere pontificum collegium de rebus divinis*.

931. *Pergo*] Aliqui codd. *porgo*; id est, porro ago; illaque voce usus est Ennius.

941. *Tali facto*] *Tali tactu*, Lambinus, ex voce *contingunt* in v. 937. Non placet.

943. *Retroque*] Rectius quam *ideoque*,

quod codd. nonnulli exhibent.

949. *Naturam rerum, qua constet compta figura*] Hellenismus Plauto, Terentio, Lucilioque familiaris; sic *Nescio illum qui sit*: Plautus in Pœnulo, *Patrem atque matrem viverent vellem tibi*. Alii pro *compta* legunt *cuncta*: alii legunt, *qua constant cuncta*.

950. *Sed quoniam docui, etc.*] Corpora esse, eaque perfecte solida et indissolubilia, Inane etiam multis argumentis affirmaverat; ex iis vero Universum constare, nec tertium esse rerum genus docuerat Lucretius. Jam, v. 7. nobilem quæstionem proponit, *An Universum hoc infinitum sit, an terminis aliquibus inclusum?* Variisque argumentis evincere co-

Corpora perpetuo volitare invicta per ævum ;
 Nunc age Summā ecquāenam sit finis eorum,
 Necne sit, evolvamus : item, quod Inane repertum 'st,
 Seu locus, ac spatium, res in quo quæque genantur,
 955 Pervideamus utrum finitum funditus OMNE
 Constet, an Immensum pateat vel ad usque profundum.
 OMNE quod est, igitur, nulla regione viarum
 Finitum 'st : namque Extremum debebat habere :
 Extremum porro nullius posse videtur
 960 Esse, nisi ultra sit quod finiat, ut videatur,
 Quo non longius hæc sensus natura sequatur.
 Nunc extra Summam quoniam nihil esse fatendum 'st,
 Non habet Extremum : caret ergo fine, modoque.
 Nec refert quibus assistas regionibus ejus,
 965 Usque adeo quem quisque locum possidit, in omneis
 Tantundem parteis infinitum Omne relinquit.
 Præterea, si jam finitum constituatur
 Omne quod est spatium, si quis procurrat ad oras
 Ultimus extremas, jaciatque volatile telum,

natur Omne ex nulla parte terminatum esse, sed tam multitudine Corporum, quam Inanis magnitudine prorsus infinitum.

952, 953. *Summā ecquāenam sit finis eorum, Necne sit, evolvamus*] B. Na. *Summa audi. Summā quāenam*, Fayus. *Nec si te volvamus*, B. *Hæc sic volvamus*, Nardius.

956. *Pateat vel ad usque*] *Patefiat ad usque*, Nardius. Sed rectius legendum, *pateat vasteque*.

957. Primum argumentum, quo Universi infinitionem, v. 10. probat, explicat Cicero de Divinat. l. II. sect. 154. Quod finitum est habet extremum : Quis hoc non dederit? Quod autem habet extremum id cernitur ex alio extrinsecus : hoc quoque est concedendum. At quod Omne est id non cernitur ex alio extrinsecus : ne hoc quidem negari potest : igitur Omne quod est non habet extremum. Epicurus ad Herodotum : 'Αλλὰ μὲν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι, τὸ γὰρ πεπερασμένον ἄκρον ἔχει, τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἑτερόν τι θεωρεῖται, ὥστε τὸ οὐκ ἔχον ἄκρον πέρασ οὐκ ἔχει, πέρασ δὲ οὐκ ἔχον ἄπειρον ἂν εἴη, καὶ οὐ πεπερασμένον.

958. *Namque Extremum*] *Nam qua,*

alii legunt, quos negligo.

Ibid. *Debebat*] *Debebit*, Faber.

959. *Extremum porro, etc.*] Duos hos versus obscuros esse omnes queruntur, nonnulli corruptos : Faber delet, neque ego retinerem, si sine illis integrum esset, quod nobis exhibet Lucretius, Epicuri argumentum : id facit ut retineam, et, nisi fallor, non erunt amplius obscuri. Quidam legunt, *quoad non*, id est, ultra quod.

960. *Ultra sit*] Repone, *extra sit*, ex v. 962.

964. *Assistas*] Fayus, *absistas*.

967. *Præterea, si jam, etc.*] Pro Infinitate *Universi* iterum, v. 16. telo suo egregie pugnat Lucretius. Esto Omne finitum, in extrema illius Universi ora collocetur aliquis, et telum vibret ; aut longius evolabit istud telum, aut ab aliquo sistetur : si evolet, ultra extremam oram patet spatium ; si sistatur, aliquid extra extremum est : ubicunque extremæ Universi oræ statuuntur, hoc modo instabit Lucretius, et telo suo minabitur.

968. *Omne quod est spatium*] *Universum*. Qui *Inane* interpretantur, ineptiunt ; ut patet ex v. 972.

Ibid. *Procurrat*] Ita codd. optimi. Alii, *percurrat*.

- 970 Id validis utrum contortum viribus ire
 Quo fuerit missum mavis, longeque volare,
 An prohibere aliquid censes, obstareque posse?
 Alterutrum fatearis enim, sumasque necesse 'st,
 Quorum utrumque tibi effugium præcludit, et Omne
 975 Cogit ut exempta concedas fine patere.
 Nam sive est aliquid, quod prohibeat, officiatque
 Quo minu' quo missum 'st veniat, finique locet se,
 Sive foras fertur, non est ea fini' profecto.
 Hoc pacto sequar, atque oras ubicunque locâris
 980 Extremas, quæram quid Telo denique fiat.
 Fiet uti nusquam possit consistere finis;
 Effugiumque fugæ prolatet copia semper.
 Præterea, spatium Summâ totius omne
 Undique si inclusum certis consisteret oris,
 985 Finitumque foret, jam copia Materiai
 Undique ponderibus solidis conflûxet ad Imum;
 Nec res ulla geni sub cœli tegmine posset;
 Nec foret omnino Cœlum, neque lumina Solis:
 Quippe ubi Materies omnis cumulata jaceret
 990 Ex infinito jam tempore subsidendo.
 At nunc nimirum requies data Principiorum
 Corporibus nulla 'st: quia nil est funditus Imum,
 Quo quasi confluere, et sedes ubi ponere possint;
 Semper et assiduo motu res quæque genuntur

970. *Id validis*] Recte: Gassendus et alii, *Invalidis*, pro valde validis.

971. *Quo*] *Quod*, Na. Hunc versum non agnoscit B.

978. *Non est ea fini' profecto*] Ita optime Lambinus. Alii, *a fine profectum*, quod Fayus, ut solet, approbat; quasi telum quod prohiberetur v. 976. dici possit non *a fine profectum*.

980. *Telo*] B. *Cælo*: manifesto errore.

983. *Præterea, spatium, etc.*] Urget opus Poëta, et, v. 14. subjicit incommodum, quod eveniret si *Finitum*, et ali- quibus terminis, inclusum esset *Univer- sum*. In isto enim finito *Imus* aliquis esset locus, ad quem materies ab æterno subsidens innata sibi gravitate contendi- set, effectumque jam pridem fuisset, ut depressa in eum locum universa ma-

teria nihil generari deinceps posset; ex seminibus enim quiescentibus nihil oritur: cum autem non sit *Imus* locus, jugiter moventur principia, undique nas- cuntur res, et ex infinito *Universo* nova semina singulis *Mundis* perpetuo infe- runtur.

984. *Si inclusum certis consisteret*] *Conclusum certis si insisteret*, Gassendus.

986. *Conflûxet*] *Confluxisset*. Sic *extin- xem* pro *extinxissem* apud Virgilium. *Consumse* pro *consumpsisse* apud Lucre- tium, etc.

987. *Geni*] *Geri*, omnes codd. vet. ut et *geruntur* v. 954. eamque lectionem Gif. Par. Na. omnes præter Lambinum tuentur: at contra omnes libros admit- tenda est ea vox quæ Lucretium sapit, et ad argumentum apprime facit.

995 Partibus in cunctis, æternaque suppeditantur
Ex Infinito cita corpora Materiai.

Postremo ante oculos rem res finire videtur;
Aër dissepit Colleis, atque Aëra Montes,
Terra Mare, et contra Mare Terras terminat omneis:
1000 OMNE quidem vero nihil est quod finiat extra.
Est igitur natura loci, spatiumque profundi,
Quod neque clara suo percurrere flumina cursu
Perpetuo possint ævi labentia tractu:
Nec prorsum facere, ut restet minus ire, meando:
1005 Usque adeo passim patet ingens copia rebus,
Finibus exemptis in cunctas undique parteis.
Ipsa modum porro sibi rerum Summa parare
Ne possit, Natura tenet: quia Corpus Inani,
Et quod Inane autem 'st, finiri Corpore cogit;
1010 Ut sic alternis Infinita omnia reddat.
Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,

995. *Æternaque*] *Infernaque*, B. et alii codices; nullo sensu.

997. *Postremo ante, etc.*] Alio his v. 10. utitur argumento: Quicquid enim terminatur ab aliquo quod extra se est, finitur; sic aër terminat montes, et montes aërem, mare terras, et terræ mare. At quis dixerit aliquid esse extra *Universum* quod illius terminus esse possit, cum id ipsum quod extra est sit *Universi* pars, *Universum* enim continet omne quod est? Concludit igitur *Universum* esse immensum, eamque immensitatem præclara periphrasi describit.

1002. *Flumina*] Aliqui libri, ut et Na. *Fulmina*; hæc vox et Lambino et Gifanio displicuit; eam Faber amplectitur, an merito, judicent alii.

1003. *Possint*] Possunt, MS. et Gif.

1004. *Ire, meando*] *In remeando*, aliqui, ut monet Gif.

1007. *Ipsa modum, etc.*] Iterum, v. 13. *Universum* esse infinitum probat Lucretius, quia Corpus et Inane sese mutuo terminant, ex ista autem mutua terminatione necesse est ut immensitas oriatur, quoniam neutrum, neque Corpus, neque Inane potest esse ultimum, cujus vero nulla pars potest esse Ultima, id profecto infinitum. Si autem alterutrum (Corpus viz.) non finiret alterum (Inane), Inane autem esset infinitum, quod olim

probaverat, Corpora vero finita, ut Stoicis placuit, dissolverentur omnia; rupta enim subito compage, finita semina per immensum Inane dissiparentur, imo nunquam coaluissent, cum finita semina in Inani infinito semel dispersa perpetuo vagarentur. Hæc omnia Epicurus ipse ad Herodotum: εἶτε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἀπειρον, τὰ δὲ σώματα ὥρισμένα, οὐδαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἀπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ ἐχόντα τὰ ὑπερείδοντα, καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀντικοπὰς.

1010. *Ut sic alternis*] *Utque sit alterius*, B. frustra.

1011, 1012. *Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum, Simpliciter natura et pateat tantum Immoderatum*] De his duobus versibus varia critici; in priori si pro nisi legit P. nec agnoscit copulam et in posteriori versu. In posteriori pro tantum, tamen, B. P. Gif. Par. omnesque MSS. ut fatetur Lambinus, nec agnoscunt copulam et. Posteriorem versum adulterinum esse existimant Gifanius et Pareus, ideoque rejiciunt: Auratus legit, *Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum, Simpliciter natura pateat Totum immoderatum*. Per Totum intelligit τὸ πᾶν: quod alias appellatur Omne. Immoderatum autem simplice natura, est infinitum una natura viz. Inani. Et hanc lectionem amplectitur Gassen-

Simplice natura et pateat tantum Immoderatum ;
 Nec Mare, nec Tellus, nec Cœli lucida templa,
 Nec Mortale genus, nec Divûm corpora sancta
 1015 Exiguum possent horai sistere tempus :
 Nam dispulsa suo de cœtu Materiai
 Copia ferretur magnum per Inane soluta ;
 Sive adeo potius nunquam concreta creâsset
 Ullam rem, quoniam cogi disjecta nequisset.
 1020 Nam certe neque consilio Primordia rerum
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locârunt ;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :
 Sed quia multimodis, multis, mutata, per Omne
 Ex infinito vexantur percita plagis,

dus. Lambinus hæret, aliquando autem legit, *Aut si, etiam alterutrum si terminet alterum eorum, Simplicem naturam pateat tamen immoderatum.* Hac sententia: Aut si, etiamsi alterutrum terminet alterum eorum, pateat tamen immoderatum, simplice natura, i. e. Inane tantum sit infinitum unica natura, hoc est, Corpora prima non sint infinita, sed Inane duntaxat sit infinitum: sed hanc sententiam absurdam esse *Ipse* vidit et confessus est, et tandem legit, *Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum, et Simplicem naturam pateat tantum immoderatum.* Existimat Faber vulgatam lectionem retinendam esse, et aliquot versus hic excidisse, ita ut cum de incommodis, ab *Inani immoderato* sine admissione Corporis infiniti, et alternis misti, proficientibus, dixerit; altera pars omissa sit, aut non satis perspicue a Lucretio explicata; eandem enim ἀποπλᾶν remeare necesse esse: deinde duas illas voces *alterum* et *alterutrum* probasse quod dicit. Displicent omnia: integer est Poëta, nullique exciderunt versus; rejectis Aurati, Gassendi, aliorumque conjecturis, admittatur codd. MSS. lectio, et sana protinus erunt omnia et integra. Legantur itaque, *Aut etiam, alterutrum nisi terminat alterum eorum, Simplicem naturam pateat tamen immoderatum*; Inane viz. ut sequentes versus, et vox ipsa *pateat* demonstrant. Hæc igitur horum versuum sententia: nisi *alterutrum*, Corpus viz. *alterum eorum*, viz. Inane, terminet, Inane vero solum concedatur *infinitum*, ut olim probavi, et Stoici, contra quos disputo, fatentur; nec Mare nec Tellus, etc. Epicurus ipse,

fateor, alteram hujus argumenti partem proponit in Ep. ad Herodot. εἴτε τὸ κενὸν ἦν ὁρισμένον, τὰ δὲ σώματα ἄπειρα, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἂν ἔσται. Sed eam neglexit Lucretius, quoniam *Inane* esse infinitum aliis argumentis jam probaverat.

1012. *Immoderatum*] Immensum. Sic Cic. 2. de Nat. Deor. ex Euripide, *Vides sublime fusum immoderatum æthera.*

1016. *Dispulsa*] *Dissipata*, C.

Ibid. *De cœtu*] *Detectum*, B. Unde aliquis conficiat *dejectu*, sed *de cœtu* vel *coitu* placet.

1020. *Nam certe, etc.*] Stoicos irridens jocosè propositum argumentum prosequitur, v. 14. Finita enim semina in infinito spatio dispersa nunquam convenissent, nisi, quod Stoicis placuit, Mundus esset grande animal, et plane Deus; ejusque semina summa arte et consilio a spiritu per omnia membra infuso disposita fuissent. Prudentia hæc, et meditantia Stoicorum principia deridet, et ex placitis Epicuri docet; res omnes fortuito infinitorum Corporum in infinito Inani volitantium concursu tandem procreatas fuisse, et quotidie reparari ex istis seminibus, quæ infinita corporum primorum copia jugiter suppeditat.

1021. *Ordine se quæque, etc.*] Quidam libri, *Ordine se suo quæque.* Marul. *Ordine quoque suo.* Gifanius, *Ordine se suo.* Aliquando etiam Lambinus legit, *Se Ordine suo quæque.* *Ordine seque suo*, B. Alii, *Se Ordine quæque suo*: proximum versum non agnoscit B.

1023. *Sed*] *Quæ*, G.

Ibid. *Multimodis*] *Multa modis*, P. C. Gif.

- 1025 Omne genus motus, et cœtus experiundo,
 Tandem deveniunt in taleis disposituras,
 Qualibus hæc rebus consistit Summa creata:
 Et multos etiam magnos servata per annos,
 Ut semel in motus conjecta 'st convenienteis,
 1030 Efficit, ut largis avidum Mare fluminis undis
 Integrent Amnes, et Solis Terra vapore
 Fota novet foetus, summissaque gens animantum
 Floreat, et vivant labentes Ætheris ignes.
 Quod nullo facerent pacto, nisi Materiai
 1035 Ex Infinito suboriri copia posset,
 Unde amissa solent reparari in tempore quoque.
 Nam veluti privata cibo Natura animantum
 Diffluit amittens corpus, sic omnia debent
 Dissolvi, simul ac defecit suppeditare
 1040 Materies recta regione aversa viai.
 Nec Plagæ possent extrinsecus undique Summam
 Conservare omnem, quæcunque 'st conciliata.

1027. *Rebus*] *Rerum*, Faber: nec contemnenda ista emendatio. Sensus autem est, *Deveniant in tales disposituras, qualibus rerum summa creata est.* Illud enim *qualibus* ad *disposituras* refertur.

1028. *Magnos*] Forsan intelligit magnum illum Platonis Annum, seu potius Chaldæorum. *Faber.* Isto vero acumine non opus est, cum, ut observat Gassendus, lib. V. v. 643. quorumlibet Astrorum circuitus *magnos* vocat.

Ibid. Servata] *Formata*, C.

1031. *Integrent*] Exhaustum reficiant, renovent, etc. Homo vero ridiculus existimavit τὸ *integrare* hoc loco significare *integrum manere.* Huic mandes siquid recte curatum velis: *Pareum* dico, ne nescias. *Faber.*

1032. *Summissa*] Imminuta, debilitata, *Fayus.* Acumen!

1035. *Ex Infinito*] Infinito semper subjungit *Inani*, *Fayus* et alii, cum tamen nihil evidentius, quam quod *Infinitum* non *Inanis* magnitudinem, sed *Corporum* multitudinem, seu potius *Universum* denotet.

1036. *Tempore quoque*] *Tempore quæque*, Gif. alii: *corpore quæque*, Na.: *corpora quæque*, alii.

1037. *Nam veluti, etc.*] Propositum modo argumentum his v. 4. illustrat, docetque res cunctas resolutum iri, nisi

materies ex infinita copia atomorum jugiter suppeditaretur, quæ damnum quod corpora patiuntur, resarciret, ut animalia brevi perirent; nisi alimento indies repararentur.

1040. *Recta regione*] *Aliqua ratione*, B. Na. *Aliqua regione*, Gif. Pa. e vet. libris.

1041. *Nec Plagæ, etc.*] Nequis vero forsitan objiciat atomos occursantes officiose se (etiam fatente Lucretio) mutuo percutere, et ex eo conflictu fieri, ut morantes et tardatæ coalescant, et compingantur in Corpora; ideoque cum, finitæ licet, sese mutuo percutiant, sane tantum abesse ut rebus jam concretis aliquid detrahatur, ut etiam novis semper advenientibus atomis magis ac magis augerentur: monet atomos finitas, se invicem perpetuo omnique puncto temporis ferire non posse, imo interdum debere resilire, ideoque tempus spatiumque concedere principiis compositorum, (τοῖς συνεχῶς κινουμένοις, Epicurus ad Herodotum,) quæ semper motum affectant, quo rupta compage a se invicem avolarent. Imo nullos omnino futuros esse ictus, ut olim v. 1019. observaverat, nisi atomi essent infinitæ.

Ibid. Possent] *Possunt*, e vet. lib. Gif. Pa.

Ibid. Extrinsecus] *Intrinsecus*, Gif. imperite; ut patet ex v. 1054.

Cudere enim crebro possunt, partemque morari,
 Dum veniant aliæ, ac suppleri Summa queatur :
 1045 Interdum resilire tamen coguntur, et una
 Principiis rerum spatium tempusque fugai
 Largiri, ut possint a coetu libera ferri.
 Quare etiam atque etiam suboriri multa necesse 'st.
 Et tamen ut Plagæ quoque possint suppetere ipsæ,
 1050 Infinita opus est vis undique Materiai.
 Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
 In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
 Atque ideo Mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis, neque quoquam posse resolvi
 1055 Summa atque Ima, quod in Medium sint omnia nixa ;
 (Ipsam si quicquam posse in se sistere credis :
 Et quæ pondera sunt sub Terris omnia sursum
 Nitier, in Terraque retro requiescere pôsta ;
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus ;)
 1060 Et simili ratione Animalia subtu' vagari

1043. *Partemque*] *Partimque*, Gif. quam vocem et Faber approbat, jungitque ἐκ παραλλήλου cum τῇ *Interdum* versu abhinc secundo: at *partem* melius respondet τῇ *aliæ*, et τῇ *Summa*.

1044. *Queatur*] *Ut poteratur, potestur, nequitur, etc.*

1050. *Infinita opus est vis*] Sic lib. III. *Materies opus est—Ergo Corpoream ad Naturam pauca videmus Esse opus omnino*. Lib. II. Et eodem libro, *Scire licet nil principiis opus esse Colores*.

1051. *Illud in his rebus*] Denique ne Memmius diversam sententiam amplexus, Centrum esse aliquod Universi crederet, in quod omnia tenderent innata sua gravitate, ideoque non opus infinita Atomorum multitudine, quæ concursantes, ictibus externis hanc Mundi compagem sartam tectam conservarent; totam illam de Centro opinionem convellit pariter et deridet: supponit autem, ut illi ipsi Stoïci, qui amant centrum, supponunt, olim fuisse confusam particularum copiam, in immenso spatio undique dispersam; has vero omnes particulas in unum punctum, Medium viz. Universi niti; inde Terram fieri rotundam, in medio universi suspensam, omnesque, etiam adversas hujus globi partes animalibus habitatas esse, quæ non decidunt in partes cœlisibi subjectas,

quia gravitate sua in medium tendunt: inde etiam circumvolvi æthera, et solem cœli fornicem perpetuo motu percurrentem diem oppositis terræ partibus alternatim facere: nec unquam timendum imas summasque compagis partes a se invicem disjunctas fore, cum in unum idemque Medium nitantur. Hæc omnia, v. 16. quæ tamen v. 1036. et tribus sequentibus obiter deridet: absurdum enim grave aliquod seipsum sistere et sustinere posse, aut in adversam terræ partem (cum vulgo enim sapuerunt Epicurei) sursum tendere.

1056. *Ipsam si, etc.*] Hos quatuor versus parenthesi includendos non tam explicare, (quicquid alii sentiant,) quam convellere istam de Centro opinionem contendo.

1058. *In Terraque*] *In Terramque*, Gif. Par. alii: idem sensus.

1059. *Videmus*] Vocamus, G.

1060. *Subtu'*] In MSS. plerisque *supra, cuncta, suapte*, istamque vocem multæ editiones approbant, sed optime reposuit Lambinus *subtus*: nisi forsan audiendus sit Salmasius, qui Epist. 59. hæc habet. Pro illis *subtu' vagari*, quæ ex ingenio suo reposuit Lambinus, notat in veteribus Libris esse partim *supra*, partim *suapte*, partim *suapta*; ex

- Contendunt, neque posse e Terris in loca Cœli
 Recidere inferiora magis, quam corpora nostra
 Sponte sua possint in Cœli templa volare :
 Illi cum videant Solem, nos Sidera noctis
 1065 Cernere, et alternis nobiscum tempora Cœli
 Dividere, et nocteis parileis agitare, diesque.
 Sed vanus Stolidis hæc omnia finxerit error,
 Amplexi quod habent perverse prima viai.
 Nam Medium nihil esse potest, ubi Inane, locusque
 1070 Infinita : neque omnino, si jam Medium sit,
 Possit ibi quicquam hac potius consistere causa,
 Quam quavis alia longe regione manere.
 Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane vocamus,
 Per Medium, per non Medium concedat oportet
 1075 Æquis ponderibus, motus quacunque feruntur;
 Nec quisquam locus est, quo Corpora cum venere,

quibus vestigiis olim faciebam *suppa*, id est *supina*, antiqua voce. Nam illi qui pedes nobis adversos habent, ἀντίχθονες nobis sunt *supini*, et nos illis. *Suppum* porro notat Festus antiquos dixisse quod nos *supinum* dicimus: liber Vossii nostri plane præfert *suppa*.

1062. *Recidere*] Alii, *Decidere*; quam vocem etiam Lambinus admittit: immerito. Non enim observavit Lucretium uti vocibus opinioni istæ quam exagitat, suisque præjudiciis accommodatis; ut enim Centripetæ gravia a circumferentia ad centrum olim decidisse existimârunt; sic Lucretius eadem gravia a centro in inferiores circumferentiæ partes recasura esse pronunciavit.

1064. *Illi*] Idem quod illic. Sic Ter. *Illi* etiam pronomen admitti potest quamvis *animalia* præcedat; mutare enim genus æque licet placetque Lucretio, ac aliis veterum.

1066. *Parileis*] *Paribus*, B.

Ibid. *Diesque*] *Diebus*, Gif. Pa. Alii fere omnes: sed istis omnibus sapientior Lambinus, qui legit *diesque*.

1067. *Sed vanus, etc.*] Explicatam de Centro opinionem his v. 15. aggreditur. Primoque docet nullum posse esse Medium cum *Inane* sit *Infinitum*: sic Plutarchus, Universum *infinitum* est, *Infinito* autem, cum neque *principium* neque *finem* habeat, *Medium* habere non convenit: nam et ipsum *Medium* est quidpiam *Extremum*, et ipsa *Infinitio* Extre-

morum *privatio* est: et Chrysippum manifestæ contradictionis arguit, quod *Medium* in *infinito* locum statuit: *De Stoic. Repug.* Deinde concessio Medio, nulla suadet ratio fore, ut res graves in illa Media Inanis parte potius quam in ulla alia consisterent, et quiescerent; quoniam est natura *Totius Inanis* cedere ponderibus, neque potest ulla illius Inanis pars sustinere res graves, quia *Inane* solidum minime est, ac firmum: τοῦ Κενοῦ φύσις τὴν ὑπέρεισιν οὐχ οἷά τε οὔσα ποιεῖσθαι.

Ibid. *Finxerit*] Na. et Vulg. *parturit*.

1068. *Amplexi quod habent*] Notissimus Hellenismus, πράξας ἔχει προῆραξε, et alia id genus sæpe apud Atticos. *Amplexi quod habent*, vulg. non probo.

Ibid. *Perverse*] *Perversæ*, P.

1070. *Infinita*] *Infinitus*, Gif.

1072. *Regione*] *Ratione*, Na. acute, ut solet.

1075. *Æquis*] *Æque*, G. Gif. Pa. Lamb. Rectius. Τὸ Κενὸν τὴν ἴσιν ὁμοίαν παρέχει τῇ κουφοτάτῃ καὶ τῇ βαρυτάτῃ ἀτόμῳ εἰς τὸν αἰῶνα, Epicurus ad Herodotum.

Ibid. *Ponderibus*] Sup. *præ*, id est propter pondus et gravitatem. *Fayus*. Quid hæc sibi velint alii conjectent, certe Fayum sapiunt.

Ibid. *Motus*] Alii legunt, *motis*: alii, *motu*: Gif. *mota*: eligat lector.

Ponderis amissa vi possint stare in Inani:
 Nec quod Inane autem 'st, illis subsistere debet,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
 1080 Haud igitur possunt tali ratione teneri
 Res in concilio, Medii cuppedine victæ.
 Præterea, quoque jam non omnia corpora fingunt
 In Medium niti, sed Terrarum, atque Liqueurum,
 Humorem ponti, magnisque e montibus Undas,
 1085 Et quasi Terreno quæ corpore contineantur:
 At contra tenues exponunt Aëris auras,
 Et calidos simul a Medio differrier Igneis,
 Atque ideo totum circumtremere Æthera signis,
 Et Solis flamman per cœli cærula pasci,
 1090 Quod calor a Medio fugiens ibi colligat igneis.
 (Quippe etiam vesci e Terra mortalia sæcla:
 Nec prorsum arboribus summos frundescere ramos
 Posse, nisi a terris paullatim cuique cibatum
 Terra det) at supra circum tegere omnia Cœlum
 1095 Ne volucrum ritu flammæ, moenia Mundi

1081. *Cuppedine*] Sic veteres pro *cupidine* vel amore.

Ibid. *Victæ*] Quid si legatur *vinctæ*?

1082. *Præterea, quoque jam*] Perturbatos fuisse sequentes versus queritur Lambinus; in aliquem saltem ordinem redegit, sed in meliorem Gifanius, quem sequar: secundum igitur, v. 24. argumentum contra fautores Centri, ipsorum viz. sententiam recitat; qui enim absurda memorat eadem refutat. Docent autem, terræ tantum et aquæ particulas ad Centrum, ignis vero et aëris a Centro niti, ex ignibus etiam a Medio surgentibus astra stellasque fieri, et nutrirî (ut vigent animalia, et arbores virescunt, tellure succos et debita alimenta præbente). Circum vero omnia solidos aliquos circumvolvi Cœlos, qui leves has et a Medio surgentes particulas sistant, et contineant; nisi enim sisterentur istæ particulæ, per immensum Inane subito diffugerent, cœlum rueret, terra se pedibus nostris subduceret, et dissolveretur totius machinæ compages. Quodcumque enim aliqua hujus mundi pars secessum facit, Totius interitus sequetur.

Ibid. *Quoque jam*] Omnes præter

Lambinum *quoniam*, nullo plane sensu: forsitan *quidnam*; et vox ista sit otiosa, quales apud poëtas sæpissime occurrunt.

1083. *Terrarum, atque Liqueurum*] *Liqueoris*, MSS. unde Gif. post Lambinum conjicit legendum *Terrarum, atque Liqueoris*.

1085. Hunc versum non agnoscit B.

1088. *Circumtremere*] Propter scintillantem, palpitantem, et nictantem siderum micantium ignem. *Faber*.

1090. *Ibi—igneis*] Aliqui libri, *sibi omnis*.

1091. Hunc versum in B. frustra quæras.

1093. *Cuique cibatum*] *Quisque cibetur*, Lambinus, et sequentem versum rejicit: *quodque cibetur*, Gif. ex vet. cod. monetque, *versum proximum* terra det, etc. *insertum fuisse ob non intellectum ὑπέρβατον longissimum: nam istud* Ne volucrum, etc. *conjugi debet cum* Illud in his rebus, etc. *et alioqui quis unquam dixit* terra dat cibatum a terris? *aberrat etiam a quodam vet. cod. nostro*. Sed alii codices admittunt, et recipiendus est, ut aliquis saltem sit hujus loci sensus, cui per se satis obscuro istud ὑπέρβατον majores tenebras offundit.

Diffugiant subito magnum per Inane soluta,
 Et ne cætera consimili ratione sequantur :
 Neve ruant Cœli tonitralia templa superne,
 Terraque se pedibus raptim subducat, et omnes
 1100 Inter permistas terræ, cœlique ruinas
 Corpora solventes, abeant per Inane profundum,
 Temporis ut puncto nihil exstet reliquiarum,
 Desertum præter Spatium, et Primordia cæca.
 Nam quacunque prius de parti corpora cêsse
 1105 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi :
 Hac se turba foras dabit omnis Materiai.
 Hæc si pernosces, parva perfunctus opella,
 (Namque alid ex alio clarescet,) non tibi cæca
 Nox iter eripiet, quin ultima Naturai
 1110 Pervideas, ita Res accendent lumina Rebus.

1097. *Sequantur*] *Ferantur*, P. et alii.

1098. *Tonitralia*] Recte Lambinus, dum B. Na. alique retinent *penitralia*.

1100. *Terræ*] Alii, *rerum* : Gif. *Inter mixtas terrarum*.

1102. *Exstet*] *Restet*, B.

1104. *Nam quacunque prius de parti corpora cêsse*] Ita Lambinus, qui de Lucretio optime meritis est. B. *quæcunque corpore deesse*.

1107. *Hæc si pernosces, etc.*] Per totum hunc librum gravibus querelis de obscuritate et difficultate operis Mem-

mium suum tantum non terruit, jam v. 4. erigit illius animum, pollicitus futuram disputationem claram fore et perspicuam.

Ibid. Perfunctus] Melius quam *perductus*.

1110. *Accendent*] Male Gifanius in utraque editione *accendunt*. Ad ea enim tendit quæ in libris sequentibus, præsertim autem secundo scripturus est; ex quo ubi emergeris, tum omnia jam tibi prona et secunda erunt, post illa jam ut lubet ludas licet. *Faber*.

INTERPRETATIONEM primi Libri, et in illum notas absolvi; labore meo fratur Lector, et erroribus ignoscat: sed quid ego candidos Judices exposcerem, cum acrem, et iniquam forsitan in ipsum Lucretium censuram in animo institutam? Inquiram enim quid recte, quid perperam commentus est poëta, et ut non omnia rejiciam, sic non omnia probabo. Qui laudem ingenii Lucretio denegavit, artem concessit; et quis invidet illi istum honorem quem summa malignitas agnovit? Opus igitur optime dispositum asserimus, ubique nitet ordo, et ita se invicem adjuvant argumenta; ut nisi in Epicuri opinionibus quædam fuisset deformitas, quæ nulla venustate cohonestari, quædam infirmitas quæ nullis ingenii viribus sustentari possit; pulcherrimam simul et firmissimam philosophiam Poëta exhibuisset.

Fœlicitatis non minimam partem existimat Epicurus sine metu vivere, et hanc fœlicitatem sola naturæ cognitione acquiri posse: *Terrores Animi Tenebrasque necesse est Non radii Solis, non lucida tela diei Discutiant, sed Naturæ Species, Ratioque*. Lucretius. *Μὴ ἄλλο τι τέλος ἐκ τῆς περὶ μετεώρων γνώσεως, εἴτε κατὰ συναφὴν λεγομένων, εἴτε αὐτοτελῶς, νομίζειν δεῖ εἶναι, ἥπερ ἀταραξίαν, καὶ πίστιν βέβαιον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν*. Epicurus ad Pythoclem. Omnium natura cognita levamur superstitione, liberamur mortis metu, non conturbamur ignorance rerum, e qua ipsa existunt horribiles sæpe formidines. Cicero, lib. I. de Fin.

Omnem istam formidinem, quæ homines molestia afficit, Epicurus existimat oriri ex opinione de Providentia, et de pœnis, quæ alteram necessario con-

sequitur, post mortem futuris. Quis enim potest, cum existimet a Deo se curari, non et dies et noctes divinum numen horrere? Vide Ciceronem in Lucullo. Ita Iste insanientis sapientiæ consultus Erro. Contra quem si quis disputet rem profecto ageret ridiculam: communi enim sensu caret istius sententiæ fautor, et est medico committendus. Cura benevoli principis aut parentis metu et tristitia liberat, nec benignos horremus: unde igitur iste horror cum nos a beneficentissimo et potentissimo numine curari existimemus?

Absurdam hanc opinionem in primo libro proponit Lucretius, et post præparatum artificioso exordio lectorem, argumentum, quod infeliciter eligerat, exornat.

Ver. 160. Nihil e Nihilo fieri, et Nihil in Nihilum reverti decem argumentis probare nititur; ingeniose fateor invenit, copiose explicat, at rem ipsam minime attingit. Concedamus enim quodlibet e quolibet oriri non posse, certis temporibus res nasci, opus esse tempore quo crescant, et materia qua augeantur; denique certos esse ætatis viriumque terminos, et agros industria et cultura hominum fertiliores reddi. Supponamus insuper Nihil interire nisi vi aliqua dissolvatur, animalia quotidie nasci non posse nisi ex certis seminibus refigerentur: supponamus unam eandemque vim res cunctas dissolvere non valere, nec naturam aliquid producere, nisi morte aliena adjuvetur. Quid efficiet Lucretius? Semina ipsa non fuisse e Nihilo producta? Aut Nihil numinis nutu et providentia fieri? Neutrum concludet, ideoque decem argumenta perierunt, licet non tam ingenii sui, quam causæ vitio.

Ver. 266. Semina sua exilia et minuta contra illos, qui solis oculis credunt, egregie tuetur: et v. 330. *Inane* esse argumentis quatuor, quibus nemo unquam meliora protulit, evincit: quo-

rum primo et quarto (secundum enim ac tertium non sunt ejusdem firmitatis) nunquam vidi quod reponi possit.

Ver. 420. Nihil esse præter Corpus et Inane duobus argumentis confirmat, reliquaque omnia, quæ alii inter res numerant, detrudit in classem accidentium, quæ sola opinione a Corpore et Inani distinguuntur, et subsistunt: hic vero callide supponit quod probare debuit, solum corpus agere et pati, tangere et tangi posse; hanc enim definitionem humanæ animæ omnesque immateriales substantiæ aversantur.

Ver. 484. Seminibus suis perfectam soliditatem attribuit multis argumentis; nec repugno: at vero ideo illa dissolvi non posse nulla suadet ratio; soliditas enim seminum oritur ex partium, quæ concipi possunt, contactu. At in omnibus concretis corporibus datur partium contactus æqualis saltem isti, qui est inter partes seminum, contactui: ideoque corpora concreta essent æque indissolubilia ac ipsa semina. Reliqua argumenta, quibus suis seminibus æternitatem adstruit, vitiosa suppositione innituntur; assumit quod probare debuit: et cum demum ad *Minimum* quod vocant mathematicum fugit, v. 609. magnis difficultatibus, fateor, adversarios premit, sed ipse non minoribus tenetur.

Ver. 630. De Heraclito, Empedocle, Anaxagora, et aliis, triumphos agit, et demum, v. 950. Universo, quod ex corpore et inani constat, infinitiorem longa disputatione attribuit, ubi multa contra Stoicos in Universo Infinito medium statuentes copiose, multa secundum Epicuri placita ornate; sed illa falsis suppositionibus subnixa coruunt. Deinde Antipodas extorres agit, quos in veteres sedes olim restituit sanior philosophia et experientia. Utcunque tamen suis argumentis adblanditur hominum imaginationi, quæ in infinitum deferri amat, nec unquam spatio fixit terminos, nec figere audebit.

TITI LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

- I. Ad studium Philosophiæ, quæ sola lenire curas, et animum metu liberare potest, Memmii suum a v. 1. ad v. 61. Lucretius hortatur. Inde II. de Seminum seu Atomorum affectionibus disputat, quarum prima est *Motus*: moveri semina ex rerum generatione demonstratur; Motus vero hic est deorsum, omnia enim Semina sunt gravia. Cum autem concurrant Semina solida necesse est quoque versum a se invicem dissiliant: ita quædam Semina aliis implicantur; quæ arctius conjunguntur, res duras et densas constituunt, quæ laxius, res molles et raras: quædam autem Semina nunquam coalescunt; sed, uti ramenta pulveris in radiis solis videmus, perpetuo motu per inane feruntur, et alia corpora subinde percutiunt et agitant, ad v. 140. III. Celeritatem motûs Seminum deorsum tendentium explicat, ad v. 166. IV. Inde pro more suo quædam scommata contra illos qui Providentiam agnoscunt intexit, ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, asseritque omnia corpora deorsum tendere, ad v. 215. VI. Deinde Semina deorsum tendentia a recta linea paululum declinare, nisi enim declinarent Semina, nihil unquam, saltem nullum Liberum Agens oriretur, ad v. 293. VII. Demum docet Eodem motu Semina jam ferri quo ab æterno ferebantur, nec quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non videt, cum ipsa Semina percipi non possunt, ad v. 332. Secunda Seminum affectio est *Figura*: docet autem, VIII. Omnia semina non esse ejusdem Figuræ, quædam vero rotunda, quædam quadrata; quædam lævia, et alia aspera, hamata, etc. fuseque ostendit quæ Figuræ amara, quæ dulcia, quæ dura, quæ mollia corpora componunt, ad v. 476. IX. Hanc Figurarum varietatem non esse Infinitam, Semina tamen ejusdem Figuræ infinita, viz. rotunda, infinita quadrata, etc. ad v. 580. X. Demum ostendit res non componi e Seminibus ejusdem Figuræ, et variis argumentis probat concreta omnia Semina variarum Figurarum continere, ad v. 728. XI. Deinde docet Semina nullas habere qualitates, quas sensibiles vocamus, Colorem viz. Saporem, Frigus, Calorem, etc. Item sensu non donari, quamvis res coloratæ, sapidæ, calidæ, frigidæ, et sensibiles ex iis componantur, ad v. 1021. XIII. Demum Infinita Semina per Infinitum Inane volitantia Infinitos Mundos constituere,

eosque Mundos augeri aliquando a Seminibus ex Infinito delapsis, aliquando etiam avolantibus in Infinitum Seminibus diminui et dissolvi, ut plantæ, et animalia nascuntur, adolescunt, senescunt, et demum intereunt.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
 E terra magnum alterius spectare laborem :
 Non quia vexari quemquam 'st jucunda voluptas,
 Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave 'st.
 5 Suave etiam belli certamina magna tueri
 Per campos instructa, Tua sine parte pericli :
 Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
 Editæ doctrina Sapientum templa serena ;
 Despicere unde queas alios, passimque videre
 10 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ,
 Certare ingenio, contendere nobilitate,
 Nocteis atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opes, rerumque potiri.
 O miserâs hominum menteis ! ô pectora cæca !
 15 Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
 Degitur hoc ævi, quodcunque 'st ! nonne videre
 Nil aliud sibi Naturam latrare, nisi ut, cum

1. *Suave, mari magno, etc.*] Propter hos versus, quibus *Memmius* suum ad Philosophiæ studium, sepositis aliis, hortatur, quidam Lucretium dicitatis accusant; morosi nimis et improbi: Id asserit poëta quod omnes sentiunt: qui dolore, morbo, etc. laborantem videt, protinus, *O me fœlicem !*

Ibid. *Magno*] Tumido, agitato; sic Virg. *Magna que surgunt Æquora*.

6. *Tua*] Alii, inter quos Gassendus, approbant *Tui*.

7. *Dulcius*] *Suavius*, Gassendus; et forsitan melius.

8. *Sapientum*] Quæ Lucretius Memmio suo, olim Epicurus Menæceo proposuit. Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἐστίν, οὔτε πάρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνειν· ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρῆναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι.

12. *Præstante*] *Constante*, Gassendus.

13. *Rerumque potiri*] Reipublicæ summam esse; quo nihil infœlicius ho-

mini Epicureo, et ei qui ex norma naturæ vivit: quorsum enim belluæ tumultuanti vaces? Tibi vive, tibi vale, τὰ πολιτικά οὐδὲν πρὸς τὸ εὖ. Si recte facies, male tibi a corpore erit, nam sexcenta negotia per caput inque latus salient; si male, tum metues, uno verbo vile mancipium fueris: siquid autem in usus privatos derivabis, id omne forte cum fœnore reddendum. Itaque fuge magna, ait ille, et λάθε βιώσας. Hæc Faber privatus; quibus adjungas illa Epicuri: Ἐνδοξοὶ καὶ περίβλεπτοι τίνες ἐβουλήθησαν γενέσθαι, τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀσφάλειαν οὕτω νομίζοντες περιποιήσεσθαι· ὥστε εἰ μὲν ἀσφαλὴς ὁ τῶν τοιούτων βίος, ἀπέλαβον τὸ τῆς φύσεως ἀγαθόν· εἰ δὲ μὴ ἀσφαλὴς, οὐκ ἔχουσιν οὐδ' ἕνεκα ἐξ ἀρχῆς παρὰ τὸ τῆς φύσεως οἰκεῖον ὠρέχθησαν.

16. *Degitur*] *Degimus*, Na. et olim Nonius.

Ibid. *Videre*] *Videtis*, B. *Videre*, MSS. opt. Cui est frustra a quibusdam adjungitur.

17. *Latrare*] *Poscere*. Ennius *latrare* pro *poscere* posuit. *Festus*.

Ibid. *Nisi ut, cum*] *Nisi utque*, et se-

Corpore sejunctus dolor absit, mente fruatur
Jucundo sensu, cura semota, metuque?

- 20 Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Esse opus omnino, quæ demant quemque dolorem,
Delicias quoque uti multas substernere possint,
Gratius interdum neque Natura ipsa requirit.
Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis
25 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur,
Nec domus argento fulget, auroque renidet;
Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
Attamen inter se prostrati in gramine molli
30 Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde Corpora curant:
Præsertim cum tempestas arridet, et anni
Tempora conspergunt viridanteis floribus herbas;
Nec calidæ citius decedunt corpore febres,
35 Textilibus si in picturis, ostroque rubenti
Jactaris, quam si plebeia in veste cubandu 'st.

Quapropter quoniam nil nostro in corpore Gazæ
Proficiunt, neque Nobilitas, neque Gloria regni;
Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum:

quenti versu *Mensque* legit Fayus contra omnes codd. Alii approbant *ut qui*, alii *ut cui*, et pro *semota* legunt *semotu*: forsitan rectius. Σώματος ὑγιεία καὶ ψυχῆς ἀταραξία, τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστὶ τέλος, τούτου γὰρ χάριν ἅπαντα πράττομεν ὥστε μήτε ἀλγῶμεν, μήτε ταρβῶμεν. Et rursus, ἡδονὴν λέγομεν ἀρχὴν καὶ τέλος τοῦ μακαρίως ζῆν. Epicurus ad Menæceum.

19. *Jucundo sensu*] Epicurei non eam solam sequebantur voluptatem, quæ suavitate aliqua naturam ipsam movet, sed maxima illa iis videbatur voluptas, quæ percipitur omni dolore detracto: Tull. I. de Fin. Et cum aliquando dixit Epicurus, πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. Epist. ad Menæceum; vox ista αἰσθησις latius sumenda, et opponitur morti quæ est στήρησις τῆς αἰσθήσεως. Epicurus enim de *voluptate* a Cyreniacis dissentit, οἱ μὲν γὰρ τὴν καταστηματοειδὴ οὐκ ἐγκρίνουσι, μόνην δὲ τὴν ἐν κινήσει· ὁ δὲ ἀμφοτέρων, ψυχῆς καὶ σώματος. Laërt. vit. Epicuri. Et Epicurus ipse

in libro περὶ αἰρέσεως. Ἡ μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ ἀπονία καταστηματοειδὲς εἰσιν ἡδοναί, ἡ δὲ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη κατὰ κίνησιν ἐνεργείᾳ βλέπονται.

21. *Quæ demant quemque*] *Quæ demant cunque*, alii: magis placet.

22. *Multas*] *Nullas*, Lambinus, Gifanius, Pareus, alii; et hanc lectionem ipse Faber amplectitur; *multas* alii, quod retinendum judico, et v. 31. *Non magnis opibus jucunde Corpora curant*, admonitus contendo.

28. *Aurataque templa*] *Aurataque tecta*, olim legit Macrobius.

29. *Attamen*] *Tum tamen*: *cum tamen*. *Quin tamen*; alii. Quæ vox a Macrobio probatur.

31. *Non magnis opibus, etc.*] Καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδιδούσιν ἡδονήν. Epicurus ad Menæceum. Et inter κυρίας δόξας illius legas. Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὤριστα, καὶ εὐποριστός ἐστίν.

39. *Quod superest, animo, etc.*] Huic tres optimos Varronis Epicurei versus

- 40 Si non forte tuas Legiones per loca campi
 Fervere cum videas belli simulacra cienteis;
 Fervere cum videas Classem, lateque vagari;
 His tibi tum rebus timefactæ Relligiones
 Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores:
 45 Tum Vacuum pectus relinquunt, curaque solutum.
 Quod si ridicula hæc, ludibriaque esse videmus,
 Re veraque Metus hominum, Curæque sequaces,
 Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela;
 Audacterque inter Reges, rerumque Potenteis
 50 Versantur, neque fulgorem reverentur ab auro,
 Nec clarum vestis splendorem purpureaï:
 Quid dubitas, quin omne sit hoc rationis egestas
 Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret?
 Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis

subjiciamus, *Non fit thesauris, non auro pectus solutum, Non demunt animis curas, nec relligiones, Persarum montes, non divitis atria Cræsi.*

40. *Si non*] Ironice.

41. *Fervere cum videas, etc.*] Alii præferunt *Fervere cum videas classem, lateque vagari Ornatamque armis belli simulachra ciere.*

43. *Timefactæ*] Hac voce utitur Tullius lib. II. de Off. nec rejicimus, etsi *pavidæ* sequatur: alii legunt *tumefacto*. Quid ni *tumefactæ relligiones*, i. e. superbæ; ut *Dominus metus* apud Lucretium, *Δεσπότης Εἰμαρμένῃ* apud Epicurum? Laërtius vit. Epicuri. Faber non potest ab animo suo impetrare ut approbet *relligiones timefactæ, pavidæ*, cum *pavidus* et *timefactus* idem sonent, quamobrem lubens legit, *His tibi tum rebus pavefactæ relligiones Effugiunt animo, pavidæ mortisque timores Tum vacuum pectus relinquunt, etc.*

45. *Pectus*] *Tempus*, codd. Caput, si Lambinum aut Gifanium audiamus; Vitam, si Fabrum.

46. *Quod si ridicula, etc.*] Cum reges, nobiles, ditissimi et potentissimi hominum metu, cura, solitudine turbentur, nec beatiorem, quam alii, vitam agant; honorum, divitiarum, etc. cupiditatem ex ignorantia veræ fœlicitatis nasci, v. 15. pronunciat; nec mirum tam crassam esse ignorantiam, cum omnes veluti in tenebris ambulemus, vitamque agamus Epicuræ Philosophiæ luce

nondum illustratam. In tenebris vero nos omnes vivere ex vano hominum metu, et ridiculis timoribus demonstrat; ut pueri enim in tenebris metuunt omnia, et ridicula sibi ipsis effingunt pericula, sic omnes opinione de providentia, et futuris post mortem pœnis (ægri, ut sentit Epicurus, somnio) terrentur. Ut has tenebras fuget, et Memmii suum omni metu et solitudine liberet Lucretius, opus prosequitur, et rerum naturam copiose et ornate explicat.

52. *Quin omne sit hoc*] Alii, *quin omnis sit hæc*: non probo, et multo minus *potestas* pro *egestas*; quod quidam codd. agnoscunt.

54. *Nam veluti Pueri, etc.*] Seneca, Ep. 110. Talis est animorum nostrorum confusio, qualis Lucretio visa est, *Nam veluti Pueri, etc.* Quid ergo? nonne omni puero stultiores sumus qui in luce timeamus? sed falsum est, Lucreti, non timemus in luce, omnia nobis tenebras fecimus, nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat; tota vita incursitamus, nec ob hoc resistimus, aut circumspectius pedem ponimus; vides autem quam sit furiosa res in tenebris impetus, ac mehercule id agimus ut longius revocandi simus, et cum ignoremus quo feramur, velociter tamen illo, quo intendimus, ire perseveramus: sed lucescere, si velimus, potest. Uno autem modo potest; si quis hanc humanorum divinorumque notitiam acceperit, si illa se non perfuderit, sed infecerit, si ea-

55 In Tenebris metuunt; sic nos in Luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ Pueri in Tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse 'st
Non Radii solis, neque lucida tela diei

60 Discussant, sed Naturæ species, Ratioque.

Nunc age, quo motu GENITALIA Materiai
CORPORA res varias gignant, genitasque resolvant,
Et qua vi facere id cogantur, quæve sit ollis
Reddita Mobilitas magnum per Inane meandi,

65 Expediam: Tu te dictis præbere memento.

Nam certe non inter se stipata cohæret
Materies, quoniam minui rem quamque videmus,
Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo;
Ex oculisque vetustatem subducere nostris:

70 Cum tamen incolumis videatur Summa manere,
Propterea quia, quæ decedunt Corpora cuique,
Unde abeunt, minuunt; quo venere, augmine donant:
Illa senescere, at hæc contra florescere cogunt:
Nec remorantur ibi. Sic rerum Summa novatur

75 Semper, et inter se mortales mutua vivunt;
Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
Inde brevi spatio mutantur sæcla animantum,
Et, quasi Cursores, vitæ lampada tradunt.

dem, quamvis sciat, retractaverit, et ad se sæpe retulerit, si quæsierit quæ sint bona, quæ sint mala, quibus hoc sit nomen falso adscriptum; si quæsierit de turpibus, de honestis, de providentia.

61. *Nunc age, etc.*] Argumentum secundi libri v. 5. continetur: primo, promittit se explicaturum seminum motus, quibus res generantur et dissolvuntur; secundo, causam istorum motuum; et tertio, motuum seminum celeritatem. Hæc cum perfecit, parata erunt omnia, quibus generationes et resolutiones rerum explicari possint.

63. *Quæve*] *Quæque*, e vet. lib. Gifanius.

64. *Reddita*] Attributa, indita; ea-que voce sæpe utitur Lucretius.

66. *Nam certe, etc.*] De diversis seminum motibus, et eorum causa disputaturus, viam sibi præmunit, motumque aliquem esse contra ignavos quosdam et inertes philosophos ex incremento et

decremento rerum, v. 13. demonstrat; ideo enim augentur res, quod quædam materiæ particulæ advolent, et adhæreant; ideo minuuntur, quod molecule quædam nexu solutæ avolent: istas vero particulas accedere vel recedere sine motu qui dixerit, absurda dixit.

68. *Fluere*] Occulte dilabi, et sensim minui. Hac voce elegantissimi autores utuntur, at non Manilius in lib. IV. *Tunc et opes, et regna fluunt*: quod sensit Pareus. Consule locum, et apud Manilium *fluere* aliud significare agnoscas.

71. *Culque*] Alii, *cunque*: non tanti.

72. *Augmine*] *Agmine*, alii; quos non sequor.

78. *Et, quasi Cursores, etc.*] Ex Pausania, Harpocrate, Aristophanis Scholiaste, Varrone, Scriptore ad Herennium, etc. multa corradunt interpretes: breviter; Athenis in quibusdam festis currebant homines accensam lam-

Si cessare putas rerum Primordia posse,
 80 Cessandoque novos rerum progignere Motus;
 Avius a vera longe ratione vagaris.
 Nam, quoniam per Inane vagantur, cuncta necesse 'st
 Aut Gravitate sua ferri Primordia rerum,
 Aut Ictu forte alterius: nam cita superne
 85 Obvia cum flixere, fit, ut diversa repente
 Dissiliant: neque enim mirum, Durissima quæ sint,
 Ponderibus solidis, neque quicquam a tergis obstet.

pada tenentes; qui cursum perfecerit, alteri cursuro lampada tradebat; inde λαμπαδεύεσθαι, tradi successive, ut apud Philonem, Τὸ τῆς ἀρετῆς φέγγος λαμπαδεύομενον ἐπ' ἀλλήλοις διαδοχαῖς ἰσόχρονον γενήσεται Κόσμος. Et apposite Plato, lib. VI. de Leg. Γεννῶντες καὶ ἐκτρέφοντες παῖδας, καθάπερ λάμπαδα, τὸν βίον παραδίδόντες ἄλλοις ἐξ ἄλλων. Hunc versum loco suo movet Faber, et v. 75. subjungit, *Inter se mortales mutua vivunt Et quasi cursores, etc.*

79. *Si cessare putas, etc.*] Quicunque credunt novos rerum motus, incrementum viz. et decrementum, a quiescentibus atomis produci posse, eos insanos, nec refutatione dignos existimat: insuper v. 9. docet semina, quæ per Inane vagari probaverat, motum vel suo ponderi debere, vel aliorum ictui. Quodcunque enim est solidum (et soliditas est principalis seminum affectio) id grave est: gravia autem deorsum tendunt, ita seminum motus deorsum stabilitur. Cum vero solida hæc semina deorsum tendentia in corpora vel quiescentia, vel tardius procedentia impingunt, resiliant necesse est; corpus enim solidum in alterum corpus solidum impactum non omnem suum motum alteri impertit, ideoque istis gradibus motus, quos retinet, alio feretur: sic motus sursum confirmatur. Alter horum motuum est naturalis, violentus alter, uterque generationi et resolutioni rerum necessarius. Epicurus docuit, κινεῖσθαι τὰ ἄτομα κάτω, τότε μὲν κατὰ στάθμην, τὰ δὲ ἄνω κινούμενα κατὰ πληγὴν καὶ παλμόν. Laërtius.

84. *Aut Ictu forte*] *Aut Ictu auferri*; Lambinus. Et in quibusdam codd. *Nam concita sæpe Obvia conflixere, ita uti diversa, repente*, quam lectionem tanquam probabilem amplectitur: at istam interpretis facilitatem damnat poëta, et lectionem rejicit; nam gravia

semina deorsum tendunt, ideoque consideranda sunt tanquam *superne obvia*.

Ibid. Superne] Vide Fayum, et admirabere acumen hominis, qui sententiam Epicuri tot sæculis ignotam tandem invenit: Ea viz. *sursum* regio dicatur atomis, ex quacunque advenerint, sive desuper, sive infra, sive ab ortu, sive ab occasu, sive a dextra, sive a sinistra, etc. Ea vero deorsum Regio dicatur iisdem atomis, in quamcunque ferantur, sive sursum, sive deorsum, sive ab ortu, sive ab occasu, sive a dextra, sive a sinistra, etc. Et hanc sententiam Cicero in I. lib. de Finibus rite assecutus est. Ita res omnes in tuto sunt, Epicurum explicat Fayus, et Ciceronis solertiam gravi suo testimonio confirmat. Quasi Epicurus non existimasset omnia semina ferri deorsum pondere ad lineam, aut *paululum declinare* semina dixisset, si gravitate sua ab ortu, ab occasu, a dextra, a sinistra ferri potuissent; aut hæc scripsisset Cicero, lib. I. de Fin. *Requiro quonam pacto semina sese assequantur vicissim, atque comprehendunt, aut quomodo ad insertum complexumque mutuum accedent, ut subinde res alias, veluti ipse prædicat, concursu suo progenerent?* Alia enim semina ab ortu, alia ab occasu, alia a sinistra, alia a dextra, ad insertum complexumque mutuum accederent. *Esse supra, et esse infra*, attribui posse Universo agnoscit Epicurus, licet non ut sit quicquam supremum, quicquam infimum: καὶ μὲν κατὰ τοῦ ἀπείρου οὐ δεῖ κατηγορεῖν τὸ ἄνω, ἢ κάτω, ὥς ἂν εἴη τι μὲν ἀνωτάτω, τὸ δὲ κατωτάτω, etc. Epicurus ad Herodotum.

85. *Flixere*] Sic lib. VI. *Pulsareque flictu Ferrea texta suo*. Et Virg. *Dant sonitum flictu galeæ*. *Confluxere*, B. et *fluxere*, Nardius.

87. *Ponderibus*] *Corporibus*, Gassendus. *Ibid. A tergis*] *Tergibus*, alii. Et nescio quis legit, *tergoribus stet*.

Et quo jactari magis omnia Materiai
 Corpora pervideas, reminiscere Totius imum
 90 Nil esse in Summa; neque habere ubi Corpora prima
 Consistant, quoniam Spatium sine fine, modoque 'st;
 Immensumque patere in cunctas undique parteis,
 Pluribus ostendi, et certa ratione probatu 'st.

Quod quoniam constat, nimirum nulla quies est
 95 Reddita Corporibus primis per Inane profundum;
 Sed magis assiduo, varioque exercita motu,
 Partim intervallis magnis conflictata resultant:
 Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab Ictu.
 Et quæcunque magis condenso conciliatu
 100 Exiguus intervallis connexa resultant,
 Indupedita suis perplexis ipsa figuris;
 Hæc validas Saxi radices, et fera Ferri
 Corpora constituunt, et cætera de genere horum
 Paucula: Quæ porro magnum per Inane vagantur,
 105 Et cita dissiliunt longe, longeque recursant
 In magnis intervallis; hæc Aëra rarum
 Sufficiunt nobis, et splendida lumina Solis.

Multaque præterea magnum per Inane vagantur,

88. *Et quo jactari, etc.*] Ut melius hanc jactationem et agitationem seminum percipiat Memmius, ad primum suum librum reducit, et, v. 6. monet se olim docuisse nullum esse in infinito spatio centrum aut medium, aut imum locum, quo semina tendant, et ubi, cum semel attigerint, quiescant: ideoque cum pondere suo deorsum ferantur, et in alia impacta aliquando resiliant, quis neget illa plerumque perpetuo motu jactari?

94. *Quod quoniam constat, etc.*] Igitur cum semina assiduo motu exerceantur, cum percutiant ac resiliant, docet, v. 14. semina ista resilientia ad inæquales distantias reflecti; varietatem ictuum varietas reflectionum sequitur: ex iis autem quæ ad brevem distantiam reflectuntur, et arctiori spatio jactantur, ferrum, lapides, et reliqua dura et solida corpora componuntur; ex iis quæ ad longam distantiam resiliunt, et laxius vagantur, aër, ignis, et mollia ejusmodi et rara corpora constituuntur.

97. *Conflictata*] *Contusa*, Lambinus: *consulta*, Gifanius: quam vocem vix in-

telligit, nisi *consilire* a salio, et inde *consulta*: MSS. *confulta*: quod probat Faber; notum est quid *confulcio*, *πυκνῶω*, *πυκνάζω*, etc. ita pro certo legendum: sed festinantem Fabrum operæ urgebant, ideoque non vidit istam lectionem v. 105. repugnare. *Conflictata* itaque amplector.

98. *Pars etiam*] Alii, *Partim etiam*.

Ibid. Nexantur ab Ictu] Quidam codd. *vexantur*: retineo *nexantur*, v. 100. admonitus. Hæc Epicurus apud Laërtium. *Αἱ μὲν εἰς μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων διίστανται, αἱ δὲ αὐτὸν τὸν παλμὸν ἔχουσιν, ὅταν τυχωσιν εἰς τὴν περιπλοκὴν κεκλεισμέναι, ἢ στεγαζόμεναι ὑπὸ τῶν πληκτικῶν.*

99. *Condenso*] *Contenso*, Priscianus, et quidam codd.

100. *Connexa*] Alii, *convecta*; *conjecta*, alii. Existimat Gifanius veteres dixisse *connecta*.

104. *Paucula*] Nam multo pauciora numero sunt solida, quam rara.

105. *Et cita*] Vulg. lib. *cætera*; in-epte: quidam, *citaque*.

108. *Multaque præterea, etc.*] Præter illa semina, quæ brevibus spatiis resul-

- Conciliis rerum quæ sunt rejecta, nec usquam
 110 Consociare etiam motus potuere recepta :
 Cujus, uti memoro, rei simulacrum, et imago
 Ante oculos semper nobis versatur, et instat.
 Contemplator enim, cum Solis lumina cunque
 Insertim fundunt radios per opaca domorum ;
 115 Multa minuta modis multis per Inane videbis
 Corpora misceri radiorum lumine in ipso :
 Et velut æterno certamine prælia, pugnasque
 Edere turmatim certantia ; nec dare pausam,
 Conciliis, et discidiis exercita crebris :
 120 Conjicere ut possis ex hoc, Primordia rerum,
 Quale sit, in magno jactari semper Inani ;
 Duntaxat rerum magnarum parva potest res
 Exemplare dare, et vestigia notitiæ.
 Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est
 125 Corpora quæ in Solis radiis turbare videntur :
 Quod tales turbæ motus quoque Materiai
 Significant clandestinos, cæcosque subesse.
 Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
 Commutare viam, retroque repulsa reverti
 130 Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis :

tantia in dura et solida corpora connec-
 tuntur, et illa quæ magnis vagantia et
 longe recursantia, mollia et rara corpora
 constituunt ; alia sunt ab omni nexu et
 concretionem libera et irrequieta, quæ
 aliis incursant, et perpetuo vexant ;
 porro ut ostenderet quasi similitudine
 quadam perennem illam agitationem,
 qua atomi extra concreciones per Inane
 quasi exercentur, v. 16. imitatus De-
 mocritum Leucippumque est, dum Ari-
 stotele referente comparârunt atomos
 cum vocatis illis ramentis corpusculisve
 per aërem, ἀ φάλνεται ἐν ταῖς διὰ τῶν
 θυρίδων ἀκτίσιν, quæ sunt in solis radiis
 per januas fenestrasve trajectis con-
 spicua.

114. *Insertim*] Quidam codd. *Inserti
 radii* : quæ lectio videtur posse aliquo
 modo e Servio confirmari, qui ad VI. Ecl.
 Virg. scribit e Lucretio hæc corpuscula
infusis per fenestram radiis solis videri.

Ibid. *Per opaca domorum*] Ita lege,
 nec illos audi, qui per aperta domorum
 amant.

120. *Conjicere*] *Corripere*, B. : nihil

mutandum, nec illos moror, qui pro
Quale in sequenti versu legunt *Quidve*.

124. *Hoc etiam magis, etc.*] Similitu-
 dinem, qua motus seminum illustrave-
 rat, v. 17. in argumentum vertit ; Ista
 ramenta in solis radiis jactata variis di-
 versisque motibus agitari videmus, modo
 ad lineam tendentia reflecti, modo ad
 dextram, modo ad sinistram, in omnes
 denique partes moveri : dum vero omnia
 corpora eandem lineam semper servant,
 nisi ab externa vi, vel interna sua gra-
 vitate alio flectantur, fatendum est quos-
 dam subesse seminum motus, licet ocu-
 lis cerni non possint, qui hæc ramenta
 et corpuscula agitent et exercent ;
 causa enim primaria omnis motus, et
 agitationis, quæcunque in rebus observa-
 tur, est in ipsis seminibus.

125. *Turbare*] *Tumultuari, errare*. Te-
 rent. Hecyr. *dum ne reducam*, turbent
 porro, *quam velint* : Turbent (inquit Do-
 natus) errent, tumultuentur. Lucret.
 infra, *Aut ex offensu cum turbant Corpore
 in ipso Semina*.

130. *Denique*] Alii præferunt *undique*.

Scilicet hic a Principiis est omnibus error.

- Prima moventur enim per se Primordia rerum ;
 Inde ea, quæ parvo sunt Corpora conciliatu,
 Et quasi proxima sunt ad vireis Principiorum,
 135 Ictibus illorum cæcis impulsa cientur :
 Ipsaque, quæ porro paullo majora, laccessunt.
 Sic a Principiis ascendit motus, et exit
 Paullatim nostros ad sensus, ut moveantur
 Illa quoque, in Solis quæ lumine cernere quimus ;
 140 Nec quibus id faciant Plagis apparet aperte.
 Nunc, quæ Mobilitas sit reddita Materiai
 Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, MEMMI.
 Primum Aurora novo cum spargit lumine terras,
 Et variæ volucres nemora avia pervolitantes
 145 Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent :
 Quam subito soleat Sol ortus tempore tali
 Convestire sua perfundens omnia luce,
 Omnibus in promptu, manifestumque esse videmus.
 At Vapor is, quem Sol mittit, lumenque serenum,
 150 Non per Inane meat vacuum, quo tardius ire
 Cogitur, aërias quasi cum diverberet undas :

131. *Scilicet hic a]* Quidam, *Scilicet hic et ;* quos negligē : alii legunt, *hinc.*

136. *Ipsaque]* Frustra in aliquibus codd. legitur *Ictaque.*

141. *Nunc, quæ Mobilitas, etc.]* Ad declarandam celeritatem atomorum, solaris lucis trajectionem per tanta hæc spatia adeo celerem tanquam argumentum a minori, v. 26. inducit. Lucem e moleculis quibusdam ex sole, ipso fonte lucis, profluentibus constare sentiebant Epicurei, has insuper moleculas constare e principiis diversis motibus agitatis, unde communis molecularum motus tardior fit et remissior, denique per aërem non invenire viam, sed facere, et aëriarum particularum occursu retardari : semina vero simplicia esse corpora, non privatis partium suarum motibus impedita, et per liberum Inane deferri. Et hinc concludunt radios solis cum sint tenuissimæ quædam atomorum contexturæ, quæ in unum motum non omnes consentiunt, neque per spatium plane liberum tendunt, concedere

debere celeritate ipsis atomis, cum et solutæ, et spatio penitus libero feruntur ; καὶ μὲν καὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ φορὰ κατὰ μηδεμίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικοψάντων γινομένη, πᾶν μῆκος περίληπτον ἐν ἀπειροσῇ χρόνῳ συντελεῖ, etc. Epicurus ad Herodotum.

143. *Primum Aurora novo cum spargit]* Macrobius olim, *Cum primum Aurora respergit.*

145. *Liquidis vocibus]* Horatius, *Cui liquidam Pater Vocem cum cithara dedit.* Et Virg. *Tum liquidas corvi presso terguttore voces Aut quater ingeminant.*

147. *Convestire]* Virgilius, *Largior hic campos æther et lumine vestit.*

151. *Aërias quasi cum diverberet undas]* Gassendus, et codd. *quasi dum :* alii, *quod Sol :* quam tanquam pessimam lectionem Faber rejicit, et ex voce illa *undas* mira extorquet : calor ille solis quantumvis celer sit, tamen cogitur meare per aërem turbidum, et *quasi undosum*, propter ventos et accessum decessumque exhalationum, quæ in illum perpetuo recipiuntur.

- Nec singillatim corpuscula quæque Vaporis,
 Sed complexa meant inter se, conque globata :
 Quapropter simul inter se retrahuntur, et extra
 155 Officiuntur, uti cogantur tardius ire.
 At, quæ sunt solida Primordia simplicitate,
 Cum per Inane meant Vacuum, nec res remoratur
 Ulla foris, atque ipsa suis e partibus unum,
 Unum in quem cœpere locum connixa feruntur ;
 160 Debent nimirum præcellere Mobilitate,
 Et multo citius ferri, quam lumina Solis :
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo Solis pervolgant fulgura cœlum :
 Nam neque consilio debent tardata morari,
 165 Nec perscrutari Primordia singula quæque,
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.
 At quidam contra hæc, IGNARI, Materiai

154. *Simul inter se retrahuntur*] Reclamantibus omnibus libris, Lambinus legit *tardantur* : Faber libros sequitur, et addit, nunquam melius Lucretius locutus est: Qui in angusto aditu, cum magna hominum multitudo est, *συνωθίσθησαν*, illi facile vident nullum dubitandi locum fuisse. Hæc ille, sed rem ipsam non attigit : semina quæ corpora rara, qualia sunt radii solis, constituunt, cita dissilire, et longe recursare asserit Lucretius: horum vero dissilientium longeque recursantium communem motum tardiolem fore quis non percipit, ideoque semina inter se *retrahi*?

157. *Res remoratur*] *Crescere moræ*, B.: vitiose, ut et *se remoretur*.

158. *Atque ipsa*] *Quin ipsa*, Faber legit, et in sequenti versu *ferantur pro feruntur* : de hac emendatione, inquit, judicent docti; et certe docti judicabunt illa emendatione opus non esse.

159. *Connixa*] Recte; et frustra *connexa* legitur.

162. *Multiplexque*] Legat qui velit, *Multiplicisque*.

164. *Nam neque consilio, etc.*] Hunc versum quidam codd. non agnoscunt, et in sequenti versu pro *perscrutari* exhibent *persectari*. Qui retinet, Fabri explicatione fruatur: neque enim dixerit quispiam, principia dum inter se deliberent quæ prima, quæ secunda ferantur, cessasse, morari: qui rejicit, eo modo quo potest, explicet.

167. *At quidam contra, etc.*] Providentiæ impotentissimus impugnator Lucretius scommata quædam, v. 16. effundit contra eos qui materiam inertem dicunt, et non vi sua aut necessitate naturæ, sed mente divina motam esse et dispositam; rudem deinde materiam sine ulla arte aut consilio hunc mundum posse constituere, eaque perficere opera, quæ vulgus hominum rationi et providentiæ attribuit, voluptatem esse ducem vitæ hominum, illius nutu omnes regi et gubernari, nec hominum causa mundum hunc, aut quidvis aliud a Deo fieri audacter et impie affirmat: denique promittit se olim ostensurum compagem mundi tam ineptam, inconcinnam, et vitiosam esse, ut divina sapientia sit prorsus indigna. Quid fecerit hic promissor tanto hiato dignum lib. V. videbimus, interim quanto sapientior ille qui *cœlos Dei gloriam enarrare* dixit! An cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram, ut horas, ut alia permulta, non dubitamus quin illa opera sint rationis, cum autem impetum cœli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus, constantissime conficientem vicissitudines anniversarias cum summa salute et conservatione rerum omnium, dubitamus quin ea non solum ratione fiunt, sed etiam excellenti quadam divinaque ratione? Tullius de Nat. Deor. l. II.

Naturam non posse Deum sine numine rentur,
 Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
 170 Tempora mutare annorum, frugesque creare ;
 Nec jam cætera, mortaleis quæ suadet adire,
 Ipsaque deducit dux vitæ DIA VOLUPTAS,
 Ut res per Veneris blanditum sæcla propagent,
 Ne genus occidat Humanum : Quorum omnia causa
 175 Constituisse Deos fingunt, sed in omnibu' rebus
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.
 Nam quamvis rerum ignorem Primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis Coeli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 180 Nequaquam nobis Divinitus esse creatam
 Naturam mundi, quæ tanta 'st prædita culpa :
 Quæ tibi posterius, MEMMI, faciemus aperta ;
 Nunc id quod superest de Motibus expediemus.
 Nunc locus est (ut opinor) in his illud quoque rebus
 185 Confirmare Tibi, nullam rem posse sua vi
 Corpoream sursum ferri, sursumque meare ;
 Ne tibi dent in eo Flammæ corpora fraudem :
 Sursus enim vorsus gignuntur, et augmina sumunt ;

169. *Tantopere humanis, etc.*] Tam compositis, quæque humanæ prudentiæ tam similes sunt. Faber ex Lambino. Cum Salmasio tamen e MSS. rectius forsitan legatur pro *ac moderatis, admoderate humanis rationibus* ; i. e. ut humanæ rationes postulant. Et hæc interpretatio optime respondet v. 174, 175. *Quorum omnia causa Constituisse Deos fingunt.*

181. *Quæ tanta 'st*] *Quamque hæc sint, B.*

183. *Nunc id quod superest, etc.*] Hunc versum rejicit Lambinus, an merito, alii judicent, certe nec supervacaneus est, nec Lucretio indignus. Olim affirmaverat semina omnia deorsum tendere, et omnem motum sursum esse violentum, idem urget, v. 33. et docet nullum corpus, ne ignem quidem ipsum, naturaliter sursum ferri, sed vi aliorum corporum extrudi, eodem modo quo Succus in arboribus, Sanguis e venis exiliens et Trabs aquis immersa ; quis enim dubitat et succum istum, et sanguinem, et trabem istam in *Inani* deorsum tendere,

licet alter per truncum ascendat, alter e venis emicet, et altera ex undis emergat? observat denique radios solis ad terram deorsum tendere, stellas etiam, meteora ignita, et fulmina in terras cadere, et concludit flammam non vi sua, sed corporum extrudentium impulsu sursum ferri : *καὶ τὰ πρῶτα μὲν ἀπλὰ, καὶ τὰ ἐξ ἐκείνων συγκρίματα βάρος ἔχει* : Plutarchus, I. Plac. Phil. cap. 12. Et Simplicius docet Epicuri fuisse sententiam, *ἅπαν σῶμα βάρος ἔχειν, τῷ δὲ τὰ βαρύτερα ὑφίστασθαι, τὰ ἥττον βαρέα ὑπ' ἐκείνων ἐκθλίβεσθαι ἐπὶ τὸ ἄνω*.

187. *Ne*] *Nec*, alii, vitiose ; et imperite *timeo* pro *in eo* legit Nardius.

188. *Sursus enim vorsus, etc.*] Est *ταῦτα ἀνθυποφορά* : sursum enim, inquires, fertur ignis, ad quam versu sequenti respondet, sed fruges et arbores in altum feruntur propter vim subigentem, quæ e terris prorumpens, in altum crescere cogit, cum tamen omnia pondera naturaliter (quantum in se est) ferantur deorsum. *Faber.*

Ibid. Augmina] Alii, *agmina*.

- Et sursum nitidæ Fruges, Arbustaque crescunt,
 190 Pondera, quantum in se 'st, cum deorsum cuncta ferantur.
 Nec cum subsiliunt Ignes ad tecta domorum,
 Et celeri flamma degustant tigna, trabeisque,
 Sponte sua facere id, sine vi subigente, putandu 'st:
 Quod genus, e nostro cum missus corpore Sanguis
 195 Emicat exsultans alte, spargitque cruorem.
 Nonne vides etiam, quanta vi Tigna Trabeisque
 Respuat humor Aquæ? nam quam magi' mersimus altum
 Directa, et magna vi multi pressimus ægre;
 Tam cupide sursum revomit magis, atque remittit,
 200 Plus ut parte foras emergant, exsiliantque:
 Nec tamen hæc, quantu 'st in se, dubitamus, opinor,
 Quin vacuum per Inane deorsum cuncta ferantur.
 Sic igitur debent Flammæ quoque posse per auras
 Aëris expressæ sursum succedere; quanquam
 205 Pondera, quantum in se 'st, deorsum deducere pugnent:
 Nocturnasque faces Coeli sublime volanteis
 Nonne vides longos flammarum ducere tractus,
 In quascunque dedit parteis Natura meatum?
 Non cadere in terram Stellas, et Sidera cernis?
 210 Sol etiam summo de vertice dissupat omneis
 Ardorem in parteis, et lumine conserit arva:
 In terras igitur quoque Solis vergitur ardor.
 Transversosque volare per imbres Fulmina cernis:
 Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus Ignes

193. *Sine vi subigente*] Ita Lambinus uno MS. adjutus. Alii omnes, *sub-jecta*.

197. *Quam magi' mersimus*] *Quam magis urgimus*, B. et alii codd.; *urgere* enim apud veteres ut *fervere*: alii, *ur-simus*.

199. *Revomit*] Melius quam *removet*.

206. *Sublime*] Virgilius, *Jamque hu-miles, jamque elati sublime feruntur*.

209. *Non cadere in terram Stellas, etc.*] Fallitur, inquires, Epicurus, et cum illo una Lucretius; neque enim stellæ cadunt. Ita est: sed muta nomen, pro stellis pinguem, sulphuream, et oleagi-nosam exhalationem ponito, quod dicit verum erit tamen; Faber. Lambinus et Pareus e Virgilio explicant Lucretium,

Suadentque cadentia sidera somnum: lo-cum inspicere, eosque viros nihil agere deprehendes.

212. *Vergitur*] Servius, ad XII. *Æn.* Quo vergat *Pondere lethum*; bene *ver-gat*, nam morientes inferos petunt. Et hæc melius Lucretium explicant quam illa quæ alii interpretes ex Servio ad VI. *Æneid.* proferunt: *Frontique inver-git vina Sacerdos*: *Vergere* est conversa in sinistram partem manu ita fundere, ut patina convertatur, quod in inferniis sacris fit: alii legunt, *spargitur*.

214. *Abrupti*] Virgilius; *Erupti nu-bibus ignes*,—*Proruptus corpore sudor*. et *Æneid.* III. v. 199. melius ex codd. vet. legatur, *Abrupti nubibus ignes*, quam *abruptis*.

215 Concursant, cadit in terras vis Flammea volgo.

Illud in his quoque Te rebus cognoscere avemus:
Corpora cum deorsum rectum per Inane feruntur,
Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
Incertisque locis spatio decedere paullum:

220 Tantum quod Momen mutatum dicere possis.

Quod nisi Declinare solerent, omnia deorsum,
Imbris uti guttæ, caderent per Inane profundum;
Nec foret Offensus natus, nec Plaga creata

216. *Illud in his quoque—rebus*] De Seminum motu naturali deorsum, et violento sursum fuse poëta disputavit: unde autem motus ille violentus nisi ex ictu? at gravia æquali velocitate ad lineam per Inane descendunt nunquam concurrerent, alia nunquam assequerentur alia, proinde nulla foret omnino generatio, nihilque existeret *Desertum præter spatium et primordia cæca*. Hoc vitio laborabat Democriti sententia, qui unicum tantum motum κατὰ πλῆγην (ita enim legendum, non κατὰ πλάγιον, ut ex Cicerone manifestum est, qui libro de Fato, *Quandam vim motus, inquit, habebunt, impulsionis, quam plagam ille appellat, a te, Epicure, gravitatis et ponderis*) agnovit: Plutarch. de Plac. Phil. lib. I. c. 23. Epicurus igitur duas species motus naturalis constituit, aliam ad perpendicularum, aliam ad declinationem, Ἐπίκουρος δύο εἶδη τῆς κινήσεως, τὸ κατὰ στάθμην, καὶ τὸ κατὰ παρέγκλισιν. Plutarchus de Plac. Phil. lib. I. c. 23. Motus hic declinationis idcirco necessarius est visus, quoniam alioquin nullus inter atomos ictus futurus fuisset, nullaque proinde extitisset unquam ullius rei generatio. Cicero in I. lib. de Fin. Censet Epicurus eadem illa individua et solida Corpora ferri suo deorsum pondere ad lineam, hunc naturalem esse omnium Corporum motum: deinde ibidem homo acutus, cum illud occurreret, si omnia deorsum e regione ferrentur, et, ut dixi, ad lineam, nunquam fore ut atomus altera alteram possit attingere, itaque attulit rem commentitiam; declinare dixit atomum perpaulum quo nihil possit fieri minus, ita effici complexiones, et copulationes, et adhæsiones atomorum inter se, ex quo efficeretur mundus omnesque partes mundi quæ in eo sunt. Hanc sententiam, v. 35. explicat Lucretius.

217. *Rectum per Inane*] Id est motu perpendiculari, ita autem dicitur *rectum per Inane*, ut *recta regione viai*; neque enim necesse est legere *vastum per Inane*, quod cuipiam videatur. Faber. Alii illam, quam apposui, interpretationem sequuntur.

219. *Incertisque locis*] *Incerto tempore*, non uno definito, sed modo hoc, modo illo tempore; *incertis locis*, aliis atque aliis: ita moventur semina tanquam animalia quæ v. 259, 260. *Declinant motus nec tempore certo Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit mens*: ita Lucretius malignus providentiæ hostis stupida sua et bruta semina tantum non animo, et voluntate donat.

Ibid. *Decedere*] *Secedere*, Lambinus. Antiqui omnes codd. *se pellere*. Sic Cicero in lib. I. de Nat. Deorum: *Omnis autem ista rerum effigies quomodo ex indivisibilibus corporibus oritur? quæ etiamsi essent, quæ nulla sunt, pellere se ipsa tamen, et agitari inter se concursu fortasse possent, formare, figurare, etc. non possent*.

220. *Tantum quod Momen, etc.*] Ita vet. lib. Turnebus legit *Momen mutatus*, i. e. mutationis (ut ipse Lucret. *In commutatum veniunt*): ut sit hæc sententia, vix dicere possis levem mutationem esse factam. Alii, *Tantum quoad Momen*: alii, quod *Minimum mutatum*. Cicero, lib. de Fato, *Cur declinet atomus uno minimo, non declinet duobus aut tribus?* et Lucret. infra, v. 243, 244. *Paullum clinare necesse 'st Corpora, nec plus quam minimum*. Gassendus, *Minimum momentum*.

221. *Quod nisi Declinare, etc.*] Breviter, v. 4. hunc motum declinationis admittendum docet; alioquin disjuncta semper et discreta ferrentur semina, tanquam imbris guttæ, nullæ forent adhæsiones, et complexiones atomorum, et proinde nulla composita.

- Principiis : ita nil unquam Natura creâsset,
 225 Quod si forte aliquis credit Graviora potesse
 Corpora, quo citius rectum per Inane feruntur,
 Incidere e supero Levioribus, atque ita Plagas
 Gignere, quæ possint genitaleis reddere motus ;
 Avius a vera longe ratione recedit.
- 230 Nam per Aquas quæcunque cadunt, atque Aëra deorsum,
 Hæc pro ponderibus casus celerare necesse 'st,
 Propterea, quia corpus Aquæ, naturaque tenuis
 Aëris haud possunt æque rem quamque morari :
 Sed citius cedunt Gravioribus exsuperata.
- 235 At contra nulli de nulla parte, neque ullo
 Tempore Inane potest Vacuum subsistere reï,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat :
 Omnia quapropter debent per Inane quietum
 Æque ponderibus non æquis concita ferri.
- 240 Haud igitur poterunt Levioribus incidere unquam
 Ex supero Graviora, neque Ictus gignere per se,
 Qui varient motus, per quos Natura genat res.

225. *Quod si forte aliquis, etc.*] Motum hunc ad declinationem, *κινήσιν κατὰ παρέγκλισιν*, ita deperit Lucretius, ut illum nullo modo sibi extorqueri patietur; idcirco, v. 18. acriter insurgit in eos, qui existimant graviora semina per Inane descendencia posse assequi leviora, et illa percutere; ita ut non opus sit ista, quam fingit seminum declinatione: asserit omnia semina æquivelocia esse, et pari pernecitate per Inane ferri, ideoque illa quæ pone subeunt nunquam posse assequi præcedentia: medium quidem facere aliquid ad motus accelerationem et retardationem, et corpora ejusdem materiæ pondere inæqualia, cum per aquam aut aërem superne deorsum cadant, non æquivelocia esse, quod falsum est, concedit; vult autem motum eo velociorem semper fieri, quo spatium liberius seu inanius est, ut ubi spatium denique liberrimum inanissimumque est, motus sit velocissimus, et qui plures in eo sunt, motus ii sint æque veloces.

227. *Plagas*] Ita Lamb. e v. 241. ubi *gignere ictus*, licet omnes libri *plagis* exhibeant.

230. *Deorsum*] Alii, *rarum*: quæ vox

respondet v. 232. *Naturaque tenuis Aëris.*

233. *Haud possunt æque*] *Haud æque*, id est non æqualiter, non similiter; nam aqua magis subsistit corporibus, quam aër: Hæc Lambinus, sed longe alia est, eaque ipsa, quam apposui, Lucretii sententia.

238. *Inane quietum*] Quod nulli rei resistit, nam quo liberius est spatium, eo velocior secundum Epicureos motus: *καὶ μὴν καὶ ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον τὰς Ἀτόμους εἶναι ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρονται, μηδενὸς ἀντικόπτοντος, οὔτε γὰρ αἱ βαρεῖς θάπτον οἰσθήσονται τῶν κούφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ αὐταῖς, οὔτε αἱ μικραὶ τῶν μεγάλων, ὥς πάντα πόρον σύμμετρον ἔχουσai, ὅταν μηδὲν μήδε ἐκείναις ἀντικόπη· οὐθ' ἡ ἄνω, οὐθ' ἡ εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν κρούσεων φορά, οὐθ' ἡ κάτω διὰ τῶν ἰδίων βαρῶν τῇ ταχύτητι διαφέρει.* Epicurus ad Herodotum.

239. *Æque ponderibus*] *Atque ponderibus*, e suis forsan, quos alibi jactat, MSS. codd. edidit Fayus; tales codd. tam eleganti viro non invideo.

241. *Per se*] Id est solo motu ad lineam, sine ulla declinatione.

242. *Genat*] Gifanius et Pareus huic

Quare etiam atque etiam paullum clinare necesse 'st
 Corpora, nec plus quam minimum, ne fingere motus
 245 Obliquos videamur, et id res vera refutet.
 Namque hoc in promptu, manifestumque esse videmus,
 Pondera, quantum in se 'st, non posse Obliqua meare,
 Ex supero cum præcipitant, quod cernere possis ;
 Sed nihil omnino recta regione viai
 250 Declinare, quis est, qui possit cernere, sese ?
 Denique si semper motus connectitur omnis,

voci, quam deperit Lambinus, nimium quantum infensi, legunt *gerat*, quasi *genat* non melius respondeat v. 228. *Quæ possint genitaleis reddere motus.*

243. *Quare etiam atque etiam*] Refutata, quam modo exposuerat, opinione, concludit, v. 8. semina declinare perpaullum, et quo nihil potest minus esse, ita etiam ut non *oblique* moveri dicantur: sensus enim ipsi docent gravia deorsum tendentia non obliquo motu ferri; at iidem sensus non negant gravia minimum declinare, declinatio enim minor est quam ut percipi possit; ideoque cum non refragentur sensus, et postulat rerum generatio, quæ sine isto motu nunquam prorsus foret, admittenda est seminum declinatio.

Ibid. *Clinare*] Alii, *inclinare*; sed quis *clinare* rejiceret, qui *clinamen*, v. 292. admittit?

245. *Obliquos, etc.*] Modeste, at motus vel maxime obliquos æquius postulasset; si sensuum iudicium timeat, abeant isti molesti sensus, et hoc uno se falli patiantur; non iniquior est postulatio: nam et ipsa declinatio (Cicero, primo libro de Finibus) ad libidinem fingitur, ait enim Epicurus atomos declinare sine causa, quo nihil turpius est physico, et illum motum naturalem omnium ponderum e regione inferiorem locum petentium sine causa eripuit Atomis; nec tamen id, cuius causa hæc finxerat, assequutus est. Nam sive omnes atomi declinabunt, nullæ unquam cohærescent, sive aliæ declinabunt, aliæ suo nutu recte ferentur, primum erit hoc quasi provincias atomis dare, quæ recte, quæ oblique ferantur; deinde eadem illa atomorum, in quo etiam Democritus hæret, turbulenta concursio hunc mundi ornatum efficere non poterit.

250. *Declinare,—sese*] Virgil. *Æneid.* IV. *Dulci declinant lumina somno*; et

Cicero de Fato, *Quæ ergo nova causa est in natura quæ declinet atomum?*

251. *Denique si motus, etc.*] Pro declinatione seminum iterum pugnat Lucretius, v. 43. Quosdam motus esse voluntarios omnes sentiunt, libertatem in seipso quilibet percipit, et similem esse in aliis animalibus non inepte conjicit; illa enim videt motus suos non certo tempore, certoque ordine peragere, sed pro libitu variare, et nutu suo vivere. Imo cum carceres subito patefiant, tantum non videmus ipsam voluntatem equi prorumpentem et longe præcurrentem antequam moventur artus; primo plausu erigitur, internus animi motus præceps fertur, dum spiritus, qui per nervos in singula membra dirigendi sunt, tardius conveniant, animique motui morosius obsequantur. Deinde cum externa vi impellimur, aliquid intus latet quod vi isti obsistat et repugnet; et aliud plane nos agere sentimus, cum nostro nutu, quam cum aliorum impulsu moveamur. Unde vero hæc libertas? Excute semina ipsa, nihil tale in iis latet, ex motu directo et ad lineam fati et necessitatis catena nectitur, ex ictu (si potest esse ictus sine declinatione) eadem sequitur necessitas. Relinquitur igitur sola declinatio cui se debeat libertas. Motum hunc declinationis Plutarchus de An. solerte docet ab Epicuro induci, *ὅπως εἰς τὴν ζωὴν ἢ τύχην παρεισέλθῃ, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν μὴ ἀπολήται. Hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem quod veritus est ne, si semper atomus gravitate ferretur naturali et necessaria, nihil liberum nobis esset, cum ita moveretur animus, ut atomorum motu cogeretur.* Et alibi, Epicurus ab atomis petit præsidium, easque de via deducit, et uno tempore suscipit res duas inenodabiles: unam, ut sine causa fiat aliquid, ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat, quod nec ipsi, nec

- Et vetere exoritur semper novus ordine certo,
 Nec Declinando faciunt Primordia motus
 Principium quoddam, quod Fati fœdera rumpat,
 255 Ex infinito ne causam causa sequatur;
 Libera per terras unde hæc animantibus extat,
 Unde est hæc (inquam) fatis avolsa Voluntas,
 Per quam progredimur, quo ducit quemquæ voluptas;
 Declinamus item motus, nec tempore certo,
 260 Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit Mens?
 Nam dubio procul his rebus sua cuique Voluntas
 Principium dat; et hinc motus per membra rigantur.
 Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
 Carceribus, non posse tamen prorumpere Equorum
 265 Vim cupidam tam desubito, quam Mens avet ipsa?
 Omnis enim totum per Corpus materiai
 Copia conquiri debet, concita per artus
 Omneis, ut studium Mentis connexa sequatur:
 Ut videas initum motus a Corde creari,
 270 Ex Animique voluntate id procedere primum:
 Inde dari porro per totum Corpus, et artus.
 Nec simile 'st, ut cum impulsus procedimus ictu,
 Viribus alterius magnis, magnoque coactu;
 Nam tum materiam totius Corporis omnem

cuiquam physico placet; alteram, ut cum duo individua per inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet. Cicero de Fato.

255. *Ex infinito ne causam, etc.*] Fatum enim nihil aliud est quam *είρμδς* seu *συμπλοκή αἰτιῶν τεταγμένη*: et qui introducunt causarum seriem ordinatam ac sempiternam, ii mentem hominis libertate spoliata fati necessitate devinciunt. Cicero de Fato.

259. *Declinamus*] Inclinamus, variamus, dirigimus, et absurde Fayus, vitamus.

262. *Rigantur*] Gassendus, *vagantur*: alii, *reguntur*: De anima mundi Manilius, *Cum spiritus unus Per cunctas habitat partes, atque irriget orbem Omnia pervolitans, corpusque animale figuret.*

264, 265. *Equorum Vim cupidam*] Ut apud Virgilium, *Odora canum vis.*

265. *Desubito*] Ennius, Nævius, Cæcilius, omnes veteres utuntur: Ennius.

Cum desubito me orat mulier lachrymansque ad genua accidit.

266. *Omnis enim totum, etc.*] Ver. 6. Motus voluntarios animalium obiter, nec inepte explicat: vult ipse animus, deinde colligit spiritus qui sibi obsequantur, per nervos in membra dirigit, languidos fovet, novos et vigentes subministrat, ita movetur animal, et continuatur illius motus.

268. *Connexa*] Cum aliis *connixa* libentius legerem.

272. *Nec simile 'st, etc.*] Explicatum modo voluntarium motum, v. 12. illustrat, comparatione facta inter eum et motum violentum; nam motu violento acti vim externam sentimus, cum nutu nostro procedamus, nihil tale. Deinde vi externæ repugnat voluntas nostra, aliquando etiam vincit; unde patet esse aliquod principium internum motus, liberum plane, nec ulla necessitate vincitum.

275 Perspicuu 'st, nobis invitis, ire, rapique,
 Donicum eam refrænavit per membra Voluntas.
 Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
 Pellit, et invitos cogit procedere sæpe,
 Præcipiteisque rapit, tamen esse in pectore nostro
 280 Quiddam, quod contra pugnare, obstareque possit,
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiai
 Cogitur interdum flecti per membra, per artus,
 Et projecta refrænatur, retroque residit?

Quare in Seminibus quoque idem fateare necesse 'st,
 285 Esse aliam præter Plagas, et Pondera causam
 Motibus, unde hæc est nobis innata potestas:
 De Nihilo quoniam fieri Nil posse videmus.
 Pondus enim prohibet, ne Plagis omnia fiant,
 Externa quasi vi; sed ne mens ipsa necessum
 290 Intestinum habeat cunctis in rebus agendis,
 Et devicta quasi cogatur ferre, patique;
 Id facit exiguum CLINAMEN Principiorum
 Nec regione loci certa, nec tempore certo.

277. *Extera*] Melius quam *extima* Lambini.

283. *Projecta*] Quasi procul rejecta, Fayus: Ama interpretem.

284. *Quare in Seminibus, etc.*] E libertate Voluntatis motum Declinationis, v. 10. demum adstruit; ex ictu nunquam nascetur ista libertas, ictus quippe est vis externa, quæ Libertati maxime adversatur, Pondus, licet sit principium motus internum, dum tamen deorsum eodem semper tenore tendat, non minus adversatur Libertati, quam ipse Ictus: sola igitur restat Declinatio, quæ nec certo tempore, nec certo loco facta necessitatem istam, quam et Ictus et Pondus inducunt, evitat, et rumpit fati fœdera.

286. *Nobis*] E vett. codd. Lambinus; dum alii legunt, *ollis*. Cicero, lib. I. de Nat. Deorum; Epicurus, cum videret si atomi in inferiorem locum ferrentur suoapte pondere, nihil fore in nostra potestate, quod illarum motus esset certus et necessarius, invenit *Declinationem*, ut hanc necessitatem effugeret.

287. *De Nihilo quoniam, etc.*] Id est, res non fiunt ex Nihilo, quia pondus et ictus atomorum id impediunt, at pondus et ictus atomorum non faciunt, ut nobis

innata sit libertas agendi; hæc Fayus: quibus nihil absurdius vel ipse Fayus.

289, 290. *Ne mens ipsa necessum Intestinum, etc.*] Codices omnes, *ne res ipsa*; istis omnibus codicibus præferenda est Lambini conjectura, sententia ipsa postulat *mens*: hunc locum, de quo nihil interpretes, difficilem existimo, et ita explicandum; De nihilo nihil fit, ergo Libertas voluntatis ex aliquo oritur, quodnam vero istud sit jam inquirendum est: Motus seminum est duplex, alter naturalis deorsum, qui a *Pondere* procedit, alter violentus sursum, qui ab *Ictu*; jam ab *Ictu* omnia non fieri manifestum est, quoniam aliquis motus a *Pondere* procedit; iste autem motus qui a *Pondere* procedit, dum sit naturalis, et eodem semper tenore labatur, *Libertati* non magis favet, quam ipse *Ictus*: ne igitur animus, qui ex seminibus constat, necessitate aliqua interna, i. e. motu qui a *Pondere* procedit determinetur, sola potest seminum *Declinatio* efficere, quæ in incerto loco, incerto etiam tempore facta, illius *Libertatis* causa esse potest.

289. *Necessum*] *Necesse* est nomen, nam *necessus*, *necessis*, *necessitas*, et *necessum* lectum est: Donatus ad Sc. 5. Act. 5. Eunuchi Terent.

Nec stipata magis fuit unquam Materiai
 295 Copia, nec porro majoribus intervallis ;
 Nam neque adaugescit quicquam, neque deperit inde.
 Quapropter quo nunc in motu Principiorum
 Corpora sunt, in eodem anteacta ætate fuere,
 Et posthac semper simili ratione ferentur ;
 300 Et quæ consuerunt gigni, gignentur eadem
 Conditione ; et erunt, et crescent, inque valebunt,
 Quantum cuique datum 'st per fœdera Naturai,
 Nec rerum Summam commutare ulla potest vis.
 Nam neque quo possit genus ullum Materiai
 305 Effugere ex Omni, quicquam 'st, neque rursus in Omne
 Unde coorta queat nova vis irrumpere, et Omnem
 Naturam rerum mutare, et vertere motus.

Illud in his rebus non est mirabile, quare
 Omnia cum rerum Primordia sint in motu,
 310 SUMMA tamen summa videatur stare quiete,
 Præterquam si quid proprio dat corpore motus.
 Omnis enim longe nostris ab sensibus infra
 PRIMORUM natura jacet ; quapropter ubi illa
 Cernere jam nequeas, motus quoque surpere debent :
 315 Præsertim cum, quæ possimus cernere, celent
 Sæpe tamen motus spatio diducta locorum.
 Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
 Lanigeræ reptant Pecudes, quo quamque vocantes

294. *Nec stipata magis, etc.*] Semina mutari non posse olim docuit Lucretius, jam, v. 14. asserit. Universam materiam nec minoribus unquam, nec unquam majoribus intervallis distinctam, quippe nullum semen perit, ita ut hiatus relinquatur ; nullum novum semen introducitur, unde spissius fieret Universum : deinde motus seminum esse immutabiles, eosdem olim fuisse, qui nunc sunt, et eosdem in æternum futuros ; ideoque quales res olim productæ erant, tales iterum produci posse : quippe ubi eadem semina, idem semper Pondus, et ubi nulla vis externa introduci possit, ibi idem motus, qui ex illo Pondere profluit, sit necesse est.

299. *Et posthac*] *Post hoc*, Gifanius ; et in sequenti versu, *Qua consuerunt*.

308. *Illud in his rebus, etc.*] Contra

Lucretium forsitan aliquis objiciat, ipsos sensus hanc de perpetuo seminum motu opinionem evertere, nam si *Universa* materia agigaretur, unde rerum summa (τὸ πᾶν) tam alta quiete torpescere videatur ? Respondet poëta, v. 25. inepte id objici, necesse enim est ut motus seminum sit imperceptibilis, cum ipsa semina aciem oculorum fugiant : deinde subjungit, rerum etiam sensibilibus motus oculos nostros e longinquo spectantes non raro latere, quod exemplis ovium per agros reptantium, et militum per campos discurrentium illustrat.

312. *Infra*] *Ipsa*, alii exhibent, sed Lambinus nihil mutare ausus est.

314. *Surpere*] Surripere, subducere : Horatius, Od. 13. lib. IV. *Quo motus, quid habes illius, illius, Quæ spirabat amores, Quæ me surpuerat mihi ?*

Invitant herbæ gemmantés rore recenti ;

320 Et satiati Agni ludunt, blandeque coniscant :

Omnia quæ nobis longe confusa videntur,

Et veluti in viridi candor consistere colli.

Præterea, magnæ Legiones cum loca cursu

Camporum complent, belli simulacra cientes ;

325 Et circumvolitant Equites, mediosque repente

Tramittunt valido quatientes impete campos :

Fulgur ibi ad Cœlum se tollit, totaque circum

Ære renidescit Tellus, subterque virûm vi

Excitur pedibus sonitus, clamoreque Montes

330 Icti rejectant voces ad Sidera mundi ;

Et tamen est quidam locus altis montibus, unde

Stare videtur, et in campis consistere Fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,

Qualia sint, et quam longe distantia formis,

335 Percipe, multigenis quam sint variata FIGURIS :

Non quod multa parum simili sint prædita forma,

Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.

Nec mirum ; nam cum sit eorum Copia tanta,

320. *Coniscant*] Lambinus, *coruscant*, vel *corussant*, a κορύττω, cornibus peto : Theocritus, Idyll. 3. Τὸν Λιβυκὸν Κνάκωνα φυλάσσεο μὴ τὸ κορύψῃ. Schol. μὴ τὸ κορύψῃ· μή σε κεράτισσῃ, τὸ γὰρ κεράτιζεν κορύπτειν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, ὡς συντρεχόντων ἀλλήλοις τῶν κριῶν, καὶ τὰς κορυφὰς πληττόντων, καὶ ῥηγνυμένων. At *coniscans* utitur Cicero in Pisonem, *caput opponis cum eo coniscans*. Quintilianus Inst. l. VIII. cap. 3. Quidni igitur *coniscant* retineamus, cum sit apposita vox, et significet *arietare*, vel *cornibus petere*? Hic vero mira commentus est Fayus ; docet enim Quintilianum lib. VI. Ciceronem voce *coniscans* utentem, et hunc ipsum Lucretii versum laudare : ita isti semper errant, qui alienis, non suis oculis utuntur.

326. *Impete*] Sic lib. V. *Aut hominem tanto membrorum esse impete natum ;* et alibi.

329, 330. *Clamoreque Montes Icti rejectant.*] Alii codd. *Clamor quoque montes icit, et ejectat.*

333. *Nunc age, etc.*] De soliditate seminum, et de affectionibus, pondere viz. et motu, quæ ex illa profluunt, copiose

disputavit. Jam de alia seminum affectione, Figura viz. quæ magnitudinem consequitur (Figura enim terminus et modus magnitudinis) dicturus, monet, v. 5. atomos esse diversimode figuratas. Non profecto quod ipsarum Figuræ discerni visu magis valeant, quam de magnitudine est dictum, sed quod ea figuratio rationibus variis comprobari possit. Epicurus apud Plutarchum docet, atomos ἴδια ἔχειν σχήματα λόγῳ θεωρητά. Epicurus, Epist. ad Herodotum, τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστὰ, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται, καὶ εἰς αὐτὰ διαλύονται, ἀπερίληπτά ἐστι ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων· οὐ γὰρ δυνατόν γενέσθαι τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ τῶν αὐτῶν (forsan ἀτόμων) σχημάτων περιειλημμένων.

336. *Non quod multa parum, etc.*] Intelligit multa esse simili Figura, non autem infinita. Faber. Contra, Lucret. ver. 522—524. *Primordia rerum, Inter se Simili quæ sunt perfecta figura, Infinita cluere.* Vid. v. 691. e quo quid hæc sibi velint disces.

338. *Nec mirum cum, etc.*] Primo, v. 4. docet semina diversimode esse figu-

Ut neque finis (uti docui) neque Summa sit ulla ;
 340 Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
 Esse pari filo, similique affecta Figura.
 Præterea, genus Humanum, mutæque natantes
 Squammigerûm Pecudes, et læta Arbusta, Feræque,
 Et variæ Volucres, lætantia quæ loca aquarum
 345 Concelebrant circum ripas, fonteisque, lacusque,
 Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes ;
 Horum unum quodvis generatim sumere perge,
 Invenies tamen inter se distare Figuris.
 Nec ratione alia Proles cognoscere Matrem,
 350 Nec Mater posset Prolem ; quod posse videmus,
 Nec minus atque homines inter se nota cluere.
 Nam sæpe ante Deûm vitulus delubra decora
 Turicremas propter mactatus concidit aras,
 Sanguinis expirans calidum de pectore flumen ;
 355 At Mater virideis saltus orbata peragrans,
 Linquit humi pedibus vestigia pressa bisulcis,
 Omnia convisens oculis loca, si queat usquam
 Conspicere amissum Fœtum ; completque querelis

rata, quod verisimile non sit corpuscula illa, cum sint infinita, esse figuræ uniusmodi. Res quaslibet contemplemur, quo major earum numerus, eo major plerumque figurarum varietas, et idem, quod de rebus aliis, est de seminibus sentiendum.

341. *Esse pari filo*] A. Gellius, lib. XIV. c. 4. Chrysippus facit imaginem justitiæ, fierique solitum esse dicit a pictoribus, rhetoribusque antiquioribus ad hunc ferme modum ; forma atque *filo* virginali, etc. Et Plautus dixit satis scitum *filum* mulieris, pro forma et figura mulieris : et ipse Lucretius alibi.

342. *Præterea genus Humanum, etc.*] Secundo, v. 7. variæ principiorum figuræ arguuntur ex eo, quod omnia naturalia ex iis contexta, homines, feræ, aves, pisces, etc. diversimode figurentur.

344. *Lætantia*] Quid sibi velit hæc vox *lætantia* nescit Lambinus, nisi forsan ab effectu loca aquarum dicantur *lætantia*, quia volucres lætificent ; conjicit autem legendum *fluitantia*, vel *lactantia*, i. e. invitantia. Faber legit *liquentia*, suamque conjecturam tuetur autoritate Virgilii, qui dixit, *campos li-*

quentes. Vossius ad Catullum, p. 234. *lætantia* defendit, et confirmat ex v. 882, 883. lib. V. *Puer haud quaquam, quin sæpe etiam tunc Ubra Mammaram in somnis lætantia quærit.*

348. *Distare Figuris*] Alii, *differre Figuris*.

349. *Nec ratione alia, etc.*] Quarto, v. 22. ostendit hanc diversimodam figurationem, non tantum in rerum generibus, sed in individuis ejusdem generis manifestam esse et conspicuam ; ex sola enim diversa figuratione agnitio matris a prole, prolis a matre in brutis : hoc argumentum illustrat præclara descriptione vaccæ mactatum vitulum requirantis, et demum quædam de agnitione matrum ab hædis et agnis subjungit.

351. *Nota cluere*] Animalia viz. inter se, vel sibi invicem nota sunt.

353. *Turicremas*] Virgilius, *Vidit turicremis cum dona imponeret aris.*

356. *Linquit*] Nescio quis, *Non quit ; quit a quio, quiesco : non quit, id est non facit quiescere vestigia, ut apud Plautum ; quiesce istam rem ; quiesce istum tumultum.* Si esset vox *quio*, quam nondum inveni, lectionem veram esse judicarem.

Frundiferum nemus adsistens, et crebra revisit

360 Ad stabulum, desiderio perfixa Juvenci:

Nec teneræ salices, atque herbæ rore vigentes,

Fluminaque ulla queunt summis labentia ripis,

Oblectare animum, subitamque avertere curam;

Nec Vitulorum aliæ species per pabula læta

365 Derivare queunt alio, curaque levare:

Usque adeo quiddam proprium, notumque requirit.

Præterea teneri tremulis cum vocibus Hœdi

Cornigeras nôrunt Matres, Agnique petulci

Balantum pecudes: ita, quod natura reposcit,

370 Ad sua quisque fere decurrunt ubera lactis.

Postremo quodvis frumentum, non tamen omne

Quodque suo in genere inter se simile esse videbis,

Quin intercurrat quædam distantia formis;

Concharumque genus parili ratione videmus

375 Pingere telluris gremium, qua mollibus undis

Littoris incurvi bibulam pavit Æquor arenam.

Quare etiam atque etiam simili ratione necesse 'st,

Natura quoniam constant, neque facta manu sunt

Unius ad certam formam Primordia rerum,

359. *Adsistens*] Nescio quis *adsittens*, ex voce *σίττα*. Hesychius: *Σίττα· ἐπιφώνημα αἰξίν*. Scholiastes ad quartum Idyllium Theocriti, *Σίττα· ἐπίφθεγμα βουκολικόν, ὅπερ λέγουσιν οἱ βουκόλοι, ὁμοίως καὶ τὸ ψίττα*. Idem ad quintum Idyllium: *Σίττα, ψίττα· ποιμενικά, αἰπολικά, βουκολικά ἐπιφθέγματα*. Ita hæc conjectura vaccam Lucretii in pastorem, caprarium, vel armentarium convertit. *Adsectans*, alii; *adsistens*, i. e. proximum, Lambinus; *adsistens*, luctu et dolore orbitatis perfixa ibi stans, stupefacta, *ἐπιστήσασα ἐαυτήν*. Faber.

Ibid. *Crebra*] Virgilius, *Pede terram Crebra ferit*.

359, 360. *Revisit Ad stabulum*] Sic Terentius, *ad eum visam*; et Plautus, *nunc ad eum in viso*.

365. *Derivare queunt alio*] Alii, pro *alio*, *animum* legunt, ut v. 363. *Oblectare animum*: et Virg. *Non mollia possunt Pruta movere animum*. Alii, *Derivare queunt*, *animum curaque levare*. Pro *alio* reliqui pugnant, et laudant Ciceronem alicubi dicentem, *alio* responsionem suam derivavit.

368. *Agnique petulci*] Petulci appellantur, qui protervo impetu et crebro petunt lædendi alterius gratia, Festus: ex hoc loco Festi edit. corrige.

369. *Balantum pecudes*] Ita vett. codd. dum alii scribunt, *Balantes pecudes*.

371. *Postremo quodvis, etc.*] Eandem specialem, seu (ut loquuntur) individua-lem differentiam agnoscere docet, v. 6. si quis attendat, non modo in herba sed etiam in granis frumenti, in conchis, et similibus; et demum, v. 4. concludit semina ipsa, cum a nullo artifice ad unam formam facta sint, debere non minus quam res cæteras variis et diversis figuris ornari.

Ibid. *Quodvis frumentum*] E versu 347. *repete, sumere perge*.

376. *Pavit*] Ita Lambinus e MS. *Pavire* autem veteres pro *ferire*. Cicero, lib. II. de Divinatione: Sed quia cum pascuntur necesse est aliquid ex ore cadere, et terram *pavire*, terripavium primo, post terripudium dictum est. Alii scribunt *lavit*, autore Nonio, qui in vocè *lavit* hunc versum laudat.

380 Dissimili inter se quædam volitare figura.

Perfacile 'st jam animi ratione exsolvere nobis,
Quare Fulmineus multo penetratior ignis,
Quam noster fluat e Tedis terrestribus ortus.
Dicere enim possis cœlestem FULMINIS ignem

385 Subtilem magis e parvis constare figuris;

Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
Noster hic e Lignis ortus, Tedaque creatus.

Præterea Lumen per cornu transit; at Imber
Respuitur: Quare? nisi Luminis illa minora

390 Corpora sunt, quam de quibus est liquor Almus Aquarum.

Et quamvis subito per colum Vina videmus
Perfluere, at contra tardum cunctatur Olivum,
Aut quia nimirum majoribus est Elementis,
Aut magis hamatis inter se, perque plicatis.

395 Atque ideo fit uti non tam deducta repente
Inter se possint Primordia singula quæque
Singula per cujusque foramina permanare.

381. *Perfacile 'st jam animi ratione, etc.*] Hanc pro varietate figurarum contentionem non inanem et inutilem esse, sed variis naturæ phænomenis explicandis necessariam demonstrat; et ex iis ipsis naturæ phænomenis varietatem figurarum egregie et copiose probat. Primo, v. 9. docet cur ignis fulminis facilius et fortius res penetrat quam ignis e teda vel e lignis ortus, nempe ignis fulminis e parvis et subtilibus seminibus constat, dum crassiora sunt et hebetiora semina istius ignis, qui e teda aut lignis oritur; ita alia semina aliis minora.

382. *Penetratior*] Quidam codd. *penetratilius*; ut et v. 384. *cœlestis* pro *cœlestem*.

385. *Subtilem magis e parvis*] *Et parvis*, mavult Faber, et sapit.

388. *Præterea Lumen per cornu, etc.*] Per *cornum*, alii e veteribus. Ver. 3. docet eandem diversitatem figurarum causam esse cur lux per cornu transit dum aqua in superficie sistitur.

389. *Minora*] Bono animo sit Fayus, non secum pugnat Lucretius; alia semina aliis minora esse libenter agnoscit, nec tamen sibi ipsi repugnat, licet semina *minima* esse olim dixerit. Per minima enim nihil aliud volunt Epi-

curei quam simplicia, solida corpora, ideoque individua.

391. *Quamvis subito*] *Quantumvis subito*, mallet cum Lambino, quam *licet subito* cum bono Fayo. Alia semina non tantum aliis majora, sed alia hamata et ramosa esse dum alia rotunda sint, v. 7. demonstrat. Vinum enim ideo cito per colum transit, dum oleum tardius fluit, quoniam olei semina hamata sunt, et inde perplexior principiorum nexus, ita ut non facile adeo exolvantur, et coli foramina penetrent.

395. *Deducta*] Tenuia, subtilia; metaphora a lana, ut opinor; exempla passim. Alii, *diducta*, quod in MSS. legitur, quod esset *divisa, distracta, separata, etc.* sed pessime, ut opinor, nam in concretis atomi non mutant naturam. Ridiculus itaque Gifanius qui scribit; *atomi hamata sunt initio, nec statim omnes diductæ*: Faber. Ipse ridendus: hamata semina perplexe connecti quis nescit? *Semina in concretis naturam mutare*, nec ipse credidit Gifanius, hamatas vero atomos subito diduci non posse existimavit, et recte: *diducta* igitur libenter legerem, cum semina hamata, et inter se perplicata, nisi diducantur, per coli foramina permanare non possunt.

Huc accedit, uti Mellis Lactisque liquores
 Jucundo sensu linguæ tractentur in ore;
 400 At contra tetra Absinthî natura, ferique
 Centaurî fœdo pertorquent ora sapore:
 Ut facile agnoscas e lævibus, atque rotundis
 Esse ea, quæ sensus jucunde tangere possunt:
 At contra quæ amara, atque aspera cunque videntur,
 405 Hæc magis hamatis inter se nexa teneri;
 Proptereaque solere vias rescindere nostris
 Sensibus, introituque suo perrumpere corpus.

Omnia postremo Bona sensibus, et Mala tactu,
 Dissimili inter se pugnant perfecta figura:
 410 Ne tu forte putes Serræ stridentis acerbum
 Horrorem constare elementis lævibus æque
 Ac Musæa mele, per chordas Organici quæ
 Mobilibus digitis expergefata figurant.

Neu simili penetrare putes Primordia forma
 415 In nareis hominum, cum tetra Cadavera torrent,
 Et cum Scena croco Cilici perfusa recens est,
 Araque Panchæos exhalat propter odores.

Neve bonos rerum simili constare Colores
 Semine constituas, oculos qui pascere possunt,

398. *Huc accedit, uti Mellis, etc.*] Ver. 10. idem urget argumento e diverso rerum sapore ducto; lac enim et mel dulcia sunt, quia constant e corpusculis ea ratione configuratis, ut in organum gustatus effusa, porulosque ejus subeuntia apposite ipsis eisdem particulis accommodentur, sicque ipsum deliniant, demulceant, leniter placideque afficiant: absynthium vero et centaurium amara et acerba, quod corpuscula ex quibus constant ea ratione configurentur, ut in porulos organi subeuntia haud debitam habeant cum ipsis commensurationem, unde et particulas ejusdem compungant, concidant, convellant, organumque adeo dilanient, discerpant, asperiter moveant. Et hinc licet conjectare, dulcia e lævibus et rotundis corpusculis componi, amara ex asperis et hamatis.

400, 401. *Ferique Centaurî*] Ut absynthium tetrum, et lib. IV. *tristia centauræa*. Valeant grammatici cum bellis istis de immanitate *Chironis* conjecturis, et miser *Fayus* cum suo *agrestis*.

406. *Rescindere*] Rumpere, aperire.

Alii legunt *restringere*, quod forsitan idem valet.

408. *Omnia postremo Bona, etc.*] Hactenus de dulci et amaro sapore, jam v. 18. docet res aliis etiam sensibus jucundas, aut injucundas fieri propter eandem causam, quoniam viz. semina e quibus constant sint lævia et rotunda, vel aspera et hamata. Sic in gratis sonis, odoribus, et coloribus, rotunda et lævia semina; in ingratis autem hamata et aspera agnosces.

412. *Musæa mele*] Cantica elaborata, et ex arte composita. *Mele* ut *pelage*. Ver. 504. *Cycnea mele*. Lib. I. v. 933. *Musæo lepore*. Ver. 946. *Musæo melle*. Lib. V. v. 335. *melicos sonores*.

416. *Croco Cilici*] Croci enim qui e Cilicia advehebantur floribus scena spargebatur; Faber. Horatius, Epist. ad Augustum, *Recte necne crocum floresque perambulet Attæ Fabula si dubitem, etc.*

417. *Araque—exhalat propter*] Ita mallem quam *propter odores exhalat*.

419. *Oculos pascere*] Sic lib. I. v. 37.

- 420 Et qui compungunt aciem, lacrymareque cogunt:
 Aut foeda specie tetri, turpesque videntur.
 Omnis enim sensus quæ mulcet causa, juvatque,
 Haud sine Principiali aliquo lævore creata 'st:
 At contra, quæcunque molesta, atque aspera constat,
 425 Non aliquo sine Materiæ squalore reperta 'st.
 Sunt etiam quæ jam nec Lævia jure putantur
 Esse, neque omnino flexis mucronibus Unca:
 Sed magis Angululis paullum prostantibus, et quæ
 Titillare magis sensus, quam Lædere possunt;
 430 Fæcula jam quo de genere 'st, Inulæque sapor.
 Denique jam calidos Igneis, gelidamque Pruinam,
 Dissimili dentata modo compungere sensus
 Corporis, indicio nobis est Tactus uterque.
 TACTUS enim, Tactus (pro Divûm numina sancta)

Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus. Terentius: *Restabat nihil aliud nisi pascere oculos.*

425. *Squalore*] Squalor proprie asperitas est, itaque vestis auro et signis aspera *squalens auro* dicitur, Virgil. Faber. Haud operæ pretium monere in quibusdam codd. huic versui subjungi, *At quæ lenis et est jucundo prædita sensu, Hæc aliquo sine seminio graviore creata est.*

426. *Sunt etiam quæ jam, etc.*] Quoniam sunt quædam objecta, quæ sensus organa nec prorsus lacerant, ut amara, nec ita delectant ut dulcia, sed titillant potius et grato dolore excitant, ideo putandum est nec prorsus lævia et rotunda eorum semina esse, nec hamata et aspera, sed angulis quibusdam extantibus figurata, ita ut aliquatenus pungere valeant, lacerare non possint, v. 5.

430. *Inulæque*] Ita Lambinus e codd. cum vulgati habent *vinique*. Horatius dixit *amaras inulas, Erucas virides inulis* *egoprimum amaris Monstravi incoquere, etc.*

431. *Denique jam calidos Igneis, etc.*] Ad tactum tandem venit, et illius objecta diversimode figurata esse docet, v. 13. quia calor et frigus organa diversimode afficiunt. Deinde tactum (quem Epicurei unice admirabantur et amabant) et diversas illius species non sine effusione quadam animi, et exultatione explicat.

432. *Dentata*] Figurata, ne putes Lucretium velle ignis atomos angulosæ esse, non orbicularis figuræ; et *sensus*

uterque (ita legit) dicitur, metonymicōs pro *utriusque*: Gassendus. Sed plus *dentata* significat; semina enim ignis *compungunt* sensum, ideoque necesse est angulos quosdam habeant extantes. Frigus ad figuram trigonicam seu pyramidalem, quæ nimirum constat ex quatuor faciebus triangularibus, Epicurus refert. Etenim in Epist. ad Pythoclem glaciei causam declarans, fieri eam dicit, *κατ' ἐκθλιψιν μὲν τοῦ περιφεροῦς σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, σύνωσιν δὲ τῶν σκαληνῶν, καὶ ὀξυγωνίων τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων, ἢ κατὰ δὲ τὴν ἐξωθεν τῶν τοιούτων πρόσκρισιν, etc.* *Dum exploduntur ex aqua orbicularia* (effectricia Caloris) *corpuscula, coarctantur vero quæ in eadem aqua reperiuntur scalena, et acutangula, aut dum ea corpuscula adsciscuntur extrinsecus, etc.* Eadem Plutarchus in libro de primo frigido.

434. *Pro Divûm numina sancta*] Poëtice, non philosophice, certe non *κατ' Ἐπίκουρον* loquitur, (*proh Dii immortales,*) quos frustra invoces, si illos securum agere ævum credideris. Faber. Inconsiderate, ut et omnia de tactu. Epicurus ipse, *ὀρκους δὲ ὀρκισμοὺς μυρίους τοῖς ἑαυτοῦ βιβλίοις ἐγγράφει, ὁμνύς τε συνεχῶς καὶ Μὰ Δία, καὶ Νὴ Δία, ἐξορκῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ πρὸς οὓς διελέγοιτο, πρὸς τῶν θεῶν.* Vid. Eusebium, Præp. Evang. l. XIV. c. 27. Lucretius imitatur Epicurum, inde hæc exclamatio, et illa infra, *Nam proh sancta Deûm tranquilla pectora pace, etc.*

435 Corporis est sensus, vel cum res Extera sese
 Insinuat, vel cum lædit, quæ in corpore nata 'st,
 Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res ;
 Aut ex Offensu cum turbant Corpore in ipso
 Semina, confunduntque inter se concita sensum :

440 Ut si forte manu quamvis jam Corporis ipse
 Tute tibi partem ferias, æque experiare.
 Quapropter longe formas distare necesse 'st,
 Principiis, varios quæ possint edere sensus.

Denique, quæ nobis Durata ac Spissa videntur,

445 Hæc magis hamatis inter sese esse necesse 'st,
 Et quasi ramosis alte compacta teneri :
 In quo jam genere in primis Adamantina saxa,
 Prima acie constant, ictus contemnere sueta,
 Et validi Silices, ac duri robora Ferri,

450 Æraque, quæ claustris restantia vociferantur.

Illa autem debent ex Lævibus atque Rotundis
 Esse magis, fluido quæ corpore Liquida constant :
 Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque,
 Et procursus item in proclive volubilis extat.

455 Omnia postremo quæ puncto tempore cernis

435. *Corporis*] Vir summi iudicii Fayus existimat corpus hoc in loco idem significare ac in lib. I. v. 305. *Tangere enim et tangi, nisi corpus, nulla potest res.*

439. *Confunduntque*] De voce ista nihil interpretes; semina inter se concita confundunt sensum, quia tumultuantur; nisi quis mavult *compungunt*, ut in v. 420.

443. *Edere*] Alii legunt *reddere*, nihil muto, at *lædere*, quod amat Gifanius, nullo modo ferri potest.

444. *Denique, quæ nobis, etc.*] Hactenus diversitatem figurarum probavit ex diversis motibus quos in organis sensuum objecta excitant: jam alia argumenta congerit, v. 34. e Firmitate et Fluiditate rerum ducta. Quædam enim semina habent hamulos, uncinulosve, quibus possint sese invicem irretire, continere, et spatiolis inanibus, quantum fieri potest, seclulis, impedire mutuam sese evolvendi dissociandique libertatem; ista firma duraque corpora constituunt, Æs, Ferrum, Saxa, et similia: aliæ particulæ læves sunt et ad orbicularem figuram accedentes, et ex iis Fluida corpora

componas; nam particulæ læviores et orbiculari figura præditæ dissociabiles sunt, emobiles, impulsui facile cedunt, et in proclive provolvi possunt.

446. *Ramosis*] *Per ramos*, alii.

450. *Æraque, quæ claustris restantia*] De cardinis stridore intelligendum, Lambinus, qui aliter sentiebat, alibi errat, aut certe ibi indiligerenter fuit. *Restantia* quasi sustentia; Faber.

452. *Fluido quæ, etc.*] Quidam codd. *liquido quæ corpore fluvida* constant.

453. *Glomeramina*] Faber vix ignoscit Gifanio scribenti Lucretium vocare atomos orbiculares *glomeramina*; nunquam enim Lucretius atomos vocavit *glomeramina*, neque adeo potuit: sed Fabri clementiam non implorat Gifanius, et poëta potuit vocare atomos *glomeramina*, vocavit enim. Nisi quis censeat Lucretium de figuris seminum disputantem aliud quam semina significare velle.

455. *Omnia postremo, etc.*] Quædam sunt corpora quæ inter Fluida numeramus, v. 9. Fumus, Nebula, Flamma, etc. quæ vel levissimo impetu dissolvi possunt et dissipari, ideoque ex hamatis et inter se perplexis seminibus non

Diffugere, ut Fumum, Nebulas, Flammasque necesse 'st,
 Si minus omnibu' sunt e Lævibus atque Rotundis,
 At non esse tamen Perplexis indupedita,
 Pungere uti possint corpus, penetrareque saxa;
 460 Nec tamen hærere inter se, quod quisque videmus
 Sentibus esse datum: facile ut cognoscere possis
 Non e Perplexis, sed Acutis esse Elementis.

Sed quod Amara vides eadem, quæ fluvida constant,
 Sudor uti Maris est, minime id mirabile habendum.
 465 Nam quod fluvidum est, e Lævibus atque Rotundis
 Est, at Lævibus, atque Rotundis mista doloris
 Corpora; nec tamen hæc retineri Hamata necesse 'st:
 Scilicet esse globosa, tamen cum Squalida constant,
 Provolvi simul ut possint, et lædere sensus.
 470 Et quo mista putes magis Aspera Lævibus esse
 Principiis, unde 'st Neptuni corpus acerbum;
 Est ratio discernendi, seorsumque videndi.
 Humor dulcit ubi per terras crebrius idem
 Percolatur, ut in foveam fluat, ac mansuescat:
 475 Linquit enim supra tetri Primordia viri

constant. Eadem tamen corpora sensus pungunt, ut Nebula et Fumus, oculos; res etiam duras penetrant, ut Flamma lapides et saxa: ideoque e lævibus et prorsus rotundis principiis non componuntur. Hæc autem v. 8. ex acutis seminibus partim componi asserit: ista est hujus loci, qui toties exercuit interpretes, sententia.

457. *Si minus omnibu' sunt*] Ita legit Muretus, elegantius quam vulgati codd. qui *Si minus omnia* exhibent.

460. *Nec tamen hærere inter se*] Hos tres versus agnoscunt codd. rejicit Lambinus, asseritque supervacaneos esse; quasi non debuit Lucretius affirmare fluvida ista pungentia et penetrantia acuta semina non minus quam lævia et rotunda continere: atomi enim vel læves vel rotundi non pungunt corpus, neque penetrant; libenter igitur retinerem si esset quod pro *sentibus* reponi possit.

463. *Sed quod Amara vides eadem, etc.*] Alia sunt Fluida, quæ simul et amara aut acerba, v. g. Aqua Marina; hæc omnia componi asserit, v. 14. partim e lævibus et rotundis, unde istorum Fluiditas, partim e squalidis et asperis, unde

acerbitas et amaritudo; denique demonstrat istiusmodi corpora ex particulis diversimode figuratis compingi, quoniam separari possunt; percoletur enim per arenam aqua marina, asperas particulas deponit, et cum lævibus suis tantum et rotundis seminibus dulcis fluit.

464. *Sudor uti Maris est*] Faber legit, *Sudor amarus ut est*, et asserit Lucretium his 7. v. de sudore tantum disputare: hæc conjectura illi mirifice placet, et fruatur: non invideo. *Sudor maris* seu *udor maris* lege, non quia, ut interpretes, Empedocles olim vocavit mare *sudorem terræ*, (*ἰδρωτὰ τῆς γῆς*, Aristoteles 2. Meteorolog.) sed quia *sudor*, seu ut alii *udor*, idem est ac *humor*: vid. Varronem de lingua Lat. lib. IV. voce Udu. De *sudore* autem et non de aqua marina hic loci agere poëtam isti soli dicunt qui indiligenter legunt.

466, 467. *Doloris Corpora*] Squalida seu aspera, unde dolor, et insuavis motus.

468. *Scilicet esse globosa*] Scilicet, *scire licet*, ut sæpe Lucretius; quodcumque enim est fluidum ex orbicularibus et globosis principiis constat.

Aspera, quo magis in terris hærescere possunt.

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum
Finita variare FIGURARUM ratione.

480 Quod si non ita sit, rursum jam Semina quædam
Esse infinito debebunt corporis auctu.

Namque in eadem una cujuscujus brevitate
Corporis, inter se multum variare Figuræ
Non possunt: Fac enim minimis e partibus esse

485 Corpora prima tribus, vel paullo pluribus auge;
Nempe ubi eas parteis unius Corporis omneis,
Summa atque ima locans, transmutans dextera lævis,
Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo
Formai speciem totius Corporis ejus:

490 Quod superest, si forte voles variare figuras,
Addendum parteis alias erit; inde sequetur,
Adsimili ratione, alias ut postulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.
Ergo formai novitatem corporis augmen

477. *Quod quoniam docui, etc.*] Hoc est quod probandum suscipit: Variant Figuræ atomorum, et est illarum varia magnitudo, ut jam ostensum est, sed tamen illa varietas infinita non est, etsi sit indefinita, seu incomprehensibilis. Id primo probat, v. 22. ex ipsa seminum, quam olim demonstraverat, parvitate: ut enim Figurarum varietas foret infinita, necesse est ut immensa sit seminum quorundam moles, cum sola immensa magnitudo sit infinitæ varietatis Figurarum capax. Si corporis Figuram mutare velis, transpone partes, quot sunt diversæ positiones, tot erunt diversæ figuræ: idem in semine aggredere; omnibus modis partes, quæ in illo concipi possunt, versa et transpone, et finitam tantum figurarum varietatem in tantillo corpore agnosces. Epicurus docuit, εἶναι τὰ σχήματα τῶν Ἀτόμων ἀπερίληπτα, οὐκ ἄπειρα. Plutarchus de Placit. Phil. lib. I. c. 3. Ἀτόμοι ταῖς διαφοραῖς οὐχ ἁπλῶς ἄπειροί εἰσιν, ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτον, εἰ μὴ μέλλει τις καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἁπλῶς εἰς ἄπειρον αὐτὰς ἐκβάλλειν, ἅτε ἐν τῷ ὁρισμένῳ μεγέθει ἀπείρους ἐννοεῖν διαφορὰς ἀδύνατον. Epicurus ad Herod.

Ita recte legit Gassendus: Meibomius autem suis emendationibus omnia turbavit.

478. *Apta*] Ἐξαφθεῖσα, Ἐχομένη, annexa, connexa, pendens. *Fidem* autem probationem, ut et Græcis πίστις in eadem notione. Faber. *Adepta*, Barthius, ut in v. 636. Claudiani de Bello Getico. *O meritum nomen foelicibus apta triumphis.*

479. *Finita variare—ratione*] Quidam codd. *variata*. Alii, *Finitas rationes*.

482. *Cujuscujus*] *Cujusvis*, e codd. Giffanius et numeros esse Ennianos contendit.

485. *Tribus, vel pluribus auge*] Non tres aut plures partes addas, ut alii interpretes; sed supponas, e tribus aut pluribus, i. e. definito partium numero constare. Quælibet figuratio positionem partium peculiarem exigit, porro autem partes magnitudinis finitæ tot modis transponi, et componi possunt, ut nullus tandem positionis modus superstes fiat: alioquin enim novæ et novæ in infinitum partes essent, ex quibus magnitudo tandem infinita conciperetur, cujusmodi sane in atomo non est, quæ infra visum longe consistit. *Gassendus.*

495 Subsequitur: quare non est ut credere possis,
Esse infinitis distantia semina formis,
Ne quædam cogas immani maximitate
Esse, supra quod jam docui non posse probari.

Jam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque fulgens
500 Purpura Thessalico concharum tincta colore, et
Aurea Pavonum ridenti imbuta lepore
Sæcla novo rerum superata colore jacerent:
Et contemptus odor Myrrhæ, Mellisque sapor,
Et Cycnea mele, Phœbœaque dædala chordis
505 Carmina consimili ratione oppressa silerent.

Namque aliis aliud præstantius exoreretur.
Cedere item retro possent in deteriores
Omnia sic parteis, ut diximus in meliores:
Namque aliis aliud retro quoque tetrius esset
510 Naribus, Auribus, atque Oculis, Orisque sapor.
Quæ quoniam non sunt in rebus reddita, certa et
Finis utrinque tenet Summam: fateare necesse 'st

497. *Maximitate*] Sic *proximitas* apud Ovidium, *optumitas*, et *opulentitas* apud Plautum.

499. *Jam tibi Barbaricæ vestes, etc.*] Ver. 15. aliam accipe rationem: Si aliæ et aliæ figuræ in Infinitum concederentur, nullæ essent extremæ qualitates rerum naturalium certæ et determinatæ; quando figuratione nova ita variarentur, ut et quacunque optima melior, et quacunque pessima deterior exoriri possit. Vestes pretiosissimi coloris, odores, soni, et saporis optimi ab aliis superarentur, nec amplius in honore essent; dum quæ jam ingratisima videntur, et quæ maxime aversamur, præ aliis deterioribus quotidie exortis eligeremus.

Ibid. *Barbaricæ vestes*] Phrygiæ, Persicæ, Babylonicæ.

Ibid. *Melibœaque*] A Peneo ad Sepiada, Gyrtona, *Melibœa*, Castanæa: pares ad famam, nisi quod Philoctetes Alumnus Melibœam illuminat. Pomponius Mela, l. II. c. 3. Ad quem locum Vossius; non ob Philoctetem tantum urbs hæc illustrior erat aliis istis duabus, sed et ob purpuræ tincturam, Lucretius, l. II. *Melibœaque fulgens Purpura Thessalico concharum tincta colore*. Sed et Virgilii locum, cum inquit, *Quam plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit*; de hac ipsa

urbe interpretantur: alii tamen quod sciam Thessalicæ, vel Melibœensis purpuræ non meminerunt: præterea, Festus Pompeius dicit insulam fuisse, *Melibœa purpura a nomine insulæ, in qua tingitur, vocatur*. Atqui hæc *Melibœa* in recessu sinus, quem Ossæ et Pelii promontoria efficiunt, erat sita, nihilque minus erat quam insula. Locum itaque Lucretii et Virgilii de Phœnicea purpura accipiendum esse existimo: In ditione enim Apamiæ, quæ Pella dicta erat a Macedonibus, caputque fuit aliquandiu omnium Syriæ civitatum insulam Melibœam eleganter describit Oppianus, sitam in Oronte flumine, qui antequam mari mergitur, late circa illam stagnat. *Thessalicas* vero illas conchas, dixit Lucretius, quia a Thessalis vel condita est, vel nominata est ista Phœniciæ Melibœa. Thessali enim et Macedones innumeris Syriæ locis patria indidere cognomina. Hinc illa in Syria vocabula, Berrhæa, Edessa, Larissa, Heraclea, Ægæ, Chalcis, Europos, Dium, Maronea, Pieria, Cyrestica, aliæque infinita.

503. *Myrrhæ*] Vet. codd. *Smyrnæ*: idem sonat, *μύρρα γὰρ ἡ σμύρνα παρ' Αἰολεῦσιν, ἐπεὶ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ Σμύρνης ἐσκευάζετο*. Athen. p. 688. Vid. etiam Theophrastum de Odoribus,

Materiam quoque finitis differre Figuris.

Denique, ab Ignibus ad gelidas hiemisque Pruinas

515 Finitu 'st, retroque pari ratione remensu 'st.

Finit enim Calor, ac Frigus, mediique Tepores

Inter utrumque jacent, explentes ordine Summam :

Ergo finita distant ratione creata,

Ancipiti quoniam mucrone utrinque notantur,

520 Hinc Flammis, illinc rigidis insessa Pruinis.

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ

Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum,

Inter se Simili quæ sunt perfecta figura,

Infinita cluere: etenim distantia cum sit

525 Formarum finita, necesse 'st, quæ Similes sint,

Esse Infinitas; aut summam Materiai

Finitam constare: id quod non esse probavi.

Quod quoniam docui, nunc suaviloquis, age, paucis

Versibus ostendam, corpuscula Materiai

530 Ex infinito summam rerum usque tenere,

Undique protelo Plagarum continuato.

514. *Denique, ab Ignibus, etc.*] Confirmat, v. 7. quia vulgo res determinantur contrariis qualitatibus, quæ ita extremæ sunt, ut plures quidem gradus medios, at nullum prorsus extra se habeant.

Ibid. Ab Ignibus] Hunc locum de zonis accipiendum (de iis enim Lambinus interpretatur) non puto, sed de vi intensissima ignis, de frigore, de tepore, etc. *Faber.*

519. *Ancipiti—mucrone*] Duplici termino, nempe hinc calore, illinc frigore medii tepores includuntur.

Ibid. Notantur] Metaphora a terminis depactis. *Faber.*

520. *Insessa*] Obsessa, circumfusa: alii, *infesta*: Turnebus, *infessa pruinis*, i. e. *fessa in pruinis*, seu desinentia in Pruinas, seu Pruinis finita; ita ingenio et acumine suo abutitur vir ille magnus, ut imperiti librarii errores explicet, et defendat.

521. *Quod quoniam docui*] Probavit dissimiles figuras finitas esse, jam v. 7. subjungit aliam Epicuri sententiam, *semina viz. quæ sunt similis figuræ numero Infinita esse*; Infinita orbicularia, Infinita ovata, Infinita pyramidalia, atque ita de cæteris; addit deinde rationem ex Infinitate seminum superius probata;

quippe, cum species figurarum finitæ sint, perspicuum est, si, quæ sub ipsis continentur Atomis, finito forent numero, nullam fore in Universo atomorum Infinitatem. Καθ' ἐκάστην δὲ σχημάτων ἀπλῶς ἄπειροί εἰσιν Ἀτόμοι, οὐ γὰρ τὸ πᾶν εἴη τῷ πλήθει τῶν Ἀτόμων ἄπειρον, εἰ μὴ ἀπλῶς ἄπειροί ἂν εἰσιν αἱ καθ' ἐκάστην τε σχημάτων ὁμοῖαι. Epicurus ad Herodotum.

524. *Etenim*] Pro enim contendunt Gifanius et Pareus, quibus nihil magis displicet quam versus integer.

528. *Quod quoniam docui*] Quatuor sequentes versus tanquam inidoneos argumento explicando prætermisit Gassendus; et abesse possunt, si consideremus Lucretium de figuris seminum disputare, si vero particulare, quod sequitur, argumentum spectemus, necessarii videntur. Atomorum sub unaquaque figura infinitatem modo probaverat; objectionem vero imminentem prævidet, quæ ut melius una cum responsione intelligatur, quatuor his versibus lectorem monet, quid expectare debuit.

531. *Protelo*] Protelum proprie est tenor ille ducti aratri per sulcos. Itaque protelum erit continuata actio et ἄπαιστος. *Faber.* Protelare, fugare, Terent.

- Nam quod rara vides magis esse animalia quædam,
 Fœcundamque minus Naturam cernis in illis;
 At regione, locoque alio, terrisque remotis,
 535 Multa licet genere esse in eo, numerumque repleti.
 Sicuti Quadrupedum cum primis esse videmus
 In genere anguimanos Elephantos, India quorum
 Millibus e multis vallo munitur eburno,
 Ut penitus nequeat penetrari; tanta ferarum
 540 Vis est, quarum nos perpauca exempla videmus.
 Sed tamen id quoque uti concedam, quam libet, esto
 Unica res quædam nativo corpore Sola,
 Cui similis toto terrarum non sit in orbe:
 Infinita tamen nisi erit vis Materiai,
 545 Unde ea progigni possit concepta, creari
 Non poterit; neque, quod superest, procreescere, alique.
 Quippe etenim sumant oculi, finita per Omne
 Corpora jactari unius genitalia rei;
 Unde, ubi, qua vi, et quo pacto congressa coibunt
 550 Materiæ tanto in pelago, turbaque aliena?
 Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:
 Sed quasi naufragiis magnis multisque coortis,

Phor. act. 1. sc. 4. *Ne suis Te iratus sævidicis dictis* protelet. Vid. denique Vossium ad Catullum, p. 123.

532. *Nam quod rara vides, etc.*] Obicit sibi, posse videri finitas esse atomos sub aliquibus figuris, cum rariora quædam, et minus frequentia animalia esse videamus; et respondet, v. 37. primum, illa, quæ hic sunt rara, abundare alibi; elephantes v. g. quos Roma vix unquam vidit, in India esse plurimos. Deinde quamvis unica unius generis res esse in orbe concederetur, nisi tamen infinitæ ejusdem formæ essent atomi, futurum non fuisse, ut ea res nasceretur, et procrederet, idque allata comparatione egregie illustrat.

533. *Fœcundamque minus*] Alii, *magis*, quos sequi nolo; *fœcundam minus naturam in illis*, Infœcundiora animalia, Gassendus: quod displicet.

535. *Numerumque repleti*] Qui respondeat aliorum frequentiæ. *Faber*.

537. *Anguimanos*] *Manus*, Elephantum proboscis, tortilis, flexilis, serpentis in modum.

538. *Vallo munitur eburno*] In extremis

Africæ postium vicem in domiciliis præbere sedesque in iis, et pecorum stabulis palos elephantorum dentibus fieri Polybius tradit, autore Golussa Regulo: Plin. l. VIII. c. 10. Idem Lucretium voluisse Lambinus docet, et ex illo Fayus: frigide. Respicit tabulam aliquam in qua India vallo eburno cincta esset; Faber, qui Lucretium ubique *Tabulas* spectantem inducit. Maximam Indiæ vim in elephantis sitam esse quis nescit? Illorum ope se, suamque patriam Indi defendebant. Hæc cogita, et mentem Lucretii attinges.

550 *Materiæ—pelago*] Non potuit elegantius, cum perpetuo agitantur semina, et sint omni æquore magis irrequieta.

Ibid. *Turbaque aliena*] *Inhabili ad coetum*, Fayus, ut solet: Lucretius autem intelligit atomos quæ ad constitutionem aliorum generum necessariae sunt.

551. *Conciliandi*] Quidam codd. *conciliari*.

552. *Multisque*] Ita leg. et *ventisque* rejice.

- Disjectare solet magnum mare transtra, gubernas,
 Antennas, proram, malos, tonsasque natanteis,
 555 Per terrarum omneis oras fluitantia aplustra;
 Ut videantur, et indicium mortalibus edant,
 Infidi maris insidias, vireisque, dolumque
 Ut vitare velint, neve ullo tempore credant,
 Subdola cum ridet placidi pellacia ponti:
 560 Sic tibi si finita semel Primordia quædam
 Constitues, ævum debebunt sparsa per omne
 Disjectare æstus diversi Materiai;
 Nunquam in concilium ut possint compulsa coire,
 Nec remorari in concilio, nec crescere adaucta.
 565 Quorum utrumque palam fieri manifesta docet res,
 Et res progigni, et genitas procrescere posse:
 Esse igitur genere in quovis Primordia rerum
 Infinita palam 'st, unde omnia suppeditantur.

- Nec superare queunt motus utique Exitiales
 570 Perpetuo, neque in æternum sepelire salutem;
 Nec porro rerum Genitales Auctificique
 Motus perpetuo possunt servare creata.
 Sic æquo geritur certamine Principiorum
 Ex infinito contractum tempore bellum:
 575 Nunc hic, nunc illic superant vitalia rerum,
 Et superantur item; miscetur Funere Vagor,
 Quem pueri tollunt visentes luminis oras:
 Nec nox ulla diem, neque noctem aurora secuta 'st,
 Quæ non audierit mistos Vagitibus ægris

554. *Tonsasque*] Remos; Virgilius, *Lento luctantur marmore Tonsæ*.

555. *Fluitantia aplustra*] Aplustra, Navium ornamenta in prora. Cicero, in Arato, *Navibus absumptis* Fluitantia *quærere* aplustra.

559. *Pellacia*] Unde hæc vox ipse Lucretius docet, lib. V. v. 1002. *Nec poterat quemquam placidi pellacia Ponti Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis*. Virgilius II. *Æneid.* 90. *Invidia postquam Pellacis Ulixi*.

561. *Omne*] *Omnem*, Gifanius, et fruatur; ævus enim veteres.

562. *Æstus—Materiai*] Modo dixit *Materiae Pelagus*, et jam *Æstus Materie*.

569. *Nec superare queunt, etc.*] Aliud, v. 12. continetur argumentum, quod superius consequitur: si finita uniusmodi figuræ semina supponamus, tum res ex iis finitis seminibus constitutæ, cum semel solutæ fuerint, nunquam instaurarentur: Si finita fuerint semina, frustra generationem et augmentationem rerum expectaremus. At quid certius quam res alias nasci et augeri, alias diminui et interire? Unde semina similis figuræ numero infinita esse concludendum.

576. *Vagor*] Festus; *Vagorem* posuit Ennius pro *vagitu*, l. XVI. et hunc versum Lucretii ibidem laudat; ut et Nonius.

580 Ploratus, mortis comites, et funeris atri.

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
Convenit, et memori mandatum mente tenere :
Nil esse in promptu, quorum natura tenetur,
Quod genere ex uno consistat Principiorum ;

585 Nec quicquam, quod non permisto semine constet.
Et quam quicque magis multas vis possidet in se,
Atque potestates, ita pluria Principiorum
In sese genera, ac varias docet esse figuras.

Principio, Tellus habet in se Corpora prima,
590 Unde Mare immensum volventes flumina fontes
Assidue renovent : habet, Ignes unde oriantur.
Nam multis succensa locis ardent sola terræ ;
Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
Tum porro nitidas Fruges, Arbustaque læta
595 Gentibus humanis habet unde extollere possit.
Unde etiam fluidas Frondeis, et Pabula læta
Montivago generi possit præbere ferarum.

Quare magna Deûm mater, materque ferarum,
Et nostri genetrix Hæc dicta 'st Corporis una.

600 Hanc veteres Graiûm docti cecinere Poëtæ

581. *Illud in his, etc.*] Hactenus de infinitate atomorum sub unoquoque genere figurarum : jam, v. 8. docet Memmium res compositas ex seminibus unius et ejusdem figuræ componi non posse, et varias rerum facultates oriri ex varietate seminum, quam varietas etiam contexturæ sequatur necesse est ; quod fuse satis probat.

Ibid. *Obsignatum*] Dicimus, *reconde hoc imis sensibus*, Virgilius, *Sensibus hoc imis, res est non parva, reconde* : sed quæ talia sunt ut condantur fere plerumque obsignantur, iis, ἐπιβολὴ σημεῖον apponitur, etc. Itaque metaphoricûs ; hæc in Animo habe, serva.

586. *Multas vis*] Sic Lucretius, lib. III. *multæ vis*, et Salustius ; *Male jam assuetum ad omnes vis controversiarum*.

589. *Principio, Tellus, etc.*] Primum argumentum, v. 9. ducit e Terra, quam e diversis seminum generibus constare nemo negabit, qui fontes ebullientes, flammæ erumpentes ex illius visceribus viderit, aut qui illam arbores producere, et hominibus ferisque alimenta submi-

nistrare consideraverit. Ista enim omnia ex seminibus ejusdem magnitudinis, ponderis, et figuræ oriri nequeant. Deinde, v. 61. multa subjungit de terra, prout Mater Deorum et Cybele dicta a veteribus Poëtis fuit, ornamenta illius Deæ describit, mysteria totius fabulæ explicat, deridet superstitionem, et tandem *Providentiam* ipsam convellit.

590. *Volventes flumina*] *Frigora*, codex Vossii, quod Salmasio unice placet.

592. *Sola terræ*] *Loca*, Gassendus.

593. *Eximiis*] *Magnis* ; Plautus in Trinummo dixit, *Eximios sumptus*.

596. *Fluidas*] *Molles*, teneras, seu vento facile mobiles : codex Vossii, *fluvios* ; quæ vox v. 874. aliquo modo confirmatur, sed *fluidas* malo.

598. *Quare magna Deûm, etc.*] Incipit Fabula, favete ; Terra, quæ parit omnia, Mater Deorum, hominum et ferarum dicta est ; sacra instituuntur, quæ partim ad Physicam, partim ad Ethicam trahit Lucretius : illa quæ Jovem spectant proponit deridenda ; sed ipsa prodit Dea.

- Sublimem in curru bijugos agitare leones :
 Aëris in spatio magnam pendere docentes
 Tellurem ; neque posse in Terra sistere Terram.
 Adjungere Feras, quia quamvis effera proles
 605 Officiis debet molliri victa parentum.
 Muralique caput summum cinxere Corona ;
 Eximiis munita locis quod sustinet Urbeis :
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrifice fertur divinæ Matris imago.
 610 Hanc variæ gentes antiquo more sacrorum
 Idæam vocitant matrem, Phrygiasque catervas
 Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem Fruges cœpisse creari.
 Gallos attribuunt, quia numen qui violârint
 615 Matris, et ingrati Genitoribus inventi sint,
 Significare volunt indignos esse putandos,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
 Tympana tenta tonant palmis, et Cymbala circum
 Concava, raucisonoque minantur Cornua cantu,
 620 Et Phrygio stimulat numero cava Tibia menteis ;
 Telaque præportant violenti signa furoris,

601. *Sublimem in curru, etc.*] *Sedibus*, codd. Gifanius: *seditus, seduli*, vel *sedulem*, Palmerius: sed istorum omnium libris vel conjecturis præferendus est antiquissimus Lambini codex.

607. *Eximiis*] Alii, *Extremis*; nihil interest: alii, *Ex imis*: Gifanius *Eximis*, quod nec magis necesse est.

609. *Horrifice*] Sic v. 623, 624. *Impia pectora volgi* Conterrere metu quæ possint numine Divæ. Non potest satis laudari istud *Horrifice*: quis enim (de vulgo loquor) non imis medullis cohorescat, cum pulsatis ærumentis nugæ prodeunt hujusmodi?

611. *Idæam vocitant matrem, etc.*] Veram etymologiam esse arbitror, (quod dico aliis indictum est,) non quam Lucretius, et omnes alii attulere, sed hanc: *Ἰδαί* sunt montes, et loca saltuosa (Hesychius, Eustathius, Herodotus, unde et *ἰδῆ* pro ligno, seu materia tectonica apud eundem); at primi homines glande vescebantur, et in quercu penurarium iis erat; hinc itaque mater Deûm *Idæa*: sed post inductum tritici usum *φρυγία* dicta fuit, nam triticum *φρύγειν*

seu *torrere* solebant. Notandum imprimis quod ait Lucretius, eas appellationes ex antiquo ritu sacrorum profectas: addo amplius ex Virgil. et aliis, ritum illum seu *τελετήν* ex Crete in oras Hellesponti deportatum; sed Cretes id omne a Syris habebant: Faber. His aliquid reponeretur si otium fuisset, at quid damni si veras omnium Deorum Gentium Etymologias nesciremus?

615. *Matris*] Si fabulas enarrare vellem de *Gallis*, de *Tympanis*, de *Cymbalis*, proferrem multa; sed hæc nihil ad Lucretium: tantum monebo Fayum, Poëtam de *Magna illa Deûm matre*, in hoc versu nihil cogitasse; matres, quibus nos homines pusilli orti sumus, divinitate donat, et impios adversus illas liberis prorsus indignos esse asserit.

620. *Phrygio*] Phrygius numerus, enthusiasticus; et ad furorem excitandum maxime idoneus.

621. *Telaque præportant*] Telis istis non tantum terrebant vulgus, sed sibi lacertos quandoque conscribillabant; inde v. 631. *In numerumque exultant sanguine læti*.

Ingratos animos, atque impia pectora volgi
Conterrere metu quæ possint numine Divæ.

Ergo cum primum magnas invecta per urbeis
625 Munificat tacita Mortaleis muta salute :

Ære atque Argento sternunt iter omne viarum
Largifica stipe ditantes, ninguntque rosarum
Floribus, umbrantes Matrem, comitumque catervas.
Hîc armata manus (Curetas nomine Graii

630 Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas
Ludunt, in numerumque exsultant sanguine læti ; et
Terrificas capitum quatientes numine cristas,
Dictæos referunt Curetas ; qui Jovis illum
Vagitus in Creta quondam occultâsse feruntur,

635 Cum pueri circum puerum pernixe chorea
Armati in numerum pulsarent æribus æra,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Æternumque daret Matri sub pectore volnus ;
Propterea Magnam armati Matrem comitantur :

640 Aut quia significant Divam prædicere, ut armis,
Ac virtute velint Patriam defendere terram ;
Præsidioque parent, decorique Parentibus esse.

625. *Munificat, etc.*] Versus plane admirabilis, et scomma acutissimum. *Mater* enim illa *Magna* lapis rudis, nec dum arte elaboratus, non admodum loquax et garrula, beneficia multa haud dubio contulit, at quæ dedit tacebat ipsa. Interim miselli homines spargebant flores, et stipem erogabant, immemores Antisthenis, qui nummum pro Dea poscenti dixit, οὐ τρέφω τὴν μητέρα τῶν θεῶν, ἣν οἱ θεοὶ τρέφουσιν.

626. *Iter omne viarum*] Melius quam, iter omnia circum.

627. *Ninguntque*] Νιφάδες ῥοδῶν : (utinam Latine dicere possim) ita apud Pindarum Danaë dicitur ad sese recipere Jovem auro ningenem : Χρυσῶ μεσονύκτιον Νιφόντα δέξαμενα Τὸν φέρτατον θεῶν. Faber. Quidam codd. *pinguntque*.

630, 631. *Forte catenas Ludunt*] Olim reposuit Lambinus, *Terque quaterque* ; deinde approbata Turnebi sententia *forte catenas* edidit, et *Ducunt* pro *Ludunt* scribendum putavit : addit Faber ; Locum hunc sibi corruptum videri ait

Gifanius, (qui amat Catervâ, i. e. Catervatim,) ego autem nihil mutandum contendere possum, non propter locum illum notissimum ex Adelphis, *Tu inter eas restim ductans saltabis*, sed propter alium longe aptiorem ex 27. Livii peti- tum. Is ita se habet, *In Foro pompa constitit, et per manus reste data Virgines, sonum vocis pulsu pedum modulantes, incesserunt*. Alii scribunt, *canentes*. Quidam, *coruscans* ; curetas enim clypeos et enses coruscâsse notum est, et mox ipse Lucretius confirmat.

631. *Sanguine læti*] Alii, *fleti*, i. e. aspersi : alii, *pleti*, i. e. repleti. Vide v. 621.

632. *Numine*] Horrore Deæ, *Fayus* : viz. Magna mater cristis Curetum insidet. *Numine*, nutu, sic Servius ad IV. *Æneid*.

637. *Mandaret*] Ταῖς γνάθοις ὑποβάλλοι, intra maxillas conderet ; *Faber*. *Manderet*, Gifanius, quem, qui velit, audiat.

640. *Prædicere*] Malim, *prodicere*, est enim significantius, et plenius ; *Faber*.

Quæ bene, et eximie quamvis dispôsta ferantur,
Longe sunt tamen a vera ratione repulsa.

645 Omnis enim per se Divûm natura necesse 'st
Immortali ævo summa cum pace fruatur,
Semôta a nostris rebus, sejunctaque longe :
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
650 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Terra quidem vero caret omni tempore Sensu :
Sed quia multarum potitur Primordia rerum,
Multa modis multis effert in lumina solis.

Hîc si quis Mare Neptunum, Cereremque vocare
655 Constituet Fruges, et Bacchi nomine abuti
Mavolt, quam Laticis proprium proferre vocamen :
Concedamus ut hic terrarum dictitet Orbem
Esse Deûm Matrem, dum re non sit tamen apse.

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
660 Lanigeræ pecudes et Equorum duellica proles,
Buceriæque greges sub eodem tegmine cœli,
Ex unoque sitim sedantes flumine aquaï,
Dissimili vivunt specie, retinentque parentum
Naturam, et mores generatim quæque imitantur :
665 Tanta 'st in quovis genere Herbæ Materiaï
Dissimilis ratio : tanta 'st in Flumine quoque.

Jam vero quamvis animantem ex omnibus unam

643. *Quæ bene, et eximie*] Ingenium Poëtarum agnoscit, rem ipsam rejicit; quid enim beata otio æterno numina terras, colonos, arva et segetes curarent? Vocibus *Neptuno, Cerere, Baccho*, pro *Mari, Segete, Vino*, uti licet, at Deos neingas.

645. *Omnis enim per se, etc.*] Mollissima Epicurei Dei Imago, ut languidus otio, ut supinus jacet: τὸ μακρόριον καὶ ἀφθαρτον, οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλω παρέχει, ὥστε οὔτε ὀργαῖς, οὔτε χάρισι συνέχεται· ἐν ἀσθενεῖ γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον. Epicurus ad Menæceum. Quis talem principem, imo hominem non despuat?

654. *Hîc si quis*] *Hinc et hîc siquis*; alii.

659. *Sæpe itaque, etc.*] Finita *Magnæ Matris* pompa, ad institutum redit, et secundo, v. 8. probat varia seminum

genera in rebus singulis inveniri, v. g. in iisdem herbis, in eadem aqua, quæ cum alimento sint tam variis animantium generibus, equis, bobus, etc. necesse sit varia contineant principiorum genera, quæ singulis accommodentur.

660. *Duellica*] *Bellica*; ut *Duellum, Bellum*.

661. *Buceriæque*] *Buceraque* seu *Buceraæque*, alii; Βούκερως enim et Βουκέραος legitur, at Βουκέριος frustra quæres.

663. *Retinentque parentum*] Quidam codd. *retinente parente*, i. e. tellure retinente suam naturam: quo nihil ineptius.

667. *Jam vero, etc.*] Priori argumento aliud, v. 4. connectit: Quin etiam quæ accommodantur uni Animanti necesse est generum adhuc diversissimorum sint, cum varia variis ipsius partibus, Venis, Visceribus, Nervis, Ossibus, etc. coaptentur.

Ossa, Cruor, Venæ, Calor, Humor, Viscera, Nervi
Constituunt, quæ sunt porro distantia longe

670 Dissimili perfecta figura Principiorum.

Tum porro quæcunque Igni flammata cremantur ;
Si nil præterea, tamen ex se ea corpora tradunt,
Unde Ignem jacere, et Lumen summittere possint ;
Scintillasque agere, ac late differre Favillam.

675 Cætera consimili mentis ratione peragrans,
Invenies intus multarum Semina rerum
Corpore celare, et varias cohibere Figuras.

Denique multa vides, quibus est Odor, et Sapor una,
Reddita sunt cum Odore ; imprimis pleraque dona,
680 Relligione animum turpi cum tangere parto.

Hæc igitur variis debent constare Figuris :
Nidor enim penetrat, qua Succus non it in artus ;
Succus item seorsum, et rerum Sapor insinuatur
Sensibus, ut noscas primis differre figuris.

685 Dissimiles igitur Formæ glomeramen in unum

671. *Tum porro quæcunque, etc.*] Quarto, v. 7. arguit ex ligno, et aliis rebus igne resolutis ; cum enim in ignem, in lucem, in fumum, et cineres resolvantur, existimandum esse videtur non fieri resolutionem in alia quam quæ reipsa continebantur ; neque ex ligno perire aliud, quam connexionem et situm partium, sive specialem existendi modum, formam, qualitatem, speciem, accidens, eventum, cujus causa erat, et dicebatur lignum. Ideo in ligno aliisque rebus varia illa genera seminum, e quibus lux, fumus, cineres constant, latere concedendum est.

672. *Ex se ea corpora*] *Hæc in se corpora*, ut in pro *intus* sive *ἐνδοθεν* accipiatur ; Gifanius. *Ex se ea corpora*, Lambinus restituit : alii legunt, *ex so*, vel *ex suo corpore*.

673. *Jacere*] *Lacere*, i. e. elicere ; Gifanius, qui ingenio nimis indulget.

678. *Denique multa vides, etc.*] Quintum, v. 9. subjicit argumentum ; plures qualitates sentimus in eodem corpore contineri, odorem v. g. et saporem ; odorem autem et saporem e seminibus disparis figuræ constare palam est, diversos enim sensus afficiunt, et dum alter per nares insinuatur, alter linguam et palatum afficit.

679. *Reddita sunt cum Odore*] Alii, *cum adoles*. Hunc versum rejicit Lambinus, sequentem etiam delet Faber. Nam quæ latinitas ? *Tangeris animum religione turpi parto* : dein, cur hoc exemplum potius quam aliud quodvis ? an quia necesse sit immolare capellam, ovem, etc. ut noscamus multa esse, quibus et odor et sapor una sint ? Hæc Faber ; acute, ut solet ; uterque enim, aut neuter rejiciendus : neutrum rejicio, latinitas enim haud absimilis isti, quam, v. 63. legimus ; et quamvis non necesse sit immolare capellam, ovem, etc. ut noscamus multa esse quibus odor et sapor una sint ; tamen haud indecorum Poëtæ Epicureo duos versiculos subinde infarcire, quibus deos obiter sugillet, et rideat pietatem. Alii legunt, *contingere parato* : tibi nempe parato contingere sive inquinare animum turpi religione ; et *contingere* faciunt Trisyllab. ut infra *degere duellum* : imperite ut patet ex v. 660. Lege autem, *Quibus et Odor et Sapor una Reddita sunt, cum adoles*.

683. *Et rerum*] *Seorsum*, codd. rectius ; ut et *privis* pro *primis* in sequenti versu haud absurde legitur.

685. *Glomeramen in unum*] Gassendus ; *glomerantur in unum*.

Conveniunt: et res permisto Semine constant.

Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
 Multa Elementa vides multis communia verbis;
 Cum tamen inter se Versus, ac Verba necesse 'st
 690 Confiteare alia ex aliis constare Elementis:

Non quod multa parum communis Littera currat,
 Aut nulla inter se duo sint ex omnibus îsdem;
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Sic aliis in rebus item communia multa,

695 Multarum rerum cum sint Primordia, longe
 Dissimili tamen inter se consistere summa
 Possunt: ut merito ex aliis constare ferantur
 Humanum genus, ac Fruges, Arbustaque læta.

Nec tamen omnimodis connecti posse putandu 'st
 700 Omnia: nam volgo fieri Portenta videres,
 Semiferas Hominum species existere; et altos
 Interdum Ramos egigni corpore vivo;

687. *Quin etiam passim, etc.*] Sententiam suam illa, qua sæpe utitur, similitudine, v. 12. illustrat; objectionem subinde proponit, et solvit. Si enim, dicet aliquis, communia sint multis rebus semina, unde res ipsæ sunt diversæ? similia semina res similes efficerent. Hunc vero argutorem Lucretius jubet intueri versus suos, in illis multas litteras communes multis vocibus inveniet, at voces ipsas inter se diversas esse, ex iis etiam diversa carmina componi negari non potest; pari ratione, licet in multis rebus communia sint semina, res tamen ipsæ, quæ ex istis seminibus similibus componuntur, prorsus diversæ esse possunt.

691. *Non quod multa parum, etc.*] Debet ad id referri quod de similium figurarum infinitate dixerat, v. 525. contra autem de numero finito dissimilium, v. 481. Cui et aliquid germanum post paucos versus occurret, viz. v. 721.

696. *Dissimili—summa*] i. e. Res dicantur ex dissimili seminum congerie, si totam compagem simul intueare, componi.

699. *Nec tamen omnimodis, etc.*] Quamvis multa semina sint multis rebus communia, unaquæque tamen res eam exigit dispositionem, ut atomi ipsam constituentes, eas, quæ sunt sibi congruæ, adsciscant, ac velut consociant, alias

prætereant, et respuant: ex quo rursum fit, ut cum res dissolvitur, congruæ quæque se mutuo trahant, et ab incongruis expediant. Sed audire plenius ex Lucretio juvat, qui rem ipsam, v. 10. proponit, et causam reddit, quod alioquin monstra quotidie nascerentur; centauros, chimæras, et omnia poëtarum figmenta videremus. Nulla autem istiusmodi apparent portenta, quia ex certis quibusdam, non ex omnigenis seminibus nascuntur res; certis insuper aluntur.

701, 702. *Et altos Interdum Ramos egigni, etc.*] *Egigni corpore vivo*, ut apud Horat. *Tanto emetiris acervo. Ramos e corpore vivo*; Ramos e vivo Corpore Hominis egigni prorsus mirabile sit, sed nec fortasse mirabile non sit quod de prunulo in regione thoracis, pastoris Tarraconensis, sive ad sternum frutescente narrat Gassendus, l. V. de vita Peireskii. Pastor Tarraconensis in prunulum incidit, spinaque ad eam partem implantata, sic per biennium radices egit, ut post resectos surculos varios, aliqui tandem prodierint, in quibus flores et fructus visi. Non destitit instare Peireskii, donec Cardinalis Barberinus curavit fidem fieri per illius loci Archiepiscopum, et Eques Puteanus non literas modo attestantes, sed surculos etiam accepit, et cum illo com-

Multaque connecti Terrestria membra Marinis :
 Tum flammam tetro spiranteis ore Chimæras
 705 Pascere Naturam per terras omniparenteis.
 Quorum nil fieri manifestu 'st : omnia quando
 Seminibus certis certa genetrice creata
 Conservare genus crescentia posse videmus.
 Scilicet id certa fieri ratione necesse 'st :
 710 Nam sua cuique Cibus ex omnibus intus in artus
 Corpora discedunt ; connexaque convenienteis
 Efficiunt motus : at contra aliena videmus
 Rejicere in terras Naturam ; multaque cæcis
 Corporibus fugiunt e corpore percita plagis,
 715 Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra
 Vitaleis motus consentire, atque animari.
 Sed ne forte putes animalia sola teneri

municavit : hæsit vero deinceps minus, cum accepit simile quidpiam contigisse in Thuscia, circa gallinæ cujusdam colum, et Frontiniani in Occitania, circa digitum piscatoris, in quem cum implantata fuisset spinula scorpionis marini, res eo evasit, ut chirurgus inde eduxerit tres pisciculos generis scorpionum ; quanquam hæc omnia qui viderit, fidem habere tutiorem potest.

705. *Pascere Naturam*] Alere se, vel ut aliis placet, vastare, depascere, devorare totam Naturam ; Fayus ; sic omnia.

709. *Scilicet id certa, etc.*] Octo qui sequuntur versus non tam constituunt diversum argumentum, quam præcedentis rationis posteriorem partem explicant : res enim e certis seminibus ortæ ideo dum crescunt, genus suum conservant, nec in aliud degenerant, quia Natura ex alimento istas tantum seligit particulas quæ sibi aptæ et convenientes sunt, incongruas vero secernit, et rejicit ; hinc rami vivo corpore nunquam egignuntur, quoniam corpus humanum particulas materiæ arboribus alendis aptæ ejicit, nec in alimentum unquam convertit ; et idem de reliquis monstris dicendum.

710. *Sua*] Convenientia, specifica ; e. g. ex pane id educit Homo per coctionem quod speciei humanæ convenit, canis contra quod canino generi. *Faber.*

713. *Multaque cæcis, etc.*] Multa quæ non vides e cujusque animantis corpore

vi quadam imperceptibili ejiciuntur, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνήφθαι τοῖς οὐχ ὁμοιογενέσι. Quod statica experimenta egregie confirmant.

715. *Neque intra*] Quidam codd. *inter* : alii, *inte* : forsan *indu* legendum.

716. *Animari*] Hæc est conjectura Lambini contra omnes libros, qui *imitari* exhibent, suamque conjecturam, v. 146. l. V. tuetur, *Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata*. Faber dicit quærendum esse aliquid quod ab illa scriptura *imitari* proprius abesset ; nullum autem videt verbum quod sententiæ magis conveniat, et ad libros manu descriptos accedat magis, quam *adagitari* ; si vero (quod infinita apud Lucretium exempla suadent) vocem istam diviseris interserendo *que*, non male huic loco consultum fuerit. Legit igitur, *adque igitari*, i. e. *et adagitari*, seu *agitari intra vitales motus*. Nulla certe vox magis propria occurrere possit, et quam sententia pronius admittat. Sed cum istud *igitari* non intelligerent exscriptores, suum istud *imitari* procuderunt, quod et sensus respuit, et Latinitas probare non potest. Faber. *Micare*, id est, *moveri* ; Turnebus.

717. *Sed ne forte putes*] Quod de animalibus dixerat, id porro existimandum de cæteris rebus, quæ pari modo ex certis, proprioque modo dispositis atomorum generibus constant : communia licet in omnibus semina reperiantur, alia tamen certa semina singulis pro-

Legibus his: eadem ratio res terminat omneis.

Nam veluti tota natura dissimiles sunt

720 Inter se genitæ res quæque, ita quamque necesse 'st

Dissimili constare figura Principiorum;

Non quod multa parum simili sint prædita forma:

Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.

Semina cum porro distent, differre necesse 'st

725 Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,

Concursus, Motus: quæ non Animalia solum

Corpora sejungunt, sed Terras, ac Mare totum

Secernunt, Cælumque a Terris omne retentant.

Nunc age, dicta meo dulci quæsita labore

730 Percipe; ne forte hæc Albis ex Alba rearis

Principiis esse, ante oculos quæ Candida cernis:

Aut ea, quæ Nigrant, Nigro de Semine nata:

Neve alium quemvis quæ sunt induta colorem,

Propterea gerere hunc credas, quod Materiai

735 Corpora consimili sint ejus tincta colore.

Nullus enim Color est omnino Materiai

Corporibus, neque par rebus, neque denique dispar.

In quæ corpora si nullus tibi forte videtur

pria accedunt; illa efficiunt ut diversa sint intervalla, diversi motus, situs, posituræ, etc. et inde oritur rerum varietas, et differentia.

718. *Eadem ratio res terminat omneis*] Ita Lambinus, cum codd. *determinat omnia*, quod probo.

728. *Cælumque a Terris omne retentant*] *Retentant*, ne cælum cum terris misceatur, Lambinus: optime concludit. Semina quidem distant, sed nisi intervalla, viæ, motus, etc. itidem differrent, omnia prorsus, cælum, mare, sidera, etc. confunderentur. Faber. Ita vox ista *retentant* est vis maximæ; nisi illa impediret, cælum mari, mare terris misceretur; at nihil tale voluit Lucretius, apud illum *retentant* idem plane quod *distinguunt*, aut *faciunt differre*.

729. *Nunc age, dicta meo, etc.*] Καὶ μὴν καὶ τὰς Ἀτόμους νομιστέον, μηδεμίαν ποιότητα τῶν φαινομένων προσφέρεσθαι πλὴν σχήματος, καὶ βάρους, καὶ μεγέθους, καὶ ὅσα ἐξ ἀνάγκης σχήματος συμφυῆ ἔστι. Ποιότητες γὰρ ἄλλαι, οἷον χρώμα τε, καὶ θερμότης, παρὰ τὴν θέσιν τῶν Ἀτόμων μεταβάλλουσιν, διὸ καὶ ταῖς Ἀτόμοις οὐκ

ἐνυπάρχουσι. Epicurus ad Herodotum. Eandem sententiam Lucretius exponit, et, v. 9. semina affirmat colorum expertia, neque opus esse alborum seminum, ut album foret compositum, neque nigrorum, ut nigrum.

733. *Quæ sunt induta*] Emendatio Lambini: in codd. *Imbuta*; quod Latini sermonis ratio improbat. Deinde ex Epicuri sententia corpora non possunt dici imbuta colore. Faber. Cui crederem si probâset. *Quem*, Gassendus.

735. *Tincta colore*] *Tacta*, Lambinus.

738. *In quæ corpora si, etc.*] Sensit Lucretius se multis ægre persuasurum fuisse nullos esse in seminibus, et proinde neque in ipsis compositis, colores. Præjudiciis enim penitus obedientes, pauci credunt se aliquid corporeum posse concipere, quod non sit coloratum; ideoque semina, quæ mente percipi non possunt, utpote coloris expertia, sibi obtrudi non ferunt: hisce præjudiciis, v. 9. breviter occurrit. Cæci res percipiunt, quarum tamen colores nunquam viderint, nec omnis rerum per-

Posse animi injectus fieri, procul avius erras,
 740 Nam cum Cæcigeni, Solis qui lumina nunquam
 Aspexere, tamen cognoscant corpora Tactu,
 Ex ineunte ævo nullo contincta colore:
 Scire licet menti quoque nostræ Corpora posse
 Verti in notitiam nullo circumlita fuco.
 745 Denique nos ipsi cæcis quæcunque tenebris
 Tangimus, haud ullo sentimus tincta Colore.

Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo.
 Omnis enim Color omnino mutatur in omneis:
 Quod facere haud ullo debent Primordia pacto,
 750 Immutabile enim quiddam superare necesse 'st;
 Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Proinde Colore cave contingas Semina rerum:
 755 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.
 Præterea, si nulla Coloris Principiis est
 Reddita natura, at variis sunt prædita Formis,
 E quibus omnigenos gignunt variantque Colores;

ceptio una cum Sole occidit; in densissimis tenebris non minus illa, quæ tangimus, percipimus, quam illa quæ medio die et luce clarissima versamus.

739. *Animi injectus*] Venuste admodum: res percipiendæ ab animo videntur remotæ, in eas sese injicit mens, et arreptas percipit: alii, pro *fieri, ferri*.

742. *Nullo colore*] Relative ad cæcigeno: neque enim unquam corporis ullam cognitionem sibi peperere ope coloris. *Faber*.

Ibid. Contincta] Lambinus, *contacta*: ut et *tacta*, v. 746.

747. *Quod quoniam vinco fieri*] Quoniam probavi semina coloris expertia percipi posse, *nunc esse docebo*, rerum principia nullis coloribus esse tincta: ita ut deesse videtur versus, *Corpora materiæ nullo contincta colore. Vinco fieri*, ut apud Horatium, *Vincit enim stultos ratio insanire poëtas*. Integer vero sit locus, conjecturam meam non pertinaciter defendam. Lucretius, v. 9. primo probat rerum semina non esse colorata, quia omnis color mutari potest, at semina rerum sunt immutabilia, aliter omnia in Nihilum reciderent. *Ποιότης*

πᾶσα Ἀτόμοις ἐνυπάρχουσα καὶ ἰδία μὴ μεταβάλλει, ὥς καὶ αἱ Ἀτόμοι μὴδὲν μεταβάλλουσιν· ἐπειδήπερ δεῖ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίσεων στερεὸν καὶ ἀδιάλυτον, ὃ τὰς μεταβολὰς οὐκ εἰς τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖσθαι. Αἱ δὲ ποιότητες οὐκ ἐνυπάρχουσιν, καὶ μὴ ἰδία, οἷον χρώμα τε καὶ θερμότης, ἐν τῷ μεταβάλλοντι οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα καταλείπονται, ἀλλ' ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἀπόλλυνται. Epicurus, Epist. ad Herodotum. Inde Lucretius: si color esset intrinsecus seminibus, semina forent mutabilia, omnis enim color mutabilis.

756. *Præterea, si nulla Coloris, etc.*] Secundo, v. 19. docet semina nullis coloribus imbuta esse, quia frustra aliquis semina colore tingat. Varias figuras atomis attribue, et ex diverso earum ordine, dispositione, et positura varii colores oriantur: exempli gratia, mare est cærulei coloris, at agitatum fluctibus albescit; semina viz. quæ in uno ordine disposita cæruleum colorem exhibebant, jam in alio constituta album colorem induunt: at vero si color cæruleus esset seminibus natus, nulla agitatione ista principia speciem albam ostentarent.

- (Præterea magni quod refert Semina quæque
 760 Cum quibus, et quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque)
 Perfacile extemplo rationem reddere possis,
 Cur ea, quæ Nigro fuerint paullo ante Colore,
 Marmoreo fieri possint Candore repente :
 765 Ut Mare, cum magni commôrunt Æquora venti,
 Vertitur in canos candenti marmore fluctus ;
 Dicere enim possis Nigrum, quod sæpe videmus,
 Materies ubi permista 'st illius, et ordo
 Principiis mutatus, et addita, demptaque quædam,
 770 Continuo id fieri ut Candens videatur, et Album:
 Quod si Cæruleis constarent Æquora ponti
 Seminibus, nullo possint Albescere pacto ;
 Nam quocunque modo perturbes, Cærulea quæ sint
 Nunquam in Marmoreum possunt migrare Colorem.
 775 Sin alio, atque alio sunt Semina tincta Colore,
 Quæ Maris efficiunt unum purumque Nitorem ;
 Ut sæpe ex aliis Formis, variisque Figuris
 Efficitur quiddam Quadratum, unæque figuræ :
 Conveniebat, uti in Quadrato cernimus esse
 780 Dissimileis Formas, ita cernere in Æquore ponti
 Aut alio in quovis uno puroque Nitore,
 Dissimileis longe inter se, variosque colores.
 Præterea, nihil efficiunt, obstantque Figuræ
 Dissimiles, quo Quadratum minus omne sit extra :
 785 At varii rerum impediunt, prohibentque Colores,
 Quo minus esse uno possit res tota Nitore.

759. *Præterea*] *Propterea*, Gifanius: recte.

766. *Candenti marmore*] Corpus politum marmor dicitur, etiamsi solidum non sit: ita Græci, ita Latini, de mari, de papillis, etc. *Faber*.

775. *Sin alio, atque alio, etc.*] Dixit fortasse quispiam aquam maris ex variis et diversicoloribus atomis concrevisse, unde ille et ille color, modo cæruleus, modo albus enascatur, uti quadratum ex duobus aut quatuor triangulis inclusis componitur, quæ ipsa triangula alias inter sese figuras habeant; sed non ita, inquit, v. 8. nam in quadrato dissimiles formas cernere potes, extra quas est

quadratum (id est quas in sese habet, et continet quadratum); in aqua autem marina nihil tale videas. *Faber*.

778. *Unæque figuræ*] Sic *istæ, alteræ, solæ, ullæ, nullæ*; Plautus, Terentius, Cicero, Lucretius.

783. *Præterea, nihil efficiunt, etc.*] Ver. 4. hoc effugium nullum esse demonstrat, corpora enim diversæ figuræ in alteram diversam figuram consentire possunt, ut triangula in quadratum, at non eadem est colorum ratio, nec diversi colores unquam unum simplicem componunt.

784. *Minus omne sit extra*] Ita Lambinus e codd. dum Marullus, et Nardius: *minus esset in illis*.

Tum porro, quæ ducit et inlicit, ut tribuamus
 Principiis rerum nonnunquam, causa, Colores,
 Occidit, ex Albis quoniam non Alba creantur;
 790 Nec quæ Nigra cluent, de Nigris; sed Variis de.
 Quippe etenim multo proclivius exorientur
 Candida de nullo, quam de Nigrante colore,
 Aut alio quovis qui contra pugnet, et obstet.

Præterea, quoniam nequeunt sine Luce Colores
 795 Esse, neque in Lucem existunt Primordia rerum:
 Scire licet quam sint nullo velata Colore.
 Qualis enim cæcis poterit Color esse tenebris,
 Lumine qui mutatur in ipso, propterea quod
 Recta aut obliqua percussus Luce refulget?
 800 Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur;
 Quæ sita cervices circum, collumque coronat:
 Namque alias fit uti rubro sit clara Pyropo;

787. *Tum porro, quæ ducit, etc.*] Iterum, v. 7. pugnat; qui dicunt unum simplicem colorem ex seminibus alio atque alio colore tinctis effici posse, priorem deserunt opinionem, unicamque suæ sententiæ rationem evertunt: hi enim postulabant colorata semina, ut alba corpora ex albis seminibus, et nigra ex nigris orirentur. Si tamen e principiis diversimode coloratis niger, aut albus color oriretur, tota illa, cui prius fidebant, ratio perit: deinde subiungit album colorem (et idem de aliis dicendum) citius nasci posse ex seminibus nullo, quam e principiis vel nigro, vel alio quovis colore tinctis. Ita hos versus expono, quos alii interpretes nondum intellexerint.

Ibid. *Ducit et inlicit*] Id est, *suadet*: ita fœliciter restituit Lambinus locum maxime corruptum.

791. *Quippe etenim*] Insuper observandum; hanc interpretationem tota disputatio confirmat.

794. *Præterea, quoniam nequeunt, etc.*] Iterum, v. 15. concludit Lucretius semina esse colorum expertia, quia color nil aliud sit quam lux in corpore refracta, vel a superficie opaci corporis reflexa: de luce refracta nihil Poëta, at si prisma seu trigonum vitreum vulgare oculis apponas, senties radios lucis geminam refractionem passos varios colores exhibere: observat autem plumas circa columbæ collum, aut in pavonis

cauda prout recto aut obliquo radio lucis illustratæ sunt, modo flavum, modo viridem, modo flammeum, etc. colorem diffundere; et inde arguit in densis tenebris in quas lux nulla penetrat, et ex quibus nulla reflectitur, nullos prorsus colores esse; ac proinde colores qui redeunte luce in rebus cernuntur, procreari ab ipsamet luce, pro dispositionibus quas res habent ad eam recipiendam, reflectendam, refringendam, et referendam ad oculos. Ideoque quoniam semina nunquam in lucem veniunt, aut radios reflectunt, quasi in densissimis tenebris obruta, sunt prorsus excolora. Epicurus in libro adversus Theophrastum secundo dicit, οὐκ εἶναι τὰ χρώματα συμφυῇ τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ γεννᾶσθαι κατὰ ποιάς τινας τάξεις, καὶ θέσεις πρὸς τὴν ὄψιν. Et rursum, οὐκ οἶδα ὅπως δεῖ τὰ ἐν σκότει ὄντα φῆσαι χρώματα ἔχειν. Plutarchus adv. Colotem.

799. *Recta aut obliqua, etc.*] Nam ex variantia anguli recti aut obliqui variatur color.

801. *Quæ sita*] Quæ circumposita, περικειμένη; coronat: cingit collum et cervicem columbæ; cervix τὸ παχὺ, et τὰ ὀπισθεν, collum τὸ πρόσμυκες, et τὰ ἔμπροσθεν significabit. Faber.

802. *Rubro sit clara Pyropo*] Ita cum Lambino contra omnes codd. *Rubrum Pyropum* dixit Lucretius ut v. 804. *Virideis Smaragdos*.

Interdum quodam sensu fit, uti videatur
Inter Cæruleum virideis miscere Smaragdos.

805 Caudaque Pavonis, larga cum Luce repleta 'st,
Consimili mutat ratione obversa colores;
Qui, quoniam quodam gignuntur Luminis ictu,
Scilicet id sine eo fieri non posse putandu 'st.

Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
810 Pupula, cum sentire Colorem dicitur Album,
Atque aliud porro, Nigrum cum, et cætera, sentit;
Nec refert ea, quæ tangis, quo forte Colore
Prædita sint, verum quali magis apta figura:
Scire licet, nil Principiis opus esse Colores;
815 Sed variis Formis variantes edere tactus.

Præterea, quoniam non certis certa figuris
Est natura Coloris, et omnia Principiorum
Formamenta queunt in quovis esse Nitore:
Cur ea, quæ constant ex illis, non pariter sunt
820 Omnigenis perfusa Coloribus in genere omni?
Conveniebat enim Corvos quoque sæpe volanteis
Ex albis album pennis jactare colorem,
Et nigros fieri nigro de semine Cynos,
Aut alio quovis uno, varioque colore.

825 Quinetiam quanto in parteis res quæque minutas

808. *Scilicet id sine, etc.*] Gifanius et alii, *Scire licet sine eo fieri non posse putandum.*

809. *Et quoniam plagæ, etc.*] Aliud argumentum, v. 7. continetur: in omni coloris perceptione pupilla oculi percipitur, alium vero ictum sentit cum albus color repræsentetur, et alium cum niger, aut quivis alius. At quid semina postulent colores quibus diversimode percutere et ferire possint? principia ista sint tantum diversimode figurata, diversimode etiam disposita, inde variæ imagines orirentur, a quibus oculus diversimode percuteretur, et diversi motus in organis excitarentur. Visus enim, secundum Epicurum, διὰ τῆς τῶν εἰδώλων εἰς τὴν ὄψιν ἐμπτώσεως.

814. *Opus esse Colores*] Ita Nonius: Plautus, *Omnes maritimi milites jam opus sunt tibi.* Similiter Cicero, et Cæsar. Lucretius ipse, lib. I. v. 1050. *Infinita opus est vis Materiai.* Et lib. III. v. 980. *Materies opus est.*

816. *Præterea, quoniam, etc.*] Aliud, v. 9. subjungit argumentum, partim ex confessione eorum contra quos disputat, partim ex constantia colorum, qui in diversis rerum generibus apparent, ductum. Qui colorata fingunt semina certos colores certis figuris non attribuunt, non affirmant quadrata omnia semina nigra esse, nec rotunda alba, triangularia cærulea, etc. Unde igitur ista in quibusdam rerum generibus constantia? Cur omnes corvi *nigri*, cygni interim *albi*? Profecto utrumque genus variis coloribus perfusum videremus, cum semina, e quibus componuntur, variis coloribus contingi possint.

Ibid. Non certis] E MSS. Lambinus. *Nisi certis*, Nardius; imperite.

822. *Ex albis album pennis*] Melius forsan *pennis* quam *pariter* Gassendi.

825. *Quinetiam quanto, etc.*] Iterum, 8. v. disputat. Quodlibet corpus coloratum divide, quo minutiores fiunt particulæ, eo dilutior fit color, et tandem,

Distrahitur magis, hoc magis est ut cernere possis
 Evanescere paullatim, stinguique Colorem;
 Ut fit ubi in parvas parteis discerpitur Aurum,
 Purpura, Pœniceusque color clarissimu' multo,
 830 Filatim cum distractus disperditur omnis:
 Noscere ut hinc possis, prius omnem efflare Colorem
 Particulas, quam discedant ad Semina rerum.

Postremo, quoniam non omnia Corpora Vocem
 Mittere concedis, neque Odorem; propterea fit,
 835 Ut non omnibus attribuas Sonitus, et Odores:
 Sic, Oculis quoniam non omnia cernere quimus,
 Scire licet, quædam tam constare orba Colore,
 Quam sine Odore ullo quædam, Sonituque remota:
 Nec minus hæc animum cognoscere posse sagacem
 840 Quam quæ sunt aliis rebus privata, notisque.

Sed ne forte putes solo spoliata Colore
 Corpora prima manere: etiam secreta Teporis
 Sunt, ac Frigoris omnino, calidique Vaporis,
 Et sonitu sterila, et succo jejuna feruntur;
 845 Nec jaciunt ullum proprio de corpore Odorem.

imo dum particulæ manent sensibiles, evanescit; imprudenter igitur expectamus colores in seminibus rerum, quos in exilioribus corporum partibus frustra quærimus.

827. *Stinguique Colorem*] Sic lib. I. v. 667. *igneis in cœtu stingui*. Lib. IV. v. 1092. *Ardorem in membris qui stinguere possit*. Item Cicero in Arato: *Quem neque tempestas perimet, neque longa vetustas Interimet*, stinguens præclara insignia cœli. Gassendus tamen, *strictim*. Faber arbitratur *stinguique colorem* esse imitationem Platonis, qui colorem flammam e corporibus manantem esse dixit; frigide. Certe Lucretius, vel nunquam inspecto Platone, dixisse potuit purpureum et puniceum colorem, qui pene igniti videntur, extingui.

833. *Postremo, quoniam*] Demum, v. 8. premit adversarios. Omnes concedunt ea corpora quæ nares sentire nequeant inodora esse; illa insuper quæ aures non audiunt sonum non habere. Quidni igitur fatendum illa etiam corpora quæ oculi percipere non valent esse colorum expertia? De qualitatibus enim soli sensus judicant, nec creden-

dum est ullam qualitatem alicui corpori competere, quam illi sensus non attribuant.

841. *Sed ne forte putes, etc.*] Satis de coloribus: cæteris etiam omnibus qualitatibus, odore, frigore, calore, sono, humiditate, sapore, mollitie, lentitudine, raritate, etc. v. 23. sua semina carere demonstrat. Tribus utitur argumentis; 1. Si odorem seminibus concedas, turbabis omnia, gratissimi odores seminum grave-olentium interventu sordescerent, ut in componendis unguentis nisi artifex inolens oleum misceat, suavissimi odores ab oleo corrumperentur. Idem etiam de sapore, sono, calore, et frigore dicendum. 2. Semina dividi non possunt, ideoque nec odorem, neque sonum, neque saporem, neque calorem, neque frigus, quæ constant e particulis e corpore emissis, emittere valent. 3. Si mollitiem, lentitudinem, raritatem, fragilitatem, etc. seminibus apponas, mutabilia insuper efficies, et interitui obnoxia, ideoque res in nihilum reciderent.

844. *Et sonitu sterila*] Vulg. *sterilia*; sed recte *sterila*, ut *deforma* apud Terullianum; et lib. I. v. 341. *sublimia*:

Sicut Amaracini blandum, Stactæque liquorem
 Et Nardi florum, nectar qui naribus halant,
 Cum facere instituas : cumprimis quærere par est,
 Quoad licet, ac potis es reperire, inolentis Olivi
 850 Naturam, nullam quæ mittat Naribus auram :
 Quam minime ut possit mistos in corpore Odores,
 Concoctosque, suo contactos perdere viro.
 Propterea demum debent Primordia rerum
 Non adhibere suum gignundis rebus Odorem,
 855 Nec sonitum, quoniam nihil ab se mittere possunt ;
 Nec simili ratione Saporem denique quemquam
 Nec Frigus, neque item calidum, tepidumque Vaporem, et
 Cætera, quæ cum ita sunt tandem, ut mortalia constent,
 Molli Lenta, Fragosa Putri, Cava corpore raro,
 860 Omnia sunt a Principiis sejuncta necesse 'st,
 Immortalia si volumus subjungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis :
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.
 Nunc ea, quæ Sentire videmus cunque necesse 'st
 865 Ex Insensilibus tamen omnia confiteare
 Principiis constare : neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt ;
 Sed magis ipsa manu ducunt, et credere cogunt,

846. *Amaracini*] Qui plura de unguentis velit, Plinium, Dioscoridem, Theophrastum, Athenæum legat. Qualia qualia sunt unguenta, eadem est argumenti Lucretiani vis et virtus.

847. *Nardi florum*] Lambinus, *florem* : Unguentum viz. ex nardi flore confectum. Solenne optimis autoribus id quod eximium cujusque rei florem appellare : sic *flos vini* apud Plautum, *flos flammæ* apud Lucretium : *flos populi* apud Ennium ; *Flos illibatus populi, suadæque medulla*. Festus in voce *Nectar* legit, *Et Nardi florem Nectar qui floribus halet*.

849. *Potis es reperire*] Carrio e MSS. *potis est reperiri*.

850. *Quæ mittat*] *Quod mittat*, alii.

859. *Molli Lenta, Fragosa Putri, etc.*] Ita legit Turnebus. Sensus est, ubi calor, frigus, tepor reperiuntur, necesse est corpora esse lenta, id est, cedentia, flexibilia propter mollitiem, fragilia

propter putredinem et coctionem, cava propter raritatem, quæ in principiis si statuas, tum omnia ruant necesse est. Hæc Faber. probatur lectio, sed interpretatio displicet; nam mollities, raritas, et similes qualitates æque ac sapor, odor, sonus, frigus, et calor, videntur his verbis a seminibus separari.

864. Hactenus semina rerum calore, frigore, odore, sapore, colore, cæterisque qualitatibus destituta esse demonstravit Lucretius, ex iis tamen res calidas, frigidas, sapidas, et olentes constituit : jam majus opus movet, et docet res sensiles e principiis nullo prorsus sensu præditis componi posse. 1. Fidem experientiæ implorat, v. 9. E stercore putrido vermes nascuntur, at in stercore isto frustra vitam, aut sensum aliquem requiras.

866. *Neque id manifesta refutant*] Solennis Epicuri ratio, οὐ μάχεται τοῖς φαινομένοις : et οὐδὲν τῶν φαινομένων τούτοις ἀντιμαρτυρεῖ. Faber.

Ex Insensilibus, quod dico, Animalia gigni.

870 Quippe videre licet, vivos existere Vermeis
Stercore de tetro, putrorem cum sibi nacta 'st
Intempestivis ex imbribus humida tellus :

Præterea cunctas itidem res vertere sese.

Vertunt se Fluvii, Frondes, et Pabula læta

875 In Pecudes : vertunt pecudes in Corpora nostra
Naturam, et nostro de Corpore sæpe Ferarum
Augescunt vires, et corpora Pennipotentum.

Ergo omneis natura cibos in corpora viva

Vertit, et hinc Sensus animantium procreat omneis :

880 Non alia longe ratione, atque arida ligna
Explicat in flammæ, et in igneis omnia versat.

Jamne vides igitur, magni Primordia rerum

Referre in quali sint ordine quæque locata,

Et commista quibus dent motus, accipiantque ?

885 Tum porro quid id est, animum quod percutit ipsum ?

Quod movet ? et varios sensus expromere cogit,

Ex Insensilibus ne credas Sensile gigni ?

Nimirum, Lapides, et Ligna, et Terra quod una

Mista, tamen nequeunt vitalem reddere Sensus.

890 Illud in his igitur foedus meminisse decebit,

873. *Præterea cunctas, etc.*] Neque exemplum tantum proponit in vermiculis et animalibus dum gignuntur, sed in animalibus etiam genitis, v. 12. cum cibus assumptus ex inanimi animatus evadit: alimentis insensilibus, gramine, frondibus, etc. pecudes, et aves, res totæ sensiles, nutriuntur, istis vescitur humanum genus, ideoque e particulis insensilibus graminis et frondium tandem constituitur. Hæc omnia appositâ similitudine illustrat: lignum aridum in ignem et flammam resolvitur, at non magis distat insensile alimentum a carne viva et sentiente, quam lignum a flamma lucente et clara; et quemadmodum oportet ex ligno extricari particulas, quæ sese cientes, explicantes, novaque ratione disponentes, nova illa lucendi, calefaciendique vi polleant, ita ex cibo secerni oporteat spirituosas particulas, quæ certa ratione diductæ, novoque modo dispositæ energiam hanc sentiendi obtineant. Sensus enim sensilisve rei procreatio ex insensilibus principiis debetur certæ et speciali eorum

magnitudini, figuræ, positioni, ordini, et motui.

885. *Tum porro quid id est, etc.*] Ne argumentis ab experientia ductis repugnare videatur ipsa experientia, cavet v. 16. Negare non potuit ligna lapides terramque commista aliquando insensilia manere, aliter viventes domos, et turres sensiles efficeret. Patetur igitur res insensiles nisi certa figura, et magnitudine donentur, debito motu agitentur, certoque ordine disponantur, nunquam efficere res sensiles; at debita omnia et requisita adhibeantur, animal nascitur e re maxime insensili. Putrescat enim lignum, aut glebæ imbribus resolvantur, et animalium huc et illuc reptantium agmina subito admirabere.

887. *Ex Insensilibus*] Priscianus legit, *Ex Insensibili: credat pro credas*, Lambinus. Et *ni* pro *ne*, Gifanius.

889. *Vitalem reddere Sensus*] Gassendus, *virtutem reddere Sensus*.

890. *Fœdus*] Ita Lambinus e quatuor MSS. Et *fœdus* interpretatur illam conventionem et pactionem, per quam

Non ex omnibus omnino, quæcunque creant res,
 Sensilia extemplo, et Sensus me dicere gigni:
 Sed magni referre, ea primum quantula constent,
 Sensile quæ faciunt, et qua sint prædita Forma,
 895 Motibus, Ordinibus, Posituris denique quæ sint;
 Quarum nil rerum in Lignis Glebisque videmus.
 Et tamen hæc cum sunt quasi putrefacta per imbreis,
 Vermiculos pariunt, quia Corpora materiai
 Antiquis ex Ordinibus permota nova re,
 900 Conciliantur ita, ut debent Animalia gigni.

Deinde ex Sensilibus cum Sensile posse creari
 Constituunt, porro ex aliis sentire suetis;
 Mollia tum faciunt: nam Sensus jungitur omnis
 Visceribus, Nervis, Venis, quæcunque videmus
 905 Mollia mortali consistere corpore creta.

Sed tamen esto jam posse hæc Æterna manere:
 Nempe tamen debent aut Sensum partis habere,
 Aut similia totis Animalibus esse putari:
 At nequeant per se Partes sentire, nec esse.

a me dissentire desinas, mihi que assentire; sed non tanta est librorum auctoritas: *illud foedus* nunquam in Lucretio invenies, sed passim, *illud in his rebus*, quod alii rectius amplectuntur.

892. *Sensilia extemplo*] Alii, *sensile et extemplo*. Florentini autem codices exhibent, *Sensile progigni extemplo, et producere sensus*; plane vitiose.

895. *Posituris denique quæ sint*] Id est, *qualia sint posituris*; sed alii melius legunt, *Posituris denique quæ sint*.

900. *Debent Animalia*] *Debeant*, mavult Lambinus, ut hæc sit sententia; ita conciliantur, id est, tali ordine conjiciuntur et coeunt, ut ex iis ita conjectis et congressis animalia gigni debeant.

901. *Deinde ex Sensilibus, etc.*] Aliud Lucretii argumentum, v. 5. continetur; quia si principia, ex quibus est sensus, sensilia sint, erunt igitur ipsa mollia, cum nulla res dura, solidave, sit capax sensus; quare et erunt corruptibilia, quippe cum, nisi solida sint, distrahi possint, atque idcirco suam Naturam amittere: atqui debent rerum principia, ut declaratum superius est, incorrupta perseverare. Ita optime Philosophus Gassendus. Grammaticum vero Lam-

binum audiamus: deinde cum statuunt sensile ex sensilibus creari posse, quæ quidem sensilia ex aliis sentire consueverunt, nempe ex venis, visceribus, nervis, et similibus; tum faciunt illa sensilia mollia, et ita mortalia: hæc Grammaticus, dum verba potius quam sensum spectat; quippe vitiosos codices sequutus desipit: quid enim sibi velint istæ voces, *ex sensilibus, porro ex aliis sentire suetis*, cum illi, Plato et Anaxagoras, contra quos disputat Lucretius ipsa rerum *principia* statuerunt sensilia? Nullis igitur libris adjutus, sed re ipsa admonitus audacter lego, Denique principii *qui sensile posse creari, etc.*

903. *Tum faciunt*] E codicibus nescio quibus *cum* exhibet Gifanius, et conjicit legendum, *confaciunt*.

906. *Sed tamen esto jam, etc.*] Aliud, v. 12. proponit argumentum: supponamus sensilia hæc rerum principia, quæ Plato et Anaxagoras statuerunt, ac proinde mollia, æterna esse posse, nec interitui obnoxia, haberi tamen sensilia non possunt, neque ut partes, quia partes separatæ non sentiunt, neque ut tota, quia hoc modo essent quædam animalia, ac ideo mortalia, seu corruptibilia, quod adversatur suppositioni.

- 910 Namque aliûm Sensus membrorum respuit omnium :
 Nec manus a nobis potis est secreta, neque ulla
 Corporis omnino sensum pars sola tenere.
 Linqitur, ut totis Animalibus adsimulentur ;
 Vitali ut possint consentire undique Sensu.
- 915 Qui poterunt igitur rerum primordia dici,
 Et lethi vitare vias, Animalia cum sint,
 Atque Animalibu' sint mortalibus una, eademque ?
 Quod tamen ut possint ; ab cœtu concilioque,
 Nil facient, præter volgum, turbamque animantum :
- 920 Scilicet ut nequeant Homines, Armenta, Feræque,
 Inter sese ullam rem gignere conveniendo
 Per Veneris res, extra Homines, Armenta, Ferasque.
 Quod si forte suum dimittunt corpore sensum,
 Atque alium capiunt : quid opus fuit attribui, quod
- 925 Detrahitur ? Tum præterea, (quod fugimus ante,)

910. *Namque aliûm Sensus, etc.*] Interpretes disputant quo modo legendus sit hic versus, et quo ordine collocari debeat. Lambinus, Gassendus, Faber, *Namque aliûm Sensus membrorum respuit omnes*; et v. 912. subjungunt: quasi dixisset Lucretius; pars a toto suo separata aliorum omnium membrorum sensus respuit, ergo pars sola, i. e. a toto sejuncta, totius corporis sensum tenere non potest. Displicet hæc interpretatio; sufficit enim, (respondeant illi qui statuunt semina sensilia,) si pars sejuncta sensum sibi peculiarem, licet non totius corporis sensum retineat. Legendum autem existimo, *Namque aliûm Sensus membrorum res petit omnis*; et v. 909. subjungendum; viz. quælibet pars postulat unionem cum aliis membris, ut sensus capax sit, nam sine vitali partium consensu, ut sæpe Lucretius, nullus est omnino sensus.

917. *Animalibu'—una, eademque*] Una eademque cum animalibus. *Idem facit occidenti*: Horatius. Faber.

918. *Quod tamen ut possint*] Ulterius progreditur, v. 5. Quia licet admittantur et quasi animalia, et immortalia simul, tum nullum animalium, qualia jam visuntur gigni poterit, sui scilicet generis, coalitumve in unam speciem; sed acervus solummodo et congeries variorum animalculorum. Hæc Gassendus: alia Faber, sed pejora: Ponamus sensibilia esse principia, neque tamen corruptibi-

lia, quando ita vis, quid tandem ex illis fieri poterit? Nihil certe præter animalia, non arbor, non metallum, etc.

922. *Per Veneris res*] Pro hoc versu alii libri exhibent, *Sic itidem quæ sunt minimis sentire necesse est*; in aliis invenies, *Sic itidem quæ sentimus sentire necesse est*; e libro quodam cum MSS. comparato substituit Lambinus, *Per Veneris res, etc.* rejicit Gifanius: nec valde necessarius videtur, quippe auferas illum, valet tamen Lucretii argumentum.

923. *Quod si forte suum*] Deinde, v. 7. ridet illos qui asserunt semina sensu quidem prædita esse, at non eo qui postea in animalibus apparet, et aliud subjicit argumentum illi, quod v. 870. continetur, affine: ex ovis nascuntur aves, vermes e putri terra exiliunt, at sensilia ova, aut glebas viventes quis dixerit?

925. *Quod fugimus ante*] *Fugimus*, negavimus, non concessimus, Lambinus; et idem reliqui interpretes: addit Faber; vox est ex usu forensi, ubi *defendere* pro affirmare, assumere; respicit autem locum illum, *Quarum nil rerum in lignis glebisque videmus*: v. 896. Sed qui locum inspicit, sat scio, huic observationi nequaquam consentiet. Legendum igitur arbitror *fugimus*, id est, ponimus seu probamus; et vox ista non incommode respiciet v. 870. ubi pars hujus argumenti proponitur.

Quatinus in Pullos animaleis vertier Ova
Cernimus Alituum, Vermeisque effervere, terram
Intempestivos cum putror cepit ob imbreis :
Scire licet gigni posse ex non Sensibu' Sensus.

- 930 Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri
Posse ex non-Sensu Sensus, sed mobilitate
Ante aliqua tanquam partum, quam proditur extra :
Huic satis illud erit planum facere, atque probare,
Non fieri partum, nisi concilio ante coacto :
935 Nec commutari quicquam sine conciliatu
Primorum, ut nequeunt ullius corporis esse
Sensus ante ipsam genitam naturam Animantis.
Nimirum quia Materies disjecta tenetur
Aëre, Fluminibus, Terris, Flammaque creatis :
940 Nec congressa modo vitaleis convenienti
Contulit inter se motus, quibus omnituentes
Accensi Sensus animantem quamque tuentur.

927, 928. *Vermeisque effervere, terram Intempestivos cum, etc.*] Alii legunt, *Vermesque effervere terram, Intempestivos quam, etc.*

930. *Quod si forte aliquis, etc.*] Duos sequentes versus ita legit Gifanius. *Posse ea non sensu, sensus mutabilitate, Aut aliquo tanquam partu, quod proditur extra.* Nardius, *Posse ex non sensu; sed sensus mobilitate Ante aliqua tangi partum, quam proditur extra.* Hunc locum difficilem et obscurum esse Gassendus, Lambinus, omnes fatentur: Gassendo iudice sensus videtur esse; non bene dici rem sensilem ex principio insensili gigni, si intelligamus illud immutari, et variis immutationibus in sensum tandem perfici; simileque esse, ut dum foetus initio minimus paulatim grandescit, ac paritur magnus. Siquidem, inquit, non unum principium, non singula seorsim sumpta, mutationis capacia sunt; sed natura solum concreta ex principiis pluribus, unde et ista varie dispersa possunt sensu destitui, et idonea tamen ratione coeuntia contexti in rem sensilem: nec valet foetus similitudo, quando is quoque ab initio ex multis constat partibus, pro quarum ratione est magnus, cum singulare principium mutationi nulli subjaceat. Hæc Gassendus: 'Tres diversas lectiones et interpretationes in Lambino quæras, omnes enim displi-

cent: legendum autem, *Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri Posse ex non sensu sensus mutabilitate Ante aliqua, totum partum quam proditur extra.* Et pro obscura et difficili, plana subito erit et facilis sententia. Aliquis enim forsitan dicat, principia rerum quidem esse insensilia, at vi et virtute rei generantis illa principia mutari in sensilia, et sensu gaudere antequam in animal coalescant: huic, v. 13. Lucretius respondet, principia seorsim sumpta mutationis esse prorsus incapacia, nec sensum alicujus animalis produci posse antequam ipsum animal perficiatur; quia sensus postulat eum vitalium motuum consensum, quem in rerum principiis, quæ per aërem, aquam, terram, ignemque (istos philosophos tangit qui omnia e quatuor elementis componi docuerunt) dispersa volitant, frustra requiras.

935. *Commutari*] *Coagmentari*, vel *coamentari*, Muretus; sed *commutari* placet, ut et *principium* pro *primorum* in sequenti versu, quanquam *prima* aliquot locis apud Lucretium pro *principiis* sumantur.

939. *Flammaque creatis*] Gifanius, *terraque creatis*: quasi terra creata diversum aliquod ab ipsa terra elementum constitueret.

941. *Quibus omnituentes*] Alii, *quibus convenienter*.

942. *Accensi Sensus*] Infra Lucretius,

Præterea, quamvis Animantem grandior ictus,
 Quam patitur natura, repente adfligit, et omneis
 945 Corporis, atque animi pergit confundere Sensus.
 Dissolvuntur enim posituræ Principiorum,
 Et penitus motus vitales impediuntur,
 Donec Materies omnes concussa per artus
 Vitaleis Animæ nodos e corpore solvit,
 950 Dispersamque foras per caulas ejicit omneis.
 Nam quid præterea facere ictum posse reamur
 Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere quæque?
 Fit quoque, uti soleant minus oblato acriter ictu
 Reliquiæ motus vitalis vincere sæpe,
 955 Vincere, et ingenteis plagæ sedare tumultus,
 Inque suos quicquid rursus revocare meatus,
 Et quasi jam lethi dominantem in corpore motum
 Discutere, ac pœne amissos accendere Sensus.
 Nam, quare potius lethi jam limine ab ipso
 960 Ad vitam possint conlecta mente reverti,
 Quam quo decursum prope jam siet, ire, et abire?
 Præterea, quoniam dolor est ubi Materiai

pœne amissos accendere Sensus; et l. III. *accensus nobis per viscera sensus.*

943. *Præterea, quamvis Animantem, etc.*] Opus proseguitur, et rursus, v. 10. fidem experientiæ implorat, quippe vehemens ictus, qui nil aliud agit, quam ut solvat texturam et compages corpusculorum, e quibus constat animal, omnem sensum penitus destruit, torpet animal, dissipatur anima, et particulis illius per poros et meatus e corpore ejectis, consequitur interritus.

949. *E corpore*] Alii legunt, *a corpore*: alii, *in corpore*.

950. *Caulas*] Vox Lucretiana, poros seu meatus corporis significans: sic lib. III. v. 256. lib. VI. v. 491. et alibi.

953. *Fit quoque, uti soleant, etc.*] Declarat etiam consequenter, v. 9. si ictus fuerit paullo remissior, posse post aliquantulam corpusculorum exturbationem status restitutionem fieri, quasi dispositione ad motus vitales dominante adhuc, neque omnino resoluta; sic sopiti excitantur sensus, ab ipso mortis limine redit, et convalescit animal. Hæc omnia, fateor, voluit Lucretius, sed an hi versus hæc omnia satis expri-

munt, merito dubium: tota autem integrior foret sententia, si reducatur versus 1009. *Neve putes æterna*, (lego *interna*,) una cum duobus sequentibus (quos in isto, in quo nunc leguntur, loco nihil agere demonstrabo) et versui 958. subjungatur: hic enim positus Lucretii mentem explicabit, et vim objectionis franget, contra quam non satis provisum videtur: quippe aliquis dicat, si ab ictu minus vehementi animæ particulæ disjungerentur, nunquam iterum recolligi possint, sed dispersæ avolarent, et animal interiret; ideoque ictus iste, qui sensum interrumpit, aliquid aliud omnino agit, quam ut particulas animæ discutiatur, et disjungat. Resp. Lucretius, licet ea semina, quæ in rerum superficie sita sunt, quolibet ictu disjuncta avolent; illa tamen, quæ in intimis corporis venis continentur, non tam facile dissipari.

960. *Conlecta mente*] *Conjecta*, Gifanius et alii: imperite.

962. *Præterea, quoniam dolor, etc.*] Deinde, v. 10. probat semina voluptatis et doloris, atque ideo omnis sensus expertia; quippe dolor oritur ex principiorum exturbatione ab eo, quo sunt,

- Corpora vi quadam per viscera viva, per artus
Sollicitata suis trepidant in sedibus intus;
965 Inque locum quando remigrant, fit blanda voluptas:
Scire licet, nullo Primordia posse dolore
Tentari; nullamque Voluptatem capere ex se:
Quandoquidem non sunt ex ullis Principiorum
Corporibus, quorum Motus novitate laborent,
970 Aut aliquem fructum capiant Dulcedinis almæ.
Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.
Denique, uti possint sentire Animalia quæque,
Principiis si etiam 'st Sensus tribuendus eorum:
Quid? genus humanum proprium de quibu' factum 'st?
975 Scilicet et risu tremulo concussa cachinnant,
Et lacrymis spargunt rorantibus ora, genasque,
Multaque de rerum mistura dicere callent,
Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt.
Quandoquidem totis mortalibus adsimulata
980 Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis;
Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.
Quippe sequar, quodcunque Loqui, Ridereque dices,
Et Sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut sit.
Quod si delira hæc, furiosaque cernimus esse;
985 Et ridere potest ex non ridentibu' factus,
Et sapere, et doctis rationem reddere dictis,
Non ex Seminibus sapientibus, atque disertis:

statu, ita et voluptas a restitutione in eundem statum; at rerum principia sunt simplicia, nec eorum partes ab eo, in quo sunt, statu exturbari possunt, nec in eundem iterum restitui.

964. *Sollicitata, etc.*] Concussa. *Trepidant* autem *moventur*, Virgilius crebro; idque ubi nullus formidini locus, itaquesæpenumero et *festinare* significat.

968. *Ex ullis*] Gifanius, *ex illis*. Et docet *motus* in sequenti versu non voci *Κίνησις*, ut Lambinus voluit, sed voci *Κινήσεως* respondere.

972. *Denique, uti possint, etc.*] Tandem ad absurda adigit adversarios, v. 18. quippe si debeant res, sensiles cum sint, gigni ex sensilibus, hoc est similes ex similibus, necesse est ergo hominem, v. c. constare ex principiis quæ ipsa rideant, plorent, ratiocinentur, de mistura rerum, deque seipsis disserant, requi-

rantque e quibus principiis constant: nam ridet, plorat, et ratiocinatur homo; si vero res ridens, plorans, et sapiens e principiis neque ridentibus, neque plorantibus, neque sapientibus componi possit, cur non res sensilis e principiis prorsus insensilibus? Aliud insuper premit absurdum, nam si res ridentes plorantes, etc. e seminibus ridentibus, plorantibus, etc. constituas, ista etiam semina ex aliis similibus componi debent, inde processus in infinitum, nec ullus foret terminus ubi consistere valeas.

973. *Si etiam 'st*] Alii, *si jam*. Pro *factum*, v. 974. et *factus*, v. 985. Gifanius legit, *auctum* et *auctus*: pro *mistura*, v. 977. Gassendus, *natura*.

974. *Proprium*] *Proprie*; Nonius.

979. *Totis mortalibus*] *Totis animalibus*; Gassendus.

Quî minus esse queant ea, quæ Sentire videmus,
 Seminibus permista carentibus undique Sensu?
 990 Denique cœlesti sumus omnes semine oriundi:
 Omnibus ille idem Pater est, unde alma liquenteis
 Humoribus guttas Mater cum Terra recepit,
 Foeta parit nitidas fruges, arbustaque læta,
 Et genus humanum, et parit omnia sæcla ferarum,
 995 Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt,
 Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
 Quapropter merito Maternum nomen adepta 'st.
 Cedit idem retro de Terra quod fuit ante,
 In terras; et quod missum 'st ex Ætheris oris,
 1000 Id rursum Cœli rellatum templa receptant;
 Nec sic interimit mors res, ut Materiai
 Corpora conficiat, sed cœtum dissupat ollis:
 Inde aliis aliud conjungit, et efficit, omnes
 Res ut convertant formas, mutantque colores,
 1005 Et capiant Sensus, et puncto tempore reddant:
 Ut noscas referre, eadem Primordia rerum
 Cum quibus, et quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:
 (Neve putes æterna penes residere potesse

990. *Denique cœlesti sumus*] Longam de ortu rei sensibilis disputationem, v. 32. egregie concludit; colligit enim argumenta antehac deducta, fortius urget collecta, et deinde totam sententiam de ortu sensus explicat: cum terra imbres ex æthere descendentes receperit, fertilis fit, parit segetes, gramina, et fructus quibus homines et bestię, res sensiles, nutriuntur. At pater ille æther insensibilis, imbres etiam descendentes, tellusque mater non magis sensibilis; dissoluta denique animalia partim in æthera avolant, partim in terram, res prorsus insensiles, relabuntur: sic particulę uno modo nullo sensu præditę, alio modo, alioque ordine dispositę, sensiles evadunt. Res etiam sensiles mutato ordine et dispositione seminum torpescunt, et omnem sentiendi vim amittunt.

Ibid. *Semine*] Alii, *stirpe*.

1009. *Neve putes, etc.*] Lambinus in omnibus libris invenit scriptum, *Neve putes æterna penes, etc.* Atque hanc

scripturam quidam interpretantur, *Neve putes corpora prima posse residere penes profundum immensum*; nulla, aut certe absurda sententia. Turnebus, *penes æterna residere*, sic explicat, *in æternis textis remanere*. Lambinus, *Neve putes corpora prima residere posse penes æternitatem omni motu privata*. Idem aliquando putavit legendum *minus* pro *penes*; et tandem conjectando fessus verum hunc cum duobus sequentibus rejicit. *Æterna penes*, in ipsis penetrabilibus, Palmerius. Nescio quis dicit hic nihil sollicitandum, *penes*, id est, *penes nos*, et *minus* subintelligitur. In his versibus explicandis multus est Faber, aliorum sententias rejicit, suamque his verbis exhibet; locus omnino difficilis: Turnebus *penes æterna* sumit pro æternis textis, quod mihi nimis stoicum, nimis *μετέωρον* et metaphysicum videtur, quam ut ita sentire Lucretium existimem. Lambinus olim existimavit pro *penes* legendum *minus*, quod mihi in mentem etiam venerat, priusquam

1010 Corpora prima, quod in summis fluitare videmus
 Rebus, et interdum nasci, subitoque perire):
 Quin etiam refert nostris in Versibus ipsis,
 Cum quibus, et quali sint ordine quæque locata.
 Namque eadem Cœlum, Mare, Terras, Flumina, Solem
 1015 Significant: eadem Fruges, Arbusta, Animanteis:
 Si non omnia sint, at multo maxima pars est
 Consimilis: verum Positura discrepitant hæc.
 Sic ipsis in rebus item jam Materiai
 Intervalla, Viæ, Connexus, Pondera, Plagæ,

ejus commentarios legissem. Ita certe ratio postulat, sed quia duriusculum ei videtur, *corpora prima resident æterna*, ideo alio confugit, ut dicat hos tres versus, qui tamen mihi magnopere Lucretiani videntur, tolli posse; vel ita explicandum τὸ *residere*, ut privationem ab omni motu significet, et *penes æterna* positum fuerit pro *penes æternitatem*. Sed eam quoque sententiam ipsemet Lambinus sibi non satis probari ibidem ostendit, et merito quidem. Gifanius ita scribit, ita omnes vett. libb. Marullus *parum*, et ita Vulg. et Lamb. male: *residere penes æterna* (quod profundum alibi vocat), et in rerum adspectu et facie extare, opposuisse videtur Poëta: ex quibus liquido cuivis constare potest vim sententiæ nulla omnino ratione assecutum eum esse. Sed ubi illud tandem apud Lucretium, ut *profundum* pro *æternis* sumatur? quærat modo. Nam nos τὸ *profundum* in hoc ipso libro pro *infinito* sumi scimus. Dein, quis dubitet omnia corpora, non modo simplicia, sed et concreta esse in *infinito*? ubi enim esse queant nisi in *infinito*, haud sane video. De Latinitate nihil dicam, quippe qui legi sciam apud Terullianum *penes* pro *in*. *Infantes*, inquit, *penes Africam Saturno immolabantur*, in Apologetico. Sed missa hæc facio, neque enim id agitur utrum res sint in *profundo*, seu *penes æterna*, quod nihil est; sed hoc Lucretius ait, Corpora quæ in concretis perire videntur, non perire tamen, neque ideo *minus æterna esse*; quod videre debuerat Gifanius. Itaque ut id ingenue dicam quod sentio, pro *penes* necessario legendum arbitror *minus*, aut *parum*, ut in vulgat. Denique etsi nullum exemplum proferri possit, in quo *residere* positum fuerit pro *esse*, non continuo sequitur errare illum qui

ita existimet. Certe Lucretius plurimis locis usurpavit *manere* pro *esse* simpliciter; at ni frequentia exemplorum probâsset, ea de re dubitarem. Sed ut res tota, qua de agitur, perspicue magis appareat, paucula quædam addi necesse est. Vult probare Lucretius mortem ipsam nil prorsum in corporibus primordialibus ad nihilum redigere, sed ab ea situm modo, figuram, et alia id genus mutari: *Nec sic interimit mors res, ut materiai corpora conficiat*, inquit, id est destruat, consumat; sed tantum cœtum dissipat. *Inde* (id est ex iis corporibus) *aliud aliis conjungit, et efficit omnes res ut convertant formas suas, et capiant sensus* (animentur), *et puncto tempore reddant*, (id est moriantur, nam hæc ad animalia præsertim pertinent,) *ut noscas plurimi referre, etc.* *Et ne putes prima corpora ideo minus æterna esse, quod illa in concretis fluctuare videntur, modo nasci, modo interire*; qui enim nasci illa, et interire putant, falluntur; nam ex oculis nostris subducuntur per interitum *συνκρίματων*, sed non pereunt, quippe ad cætera primordialia reducuntur, seu *ad sua sæcla*, ut mox loquitur, *recedunt*, donec motu sibi ingenito in cœtus novos redeant, etc. *Quod dixi autem de positura et collatione, potest id a simili, ex literarum elementis probari, etc.* An itaque nunc, Lector, tres illos versus tollendos esse putabis? Hæc Faber versibus immeritis nimis favens. Lego autem, *Neve putes interna minus, etc.* et v. 958. subjungo: placet ista conjectura, et scio alios interpretes nihil melius protulisse.

1017. *Discrepitant hæc*] Literarum elementa. Alii, *res*; inepte: hanc emendationem Lambini iudicio debemus.

1019. *Viæ*] Apposite Virgilius, ipse Epicureus, in lib. I. Georg. *Verum ubi*

- 1020 **Concursus, Motus, Ordo, Positura, Figuræ**
Cum permutantur, mutari Res quoque debent.
 Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem :
 Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
 Accidere, et nova se species ostendere rerum.
- 1025 **Sed neque tam facilis res ulla 'st, quin ea primum**
Difficilis magis ad credendum constet ; itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quicquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paullatim ; ut Cœli clarum purumque colorem,
 1030 **Quemque in se cohibent palantia sidera passim,**
Lunæque, et solis præclara luce nitorem :
Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint,
Ex improvise ceu sint objecta repente ;
Quid magis his rebus poterat mirabile dici,
 1035 **Aut minus ante quod auderent fore credere gentes ?**
Nil ut opinor, ita hæc species miranda fuisset ;
Quom tibi jam nemo fessus satiate videndi
Susplicere in cœli dignatur lucida templa :
Desine quapropter novitate exterritus ipsa
 1040 **Exspuere ex animo rationem ; sed magis acri**
Judicio perpende, et, si tibi vera videtur,
Dede manus, aut, si falsa est, accingere contra.

*tempestas, et cœli mobilis humor Muta-
 vere vias.*

1022. *Nunc animum nobis, etc.]* Se-
 minibus jam rite præparatis, et motu
 instructis demandat opus, quo nihil
 certe majus, nihil prudentius, aut au-
 gustius: alios Terrarum orbes, alia As-
 tra, alios Soles, innumeros denique
 Mundos in spatio infinito ædificat; no-
 vum hoc quidem et incredibile, at non
 ideo rejiciendum: modo Memmius at-
 tendat argumenta, et rem ipsam ali-
 quamdiu contempletur, minus insolens
 et admirabilis quotidie apparebit; multa
 enim sunt prorsus stupenda, quibus as-
 sueti homines non amplius suspiciunt,
 v. 25. Ἄλλὰ μὲν καὶ Κόσμοι ἔπειροί
 εἰσιν, οἷοι δὲ μοιοὶ τῶτ' οἷοι ἀνθρώποι.
 Epicurus ad Herodotum.

1028. *Quod non minuant mirarier om-
 nes]* Alii codd. exhibent, *Quod non mi-
 nus fiat mirabile cunctis*, et pro *mirabile*
quicquam in priori versu, Lambinus
 legit, *mirabile quicquam. Minuant mi-*

rarier ; Terentius, Andr. Act. 2. Sc. 3.
Nec tu ea causa minueris hæc quæ facis.

1035. *Ante quod]* *Ante quid*, Lam-
 binus; et sequentem versum ita legit,
Nulli ut opinor ita hæc species miranda
fuisset Quam tibi. Sed aliam lectionem
 sequor, utpote longe potiore; *Nil ut*
opinor, ita hæc species miranda fuisset.
 Sequentem autem versum ita emendat
 Faber, *Quom* (id est *cum*) *tibi jam nemo*
fessus, etc. quasi diceret, et tamen (*ita*
assueti sunt oculi huic spectaculo) *nemo*
hodie dignatur suspicere in cœlum. Illud
 autem *tibi* (Servii voce utor) *vacat*: ut
 mihi apud Virgil. Georg. I. *Jam tunc*
mihi taurus aratro.

1037. *Satiare videndi]* Hunc ipsum
 versum laudat Nonius in voce *satias*,
 docetque Accium, Varronem, Lucilium,
 Sallustium, et Terentium eadem voce
 usos fuisse. In sequenti versu pro *in*
cœli alii legunt, *hinc cœli.*

1040. *Exspuere]* Sic omnes fere codi-
 ces; Lambinus tamen amat *respuere.*

Quærit enim ratione Animus, cum summa loci sit
Infinita foris hæc extra moenia mundi;

1045 Quid sit ibi porro, quo prospicere usque velit mens,
Atque animi jactus liber quo pervolet ipse.

Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infra, superaue, per Omne
Nulla 'st finis, uti docui, res ipsaque per se

1050 Vociferatur, et elucet natura Profundi:

Nulla jam pacto verisimile esse putandum 'st,
Undique cum vorsus spatium vacet infinitum,
Seminaque innumero numero, summaque profunda
Multimodis volitent æterno percita motu,

1055 Hunc unum Terrarum orbem, Cælumque creatum;

Nil agere illa foris tot corpora Materiai:

Cum præsertim hic sit natura factus, et ipsa

Sponte sua forte offensando semina rerum

Multimodis, temere, incassum, frustraue, coacta

1060 Tandem cooluerint ea, quæ conjuncta repente

Magnarum rerum fierent exordia semper,

1043. *Quærit enim ratione Animus*] De quatuor hisce versibus litigant interpretes, dum alii fastidiunt, quos alii amplectuntur: ego quidem nec absurdos esse video, nec inutiles; explicant enim futuræ disputationis argumentum, idque non inepte, si modo ita ut edidi legantur. Fayus legit, *Quærit enim ratio ne animi*, id est, *an animus inquirat, aut dubitat?* et quarto versui notam interrogationis subjungit. Non opus est isto acumine.

1047. *Principio, nobis in cunctas, etc.*] Infinitum esse spatium, et in illo spatio infinita semina volitare, si Epicurum audias, certum est: at in hunc, quem nos incolimus, mundum omnia ista infinita semina non coaluerunt; quid nunc igitur credamus semina in alia spatii infiniti parte compages huic nostro mundo vel prorsus similes vel dissimiles componere, præsertim cum eadem *natura* ubique regnat, et in omnibus spatii infiniti partibus eodem jure utitur. Hoc argumentum v. 19. continetur. Αἱ τε γὰρ Ἀτομοὶ ἀπειροὶ οὖσαι, φέρονται καὶ πόρρω τούτου, καὶ ἀλλυδὶς ἄλλαι εἰς ἀπεργασίαν Κόσμων ἀπείρων συνέρχονται· οὐ γὰρ κατανήλωνται αἱ τοιαῦται Ἀτομοὶ (ἐξ ὧν ἂν γένοιτο ὁ Κόσμος οὗτος, ἢ ἐξ ὧν ἂν ποιηθείη ἄλλος) οὐτ' εἰς ἓνα, (ita legit Meibomius,) οὐτ' εἰς πε-

περασμένους, οὐθ' ὅσοι τοιοῦτοι, οὐθ' ὅσοι διάφοροι τούτῳ, ὥστε οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπειρίαν τῶν Κόσμων. Epicurus ad Herodot.

1050. *Profundi*] Infiniti. Vide v. 1094.

1052. *Undique cum vorsus*] Ita omnes libri: Lambinus tamen legit, *cum quoquo vorsus*; istamque lectionem, ut et omnia inepta Fayus approbat.

1054. *Æterno—motu*] Est enim ingenuus atomo motus. *Faber*.

1060. *Cooluerint*] Cum reperissem in libris scriptis partim *colarint*, partim *coierint*, partim *coierunt*, *cooluerint* reposui; quæ scriptura perspicue vera est. *Coolescere* autem valet *concreescere*, et *coagmentari*; *olescere* enim (ut docet Festus) valet *crescere*: quo verbo utitur idem Lucretius infra eodem libro. *Donec olescendi summum tetigere cacumen*. Ubi tamen quidam legunt *alescendi*, male. *Lambinus*.

1061. *Exordia semper*] Pessime: neque enim *semper* cum *repente* convenire potest. Errorem autem ut viderent interpretes, certe scripturæ varietas satis efficere debuerat. Hic enim versus in lib. V. repetitus fuit, sed novo etiam mendo deformatus: sic enim ibi legitur, *Tandem convenient ea, quæ conjuncta, repente Magnarum rerum fiant exordia sæpe*

Terrai, Maris, et Coeli, generisque Animantum.
 Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse 'st
 Esse alios alibi congressus materiai,
 1065 Qualis hic est, avido complexu quem tenet æther.
 Præterea, cum Materies est multa parata ;
 Cum Locus est præsto ; nec res, nec causa moratur
 Ulla : geni debent nimirum, et confieri res.
 Nunc et Seminibus si tanta 'st copia, quantam
 1070 Enumerare ætas animantum non queat omnis ;
 Visque eadem, et natura manet, quæ Semina rerum
 Conjicere in loca quæque queat, simili ratione,
 Atque huc sunt conjecta : necesse 'st confiteare
 Esse alios aliis Terrarum in partibus orbeis,
 1075 Et varias Hominum genteis, et sæcla Ferarum.
 Huc accedit, ut in Summa res nulla sit una,
 Unica quæ gignatur, et unica, solaque crescat,
 Quin cujusque sient sæcli, permultaque eodem

Sed et hic et illic scribendum est non *semper*, non *sæpe*, sed *nempe* ; *Magnarum rerum fierent exordia, nempe Terrai, maris, et coeli, etc.* Vitium autem ex compendiarum scribendi ratione natum est, nam pro *nempe* scribebant *nēpe*, unde procuderunt illud *sæpe*, quemadmodum *ex sæpe τὸ semper* procreavere : Faber. At vero ista tinnientia, *Conjecta repente* — *Exordia nempe*, quæ auris pati potest ?

1065. *Avido*] Vasto, ingenti : sic lib. V. *Inde Avidam partem montes sylvæque ferarum Possedere.* Lambinus.

1066. *Præterea, cum Materies est, etc.*] Iterum, v. 10. hoc modo arguit. Positis omnibus ab rem aliquam producendam requisitis, quidni res ista producat? At est sufficiens materiæ copia, idoneus insuper locus, nec deficit ista vis naturæ, quæ hunc mundum ex seminibus fortuito occurrentibus composuit ; quidni, igitur, præparatam et sibi obedientem materiam, in aliis etiam spatii infiniti partibus conjungat, et cælum, terras, mare, homines, atque animalia producat? Metrodorus dicit, ἀποπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἓνα στάχυν γεννηθῆναι, καὶ ἓνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ· ὅτι δὲ ἀπειροὶ κατὰ τὸ πλῆθος, δῆλον ἐκ τοῦ ἀπειρα τὰ αἷτια εἶναι, εἰ γὰρ ὁ μὲν κόσμος πεπερασμένος, τὰ δὲ αἷτια πάντα ἀπειρα ἐξ ὧν ὅδε ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι· ὅπου γὰρ τὰ πάντα γέγονεν αἷτια, ἐκεῖ

καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Plutarchus de Placit. Phil. lib. I. cap. 5. Ita hoc et superius argumentum complectitur Metrodorus familiaris Epicuri.

1068. *Geni*] *Geri*, Gifanius, qui de hac voce cum Lambino perpetuo litigat ; suam sententiam e libris tuetur Gifanius : se defendit Lambinus v. 1074. *Unica quæ gignatur, etc.*

Ibid. Confieri] Alibi Lucretius ; et Virgilius, lib. IV. *Æneid. Nunc quæ ratione quod instat Confieri possit, paucis adverte, docebo.*

1076. *Huc accedit, ut in Summa, etc.*] Tertium denique, v. 13. proponit argumentum ; res omnes creatas circumspice, in unoquoque genere plurima, quæ vocant, individua invenies ; in genere humano homines, in ferino feras, etc. Unicum igitur solem, unicamque terram dices ? Inepte id quidem, cum sol, terra, cælum, etc. sint tam interitura, (ideo autem genera animalium plurima complectuntur, quia singula intereunt, ut isti philosophi affirmant, contra quos disputat Lucretius,) quam cætera concreta.

1078. *Quin cujusque, etc.*] Hic versus cum sequenti Lucretianus non est, quod et Lambinus vidit : Faber. Libros sequitur Gifanius, retinet, licet non approbet. Corrupti forsan, at mutilus sine illis locus, ideo omissis aliorum

Sint genere ; in primis animalibus indice mente :

- 1080 Invenies sic montivagum genus esse Ferarum,
 Sic Hominum genitam prolem, sic denique mutas
 Squamigerum pecudes, et corpora cuncta Volantum.
 Quapropter Cœlum simili ratione fatendum 'st,
 Terramque, et Solem, Lunam, Mare, cætera, quæ sunt,
 1085 Non esse unica, sed numero magis innumerali,
 Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
 Tam manet his, et tam nativo hæc corpore constant,
 Quam genus omne, quod his generatim rebus abundat.
 Quæ bene cognita si teneas ; Natura videtur
 1090 Libera continuo Dominis privata superbis,
 Ipsa sua per se sponte omnia Diis agere expers.
 Nam (proh sancta Deûm tranquilla pectora pace,
 Quæ placidum degunt ævum, vitamque serenam !)
 Quis regere Immensi Summam, quis habere Profundi
 1095 Indu manu validas potis est moderanter habenas ?
 Quis pariter Cœlos omneis convertere ? et omneis
 Ignibus ætheriis terras suffire feraceis ?

conjecturis, hoc modo corrigendos censeo : *Unica quæ gignatur, et unica, sola-que crescat* Cujuscunque siet sæcli ; *per-multaque eodem Sunt genere : imprimis animalibus injice mentem ; Invenies sic montivagum, etc.* *Injice mentem* a Lipsio accepi ; et ex his vocibus commoda et digna Lucretio sententia effingi potest.

1081. *Genitam prolem*] Nescio quis *geminam*, i. e. utrumque sexum.

1085. *Unica*] *Unum*, MS. Nonii, qui laudat hunc versum in voce *innumeralis* : at MS. isti ne credas.

1089. *Quæ bene cognita si teneas, etc.*] Ver. 15. e positis pro more Lucretius in Providentiam impetum facit : pace et otio Deos olim donavit, quia nihil beatum quod negotiosum ; jam vero fœlix beatumque numen aliquibus curis distringi posse supponamus ; quæ autem vis infinitos mundos regere, quæ solibus, terris, etc. innumeris præsidere valeat ? Infiniti enim mundi major sunt provincia quam ut a Deo vel maxime negotioso commode administrari possit. Hæc impius de pusillo isto Deo quem homini similem effinxit. Scommate denique, quo Athei communiter utuntur, concludit omnia, et certe fœlicius scom-

mate quam argumento, contra providentiam pugnatur. Καὶ μὴν ἐν τοῖς μετεώροισι φορὰν, καὶ τροπὴν, καὶ ἐκλείψιν, καὶ ἀνατολὴν, καὶ δύσιν, καὶ τὰ σύστοιχα τοῦτοις, μήτε λειτουργοῦντος τινὸς νομίζειν χρῆναι δεῖσθαι, μήτε διατάττοντος ἢ διατάξαντος, καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν μακαριότητα ἔχοντος μετὰ ἀφθαρσίας· οὐ γὰρ συμφωνοῦσι πραγματεῖαι, καὶ φροντίδες, καὶ ὄργαι καὶ χάριτες μακαριότητι, ἀλλὰ ἀσθενεία, καὶ φόβω, καὶ προσδεήσει τῶν πλησίων. Epicurus ad Pythoclem.

1095. *Indu*] Vel *endo*, i. e. *in* : sic lib. IV. v. 776. lib. VI. v. 890.

1096. *Cœlos*] Quia infinitos mundos statuebant Epicurei, hinc factum esse ut Lucretius Epicureus τὸ *cœlos* numero multitudinis, quæ vox ἐνικῶς semper dicitur, teste Frontone Cornelio apud Gellium, lib. XIX. cap. 8. Tanaquillus Faber ad Lucretium observabat ingeniose : τὸ *cœli* tamen πληθυντικῶς occurrit in hoc versu vetustissimi poetæ ; *Jupiter in cœlis, Cæsar regit omnia terris.* Menagius.

1097. *Suffire*] Calfacere, suffumigare, vaporare : sic lib. IV. *Et miseram tetrīs se suffit odoribus ipsa.* Et Virgilius, Georg. IV. *Et suffire thymo, cerasque recidere inanes.*

Omnibus inque locis esse omni tempore præsto ?
 Nubibus ut tenebras faciat, cœlique serena
 1100 Concutiat sonitu ? tum fulmina mittat, et ædeis
 Sæpe suas disturbet, et in deserta recedens
 Sæviat exercens telum, quod sæpe nocenteis
 Præterit, exanimatque indignos, inque merenteis ?
 Multaque post Mundi tempus genitale, diemque
 1105 Primigenum Maris, et Terræ, Solisque coortum,
 Addita corpora sunt extrinsecus, addita circum
 Semina, quæ magnum jaculando contulit OMNE :
 Unde Mare, et Terræ possent augescere ; et unde
 Adpareret spatium Cœli domus, altaque tecta
 1110 Tolleret a terris procul ; et consurgeret Aër.
 Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, et ad sua sæcla recedunt :
 Humor ad Humorem, Terreno corpore Terra
 Crescit ; et Ignem Ignes procudunt, Ætheraque Æther :
 1115 Donicum ad extremum crescendi perfica finem

1099. *Cœlique serena*] Hic multa Faber, quasi oblitus sui fuisset Lucretius, qui alibi negabit, et quidem accurate, fieri unquam posse ut cœlo *sereno* tonet ; vel saltem ex vulgi sententia, non sua loqueretur. *Cœli serena* melius interpreteris *ampla et spatiosa cœli templa* : quid enim ex vulgi sententia loqueretur Poëta, cum ad argumentum suum nihil faceret ? quid denique cœlum *serenum* cogitaret, cujus faciem tenebrosis nubibus in priori versus parte obscuraverat ? Nihil hic de palponibus sacerdotibus Lucretius ; nihil Virgilius, cum cecinit Georg. I. *Non alias cœlo ceciderunt plura sereno Fulmina*. Nec aulæ imponere voluit Horatius, *Plerumque per purum tonantes Egit equos volucremque currum*. Naso opus est, ut inquis, Faber, ut causas, rationesque, et consilia scriptorum sagaciter odorari possis, sed nasum nolo nimis nasutum.

1101. *Deserta*] *Diversa*, Gassendus ; et in sequenti versu pro *quod*, quidam codd. exhibent *quo*.

1103. *Indignos*] Ut ipse explicat, *immerentes*. Sic Horatius, Sat. 2. lib. II. *Cur eget indignus quisquam te divite ?* Et Cic. Tusc. IV. Misericordiam datam esse dicunt ad opem ferendam, et calamitates hominum *indignorum* sublevandas.

1104. *Multaque post Mundi, etc.*] Mun-

dos infinitos extruxit, mortales asseruit, animalibus similes, atque ideo nutriri, crescere, aliquando etiam diminui, senescere, et ad interitum vergere affirmat, v. 17. Infinitum enim universum subministrat semina, quibus receptis et debite conjunctis crescit mundus, et fit vegetior : cum tot semina emittit quot recipit, tum consistit, id est neque crescit, neque diminuitur ; cum vero plura e mundo emittuntur semina, quam recipiuntur et debite conjunguntur, tum debilius fit mundus, et senescit.

1107. *Semina, quæ magnum, etc.*] Sine dubio hic versus non est Lucretii, sed ab aliquo sibi nimium arrogante pro Lucretiano interpositus est, quasi aliquid deesset ; itaque eum delendum censeo ! Lambinus. Quam sententiam qui sequitur, errabit. Vid. lib. I. ver. 995.

1109. *Adpareret*] Ita optime in secunda editione emendavit Lambinus (*aptaret* alii) : *adparere* autem ab *adpario*, proprie est quod Græce *προσκρασθαι*, *acquirere* aliquid, *adjungere*. Faber.

1112. *Ad sua sæcla*] *Ad sua semina cedunt*, alii : *ad sua fœdera*, alii : frustra : dum et codices, et ipse poëta alibi exhibet *sua sæcla*.

1115. *Perfica*] *Effectrix, perfectrix ; perfice*, Gifanius, et Pareus, id est perfecte ; ne credas lector. Alia vero præ-

Omnia perduxit rerum Natura creatrix;
 Ut fit, ubi nihilo jam plus est, quod datur intra
 Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
 Omnibus his ætas debet consistere rebus;

1120 His Natura suis refrænat viribus auctum.

Nam, quæcunque vides hilario grandescere adauctu,
 Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ:
 Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt,
 Dum facile in venas cibus omnis diditur; et dum

1125 Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant,
 Et plus dispendi faciant, quam vescitur ætas:
 Nam certe fluere, ac decedere corpora rebus
 Multa, manus dandum 'st; sed plura accedere debent,
 Donicum olescendi summum tetigere cacumen:

1130 Inde minutatim vireis, et robur adultum

Frangit, et in partem pejorem liquitur ætas.
 Quippe etenim quanto est res amplior, augmine demto,
 Et quo latior est, in cunctas undique parteis
 Pluria eo dispergit, et a se corpora mittit;

ter naturam Dea olim dicebatur *perfica*. Arnobius, lib. IV. adversus Gentes, p. 131. *Etiāne perfica una est e populo numinum, quæ obscenas illas et luteas voluptates ad exitum perficit dulcedine inoffensa procedere?* Et pag. 133. *Pertundæ* perficam conjungit.

1119, 1120. *His ætas*, et *His Natura*] Alii, *hic ætas*, et *Hic Natura*, e codicibus.

1121. *Nam, quæcunque vides, etc.*] Quoniam mundos suos aliquando crescere, aliquando diminui asseruit, totam rationem et incrementi et decrementi in animalibus (et eadem est rerum aliarum ratio), ver. 23. explicat. Crescunt autem animalia, quia in prima ætate plus alimenti convertitur in animalissubstantiam, quam ex illa depereat: media tantundem convertitur, quantum deperit; ideo consistit animalis ætas, id est, neque crescit, nec decrescit animal: extrema autem ætate amplius deperit quam convertitur. Ita crescunt et decrescunt animalia, at unde evenit quod in prima ætate plus recipitur et adjungitur, in media tantundem, in extrema minus, nondum inquit poëta, latet causa, et, id scio, atheos semper latebit.

1126. *Quam vescitur ætas*] Aliquis, *pascitur*. In illo versu, *Et plus dis-*

pendi faciant, quam vescitur ætas. Plane aliquid est quod contra poëtæ mentem faciat, constat quippe hæc verba *quam vescitur*, opposita illis esse, *plus dispendi faciant*: itaque τὸ vesci significaret *acquirere*, *parare*, etc. cui rei linguæ Latinæ usus reclamatur. Quamobrem hunc locum ita semper legendum existimavi: *Et plus dispendi faciant quam nancitur ætas*. *Nancitur* autem fit a *nancior*, id a *nancio* est, quod olim usurpavit Gracchus, ut ex *Prisciano* novimus: ex *nancio* autem nova proles orta est *nanciscor*, quam recentior usus retinuit; *nancior* autem significat *occupo*, *prehendo*, *cipio*; in XII. Tab. *Siquid pignoris nancitor sibi habeto*. Inde *renancitur* apud Paulum Diaconum Festi Epitomisten, pro *reprehendit*, seu *iterumprehendit*. Faber. Festi tamen codd. exhibent, *renanciscitur*. Lucretii codd. *vescitur*, quæ vox forsā commode retineri potest.

1127. *Ac decedere*] *Atque recedere*, alii: et pro *multa, manus dandum est*, in sequenti versu, *multimodis, dandum est*.

1129. *Donicum olescendi*] Vid. ver. 1060.

1132. *Augmine demto*] Bene: nec *augmine adepto* recte scribitur.

- 1135 Nec facile in venas cibus omnis diditur eii;
 Nec satis est, pro quam largos exæstuat æstus,
 Unde queat tantum suboriri, ac suppeditare,
 Quantum opus est, et quod satis est, Natura novare.
 Jure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
 1140 Sunt; et cum externis succumbunt omnia plagis:
 Quandoquidem grandi tibus ævo denique defit;
 Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
 Corpora conficere, et plagis infesta domare.
 Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
 1145 Expugnata dabunt labem, putreisque ruinas:
 Omnia debet enim cibus integrare novando;
 Nequicquam, quoniam nec venæ perpetiuntur
 Quod satis est, neque quantum opus est, natura ministrat.
 Jamque adeo affecta 'st ætas, effœtaque tellus
 1150 Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit
 Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.
 Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne

1136. *Nec satis est, pro quam largos, etc.*] Lambinus legit, *Nec sitis est quæ per largos, etc.* totumque versum tanquam adulterinum rejicit. Faber ita legit, *Nec satis est, præquam largos exæstuat* auctus. Cujus hic erit sensus. *Ubi corpus ad crescendi cacumen venit, tum defiuere, et minui debet, quia nihil satis est, unde tantum suboriri possit, præquam exæstuat largos auctus, id est substantiam prius acquisitam amittit.* Auctum enim vocat eam substantiam, qua illud aut illud corpus auctum est, ut et alibi. Nulla est utriusque interpretis conjectura; iniquus ille, qui rejicit hunc versum, nec æquior ille qui emendat. Quis enim nescit corpora animalium tantam effluviorum copiam quotidie emittere, ut alimentum, nisi copiose subministratum, illis reparandis non sufficiat? Jure igitur legitur, *nec satis est*: quis etiam ignorat effluvia ista in modum aquæ e fistulis expressæ erumpere? Quænam igitur vox significantior ista voce *æstus*?

1144. *Sic igitur magni quoque*] Demum, ver. 29. concludit: Mundum eo modo quo animalia senescere, meatus, viz. quos in animalibus venas voces, assiduis corporum externorum ictibus labefactati, ægre recipiunt materiam mundo reparando idoneam ex infinito

defluentem: et jam tam late expansa est hæc compages, ut plus materiæ e se dimittat, quam ex infinito accipit, atque ideo diminuatur necesse est, et devigescat. Quin ut Epicurus statuit, omnia genera animalium, fruges, arbores, etc. sponte sua tellus olim produxit, quam tamen hodie effœtam sentimus, ideoque ipsam senescere fatendum est.

1145. *Putreisque ruinas*] Gassendus, *tristesque*.

1146. *Omnia debet enim cibus, etc.*] Huic versui nonnulli subjungunt versum prorsus ineptum, *Et fulcire cibus, ac omnia sustentare*. Hic enim delendus est, imo, si libri permetterent, tres alios rejicerem.

1149. *Jamque adeo affecta 'st ætas, etc.*] Lambinus præfert, *Jamque adeo fracta est ætas, affectaque tellus*; nec rejicit, *Jamque adeo affecta est ætas, affectaque tellus*.

1152. *Haud (ut opinor) enim, etc.*] E terra inquam hæc omnia orta, neque enim, ut isti providentiæ assertores, aiunt, animalia e cœlo per catenam illam, quam unus hominum Homerus vidit, demissa sunt; neque porro mari, et fluctibus littora pulsantibus edita: sed quæ tellus hodie omnia genera alit, illa ipsa est quæ cuncta protulit. *Faber.*

Aurea de Cœlo demisit funis in arva;
 Nec mare, nec fluctus plangentes saxa creârunt:
 1155 Sed genuit Tellus eadem, quæ nunc alit ex se.
 Præterea nitidas fruges, vinetaque læta
 Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit:
 Ipsa dedit dulceis foetus, et pabula læta;
 Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore:
 1160 Conterimusque boves, et vires agricolarum;
 Conficimus ferrum vix arvis suppeditati:
 Usque adeo pereunt foetus, augentque labores.
 Jamque caput quassans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem;
 1165 Et cum tempora temporibus præsentia confert
 Præteritis, laudat fortunas sæpe parentis;
 Et crepat, antiquum genus ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerârit finibus ævum,
 Cum minor esset agri multo modus ante viritim:
 1170 Nec tenet, omnia paullatim tabescere, et ire
 Ad scopulum spatio ætatis defessa vetusto.

1160. *Conterimusque boves, etc.*] Hi duo versus unde olim malum pedem tulere, eo et referri debent, neque enim Lucretii lucerna digni sunt: *Faber*. Gifanius legit, *Conterimusque boves, et vires agricolarum Conficimus. Seris vix arvis suppeditati Usque adeo pereunt foetus, etc.* Sera autem arva, tristia, quæ fructum ægre reddunt: ut *sera mors*, *Æneid. VI. Mors gravis, et serum bellum* apud Sallustium: *grave bellum*, *Servius*. Quidam legunt, *Conficimus, ferrum vix arvis suppeditârit*.

1162. *Usque adeo pereunt foetus*] Palmerius *parcunt* foetus, id est, parcius redduntur, et augentur labores.

1167. *Et crepat, antiquum genus, etc.*] Argumento, quod modo duxerat ex Epicuri placitis, subjungit poëtarum fabulas de aureo seculo, viz. tunc temporis mire fertilis erat terra, omnia sponte produxit, quæ jam multo labore subacta

ægre homines sustentat: conscius autem poëtas istos hanc terræ fertilitatem numinis benevolentis piis hominibus faventis attribuisse, istam opinionem scommate impugnat, et despicit ignorantiam illorum, qui tellurem senio effectam fieri nondum intellexerint.

1168. *Perfacile—tolerârit—ævum*] Beati viverent: sic enim hunc locum capio, ut illum Terent. *Quam vos facile vivitis*. Inde apud Homerum, *Dii þeîa ζωvτες* dicuntur. *Faber*.

1171. *Ad scopulum*] Ad interitum; translatus a navi quæ infligitur scopulo: *Lambinus*. Per *scopulum* intelligit exitium, labem, ruinam: *Faber*. Salmasius autem asserit scopulum esse metam, seu parvum scopum; sic Suetonius in Domitiano, cap. 19. Nonnunquam pueri procul stantis, præbentisque pro *scopulo* dispansam dextræ manus palmam, etc.

IN hoc libro positæ sunt omnes Epicuri fortunæ, exiguæ quidem istæ, quas tamen multi olim affligerunt, et Tullius diripuit. Instaurare demum magno conatu nititur Lucretius, eo successu, quem meretur: idem enim Epicuri

opinionibus accidit quod foetui mali staminis, copiosum licet, et saluberrimum alimentum ingeras, debilis tamen manet, et infirmus.

A v. 66. ad v. 82. docet Poëta Motum esse, nec diffitemur: motum etiam

rerum omnium e motu seminum oriri; illud quoque agnoscimus: sed dum, v. 82. pondus seminibus, et inde motum attribuit, nimium sibi et suis atomis indulget: quis pondus omni materiæ, et quis corporibus ejusdem molis idem pondus concedat? Sensus enim et experientia reclamant. Vidit autem Epicurus lapides, ligna, cuncta denique intra mundi hujus ambitum contenta deorsum tendere, atque ideo credidit omnia ab æterno descendisse, quam opinionem qui amplectitur, næ ille erit nitidissimus de grege Epicuri philosophus: idem enim ac si diceret, rotas, elateres, et reliqua machinæ alicujus membra id factura seorsim, quod conjunctim faciunt. Sed ut hoc quoque largiamur; Habemus tandem infinita semina per inane infinitum pari passu, et æquali velocitate deorsum tendentia. In immensitate latitudinum, longitudinum, altitudinum, infinita vis innumerabilium volitat atomorum, quæ interjecto inani cohærescunt tamen inter se, et aliæ alias apprehendentes continuantur, ex quo efficiuntur hæ rerum formæ et figuræ. Unde vero aliæ alias apprehendant, cum pari velocitate omnes ferantur? viz. paullum, et quam minimum declinant, v. 220. Sed ipsa hæc declinatio ad libidinem fingitur, (ait enim Lucretius declinare atomos sine causa, quo nihil turpius physico,) et illum motum naturalem omnium ponderum e regione inferiorem locum petentium sine causa eripuit atomis. Nec tamen id, cujus causa hæc finxerat, assecutus est; nam sive omnes atomi declinabunt, nullæ unquam cohærescent; sive aliæ declinabunt, aliæ suu nutu recte ferentur, erit hoc quasi provincias atomis dare, quæ recte, quæ oblique ferantur. Tullius primo de Finibus.

Hanc difficultatem sensit ipse Lucretius, v. 225. ubi non tam solvit, quam vi ejus succumbit oppressus et prostratus. Sed v. 251. aliam difficultatem movet, cujus ope vim prioris effugere conatur; vel, ut sepia, tenebras et caliginem offundit, ut difficilius inveniri et capi possit. Asserit enim sine ista seminum declinatione Libertatem Voluntatis, quam in omnibus animalibus sentimus, explicari non posse. Respondet Cicero, lib. I. de Natura Deorum: Hoc persæpe facitis, Epicurei, ut cum aliquid non verisimile dicatis, et reprehensionem effugere velitis, efferatis aliquid quod omnino ne fieri possit, ut

satius fuerit illud ipsum, de quo ambigebatur, concedere, quam tam impudenter resistere: velut Epicurus, cum videret, si atomi ferrentur in locum inferiorem suoapte pondere, nihil fore in nostra potestate, quod esset eorum motus certus et necessarius; invenit quo modo necessitatem effugeret, quod viz. Democritum fugerat. Ait atomum, cum pondere et gravitate directo deorsum feratur, declinare paullum: hoc dicere turpius est, quam illud, quod vult, non posse defendere. Et libro de Fato: Epicurus uno tempore res duas suscipit inenodabiles, unam, ut sine causa fiat aliquid, ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat; quod nec ipsi, nec cuiquam physico placet: alteram, ut cum duo individua per inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet. Fusius deinde hanc causam agit in eodem libro. Quæ ergo nova causa in natura est quæ declinat atomum? aut num sortiuntur inter se, quæ declinet, quæ non? aut cur minimo declinet intervallo, majore non? aut cur declinet uno minimo, non declinet duobus aut tribus? Optare hoc quidem est, non disputare; nam neque extrinsecus impulsam atomum loco moveri et declinari dicis, neque in illo Inani, per quod feratur atomus, quidquam fuisse causæ cur ea non e regione ferretur, nec in ipsa atomo mutationis aliquid factum est, quamobrem naturalem sui ponderis motum non teneret. Ita cum attulisset Epicurus nullam causam quæ istam declinationem efficeret, tamen aliquid sibi dicere videtur, quum id dicat quod omnium mentes aspernentur et respuant. Ita Hortos Epicuri vastat Cicero, et evertit totam illam, quæ providentiæ iniquior est, philosophiam.

Melius tamen succedit longa illa a v. 333. ad versum 580. disputatio de varietate figurarum quæ in seminibus invenitur; similiter illa de seminibus diversimode figuratis in unoquoque composito contentis, a v. 581. ad v. 728. Argumentum enim fabulis subinde introductis ornat, et sententiam suam variis, iisque firmissimis rationibus confirmat.

Nec ullus unquam Epicuræ philosophiæ adversarius effugiet ista argumenta, quibus a v. 729. ad v. 1021. demonstrat semina coloris, odoris, caloris, omnis denique qualitatis, et sensus esse expertia: originem sensus ipse, fateor, non recte explicat, at sensum animalium

sensilibus principiis (quod unum in hoc libro agit) minime deberi, eo quo Lucretium decuit, acumine persuadet.

Quod denique, a v. 1022. ad v. 1103. innumerabiles mundos extruit, hoc etiam ferri potest, si aliquem architectum adhibuisset. Sed quis credit ex atomorum concursione fortuita hunc mundi pulcherrimum ornatum esse perfectum? An cum machinatione quadam aliquid moveri videmus, ut sphæram, ut horas, ut alia permulta, non dubitamus quin sint opera illa rationis: cum autem impetum cœli cum admirabili celeritate moveri, vertique videamus, constantissime conficientem vicissitudines anniversarias cum summa salute et conservatione rerum omnium, dubitamus

quin ea non solum ratione fiant, sed etiam excellenti quadam divinaque ratione? Quod si mundos efficere potest concursus atomorum, cur porticum, cur templum, cur domum non potest, quæ sunt minus operosa, et multo quidem faciliora? Hæc Cicero providentiæ gratissimus vindex.

Demum a v. 1104. ad v. 1171. Mundos innumerabiles quotidie nascentes, et intereuntes contemplare, et beatum Te judicabis, lector, qui inter tot tantasque ruinas integer manes et illæsus: interim ridebis lactentes istos, et senescentes mundos, modo fame enectos, modo pinguedine nimis obesos. Certo enim certius, tum perire omne Lucretii acumen cum providentiæ adversetur.

TAN. FABRI IN LIBRUM TERTIUM

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HIC vero ille Lucretii liber est qui, præter cæteros, cum delectu et acri quodam judicio legi debeat. Cum enim in eo corpoream esse animi nostri naturam demonstrare conetur Poëta, periculum fortasse fuerit, ne quidam nimium creduli, ad illius sese rationes adjungant; alii autem, dum ejusmodi doctrinam omnibus calculis damnandam existimabunt, ultro se tam præclari libri lectione privatum eant. Id ne fiat, non abs re fuerit meminisse, multos e veteribus ita existimare, Dæmonas in rerum corporearum numero habendos. Ex iis fuerunt non Porphyrius modo, in admirabili illa *πραγματεία περὶ ἀποχῆς*, etc. sed et Plotinus et Jamblichus; ut e Nostris quoque Tertullianus, Basilus, Augustinus, ut ne recentiores appellemus. Hanc itaque de Angelis sententiam si Veteres illi impune secuti sunt, nihil, ut opinor, esse debet, quamobrem Lucretii opinione de animis corporeis tantopere offendamur; cum huc usque nil sit, quod audire sine offensione non possis. Sed utinam ibi stetisset Lucretius. Nam alii quidem animorum nostrorum, quos ejusdem cum dæmonibus naturæ esse putaverunt, immortalitatem tutabantur; et suum illis aut jus, aut Dei beneficium, servabant: at hic noster, ubi corporeæ naturæ animos hominum esse ostenderit, ibi strenue et incunctanter colliget, Fieri nulla ratione posse, ut ne illos interitus et dissipatio consequantur; quin et turpiter errare vulgus hominum asseret, qui religionibus attoniti, fracti et abjecti,

Æternas nigra pœnas in morte timendum

existimant. Saxa itaque et scopulos vides, Lector, a quibus longe longeque refugisse debes. Quamobrem diligenter faciendum erit,

ut deserta tantisper Epicuri secta, ad rationem Platoniorum te conferas, qui animos nostros in immortalitatem asseruerunt. Sed tutius multo, si, omissis fluctuantis Philosophiæ concertationibus, ad Eum recta transeas, qui rerum omnium Parentem, VIVENTIUM DEUM, NON AUTEM MORTUORUM ESSE, demonstravit. Alterum vero, mi Lector, quod ego ante oculos perpetuo habendum arbitror, hoc erit: animi nostri vel spirituales habeantur, vel corporei, si voles; illis certe Lucretii argumentis haud sane magnopere moveri debemus, cum nobis, qui Christiani sumus, planissime et ἀναμφιβόλως persuasum sit, fore etiam aliquando, ut hæc bruta corporis moles, quam nunc animus noster circumfert, ubi diuturno annorum curriculo computruerit, dein sparsa fuerit ac disjecta, denuo tamen coalescat, et ex aquis, aëre, terris collecta et conquisita, ad interminabilem sæculorum seriem perseveret. Probet igitur Lucretius quam lubebit, corpoream esse animorum naturam, atque adeo illos interitui obnoxios esse, nil ille profecto dixerit, quod hominem vere Christianum possit percellere; cum corporis nostri resurrectionem et immortalitatem præter universas Physiologiæ vulgaris, ac Chymici ipsius rationes (nam admirabilis illa *Operatio*, de qua et Quercetanus et alii, nil ad resurrectionem corporum facit) futuram credamus, quæ res, si non maiorem, (quanquam maiorem,) parem certe in sese difficultatem habet. Hoc tantum addam, Tertulliani Tractatum, qui *de Anima* inscribitur, in primis facere ad hunc librum intelligendum: eum si leges, præstantissimum Viri Magni opus legeris. Sed tamen est aliud etiam tantillum quod te volebam: si quid a me ex mente Lucretii, vel in hocce libro dictum fuerit, vel in aliis, facito, quæso, ut memineris, *Actorem* esse me, non *Poetam*. Quidquid certe tale properanti exciderit, id ego omne pro indicto haberi volo: neque enim ea vitæ nostræ ratio est, ut, quem exitum Natura brutis animantibus esse voluit, eum nos libenter, ubi sejunctus a corpore animus fuerit, expectemus. Vale.

TITI LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Hactenus, duobus nempe superioribus libris, Naturam et Affectiones quas dicimus Atomorum, rite explicasse sibi visus est Poëta: nunc quatuor reliquis libris ea, quæ ex Atomis istis fiunt, attentius speculatur. Atque uti par fuit, primas detulit partes Animæ et Animo, de quibus hoc toto libro jam disputat. Hunc autem auspicatur librum ab Epicuri laudibus, quem a v. 1. ad v. 94. prædicat primum docuisse non a Deo, sed ex fortuito Atomorum concursu Mundum hunc et omnia fuisse facta; atque inde hominum mentes Deorum, Mortis, et Poenarum post mortem metu liberasse: hoc autem unus Epicurus foeliciter perfecit, quod alii Philosophi frustra conati sunt. Pauca hæc de Epicuro præfatus, docet a v. 94. ad v. 137. Animum et Animam partem esse hominis æque ac pedes, manus, brachia, caput, et reliqua membra, et non habitum vitalem totius corporis, seu omnium partium corporis intentionem, et concentum, quam quidam veteres Philosophi *Harmoniam* dixerunt. Ne vero minus distincte disputare videatur, dum vocibus *Animus* et *Anima* promiscue utitur, a v. 138. ad v. 161. docet *Animum* et *Animam* unam quidem rem esse, *Animum* vero præcipuam esse partem, et in Corde residere, quippe ibi metus, gaudium, et reliquæ passiones quæ Animum sequuntur, sese ostentant; dum *Anima*, in qua loco-motiva facultas unice sita est, per totum corpus dissita ad nutum *Animi* movetur. Inde a v. 162. ad v. 177. demonstrare conatur *Animi* et *Animæ* naturam esse Corpoream; Animus enim tangit Animam, quam movet, Anima autem Corpus; nullus vero, nisi inter Corpora, contactus. A v. 178. ad v. 323. docet Corporeum hunc Animum componi e seminibus minutissimis quidem, tenuissimis et maxime rotundis; et si rem ipsam spectemus, e Calore, Vento, seu Vapore, et Aëre, et alia insuper re, quæ ex tenuissimis, minutissimis, et maxime mobilibus seminibus constans, est *sensus* Principium et Origo: quo vero modo Calor, Ventus, Aër, et quarta illa res innominata misceantur, explicare se non posse liquido fatetur. A v. 324. ad v. 350. asserit Animam et Corpus ita conjuncta esse, ut sine utriusque perniciæ separari non possunt: deinde a v. 351. ad v. 370. non solum Animum, sed etiam Corpus *sentire* affirmat, seu potius totum Animal, rem e Corpore et Anima compositam. Post-

hæc a v. 371. ad v. 417. refutat opinionem Democriti, qui singulas Animæ partes singulis Corporis partibus appositas et conjunctas esse docuit; et ut olim affirmâsset Animum esse potiore partem totius Compositi, sic ab *Animo* potius quam ab *Anima* vitam dependere, et salutem Animalis conservari asserit. Deinde a v. 418. ad v. 842. Animos et Animas nasci et interire cum Corporibus viginti octo argumentis demonstrare conatur, et *Transmigrationem Pythagoræ* obiter deridet. Demum a v. 842. ad v. 882. Mortem nihil esse docet, cum post mortem nihil est mortali Animæ timendum, imo si Anima Immortalis (ut Platoni visum est) concedatur, Mortem tamen nihil esse, cum Anima separata non meminerit se unquam antea extitisse: proinde ad v. 906. ridet Hominum vanam de sepultura sollicitudinem. Deinde demonstrat *Mortem* non esse Malum, quia mortui non indigent istis bonis quibus vivi gaudent, neque istis doloribus afficiuntur qui miseros mortales cruciant, ad v. 943. Vitam etiam ipsam non esse desiderabilem, quippe quæ nihil novi afferat, sed easdem semper voluptates usque ad nauseam subministrat, ad v. 988. Ne vero istæ fabulæ, quas Poëtæ narrant, de Inferis et Pœnis post mortem terreant mortales, ad v. 1036. omnes illas commoda interpretatione elevat. Deinde usque ad finem hujus libri monet plerosque mortalium inepte et absurde de *Morte* queri, cum sapientissimi hominum, et potentissimi ducum et imperatorum vim diræ Necessitatis senserint. Docet ideo mortales vitam sollicitam et inquietam agere, quod hanc Mortis contemplationem refugiant, et inepte votis omnibus vitam expetere quam aliquando amissuri sunt, quæ nullam novam voluptatem afferat, innumeris vero doloribus et periculis obnoxia reddatur; præsertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quæ omnes manet æterna.

E TENEBRIS tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, illustrans commoda vitæ;
 Te sequor, ô GRAIÆ gentis decus, inque tuis nunc
 Fixa pedum pono pressis vestigia signis,
 5 Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
 Quod te imitari aveo: Quid enim contendat Hirundo

1. *Tam clarum extollere lumen*] Id Græci dicunt ἀρεῖν πυρσόν, et cum quid e speculis ea ratione significabant, id διὰ πυρσῶν, et παρὰ πυρσῶν nuntiari dicebatur. Hinc sumpta metaphora qua Lucretius usus est. *Faber*. Alloquitur autem, v. 30. Epicurum Atheniensem Philosophiæ Epicuræ Principem: invenit quidem Democritus, sed ita exposiit et perfecit Epicurus, ut Pater rerum et inventor a Lucretio haud absurde diceretur. Huic quidem fœlix ingenium gratulatur, beneficia agnoscit quæ contulit hominibus, dum naturam rerum explicavit, et omnem de Providentia opinionem et Terrores inde natos dispulit: idem denique asserit, quod L. Torquatus in Ciceronis prim. lib. de

Fin. Ego arbitror Epicurum unum vidisse verum, maximisque erroribus hominum animos liberâsse, et omnia tradidisse, quæ pertinerent ad bene beateque vivendum.

2. *Illustrans*] Qui extollit lumen, proculdubio illustrat: in versu sequenti pro *gentis decus, gentis dux*, Gassendus.

4. *Fixa*] Quidam ἀρχαϊκῶς, *ficta*, (nec enim Lambinus id negare debet quod Diomedes, alique veteres grammatici asseruerunt,) sed quod ejusdem significationis sit. *Faber*.

6. *Hirundo*] Cygnorum enim cantus admirantur omnes, qui ingrati hirsutini garrulitatem damnant; τί σοι θέλεις ποιήσω τί κωτίλη χειλιδών; Anacr. Od. XII. Ita enim legendum; non τί σοι,

- Cycnis ? aut quidnam tremulis facere artibus Hœdi
 Consimile in cursu possint, ac fortis Equi vis ?
 Tu Pater, et rerum Inventor : tu patria nobis
 10 Suppeditas præcepta, tuisque ex, inclute, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia limant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.
 Nam simul ac Ratio tua cœpit vociferari
 15 Naturam rerum haud Divina mente coortam,
 Diffugiunt Animi terrores ; mœnia mundi
 Discedunt, totum video per Inane geri res.
 Apparet Divûm numen, sedesque quietæ :
 Quas neque concutiunt venti, neque nubila nimbis
 20 Adspergunt, neque nix acri concreta pruina
 Cana cadens violat ; semperque innubilus æther
 Integit, et large diffuso lumine ridet.
 Omnia suppeditat porro Natura, neque ulla
 Res animi pacem delibrat tempore in ullo.
 25 At contra nusquam apparent Acherusia templa :

λάλη χελιδών· Κώτιλος autem ἀπατηλός, ἀπατεῶν, δόλιος, λάλος· κωτίλη, λαλεσ-τάτη. Hes.

7. *Artubus*] Alii *artibus*, quod olim usurpare solebant; sed ego *artubus* prætulim; cum sciam ab *artes* (τέχναι) dici *artitos*: ut *artitus* in Glossis Philoxeni vertitur πάντεχνος, δαίδαλος, sic ab *artus artutos*, id est *robustos* vocabant. Sunt tamen quibus hæc minus certa videantur, sed nihil ad Lucretium. *Faber.*

9. *Patria*] Modo dixerat Epicurum esse patrem et inventorem rerum.

11. *Limant*] Ita Lambinus e codd.; alii *libant*: quæ vox cum sequenti *depascimur* melius convenit.

15. *Haud Divina*] *Haud* abest ab omnibus libris, sed restituit, sententia ipsa postulante, Lambinus: conjicit etiam legendum, *Divum sine*.

Ibid. *Coortam*] Alii *coactam* malunt; quidam etiam libri *creatam* exhibent.

17. *Discedunt*] Longe latiora et ampliora fiunt; animus nullos fines habet quos intra coerceatur ut antea. *Faber.* Melius vero Lambinus, dividuntur et hiant; per diducta enim et hiantia mundi mœnia in magnum Inane prospicit. M. Tull. Off. III. Cum Terra *discessisset* magnis quibusdam imbris.

Et Virgilius, *Video medium discedere cælum*.

18. *Apparet Divûm numen*] Sed cur *apparet Divûm numen*? Scilicet, quæ ante Epicurum vulgus philosophorum sentiebat, ita ab eorum natura aliena erant, nihil ut de iis certi haberetur, etc. Fortasse etiam non minus recte dixeris, *Apparet numen Deorum quietum*, (sequitur enim *sedesque quietæ*,) ita ut ab iis nil male metuendum, cum jam molesta illa odiosaque providentia remota sit. Hæc *Faber.* Frigidus vero istas observationes respuit Poëta. *Apparet Divûm numen*, quoniam per hiantia Mundi mœnia in immensum Inane prospiciens non minus Deos, quam cæteras res vidit, v. 25. *Nusquam apparent Acherusia templa*.

21. *Innubilus*] Quidam codd. *sine nubibus*; melius tamen *innubilus* leg. dum Homerus, e quo hi quatuor versus desumpti sunt, utitur voce ἀννέφελος, Odyss. ζ.

23. *Omnia suppeditat—Natura*] Diis viz. sic lib. I. v. 61. *Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri*.

24. *Delibrat*] Quasi *decorticat*, et *extenuat*; Lambinus: alii *delibat*, quos sequor.

Nec Tellus obstat, quin omnia dispiciantur,
 Sub pedibus quaecunque infra per Inane geruntur.
 His tibi me rebus quædam divina Voluptas
 Percipit, atque Horror, quod sic Natura tua vi
 30 Tam manifesta patet ex omni parte resecta.

Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint; et quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent alterno percita motu,
 Quoque modo possint ex his res quæque creari:
 35 Hasce secundum res ANIMI natura videtur,
 Atque ANIMÆ claranda meis jam versibus esse:
 Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
 Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo;
 Omnia suffundens mortis nigrore, neque ullam
 40 Esse voluptatem liquidam puramque relinquit.

Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timendos
 Infamemque ferunt vitam, quam Tartara lethi,
 Et se scire Animi naturam sanguinis esse,

26. *Nec Tellus obstat*] Ratio enim omnia obstantia pervadit. *Faber.*

28. *His tibi me rebus, etc.*] Istud tibi, ut σοι, σὲ, me, te, passim apud Græcos, passim apud Latinos, παρέλκων est: *Faber.* Lucretius, lib. II. v. 1037. *Quom* tibi jam nemo fessus satiate videndi, etc. *His ubi*, Gifanius, et interpretatur ubi in qua re, in qua ratione, præceptis, via, philosophia; imperite. *Fayus* vero, ubi, postquam, cum, quoniam, relative ad vocem quoniam, v. 31. *Lambinus* legit Tibi sup. fateor. Quæ demonstrant sacrificulum istum ne legere quidem *Lambinum* potuisse.

29. *Percipit*] Alii, *Perciit*. Quidam legunt, *Quod sit Natura tua vi Tam manifesta patens ex omni parte retorta*. *Retorta* autem est evoluta, quæ prius quasi contorta, et involuta videbatur.

31. *Et quoniam docui*] In primo et secundo libro multa de seminibus ipsis, de eorum figuris et motibus: jam, v. 10. accuratam de anima disputationem promittit, ut homines metu mortis, et pœnarum post mortem liberaret.

33. *Alterno*] Leg. æterno: quomodo enim semina alterno motu percita sponte sua volitarent? Lib. II. v. 1054. et lib. IV. v. 28. ubi hi versus repetuntur.

35. *Secundum*] Post; ἐπομένως τοῦτοίς, ἐξῆς. *Faber.*

36. *Claranda*] Lib. IV. v. 779, 780. *Multaque in his rebus quærentur, multa-que nobis Clarandum* 'st.

39. *Omnia suffundens mortis nigrore*] Quibus nemo unquam aliquid venustius: omnia quaecunque alii protulerunt excutias, nunquam pulchrior imago.

41. *Nam, quod sæpe homines, etc.*] Dicat forsitan aliquis, idem alios philosophos præstitisse quod Lucretius promittit, nec solum Epicurum metum istum Acheruntis præcipitem egisse, cum plurimi docuerint animas interire, nullasque post mortem pœnas timendas esse; *Empedocles*, v. g. dixit animam esse cordi suffusum sanguinem; atque ideo Epicurum non tantas mereri laudes, nec Lucretium majus beneficium conferre mortalibus, quam alii olim contulerint. Respondet Poëta, v. 14. Omnes istos philosophos fortia quidem verba loqui, sed mortem timere æque ac vulgus hominum: inter dolores, infamiam, angustias, vitam tolerant; et cum periculis, morbis, etc. preman- tur, nunquam invenies magis humiles animos, aut superstitioni magis obnoxios.

43. *Et se scire Animi, etc.*] Duos hosce versus delet *Faber*; quia primum nihil opus illis est; dein quænam isthæc Latinitas, *Natura animi est sanguinis*? Iste

Nec prorsum quicquam nostræ Rationis egere :

45 Hinc licet advertas animum, magis omnia Laudis,
Aut etiam Venti, si fert ita forte voluntas,
Jactari causa, quam quod res ipsa probetur :
Extorres iidem patria, longeque fugati
Conspectu ex hominum, foedati crimine turpi,
50 Omnibus ærumnis affecti denique vivunt ;
Et quocunque tamen miseri venere, parentant,
Et nigras mactant pecudes, et Manibu' divis
Inferias mittunt : multoque in rebus acerbis
Acrius advertunt animos ad Relligionem.

55 Quo magis in dubiis hominem spectare periculis
Convenit, adversisque in rebus noscere qui sit :
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, et eripitur Persona, manet Res.

Denique Avarities, et Honorum cæca cupido,
60 Quæ miseros homines cogunt transcendere fineis
Juris, et interdum socios scelerum, atque ministros

autem versus, *Nec prorsum quicquam nostræ rationis egere* ; quid boni tandem habet ? Hinc discimus rem profecto mirabilem, bellam, et elegantiam Lucretianæ ! viz. Animum nostrum non egere nostra ratione. Admirabilem profecto rem ! quasi *ratio* apud Lucretium non sit *philosophia*, et vox ista *se* in priori versu cum *egere* in hoc versu minus conveniat. Leg. autem, *Et se scire animi naturam* sanguini inesse. Et tum sententiam Empedoclis, qui dixit animum esse cordi suffusum sanguinem, Cicero, I. Tusc. Quæst. non inepte adumbratam assero. Quis etiam nescit Lucretium, licet carmina Empedoclis admiratus sit, opiniones tamen illius ubique convellere ?

46. *Si fert ita forte voluntas*] Quidam, *fera voluntas* ; unde Palmerius, *sera voluntas*, i. e. stulta, sinistra, turpis : Giffanius *fera* retinet, de metro minime sollicitus : *Dira* scribit Faber : dum alii *corde* reponunt ex Virgilio, lib. VI. *Æn. Si fert ita corde voluntas*. An vero hæc verba illos spectant qui laudem istam aut auram popularem ambiunt, an subjungenda sint, *Hinc licet advertas animum* ; alii disputent.

51. *Parentant*] Mortuis sacra faciunt, ideoque animas post mortem superesse

credunt : itaque nugæ, fumi, quicquid isti gloriosuli vulgo prædicant ; quid enim verba audimus cum facta videamus ?

52. *Et Manibu'*] Alii, *Quas Manibus*.

55. Alios Philosophos, quos tanquam Epicuri æmulos sectatores sui prædicabant, rejecit, quoniam illorum dogmata metum mortis non penitus abstulerant. Deinde, 4. v. addit minime credendum esse istis, qui lætis rebus florentes magnifice loquuntur, spectandi autem sunt homines periculis cincti et miseriis oppressi ; si tum se fortes præstent, tum fatendum est illis Philosophiam profuisse.

58. *Ejiciuntur*] Sic jacere, rejectare, et mittere vocem, Lucretius : alii tamen e codd. *eliciuntur*.

59. *Denique Avarities, etc.*] Versus 28. qui mox legentur, ab homine rerum Ethicarum perito non possunt satis legi, relegi, tanta in iis vis boni reperitur : certum enim est Mortis formidinem, Avaritiæ, Perfidie, Ambitionis, Crudelitatis, Invidiæ, Desperationis, etc. fontem esse. Faber. Et hinc oritur magna Epicuri gloria, qui præceptis suis metum mortis, e quo tot mala fluunt et derivantur, fugat.

- Nocteisque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opeis; hæc vulnera vitæ
 Non minimam partem Mortis formidine aluntur;
 65 Turpis enim Fama, et Contemptus, et acris Egestas
 Semota ab dulci Vita stabilique videntur,
 Et quasi jam Lethi portas cunctarier ante:
 Unde homines, dum se falso terrore coacti
 Refugisse volunt longe, longeque recesse,
 70 Sanguine civili rem conflant; divitiasque
 Conduplicant avidi, cædem cædi accumulantes.
 Crudeles gaudent in tristi funere Fratris:
 Et Consanguineum mensas odere, timentque.
 Consimili ratione ab eodem sæpe timore
 75 Macerat invidia: ante oculos illum esse potentem,
 Illum aspectari, claroque incedere honore;
 Ipsi se in tenebris volvi, coenoque queruntur:
 Intereunt partim statuarum, et nominis ergo:
 Et sæpe usque adeo, Mortis formidine, vitæ
 80 Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
 Ut sibi consciscant mœrenti pectore Lethum,
 Obliti fontem curarum hunc esse Timorem,
 Hunc vexare pudorem, Hunc vincula amicitia
 Rumpere, et in summa pietatem evertere fundo.

62. *Præstante*] Sic lib. II. v. 12. Alii codd. *perstante*; id est, assiduo, improbo, et pertinaci.

64. *Non minimam partem*] Sic lib. VI. v. 1247. Et Cæsar, lib. IV. de Bell. Gall. *Non multum frumento, sed maximam partem lacte vivunt.*

65. *Turpis enim Fama, etc.*] Quidam codd. *Turpis enim ferme*; unde alii scribunt, *Turpis enim formæ*; alii, *Turpis enim famæ*: at codicibus istis et conjecturis melius Lambini iudicium, qui edidit, *Turpis enim fama, etc.* Epicuri autem præceptum fuit, *εὐδοξίας ἐπὶ τοσούτον προνοεῖσθαι, ἐφ' ὅσον μὴ καταφρονεῖσθαι.*

68, 69. *Dum se—Refugisse*] Alii codd. *Effugisse*, et pro *recesse*, *remasse*, pro *remeavisse*, vel *remosse*, vel *remanse*. *Me* autem, et *te*, et *se*, veteres usurpabant in modo infinitivo *παρελκόντως*. *Omnes homines qui sese student præstare aliis animalibus.* Sallust. *Istud sese poterat abesse*: *Faber.* Terentius in *Andria*,

Quæ se inhoneste optavit parare divitias potius, quam in patria honeste pauper vivere.

76. *Claroque incedere honore*] Alii, *clarus qui incedit honore*; alii, *claro qui incendit honore*. Fayum vide, lector, et ridebis.

78. *Statuarum*] In quibusdam codd. *statuæ*. Alii, *Intereuntes fastus tantum*, vel *Intereuntque potentatus*.

79, 80. *Vitæ Percipit humanos odium*] Ita Terentius in *Eun.* *Neque agri, neque urbis odium me unquam percipit.* Plautus in *Truculento*: *si bene facere incæpit, ejus eum cito odium percipit.* Lucretius supra, v. 28. *His tibi me rebus quædam divina Voluptas Percipit.* Ubi tamen alii legunt, *perciit*. Pro *humanos*, Gassendus legit, *ingratos*.

84. *Pietatem evertere fundo*] Nonnulli, *suadet*: improbe. *Funditus*, Gifanius: sed *fundo* agnoscit Virgilius, *Æneid.* X. v. 88. *Nosne tibi fluxas Phrygiæ res vertere fundo Conamur?*

85 Nam jam sæpe homines patriam, carosque parenteis
Prodiderunt, vitare Acherusia templa petentes.

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic Nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis quam
90 Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse 'st
Non radii solis, neque lucida tela diei
Discussant, sed Naturæ species, Ratioque.

Primum ANIMUM dico (mentem quem sæpe vocamus)

95 In quo consilium vitæ, regimenque locatum 'st,
Esse hominis Partem nihilo minus, ac Manus, et Pes,
Atque Oculi partes animantis totius extant.

Quamvis multa quidem Sapientum turba putârunt
Sensum animi certa non esse in parte locatum;

100 Verum Habitum quendam vitalem corporis esse,
Harmoniam Graii quam dicunt, quod faciat nos
Vivere cum sensu, nulla cum in parte siet Mens:
Ut bona sæpe Valetudo cum dicitur esse
Corporis, et non est tamen hæc pars ulla Valentis;
105 Sic Animi sensum non certa parte reponunt:

87. *Nam veluti, etc.*] Hi 7. v. leguntur, lib. II. v. 54. et lib. VI. v. 34.

94. *Primum ANIMUM dico, etc.*] Veteres quidam Philosophi, inter quos Aristoxenus, docuerunt, Animum esse Habitum vitalem Corporis, qualis sit valetudo in homine valente. Cicero, I. Tuscul. *Aristoxenus Musicus idemque Philosophus, Animum esse censet ipsius Corporis intentionem quandam, velut in cantu et fidibus, quæ Harmonia dicitur; sic ex Corporis totius natura et figura varios motus cieri, tanquam in cantu sonos. Hic ab artificio suo non recessit, et tamen dixit aliquid, quod ipsum quale esset, erat multo ante et dictum; et explanatum a Platone.* Ut in Phædone, ubi hæc leguntur. Καὶ γὰρ οὖν ὁ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτό τι μάλιστα ἐπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ συνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὕγρου, τοιοῦτων τινῶν κράσιν εἶναι, καὶ ἁρμονίαν αὐτῶν τούτων καὶ ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὴν ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραθῇ πρὸς ἑλληλα.

Quamvis aliud Aristoxenus, aliud Plato videtur docuisse. Lactantius, VII. Instit. *Sicut in fidibus ex intentione nervorum efficitur concors sonus, atque cantus quem Musici Harmoniam vocant, ita in corporibus et compage viscerum, ac vigore sensuum, vis sentiendi existit.* Hanc opinionem Poëta primo, v. 19. explicat et evertit; quippe qui Corpore aliquando dolet, Animo lætatur, et qui nihil doloris in Corpore sentit, Animo miserrime cruciatur; Anima igitur non est totius Corporis intentio et concentus, sed pars Hominis a Corpore distincta, non minus quam pes, manus, caput, etc. sunt partes humani corporis a se invicem distinctæ.

Ibid. *Quem*] *Quam* alii, veteris grammatici autoritate; et v. 98. pro *putârunt*, Gifanius, *putârit*.

100. *Vitalem*] Gassendus, *totius*.

102. *Cum sensu*] Ita codd. et recte. Tacere tamen non possum mihi aliquando placuisse *concentu*, ista enim vox voci *harmonia* non absona videbatur.

Magnopere in quo mî diversi errare videntur.

Sæpe utique in promptu Corpus, quod cernitur, ægrit,
Cum tamen ex alia lætamur parte latenti;

Et retro fit, uti contra sit sæpe vicissim,

110 Cum miser ex animo, lætatur Corpore toto:

Non alio pacto, quam si Pes cum dolet ægri,

In nullo Caput interea sit forte dolore.

Præterea molli somno cum dedita membra,

Effusumque jacet sine sensu Corpus onustum:

115 Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo

Multimodis agitur, et omneis accipit in se

Lætitiae motus, et curas cordis inaneis.

Nunc Animam quoque ut in membris cognoscere possis

Esse, neque Harmoniam corpus retinere solere:

120 Principio fit, uti detracto Corpore multo,

Sæpe tamen nobis in membris Vita moretur.

Atque eadem rursus cum corpora pauca caloris

Diffugere, forasque per os est editus aër,

Deserit extemplo venas, atque ossa relinquit:

125 Noscere ut hinc possis, non æquas omnia parteis

Corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem;

Sed magis hæc, Venti quæ sunt, calidique Vaporis

107. *Ægrit*] Ita veteres, ut et *ægret*. Gifanius tamen et alii, *ægrum est*. Recte autem illi faciunt, qui v. 108. retinent *latenti*, et rejiciunt *valenti*: an vero *ubi* vel *uti* legi debeat in sequenti versu litigant interpretes. Suumque *labore*, v. 112. retineat Fayus, dum alii *dolore* præferunt.

113. *Præterea molli, etc.*] Aliud argumentum priori simile, v. 5. proponit. Somno relaxentur membra, nulla sit intentio membrorum, nullus sit viscerum concentus, sed effusa jaceant omnia et languida, interim tamen variis insomniis aliquid quod ad Hominem pertinet agitur, dolet, gaudet, etc. hoc autem quod sentit est Animus: Animus igitur non est Corporis Harmonia, relaxato enim somno Corpore, ut in fide laxatis nervis, nulla fit Harmonia.

114. *Onustum*] Alii cibo aut potu, alii cura, vel labore; ego mallet somno; sic *sopor gravissimus*, v. 953. lib. IV. In versu sequenti pro *aliud* apud plures *aliquid*.

118. *Nunc Animam quoque, etc.*] Ter-

tium argumentum, quo probatur Animum non esse Corporis Harmoniam, v. 13. sic se habet. Ut in fidibus, detractis quibusdam nervis, totus perit concentus, sic, abscissis quibusdam membris, tota totius Corporis Harmonia interiret, nulla itaque vita foret, nullus sensus. At homines membra mutilos et vivere et sentire, non est quod quis dubitet. Licet autem, detractis multis membris, integra maneat vita, et sensus integer; si tamen quædam Caloris et Aëris particulæ e Corpore diffugiant, corrumpitur animal, nulla relinquitur aut vita, aut sentiendi vis. E quibus conficitur, vitam et sensum non ex intentione omnium membrorum, nervorum, et viscerum oriri, sed ab istis Caloris et Aëris particulis dependere.

Ibid. In membris] In numero membrorum, Lambinus, et post illum alii: at hic *in membris* idem sonat quod in v. 121.

125. *Æquas—parteis*] Animæ viz. Lambinus et alii: diversam interpretationem sequutus sum.

Semina, curare in membris ut Vita moretur.

Est igitur Calor, ac Ventus vitalis in ipso

130 Corpore, qui nobis moribundos deserit artus.

Quapropter, quoniam 'st Animi natura reperta,

Atque Animæ, quasi pars Hominis: redde Harmoniæ

Nomen ab organico saltu delatum Heliconis,

Sive aliunde ipsi porro traxere; et in illam

135 Transtulerunt, proprio quæ tum res nomine egebat,

Quicquid id est, habeant: Tu cætera percipe dicta.

Nunc Animum, atque Animam dico conjuncta teneri

130. *Moribundos*] *Moribundis*; Faber.

131. *Quapropter, quoniam 'st, etc.*] Disputationem de Harmonia v. 6. cum scommate, ut erat pronus ad scommata, concludit: habeant igitur sibi boni isti et faceti musici Harmoniam istam, vocem inepte fictam, et ineptius applicatam; quid enim in istorum nugis refutandis diutius immorarer?

133. *Ab organico saltu delatum Heliconis*] Cur *Harmoniæ* nomen ab *Heliconis organico saltu delatum* dicat Lucretius? Id vero unum est quod mihi nunquam placere potuit, quippe qui *montem organicum* seu *musicum* (nam organici, haud dubie musici dicuntur, ut ex ipsomet Lucretio alibi constat), montem inquam musicum, non magis quam grammaticum, aut dialecticum dici posse putem: inde adeo factum est ut semper legerim, neque adhuc scripsisse Lucretium aliter arbitrer, *Nomen ab organico* cantu ductum citharæ: sed cum ex *citharæ*, id est *citharæ*, librarii τὸ Cithæronis fecissent, facile fuit doctis, qui vitium in metro animadverterint, eam vocem mutare in τὸ Heliconis, ut laboranti versui subveniretur: cætera autem, uti et corrupti carminis ratio postulabat, pro captu cujusque mutata, versa, interpolata fuerunt. Quod autem addit Lucretius, *Sive aliunde ipsi porro traxere*. Non temere factum, cum *harmonia* sumatur etiam pro junctura, seu compage ligni, vel solidioris alicujus materiæ. Inde apud Aristophanem ἁρμονιῶν διαχασκουσῶν; inde et Hesychius in quodam loco veteris scriptoris, quem ipse quidem non nominat, sed nos Herodotum esse scimus, ἁρμονίαν interpretatur σύζευξιν, seu conjunctionem: hæc Faber, cujus ingenio plurima indulgerem, si sibi ipsi imperare potuisset. Saltum Heliconis

non absurde dici, probari potest ex Manilio ejusdem fere ætatis scriptore, *Primusque novis Heliconæ movere Cantibus, et viridi nutantes vertice sylvas*. Astronomicum lib. I. Illum saltum dici posse *organicum*, utpote Musarum, carminumque plenum nemo dubitabit, qui meminerit eum toties a poetis *vocalem* fuisse dictum. Est tamen qui legit, *Ad organicos alto delatum Helicone*; Et pro *traxere* in sequenti versu *texere*.

135. *Proprio quæ tum res nomine egebat*] Miror, nam ante *harmoniam* usitata nomina erant θυμὸς, ψυχὴ, νοῦς; sed de θυμὸς propter πολυσημασίαν est qui contradicere, quanquam frustra, possit; de νοῦς dixerit aliquis esse actionem non facultatem; at de ψυχὴ non video qui contra stari possit, nam quod ψυχὴ aliquando pro sanguine positum legimus (quippe locus est ad rem in Nebulis Aristophanis, ubi cimices, quos Corinthios vocat, τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσιν), id ita intelligi debet ut orientales vulgo sentiebant, qui sedem Animæ in sanguine ponebant. Hæc item Faber, qui labori suo parcere potuisset, si hæc omnia esse scommatum plena percepisset.

137. *Nunc Animum, atque Animam, etc.*] Vocibus *Anima* et *Animus* indiscriminatim usus est Lucretius, et quidni id faceret, cum *Animus* et *Anima* unam tantum naturam constituent? Animus autem in quo ratio sita est, istius naturæ præcipua pars in corde situs est, ubi omnes passionis sedes suas habent, et sese ostentant: τὸ δὲ λογικὸν ἐν θώρακι, ὥς δῆλον ἐκ τε τῶν φόβων, καὶ τῆς χαρᾶς. Diogenes Laërtius. Docet etiam Epicurus, τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις esse. Plutarchus de Pl. Phil. Anima vero hujus naturæ pars inferior in qua facultas locomotiva præcipue sita est, per totum corpus

- Inter se, atque unam naturam conficere ex se ;
 Sed Caput esse quasi, et dominari in corpore toto
 140 Consilium, quod nos Animum, Mentemque vocamus :
 Idque situm media regione in pectoris hæret.
 Hic exsultat enim Pavor, ac Metus : hæc loca circum
 Lætitiæ mulcent : hîc ergo Mens Animusque 'st.
 Cætera pars Animæ per totum dissita corpus
 145 Paret ; et ad numen Mentis, momenque movetur :
 Idque sibi solum per se sapit, et sibi gaudet ;
 Cum neque res Animam, neque Corpus commovet ulla.
 Et quasi cum Caput aut Oculus, tentante dolore,
 Læditur in nobis, non omni concruciamur
 150 Corpore : sic Animus nonnunquam læditur ipse,
 Lætitiæque viget, cum cætera pars Animæ
 Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
 Verum ubi vehementi magis est commota metu Mens,
 Consentire Animam totam per membra videmus ;
 155 Sudores itaque et pallorem existere toto
 Corpore, et infringi linguam, vocemque aboriri,
 Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.
 Denique concidere ex Animi terrore videmus
 Sæpe homines, facile ut quivis hinc noscere possit,
 160 Esse Animam cum Animo conjunctam ; quæ cum Animi vi
 Percussa 'st, exin corpus propellit, et icit.

Hæc eadem ratio naturam Animi, atque Animæ

diffusa est, et ad nutum Animi movetur. Licet tamen illi obsequatur, non omnes illius affectiones sentit, sed vehementes tantum ; hinc dolore et tristitia Animus afficitur, cum tranquillam ætatem Anima agat : at si magno dolore tota Anima commovetur, deliquium patitur animal, nec in tuto ipsa vita est. Unde certum est Animum esse Animæ conjunctum, quoniam movet Animam et ab illo impulsæ Anima Corpus etiam propellit. Hæc omnia, v. 25. Pro *conjuncta* quidam codd. *convincta*. Δημόκριτος, 'Επικούρος, διμερῇ τὴν ψυχὴν, τὸ μὲν λογικὸν ἔχουσαν ἐν τῷ θώρακι καθιδρυμένον, τὸ δὲ ἄλογον καθ' ὅλην τὴν σύγκρισιν τοῦ σώματος διεσπαρμένον. Plutarchus Placit. Phil. lib. IV. c. 4.

156. *Vocemque aboriri*] Ita codd. Aboriri vero proprie abortum facere ; Nonius : eaque voce utitur Arnobius

Lucretianarum vocum conservator, lib. III. adv. Gentes. *Et quoniam quædam sunt foeminarum generis propria, sequitur ut eas (Deas viz.) quoque credamus circumactis persolvere suas mensibus leges, fastidiosos ducere, atque habere conceptus, aboriri, perferre, etc.* Aliquando tamen legi, *aboleri*.

157. *Sonere*] Ita Accius : *Atque adeo valvas sonere sensi regias*. Ennius : *Tum clypei resonunt, et ferri stridet acumen*. Lucretius infra, v. 886. *Scire licet, non sincerum sonere*.

161. *Exin*] Seu *exhinc* legi potest, nullo vero modo *extra*.

162. *Hæc eadem ratio, etc.*] Eodem argumento probat, v. 7. Animum et Animam esse Corporeæ naturæ : dum Animus movet Animam, illam tangat necesse est, dum Anima Corpus propellit, ibi etiam contactus ; at *Tangere*

- Corpoream docet esse: ubi enim propellere membra,
 Conripere ex somno corpus, mutareque voltum,
 165 Atque hominem totum regere ac versare videtur
 (Quorum nil fieri sine tactu posse videmus:
 Nec tactum porro sine Corpore); nonne fatendum 'st
 Corporea natura Animum constare, Animamque?
 Præterea pariter fungi cum Corpore, et una
 170 Consentire Animum nobis in corpore cernis.
 Si minus offendit vitam vis horrida teli
 Ossibus ac nervis disclusis intus adacta:
 Attamen insequitur languor, terræque petitus
 Suavis, et in terra Mentis qui gignitur æstus,
 175 Interdumque quasi exsurgendi incerta voluntas.
 Ergo corpoream naturam Animi esse necesse 'st;
 Corporeis quoniam telis, ictuque laborat.
 Is tibi nunc Animus quali sit corpore, et unde

et tangi, nisi corpus, nulla potest res. Hoc, et quod proxime sequitur argumentum his verbis ipse Epicurus complectitur; οἱ λέγοντες ἄσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν ματαιάζουσιν, οὐδὲν γὰρ ἂν ἐδύνατο ποιεῖν, οὔτε πάσχειν, εἰ ἦν τοιαύτη· νῦν δ' ἐναργῶς ἀμφοτέρω ταῦτα διαλαμβάνει περὶ τὴν ψυχὴν τὰ συμπτώματα.

164. *Conripere ex somno*] Iste versus mihi nunquam placuit, et si codices permitterent, rejicerem.

169. *Præterea pariter fungi, etc.*] Aliud, v. 9. continetur argumentum; cum Corpore patitur Animus, alteri infligas vulnus, et languet alter; sive autem telum, sive Corpus læsum hos motus et perturbationes in Animo excitaret, perinde est, utrumque enim Animum Corporeæ naturæ esse probat.

Ibid. Fungi] Pati; sic lib. I. v. 444. *At facere et fungi sine Corpore nulla potest res.*

171. *Teli*] Alii, *lethi*; præfero *teli* ex v. 177. Hunc et quatuor sequentes versus supposititios esse et Lucretio indignos suspicatur Lambinus, illiusque suspicionem vir maximi iudicii Gassendus approbat, cujus sententiam mille Gifaniis et Pareis libenter præfero. Faber illustrare, et corrigere conatur: *In terra mentis qui gignitur æstus*, v. 174. mutat in, *Interdum moriendi gignitur æstus*. Deinde addit; Hoc quid sit nôrunt optime, qui Lipothymiam ex

animi anxietate aliquando passi sunt; tunc enim non sine aliquo jucunditatis et suavitatis sensu *terram succidui petimus*, et interdum *mori lubet*, interdumque voluntas incerta fluctuat inter vendi moriendive consilium. Cæterum *moriendi æstus* erit moriendi impetus, certum consilium, etc. Qui paulo tristiores sunt vel a natura, vel ab ærumnis, hæc, opinor, probabunt, neque fortasse alii improbabunt. Ego quidem et a natura, et ab ærumnis paulo tristior, hæc tamen improbo. Perturbationes motusque Animi in Corpore vulnerato describit Poëta; ad primum ictum collabitur, dum humi jacet novos sentit motus, interdumque subit voluntas, ea autem non certa satis et confirmata, a terra surgendi. Hæc omnia vulnerati sentiunt, et quæ isti experti sunt quidni narret Lucretius? *Mentis in terra* igitur interpretor, *Animi una cum Corpore vulnerato humi jacentis*. Alii tamen legunt, *inter mærentes*; alii, *inter lamentas*. *Lamentas* autem pro Lamentationes, Pacuv. Harmonia; *Nonius*.

178. *Is tibi nunc Animus, etc.*] Animum naturæ corporeæ esse satis, si Lucretio credimus, demonstratum. Quo autem Corporum genere constet hic Animus, docet, v. 31. Atomis viz. quæ Animum constituunt, minutæ sunt, tennes, et rotundæ; quippe Animus est maxime mobilis, at quod maxime mobile est debet componi ex iis particulis,

- Constiterit, pergam rationem reddere dictis.
- 180 Principio esse aio persubtilem atque minutis
Perquam Corporibus factum constare: id ita esse,
Hinc licet advertas animum, ut pernoscere possis;
Nil adeo fieri celeri ratione videtur,
Quam si Mens fieri proponit, et inchoat ipsa:
- 185 Ocius ergo Animus, quam res se perciet ulla,
Ante oculos quarum in promptu natura videtur.
At quod mobile tantopere 'st, constare rotundis
Perquam seminibus debet, perquamque minutis:
Momine uti parvo possint impulsa moveri.
- 190 Namque movetur Aqua, et tantillo momine flutat;
Quippe volubilibus, parvisque creata figuris:
At contra Mellis constantior est natura,
Et pigri latices magis, et cunctantior actus;
Hæret enim inter se magis omnis materiai
- 195 Copia; nimirum quia non tam lævibus extat
Corporibus, neque tam subtilibus atque rotundis:
Namque Papaverum, aura potest suspensa, levisque
Cogere, ut ab summo tibi diffluat altus acervus;
At contra Lapidum conjectum, Spiclorumque
- 200 Nenu potest: igitur parvissima corpora quanto
Et lævissima sunt, ita mobilitata feruntur.
At contra quo quæque magis cum pondere magno,

quæ tum propter texturam, tum propter molem, et figuram, sunt ad motum aptæ. Res enim alias contemplerur, ideo mobilis aqua, quia partes ejus parvæ sunt, et volubiles; mel interim motum difficulter recipit, quia componitur e partibus magis implicatis et perplexis: pariter levi vento Papaveris aliorumve granorum acervus dissipatur, dum spiculatorum aut lapidum acervus forti resistit; si causam requiras, tela ista et lapides grandia sunt corpora, et aspera, grana vero rotunda, lævia, et minuta. *Ψυχὴ συγκείται ἐξ Ἀτόμων λειοτάτων, καὶ στρογγυλοτάτων, οὐ* (istam particulam interponit Gassendus) *πολλῇ τινὶ διαφερουσῶν τῶν τοῦ πυρός.* Epicurus.

190. *Flutat*] Id est *fluitat*: Lucretio indignum inquit Gifanius (qui legit *fluctuat*); vellem causam diceret. *Faber.*

193. *Actus*] *Cursus, fluxus; Lambinus. Tenor, Ductus; Faber.*

197. *Namque Papaverum*] Ita codd. et recte: alii nam *pappos*, qua voce utitur Lucretius, v. 387. At *pappos* istos seu carduorum flores lævigatos et rotundos quis dixerit?

199. *Conjectum*] Alii, *conlectum, spiclorumque.* Alii, *spicarumque* seu *spicorumque*; veteres enim dicebant *spicum.* *Spiculatorum* vero huic loco et Poëtæ menti magis convenit.

200. *Nenu potest*] Non potest; ita lib. IV. v. 716. *Nenu queunt rapidi contra constare Leones.* Et frustra sunt illi qui legunt *nulla.*

Ibid. *Quanto*] Alii, *proquam* vel *perquam*, et in sequenti versu *mobilitate*, et *mobilitate fruuntur.*

202. *Cum pondere*] Fateor gravia motui resistere, at melius huic loco convenit *corpore*, quis enim nescit aquam

Asperaque inveniuntur, eo stabilita magis sunt.

Nunc igitur, quoniam 'st Animi natura reperta
 205 Mobilis egregie : perquam constare necesse 'st
 Corporibus parvis et lævibus atque rotundis.
 Quæ tibi cognita res in multis, O BONE, rebus
 Utilis invenietur, et opportuna cluebit.

Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus,
 210 Quam tenui constet textura ; quamque loco se
 Contineat parvo, si possit conglomerari :
 Quod simul atque Hominem lethi secura quies est
 Indepta, atque Animi natura, Animæque recessit ;
 Nil ibi limatum de toto Corpore cernas
 215 Ad speciem, nil ad pondus : Mors omnia præstat,
 Vitalem præter sensum, calidumque vaporem.
 Ergo Animam totam perparvis esse necesse 'st
 Seminibus, nexam per venas, viscera, nervos :
 Quatinus omnis ubi e toto jam Corpore cessit,
 220 Extima membrorum circum-cæsura tamen se
 Incolumem præstat, nec deficit ponderis hilum :
 Quod genus est Bacchi cum flos evanuit, aut cum
 Spiritus Unguenti suavis diffugit in auras,
 Aut aliquo cum jam Succus de corpore cessit ;
 225 Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur

esse oleo graviores? Licet vero gravior sit, quoniam e minutioribus Corporibus seu particulis componitur, ideo mobilior.

209. *Hæc quoque res etiam, etc.*] Animum constare ex atomis minutis, lævibus et rotundis docuit, quia est maxime mobilis; jam, v. 23. demonstrat Animi et Animæ naturam subtilem esse, tenuis texturæ, et e minutis Corporibus conjunctam; quippe moriatur animal, tota avolat anima, at si metiaris cadaver, eadem est Mortui, qui fuit Viventis membrorum moles; si expendas, idem pondus: igitur quod avolat est subtile quoddam et minutum, solidam enim aliquam partem magnamve detrahas, diversa erit totius moles, et diversum pondus. Breviter, ut judicamus florem vini, odorem unguenti, et saporem sapidi alicujus corporis constare e particulis subtilibus et minutis, quoniam postquam vinum vapidum fiat, unguentum istud amittit odorem, et sapidum

corpus insipidum reddatur, corpora tamen ista ejusdem sunt molis, et ejusdem ponderis quo prius; similiter etiam propter eandem rationem idem de Anima judicandum est. *Ψυχὴ σῶμά ἐστι λεπτομερὲς παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα παρεσπαρμένον. Epicurus.*

Ibid. Deliquat] Declarat; vox minus nota, ideo alii præferunt *dedicat*, ut lib. I. v. 368.

213. *Indepta*] Indepisci, assequi, adipisci; *Festus*.

214. *Limatum*] Detractum: alii, *libatum*; sed Lambinus maxime probaret, *Nil delibratum*.

220. *Circum-cæsura*] *Περικοπή*, extremitas. Infra, lib. IV. v. 650, 651. *Ut sunt dissimiles extrinsecus, et generatim Extima membrorum circum-cæsura coerces.*

222. *Quod genus est Bacchi*] *Quod genus, aut Bacchi*, Lambinus. *Flos vini* apud Plautum in Curcul. et in Cistel. *Quiaque adeo me complevi flore Liberi.*

Propterea, neque detractum de pondere quicquam :
Nimirum, quia multa, minutaque semina Succos
Efficiunt, et Odorem in toto corpore rerum.

Quare etiam atque etiam Mentis naturam, Animæque
230 Scire licet perquam paucillis esse creatam
Seminibus : quoniam fugiens nil ponderis aufert.

Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda 'st :
Tenuis enim quædam moribundos deserit Aura
Mista Vapore, Vapor porro trahit Aëra secum ;
235 Nec Calor est quisquam, cui non sit mistus et Aër :
Rara quod ejus enim constat natura necesse 'st
Aëris inter eum primordia multa cieri.

Jam triplex Animi 'st igitur natura reperta.
Nec tamen hæc sat sunt ad Sensum cuncta creandum :
240 Nil horum quoniam recipit mens posse creare
Sensiferos motus, quædam qui mente volutent.

227. *Quia multa*] Nisi vox ista *multa* sileat, vereor ne Poëta sibi parum constare videatur: sint enim Minuta semina, at *multa* detrahas, et Moles et Pondus diminuetur: vid. etiam, v. 279.

232. *Nec tamen hæc simplex, etc.*] Subtiles has Atomos e quibus Animam composuit, non esse unius et ejusdem generis asserit, v. 6. Observaverat enim in morientibus exhalari Auram, eamque calidam, una cum Aëre (sine quo Calor esse non solet) intermisto; at qui moritur, efflat vel expirat Animam: ideoque Anima ista ex Aura, Aëre, et Calore constat. Ψυχὴ σῶμά ἐστι λεπτομερὲς παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα παρεσπαρμένον, προσεμφαρέςτατον δὲ πνεύματι θερμοῦ τινὰ κρᾶσιν ἔχοντι, καὶ πῇ μὲν τούτῳ προσεμφερὲς, πῇ δὲ τούτῳ: *Epicurus*. Et apud Plutarchum adversus Colotem, Epicurei dicuntur, τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν συμπηγνύοντες ἐκ τινος θερμοῦ, καὶ πνευματικοῦ, καὶ ἀερώδους.

237. *Cieri*] Cum Turnebo *cieri*; vel cum aliis *moveri* legas, perinde est.

238. *Jam triplex Animi 'st, etc.*] Anima hæc ex Aura, Aëre, Calore constans est plane imperfecta, nondum vim sentiendi aut cogitandi sortitur; quartum igitur aliquod, quodcunque illud sit, nomine enim tenuis Epicureis ignotum, addendum est: istud quartum e minutissimis, maxime lævibus et subtilibus Atomis constat, quippe primum movetur, et tum Calorem, Auram, et Aërem

per membra excitat, omnesque partes Corporis pro diverso motu vel dolorem vel voluptatem sentiunt. Si motus hic vehementior sit quam Animi textura pati possit, si usque ad ossa et medullas penetret, dissipatur Anima, et mors insequitur. Si minus vehemens, si in Corporis superficie sistatur, tum integra manet Anima; et sensus, sive doloris, sive voluptatis oritur. Hæc, v. 21. Plutarchus et alii dicunt Epicurum non fecisse simplicem Animæ naturam, sed esse voluisse, κρᾶμα ἐκ τεσσάρων, ἐκ ποιοῦ πυρώδους, ἐκ ποιοῦ ἀερώδους, ἐκ ποιοῦ πνευματικοῦ, ἐκ τετάρτου τινὸς ἀκατονομάστου, ὃ ἦν αὐτῷ αἰσθητικόν. De Placit. Phil. lib. IV. cap. 3.

241. *Sensiferos motus, quædam qui mente volutent*] Gifanius, *Sensiferos motus quædam, quæ mente volutent*: Eum, uti solet, sequitur *Pareus*, ita tamen interpretatur; *Quia ratio Animi non approbat quicquam horum trium posse sensiferos motus curare, qui motus res aliquas cogitare et volutare queant*. Ista vero Gifanii lectione nihil nequius aut ridiculum magis: prior autem illa non stare potest, quid enim sani habet id, quod jam lecturus es? *Mens nihil horum recipit posse creare motus, qui mente quædam volutent*. Itaque pro his verbis, *Quædam qui mente volutent*, sic legendum existimo, *Queis omnia mobilitantur*. Certe ita postulat ratio, cui auscultandum est, invitis centum millibus MSS. codicum.

Quarta quoque his igitur quædam natura necesse 'st
Attribuatur (ea 'st omnino nominis expers):

Qua neque mobilius quicquam, neque tenuius extat,

245 Nec magis e parvis, aut lævibus ex elementis;

Sensiferos motus qui didit prima per artus.

Prima cietur enim parvis perfecta figuris,

Inde Calor motus, et Venti cæca potestas

Accipit; inde Aër; inde omnia mobilitantur:

250 Tum quatitur sanguis, tum viscera persentiscunt

Omnia; postremo datur ossibus, atque medullis

Sive voluptas est, sive 'st contrarius ardor.

Nec temere huc dolor usque potest penetrare, neque

Permanare malum, quin omnia perturbentur; [acre

255 Usque adeo ut vitæ desit locus, atque Animai

Diffugiant partes per caulas Corporis omneis.

Sed plerumque fit in summo quasi corpore finis

Motibus, hanc ob rem vitam retinere valemus.

Nunc, ea quo pacto inter sese mista, quibusque

260 Compta modis vigeant, rationem reddere aventem

Faber. Ita scribere debuisse Lucretium dicat Faber: ita scripsisse minime concedo; Et *sensiferos motus, quædam qui mente volutent*, Aliquis non minus intelligat quam, *Motus istos sensiferos, qui cogitationi inserviant*. Alii tamen legunt, *Sensiferos motus*, qui dant quæ mente volutes.

246. *Didit*] *Dividit*. Sic infra, v. 271, 272. *Mobilis illa Vis, initium motus ab se quæ dividit ollis*.

250. *Tum quatitur sanguis*] Ita rectius, et sonantius Lambinus, dum alii scribunt, *concutitur tum sanguis*.

252. *Contrarius ardor*] Quidam legunt, *contrarius ægror*, seu *angor*; sed nihil mutant interpretes, cum apud Catullum *ardor* sit *dolor*, *Credo ut gravis acquiescat ardor*: licet voci isti nequius aliquid subesse Vossius existimet.

259. *Nunc, ea quo pacto, etc.*] Difficile opus jam aggreditur Poëta, et cui pro dignitate sua perficiendo Latina lingua non suppeditat voces congruas et aptas; pergit tamen, et, v. 30. docet quatuor istas res, Calorem, Auram, Aërem, quartamque innominatam rem inter se perfecte misceri, ut inde fiat una quædam eaque tenuissima substantia, quæ per totum Corpus Animalis fusa tum ab

ipso contineatur, tum ipsi causa salutis sit. Omnibus vero non eadem regio et sedes: pars illa quæ Animus proprie dicitur, interius et altius sita, est veluti totius Animæ fundamentum; Aura vero, Calor, et Aër, ita inter se miscentur, ut unam, pro diversa animalium natura, substantiam componant: sic calor, sapor, odor, in quolibet viscere miscentur; non tamen diversa, sed unum tantum corpus constituunt.

260. *Compta*] *Juncta*, alii: nihil mutat Lambinus; sic lib. IV. v. 31. *Et quibus e rebus cum Corpore compta vigeret*. Faber tamen legit, *cōpta* seu *coapta*; ratio enim vociferatur, eo vocabulo opus esse, cui convenire possit, *inter sese mista*, quod viz. colligationem, nexum, et vinculum aliquod notet. *Coaptus* autem seu *cōptus* idem est quod alibi dixit *uniter aptus*; infra, v. 851. *Quibus e sumus uniter apti*. Vides ex *illis apti sumus*, quod hic unica voce expressit, *coaptum* dicens; item infra, v. 857, 858. *Qui cœtu, conjugioque Corporis, atque Animæ consistimus uniter apti*. Adde quod in lib. IV. est locus, qui facile et *πρόν ἀνδύκη* probet *τὸ comptus* vitiosum esse. Quis enim Latine dixerit, *Anima est compta cum cor-*

- Abstrahit invitum patrii sermonis egestas :
 Sed tamen, ut potero summatim attingere, tangam.
 Inter enim cursant Primordia principiorum
 Motibus inter se, nihil ut secernier unum
 265 Possit ; nec spatio fieri divisa potestas :
 Sed quasi multæ vis unius corporis extant.
 Quod genus in quovis Animantum viscere vulgo
 Est Odor, et quidam Calor, et Sapor : et tamen ex his
 Omnibus est unum perfectum Corporis augmen.
 270 Sic Calor, atque Aër, et Venti cæca potestas
 Mista creant unam naturam, et mobilis illa
 Vis, initium motus ab se quæ dividit ollis,
 Sensifer unde oritur primum per viscera motus.
 Nam penitus prorsum latet Hæc natura, subestque,
 275 Nec magis Hac infra quicquam est in corpore nostro ;
 Atque anima 'st Animæ proporro totius ipsa :
 Quod genus in nostris membris, et corpore toto
 Mista latens Animi vis est, animæque potestas ;
 Corporibus quia de parvis, paucisque creata 'st.
 280 Sic tibi nominis Hæc expers Vis, facta minutis
 Corporibus latet ; atque Animai totius ipsa
 Proporro 'st Anima, et dominatur corpore toto.
 Consimili ratione necesse 'st Ventus, et Aër,
 Et Calor inter se vigeant commista per artus,
 285 Atque aliis aliud subsit magis, emineatque ;
 Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum :
 Ne Calor, ac Ventus seorsum, seorsumque potestas
 Aëris interimant sensum, diductaque solvant.

pore ? quod tamen visurus es, *Atque, Animi quoniam docui natura quid esset, Et quibus e rebus cum Corpore compta vigeret* : ibi itaque restituendum, *Cum corpore cōpta vigeret* ; id est, uniter apta, coapta, connexa, *συναφθεῖσα*.

266. *Multæ vis*] Sic lib. II. v. 586. *Et quam quicque magis multas vis possidet in se*. Sallustius ; *Male jam assuetum ad omnes vis controversiarum*. Priscianus, lib. VI.

268. *Quidam Calor*] Libri, *Color*.

270. *Venti—potestas*] Ventus ipse : v.

278. *Animi vis, et animæ potestas* ; v.

288. *Aëris potestas*.

274. *Latet—subestque*] Maxime intima est homini, ultra quam non datur pergere. Faber.

275. *Nec magis Hac infra*] Hic versus Lambino non placet, nec mirum, cum *infra* interpretatur *infra nostros sensus* ; situm enim non exiguitatem quartæ naturæ innominatæ Poëta exprimit : ut Anima Corporis intima, sic quarta ista vis expers nominis ipsi Animæ ; et est quasi Anima totius Animæ, quoniam sicut Anima Corpus, sic Animam ipsa vegetat, et sensus perficit.

281. *Atque Animai*] Lambinus ; dum quidam codd. *Animæ quasi*.

Est etiam Calor ille animo, quem sumit in ira,
 290 Cum fervescit, et ex oculis micat acribus ardor.
 Est et frigida multa comes formidinis Aura :
 Quæ ciet horrorem in membris, et concitat artus.
 Est etiam quoque pacati status Aëris ille,
 Pectore tranquillo qui fit, voltuque sereno.
 295 Sed Calidi plus est illis, quibus acria corda,
 Iracundaque mens facile effervescit in ira ;
 Quo genere in primis vis est violenta Leonum,
 Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
 300 At Ventosa magis Cervorum frigida mens est,
 Et gelidas citius per viscera concitat auras ;
 Quæ tremulum faciunt membris existere motum.
 At natura Boum placido magis Aëre vivit,
 Nec nimis iræ fax unquam subdita percit
 305 Fumida suffundens cæcæ caliginis umbras ;
 Nec gelidi torpet telis prefixa pavoris :
 Inter utrosque sita 'st, Cervos, sævosque Leones.
 Sic Hominum genus est, quamvis Doctrina politos
 Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
 310 Naturæ cujusque Animæ vestigia prima.
 Nec radicitus evelli mala posse putandum 'st,

289. *Est etiam Calor ille animo, etc.]*
 Ex Aura, Calore, et Aëre Animos componi probat, v. 35. Admittas enim, et variæ animalium temperies commode explicari possunt. Unde, v. g. *Leo* ad iram proclivior, nisi quod *Calor* in illius Animo emineat? Unde cervorum timiditas? quia in illorum Animabus Aura dominatur. Boum vero constantiam neque iræ nimis neque metui obnoxiam Aëri tranquillo acceptam referas: calorem enim ex irati oculis emicantem, et scintillas tantum non erumpentes videmus. Tremunt et horrescunt cervi; et tranquilla est boum gravitas. Huc, si Gassendus permetteret, illa e Stobæo desumpta referrem, τὸ μὲν πνεῦμα κίνησιν, ὅδε ἀπὸ ἡρεμίας, τὸ δὲ θερμὸν τὴν φαινομένην θερμότητα τοῦ σώματος, τὸ δὲ ἀκατονομαστὸν τὴν ἐν ἡμῖν ἐμπνεῖ αἴσθησιν. Deinde in hominibus etiam aliquod horum trium dominari docet, v. 16. Quidam enim ad iram, alii ad me-

tum proclives, dum alii mansueti sint ac mites: et quoniam hæc tria commisceri tanta varietate ob graduum varietatem possunt, inde morum diversitates innumeras sequi. Philosophia autem vitiosam naturam emendari aliquatenus, sed ita ut vestigia quædam τῆς κακίας remaneant (quippe homines doctrina exculti et maxime politi sunt quibusdam pravis affectationibus obnoxii); id quod non impediet quo minus quis jucunde vivat.

Ibid. *Est etiam] Est etenim, Faber;* quippe eorum rationem affert quæ v. 287. scripserat, *Ne Calor, ac Ventus seorsum, seorsumque potestas, Aëris, etc.* Conjecturam non improbo, sed inepta ratio quam adducit.

290. *Acribus]* Virgilius, XII. *Æneid. Totoque ardentis ab ore Scintillæ assistunt, oculis micat acribus Ignis.* Gifaninus tamen, *acrius*. Ver. 295. *Acria corda.*

- Quin proclivius Hic iras decurrat ad acreis ;
 Ille metu citius paullo tentetur ; at Ille
 Tertius accipiat quædam clementius æquo.
 315 Inque aliis rebus multis differre necesse 'st
 Naturas hominum varias, moresque sequaceis :
 Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas,
 Nec reperire figurarum tot nomina, quot sunt
 Principiis, unde hæc oritur variantia rerum.
 320 Illud in his rebus videor firmare potesse ;
 Usque adeo Naturarum vestigia linqui
 Parvola, quæ nequeat Ratio depellere dictis,
 Ut nihil impediat dignam Diis degere vitam.
 Hæc igitur Natura tenetur Corpore ab omni,
 325 Ipsaque corporis est custos, et causa salutis ;
 Nam communibus inter se radicibus hærent,
 Nec sine perniciæ divelli posse videntur.
 Quod genus e Turis glebis evellere Odorem
 Haud facile 'st, quin intereat natura quoque ejus :
 330 Sic Animi, atque Animæ naturam corpore toto
 Extrahere haud facile 'st, quin omnia dissolvantur :
 Implexis ita principiis ab origine prima
 Inter se fiunt consorti prædita vita ;
 Nec sine vi quicquam alterius sibi posse videtur
 335 Corporis, atque Animi seorsum sentire potestas :

320. *Videor*] Recte Faber, nec *video* pati possumus.

321. *Naturarum*] Quibusdam placet *naturaï*. Et pro *dictis* in sequenti versu *doctis* scribitur.

323. *Dignam Diis*] Ita vim et efficaciam suæ Philosophiæ deprædicat Poëta, imitatus Epicuri jactantiam, ζήσῃ δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις; et, οὐδὲν γὰρ ἔοικε θνητῷ ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.

324. *Hæc igitur Natura, etc.*] Animam ex Aura, Calore, Aëre, et quarto innotato formatam, v. 14. ita Corpori conjungit, et immiscet, ut neque Corpus sine Anima incolume, neque Anima sine Corpore integra maneret. Epicurei censuerunt Animam a Corpore contineri (Epicurus apud Laërtium utitur verbo σπρεγάζεσθαι, apud Empiricum διακπαρεῖσθαι), Corpus etiam mutuo ab Anima teneri, ne proueret in exsolutionem. Nempe voluerunt Animal esse quasi telam, in qua stamen esset corpus,

subtegmen vero anima, adeo ut utrumque mutuo intertextum opus constans evaderet, altero vero dissoluto, alterum, atque ideo utrumque simul, exsolveretur. Exemplum velis? en thuris glebam, odorem ab isto thure separa, et nec odor, neque thus integrum manebit, et idem de Animo et Corpore sentiendum.

329. *Haud facile 'st*] Ita alibi hujusmodi μελῶσιν usurparet, nam *haud facile* significat plane ἀδύνατον. Faber.

333. *Consorti—vita*] Notandum passive sumi, non temere alibi: tamen auctor Ciridis, seu ille Virgilius est, seu quis alius; *Si me jam summa sapientia pangeret arce, Quatuor antiquis quæ Hæredibus est data consors.* Faber.

334. *Nec sine vi quicquam alterius sibi*] Alii legunt, *Nec sibi quæque sine alterius vi.*

335. *Sentire*] Codd. *constare*, quibus minime credendum.

Sed communibus inter eos conflatur utrinque
Motibus accensus nobis per viscera Sensus.

Præterea, Corpus per se nec gignitur unquam,
Nec crescit, nec post mortem durare videtur.

340 Non enim ut Humor aquæ dimittit sæpe vaporem,
Qui datus est, neque ab hac causa convellitur ipse,
Sed manet incolumis; non, inquam, sic Animæ
Discidium possunt artus perferre relictæ:
Sed penitus pereunt convolsi, conquæ putrescunt.

345 Ex ineunte ævo sic Corporis atque Animæ
Mutua vitaleis discunt contagia motus,
Maternis etiam in membris, alvoque repôsta;
Discidium ut nequeat fieri sine peste, maloque:
Ut videas, quoniam conjuncta 'st causa salutis,
350 Conjunctam quoque naturam consistere eorum.

Quod superest, si quis Corpus sentire renutat;
Atque Animam credit permistam Corpore toto
Suscipere hunc motum, quem Sensem nominamus:
Vel manifestas res contra, verasque repugnat.

355 Quid sit enim Corpus sentire quis afferet unquam,

337. *Accensus*] Sic lib. II. v. 941, 942.
Quibus omnituentes Accensi Sensus animantem quamque tuentur.

338. *Præterea, Corpus, etc.*] Istam animæ et Corporis adunationem, v. 13. iterum demonstrat. Corpus neque generatur, neque crescit sine Anima, et cum Anima avolet, distrahuntur illius particulæ, resolvuntur vitalia vincula, putrescunt membra, denique perit Corpus. Quid interim de Anima existimandum? nempe illa dispergitur in tenues auras et evanescit: cum vero neutrum sine altero maneat integrum et incolume, credendum est, eorum substantias conjunctas esse, atque intime unitas.

340. *Vaporem*] Nonnulli codd. *Saporem*; improbe: neque *ab hac causa* in *ab ea causa* mutandum.

351. *Quod superest, si quis Corpus, etc.*] Modo asseruerat Poëta, neque Corpus ab Anima separatum, neque Animam a Corpore separatam per se aliquid agere, aut sentire posse, sed sensum per viscera excitari ex communi utriusque conjunctim agentis motu: deinde Philosophos aggreditur qui solam Animam istius motus quem sensum vocamus

capacem affirmabant; istos autem ad experientiam provocat, concedatur enim Corpus sentire, non magis istius sensus conscii essemus, quam jam nunc sumus; ideo Corpus sentire confitendum est. Dicat autem aliquis, Si Corpus sentiat, unde dimissa Anima vim istam et facultatem sentiendi non retineat? Quia nempe non Corpori soli, sed Corpori Animæ conjuncto vis ista et facultas competit. Hæc omnia, v. 9. Similiter Epicurus apud Laërtium, lib. X. οὐ μὴν (Anima) εἰλήφει ἂν ταύτην (sentiendi facultatem) εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἄθροισματος ἐστεγάζετο πως· τὸ δὲ λοιπὸν ἄθροισμα παρασκεύασαν ἐκείνη τὴν αἰτίαν ταύτην, μετείληφε καὶ αὐτὸ τοιοῦτου συμπτώματος παρ' ἐκείνης· διὸ ἀπαλλαγείσης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἰσθησιν, οὐ γὰρ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐκέκτητο τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐτέρῳ ἅμα συγγεγεννημένῳ αὐτῷ αὐτὴν ἢ φύσιν παρασκεύαζεν.

Ibid. *Renutat*] Ita Lambinus, dum alii *refutat* præferunt.

355. *Quid sit enim Corpus sentire quis afferet*] Alii, *asseret*; sed Faber, *quod asserat*, et hoc modo explicat; *quid sit enim* quod adserat (id est probet) *Corpus*

Si non ipsa palam quod res dedit ac docuit nos?
 At dimissa Anima corpus caret undique sensu,
 Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo;
 Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo.

360 Dicere porro Oculos nullam rem cernere posse;
 Sed per eos Animum ut foribus spectare reclusis,
 Desipere 'st, contra cum sensus dicat eorum:
 Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ipsas.
 Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,
 365 Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
 Quod foribus non fit; neque enim, qua cernimus ipsi,
 Ostia suscipiunt ullum reclusa laborem.

Præterea, si pro Foribus sunt lumina nostra,
 Jam magis exemptis Oculis debere videtur
 370 Cernere res Animus, sublatis postibus ipsis.
 Illud in his rebus nequaquam sumere possis,

nostrum sensu præditum esse, et vere sentire, nisi illud quod res ipsa docet? Explicat autem quod dixerat, Vel manifestas res contra, verasque repugnat; neque enim petit Poëta quid sit sensus? (quod faceret tamen si recepta lectio sequenda foret) sed ait hominem quemque sentire Corpus suum sensu præditum esse, itaque tanta argumentorum mole nihil esse opus. Præterea, hoc addam quoque, neminem, qui quidem sani capitis fuerit, sic unquam locutum, quis homo id asseret nisi experientia? ridiculum est ac delirum, et tamen ita loqueretur Lucretius nisi mendum vidissemus, quis id asseret nisi quod res, etc. Hæc Faber, qui raro quidem errat, nisi cum insigniter fallatur. Quid enim his verbis luculentius, Quis unquam afferet quid sit Corpus sentire, nisi id sit quod res ipsa palam dedit, ac docuit nos?

358. *Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo]* Hunc versum rejicit Lambinus, et sequentem *Multaque præterea, etc.* retinet; quem Faber et alii sequuntur: Gifanius ejusque sequaces una cum Gassendo parenthesi includunt; ego vero retinendum censeo, nec affirmare dubitem illum potiori jure hunc locum possidere quam *Multaque præterea*, quem codex Vaticanus non agnoscit. Rationem petis? en validam ex ipsis Epicuri verbis ductam: διὸ ἀπαλλαγέσης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν, οὐ γὰρ αὐτὸ (Corpus) ἐν ἑαυτῷ ἐκεί-

τητο τὴν αἴσθησιν. Laërtius, lib. X. Ubi eidem objectioni idem respondet Epicurus quod hoc versu Lucretius amplectitur.

360. *Dicere porro Oculos—rem, etc.]* Quia fuerunt, qui existimarent non debere totum compositum, puta Animal, dici sentire, sed Animam per se et solam id munus ita exsequi, ut Organa nihil cooperarentur: sed essent quasi meræ fores per quas reclusas Anima intus existens externa perciperet; inter quos emicuit Epicharmus dicens, νοὺς ὄρα, νοὺς ἀκούει. Ver. 11. subjungit Lucretius, et duobis argumentis demonstrat futilem istius opinionis vanitatem; nempe si oculi essent tantum fores, unde vim aliquam aut laborem a fulgidis objectis sentiunt? Deinde oculos (fores istas) evellas, melius externa perciperet Anima, dum liberior daretur prospectus.

362. *Desipere 'st]* Ita recte Lambinus contra codd. qui exhibent *difficile est*.

363. *Sensus enim, etc.]* Omnes, si unum Fayum excipias, (quanquam quis iste?) interpretes hunc versum rejiciunt.

370. *Postibus ipsis]* *Foribus*: sic lib. IV. v. 276. *Primus enim 'st, citra posteis qui cernitur Æër*; seu *fores cum postibus*, ut explicat Lactantius, lib. de Opificio Dei, cap. 8.

371. *Illud in his rebus, etc.]* Olim declaravit Lucretius Animam esse mole

Democriti quod sancta viri sententia ponit,
Corporis atque Animi primordia singula primis
Adposita alternis variare, ac nectere membra.

375 Nam cum multo sunt Animai elementa minora,
Quam quibus e Corpus nobis et Viscera constant,
Tum numero quoque concedunt, et rara per artus
Dissita sunt, duntaxat ut hoc promittere possis,
Quantula prima queant nobis injecta ciere

380 Corpora sensiferos motus in Corpore, tanta
Intervalla tenere exordia prima Animai.
Nam neque Pulveris interdum sentimus adhæsum
Corpore, nec membris incussam insidere Cretam,
Nec Nebulam noctu, nec Aranei tenuia fila

385 Obvia sentimus, quando obretimur euntes :
Nec supra caput ejusdem cecidisse vietam
Vestem, nec Plumas avium, Papposque volanteis,
Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim :
Nec repentis itum cujusviscunque Animantis

390 Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque,
Corpore quæ in nostro Culices, et cætera ponunt.
Usque adeo prius est in nobis multa ciendum
Semina, corporibus nostris immista per artus,
Quam primordia sentiscant concussa Animai,

parvam, totamque illius substantiam exiguo loco posse excipi, si seorsum conglomeretur; id jam longe uberius edisserit, v. 26. adversus Democritum, qui quot essent partes Corporis, totidem partes Animæ illis applicitas ponebat. Inde enim sequeretur nos omnia sentire quæ parti alicui Corporis applicarentur; nam cum Corporis particula, et Animæ pars illi appositæ moveatur, quidni sensus oriretur? At plurima sunt, ut ex allatis exemplis constat, quæ Corpori nostri applicita nequaquam percipimus: frustra igitur singulas partes Animæ singulis partibus Corporis aliquis conjungat.

372. *Democriti quod sancta viri*] *Sancta sententia viri Democriti* pro ipso Democrito, commode et eleganter dici non posse Faber existimat; ideoque legit, ut et in v. 621. lib. V. *Democriti quod sancta* sibi *sententia sumit*; ut in lib. I. *Id quod Anaxagoras* sibi sumit.

374. *Nectere*] Ita omnes libri; Fayus tamen *vertere*.

378. *Promittere*] Affirmare; Horatius, Sat. 4. lib. I. *Siquid promittere de me Possum aliud, vere promitto*.

382. *Adhæsum*] Lib. IV. v. 1236. *Locis quia non potis est adfigere adhæsum*. Et lib. VI. v. 471. *Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum*.

383. *Insidere*] Alii, *sidere*: et in sequenti versu, *nebulam noctis*.

387. *Papposque*] Carduorum flores: *Festus*; qui hunc versum laudat.

390. *Priva*] *Singula*, Lucilius, Sat. lib. I. *Ad cænam adducam, et primum his abdomina Thynni Advenientibus priva dabo*. Lucretius, lib. III. *Quod si forte Animas extrinsecus insinuari Vermibus, et privas in Corpora quæque venire Credis*: Nonius.

392. *Prius est in nobis multa ciendum*] Ita passim Lucretius: alii vero, *Prius in nobis sunt multa cienda*.

- 395 Et quam intervallis tantis tuditantia possint
Concurrere, coire, et dissultare vicissim.
Et magis est Animus vitæ claustra coercens,
Et dominantior ad vitam, quam vis Animæ.
Nam sine Mente, Animoque nequit residere per artus
400 Temporis exiguam partem pars ulla Animæ;
Sed comes insequitur facile, et discedit in auras,
Et gelidos artus in lethi frigore linoit.
At manet in vita, cui Mens Animusque remansit,
Quamvis est circum-cæcis lacer undique membris :
405 Truncus, adempta Anima circum, membrisque remotis,
Vivit, et ætherias vitaleis succipit auras :
Si non omnimodis, at magna parte Animæ
Privatus, tamen in vita cunctatur, et hæret.
Ut lacerato Oculo circum si Pupula mansit
410 Incolumis, stat cernendi vivata potestas ;
Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem,
Sed circumcidas aciem, solamque relinquo ;
Id quoque enim sine perniciæ confiet eorum :
At si tantula pars Oculi media illa peresa 'st,
415 Incolumis quamvis alioqui splendidus orbis,
Occidit extemplo lumen, tenebræque sequuntur :
Hoc Anima atque Animus vincti sunt foedere semper.
Nunc age, nativos animantibus, et mortaleis

395. *Et quam intervallis tantis*] Gifan-
fanius ; *Et quantis intervallis*, ex v. 567.
Lambinus magis probat, *et quam sis*
intervallis ; id est, *et quam suis*.

397. *Et magis est Animus, etc.*] Ver.
187. Animum, in quo ratio et vis sen-
tiendi sita est, in pectore posuit ; Ani-
mam vero, in qua locomotiva facultas
sita est toti Corpori adjunxit : jam v.
21. isti Animo præcipuas in vita con-
servanda partes attribuit ; nec absur-
dum hoc, quicquid alii sentiant, aut
Philosophiæ Epicuræ dissonum. Ani-
mus v. 274. qui magnam partem con-
stat ex quarto illo Epicuri innominato,
quod solum sentiendi facultatem lar-
gitur, ita Animali conjungitur, ut nulla
res magis subsit, imo est totius Ani-
malis, et ipsius Animæ fundamentum ;
abstracto autem fundamento tota moles
corruat necesse est. Animum et Ani-
mam Oculo recte compares, ubi Animus

pupillæ vicem sustineat, Anima reliqui
orbis : pupillam laceres, cæcitas inse-
quitur ; alias oculi partes, manet vi-
dendi potestas.

410. *Vivata*] Infra, v. 557. vivatus
et vividus a Poëtis dicuntur, a vi
magna. *Festus*.

411. *Dummodo ne totum, etc.*] Gifa-
nius, et qui illum sequuntur, hos verses
ita legunt ex codd. *Dummodo ne totum*
corrumpas luminis orbem, Et circumcidas
Acie solamque relinquo, Id quoque
enim sine perniciæ non fiet eorum. Ait
Poëta acie non læsa visum manere, non
tamen si Oculum ita undecunque cor-
rumpas, et circumcidas, ut præter aciem
seu pupillam nihil relinquo. Hæc Gi-
fanius, cui nemo credet qui versum se-
quentem legit, *At si tantula pars oculi*,
et comparisonem accuratius perpendit.

417. *Vincti*] Quidam codd. *uncti*.

418. *Nunc age, nativos, etc.*] Animas

- Esse Animos, Animasque leveis ut noscere possis ;
 420 Conquisita diu, dulcique reperta labore
 Digna tua pergam disponere carmina vita.
 Tu fac utrumque uno subjungas nomen eorum,
 Atque Animam, verbi causa, cum dicere pergam,
 Mortalem esse docens ; Animum quoque dicere credas :
 425 Quatinus est unum inter se, conjunctaque res est.
 Principio, quoniam tenuem constare minutis
 Corporibus docui, multoque minoribus esse
 Principiis factam, quam liquidus humor Aquai 'st,
 Aut Nebula, aut Fumus : nam longe mobilitate
 430 Præstat, et a tenui causa magis icta movetur ;
 Quippe ubi Imaginibus Fumi, Nebulæque movetur :
 Quod genus in somnis sopiti ubi cernimus alta
 Exhalare vapore altaria, ferreque Fumum ;
 Nam procul hæc dubio nobis Simulacra genuntur :
 435 Nunc igitur quoniam quassatis undique vasis
 Diffluere Humorem, et Laticem discedere cernis ;
 Et Nebula ac Fumus quoniam discedit in auras :
 Crede Animam quoque diffundi, multoque perire
 Ocius, et citius dissolvi corpora prima,
 440 Cum semel omnibus e membris ablata recessit.
 Quippe etenim Corpus, quod vas quasi constitit ejus,

mortales esse probaturus, profitetur, v. 8. se in hac disputatione non indiligentem fore ; quoniam vero ipse Animum ab Anima distinxerit, et Stoici maxime distinguunt, ne vim rationum non recte perciperet Memmius, monet, omnia sua argumenta æque contra Animum ac Animam, e quibus una tantum res constituitur, militare.

421. *Tua—vita*] Te, neque aliter boni scriptores Latinitatis ; *Faber* : aliquando tamen legi, *tuo vate*.

422. *Tu fac utrumque uno*] Sic MSS. codd. non *Tu face* ; jam quod sequitur, *uno subjungas*, si scriptura emendata est, positum pro *sub uno jungas* : vel *uno dictum* pro *uni*, vel legendum *uni*. Lambinus.

426. *Principio, quoniam, etc.*] Primum argumentum, quo probat Animam (quo nomine etiam Animum comprehendit) mortalem esse, ducit v. 20. ex illius subtilitate et tenuitate olim demonstrata,

et hic loci ulterius confirmata : est enim quid Corporeum longe tenuius, mobilius, et dissolutioni magis obnoxium, non modo quam aqua, verum etiam quam nebula, aut fumus, quippe cum percellatur rebus fumo nebulaque tenuioribus (ut puta illorum simulachris, ex quorum per somnium appulsu, res ejusmodi cogitamus), ac ideo necesse sit illam dissipari quam ista facilius ; frustra autem aliquis dicat illam a Corpore solutam in Aëre integram manere posse, quid enim tenuis Aër illam conservet incolumem, quæ per meatus crassi Corporis sæpe effluit ?

431. *Imaginibus*] *Simulachris* : Epicurus enim neque quicquam cerni, neque etiam cogitari, aut somniari posse voluit sine imaginibus.

434. *Genuntur*] An *geruntur* legi debeat litigent Gifanius et Lambinus : melius forsitan ille qui *feruntur* legit.

440. *Omnibus e membris*] Alii codd.

- Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re,
 Ac rarefactum detracto sanguine venis,
 Aëre qui credas posse hanc cohiberier ullo?
 445 Corpore qui nostro rarus magis am cohibessit?
 Præterea, gigni pariter cum Corpore, et una
 Crescere sentimus, pariterque senescere Mentem:
 Nam velut infirmo Pueri, teneroque vagantur
 Corpore; sic Animi sequitur sententia tenuis,
 450 Inde ubi robustis adolevit viribus ætas;
 Consilium quoque majus, et auctior est Animi vis:
 Post ubi jam validis quassatu 'st viribus ævi
 Corpus, et obtusis ceciderunt viribus artus;
 Claudicat Ingenium, delirat Linguaque, Mensque,
 455 Omnia deficiunt, atque uno tempore desunt.
 Ergo dissolvi quoque convenit omnem Animai
 Naturam, ceu fumus in altas aëris auras:
 Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
 Crescere, et (ut docui) simul ævo fessa fatiscit.
 460 Huc accedit, uti videamus Corpus ut ipsum
 Suscipere immaneis morbos, durumque dolorem;
 Sic Animum curas acreis, luctumque, metumque,
 Quare participem lethi quoque convenit esse.

ex hominis membris; Gifanius, ex omnibus membris: omnibus autem Terentius et Plautus sæpe corripunt.

445. *Am cohibessit]* *Am*, i. e. *eam*; ita veteres: *cohibessit*, cohibuerit. Similiter *servassit*, *negassit*, *supplicassit*, apud Plautum. Alii vero, *hanc cohibessit*.

446. *Præterea, gigni pariter, etc.]* Secundo, v. 14. hoc modo disputat, quod cum Corpore gignitur, adolescit, senescit, et deficit, id mortale est: at hæc omnia de Animo dicenda; pueri enim æque Mentem ac Corpus debiles incedunt; adolescenti cum firmioribus viribus accrescit firmitus iudicium; dum senis Mens et Corpus pariter vacillant.

454. *Linguaque, Mensque]* Alii, *lingua animusque*: nescio quis legit, *lingua, madet Mens*, ut v. 478.

457. *Ceu fumus]* *Ceu fumum*, Gifanius. Quanquam non video quid ibi agat *fumus*: qui argumentum perpendit, fatebitur Lucretium scripsisse *cum Corpore*; nam v. 446, 447. *Gigni pariter cum*

Corpore, et una Crescere sentimus.

458. *Pariterque videmus]* Alii legunt, *Pariterque videtur Crescere, et (ut docui) simul ævo fessa fatisci*: non tanti est, priorem tamen lectionem libenter præferam.

460. *Huc accedit, etc.]* Tertio, v. 15. Cum Corpus morbo tentetur, mœror, timor, etc. Animum occupant; at morbo isto Corpus corrumpitur, par igitur est ut Animus mœrore corrumpatur. Immo morbis, quorum sedes in ipso Corpore esse omnes confitentur, Mens aliquando attingitur; sic insani Animus delirat, lethargici sopitur: cum vero vis morbi et dolor ad Animum usque penetrant, mortem etiam insequi maxime credendum.

461. *Durumque dolorem]* *Durumque laborem*, alii: quam lectionem non rejicerem, cum v. 367. *Ostia suscipiunt ullum reclusa laborem*: *Dolorem* vero defendi potest e v. 473. *Nam Dolor, ac morbus lethi fabricator uterque 'st*: quamvis aliqui legunt *pavor*.

Quinetiam Morbis in Corporis avius errat
 465 Sæpe animus; dementit enim, deliraque fatur:
 Interdumque gravi Lethargo fertur in altum
 Æternumque soporem, oculis, nutuque cadenti;
 Unde neque exaudit voces, neque noscere vultus
 Illorum potis est, ad vitam qui revocantes
 470 Circumstant lacrymis rorantes ora, genasque.
 Quare Animum quoque dissolvi fateare necesse 'st,
 Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi:
 Nam Dolor, ac Morbus lethi fabricator uterque 'st,
 Multorum exitio perdocti quod sumus ante.
 475 Denique cur, hominem cum Vini vis penetravit
 Acris, et in venas discessit diditus ardor,
 Consequitur gravitas Membrorum? præpediuntur
 Crura vacillanti? tardescit Lingua? madet Mens?
 Nant oculi? Clamor, Singultus, Jurgia gliscunt?
 480 Et jam cætera de genere hoc quæcunque sequuntur?
 Cur ea sunt, nisi quod vehemens violentia Vini
 Conturbare Animam consuevit Corpore in ipso?
 At quæcunque queunt conturbari, inque pediri,
 Significant, (paullo si durior insinuârit
 485 Causa,) fore ut pereant, ævo privata futuro.
 Quinetiam, subita vi morbi sæpe coactus

465. *Dementit*] Alii, *dementia*. Verbum tamen *dementire* mihi suspectum est, quod a nemine alio, quod sciam, usurpatum est, nisi forte a Lactantio, lib. IV. ubi fortasse pro *dementire* legendum est *dementare*; usitatus enim est *dementare*, eoque utuntur Apuleius, et Tertullianus: *Lambinus*.

467. *Oculis, nutuque cadenti*] Ut *sonitu sonanti*, et *ludo jocanti*. Alii, *vultuque cadenti*. Utrumvis eligas, nullibi vero invenies lethargum venustius depictum.

475. *Denique cur, hominem, etc.*] Quarto, v. 11. ebrium in scenam producit, delirantem, clamantem, cœlum denique cum terra miscentem; cujus, ut neque manus neque pes, ita nec aures nec oculi, neque mens ipsa officium suum faciunt; unde vero hæc omnia, nisi quod spiritus vini agiles et impetuosius per Corpus omne diffusi turbant, agitant, et distrahunt Animum? At quicquid imbelli vi turbari disjicique

possit, idem vehementiori impetu corrumpetur.

482. *Corpore in ipso*] Tota argumenti vis in his duabus voculis sita est; iis opponet τὸ ævo futuro, v. 485. et τὸ ἀεὶ ἀεὶ ἀεὶ ἀεὶ, v. 507. *Faber*.

486. *Quinetiam, subita vi morbi, etc.*] Quinto, v. 23. post ebrium, spectaculum non illepidum, comitali morbo prostratum, horrendum quidem, et quod nemo libenter spectaret, oculis nostris exhibet, attamen venustas versuum Lucretii facit ut aliqua jucunditate contemplermur; ita enim distendit miserum, ita sua membra jactantem depingit, ut quamvis ingenio male collocato irascamur, artificii tamen ignoscere debemus: comitali morbo affectus desipit et delirat; desipientia vero ista dissolutionem substantiæ Animi, saltem conturbationem indicat; quod vero in ipso Corpore dissipari possit, quis arbitretur in aperto Aëre (Anima Corpore exsoluta in Aëre degat necesse est) integrum manere?

- Ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu,
 Concidit, et spumas agit, ingemit, et tremit artus,
 Desipit, extentat nervos, torquetur, anhelat,
 490 Inconstanter et in jactando membra fatigat:
 Nimirum, quia vis Morbi distracta per artus
 Turbat agens Animum, spumans ut in æquore salso
 Ventorum validis fervescit viribus Unda.
 Exprimitur porro Gemitus, quia membra dolore
 495 Afficiuntur; et omnino quod semina vocis
 Ejiciuntur, et ore foras glomerata feruntur,
 Qua quasi consuerunt, et sunt munita viai.
 Desipientia fit, quia vis Animi, atque Animai
 Conturbatur, et (ut docui) divisa seorsum
 500 Disjectatur, eodem illo distracta veneno.
 Inde ubi jam Morbi se flexit causa, reditque
 In latebras ater corrupti Corporis humor,
 Tum quasi talipedans primum consurgit; et omneis
 Paullatim redit in sensus, animamque receptat.
 505 Hæc igitur tantis ubi morbis Corpore in ipso
 Jactetur, miserisque modis distracta laboret:
 Cur eandem credis sine Corpore in Aëre aperto
 Cum validis ventis ætatem degere posse?
 Et quoniam Mentem sanari, Corpus ut ægrum,
 510 Cernimus, et flecti medicina posse videmus;
 Id quoque præsagit mortalem vivere Mentem:
 Addere enim parteis, aut ordine trajicere æquum 'st,

Idem enim diceret Aquam in vase undique conquassato manere posse, quæ vase perforato diffunderetur.

490. *Inconstanter*] Al. *incunctanter*.

492. *Spumans ut in, etc.*] Alii, *spumans velut*: alii, *spumantes æquore salso ventorum ut, etc.* Gifanius, *spumantes ut in æquore salso*, et literam *s* in *spumantes* abradit: en litem grammaticis dignam!

497. *Qua quasi consuerunt*] Qui elegantiam hujus versus cum Gifanio admirantur, isti sibi habeant. Id novi, istum cum omni sua venustate abesse posse.

503. *Tum quasi talipedans*] *Talipedare* est vacillare pedibus; et quasi talis insistere: *Festus*. Omnes vero codd. *Vacillans*.

507. *Aëre aperto*] In supremis ætheris

auris, *Fayus*: ubi viz. nulli flant venti, nullæ sæviunt procellæ. *Acute!*

509. *Et quoniam Mentem, etc.*] Sexto, v. 16. animum hunc delirantem et desipientem medicinæ ope restitui posse, et in pristinam sanitatem reduci cernimus; ideo fit aliqua in Animo mutatio; ergo adduntur novæ partes, detrahuntur aliquæ, aut alio ordine particulæ Animi collocantur; omnis enim alteratio fit vel adjectione, vel detractio, vel tractione particularum. At quod novas partes recipit, quod aliquas amittit, id etiam, cujus partium situs et ordo mutatur, mortale sit necesse est. Sive igitur ægrescit Animus, ut argumenta superius allata probant, sive convalescit, suam mortalitatem confitetur.

511. *Mentem*] Alii, *vitam*.

- Aut aliud prorsum de summa detrahare illum,
 Commutare Animum quicumque adoritur, et infit;
 515 Aut Aliam quamvis naturam flectere quærit:
 At neque transferri sibi parteis, nec tribui vult,
 Immortale quod est quicquam, neque defluere hilum:
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius quod fuit ante.
- 520 Ergo Animus sive ægrescit, mortalia signa
 Mittit (uti docui), seu flectitur a medicina:
 Usque adeo falsæ rationi vera videtur
 Res occurrere, et effugium præcludere eunti;
 Ancipitique refutatu convincere falsum.
- 525 Denique sæpe hominem paullatim cernimus ire,
 Et membratim vitalem deperdere sensum:
 In pedibus primum Digitos livescere, et Ungueis,
 Inde Pedes, et Crura mori; post inde per artus
 Ire alios tractim gelidi vestigia lethi:
- 530 Scinditur atque Animæ quoniam natura, nec uno
 Tempore sincera existit, mortalis habenda 'st.
 Quod si forte putas ipsam se posse per artus
 Introrsum trahere, et parteis conducere in unum,
 Atque ideo cunctis sensum deducere membris;
- 535 At locus ille tamen, quo copia tanta Animæ
 Cogitur, in sensu debet majore videri.
 Qui quoniam nusquam 'st, nimirum, (ut diximus ante,)
 Dilaniata foras dispergitur; interit ergo.
 Quin etiam, si jam libeat concedere falsum,
- 540 Et dare, posse Animam glomerari in Corpore eorum,
 Lumina qui linqunt moribundi particulatim:
 Mortalem tamen esse Animam fateare necesse 'st.
 Nec refert, utrum pereat dispersa per auras,

525. *Denique sæpe hominem, etc.*] Septimo, v. 22. Homines sæpe membratim moriuntur, et sensim exspirant, ideo etiam Anima sensim perit; quis enim dicat Animam, vividam viz. rem et sentientem, in mortuis et sensus expertibus Corporis membris residere: quod si existimes Animam introrsum se recipere e membris moribundis recedentem, cur in istis partibus ubi conglomeratur Anima non vividior apparet

sensus? An Anima ita constipata et in angustias redacta vim sentiendi amitteret? cave ne id fatearis, illud enim quod ita contractum interiret, æque mortale est ac quod per Aëra dispersum et distractum volitat.

Ibid. Cernimus ire] Al. *cernis obire*: sic v. 532. *Quod si forte putas*, et v. 542. *Fateare necesse 'st.* Versu sequenti quidam legunt, *dispergere*.

An contractis in se partibus obbrutescat :

545 Quando Hominem totum magis, ac magis undique sensus
Deficit, et vitæ minus, et minus undique restat.

Et quoniam Mens est Hominis pars una, locoque
Fixa manet certo, velut Aures, atque Oculi sunt,
Atque alii sensus, qui vitam cunque gubernant ;

550 Et veluti Manus, atque Oculus, Naresve seorsum
Secreta a nobis nequeant sentire, neque esse ;
Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali.

Sic Animus per se non quit sine corpore, et ipso
Esse Homine, illius quasi quod Vas esse videtur ;

555 Sive aliud quidvis potis es conjunctius eii
Fingere, quandoquidem connexus corpori adhæret.

Denique Corporis, atque Animi vivata potestas
Inter se conjuncta valent, vitæque fruuntur.

Nec sine Corpore enim vitæ edere motus

560 Sola potest Animi per se natura, nec autem
Cassum Anima Corpus durare, et sensibus uti :
Scilicet, avolsus radicitus ut nequit ullam

544. *Obbrutescat*] Ita hunc versum legit Nonius in voce *Brutum*, brutum autem hebes et obtusum.

547. *Et quoniam Mens est, etc.*] Octavo, v. 10. Animus est pars hominis, ut superius v. 94. probatum est, certoque loco continetur, perinde ac nares, et oculi ; at oculos effodias, et abscindas nares, nec illi colores, neque istæ odores percipient. Idem igitur de Anima separata dicendum est, dum illa non sit minus, quam cæteræ partes, Corpori conjuncta.

552. *Sed tamen in parvo, etc.*] Quidam legit, *Sed tamen in parvo liquuntur tempore tali* : sed utraque lectio Lambino displicet. Fayus vulgatam lectionem tuetur, et dicit Poëtam hoc velle, pedes, oculi, manus, etc. nihil sentiunt, etiamsi vel minimo tempore separata sint a Corpore. Rejicit Gassendus, et profecto hunc versum nescio quis inseruit, ut commoda interpretatione voces istas *neque esse* in præcedenti versu illustraret ; nec dubito illum scripsisse, *Sed tamen in parvo liquuntur tempore* tabi.

557. *Denique Corporis, atque Animi, etc.*] Nonum argumentum, v. 22. continetur. Dum Corpus et Anima conjunguntur, vivit Animal, et sentit ; abeat

Anima, insensile fit Corpus, pariter Anima a Corpore soluta fit insensilis : Animam dicas oculum Corporis, at quis in effosso oculo visum quærat ? Præterea si Animæ semina non cohiberentur venis et nervis, nunquam istis motibus, e quibus sensus oritur, affici possint ; omnes enim isti motus certum spatium, et limites definitos postulant. Si vero dicas Animam a Corpore solutam rite ab aëre cohiberi posse, perinde est ac si affirmares aërem esse animale, quod absurdissimum simul et falsissimum videtur. Καὶ μὴν καὶ λυομένου τοῦ ὅλου ἀθροίσματος, καὶ ψυχῇ διασπείρεται, καὶ οὐκέτι ἔχει τὰς αὐτὰς δυνάμεις, οὐδὲ κινεῖται, ὥς τε οὐδ' αἰσθησιν κέκτῃται. Οὐ γὰρ οἶόν τε νοεῖν αὐτὸ αἰσθανόμενον μὴ ἐν τοῦτῳ τῷ συστήματι ταῖς κινήσεσι ταύταις χρώμενον, ὅταν τὰ στεγάζοντα, καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτα ᾖ, ἐν οἷς νῦν ὁδοῖα ἔχει ταύτας τὰς κινήσεις. Epicurus ad Herodotum.

561. *Cassum*] *Cassum* veteres *inane* posuerunt, et arbitrandum est ejus verbi proprietatem magis ab araneorum *cassibus* dictam, quod sint leves ac nullius ponderis ; non ut quibusdam videtur, quasi *quassum*. Plaut. Aul. *Virginem habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem*. Nonius.

Dispicere ipse Oculus rem seorsum Corpore toto ;
 Sic Anima atque Animus per se nil posse videntur :
 565 Nimirum, quia per venas et viscera mistim,
 Per nervos, atque ossa tenentur corpore ab omni.
 Nec magnis intervallis Primordia possunt
 Libera dissultare, ideo conclusa moventur
 Sensiferos motus; quos extra corpus in auras
 570 Aëris haud possunt post mortem ejecta moveri :
 Propterea quia non simili ratione tenentur.
 Corpus enim atque animans erit Aër, si cohibere
 Sese Anima, atque in eo poterit concludere motus,
 Quos ante in Nervis, et in ipso Corpore agebat.
 575 Quare etiam atque etiam resoluta Corporis omni
 Tegmine, et ejectis extra vitalibus auris,
 Dissolvi sensus Animi fateare necesse 'st,
 Atque Animam, quoniam conjuncta est causa duobus.
 Denique cum Corpus nequeat perferre Animai
 580 Discidium, quin id tetro tabescat odore :
 Quid dubitas, quin ex imo, penitusque coorta
 Emanarit, uti Fumus, diffusa Animæ vis ?
 Atque ideo tanta mutatum putre ruina
 Conciderit Corpus penitus ; quia mota loco sunt
 585 Fundamenta foras animæ, manantque per artus,
 Perque viarum omnes flexus, in corpore qui sunt,
 Atque foramina ? Multimodis ut noscere possis
 Dispertitam Animæ naturam exisse per artus ;
 Et prius esse sibi distractam Corpore in ipso,
 590 Quam prolapsa foras enaret in Aëris Auras ?
 Quinetiam, fineis dum vitæ vertitur intra,

568, 569. *Movement Sensiferos motus*] Ut ab Horatio dictum est, *Motus moveri gaudet Ionicos Matura Virgo*. Faber.

572. *Atque animans*] Aliis placet, *æque animis*. In sequenti versu *in eo* (viz. aëre) recte legit Faber : id enim tum versus proxime superiores, tum versus proxime inferior, *Quos ante in nervis, etc.* omnino probant.

578. *Atque Animam*] Quidam, *Animæ*.

579. *Denique cum Corpus, etc.*] Decimum argumentum, v. 12. inclusum est. Subducta Anima, quæ in partibus intimis sita est veluti totius animalis fun-

damentum, Corpus collabascens putrescit, et in pulverem abit. Unde vero ista tanta Corporis ruina, nisi quod Anima quæ membra omnia fulcire et continere videbatur, per poros et meatus Corporis emanarit? quæ vero sic minutim divisa fuit in ipso sui egressu, comparata ad dispersionem videtur.

580 *Quin id*] Improbe, *quin vi*.

589. *Prius esse sibi*] Gifanius, *isse sibi*, ut mox *ire Anima*, v. 593. Non sequor.

591. *Quinetiam, fineis—vitæ, etc.*] Undecimum, v. 14. In vulgo vocato Animi

Sæpe aliqua tamen e causa labefacta videtur
 Ire Anima, et toto solvi de corpore membra;
 Et quasi supremo languescere tempore voltus,
 595 Molliaque exanguî cadere omnia Corpore membra:
 Quod genus est, Animo male factum cum perhibetur,
 Aut Animam liquisse, ubi jam trepidatur, et omnes
 Extremum cupiunt vires reprendre vinclum.
 Conquassatur enim tum Mens, Animæque potestas
 600 Omnis: et hæc ipso cum Corpore conlabefiunt;
 Ut gravior paullo possit dissolvere causa.
 Quid dubitas tandem, quin extra prodita corpus
 Imbecilla foras, in aperto, tegmine dempto,
 Non modo non omnem possit durare per ævum,
 605 Sed minimum quodvis nequeat consistere tempus?
 Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur
 Ire foras Animam incolumem de Corpore toto,
 Nec prius ad jugulum, et superas succedere fauceis,
 Verum deficere in certa regione locatam;
 610 Ut sensus alios in parti quemque sua scit
 Dissolvi: quod si immortalis nostra foret Mens;
 Non jam se moriens dissolvi conquereretur:
 Sed magis ire foras, vestemque relinquere, ut Anguis,

deliquio Animæ Animique vis sic fracta
 est, ut paulo graviore causa incidente
 plane dissolvenda arguatur: cum vero
 ita labefactari possit Animus dum Cor-
 pus illum tegit et tuetur, quis credat
 tenuem istam substantiam suo tegmine
 exutam procellarum et aliarum rerum
 jugiter incurrentium impetus perferre
 posse?

594. *Et quasi supremo*] Hunc et se-
 quentem versum multi rejiciunt, nec
 ego quidem illos injuriarum postulo.

596. *Animo male factum*] Nam apud
 Plautum et Terentium, *Animo male est*
 significat *Animi deliquium patior*. Qui-
 dam amant, *Quod genus, esse animo*, sed
 id est damnari non debet. *Faber*.

597. *Ubi jam trepidatur*] Ah astanti-
 bus; omnes astantes, tota familia,
 amici; *Fayus*: judicet Lector.

600. *Conlabefiunt*] *Conlabascunt*, Gifa-
 nius, viz. existimavit ille Poëtam (O
 rem ingeniosam) cum infirmum aliquod
 descripserit, infirmos et vacillantes ver-
 sus de industria fecisse.

602. *Prodita*] Ex interiore loco pro-
 cedens; *Festus*.

604. *Non modo non omnem possit*] Alii,
Non modo non omne incolumis.

606. *Nec sibi enim quisquam, etc.*] *Duodecimum*, v. 9. Et nequid intentatum relinquit, ad morientes provocat: quis autem morientium experitur Animam suam ab extremis partibus surgentem per os suum integram exire, et non potius in singulis partibus, ut quemlibet sensum in suo organo, deficere? Nec dubitandum est Morientes Animarum dissolutionis conscios esse; alias quid quererentur? Læti profecto deponerent exuvias, ut anguis pellem, vel cervus prælonga cornua.

608. *Succedere*] *Sursum cedere et ascendere*; lib. II. v. 204. *Per auras Aëris expressæ sursum succedere*. Al. *accedere*.

613. *Ut Anguis*] Virgilius, *Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus, Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat, Nunc positus novus exuviis, nitidusque juvena, Lubrica convolvit sub-*

Gauderet, praelonga senex aut cornua Cervus.

615 Denique cur Animi nunquam mens consiliumque
Gignitur in Capite, aut Pedibus, Manibusve; sed unis
Sedibus, et certis regionibus omnis inhæret:

Si non certa loca ad nascendum reddita cuique
Sunt; et ubi quicquid possit durare creatum;

620 Atque ita multimodis pro totis artubus esse,
Membrorum ut nunquam existat præposterus ordo?
Usque adeo sequitur res rem, neque Flamma creari in
Fluminibus solita 'st, neque in Igni gignier Algor.

Præterea, si immortalis natura Animai 'st,

625 Et sentire potest secreta a Corpore nostro;
Quinque (ut opinor) eam faciendum 'st Sensibus auctam:
Nec ratione alia nosmet proponere nobis
Possumus infernas Animas Acherunte vagare.

Pictores itaque, et Scriptorum sæcla priora

630 Sic Animas introduxerunt sensibus auctas.

At neque seorsum Oculi, neque Nares, nec Manus ipsa
Esse potest Anima, neque seorsum Lingua, nec Aures
Absque anima per se possunt sentire, nec esse.

*lato pectora tergo Arduus ad solem, et
linguis micat ore trisulcis.* De cervis vero
Plinius, Nat. Hist. lib. VIII. c. 32.
*Cornua mares habent, solique animalium
omnibus annis stato veris tempore amit-
tunt.*

615. *Denique cur Animi nunquam
mens, etc.*] Decimum tertium, v. 9.
Olim docuit pectus esse Animi sedem,
et jam inde concludit, illam ita pectori
esse alligatam ut extra istud degere non
possit: Animum in aëre existentem
quæras, et flammam in aqua, gelu in
ignibus expectes.

617. *Omnis inhæret*] Codd. *omnibus
hæret*; et Gifanius, *omnis hæret*.

620. *Atque ita multimodis*] Hunc cum
sequenti versu Lambinus, Gassendus,
alii rejiciunt; Gifanius retinet; illum
sequitur Fayus, et dicit Lambinum de-
lere hos versus sine ratione, namque
recte conferunt ad rem, ut patet ex
ipsorum interpretatione nostra: en bel-
lam interpretationem! *Et ita fieri, ut
nunquam ordo artuum sit perversus variis
modis secundum varia omnia membra.*
Aliam apposui, quæ mihi ipsi non pla-
cet. Codd. exhibent, *par totis: pro totis:
in totis: de totis.*

624. *Præterea, si immortalis, etc.*] De-
cimum quartum, v. 10. Animam sepa-
ratam et immortalem concipe, substan-
tiam sentientem concipies, ergo quinque
sensibus ornatam; at unde sensus, cum
sensuum organa, oculi, nares, manus,
lingua, aures, in derelicto Corpore pu-
trescant?

633. *Absque anima per se possunt,
etc.*] Codd. *Auditum per se possunt*; au-
ditum, i. e. sonum, seu rem auditam;
Gifanius. Salmasius in Epictetum et
Simplicium, p. 324. ex optimo et ve-
tustissimo codice illustrissimi Vossii
hos versus ita legit, *At neque seorsum
oculi, neque nares, nec manus ipsa Esse
potest Anima, neque seorsum lingua, ne-
que Auris Auditum per se possunt sen-
tire, neque esse. Auris auditum dixit
pro auditu.* Quid sibi velit magnus ille
vir, alii conjiciant. Aliquid e textu
Lucretiano excidisse existimavit Lam-
binus, cum videret argumentum non
plane explicatum fuisse. Atque ideo
subjungit, *Nec sensus ipsi seorsum con-
sistere possunt Naribus, atque manu, at-
que oculis, atque auribus, atque Lingua,
nec possunt per se sentire, neque esse.*
At quid tres novi versus fingendi sunt,

Et quoniam toto sentimus Corpore inesse
 635 Vitalem sensum, et totum esse animale videmus,
 Si subito medium celeri præciderit ictu
 Vis aliqua, ut seorsum partem secernat utramque;
 Dispertita proculdubio quoque vis Animai,
 Et discissa simul cum Corpore disjicietur:
 640 At quod scinditur, et parteis discedit in ullas,
 Scilicet æternam sibi naturam abnuit esse.
 Falciferos memorant currus abscindere membra
 Sæpe ita desubito permista cæde calenteis,
 Ut tremere in terra videatur ab artubus id quod
 645 Decidit abscissum; cum Mens tamen, atque hominis vis
 Mobilitate mali non quit sentire dolorem:
 Et simul in pugnæ studio quod dedita Mens est,
 Corpore cum reliquo pugnam, cædeisque petissit;
 Nec tenet, amissam lævam cum tegmine sæpe
 650 Inter equos abstraxe rotas, falceisque rapaceis:
 Nec cecidisse alius dextram, cum scandit, et instat.
 Inde alius conatur adempto surgere crure,
 Cum digitos agit propter moribundus humi pes:
 Et caput abscissum calido, viventeque trunco,
 655 Servat humi voltum vitalem, oculosque patenteis,
 Donec reliquias Animai reddidit omneis.
 Quin etiam tibi si lingua vibrante minantis

ut unum prorsus inutilem retineamus? Dele istum, *Absque Anima per se possunt sentire nec esse*: in præcedenti versu lege, *Esse potest Animæ, etc.*: atque argumentum erit integrum, et satis explicatum.

634. *Et quoniam toto sentimus, etc.*] Decimum quintum v. 36. Quoniam Anima per totum Corpus fusa sit, scindi mediam necesse est, si Corpus medium raptim scindatur: si, exempli causa, falcifero curru præcidatur militis membrum, Animam una sectam arguit partis resectæ motio, quam fuse et ornate describit Poëta, quæ etiam clarius in partibus sectæ serpentis observatur. Fatendum est igitur plures animas esse in uno animali, homine viz. aut serpente, et aciem ferri, temere licet impacti, membra istius animalis tam accurate partiri, ut singulis Animabus suæ sedes relinquerentur: quæ tamen

nemo sanus dixerit. Vel concedendum est; Unam Animam per totum corpus Animalis fusam in multas partes discissam, et proinde mortalem esse.

643. *Desubito*] Sic lib. II. v. 265. *Vim cupidam tam de-subito, quam mens avet ipsa*: de curribus falciferis iterum Lucretius, lib. V. v. 1300.

647. *In pugnæ studio—dedita*] Lib. IV. v. 813. *Præterquam* quibus *est* in rebus deditus *ipse*: et Catullus, *In mala Deditus Vir adultera*.

648. *Petissit*] Antiqui *petissere* dicebant pro *petere*, ea quidem forma verbi qua sunt *laccessere*, et *incessere*, sed ut mihi videtur, tum significabant *sæpius petere*, ut *petissant* sæpius petant. *Festus*. Cicero; *Qui hanc laudem petissunt nullum fugiunt dolorem*.

650. *Abstraxe*] Sic lib. I. v. 986. *Confluxet*.

- Serpentis caudam procero corpore, utrinque
 Sit libitum in multas parteis discindere ferro ;
 660 Omnia jam seorsum cernes amcisa recenti
 Volnere tortari, et terram conspergere tabo,
 Ipsam seque retro partem petere ore priorem,
 Volneris ardenti ut morsu premat icta dolore.
 Omnibus esse igitur totas dicemus in illis
 665 Particulis Animas ? at ea ratione sequetur,
 Unam animantem Animas habuisse in Corpore multas.
 Ergo divisa 'st ea, quæ fuit una simul cum
 Corpore, quapropter Mortale utrumque putandum 'st,
 In multas quoniam parteis discinditur æque.
 670 Præterea, si immortalis natura Animæ
 Constat, et in Corpus nascentibus insinuatur ;
 Cur super anteactam ætatem meminisse nequimus ?
 Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus ?
 Nam si tantopere 'st Animi mutata potestas,
 675 Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum ;
 Non (ut opinor) id ab letho jam longiter errat.
 Quapropter fateare necesse 'st, quæ fuit ante,
 Interiisse : et quæ nunc est, nunc esse creatam.
 Præterea, si jam perfecto corpore nobis
 680 Inferri solita 'st Animi vivata potestas,
 Tum cum gignimur, et vitæ cum limen inimus :
 Haud ita conveniebat, uti cum Corpore, et una
 Cum membris videatur in ipso sanguine crêsse ;

658. *Caudam procero corpore*] Caudam longam et proceram ; *Lambinus* : alii tamen legunt, *Minacem Serpentem, et Caudæ procero Corpore*.

660. *Amcisa*] *Am* olim ex ἀμφὶ pro circum dicebant, exempla innumera in vocibus compositis ; *Faber*.

670. *Præterea, si immortalis, etc.*] *Decimum sextum, v. 9.* Si Anima sit immortalis, sine ante perfectum Corpus integra existens (ea erat Pythagoræ et Platonis sententia), in Corpus tandem infundatur : cur nemo (uno Pythagora excepto) anteactæ vitæ recordetur ? Quod si Anima isto in Corpus ingressu omnem recordationem amiserit, quidni res tantopere vitiata, sit ulteriori corruptioni, morti obnoxia ?

674. *Mutata*] *Al. vitiata* ; et in sequenti versu, *Omnium ut actuarum, etc.*

675. *Retinentia*] Vox *μνησῆς*, neque enim alibi quam apud Lucretium invenitur. *Faber*. *Infra, v. 863. repetentia*, eaque voce *Arnobius* in lib. II. utitur.

676. *Longiter*] Ita *Charisius*, *Inst. Gram l. II. p. 183.*

679. *Præterea, si jam perfecto, etc.*] *Decimum septimum, v. 18.* Si Anima inferretur in Corpus perfectum, id sic deberet fieri ut in ipso degeret, quasi Avis in cavea, non ut videretur cum eo crescere, atque ita contexti, ut inde exire non potis sit incolumis, proderet se ortui atque interitui obnoxiam.

681. *Limen inimus*] Alii, *lumen adimus*.

- Sed velut in cavea, per se sibi vivere solam
 685 Convenit, ut sensu Corpus tamen affluat Omne.
 Quare etiam atque etiam nec originis esse putandum 'st
 Experteis Animas, nec lethi lege solutas.
 Nam neque tantopere adnecti potuisse putandum 'st
 Corporibus nostris extrinsecus insinuatæ:
 690 Quod fieri totum contra manifesta docet res.
 Namque ita connexa 'st per Venas, Viscera, Nervos,
 Ossaque, uti Dentes quoque sensu participantur;
 Morbus ut indicat, et gelidai stringor aquai,
 Et lapis oppressus sub dente e frugibus asper:
 695 Nec tam contextæ cum sint, exire videntur
 Incolumes posse, et salvas exsolvere sese
 Omnibus e Nervis, atque Ossibus, Articulisque.
 Quod si forte putas extrinsecus insinuatam
 Permanare Animam nobis per membra solere,
 700 Tanto quæque magis cum corpore fusa peribit;
 Quod permanat enim, dissolvitur: interit ergo.
 Dispertitur enim per caulas Corporis omneis:
 Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis,
 Disperit; atque aliam naturam sufficit ex se:
 705 Sic Anima, atque Animus quamvis integra recens in
 Corpus eunt, tamen in manando dissolvuntur;
 Dum quasi per caulas omneis diduntur in artus
 Particulæ, quibus hæc Animi natura creatur,
 Quæ nunc in nostro dominatur Corpore nata
 710 Ex illa, quæ tunc peritat partita per artus.

685. *Convenit, etc.*] Hunc versum delet Lambinus, Gassendus, alii: plures retinent. Sine illo quidem argumentum est satis explicatum, et forsân, *affluat omne corpus sensu* Latium non agnoscit.

693. *Stringor aquai*] Frigus aquæ quo dentes perstringuntur, cum aqua frigida bibatur.

694. *Et lapis oppressus, etc.*] Omnes codd. *oppressus subitis e frugibus*: unde quidam *subito de frugibus*. Faber, *subitis offractibus*. Legi tamen potest, *Et lapis expressus subito de frugibus asper*.

698. *Quod si forte putas, etc.*] Decimum octavum, v. 15. Formetur igitur extra Corpus, ut isti volunt, Anima, et demum infundatur; dum per varios

flexus et meatus Corporis diffusa sit, necesse est ut mutetur, situs et ordo partium mutetur, tota denique substantia distrahatur. Quælibet enim res tot fistulas, tot meatus et foramina quot in corpore sunt, permanet, eamque multis modis distractam senties? alimentum considera, dum per venas, aliosque ductus ad singula Corporis membra defertur, deposita priori forma aliam prorsus diversam induit: credendum ideo Animam quoque parem mutationem subituram esse, et proinde mortalem.

700. *Tanto quæque*] *Tanto nempe*, Faber.

710. *Peritat*] *Al. perit*.

Quapropter neque natali privata videtur
Esse die natura Animæ, neque funeris expers.

Semina præterea linquntur, necne, Animæ
Corpore in exanimo? quod si linquntur, et insunt,
715 Haud erit, ut merito immortalis possit haberi;
Partibus amissis quoniam libata recessit.
Sin ita sinceris membris ablata profugit,
Ut nullas parteis in Corpore liquerit ex se:
Unde cadavera racenti jam viscere vermeis
720 Expirant? atque unde animantum copia tanta
Exos, et exsanguis tumidos perfluctuat artus?

Quod si forte Animas extrinsecus insinuari
Vermibus, et privas in corpora posse venire
Credis, nec reputas cur millia multa Animarum
725 Conveniant, unde una recesserit: hoc tamen est ut
Quærendum videatur, et in discrimen agendum;
Utrum tandem Animæ venentur semina quæque
Vermiculorum, ipsæque sibi fabricentur ubi sint,
An jam corporibus perfectis insinuentur.
730 At neque, cur faciant ipsæ, quareve laborent,
Dicere suppeditat, neque enim, sine corpore cum sint,
Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.
Corpus enim magis his vitiis adfine laborat;
Et mala multa Animus contage fungitur ejus.
735 Sed tamen his esto quamvis facere utile Corpus,
Cum subeant; at qua possint, via nulla videtur:
Haud igitur faciunt Animæ sibi corpora, et artus.

713. *Semina præterea linquntur, etc.*] Decimum nonum, v. 28. Si Anima discedens e Corpore quasdam sui particulas in eo relinquat, dissolubilem arguunt delibatæ particulæ: si non relinquat, reddi causa nequeat quamobrem tot vermes gignantur in cadavere; cum dicere quidem tot Animas eo confluere extrinsecus unde una excesserit, perabsurdum sit, ac magis adhuc, dicere unamquamque aut deligere semina, ex quibus fabricetur sibi Corpus proprium, ut ea patiatur incommoda, quæ sine Corpore esse nequeunt, aut subire in Corpus jam elaboratum, cum quo connecti intime, et consentire non valeat.

717. *Sinceris membris*] *Sincera ex*

membris; Faber: non enim id agitur nunc, *utrum cum Anima abit, integra manent membra*, (quis enim ea de re unquam dubitet?) *sed utrum Anima, cum abiit, deminuta sui parte, et libata recedat.*

732. *Algoque*] Ita Nonius, contra quem alii pro *algu* pugnant.

733. *Vitiis adfine*] Cicero, affinis facinori et turpitudini. *Noxæ* affinis; Livius.

734. *Contage*] Seu *contagi*, perinde est. Sic lib. IV. v. 336. *Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.*

735. *Quamvis—utile*] Quantumvis utile.

736. *Cum subeant*] *Quod subeant*: Faber; recte: olim enim ita scriptum, *inde quom*, et tandem *cum*.

Nec tamen est ut jam perfectis insinuentur
 Corporibus: neque enim poterunt subtiliter esse
 740 Connexæ; neque consensu contagia fient.

Denique cur acris violentia triste Leonum
 Seminium sequitur; dolu' Volpibus, et fuga Cervis
 A patribus datur, et patrius pavor incitat artus?
 Et jam cætera de genere hoc, cur omnia membris
 745 Ex ineunte ævo ingenerascunt, inque genuntur,
 Si non certa suo quia semine seminioque
 Vis Animi pariter crescit cum corpore toto?
 Quod si immortalis foret, et mutare soleret
 Corpora, permistis animantes moribus essent:
 750 Effugeret Canis Hyrcano de semine sæpe
 Cornigeri incursum Cervi, tremeretque per auras
 Aëris Accipiter fugiens veniente Columba:
 Desiperent Homines, saperent fera sæcla Ferarum.

Illud enim falsa fertur ratione, quod aiunt,
 755 Immortalem Animam mutato Corpore flecti.
 Quod mutatur enim, dissolvitur: interit ergo.
 Trajiciuntur enim partes, atque ordine migrant:
 Quare dissolvi quoque debent posse per artus,
 Denique ut intereant una cum Corpore cunctæ.
 760 Sin Animas hominum dicent in Corpora semper
 Ire humana, tamen quæram cur e sapienti
 Stulta queat fieri, nec prudens sit puer ullus;

741. *Denique cur acris violentia, etc.*] Vigessimus, v. 29. Si Animæ istæ immortales toties hactenus commutassent animalium Corpora (Pythagoram et Platonem urget), deberet sensim esse immutata animalium indoles: sicque jam leo esset non ferox, cervus non timidus, vulpes non dolosa, jam canis oervum fugeret, accipiter columbam, bruta saperent, et homines desiperent; quippe anima columbæ accipitri, anima bruti homini, et vice versa, sæpe jungeretur. Siquis vero dicat Animarum indolem una cum Corporibus mutari, easque cujuscunque generis sint, induere eos mores, qui istis Corporibus conveniant, nihil amplius requirimus: quicquid enim mutari potest, illud mortale est, cum in omni mutatione sit partium trajectio, atque ideo dissolutio. Sin vero affirmet Animas, exempli causa,

Humanas immigrare solum in humana Corpora, cur illa Anima, quæ modo in homine adulto sapiens vixit, in puerum infusa desipit? An in tenero Corpore tenerascit Animus? tum mutatur; et nemo sanus asseret rem tantopere mutatam immortalem esse.

741, 742. *Triste—Seminium*] Crudele, noxium; Virgilius, Ecl. III. *Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres.*

745. *Inque genuntur*] Ita Lambinus: codd. tamen *ingenioque*. *Ingenerascunt* habet aliquid latius, et quod ad speciem magis pertinet; at *ingenuntur* ad singularia, seu individua, ut vocant; *Faber*.

747. *Corpore toto*] Rectius ille qui legit, *Corpore quoque*, ut v. 770.

758. *Quare dissolvi quoque, etc.*] Deletis duobus hisce versibus, integra foret sententia, et argumentum satis explicatum.

Nec tam doctus equæ pullus, quam fortis equi vis?

Si non certa suo quia semine, seminioque

765 Vis Animi pariter crescit cum Corpore toto.

Scilicet in tenero tenerascere Corpore Mentem

Confugient; quod si jam fit, fateare necesse 'st,

Mortalem esse Animam, quoniam mutata per artus

Tantopere amittit vitam, sensumque priorem.

770 Quove modo poterit pariter cum Corpore quoque

Confirmata cupitum ætatis tangere florem

Vis Animi, nisi erit consors in origine prima?

Quidve foras sibi vult membris exire senectis?

An metuit conclusa manere in Corpore putri?

775 Et domus ætatis spatium ne fessa vetusto

Obruat? at non sunt Immortali ulla pericla.

Denique connubia ad Veneris, partusque ferarum

Esse Animas præsto, deridiculum esse videtur;

Et spectare immortaleis mortalia membra

780 Innumero numero, certareque præproperanter

Inter se quæ prima, potissimaque insinuetur:

Si non forte ita sunt Animarum foedera pacta,

Ut, quæ prima volans advenerit, insinuetur

Prima, neque inter se contendant viribus hilum.

767. *Confugient*] Al. *Confingent*: Lambinus, *Non fugient*, id est, non poterunt negare. Hoc enim significat Lucretius, non poterunt negare mentem esse teneram in tenero Corpore, verbi causa, mentem pueri bimuli aut trimuli non poterunt negare esse teneram et imbecillam: quod si verum sit, mentem modo robustam in tenero Corpore teneram fieri; ergo mortalis est. Et hæc suadent, ut malim, *Non fugient*, ferri tamen potest *Confugient*; cum enim alii dicant, v. 755. *Animam mutato Corpore flecti*; cur non alii ut vim argumentorum evitarent, *Animum in tenero Corpore tenerascere*, docerent? Et ista voce *scilicet* sæpe utitur Poëta cum adversario effugium velit præcludere.

770. *Quove modo poterit, etc.*] Post pugnam summis viribus magnaue Animi intentione depugnatam, et fugatos, uti opinatur, adversarios, argumenta quædam levis armaturæ tanquam ad prædam colligendam emittit. Primum autem, v. 7. inquit unde Anima adul-

tum Corpus tam impotenter deperiret, et votis suis omnibus optaret? Unde etiam membra senio confecta fugeret, et exire properaret? Immortalis enim sit, et nunquam teneri Corporis imbecillitatem, aut senescentis ruinam metuet.

772. *Vis Animi, etc.*] Hunc versum quidam codd. non agnoscunt.

773. *Membris—senectis*] Sic lib. V. v. 884. *Sic ubi equum validæ vires ætate senecta Membraque deficiunt*. Et v. 894. *Neque proficiunt ætate senecta*. Sallustius, *Omnes quibus senecto Corpore Animus militaris erat*.

776. *Non sunt Immortali*] Al. *non sunt jam Immortali*.

777. *Denique connubia ad Veneris, etc.*] Secundum, v. 8. docet ridiculum esse credere Animarum quasi examen circumstare ad coitus, partusque Animalium, et de insinuatione in Corpus inter se mutuo contendere, nisi forte conventum sit, ut primo advenientis sit conditio potior.

- 785 Denique in æthere non arbor, non æquore in alto
 Nubes esse queunt, nec Pisces vivere in arvis,
 Nec Cruor in lignis, nec saxis Succus inesse;
 Certum ac dispositum 'st, ubi quicquid crescat, et insit:
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri
 790 Sola, neque a nervis, et sanguine longius esse.
 Hoc si posset enim, multo prius ipsa Animi vis
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, et innasci quavis in parte soleret:
 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret.
 795 Quod quoniam in nostro quoque constat Corpore certum
 Dispositumque videtur, ubi esse, et crescere possit
 Seorsum Anima, atque Animus: tanto magis inficiandum
 Totum posse extra Corpus-durare, genique.
 Quare, corpus ubi interiit, periisse necesse 'st
 800 Confiteare animam distractam in Corpore toto.
 Quippe etenim Mortale Æterno jungere, et una
 Consentire putare, et fungi mutua posse,
 Desipere 'st: quid enim diversius esse putandum 'st,
 Aut magis inter se disjunctum, discrepitansque,
 805 Quam, Mortale quod est, Immortali, atque perenni
 Junctum, in concilio sævas tolerare procellas?

785. *Denique in æthere non arbor, etc.*] Tertium, v. 16. observat, quod ut certa nascendi, crescendi, existendique regio definita sit rebus cæteris, ita quoque Animo ipsi, ac proinde non magis possit extra Corpus, in quo nascitur, crescit et existit, degere, quam piscis extra aquam, quam arbor in aëre, aut in mari nubes. Quod vero cum toto Corpore nascatur, crescat, et existat Anima, minime dubitandum est, quippe alias Anima modo in capite, modo in humeris, imo calcibus formari, et inde per totum Corpus sensim diffundi sentiremus.

790. *Longius*] Al. *longiter*.

794. *Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret*] Hunc versum negligunt interpretes; Faber legit, *Tandem in toto homine*, aqua ut in toto vase maneret. Est quidem in illo versu anapæstus, sed ejus libertatis tot exempla sunt apud Lucretium, Virgilium, cæterosque Poëtas, præsertim vetustiores, ut iis proferendis supersedendum existimem. Ratio autem ita legendum suadet,

cogit; nam ex falsa suppositione, *Anima primo in capite, humeris, aut imis calcibus esset, tandem in toto homine, uti aqua in toto vase maneret*. Quemadmodum aqua quæ infunditur primo partem infimam vasis, mox mediam, denique totum vas implet. Hæc Faber. Quæ ingeniose quidem excogitata a veterum codd. scriptura quam maxime absunt; et rejiciendus potius est iste versus, qui nihil profecto hic loci agit, quam talis emendatio admittenda. Aliquis tamen legit, *Tandem in eodem homine, atque in eodem vase manere*; viz. *soleret manere in eodem vase*, id est, in capite, humeris, aut calcibus: omnia displicent.

801. *Quippe etenim Mortale, etc.*] Quintum, v. 6. asserit summam esse dementiam putare res adeo diversas ac sunt Immortale et Mortale conjungi posse, et Rem Mortalem (Corpus) quæ cum separata sit a Re ista immortali (Anima) nullis incommodis aut malis objiciatur, unitam immortali tot doloribus et molestiis, quot homines quotidie experiuntur, affici.

- Præterea, quæcunque manent Æterna, necesse 'st,
 Aut quia sunt Solido cum corpore respuere ictus,
 Nec penetrare pati sibi quicquam, quod queat arctas
 810 Dissociare intus parteis; ut Materiai
 Corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante;
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
 Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane 'st;
 Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
 815 Aut ideo, quia nulla loci sit copia circum,
 Quo quasi res possint discedere, dissoluique;
 Sicut Summarum Summa 'st æterna, neque extra
 Quis locus est, quo diffugiat, neque corpora sunt, quæ
 Possint incidere, et valida dissolvere plaga:
 820 At neque (uti docui) Solido cum corpore Mentis
 Natura 'st, quoniam admistum 'st in rebus Inane:
 Nec tamen est ut Inane: neque autem corpora desunt,
 Ex infinito quæ possint forte coorta
 Proruere hanc Mentis violento turbine molem,
 825 Aut aliam quamvis cladem importare pericli:
 Nec porro natura Loci, spatiumque Profundi
 Deficit, exspergi quo possit vis Animai,
 Aut alia quavis possit vi pulsa perire:
 Haud igitur lethi præclusa 'st janua Menti.
 830 Quod si forte ideo magis Immortalis habenda 'st,
 Quod lethalibus ab rebus munita tenetur;

807. *Præterea, quæcunque manent, etc.*] Sextum, v. 23. ita se habet. Nihil est æternum et immortale, nisi aut ob soliditatem, ut Atomus; aut quia plagæ est expertus, ut Inane; aut quia nullus est locus ex quo Corpora advenientia diffringant, aut in quem partes illius solutæ excedant, ut (τὸ πᾶν) Universum. Anima vero tale nihil est; nam res est composita e seminibus, atque ideo non perfecte solida: non est Inane, quia afficit Corpus, et ab illo vicissim afficitur: animam vero τὸ πᾶν (Universum) esse nemo dixit: Anima igitur est mortalis.

814. *Neque ab ictu fungitur hilum*] Ita Lambinus; nec *frangitur* admittendum.

818. *Quo diffugiat*] Viz. summa summarum; alii, *diffugiant*; viz. partes summæ summarum.

824. *Proruere*] Codd. *Corruere*. Lambinus *Proruere*, quoniam *Corruere* non usurpatur ἐπερὶ γνησίων. Alii Lambino non credunt; dūm vero eadem sit sententia, de syllaba litigent grammatici.

830. *Quod si forte ideo, etc.*] Septimum, v. 12. continetur. Siquis vero dicat Animum vel esse adversus contraria munitum, vel quæ contraria adveniunt ad ipsum usque non pertingere, vel si pertingant priusquam noceant repelli; id refutent Corporis morbi quibus ipse etiam Animus laborat: adde curas, metus pœnarum post mortem, conscientiam quæ impios fatigat, insaniam denique et lethargum, et fateberis Animum a rebus perniciosis munitum non esse, at ab illis misere oppressum.

831. *Quod lethalibus*] Alii, *vitalibus*, inepte; ut et *plena salutis* in sequenti versu.

Aut quia non veniunt omnino aliena salutis ;
 Aut quia quæ veniunt, aliqua ratione recedunt
 Pulsa prius, quam, quid noceant, sentire queamus :
 835 Scilicet a vera longe ratione remotum 'st.
 Præter enim quam quod morbis tum Corporis ægrit,
 Advenit id, quod eam de rebus sæpe futuris
 Macerat, inque metu male habet, curisque fatigat :
 Præteritisque admissa annis peccata remordent.
 840 Adde furorem Animi proprium, atque oblivia rerum,
 Adde quod in nigras Lethargi mergitur undas.
 Nil igitur Mors est, ad nos neque pertinet hilum,
 Quandoquidem natura Animi mortalis habetur :
 Et velut anteacto nil tempore sensimus ægri,
 845 Ad confligendum venientibus undique Pœnis ;
 Omnia cum belli trepido concussa tumultu
 Horrida contremuere sub altis ætheris auris ;
 In dubioque fuit sub utrorum regna cadendum
 Omnibus humanis esset, terraque marique :
 850 Sic ubi non erimus, cum Corporis, atque Animai
 Discidium fuerit, quibus e sumus uniter apti,
 Scilicet haud Nobis quicquam, qui non erimus tum,
 Accidere omnino poterit, sensumque movere :
 Non si terra mari miscebitur, et mare cœlo.

836. *Præter enim quam quod morbis tum Corporis ægrit*] Ita Lambinus, aliquando legebat, *Præter enim quod tum Morbi est, cum Corpori ægre est*. Alii, *Præter enim quam quod morbi est cum Corpu' ægrotat*.

839. *Præteritisque admissa annis*] Rejice vero, *Præteritisque admissa malis*: et, *Præteritisque male admissis*.

842. *Nil igitur Mors est, etc.*] Quid vero si Anima mortalis, si aliquando nata, olim etiam peritura foret, quid inde lucri? Respondet Lucretius, v. 13. Mortem ipsam, et pœnas post mortem, quas vulgus hominum tantopere timet, nos toti mortales non amplius metuemus. Ut enim nos nondum natos pugnæ, tumultus, punica denique bella non turbârunt, sic etiam mortuos, quoniam Anima æque ac Corpus interit, bella, tumultus nulla solitudine afficient. M. Tull. lib. I. Tuscul. Quæst. *Qui enim satis viderit id quod est luce clarius, Animo et Corpore consumpto, to-*

toque animante deleta, et facto interitu universo, id Animal quod fuerit factum esse nihil; is plane perspiciet, inter hippocentaurum, qui nunquam fuerit, et regem Agamemnonem, qui fuit, nihil interesse: nec pluris nunc facere M. Camillum hoc civile bellum quam illo vivo ego fecerim Romam captam. Συνέθιζε δὲ σεαυτὸν ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον, ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν τῇ αἰσθήσει, στέρησις δὲ ἐστὶν αἰσθήσεως ὁ θάνατος, ὅθεν γινώσκεις ὁρθῇ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον. Epicurus apud Laërtium.

847. *Auris*] Alii, *oris*: sequentem versum recte edidit Lambinus, licet codd. *In dubioque* fuere *utrorum* ad *regna*: unde Gifanius, *In dubioque* fuerit *utrorum* ad.

851. *Uniter apti*] Festus, *comprehendere vinculo antiqui* apere dicebant, unde *aptus* is qui *convenienter alicui junctus* est. Catullus, Ep. 38. *Aptis sarcinulis et expeditis*.

- 855 Et si jam nostro sentit de Corpore, postquam
 Distracta 'st Animi natura, Animæque potestas :
 Nil tamen hoc ad Nos, qui cœtu, conjugioque
 Corporis, atque Animæ consistimus uniter apti.
 Nec, si materiam nostram conlegerit ætas
 860 Post obitum, rursumque redegerit, ut sita nunc est ;
 Atque iterum Nobis fuerint data lumina vitæ,
 Pertineat quicquam tamen ad Nos id quoque factum,
 Interrupta semel cum sit repetentia nostra.
 Et nunc nil ad nos de nobis attinet, ante
 865 Qui fuimus, nec jam de illis Nos afficit angor,
 Quos de materia nostra nova proferet ætas :
 Nam cum respicias immensi temporis omne
 Præteritum spatium, tum motus Materiai
 Multimodi quam sint; facile hoc adcredere possis,
 870 Semina sæpe in eodem, ut nunc sunt, ordine posta :
 Nec memori tamen id quimus deprendere mente.
 Inter enim jecta 'st vitai pausa, vageque
 Deerrârunt passim motus ab Sensibus omnes.

Debet enim, misere quoi forte ægreque futurum 'st,
 875 Ipse quoque esse in eo tum tempore, cum male possit
 Accidere : at quoniam mors eximit im, prohibetque,

855. *Et si jam nostro sentit, etc.*] Deinde, v. 19. hæc addit. Quinetiam licet supponatur, Animam secretam aliquid sentire, nihil hoc ad nos spectat, qui non sola Anima, sed quidpiam ex Corpore et Anima compositum sumus. Imo supponatur, nos eosdem, qui jam existimus, redituros; ob varios viz. motus concursusque atomorum, quas ad idem Corpus rursus constituendum iterum cogi nihil repugnet, nihil tamen seu nos, qui jam sumus, seu qui tum erimus, attinebit: quemadmodum viventes jam nihil solliciti sumus aut de iis qui olim fuimus, aut de iis qui olim sumus futuri; id nimirum, quia nobis dissolutis, ea sit extendi interruptio, post quam nulla memoria viget status ejus in quo fuimus; ut neque jam ulla præsensio illius, in quo futuri sumus.

859. *Materiam nostram*] Seu nostri, ut et in v. 866. legas, perinde est.

863. *Repetentia nostra*] Optima Lambini emendatio. Intelligit, contra quam alii interpretantur, abruptam esse *οὐρέ-*

χειαν actionis, atque adeo nihil ad nos, etc. Id ipsum est quod mox dicit, *Inter enim jecta 'st vitai pausa, vageque Deerrârunt passim motus ab Sensibus omnes*. Aliæ explicationes a scopo abeunt: *Faber*. Lambinus tamen ipse interpretatur *repetentiam ἀνάμνησιν*, recordationem, e v. 871. *Nec tamen id quimus memori reprehendere mente*. Gifanius, *retinentia*; viz. cum semel desiimus retineri, manere, esse: alii, *repetentia*; id est, vitæ cursus.

874. *Debet enim, misere quoi, etc.*] Ver. 9. Idem argumentum fusius explicat. Is qui forte miser futurus est, debet existere in eo tempore quo mala et ægritudo premant; at mortuus desinit esse, nec unquam a sepulchro revertetur. *Vestigia nulla retrorsum*: ideo mortuus nullo modo miser esse potest.

876. *Eximit im*] Id est, *cum*: Plautus, *Epidico*, *Ita non omnes poterunt e cruciatu eximere Epidicum*. Alii tamen e codd. *eximit, esseque prohibet*,

- Illum, cui possint incommoda conciliari
 Hæc eadem, in quibus et nunc Nos sumus, ante fuisse ;
 Scire licet Nobis nihil esse in morte timendum :
 880 Nec miserum fieri, qui non est, posse ; neque hilum
 Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
 Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.
 Proinde ubi se videas hominem miserarier ipsum,
 Post mortem fore, ut aut putrescat corpore pôsto ;
 885 Aut flammis interfiat, malisve ferarum :
 Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse
 Cæcum aliquem cordi stimulum, quamvis neget ipse
 Credere se quemquam sibi Sensum in morte futurum.
 Non (ut opinor) enim dat, quod promittit, et inde
 890 Nec radicitus e vita Se tollit, et eicit ;
 Sed facit esse Sui quiddam super inscius ipse.
 Vivus enim Sibi cum proponit quisque, futurum
 Corpus uti volucres lacerent in morte feræque,
 Ipse Sui miseret : neque enim Se vindicat hilum,
 895 Nec removet satis a projecto corpore ; et illud

quibus, si Salmasio credimus, nihil est aptius.

878. *In quibus et nunc Nos sumus*] Alii, *quibus ægri nunc sumus*. Inapte vero Gifanius cum suis codd. *quibus e nunc nos sumus*.

881. *Differre*] Lambinus, *Referre*.

882. *Mors immortalis*] Ut apud Catullum, *Nox est perpetua una dormienda*.

883. *Proinde ubi se videas, etc.*] Ver. 24. Increpat quosdam homines de sepultura nimis sollicitos, eamque sollicitudinem ex opinione de Animi Immortalitate natam asserit: quid enim ille, qui nihil sensurum se post mortem credit, cadaver curaret? Respexisse autem videtur ad tritum illud de Diogene, qui rogatus quemadmodum curari vellet, cum mortuus foret, projici se inhumatum jussit, et causantibus quod a feris et volucris laniaretur, apponi ad manum jussit baculum, quo posset illas abigere, et excipientibus quod non posset, viz. ut sensu sic motu privatus; *quid igitur, inquit, si sensu caruero, mea intererit quomodocunque mecum agatur?*

Ibid. *Miserarier ipsum*] Alii, *indignarier*: istud ament quibus placet.

884. *Corpore pôsto*] Corpore humato,

et in terra condito, Lambinus; alii: ego vero, *Corpore pôsto*, ut a volucris laceretur; qui enim pondere terræ est obtritus, v. 906. ille proculdubio est in terra conditus et humatus: Quid igitur timeret *putrescere Corpore pôsto*, qui *pondere terræ opprimi* non timeat?

885. *Aut flammis interfiat*] Abeat vox ista *flammis*, nisi forsitan aliquis doleret se *flammis absumi* posse, qui v. 903. se *ignibus* imponi patienter ferat: si alia vox occurreret, apponerem, interim lege e v. 893. et v. 901. *Aut interfiat* morsu *malisve ferarum*.

Ibid. *Interfiat*] Lib. II. v. 1068. et lib. V. v. 889. *confieri*.

886. *Sincerum sonere*] Lib. III. v. 157. *sonere* autem veteres.

889. *Quod promittit, et inde*] Alii, *promittit abunde*.

890. *Eicit*] Ejicit.

894. *Miseret*] Democritum insimulavit Epicurus, quasi diceret post mortem in Corpore sensum fuisse: (Tull. lib. I. Tuscul. Quæst.) et eundem Philosophum Lucretius hic loci castigat.

Ibid. *Se vindicat*] Alii, *dividit*, quæ vox veteris lectionis vestigiis, *neque enim se vidit*, magis insistit.

895. *Removet satis*] Feras, et Aves ;

Se fingit, sensuque suo contaminat adstans.
 Hinc indignatur se Mortalem esse creatum,
 Nec videt, in vera nullum fore morte alium Se;
 Qui possit vivus sibi Se lugere peremptum,
 900 Stansque jacentem, nec lacerari, urive dolore.
 Nam si in morte malum 'st malis morsuque ferarum
 Tractari, non invenio qui non sit acerbum
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
 Aut in melle situm suffocari, atque rigere
 905 Frigore, cum in summo gelidi cubat æquore saxi;
 Urgerive superne obtritum pondere terræ.
 At jam non domus accipiet te læta, neque uxor
 Optima, nec dulces occurrent oscula nati
 Præripere, et tacita pectus dulcedine tangent;
 910 Non poteris factis tibi fortibus esse, tuisque
 Præsidio: Miser! ô miser! aiunt, omnia ademit

Fayus; lepide: cadaver viz. feras et volucres abigeret: tam bellum interpretem Diogenes, satis scio, castigaret.

896. *Sensuque suo contaminat adstans*] Id est, dum credit se post mortem cadaver illud futurum, sensum suum in id quodammodo transfert. *Faber.*

903. *Ignibus impositum, etc.*] Tres modos sepulturæ tangit, qui cremabantur, qui terra obruebantur, et qui in lapideis arcis cum melle condebantur, quos ait in gelidi æquore saxi cubare; hæc breviter Salmasius ad Solinum, p. 850. Forsan vero Lucretius castigat Heraclidem Ponticum, et Democritum, de quibus Varro. Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcepit ut comburerent, quam Democritus, qui ut in melle servarent, quem si vulgus secutus esset, peream si centum denariis calicem mulsi emere possimus. Indigna enim philosophis tam putida sepulchri cura: fortius et sapientius ipse Petronius: at enim fluctibus obruto non contingit sepultura, tanquam intersit periturum Corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora; quicquid feceris hæc omnia eodem ventura sunt; feræ tamen Corpus lacerabunt; tanquam melius Ignis accipiat.

907. *At jam non domus accipiet, etc.*] Quoniam vulgo habetur malum, privari istis rebus quibus in vita fruimur, et actionibus quibus fungimur, vanam hanc opinionem deridet Lucretius, v.

18. dum vulgaria refert lamenta, quibus mortuos Amici prosequi solent, quasi illi hæc, quæ moriendo demiserunt, desiderent. Mortuus jacet sensus et cupiditatis expers, nihil optat, petit, aut indiget, quid igitur deflendus? Socrates in Dialogo qui apud Platonem Axiochus inscribitur, ἤκουσα δὲ ποτὲ καὶ τοῦ Προδίκου λέγοντος, ὅτι ὁ θάνατος οὐ περὶ τοὺς ζῶντας ἐστίν, οὐ περὶ τοὺς μετηλλαχότας· ὅτι περὶ μὲν τοὺς ζῶντας οὐκ ἐστίν, οἱ δὲ ἀποθανόντες οὐκ εἰσὶν, ὥστε οὐ περὶ σε νῦν ἐστίν, (οὐ γὰρ τέθνηκας,) οὔτε, εἴ τι πάθοις, ἔσται περὶ σε, σὺ γὰρ οὐκ ἔσθι. Μάταιος οὖν ἡ λύπη περὶ τοῦ μὴ ὄντος, μήτε ἐσομένου περὶ Ἀξίوخον· Ἀξίوخον ὀδύρεσθαι, καὶ ὁμοιον, ὥς εἰ περὶ τῆς Σκύλλης, ἢ τοῦ Κενταύρου τίς ὀδύροιτο, τῶν μὴτε ὄντων, μήτε ὑστερον περὶ τὴν τελευτὴν ἐσομένων. Τὸ γὰρ φοβερὸν τοῖς ὄνσι ἐστίν, τοῖς δὲ οὐκ ὄνσι πῶς ἂν εἴη;

Ibid. *At jam non domus*] Vetus Gronovii codex, *vim non jam domus*, unde Salmasius conjicit legendum *quin*, seu potius *im pro eum*; ut *is tu, is ipse*, id est, qualis hic *ea*, non talem accipiet ibi domus læta. Tandem vero dicit optime legi, *I, non jam domus*. Frustra hæc omnia, et nihil profecto putidius Salmasio cum Lucretium interpretetur.

910. *Non poteris factis tibi, etc.*] Alii, *Non poteris factis florentibus esse cuicumque*: Gifaninus vero, *Non poteris factis florentibus esse tuis*. Quos versus amat! In sequenti versu quidam, *miserio misere*.

- Una dies infesta tibi tot præmia vitæ.
 Illud in his rebus non addunt, Nec tibi earum
 Jam desiderium insidet rerum insuper una.
- 915 Quod bene si videant animo, dictisque sequantur ;
 Dissolvant animi magno se angore, metuque.
 Tu quidem ut es letho sopitus, sic eris ævi
 Quod superest, cunctis privatu' doloribus ægris :
 At nos horrifico cinefactum te prope busto
- 920 Insatiabiliter deflebimus, æternumque
 Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.
 Illud ab hoc igitur quærendum 'st, quid sit amari
 Tantopere, ad somnum si res redit, atque quietem,
 Cur quisquam æterno possit tabescere luctu ?
- 925 Hoc etiam faciunt, ubi discubuere, tenentque
 Pocula sæpe homines, et inumbrant ora coronis,
 Ex animo ut dicant, Brevis hic est fructus homullis :
 Jam fuerit, neque post unquam revocare licebit.
 Tanquam in morte mali cumprimis hoc sit eorum
- 930 Quod sitis exurat Miseros, atque arida torreat,
 Aut aliæ cujus desiderium insideat rei.
 Nec sibi enim quisquam tum Se, Vitamque requirit,
 Cum pariter Mens et Corpus sopita quiescunt ;
 Nam licet æternum per nos sic esse soporem ;

914. *Desiderium insidet rerum insuper*] Alii, *desiderium rerum super insidet*.

922. *Ab hoc*] Gifanius, *ob hoc* ; et forsitan melius.

925. *Hoc etiam faciunt, ubi, etc.*] Stolidi quidem isti qui mortuos insatiabiliter lugent, Stolidiores vero, qui commensationibus indulgentes, etiam inter pocula mortis memoriam refricant, quasi siti inexpleta conficiendi essent, aut alicujus alius rei desiderio vexarentur, postquam e vita migraverint. Somno sopiti nihil cupiunt, nec re aliqua indigent; quid igitur stulti timeant desiderium in morte, quæ magis disjicit animæ principia quam somnus, et eorum motus a sensu reddit magis alienos ?

927. *Brevis hic est fructus homullis*] *Homulli*, Faber : Quia nisi *homulli* legatur tum solæcismus in oculos involabit [*Jam fuerit*]; alioque scribendum erat [*Jam fuerint*] *Homulli* viz. Totius enim loci hæc est sententia; bene et volupe faciamus, genium memorem brevis ævi

nunc placandi tempus est, seu corollas ille, seu vina, sermonesve suaves, et molliculas escas, seu quid etiam est jucundius, malit: si nescis, hæc vera vitæ gaudia sunt, sed eheu! quam cito prætervolant! Manum itaque injice, *brevis hic est fructus homulli*, horæ momento *fuerit* (id est *perierit*, ut, *fuit Ilium*), *neque post unquam revocare licebit*.

930. *Torreat*] *Terra*, Lambinus, frustra: in sequenti versu alii legunt *res*; ita enim veteres.

934. *Nam licet æternum, etc.*] Hunc versum sequenti subjicit Salmasius, et cum in cod. Gronovii invenerit *præmo pro soporem*, legit, *Nam licet æternum per nos sic esse* *suprema*. Per nos, inquit, licet sic esse *suprema*, mortem nempe ipsam, ut est ille somnus: vel etiam fortasse, *Sic esse* *supremo*. *Supremo* nempe *sopore* vel *somno*, sic licet esse per nos *æternum*, ut et isto quotidiano quo requiescimus. Ita laborant illi, quibus nihil placet præter difficiles nugas.

- 935 Nec desiderium nostri nos adtigit ullum :
 Et tamen haudquaquam nostros tunc illa per artus
 Longe ab sensiferis Primordia motibus errant ;
 Quin conreptus homo ex somno se conligit ipse.
 Multo igitur mortem minus ad Nos esse putandum,
 940 Si minus esse potest, quam quod nihil esse videmus.
 Major enim turbæ disiectus Materiai
 Consequitur letho, nec quisquam expergitus exstat,
 Frigida quem semel est vitae pausa secuta.
 Denique si vocem rerum Natura repente
 945 Mittat, et hoc aliquoi nostrum sic increpet ipsa :
 Quid tibi tantopere 'st, Mortalis, quod nimis ægris
 Luctibus indulges ? quid mortem congemis, ac fles ?
 Nam si grata fuit tibi vita anteacta, priorque,
 Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
 950 Commoda perfluxere, atque ingrata interiere :
 Cur non, ut plenus vitæ Conviva, recedis ;
 Æquo animoque capis securam, Stulte, quietem ?
 Sin ea, quæ fructus cumque es, periere profusa,
 Vitæque in offensu 'st ; cur amplius addere quæris,
 955 Rursum quod pereat male, et ingratum occidat omne :
 Nec potius vitæ finem facis, atque laboris ?
 Nam tibi præterea quod machiner, inveniamque
 Quod placeat, nihil est : eadem sunt omnia semper.
 Si tibi non annis Corpus jam marcet, et artus
 960 Confecti languent : eadem tamen omnia restant,
 Omnia si pergas vivendo vincere sæcla ;
 Atque etiam potius, si nunquam sis moriturus.
 Quid respondeamus, nisi justam intendere litem

942. *Expergitus*] Ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefatum: *Festus*. Expergo pro expergefacio; *Nonius*: et Aulus Gellius, lib. VI. c. 10. *tum vel maxime juvenis animos ista re expergebat*.

943. *Pausa*] Virgilius inseruit operi suo et Græca verba, sed hac licentia largius usi sunt veteres, quippe illi dixerunt, *Pausam, Machæram, Asotiam, et Malacen*. Macrobius.

944. *Denique si vocem rerum Natura, etc.*] Ut magis valeret contra timorem mortis disputatio, Naturam inducit lo-

quentem, suaque argumenta Personæ autoritate sustentat, v. 21. Si rebus adversis usus fuisti (Naturam audis), recede miser, et quietem tandem disce pati: si prosperis, tum bonis illis, quæ tam benigne contuli, contentus abi; nova ne expectes, ut temporum sic etiam rerum omnium conversio, iisdem semper eadem succedunt: si vires tuas senectus nondum confecerit, bona omnia quæ tibi proponere possum percepisti; si senex sis, quid est quod moraris emori?

962. *Atque etiam potius*] Hunc versum quidam improbe rejiciunt.

Naturam? et veram verbis exponere causam?

- 965 At qui obitum lamentetur miser amplius æquo,
Non merito inclamet magis, et voce increpet acri?
Aufer ab hinc lacrymas, Barathro, et compesce querelas.
Grandior hic vero si jam, Seniorque queratur;
Omnia perfructus vitæ præmia, marces?
- 970 Sed quia semper aves quod abest, præsentia temnis,
Imperfecta tibi elapsa 'st, ingrataque vita,
Et nec-opinanti Mors ad caput adstitit ante
Quam satur, ac plenus possis discedere rerum.
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,
- 975 Æquo animoque, agedum, jam aliis concede: necesse 'st.
Jure (ut opinor) agat, jure increpet, incilietque;
Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas,
Semper et ex aliis aliud reparare necesse 'st:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.
- 980 Materies opus est, ut crescant postera sæcla;
Quæ tamen omnia Te vita perfuncta sequentur:
Nec minus ergo ante hæc, quam nunc, cedere, cadentque.
Sic alid ex alio nunquam desistet oriri,
Vitaque mancupio nulli datur, omnibus usu.
- 985 Respice item quam nil ad Nos anteacta vetustas

965. *At qui obitum, etc.*] Modo natura mitius egit cum vitæ cupidis, jam omnes immodeste appetentes, et præsertim senes, v. 26. acrius castigat: singulis hominibus, ut in scena, suæ sunt partes; nec immodestius Persona, quæ nihil agat, quam senex in hac vita moratur. Abi, fatue, aliis concede locum, nihil habes quod amplius agas, ideoque agas animam. Quid horres? Quies alta et sopor æternus te manent; quid sedes infernas, et pœnas post mortem? Fabulas times; poëtarum figmenta ista nihil quidem veri in se continent, et jam vivi patiuntur homines mala, quæ futura inepte metuant.

967. *Barathro*] Qui Barathro dignus est; videndus est Aristophanis Scholiastes in duobus locis; *Faber*. Apud Ammonium Moschopulum, et alios grammaticos invenies, Βάραθρος ὄρυγμά τι εἰς ὃ τοὺς κακούργους ἐνέβαλον ἀπὸ τοῦτον λέγεται καὶ ἄνθρωπος Βάραθρος, ὃ ὀλέθρου ἄξιος. Alii tamen *barde*, id est, stulte, fatue; alii, *baro*: qua voce

utitur Tullius de Divinat. lib. II. et Persius, Sat. V. Heinsius autem ad tertiam elegiam tertii lib. Amorum Ovidii, *Aufer, abi, hinc lachrymas, Balatro, et compesce, etc.* *Balatronem* autem videntur veteres sumsisse pro homine nihili et nugaci, quo significato etiam apud Varronem occurrit lib. II. de *re rustica*. Vid. etiam Festum in *Balatrones*.

976. *Incilietque*] Increpet: *probris incilians*; Attius. *Si quis hac me oratione inciliet, quid respondeam?* Pacuvius, atque alii.

979. *Decidit*] Quidam agnoscunt, *deditur*, et v. 982. *Quam tu pro quam nunc*, legunt. Gifanius, *Nec minus ergo ante hæc quam quæ cedere cadentque*.

984. *Vitaque mancupio*] Ea *mancipio* accepisse dicimur, quorum dominium est nobis acquisitum. *Quis tibi hanc dedit mancupio, aut unde emisti?* Plautus: et apposite Arnobius, *usufructu illis est vita non mancupio tradita*.

Temporis æterni fuerit, quam nascimur ante.

Hoc igitur speculum nobis Natura futuri

Temporis exponit post mortem denique nostram:

Num quid ibi horribile apparet? num triste videtur

990 Quicquam? nonne omni somno securius exstat?

Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo
Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis.

Nec miser impendens magnum timet aëre saxum

Tantalus, ut fama 'st, cassa formidine torpens:

995 Sed magis in vita Divûm metus urget inanis

Mortaleis, casumque timent, quemcunque ferat Fors.

Nec Tityon Volucres ineunt Acherunte jacentem,

Nec quod sub magno scrutentur pectore, quidquam

Perpetuam ætatem poterunt reperire profecto,

1000 Quamlibet immani projectu Corporis exstet,

Qui non sola novem dispensis jugera membris

Obtineat, sed qui Terrai totius orbem:

Non tamen æternum poterit perferre dolorem,

Nec præbere cibum proprio de corpore semper:

1005 Sed Tityos nobis Hic est, in amore jacentem

Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor;

Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ.

989. *Ibi*] In tempore præterito; Lambinus. Alii, in tempore post mortem futuro.

991. *Atque ea nimirum, quæcunque, etc.*] Ut mortis metum hominum animis penitus evelleret, v. 46. Poëtarum fabulas, de Tantalos, v. 6. de Tityo, v. 11. de Sisyphe, v. 8. de filiabus Danaï, v. 8. de Cerbero, Furiis, et lacu sulphuris, v. 13. commodè explicat et illustrat: quippe istæ fabulæ narrantur de vivis. Superstitiosus est Tantalus; Tityus vero ille qui fæda libidine captus, et victus ducitur: Sisyphe repræsentat illum qui imperia et magistratus impotenter ambit, nec unquam est voti compos. Filia Danaï sunt cupidi, et insatiabiliter avari. Cerberum autem, Furias, et id genus reliqua inter carnifices requiras; seu potius in ipsa, maximo isto tortore, impiorum conscientia.

993. *Impendens—ære saxum*] Ista, ut quibusdam Poëtis placuit, apud Inferos Tantalus pæna; Eurip. in Oreste, Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον Ἀέρι

ποτάται, καὶ τίνει ταύτην δίκην.

996. *Casumque*] Lusus quidem et scomma in ista voce, et *casus* saxum impendens et casurum respicit: iste lusus forsan puerilis, sed maximi viri ingenio nonnunquam abutuntur.

1000. *Projectu*] Ad hæc verba Virgilii, *Projectaque sara Pachini Radimus. Projecta*, si secundum consuetudinem dicatur, intelligitur *abjecta*: si secundum veteres, *projecta* porro jacta, ut alibi ait, *Projecto dum pede lævo Aptat se pugnae*. Macrobius, Saturn. lib. VI. cap. 4. Frustra vero hæc, nec ad veteres fugiendum. Livius, lib. XXII. c. 20. *Nec continentis modo projectas oras prætervecta*.

1001. *Qui non sola novem, etc.*] Nota Tityi moles, *Viscera præbebat Tityus lanianda, novemque Jugeribus distractus erat*. Ovidius. *Per tota novem cui jugera corpus Porrigitur*. Virgilius.

Ibid. Dispensis] Alii, *dispersis*; imperite.

1007. *Cuppedine*] Gifanius, *torpedine*

- Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est,
 Qui petere a populo fasceis, sævasque secureis
 1010 Imbibit; et semper victus, tristisque recedit:
 Nam petere imperium, quod inane 'st, nec datur unquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 Hoc est adverso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen a summo jam vertice rursum
 1015 Volvitur, et plani raptim petit æquora campi.
 Deinde animi ingratham naturam pascere semper,
 Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam,
 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
 Cum redeunt; foetusque ferunt, variosque lepores,
 1020 Nec tamen explemur Vitaï fructibus unquam:
 Hoc (ut opinor) id est, ævo florente puellas
 Quod memorant, laticem pertusum congerere in vas;
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur.
 Cerberus et Furiaë jam vero, et lucis egenus
 1025 Tartarus, horriferos eructans faucibus æstus,
 Hæc neque sunt usquam, neque possunt esse profecto.
 Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
 Est insignibus insignis, scelerisque luela
 Carcer, et horribilis de saxo Jactu' deorsum,
 1030 Verbera, Carnifices, Robur, Pix, Lamina, Tædæ:
 Quæ tamen et si absunt, at Mens sibi conscia facti
 Præmetuens, adhibet stimulos, torretque flagellis;

e codd. quibus etiam ego crederem, si bonus ille vir acutam aliquam *torpedinem*, qua *curæ scindant*, demonstraret.

1009. *Fasceis, sævasque secureis*] Honores et magistratus, proprie consulatum.

1010. *Imbibit*] Sic lib. VI. v. 71. *Ut ex ira pœnas petere imbibat acreis*. M. Tullius, *Quod si facere nolit, atque imbiberit ejusmodi rationibus illum ad suas conditiones perducere*. Et combibere eodem sensu utitur Arnobius.

1023. *Potestur*] Plautus, *Demum igitur, cum senex sis, tunc in otium Te colloces, dum* potestur. Pacuvius apud Nonium, *Siqua potestur investigari via*. Et Ennius apud Diomedem, *Nec retrahi potestur imperiis*.

1028. *Scelerisque luela*] A fugio et

caveo, *fugela, cautela*, ita *luela* a luo. Alii legunt, *numella*: *numella* autem est machinæ genus ligneum, ad cruciandos noxios comparatum, quo et collum et pedes immittunt; *Nonius*. Est genus vinculi quo quadrupedes ligantur; *Festus*. Plautus in *Asin*; *Nervos, Catenas, Carcerem, Numellas, Pedicas, Boias*.

1029. *De saxo Jactu' deorsum*] Saxum Tarpeium; Horat. Sat. 6. lib. I. *Audes* Dejicere e saxo cives; aut tradere *Cadmo*?

1030. *Robur, Pix, Lamina, Tædæ*] Varia tormentorum genera: *de Robore præcipitati sunt*; Val. Maximus, lib. VI. cap. 3. *Atra Pix te agitet apud carnificem, et capiti tuo illuceat*; Plautus in *Capt*. *Laminas* autem ardentes, et *Tedas* quis nescit?

Nec videt interea, qui terminus esse malorum

Possit, nec quæ sit poenarum denique finis ;

1035 Atque eadem metuit magis hæc ne in morte gravescant :

Hinc Acherusia fit Stultorum denique vita.

Hoc etiam tibi Tute interdum dicere possis :

Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,

Qui melior multis, quam Tu, fuit, Improbe, rebus.

1040 Inde alii multi reges, rerumque potentes

Occiderunt, magnis qui gentibus imperitârunt.

Ille quoque Ipse, viam qui quondam per mare magnum

Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,

Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas :

1045 Et contempsit, aquis insultans, murmura ponti,

Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.

Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,

Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.

Adde repertores doctrinarum, atque leporum,

1050 Adde Heliconiadum comites ; quorum unus Homerus

Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete 'st.

Denique Democritum postquam matura vetustas

1037. *Hoc etiam tibi Tute, etc.*] De-
mum, v. 29. vulgus hominum, numerum
istum, ut loquitur Horatius, et fruges
consumere natum increpat. Quid enim
isti sibi aliisque prorsus inutiles indig-
narentur, se iisdem legibus necessitatis
subjici, quibus maximi imperatores,
conditores legum atque urbium, scien-
tiarum authores, et ingenio artibusque
illustres viri jam tenentur, et olim tene-
bantur : deterior debet esse eorum con-
ditio, et tamen de æqua queruntur im-
modesti ! Ancus Martius, quartus Ro-
manorum rex, v. 5. Xerxes ille Persa-
rum imperator, v. 5. Scipio Africanus,
v. 2. olim obierunt. Poëtæ omnes, et
eorum Pater Homerus, v. 3. Democri-
tus denique, v. 3. Atque Epicurus reli-
quis omnibus præstantior philosophus
interiit, v. 3. Abi igitur tu, quicumque
es, nec deplora ista sortem, quam tales
tantique viri, præcipue Democritus et
Epicurus læti subierunt.

1038. *Lumina sis oculis*] Viz. *Suis*
oculis ; nam *sis*, *sos*, *sas*, pro *suis*, *suos*,
suas ; veteres. Ennius ; *Virgines nam*
sibi quisque domi Romanus habet *sas* :
Nævius, *Sis Pœni contremiscunt artubus*.

Frustra igitur quidam legunt, *lumina*
sic etiam solis.

Ibid. *Bonus Ancu'*] De quo Livius ;
Avitæ gloriæ memor, medium erat in eo
ingenium, et Numæ et Romuli memor, cui-
libet superiorum regum belli pacisque et
artibus et gloria par.

1042. *Ille quoque Ipse*] Xerxes, qui
Hellesponto juncto (Tullii verbis in lib.
II. de Fin. utor), mare ambulavit.

1045. *Aquis insultans*] Ita recte Lam-
binus. *Insultare solo*, Virgilius. *Insul-*
tare busto, Horatius. Gifanius vero,
equis insultans, cui favet Salmasius ;
quasi id ageret Lucretius, ut sciremus
Xerxem Hellesponto juncto tam equites
quam pedites trajecisse.

1048. *Famul*] Oscorum vox pro *fa-*
mulus : Ennius ; *Mortalem summum*
Fortuna repente Reddit, ut ex summo
Regno famul infimus esset : Idem *debil*
homo pro *debilis*. Varro, *facul* et *diffi-*
cul ; quod *utrum sit magnum, an parvum,*
facul, an difficul.

1050. *Unus Homerus*] Alii, *avus* ; im-
perite.

1052. *Denique Democritum, etc.*] Her-
mippus apud Laërtium hunc locum ex-

Admonuit memorem motus languescere Mentis,
Sponte sua letho caput obvius obtulit ipse.

1055 Ipse Epicurus obît decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superavit, et omneis
Præstinxit, stellæ exortus uti ætherius Sol.

Tu vero dubitabis, et indignabere obire,
Mortua quoui vita est prope jam vivo, atque videnti?
1060 Qui somno partem majorem conteris ævi?

Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Sollicitamque geris cassa formidine mentem?
Nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, cum
Ebrius urgeris multis Miser undique curis,

1065 Atque animi incerto fluitans errore vagaris?

Si possent Homines, proinde ac sentire videntur,
Pondus inesse Animo, quod se gravitate fatiget,
Et quibus id fiat causis cognoscere, et unde
Tanta mali tanquam moles in pectore constet;

1070 Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus:
Quid sibi quisque velit, nescire, et quærere semper,
Commutare locum, quasi onus deponere possit.

Exit sæpe foras magnis ex ædibus Ille,

Esse domi quem pertæsum 'st, subitoque revertit:

1075 Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.

plicat; Democritus cum jam senio confectus, et propinquus morti videretur, moerentem sororem, quod illo ἐν τῇ τῶν θεομοφορίων ἐορτῇ morituro, ipsa Deæ vota exsolvere nequiret, bono animo esse jussit, panesque calidos sibi quotidie afferre; eos igitur cum naribus admovisset, vivum se donec ea celebritas transiret, servavit; ubi vero dies illi transierunt (tres autem erant), ἀλυπώτατα τὸν βίον προήκατο. Diogenes Laërtius, lib. IX. in vit. Democriti.

1055. *Ipse Epicurus*] Quidam huc retrahunt præcedens *ipse*, ita ut sit *ipse ipse Epicurus*, et pro *lumine* legunt *limite*.

1057. *Præstinxit*] Hanc vocem multis contra barbaros, ut loquitur, defendit Lambinus: e contra Salmasius; *lego e scriptis* restinxit, *ubi perperam* Lambinus, præstinxit, contra fidem librorum, et Latine *loquentium usum*. Epicurus omnes ingenio suo superavit, *et extinxit, sive restinxit, ut sol adventu suo stellæ restinguit, cum lumen suum illis adimit;*

sic lib. V. *Præclarumque velit solis restinguere lumen*. Tertullianus; *reaccenduntur stellarum radii, quos matutina succensio extinxerat*. Attamen post tanta certamina, tam *restinxit*, quam *præstinxit* sine ullo incommodo legamus.

1066. *Si possent Homines, etc.*] Mortis timorem, fontem et originem omnis ægritudinis supra docuit Lucretius: idem jam agit, v. 23. Nec aliunde tumultus et instabilitas in vita hominum; modo in villam tendunt, modo in urbem revertuntur, hæc jam appetunt, deinde eadem fugiunt, in omni conditione cura atque ægritudo, quippe hunc metum, omnesque cupiditates ex illa natas secum ferunt: veram autem philosophiam, Epicuri viz. sapientiam sequantur, Animum mortalem esse dicant homines, et deponet quisque sarcinam, quam gravem sentit.

1068. *Et quibus id fiat causis cognoscere*] Alii, *E quibus id fiat causis quoque noscere*.

- Currit agens mannos ad villam Hic præcipitanter,
 Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans;
 Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ:
 Aut abit in somnum gravis, atque obliviam quærit,
 1080 Aut etiam properans urbem petit, atque revisit.
 Hoc se quisque modo fugit: at, quem scilicet, ut fit,
 Effugere haud potis est, ingratis hæret, et angit,
 Propterea, morbi quia causam non tenet æger:
 Quam bene si videat; jam, rebus quisque relictis
 1085 Naturam primum studeat cognoscere rerum,
 Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
 Ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis
 Ætas post mortem, quæ restat cumque, manenda.
 Denique tantopere in dubiis trepidare periculis
 1090 Quæ mala nos subigit vitæ tanta cupido?
 Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
 Nec devitari lethum pote, quin obeamus.
 Præterea, versamur ibidem, atque insumus usque:
 Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
 1095 Sed dum abest quod avemus, id exsuperare videtur
 Cætera: post aliud, cum contigit illud, avemus;
 Et sitis æqua tenet vitæ semper hiantis:
 Posteraque in dubio 'st fortunam quam vehat ætas,
 Quidve ferat nobis casus, quive exitus instet.
 1100 Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum
 Tempore de mortis, nec delibrare valemus,
 Quo minus esse diu possimus morte perempti.
 Proinde licet quot vis vivendo condere Sæcla,

1078. *Oscitat extemplo*] Oscitatio quippe hominis est fastidientis quæ adsunt, et quæ absunt, desiderantis.

1082. *Ingratis*] Præter voluntatem: *ingratis*; Vossius: sic Plautus in *Casina*: *Vobis invitis, atque amborum ingratis*: et in *Mercatore*, *Tuis ingratis*: infra, lib. VI. v. 215. *Cadant ingratis illa necesse est Semina, quæ faciunt fulgorem*.

1084. *Rebus—relictis*] Idem valet ac *rebus omnibus aliis relictis*: sic Plautus, *Ego relictis rebus Epidicum operam querendo dabo*. Terentius; *Hæc me, relictis rebus, jussit Pamphilum Hodie observare*.

1089. *Denique tantopere in dubiis*] Demum, v. 4. stulte id fugimus, quod evitare non possumus; imo si multas ætates viveremus, eadem tamen nos teneret cupiditas Vitæ, v. 7. quæ nullam novam voluptatem afferret, quæ incerta semper, et malis obnoxia: et v. 8. mors erit æque immortalis et æterna, si hodie, ac si cras occupet.

1091. *Certa quidem*] Rectius quam certe equidem.

1098. *Vehat*] Alii, *ferat*.

1101. *Delibrare*] Rectius, *delibare*, Faber.

1102. *Morte perempti*] Virgilius, *Indigna morte perempti*. Et, *Cæde peremptis*.

Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit :

1105 Nec minus Ille diu jam non erit, ex hodierno

Lumine qui finem vitæ fecit, et Ille

Mensibus atque annis qui multis occidit ante.

Cum de Materia, ejusque motibus (si modo opiniones quæ providentiam impugnent excipias), disputet Lucretius, quis philosophorum prudentius, aut rei ipsi accommodatius? De rebus vero a sensu remotis, de Anima, ejusque facultatibus disserente nemo vanior aut ineptior; qualem vero sibi Animam effingit? En ipsa adest; substantia Corporea tenuis, composita e minutis et volubilibus particulis Auræ, Aëris, et Caloris, quæ ita per totum Corpus sitæ sunt, ut parvis intervallis sint a se invicem disjunctæ; his tribus addas quartum nescio quid innominatum persubtile, et maxime mobile, quod in pectore situm sit sensus principium, et imagines ab omnibus rebus venientes percipiat, et tum perfecta et consummata erit Epicuri Anima. Breviter, Concipe araneum in pyxide, per totam istius pyxidis cavitatem telam texat, mediamque ipse incolat; advolent deinde muscæ, et fila moveant, quo motu excitatus araneus filamenta tractet, muscas irretiat, et captas devoret: hæc concipe, et habebis imaginem Epicuræ Animæ captantis εἰδωλα, qua nulla unquam fuerit similior. Hæc vero digna sunt Philosopho commenta!

Animam non esse Corporis Harmoniam a v. 94. ad v. 136. satis probatum. Inde usque ad v. 162. frustra Animum, Dominum viz. vili servo Animæ conjungit: vehementi metu concusso Animo, laborat Anima, fateor, sic tremante citharædo debitos sonos cithara non reddit. Pari successu usque ad v. 177. Animum Corporeum esse evincere conatur, quod enim argumentis confirmare debuit, id tanquam certum sibi sumit; pertinaciter enim affirmamus contactum posse esse sine Corpore.

Dum vero Animam Corpoream esse nondum probaverit, quid de illius subtilitate usque ad v. 231. inquiramus? Fatendum tamen Poëtam evidenter demonstrasse Animæ particulas (si modo Corporea foret) debere esse subtiles et volubiles; nec de compositione Animæ usque ad v. 323. litigemus, nam ex Aëris, Auræ, et Caloris seminibus non minus apte componat Animum

quam ex alicujus alius materiæ partis: quod vero v. 280. tribus hisce rebus quartum aliquod innominatum addat, ideo confitetur nullum genus Corporis concipi aut excogitari posse, quod sensus sit principium.

Prudenter autem tenuis Animi salutem denso validoque Corpore commendat usque ad v. 350. et usque ad v. 370. Corpore etiam facultatem sentiendi largitur: Quid autem stultius? quid a communi sensu remotius? Quid denique ipsius placitis minus accommodatum? Unde enim Corpus sit sensus particeps cui nihil quartæ istius innominatæ rei immiscetur? Deinde ad v. 396. contra Democritum feliciter disputet, nec repugno, non enim inquiri ultra sententia potior sit, dum utraque est absurda; et ut modo Animum Corpore conservandum credidit, sic ad v. 417. Corporis custodiam vicissim Animo commendet: istam tutelam non invideo; argumenta vero quibus ipsum Animum expugnat, consideremus.

Primum, a v. 425. ad v. 445. tenuem et subtilem Corpoream Substantiam, qualem Animum supponit esse, distrahit et dispergit: atque id fiat per melicet, Corporeus sit Animus, et quamvis crassus, et e particulis implexis conjunctus sit, eum tamen dissolubilem fatebor.

Secundum, a v. 445. ad v. 459. Tertium, a v. 460. ad v. 464. et Quartum, a v. 464. ad v. 473. nihil efficiunt: Animum enim una cum Corpore nasci, adolescere, et senescere minime sentimus; Corpus nasci, adolescere, atque senescere sentimus, in Animo neque decrementum neque incrementum experimur; at vero in infante non viget Animus, in sene deficit: quo argumento? nempe ineptus est puer, et senex desipit. Similiter artificem peritissimum in machina colloces, aliæ vero partes istius machinæ nimis rigescant, aliæ sint æquo flaccidiores, deterantur aliæ, aliæ autem nimis turgescant; et deinde stulte expectabis ordinatos motus, licet maxime elaboret peritissimus ille artifex. Deinde curas, luctumque suscipit Ani-

mus; ergo est dissolubilis: quia, viz. (alia non jam occurrit ratio) *Luctus penetrans* et *Curæ edaces* alibi appellantur. Digna mortali et Corporeo Animo ista ratiocinatio! Quarto autem argumento eadem responsio, quæ secundo, satisfacit.

Tribus sequentibus argumentis, a v. 475. ad v. 524. medici respondeant, quanquam nil opus est responso. Crura vacillent, tardescat lingua, et natent oculi, quid hæc ad Animum? Jurgia denique gliscant; neque id quidem mirum, quemadmodum quantumlibet alioquin peritus fuerit Citharistes, non poterit tamen non dissonantes cantilenas exprimere, si perturbate intenderis, ac distenderis chordas citharæ, quæ harmonice ante pulsabatur. Similiter in morbo epileptico ater ille humor organa deturbat, atque inde isti motus incompositi. Cum vero organa tantum afficiat, et debilitet morbus, quid aliud restituat Medicina? Septimum, a v. 525. ad v. 546. asserit Animam hominis membratim morientis sensim deficere atque interire; quasi frigescere non possunt Artus nisi Anima etiam frigescat: hoc vero argumentum supponit Animam Corpoream esse et per totum Corpus diffusam, quod nondum probavit, et certo scio nemo unquam demonstrabit.

Octavum, a v. 547. ad v. 556. nihil agit. Neque enim ab alio intelligendi aut ratiocinandi vim habet Anima, quemadmodum auris audiendi, aut oculus videndi mutuatur, verum a seipsa id habet; ac idcirco mirum non est, si sejuncta a Corpore auris non audiat, neque sejunctus oculus videat, secreta autem a Corpore Mens intelligat ac ratiocinetur.

Nono, a v. 557. ad v. 578. hoc modo respondendum: ut dum videmus militem gladio, aliisque armis pugnans, non dicimus tamen illum armis destitutum non posse plagam ullam inferre, cum manus adhuc suppetant quibus infligere ictus possit; sic cum Anima membris undique, ut panoplia quadam induatur, organisque adeo corporeis varias functiones obeat, dicendum tamen non est, ubi istum omnem quasi militarem apparatus exuerit, nullam ipsi neque intelligendi neque sentiendi superesse functionem.

Decimi argumenti, a v. 579. ad v. 590. vires nemo agnoscat, nisi qui senserit Animum esse quasi fundamentum totius animalis, et Corpus Animo tan-

quam sale aliquo condiri, ne fœteat et putrescat.

Undecimum, a v. 591. ad v. 605. nihil aliud est quam in verbo *lusus*; ideo enim vim aliquam videtur habere, quia ista spirituum defectio appellatur *Animi deliquium*.

Duo sequentia, a v. 606. ad v. 623. negant Animam exire posse integram nisi per fauces expiretur, nec absurde quidem, si Corporeus foret Animus: addunt insuper Animam futuram dissolutionem metuentem ægre atque invite exire: Respondet apud Ciceronem Cato, *Quid quod sapientissimus quisque æquissimo Animo moritur, stultissimus iniquissimo? Nonne vobis videtur Animus is, qui plus cernat et longius, videre se ad meliora proficisci; ille autem cujus obtusior acies, non videre? Equidem efferor studio patres vestros, quos colui et dilexi, videndi; neque vero eos solum convenire aveo, sed illos etiam, de quibus audiui, et legi, et ipse conscripsi. Quo quidem me proficiscentem, haud scio quis facile retraxerit; quod si quis Deus mihi largiatur ut ex hac ætate repuerascam, et in cunis vagiam, valde recusem: nec vero velim, quasi decurso spatio, a calce ad carceres revocari.* Demum affirmant Animum, quoniam in pectore hominis semper situs est (si Epicurum viz. audiamus), extra pectus non posse integrum manere, quasi aves in nido natæ extra illum versari nequeant.

Decimum quintum, a v. 624. ad v. 633. ejusdem est cum reliquis farinæ, et vulgus sapit: nec decimum sextum, a v. 634. ad v. 669. tam fuse explicasset Poëta, si motum animale, eaque instrumenta quæ isti perficiendo inserviunt perspexisset. Sequenti, a v. 670. ad v. 678. Plato et Pythagoras respondeant, istos enim solos premit, et alia jam ago: decimum septimum et octavum, a v. 679. ad v. 712. supponunt Animum Corporeum per totum Corpus diffundi, et cunctis illius partibus alligari, quo nihil falsius, aut absurdius: in capite, tanquam princeps in solio, residet, ibique dominatur.

Quam futilis sit ista a v. 713. ad v. 740. de vermibus observatio omnes sentiunt, qui vermes in terra, planta, caseo, rebus profecto nunquam animatis genitos viderunt.

Qui Animarum transmigrationem defendunt, isti effugiant nodos quos nectit Poëta a v. 741. ad v. 769. Et deinde a v. 770. ad v. 776. Absurdus foret Animus, nisi cuperet Corpus vivi-

dum et vicens, fugeretque senio confectum. De sequentibus a v. 777. ad v. 784. isti videant, si qui sint, qui Pythagoricas nugas aliquid esse putent: quoniam vero vigesimum quartum, a v. 785. ad v. 800. idem est cum decimo quarto, ideo non alia hic quam illic adhibenda est responsio.

A v. 801. ad v. 806. rem immortalem rei mortali conjungere præstantissimis philosophis nondum visum fuit incongruum, aut absurdum: deinde contra, a v. 807. ad v. 829. quartum genus rerum constituo, incorporeas, viz. substantias immortales; idque impudenter negabit Epicurus, cum Deos suos æternos et indissolubiles constituerit. Demum, a v. 830. ad v. 841. Luctu penetranti affici, et curis edacibus vexari Animum, et, Corpore morbis quibusdam correpto, illum debitas functiones exer-

cere non posse confitemur, at vero Animum inde fieri mortalem pertinaciter negamus.

Jam vero copiosius ostenderem frustra hæc omnia argumenta congerere et explicare Lucretium; mortis enim metum non tollunt; quippe iis qui bonis prosperisque rebus utuntur, quid calamitosius ista morte, quæ sit *στέφνης αἰσθησις*? et miseris talem mortem proponere qua extinguantur penitus, sicque miseriarum sit finis, perinde est ac si jactato tempestatum sævitia proponatur naufragium, quo submersus suffocatusque procellam deinceps sensurus non sit: hoc est egregium, quod præstant Epicuri dogmata, solatium; quod tamen, quale quale est, bonis omnibus et piis invisum ac ingratum, et impios solos, quos nulla Philosophia curare debuit, juvabit.

TITI LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

I. Qua supra libro primo usus est comparatione Lucretius, ut Memmii sui animum tantisper a contentione relaxaret; eadem hunc librum quartum a v. 1. ad v. 26. auspicatur, ut auditorem sibi docilem reddat, et attentum. II. Libri hujus proponit argumentum, quod ex industria cum superioribus connectit. Cum enim primo et secundo Libro abunde docuerit, quæ, et qualia sint rerum Primordia, quibus figuris distincta, quo motu ferantur, ac cæteras res procreent; Libro vero tertio Animæ atque Animi naturam fusius explicaverit, merito sane a v. 26. ad v. 46. hanc aliam subnectit disputationem de sensatione tam vigilantium quam dormientium. Quam disputationem ut ex ordine absolvat, a Simulachris exorditur, quibus omnem sensationem fieri contendit. Docet itaque, III. a rerum superficie tenuia quædam et subtilissima Simulachra mitti quæ passim per Aëra volitant, sigillatim tamen sub visum non cadunt, nisi a speculis aut aqua repulsa in oculos incurrant, a v. 46. ad v. 108. IV. Subtilitatem horum Simulachrorum demonstrat, et subinde exiguitatem Primordiorum confirmat, ad v. 129. V. Simulachrorum duplex distinguit genus, alterum eorum, quæ sponte sua generantur in Aëre, qualia nonnunquam videmus fieri in nubibus, quæ modo Gigantum, modo Montium aut Belluarum imagines imitantur; alterum eorum quæ a rerum superficie avolant, quasi tenues rerum Exuviæ: et deinde a rerum superficie has Exuvias perpetuo oriri docet, et ea motus celeritate per Aëra ferri ut Luminis solaris jactum facile superarent, a v. 129. ad v. 217. VI. Quia Visus Omnium sensuum primus habetur, ab eo exorditur, quem ex Simulachrorum seu Imaginum incursu fieri docet; interim autem explicat ea omnia quæ ad Visus causas spectant, variaque de Visu problemata proponit, quæ rite solvit et explicat, a v. 217. ad v. 471. VII. Ne vero aliquis ex problematibus modo explicatis sensus fallaciæ arguat, illorum dignitatem copiose adstruit, a v. 471. ad v. 524. et subinde Scepticos, præcipue a v. 471. ad v. 479. refutat; et demum asserit omnem Veritatem fidei sensuum inniti. VIII. His ita de Visu disputatis, cæteros sensus aggreditur, ac primum docet vocem ac sonum corporeas esse Imagines, quæ aurem

pariter feriant et auditum faciant; vocis naturam atque formaturam explicat: Cur eadem vox percipiatur a multis rationem reddit; quid sit Echo, quomodo fiat, ad v. 524. ad v. 619. IX. Deinde de Sapore, et Gustu, de Odore, et Olfactu docet; quid nempe sit Sapor, quid Odor, et cur non ab omnibus sentiantur. Cur Cibus idem aliis dulcis, aliis amarus fiat; cur Odor alius aliis sit magis aptus, et Vox aliis terrorem incutiat, quæ alios juvet, saltem non terreat, a v. 619. ad v. 726. X. de Imaginatione atque Cogitatione agit, quas per tenuissima rerum Simulachra seu imagines quæ in mentem incurrant, fieri pariter ait; inde varia de cogitationibus problemata proponit et explicat; cur v. g. videamur in Somnis videre illos, qui jam mortui sunt; cur Simulachra rerum seu Imagines videantur nobis morari dum cogitamus ea. Cur subito quisque cogitat quæ lubuerit; cur in Somnis cernimus moveri, a v. 726. ad v. 820. XI. A v. 821. ad v. 905. docet Linguam, Oculos, Aures, Nares, omnia denique sensationis Organa prius nata esse quam eorum usum, secus vero in artificiosis rebus, quæ pendent ex prævisa indigentia. XII. De Somno, ac Insomniis agit, imprimisque docet qua ratione fiat Somnus in nobis, et in cæteris Animantibus; Somniorum varias assignat causas: et demum ad res Venereas delapsus, a v. 1050. usque ad finem libri, de Amore, Sterilitate, Fœcunditate, etc. liberius forsitan et apertius quam par erat, (sed Philosophi in hisce rebus sibi maxime indulgent,) disputat.

AVIA Pieridum peragro loca nullius ante
 Trita solo; juvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire: juvatque novos decerpere flores,
 Insignemque Meo capiti petere inde coronam,
 5 Unde prius Nulli velârint tempora Musæ.
 Primum quod magnis doceo de rebus, et arctis
 Relligionum animos nodis exsolvere pergo;
 Deinde, quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina, Museo contingens cuncta lepore:
 10 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur.
 Nam veluti Pueris absinthia tetra Medentes,
 Cum dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci, flavoque liquore;
 Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
 15 Labrorum tenuis, interea perpotet amarum
 Absinthî laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali tactu recreata valescat.

1. *Avia Pieridum*] Istos 25. versus, quibus attentum sibi Memmii suum aut alium quemvis lectorem reddere conatur, vid. lib. I. v. 925.

2. *Integros*] Terentius, Prol. Adel. eum Plautus locum Reliquit integrum.

9. *Lepore*] Quidam codd. *liquore*; imperite: lib. I. v. 29. *Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem.*

17. *Tactu*] Alii pro *pacto* contendunt; *tractu*, id est *haustu*, Gifanius: non tanti.

Sic Ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 20 Volgus abhorret ab Hac; volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi Museo dulci contingere melle;
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 25 Naturam rerum, ac persentis utilitatem.

Sed quoniam docui, cunctarum Exordia rerum
 Qualia sint, et quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent æterno percita motu,
 Quoque modo possint res ex his quæque creari;
 30 Atque Animi quoniam docui natura quid esset,
 Et quibus e rebus cum Corpore compta vigeret;
 Quove modo distracta rediret in Ordia prima:
 Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has res
 Attinet, esse ea, quæ rerum Simulacra vocamus;
 35 Quæ quasi Membranæ summo de corpore rerum
 Dereptæ volitant ultro citroque per auras:
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificant, atque in somnis, cum sæpe figuras
 Contuimur miras, simulacraque luce carentum,
 40 Quæ nos horrifice languenteis sæpe sopore
 Excierunt: ne forte Animas Acherunte reamur

25. *Persentis*] Ut, in præcedente versu, *perspicis*: *præsentis* Lambini admitti non debet.

26. *Sed quoniam docui, etc.*] Ver. 7. breviter recenset ea quæ in præcedentibus libris disputaverat: primo et secundo libro *Atomorum* naturam, affectiones, motus denique et concilia absol-
 verat; in tertio, principia animæ, animamque ipsam tam Corpori conjunctam, quam a Corpore separatam considera-
 verat; et deinde, v. 13. hujus libri quarti argumentum complectitur, viz. aget de simulachris, quæ, veluti mem-
 branæ corticesque corporum, a rerum superficie perpetuo fluunt, nobisque il-
 larum species et figuras deferunt; si sincera integraque adveniant, tum res veras percipimus; si mutilata, inversa, aut cum aliis conjuncta, inde centau-
 rorum, et aliorum id genus monstrorum phantasmata; aliquando etiam (nam-

que Animæ cum Corporibus intereunt), mortuorum spectra.

31. *Cum Corpore compta*] *Cōpta*, seu *coapta*, Faber; ut et lib. III. v. 259, 260. *quibusque Compta* modis *vigeant*.

32. *Ordia prima*] Primordia.

34. *Rerum Simulacra*] Intelligit species rerum, quas vulgo intentionales vo-
 cant, *εἰδωλα*, *τύπους*, *ὑμένας*, membranas, effluvia ex superficie corporea, quæ ex omnibus omnino rebus perpetuo emanant, et animos impel-
 lunt. Latinis *spectra*, *figuræ*, *imagines*, *effigies*: *quarum incursu*, ut inquit Cicero ex Epicuro, I. de Fin. *non modo videmus, sed etiam cogitamus*.

40. *Horrifice*] Lib. II. v. 608, 609. *Quo nunc insigni per magnas prædita terras* Horrifice fertur divinæ Matris imago.

41. *Ne forte Animas*] Huc tendit Lucretius, nam ex instituto Epicuri τὰ

Effugere, aut Umbras inter vivos volitare;
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui,
 Cum Corpus simul, atque Animi natura perempta,
 45 In sua discessum dederunt Primordia quæque.

Dico igitur, rerum Effigias, tenueisque figuras
 Mittier ab rebus summo de corpore earum;
 Quæ quasi Membrana, vel Cortex nomenclanda 'st,
 Quod speciem, ac formam similem gerit ejus Imago,
 50 Quojuscunque cluet de corpore fusa vagari.

Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde:
 Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ, partim diffusa solute,
 Robora seu Fumum mittunt, ignesque Vaporem;
 55 Et partim contexta magis, condensaque, ut olim
 Cum veteres ponunt tunicas æstate Cicadæ:
 Et Vituli cum membranas de corpore summo
 Nascentes mittunt, et item cum lubrica Serpens
 Exuit in spinis vestem; nam sæpe videmus
 60 Illorum spoliis vepreis volitantibus auctas.
 Hæc quoniam fiunt, tenuis quoque debet Imago
 Ab rebus mitti summo de corpore earum:
 Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant,
 Quam quæ tenuia sunt, hiscendi 'st nulla potestas.
 65 Præsertim cum sint in summis corpora rebus

φυσικὰ perlustranda existimabat, ideo tantum, ut hominum animi religionis vinculis expediri possint facilius: *Faber.*

46. *Dico igitur, rerum Effigias]* Quæ v. 34. *simulachra*, jam *effigias rerum*, *tenuis figuras*, *membranam*, et corticem appellat; eaque mitti a rerum superficie v. 5. asserit; et deinde v. 19. hoc modo probat. Res multæ (idque ipsi oculi agnoscunt) e se mittunt Corpora, quædam rara et tenuia, sic lignum fumum, calorem ignis; quædam spissa magis et compacta, sic cicadæ et serpentes pelles suas; quis autem tenuia quædam *simulachra* avolare a rerum superficie dubitet, cum videat spissa magis et solida deponi? Præsertim cum sint minuta corpuscula in rerum superficie seu prima fronte collocata, quæ facile sese expedire possunt, et avolare. Epicurus ipse, καὶ μὲν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες

τοῖς στερεμνίοις εἰσὶ, λεπτότητι ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινομένων, τούτους δὲ τοὺς τύπους εἰδῶλα προσαγορεύομεν. *Effigias* vero ut apud Plautum; *hæc est Veneris effigia.*

47. *Summo de corpore]* Recte, si unquam alias, Lambinus Gifanium cum suo cortice e codd. desumpto castigat. *Effigies*, viz. *de rerum cortice*, nominanda est *cortex*: quid ineptius? Epicurus autem hæc *simulachra* excitat ἀπὸ τοῦ σωμάτων ἐπιπολῆς. Vid. etiam v. 35. et v. 62.

56. *Veteres]* *Teretes*, alii: et pro *ætate*, *ætate*, frustra.

61. *Hæc quoniam]* *Quæ quoniam.*

64. *Hiscendi 'st nulla potestas]* Ne hiscere quidem licet; nulla omnino ratio reddi potest: ita ex optimis codd. Lambinus; et vani isti qui *ostendi* præferunt.

Multa minuta, jaci quæ possint ordine eodem
 Quo fuerint, veterem et formæ servare figuram;
 Et multo citius, quanto minus endopediri
 Pauca queunt, et sunt in prima fronte locata.

- 70 Nam certe jaci, atque emergere multa videmus,
 Non solum ex alto, penitusque, ut diximus ante,
 Verum de summis ipsum quoque sæpe colorem:
 Et volgo faciunt id lutea, russaque Vela,
 Et ferrugina, cum magnis intenta Theatris
- 75 Per malos volgata, trabeisque trementia flutant,
 Namque ibi consessum Caveaī subter, et omnem
 Scenaī speciem, Patrum, Matrumque, Deorumque,
 Inficiunt, coguntque suo fluitare colore;
 Et quanto circum mage sunt inclusa Theatri
- 80 Mœnia, tam magis hæc intus perfusa lepore
 Omnia conrident conrepta luce diei.
 Ergo Lintea de summo cum corpore fucum
 Mittunt, Effigias quoque debent mittere tenueis
 Res quæque, ex summo quoniam jaculantur utræque.
- 85 Sunt igitur, jam formarum vestigia certa,
 Quæ volgo volitant subtili prædita filo,
 Nec singillatim possunt secreta videri.

67. *Veterem et formæ*] Alii, *solitam*: quidam *et consimilem*, seu *et conformem*. Gifanius, *Et con formæ servare figuram*; viz. *conservare*: forma autem secundum Epicurum est id quod in corporis superficie continenter remanet, ipsa imagine tanquam spolio continenter avolante: aliquid viz. coloris solido inhæret, aliquid derasum transfertur, quod sit simulachrum.

69. *Pauca queunt*] Ait Poëta, *summīs in rebus multa minuta corpora esse* quæ jaci possint, etc. Et revera longe plurima esse ea debent, alioqui unde tandem perenne illud specierum effluvium? Vides eam esse Lucretii sententiam, corpora multa minuta esse in summis rebus, quæ quanquam sint multa, tamen tanto citius jaciuntur, quanto minus impediri possunt pauca: id autem dicere, non modo inconstantis hominis est, sed ejus etiam, qui rei physicæ imperitissimus sit. Itaque non pauca legi, sed parva necesse est; pergit enim, et ut probet multa corpora profundi ex rebus, hos versus subjicit: *Nam certe*

jaci, atque emergere multa videmus, Non solum ex alto, penitusque, ut diximus ante, Verum de summis, etc. Faber. Pro et sunt, Gifanius, ut sunt.

70. *Nam certe jaci, etc.*] Ver. 15. confirmat quod superiori argumento assumerat, idque probat experimento, quo constat colores ita delibrari a summis corporibus ut imaginum quoque direptionem arguant: quippe vela theatris intenta totum Scenæ apparatus, Populumque spectantem suo colore perfundunt. Nam jacier certe, atque emergere; Gassendus: alii, *Nam certe jaci* ac tergeri; vel *Nam detergeri atque emergere*.

75. *Volgata*] Volitantia: sic lib. II. v. 163. et 346. *pervolgant*, et jam infra v. 209. et lib. V. v. 1161.

77. *Deorum*] Nam ibi Deorum Simulachra, quippe ludī id genus religionis pars erant.

85. *Sunt igitur, etc.*] His 3. v. concludit ex disputatis et probatis hactenus esse ista, de quibus agitur, rerum Simulachra: pro certa quidam legunt cæca, quos ego non sequor.

- Præterea, omnis Odos, Fumus, Vapor, atque aliæ res
 Consimiles, ideo diffusæ rebus abundant,
 90 Ex alto quia dum veniunt intrinsecus ortæ,
 Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
 Ostia sunt, qua contendunt exire coortæ:
 At contra, tenuis summi membrana Coloris
 Cum jacitur, nihil est, quod eam discerpere possit,
 95 In promptu quoniam 'st in prima fronte locata.
 Postremo, in Speculis, in Aqua, Splendoreque in omni
 Quæcunque apparent nobis Simulacra necesse 'st,
 Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum,
 Esse in imaginibus missis consistere eorum:
 100 Nam cur illa cadant magis, ab rebusque recedant
 Corpora res multæ quæ mittunt Corpore aperto
 Quam quæ tenuia sunt, hiscendi 'st nulla potestas.
 Sunt igitur tenues formarum, consimilesque
 Effigiæ, singillatim quas cernere nemo
 105 Cum possit; tamen assiduo, crebroque repulso
 Rejectæ, reddunt Speculorum ex æquore visum:
 Nec ratione alia servari posse videntur
 Tantopere, ut similes reddantur quoique figuræ.
 Nunc age, quam tenui natura constet Imago,

88. *Præterea, omnis Odos, etc.*] Supra v. 66, 67. docuit, *Simulacra jaci ordine eodem Quo fuerint, veterem et formæ servare figuram*. Jam v. 8. ostendit se non inepte illud docuisse, ideo enim eundem ordinem servant, quoniam avolant a corporis superficie, unde omnes *Simulachrorum* partes æque facile se expediunt, inde per nullos meatus, et viarum anfractus feruntur, ut Odor, Fumus, Vapor, et id genus alia quæ e rerum partibus interioribus fluunt, et eam ob causam confusa volitant, et dispersa.

96. *Postremo, in Speculis, etc.*] Denique probat, v. 13. dari imagines e rerum superficie dereptas; *simulachra* quæ a nobis cernuntur in speculis, in aqua, et in re qualibet plana et lævigata, simillima sunt iis rebus quarum sunt *simulachra*. Ergo necesse est ista *simulachra* ex imaginibus ab ipsis rebus dereptis componi; nam nulla alia causa reddi potest tam exactæ similitudinis, nisi cortex summus ille, qui toti rei

dudum hærens, quasi membrana separatur, et appellit in speculum, aut aquam: notabis autem singulas rerum imagines, quæ in speculis aut in aqua cernuntur non unas esse, sed multas, quæ jugi repulso ad oculos rejectæ non plures, sed quasi una imago videantur. Sane experientia monstrat imagines ex ipsis usque corporibus in specula transmitti; quando illis præsentibus appellantur in speculum, re quapiam interposita a progressu in speculum arcentur; ac si moveantur corpora, moventur et ipsæ, si invertantur, invertuntur; si discedant, abeunt; si absint, sunt nullæ.

99. *Esse—eorum*] Τὸ εἶναι, ἢ οὐσία.

102. *Hiscendi 'st*] Ita supra v. 64. idem ac v. 128, 129. *dicere nemo 'st Qui possit, neque eam rationem reddere dictis*.

109. *Nunc age, quam tenui, etc.*] Harum imaginum affectiones explicaturus, primo, v. 13. docet summam tenuitatem, talem quidem quæ vix concipi possit, illis convenire: res ut declaretur, cogita

- 110 Percipe; et imprimis quoniam Primordia tantum
Sunt infra nostros sensus, tantoque minora,
Quam quæ primum oculi cœptant non posse tueri.
Nunc tamen id quoque uti confirmem, Exordia rerum
Cunctarum quam sint subtilia, percipe paucis.
- 115 Primum Animalia sunt jam partim tantula, eorum
Tertia pars nulla ut possit ratione videri.
Horum Intestinum quodvis quale esse putandum 'st?
Quid? Cordis globus aut Oculi? quid? Membra? quid?
Artus?
- Quantula sunt? quid? præterea Primordia quæque,
120 Unde Anima, atque Animi constet natura necessum 'st,
Nonne vides, quam sint subtilia, quamque minuta?
Præterea, quæcunque suo de corpore odorem
Exspirant acrem, Panaces, Absinthia tetra,
Abrotonique graves, et tristia Centaurea ;
- 125 Horum unumquodvis leviter si forte ciebis,
Quamprimum noscas rerum Simulacra vagare
Multa modis multis, nulla vi, cassa que sensu :

duntaxat nihil esse aliud imagines quam atomorum tenuissimas, pellicularum instar, contexturas; at quanta sit atomorum subtilitas, quarum innumeræ myriades necessariæ sunt minutissimo animalculo, *Acari*, v. g. membrulove etiam ejus compingendo? Id nempe satis est ut intelligas, si imago constiterit ex ejusmodi atomis, quæ non κατὰ βάθος, quod est Epicuri verbum, cohærescant, esse debere imaginem multis myriadum myriadibus ipsa unius *Acari* particulæve ejus crassitudine tenuiorem. Epicurus ipse, καὶ μὲν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες τοῖς στερεμνίοις εἰσὶ, λεπτότητι ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινομένων, τούτους δὲ τοὺς τύπους εἶδωλα προσαγορεύομεν: et alibi, ὅτι τὰ εἶδωλα ταῖς λεπτότησιν ἀνυπερβλήτοις κέχρηται, οὐδὲν ἀντιμαρτυρεῖ τῶν φαινομένων.

112. *Quam quæ primum oculi*] Summum cacumen concretorum; *Faber*. Vid. lib. I. v. 593.

122. *Præterea, quæcunque suo, etc.*] Horum 8. v. sensus est. Cum tanta corpusculorum copia ex hisce herbis graveolentibus exhaletur, ut vicinum aërem compleat, dici non potest quantula sit pars quæ ex superficie deripitur, ac proinde cum imago sit ex iis duntaxat

quæ ex superficie dimanant, et cum visus sensorio habent analogiam, excedere fidem quantæ tenuitatis esse imago debeat, et maxime, cum post multum tempus nihil quod sensibile sit exhalatum deprehendatur; mira sane tenuitas vaporis odoriferi, ac proinde corpusculorum ex quibus vapor totus constat, cum v. g. ex pomo per aliquot menses continuos emanat; et pomum tamen nihilo factum minutius observetur. Cogita porro quam crassus sit iste vapor respectu imaginis, et agnosces *imagines*, quæ per plures annos funduntur, si compositæ fuerint, non effecturas tantam molem, quanta est vaporis uno momento temporis effluentis.

125. *Ciebis*] Alii, *movebis*: Vossius vero ad Catullum p. 270. *revolveas*; et in sequenti versu e veteris scripturæ vestigiis, *Quin potis es noscas*.

127. *Cassa que sensu*] Alii interpretantur, *privata sensu*, ut *aër lumine cassus*; *cassum anima corpus, etc.* quasi id ageret Lucretius, ne hæc simulachra sensum non habere nesciamus: at vero *nulla vi, cassa que sensu* melius interpretaris: *quæ vi* tam debili feruntur, ut organa movere, sensumque excitare non possunt.

- Quorum quantula pars sit Imago, dicere nemo 'st
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.
 130 Sed ne forte putes ea demum sola vagare,
 Quæcunque ab rebus rerum Simulacra recedunt:
 Sunt etiam, quæ sponte sua gignuntur, et ipsa
 Constituuntur in hoc cœlo, qui dicitur aër;
 Quæ multis formata modis sublime feruntur,
 135 Nec speciem mutare suam liquentia cessant;
 Et quouisquemodi formarum vertere in ora.
 Ut nubeis facile interdum concreescere in alto
 Cernimus, et mundi speciem violare serenam,
 Aëra mulcenteis motu: nam sæpe Gigantum
 140 Ora volare videntur, et umbram ducere late:
 Interdum magni montes, avolsaque saxa
 Montibus anteire, et solem succedere præter;
 Inde alios trahere, atque inducere bellua nimbos.
 Nunc ea quam facili, et celeri ratione genantur,

130. *Sed ne forte putes, etc.*] Post expositum familiarem illum, ac præcipuum modum generationis imaginum quas ἀποστάσεις et ἀπορροίας vocat Epicurus, quia fiunt continua quadam direptione avolationeque tennium quasi membranularum ab extimis corporibus; v. 14. explicat aliud genus imaginum, quas συστάσεις vocat Epicurus, quia sunt quasi quædam coagmentationes sponte sua in medio aëre natæ, tanquam nubes, neque e rebus ipsis revera profluunt. Inde gigantes, montes, urbes, et id genus alia inter nubes sæpe videmus, et stulti admirantur; Diodorus Siculus spectra commemorat formari sponte solita in Africæ regionibus, quæ sunt ultra Syrtes, et Cyrenen sitæ: περὶ γὰρ τινὰς καιροὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὰς νηνεμίας Συστάσεις ὁρῶνται κατὰ τὸν Ἀέρα παντοίων ζώων ιδέας ἐμφαίνουσας· τούτων δὲ αἱ μὲν ἡρεμοῦσιν, αἱ δὲ κίνησιν λαμβάνουσι, καὶ ποτὲ μὲν ὑποφεύγουσι, ποτὲ δὲ διώκουσι, etc. Epicuri voce Συστάσεις utitur Diodorus, ipse Epicureus. Similia habet Pomponius Mela, de Mauritania quæ retro Atlantem: similia Plinius de Scythiæ regionibus quæ infra Imaum. Nota etiam sunt, quæ de *Morgana*, seu celebri illo Rheginorum spectaculo prodidit Kircherus: et in omni fere regione istiusmodi spectra plurimi vident, saltem putant se vidisse.

139. *Aëra mulcenteis motu*] Alii, *Aëre mulcentes motum*: Gifanius, *Aëra mulgentes motu*, id est, impellentes, vel agitantes. Sic Ennius, *Mulserat huc navem compulsam fluctibus Pontus*. Cicero in Arati Phænomen. *At propter se aquila ardenti cum corpore portat Igniferum mulgens tremebundis aëra pennis*. Alii, *Aëra mulcantes motu*: *mulcare* autem verberare, et pene mutilare est; modo autem dixit, *Cœli faciem violare serenam*. Decem hi versus sunt in codd. misere turbati, in aliquem saltem ordinem redegit Lambinus, forsitan non in optimum. Versum igitur 143. *Inde alios trahere atque inducere bellua nimbos*, loco suo motum versui 138. *Mundi speciem violare serenam*, subjungas, et cum Gassendo legas, *Inde alios trahere, atque inducere nubila nimbos*. Nihil tamen muto.

144. *Nunc ea quam facili, et celeri, etc.*] Perpetuo et jugi fluore et omni temporis momento simulachra a rebus mitti v. 18. probat, argumento a *speculis* ducto; profer speculum, cujuslibet rei objectæ imago subito apparet, quod tamen non fieret, nisi istius rei imago ab ipso corpore fluens ab isto speculo rejiceretur: si inquiras, cur aliæ res non repellant imagines? respondet, alias esse raras, quas *simulachra* permeant; alias porosas aut asperas esse

- 145 Perpetuoque fluant ab rebus, lapsaque cedant.
Semper enim summum quidquid de rebus abundat,
Quod jaculentur: et hoc alias cum pervenit in res,
Transit, ut in primis Vestem; sed in aspera Saxa,
Aut in materiem ut Ligni pervenit; ibi jam
150 Scinditur, ut nullum Simulacrum reddere possit.
At cum, splendida quæ constant, oppôsta fuerunt,
Densaue, ut in primis Speculum 'st; nihil accidit horum,
Nam neque uti vestem possit transire, neque ante
Scindi, quam meminit lævor præstare salutem:
155 Quapropter fit, ut hinc nobis Simulacra genantur;
Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque
Rem contra Speculum ponas, apparet Imago:
Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo
Texturas rerum tenueis, tenueisque figuras.
160 Ergo multa brevi spatio Simulacra genuntur,
Ut merito celer his rebus dicatur origo.

Et quasi multa brevi spatio summittere debet
Lumina Sol, ut perpetuo sint omnia plena;
Sic a rebus item simili ratione necesse 'st

- 165 Temporis in puncto rerum Simulacra ferantur
Multa modis multis in cunctas undique parteis:
Quandoquidem Speculum queiscunque obvertimus oris,
Res ibi respondent simili forma, atque colore.

Præterea, modo quom fuerit liquidissima cœli

quibus scinduntur imagines et dissipantur; in læve vero, et æquabile corpus impingant, quale est speculum, subito ad oculos reflectuntur. Epicurus apud Laërtium, ἡ γένεσις τῶν εἰδώλων ἅμα τῷ νοήματι συμβαίνει, καὶ γὰρ βεῦσις ἀπὸ τοῦ σωμάτων ἐπιπολῆς συνεχῆς συμβαίνει, σῶζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ στερεομένου θέσιν, καὶ τάξιν τῶν Ἀτόμων ἐπὶ πολλὸν χρόνον, εἰ καὶ ἐνίοτε συγχεομένη ὑπάρχει.

152. *Nihil accidit horum*] Gifanius, *Nihil occidit*, viz. Nihil Simulachrorum tum perit: hæc quidem ferri potest lectio, sed altera probabilior.

158. *Perpetuo fluere*] Ea enim est Epicuri sententia; imaginem, quæ in speculo cernitur non esse quid unum constans, certum, stabile, et idem, sed alias atque alias imagines, alteram in alterius locum, deinceps et sine ulla interruptione succedentes.

159. *Texturas*] Meursius, *Exturas rerum*.

162. *Et quasi multa brevi, etc.*] Perpetuum jugemque Imaginum fluorem v. 7. illustrat et confirmat: ut luce plena sint omnia, radii a sole perpetuo mittendi sunt; pari ratione simulachra a rebus avolent necesse est, quocunque enim obvertas speculum apparet rei oppositæ imago, nec, quamdiu res situm suum servat, ista disparet imago.

167. *Queiscunque obvertimus oris*] Alii, Quocunque *obvertimus*, illuc *Res tibi respondent*; alii, *Speculum* quocunque *obvertimus* Æris. Lambinus maluit, Quocunque *obvertimus* oræ. Alius vero nescio quis legit, Quocunque *obvertimus*, omneis *Res tibi respondent*.

169. *Præterea, modo quom fuerit, etc.*] Aliud, sed id minus validum argumentum v. 8. sequentes continent; se-

- 170 Tempestas, perquam subito fit turbida foede
 Undique, uti tenebras omneis Acherunta rearis
 Liquisse, et magnas cœli complêsse cavernas :
 Usque adeo tetra nimborum nocte coorta,
 Impendent atræ formidinis ora superne ;
- 175 Quorum quantula pars sit Imago, dicere nemo 'st
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.
 Nunc age, quam celeri motu Simulacra ferantur,
 Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
 Reddita sit, longo ut spatio brevis hora teratur,
- 180 In quemcunque locum diverso numine tendunt,
 Suavidicis potius, quam multis versibus edam :
 Parvus ut est Cyni melior canor, ille Gruum quam
 Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.
 Principio, persæpe leveis res, atque minutis
- 185 Corporibus factas, celereis licet esse videre.
 In quo jam genere 'st Solis lux, et vapor ejus,
 Propterea quia sunt e primis facta minutis ;
 Quæ quasi truduntur, perque Aëris intervallum
 Non dubitant transire, sequenti concita plaga :
- 190 Suppeditatur enim confestim lumine lumen,
 Et quasi protelo stimulatur fulgure fulgur.
 Quapropter Simulacra pari ratione necesse 'st

renum cœlum videmus subito densis nubibus obductum, istæ vero nubes e terra aut e mari surgunt, spissa sunt graviaque corpora; quid igitur tenues levesque imagines moretur?

Ibid. Hos versus iniquo loco dispositos esse existimat Nardius, et superius collocari debere, qua de imaginum exilitate agitur; sed quis iste Nardius?

172. *Cœli complêsse cavernas*] Varro, *Nubes aquai frigido velo leves Cœli cavernas aureas subduxerant*. Cicero in Arato, *Dicitur et late cœli lustrare cavernas*.

177. *Nunc age, quam celeri, etc.*] Ver. 7. monet Lucretius, se de imaginum harum mobilitate breviter disputaturum; nec profecto longa disputatione opus, cum simulachra vagari ea motus celeritate, qua nulla major potest concipi, specula demonstrant.

180. *In quemcunque locum*] *In quem quæque*, alii, melius; et pro numine le-

gunt *momine*.

184. *Principio, persæpe leveis, etc.*] Ver. 15. celeritatem trajectionis imaginum explicat, comparatione facta inter motum simulachrorum et radiorum solarium a cœlo ad terram tempore imperceptibili pertingentium. Unde enim ista radiorum solarium celeritas? Nempe exigua sunt corpora et subtilia, facile emittuntur e corpore solari, ab aliis radiis perpetuo insequentibus protruduntur, et res tam subtiles aër interjacens non impedit; si vero hæc faciunt ut radii solares celerrime ferantur, eadem etiam efficient, ut simulachrorum trajectio sit celerrima.

189. *Non dubitant*] Properant, seu non cessant, sic lib. VI. v. 1189, 1190. *A pedibusque minutatim succedere frigus* Non dubitabat.

191. *Et quasi protelo*] Lib. II. v. 530, 531. *Ex infinito summam rerum usque tenere, Undique protelo Plagarum continuato*.

- Immemorable per spatium transcurrere posse
 Temporis in puncto: primum quod parvola causa
 195 Est procul a tergo quæ provehat, atque propellat:
 Deinde, quod usque adeo textura prædita rara
 Mittuntur, facile ut quasvis penetrare queant res,
 Et quasi permanare per Aëris intervallum.
 Præterea, si, quæ penitus Corpuscula rerum
 200 Ex alto in terras mittuntur, Solis uti lux,
 Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapsa diei
 Per totum cœli spatium diffundere sese;
 Perque volare mare, ac terras, cœlumque rigare
 Quod supera 'st; ubi tam volucris hæc levitate feruntur:
 205 Quid? quæ sunt igitur jam prima in fronte parata
 Cum jaciuntur, et emissum res nulla moratur,
 Nonne vides citius debere, et longius ire:
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo Solis pervolgant lumina cœlum?
 210 Hoc etiam in primis specimen verum esse videtur,
 Quam celeri motu rerum Simulacra ferantur,
 Quod simul ac primum sub divo splendor Aquæ
 Ponitur, extemplo, cœlo stellante, serena
 Sidera respondent in Aqua radiantia mundi.
 215 Jamne vides igitur, quam puncto tempore imago

194. *Quod parvola causa*] Faber, *primum quod plurima causa Est, procul a tergo quæ provehat*. Videbit lector ipse (quid enim pluribus opus est?) quanta hic absurditas antea lateret, *Monstrum horrendum, ingens, etc.* Et tamen hoc illud est quod omnes legebant, quod omnes probabant; nos, nisi fallimur, sanius: hæc quidem ille, satis arroganter. Non opus autem ista emendatione, si *parvola* non voci *causa*, sed *simulachra* jungas. Vid. v. 66.

199. *Præterea, si, quæ penitus, etc.*] Modo probavit imagines pari celeritate cum solis radiis ferri, jam majorem v. 11. illis attribuit; quippe subtiliores sunt imagines, et, quod ad illarum celeritatem vehementer facit, fluunt a rerum superficie, et sese facile expediunt, dum calor et lux ab interioribus solis partibus mittuntur. Quidam legunt, *Quæ penitus corpuscula rerum Ex altoque foras mittuntur*. Et forsitan rectius.

203. *Cœlumque rigare*] Per cœlum diffundi, et illud complere: Sic lib. V. v. 593. *Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen, Quod maria, ac terras omneis, cœlumque rigando Compleat, et calido perfundat cuncta vapore*. Sic atomorum trajectiones Epicurus ad Pythoclem vocat ἐπαρδεύσεις.

206. *Emissum*] Emissionem, ejaculationem, ἀπορροήν.

208. *Multiplexque*] Alii, *Multiplicisque*.

209. *Pervolgant*] Sic alibi, et lib. V. v. 75. et lib. V. v. 428. *volgata*.

210. *Hoc etiam in primis specimen, etc.*] Sibi in subsidium vocat experientiam, v. 7. Omnis visio per imagines, at speculum vel aquam sub dio ponas, et momento temporis omnium stellarum imagines a speculo isto aut aqua resiliennes in oculos incurrunt: quanta igitur trajectionis istarum imaginum celeritas?

Ætheris ex oris ad terrarum accidat oras ?

Quare etiam atque etiam mitti hæc fateare necesse 'st
Corpora, quæ feriant oculos, visumque lacesant :

Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores ;

220 Frigus ut a fluviis, Calor a sole, Æstus ab undis

Æquoris, exesor mœrorum litora circum :

Nec variæ cessant Voces volitare per auras.

Denique in os salsi venit humor sæpe Saporis,

Cum mare versamur propter ; dilutaque contra

225 Cum tuimur misceri absinthia, tangit amaror.

Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter

Fertur, et in cunctas dimittitur undique parteis ;

Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi :

Perpetuo quoniam sentimus, et omnia semper

230 Cernere, Odorari licet, et sentire Sonorem.

Præterea, quoniam manibus tractata figura

In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ

Cernitur in luce, et claro candore ; necesse 'st

Consimili causa Tactum, Visumque moveri.

235 Nunc igitur, si Quadratum tentamus, et id nos

Commovet in tenebris ; in luci quæ poterit res

Accidere ad speciem, Quadrata nisi ejus imago ?

216. *Ad terrarum accidat*] Alii, in *terrarum incidat*.

217. *Quare etiam atque etiam, etc.*] Hic autem fluor imaginum ad oculos admittendus est, quoniam, v. 14. ad omnes alios sensus e rebus effluxus quidam allabuntur. Eodem argumento usus est Epicurus, teste Macrobio, Sat. lib. VII. c. 14. *In propatulo est quod decepit Epicurum ; a vero enim lapsus est, aliorum quatuor sensuum secutus exemplum : quia in audiendo, gustando, et odorando, atque tangendo, nihil e nobis emittimus, sed extrinsecus accipimus quod sensum moveat, quippe et vox ad aures ultro venit, et auræ in nares influunt, et palato ingeritur quod gignat saporem, et corpori nostro applicantur tactu sentienda ; hinc putavit et ex oculis nostris nihil foras proficisci, sed imagines rerum in oculos ultro meare.*

219. *Odores*] Vulg. *obortu*, imperite. *Obortu* vero in ultima editione rejicit Lambinus, et ridiculus est Fayus dum calumnias Parei impudenter recitat.

222. *Per auras*] Rectius quam *per aures*, ut patet ex v. 230.

225. *Tangit amaror*] Virgilius, Georg. lib. II. v. 246. *At sapor indicium faciet manifestus, et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror.* Vid. A. Gellii Noct. Att. lib. I. c. 21.

230. *Sentire Sonorem*] Recte quidem, et id ipsum agnovit Lambinus, qui aliquando legit, *exaudire sonorem* : Gifanius tamen, *sentire sonare*.

231. *Præterea, quoniam, etc.*] Aliud, v. 9. continetur argumentum. Corpus aliquod, quadratum v. g. manu in tenebris tractemus, illud corpus quadratum esse cognoscimus, unde vero nisi ex figura ejus quadrata ? Idem corpus in luce nostris oculis usurpemus, cognoscimus quadratum, unde vero nisi ex imagine quadrata ?

236. *In luci*] Luce. *Accidere ad speciem*, interpretor *ad oculos pervenire* : et recte quidem, cum *species*, v. 243. oculos significet.

Esse in Imaginibus quapropter causa videtur
Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

240 Nunc ea, quæ dico, rerum Simulacra, feruntur
Undique, et in cunctas jaciuntur didita parteis ;
Verum, nos oculis quia solis cernere quimus,
Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.

245 Et quantum quæque a nobis res absit, Imago
Efficit ut videamus, et internoscere curat.
Nam cum mittitur, extemplo protrudit, agitque
Aëra, qui inter se cumque 'st, oculosque locatus ;
Isque ita per nostras acies perlabitur omnis,
250 Et quasi perterget pupillas, atque ita transit.
Propterea fit, uti videamus quam procul absit
Res quæque ; et quanto plus aëris ante agitur,
Et nostros oculos perterget longior aura,
Tam procul esse magis res quæque remota videtur :

238. *Esse in Imaginibus, etc.*] Hanc Epicuri sententiam ita explicat A. Gellius, Noct. Att. lib. V. c. 16. *Epicurus autem affluere semper ex omnibus corporibus simulachra quædam corporum ipsorum, eaque sese in oculos inferre, atque ita fieri sensum videndi putat.* Macrobius autem, Sat. lib. VII. c. 14. *Censet Epicurus ad omnibus corporibus jugi fluere quædam simulachra manare, nec unquam tantulam moram intervenire, quin ultro ferantur inani figura cohærentes corporum exuviæ, quarum receptacula in nostris oculis sunt, et ideo ad deputatam sibi a natura sedem proprii sensus recurrunt.* Epicurus ipse apud Laërtium docet simulachra ἐπεισιέναι: et apud Plutarchum εἰδώλων εἰσκρισις, simulachrorum insinuatio; et apud Ciceronem εἰδώλων ἐμπτώσεις, occurrunt.

240. *Nunc ea, quæ dico, etc.*] Ver. 5. docet imagines a corporum superficie perpetuo fluentes ubique adesse, nosque circumstare, ita ut per ipsas videre nihil nos prohibeat, si oculos modo converterimus illis percipiendis solos destinatos. Δεῖ δὲ καὶ νομίζειν ἐπεισιόντος τινὸς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τὰς μορφὰς ὁρᾶν ἡμᾶς, καὶ διανοεῖσθαι οὐ γὰρ ἂν ἀποσφραγίσαιτο τὰ ἔξω τὴν ἑαυτῶν φύσιν τοῦ τε χρώματος, καὶ τῆς μορφῆς, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ μεταξὺ ἡμῶν τε κακείνων, οὐδὲ διὰ τῶν ἀκτίνων, ἢ

οἷων δὴποτε ρευμάτων ἀφ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνα παραγινομένων· οὕτως, ὥς τύπων τινῶν ἐπεισιόντων ἡμῖν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὁμοχρόων τε, καὶ ὁμοιομόρφων, κατὰ τὸ ἐνάρμοστον μέγεθος, εἰς τὴν ὕψιν, ἢ τὴν διάνοιαν, ὡς καὶ ταῖς φοραῖς χρωμένων. Epicurus ad Herodotum.

245. *Et quantum quæque a nobis, etc.*] Multa sunt, eaque insignia de visu problemata, quorum nonnulla proponit et explicat Lucretius. Primo certum est, nos non tantum colores formasque rerum cernere, sed una simul intelligere quantum res visæ a nobis distant. Qua autem ratione id efficiant imagines a rerum superficie fluentes? Respondet Poëta, v. 12. Imago in oculum contendens protrudit aërem ante se, prolixiorem quidem dum eminus appellit, compendiosiore dum cominus: quo longior autem aut brevior sit iste aëris tractus qui ab imagine protrusus oculum perlabitur, eo longius breviusve intervallum inter rem objectam et oculum intercipi sentitur.

246. *Curat*] Efficit; sic infra, v. 821. *Quod ne miremur sopor atque oblivia curant.*

249. *Omnis*] Ita necessario legendum, ut edidit Gifanius, etiam confitente Fabro, acri nimis et nonnunquam iniquo Gifanii censore: Lambinus, *omnes*.

- 255 Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur,
 Quale sit ut videamus; et una quam procul absit.
 Illud in his rebus minime mirabile habendum 'st,
 Cur ea, quæ feriant oculos Simulacra, videri
 Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur:
- 260 Ventus enim quoque paullatim cum verberat, et cum
 Acre ferit Frigus, non privam quamque solemus
 Particulam Venti sentire, et Frigoris ejus;
 Sed magis universum; fierique perinde videmus
 Corpore tum plagas in nostro, tanquam aliquæ res
- 265 Verberet, atque sui det sensum corporis extra.
 Præterea, Lapidem digito cum tundimus, ipsum
 Tangimus extremum Saxi, summumque colorem:
 Nec sentimus eum tactu, verum magis ipsam
 Duritiem penitus Saxi sentimus in alto.
- 270 Nunc age, cur ultra Speculum videatur Imago
 Percipe; nam certe penitus remmota videtur.
 Quod genus illa, foris quæ vere transpiciuntur,
 Janua cum per se transpectum præbet apertum,
 Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.
- 275 Is quoque enim duplici, geminoque fit Aëre Visus:
 Primus enim 'st, citra posteis qui cernitur Aër;
 Inde fores ipsæ dextra, lævaque sequuntur;

256. *Quale sit.*] Nisi mallets, *Quali' sit.*

257. *Illud in his rebus, etc.*] Inquirat vero aliquis, cur res ipsæ cernantur cum imagines quæ oculos feriunt singulæ videri non possunt? Respondet pro more suo Lucretius, et v. 13. a pari confirmat illud esse minime mirabile. Singulas partes venti aut frigoris non sentimus, ipsum vero universum ventum seu frigus sentimus; imagines autem singulis partibus frigoris aut venti, res vero ipsas universo frigori aut vento pares existima, et rem declaratam habebis: idem de tactu duri lapidis dicendum.

261. *Privam*] Lambinus legit *primam*, et defendere conatur, sed frustra; *privam* enim rectius opponitur voci *universum*, v. 263. et lib. III. v. 390. *Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque.*

264. *Aliquæ res*] Ex antiqua Latinitate: alii, *aliqua*.

270. *Nunc age, cur ultra Speculum*]

Rerum imagines a speculi superficie repulsæ non videntur in ista superficie, sed intus quasi, et in profundo; hoc vero v. 23. explicat Poëta: quantum res visæ distant ab oculo cognoscitur per appulsum aëris ab imagine ad oculum protrusi: ubi igitur duplex aër protruditur, intervallum quoque magis extendi et duplicari necesse est: imago autem speculi (speculum enim ipsum una cum re cujus imago reflectitur videmus) unum aëra propellit; imago repulsa alterum, ideoque non in superficie speculi, sed intus quasi et in profundo hæc imago apparet. Hanc explicationem illustrat allato exemplo rerum, quæ directe et procul cernuntur ex loco intra ædificium, simulachris aërem protrudentibus tum per extraria ad limen usque spatia, tum per interiora a limine ad oculum usque.

271. *Remmota*] Seu *remota* legas, perinde est: *semota* vero rejice.

- Post extraria lux oculos perterget, et Aër
 Alter, et illa, foris quæ vere transpiciuntur.
- 280 Sic ubi se primum Speculi projecit Imago,
 Dum venit ad nostras acies, protrudit, agitque
 Aëra, qui inter se cunque 'st oculosque locatus;
 Et facit, ut prius Hunc omnem sentire queamus,
 Quam Speculum: sed ubi Speculum quoque sensimus
 285 Continuo a nobis in id hæc, quæ fertur, Imago [ipsum
 Pervenit, et nostros oculos rejecta revisit;
 Atque alium præ se propellens Aëra volvit,
 Et facit, ut prius hunc, quam se, videamus: eoque
 Distare a Speculo tantum remmota videtur.
- 290 Quare etiam atque etiam minime mirarier est par
 Illis, quæ reddunt Speculorum ex æquore visum,
 Aëribus binis, quoniam res confit utroque.
- Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars est,
 In Speculis fit ut in læva videatur, eo quod
 295 Planitiem ad Speculi veniens cum offendit Imago,
 Non convertitur incolumis; sed recta retrorsum
 Sic eliditur, ut siquis prius arida quam sit
 Cretea persona, adlidat pilæve, trabive:

278. *Extraria lux*] Externa, seu extranea. Terentius: *Nam hanc conditionem si cui tulero* extrario. Et Scriptor ad Herennium: *Assumptiva pars est, cum per se defensio infirma est, sed assumpta extraria comprobatur.*

289. *Tantum remmota*] Ver. 271. *penitus remmota*: tantum enim ultra speculum imago apparet, quantum a nobis distat ipsum speculum.

290. *Quare etiam atque etiam, etc.*] Hos tres versus delendos censet Lambinus, nec sane video cur unquam censuræ pudeat, nam hic loci otiosi sunt, et nihil agunt.

293. *Nunc ea, quæ nobis, etc.*] Opinioni Epicuri repugnat, quod in speculis imago adversa contemplatorem suum respicit, cum debeat, siquidem a nobis orta recto meatu proficiscitur, posteram sui partem, cum discedit, ostendere, ut læva lævam, dextra dextram respiciat; nam et histrio personam sibi detractam ex ea parte videt, qua induit, viz. non faciem sed posteriorem cavernam. Hæc Macrobius, Saturnal. lib. VII. c. 14. Huic difficultati ut satisfaciat Poëta,

illo exemplo, quo adversarii utuntur, suam sententiam tuetur. Personam (larvam) fictilem, non induratum quidem, sed madidam adhuc, ad trabem aut columnam aliquam allidas, ita ut retrorsum invertatur, et facies cavernam impleat, tum enim in persona videbis id factum quod jam in speculo miraris. Imagines autem, utpote res tenuissimas, ad speculum allisas ita retrorsum inverti posse non est dubitandum.

294. *Fit ut in læva*] *Fit uti læva*; Muretus.

298. *Cretea persona*] Nam e gypso aut luto figulari fiebat; ideo *cerea persona* rejicitur: Lambinus vero amat *cressam* seu *creteam personam*. Vetusti codd. quos Heinsius vidit, constanter exhibent, *cretea persona*. Id Catalectis Petronianis; *Dum sumit creteam faciem Sertoria, cretam Perdidit illa simul, perdidit et faciem.*

298. *Pilæve*] Apuleius, *Pila* media quæ stabuli trabes sustinebat. Virgilius, *Æn.* IX. v. 710, 711. *Qualis in Euboico Baiarum littore quondam Sæxa pila cadit.*

Atque ea continuo rectam si fronte figuram
 300 Servet, et elisam retro sese exprimat ipsa ;
 Fiet ut, ante oculus fuerit qui dexter, hic idem
 Nunc sit lævus, et e lævo sit mutua dexter.

Fit quoque de Speculo in Speculum ut tradatur Imago ;
 Quinque etiam, sexve ut fieri Simulacra suerint :
 305 Nam quæcunque retro parte interiore latebunt ;
 Inde tamen, quamvis torte, penitusque remota,
 Omnia per flexos aditus educta licebit
 Pluribus hæc Speculis videantur in ædibus esse.

Usque adeo e Speculo in Speculum tralucet imago,
 310 Et cum læva data 'st, fit rursum dextera fiat :
 Inde retrorsum reddit se, et convertit eodem.

Quinetiam, quæcunque latuscula sunt Speculorum
 Adsimili lateris flexura prædita nostri,
 Dextera ea propter nobis Simulacra remittunt ;
 315 Aut quia de Speculo in Speculum transfertur Imago,
 Inde ad nos elisa bis advolat ; aut etiam quod
 Circumagitur, cum venit Imago, propterea quod
 Flexa figura docet Speculi convertier ad nos.

Indugredi porro pariter Simulacra, pedemque

299. *Rectam si fronte*] Quidam legendum censent, *rectam si forte*.

302. *Mutua*] Mutuo; sic infra, v. 945. *nec motu mutua fungi*.

303. *Fit quoque de Speculo, etc.*] Imaginum elisionem atque inversionem ulterius, v. 9. confirmat, nam ex interiori ædium parte per specula rite disposita veluti educitur imago, et in quamlibet partem transfertur; illa autem imago quæ sinistram partem dextræ objecti parti in primo speculo oppositam exhibebat, in secundo speculo convertitur, et dexteram partem dextris objecti partibus adversas refert.

304. *Quinque etiam, sexve ut fieri*] In quibusdam codd. *Quinque etiam sex ut fieri*. Horatius, Ep. 1. lib. I. *Si quadringentis sex septem millia desunt*.

311. *Inde retrorsum reddit se*] Giffanius, qui integros versus non amat, omittit *se*; quidam tamen codd. *Inde retroversum redit, etc.*

312. *Quinetiam, quæcunque latuscula, etc.*] Ver. 7. subjungit de speculis quorum sunt latuscula (facieculæ) varia, instar viz. speculorum plurium ad dextram

lævamque sic oppositorum, ut ex reflexione unius in aliud, et porro in oculum situs restituatur; aut potius quorum latera sint partes, regionesve ejusdem speculi concavi, e quo reflexa, et, post factam radiorum decussationem, spectata imago eo exhibeatur situ, ut dextra ad dextram, sinistra ad sinistram sit; tametsi aliunde pars superior inferior, et inferior superior evadit. *Gassendus*.

313. *Adsimili lateris, etc.*] Hoc est, exhibeant partes imaginis respondentes iisdem nostris partibus, nempe dexteram dextris, lævam lævis; *Fayus*: imperite; ista enim *flexura adsimilis lateris nostri* ad ipsum speculum pertinet, et idem significat quod *flexa figura speculi*, v. 318.

319. *Indugredi—pariter, etc.*] His v. 6. docet imagines in speculis videri nobiscum incedere, nostrumque gestum imitari, quoniam qua de parte speculi recedamus, statim ex ea imago nequeat reverti, nam quæcunque ab rebus simulachra mittuntur, ea ad æquos et pares angulos referuntur; itaque apposite id

- 320 Ponere nobiscum credas, gestumque imitari;
 Propterea, quia de Speculi qua parte recedas,
 Continuo nequeunt illinc Simulacra reverti:
 Omnia quandoquidem cogit natura referri,
 Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus.
- 325 Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri:
 Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas;
 Propterea, quia vis magna 'st ipsius, et alte
 Aëra per purum graviter Simulacra feruntur,
 Et feriunt oculos turbantia composituras.
- 330 Præterea, Splendor, quicumque 'st acer, adurit
 Sæpe oculos, ideo quod semina possidet ignis
 Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.
 Lurida præterea fiunt quæcunque tuentur
 Arquati, quia luroris de corpore eorum
- 335 Semina multa fluunt Simulacris obvia rerum;
 Multaque sunt oculis in eorum denique mista,
 Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.
 E tenebris autem quæ sunt in luce tuemur,
 Propterea, quia cum propior caliginis Aër
- 340 Ater init oculos prior, et possedit apertos;

refert ad variatas speculi partes, ex quibus aliis ac aliis necessarium est reflexionem in oculum fieri, ac proinde imaginem progredi videri.

322. *Nequeunt illinc*] Lambinus, *nequeunt illuc*, quæ lectio admitti non potest: *remitti* Gassendus pro *reverti*.

325. *Splendida porro, etc.*] Splendida objecta oculi pati non possunt, et sol excæcat, quoniam, v. 8. splendidum objectum emittit multa ignis semina quæ oculos adurunt, vel est sensibile exuperans sensorium, atque ideo corrumpit, quod ipsius texturam solvens, debitam in eo temperiem commensationemque pervertat, ac destruat, adeo ut aliis sensibilibus deinceps excipiendis incapax evadat. Laberius apud Gellium, lib. X. cap. 17. *Democritus Abderites, Physicus, Philosophus, Clypeum constituit contra exortum Hyperionis, Oculos effodere ut possit splendore æreo; Ita radiis solis aciem effodit luminis.*

326. *Tendere*] Oculos viz. Alii, *intendere*, et Gifanius, *cernere*.

333. *Lurida præterea, etc.*] Icterici omnia objecta apparent lurida, quia viz.

v. 5. lurida multa semina ab Ictericiis fluunt, et venientia rerum simulachra tingunt, saltem in oculos intrantia inficiunt.

334. *Arquati*] Icterici, quorum color et oculi virent quasi in *arqui*, quem Poëtæ Irim vocant, similitudinem: Lucretius, lib. VI. *Tum color in nigris extabat nubibus arqui*: Nonius.

338. *E tenebris autem, etc.*] Deinde ex tenebris ea videntur quæ sunt in luce, non item in luce quæ in tenebris: id nempe fit, v. 16. propter protrusionem diversi aëris, nam cum lucidus aër tenebrosus sequitur, purgat meatus oculi, ita ut rerum simulachra intrare possint, aër enim lucidus est tenuior, mobilior saltem, et majori vi pollens; cum vero tenebrosus aër lucidum subsequatur, tum meatus oculi ab isto inertī aëre ita implentur, ut advenientibus rerum simulachris excipiendis incapax evadat.

340. *Ater init*] Sive *init*, et *possedit*; et v. 346. *obsiderat*, ut *obsiditque vias*, v. 352. perinde est: omnino autem legendum *e luce*, non *a luce*, v. 349. et v. 353.

- Insequitur candens confestim lucidus Aër,
 Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
 Aëris illius: nam multis partibus hic est
 Mobilior, multisque minutior, et mage pollens.
 345 Qui simul atque vias oculorum luce replevit,
 Atque patefecit, quas ante obsederat ater;
 Continuo rerum Simulacra adaperta sequuntur
 Quæ sita sunt in luce, laccessuntque, ut videamus.
 Quod contra facere in tenebris a luce nequimus,
 350 Propterea, quia posterior caliginis Aër
 Crassior insequitur, qui cuncta foramina complet;
 Obsiditque vias oculorum, ne Simulacra
 Possint ullarum rerum conjecta moveri.
 Quadratasque procul turreis cum cernimus urbis;
 355 Propterea fit uti videantur sæpe rotundæ,
 Angulus obtusus quia longe cernitur omnis,
 Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus
 Plaga, nec ad nostras acies perlabitur ictus:
 Aëra per multum quia dum Simulacra feruntur,
 360 Cogit hebescere eum crebris offensibus Aër.
 Hinc, ubi suffugit sensum simul angulus omnis,
 Fit, quasi tornata ut saxorum structa tuantur;
 Non tamen ut coram quæ sunt, vereque rotunda,
 Sed quasi adumbratim paullum simulata videntur.
 365 Umbra videtur item nobis in Sole moveri,
 Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari
 (Aëra si credas privatum lumine posse
 Indugredi, motus hominum, gestusque sequentem:

conjecta, non *contecta*, ut Lambinus contendit, quoniam vox *adaperta* in v. 347. legitur.

354. *Quadratasque procul, etc.*] Turres quadratæ nobis procul aspicientibus apparent rotundæ, quia viz. v. 11. turris quadratæ imago dum procul ad nos per aëra advolat, sæpius percutitur aëre occursante, quo fit ut anguli illius deterrantur, saltem ita obtundantur, ut cum ad nos pervenit, quasi tornata, et rotunda sub forma ferit oculos nostros, licet ista rotunditas non sit adeo distincta, ac si turris ipsa rotunda foret, et cominus spectaretur.

362. *Saxorum structa*] Ut *strata via-*

rum, et *clausa domorum*: *tornata* vero rotunda, *tornare* rotundum efficere; Cicero in Timæo, *Atque ita tornavit, ut nihil effici possit rotundius.*

365. *Umbra videtur item, etc.*] Non solum imago in speculis, sed umbra corporis videtur nobiscum incedere, et gestum imitari; quoniam viz. v. 15. umbra nihil aliud est nisi aër lumine privatus a corpore aliquo denso soli obverso, ideoque ut corpus istud densum moveatur, ut sese erigat aut inclinet, umbram etiam variari necesse est, quoniam ab isto corpore movente, erecto, inclinato, etc. alius aliusque aër alio alioque modo lumine privatur.

Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus
 370 Aër, id, quod nos Umbram perhibere suemus);
 Nimirum, quia Terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur Solis, quacunque meantes
 Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
 Propterea fit, uti videatur, quæ fuit Umbra
 375 Corporis, e regione eadem nos usque secuta;
 Semper enim nova se radiorum lumina fundunt,
 Primaque dispereunt, quasi in ignem Lana trahatur:
 Propterea facile et spoliatur lumine Terra;
 Et repletur item, nigrasque sibi abluit Umbras.
 380 Nec tamen hic Oculos falli concedimus hilum:
 Nam, quocunque loco sit Lux, atque Umbra, tueri
 Illorum est, eadem vero sint lumina, necne,
 Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc,
 An potius fiat, paullo quod diximus ante;
 385 Hoc Animi demum Ratio discernere debet:
 Nec possunt oculi naturam noscere rerum.
 Proinde Animi vitium hoc Oculis adfingere noli.
 Qua vehimur Navi, fertur, cum stare videtur;
 Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
 390 Et fugere ad puppim colles, campique videntur,
 Quos agimus præter navim, velisque volamus.
 Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis
 Cuncta videntur; at adsiduo in sunt omnia motu:
 Quandoquidem longos obitus exorta revisunt,
 395 Cum permensa suo sunt cælum corpore claro:
 Solque pari ratione manere, et Luna videtur
 In statione, ea quæ ferri res indicat ipsa.

377. *Quasi in ignem Lana trahatur*] Proverbium Græcum, quo usus est Plato, *ἄλγειν εἰς πῦρ*, de re inutili ἀνη-
 ῥήτῳ, et quæ absolvi non possit: *Faber*. Et hæc optime conveniunt menti Poë-
 tæ, et perpetuum istum radiorum solis interitum satis apte exprimunt. Sca-
 liger autem *Obser.* ad Tibullum legit, *Quasi carmine lana trahatur*. Carmen
 autem est instrumentum lanificum.

380. *Nec tamen hic Oculos, etc.*] Absoluta de visu et visione disputatione, a
 duobus problematibus ultimo propositis occasionem arripit defendendi certitu-

dinem sensuum, quam non tantum ista
 problemata, sed alia etiam, quæ usque
 ad v. 470. enumerat, labefactare vi-
 deantur; quæ omnia explicare non
 opus est, dum plana sint et familiaria:
 sensus vero certos esse ideo arguit, quia
 accipiunt rerum imagines, quales sibi
 deferuntur; non cognoscunt naturas re-
 rum, non judicant, neque aliquid pro-
 nunciant, ideo nullus in iis error, om-
 nes autem errores ex opinatu animi
 nascuntur.

389. *In statione*] Portu: Virgilius,
Statio malefida carinis.

Exstantesque procul medio de gurgite Montes,
 Classibus inter quos liber patet exitus, îdem
 400 Apparent; et longe divolsi licet, ingens
 Insula conjunctis tamen ex his una videtur.

Atria versari, et circumcursare columnæ
 Usque adeo fit uti pueris videantur, ubi ipsi
 Desierunt verti, vix ut jam credere possint,
 405 Non supra sese ruere omnia tecta minari.

Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
 Cum cœptat Natura, supraque extollere monteis;
 Quos tibi tum supra Sol monteis esse videtur,
 Cominus ipse suo contingens fervidus igni,
 410 Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ;
 Vix etiam cursus quingentos sæpe veruti:
 Inter eos, Solemque jacent immania ponti
 Æquora, substrata ætheriis ingentibus oris;
 Interjectaque sunt terrarum millia multa,
 415 Quæ variæ retinent gentes, et sæcla ferarum.

At conlectus aquæ digitum non altior unum,
 Qui lapides inter sistit per strata viarum,
 Despectum præbet sub terras impete tanto,
 A terris quantum cœli patet altus hiatus:
 420 Nubila despicere, et cœlum ut videare videre, et
 Corpora mirando sub terras abdita cœlo.

Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæsit
 Flumine, et in rapidas amnis despeximus undas,
 Stantis equi corpus transversum ferre videtur
 425 Vis, et in adversum flumen contrudere raptim;
 Et, quocunque oculos trajecimus, omnia ferri,

399, 400. *Idem Apparent; et longe divolsi licet*] Quidam codd. non agnoscunt, et Lambinus rejicit.

406. *Jubar*] Varro, Festus, Servius ad IV. *Æn. It portis jubare exorto delecta juventus*, docent *Jubar* Luciferum esse: hos sequitur Lambinus; at nihil certius quam unam eandemque rem in hoc versu *Jubar*, et v. 408. solem appellari.

411. *Veruti*] Verutum est telum breve et acutum; Sallust. lib. hist. III. *Saxaque ingentia, et axe vinctæ trabes per pronum incitabantur, axibusque eminebant*

in modum ericii militaris veruta binum pedum. Nonius.

421. *Corpora mirando, etc.*] Huic versui iniquus est Lambinus, et rejicit, emendat Faber, legitque, *Corpora mirando sub terras abdita* pacto; quippe quid sit istud *mirandum sub terras cœlum* ipse non intellexit, nec alios unquam intellexisse putat: quasi vero istud cœlum in collectione aquæ apparens non admirabile et sub terras videatur, cum tam profundus sit et admirabilis in istud cœlum despectus. Alii vero, *Corpora mirandi sub terras abdita* cœli.

Et fluere adsimili nobis ratione videntur.

Porticus æquali quamvis est denique ductu,
Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis;
430 Longa tamen parte ab summa cum tota videtur,
Paullatim trahit angusti fastigia coni,
Tecta solo jungens, atque omnia dextera lævis;
Donicum in obscurum coni conduxit acumen.

In pelago nautis ex undis ortus, in undis
435 Sol fit uti videatur obire, et condere lumen,
Quippe ubi nil aliud nisi aquam, cœlumque tuentur;
Ne leviter credas labefactari undique sensus.

At maris ignaris in portu clauda videntur
Navigia, aplustris fractis, obnitier undis.
440 Nam quæcunque supra rorem salis edita pars est
Remorum, recta 'st; et recta superne Guberna:
Quæ demersa liquore obeunt refracta videntur
Omnia converti, sursumque supina reverti;
Et reflexa prope in summo fluitare liquore.

445 Raraque per cœlum cum venti nubila portant
Tempore nocturno, tum splendida Signa videntur
Labier adversum nubeis, atque ire superne
Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur.

At si forte oculo manus uni subdita subter
450 Pressit eum, quodam sensu fit, uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
Bina Lucernarum florentia lumina flammis,
Binaque per totas ædeis geminare Supellex,
Et duplices Hominum facies, et corpora bina.

455 Denique cum suavi devinxit membra sopore

429. *Stansque in perpetuum*] In longum extensa: Servius ad *Æneid.* VII. *Perpetuis soliti patres considerare mensis.* Perpetuis mensis, longis, ad ordinem exæquatis sedentum.

430. *Longa*] Alii, *longe*, id est, *procul*.

433. *Donicum in obscurum, etc.*] Nam cum tectum descendere, pavimentum surgere, et parietes concurrere videantur, in acutum conum prospectus desinat necesse est.

Ibid. *Clauda*] Remos enim navigiorum crura pedesque existimes quibus per fluctus incedunt: ideo cum hi remi fracti appareant, navigia dicantur clauda.

438. *In portu*] Legendum *in ponto*; quid enim navigia *in portu* obnitantur undis?

439. *Aplustris*] Aplustra, proprie navis ornamenta; hoc autem loco omnes navigii partes, quæ aquis extant, significant, ut sequentia demonstrant.

440. *Rorem salis*] Aqua maris: Virgilius, *Spumas salis ære ruebant*.

448. *Quam quo ratione*] Quidam codd. *ac vera ratione*.

450. *Pressit eum, quodam*] *Pressit, cum quodam*; Gifanius; et v. 452. *pro florentia* alii legunt *flagrantia*, quos non sequor.

Somnus, et in summa corpus jacet omne quiete ;
 Tum vigilare tamen nobis, et membra movere
 Nostra videmur, et in noctis caligine cæca
 Cernere censemur Solem, lumenque diurnum :
 460 Conclusoque loco Cœlum, Mare, Flumina, Monteis
 Mutare, et campos pedibus transire videmur :
 Et sonitus audire, severa silentia noctis
 Undique cum constant ; et reddere dicta tacentes.
 Cætera de genere hoc mirando multa videmus,
 465 Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt ;
 Nequicquam : quoniam pars horum maxima fallit
 Propter opinatus Animi, quos addimus ipsi,
 Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibu' visa.
 Nam nihil egregius, quam res discernere apertas
 470 A dubiis, Animus quas ab se protinus addit.
 Denique, nil Sciri siquis putat, id quoque nescit,

460. *Conclusoque loco*] Alii, *conclusi-que loco*.

461. *Mutare*] Notandum ad interpretibus fuerat ; istud *mutare* imitatio Græci sermonis est, γῆν ἀμείβειν, item ἄλλην ἄλλοτε ἀμείβων. Plato, Plutarchus, Lucianus, etc. item apud Herodotum in Terpsichore, τὰς θύρας ἀμείβειν. Faber. Vid. Fayi interpretationem, et ride.

462. *Severa silentia*] Non erat cur locum hunc mutari vellet Lambinus : nec enim est ut quidquam homini poëtæ placeat magis quam severum illud noctis silentium : Faber. Lambinus, *sonora*, quod putidum est, aut *serena*.

464. *Cætera de genere, etc.*] Fallimur in iis rebus circa quas sensus versantur, id certum est, inde vero fallaces sensus quis arguat? cum isti, v. 7. rerum imagines accipiunt, quales sibi deferuntur ; non cognoscunt naturas rerum, non judicant, neque aliquid pronunciant, ideo nullus in illis error, omnes autem errores ex opinatu animi nascuntur : repræsentant sensus, judicat ratio, sæpe autem temere et inconsiderate. Hæc ipse Epicurus ad Herodotum. Καὶ πᾶσα μὲν φαντασία εἴτε διανοία, εἴτε αἰσθήσει καταλαμβάνομένη, οὐ μὲν τοι διαλαμβάνομένη, ἐστὶν ἀληθής· τὸ δὲ ψεῦδος, καὶ τὸ διαφασσόμενον ἐν τῷ προσδοξαζομένῳ αἰεὶ ἐστίν, κατὰ τὴν κίνησιν ἐν ἡμῶν αὐτοῖς συνημμένη μὲν τινὶ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διὰ λήψιν δὲ ἔχουσαν, καθ' ἣν

τὸ ψεῦδος γίνεται, etc. Et apposite Cicero in Lucullo, *Timagoras Epicurus negat sibi unquam cum oculos torsisset* (vid. v. 450.) *duas ex lucerna flammulas esse visas, opinionis enim est mendacium, non oculorum*.

467. *Quos addimus ipsi*] Opinatum ita exprimit Epicurus ad Herodotum : κίνησις ἐν ἡμῶν αὐτοῖς συνημμένη μὲν τινὶ φανταστικῇ ἐπιβολῇ διὰ λήψιν δὲ ἔχουσα.

469. *Nam nihil egregius*] Alii codd. *nam nihil ægrius est*, et recte : hos duos versus rejiciunt interpretes ; improbe : v. 467. docuit *nos addere opinatus animi* : igitur in v. 470. pro *abdit* legatur *addit*, et tum omnia plana erunt et facilia : fallimur in omnibus istis exemplis quæ modo enumeravit, idque etiam admoniti ; difficile enim profecto est non addere opinionem animi rebus a sensu delatis.

471. *Denique, nil Sciri, etc.*] Ver. 9. academicos novos quorum princeps fuit Arcesilas, aggreditur, et veteres qui Socratem sequuti sunt : Siquis enim dixerit *nihil sciri posse*, id etiam ipsum *nihil sciri posse* nesciat necesse est, alioquin aliquid sciret. Inde Metrodorus Chius apud Ciceronem in Lucullo ; *Nego scire nos, sciamusne aliquid, an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire, aut scire nos, nec omnino sit aliquid aut nihil sit*. Sed cum istiusmodi hominibus non est disputandum, qui quid sit verum, quid falsum, quid certum, quid incertum, quid sit scire, quid ne-

An Sciri possit, qui se nil Scire fatetur :

Hunc igitur contra mittam contendere causam,

Qui capite ipse suo instituit vestigia retro.

475 Et tamen hoc quoque uti concedam scire, at id ipsum

Quæram, (quom in rebus veri nil viderit ante,)

Unde sciat, quid sit Scire, et Nescire vicissim :

Notitiam veri quæ res, falsique creârit ;

Et dubium certo quæ res differre probârit ?

480 Invenies primis ab Sensibus esse creatam

Notitiam veri, neque Sensus posse refelli :

Nam majore fide debet reperirier illud,

Sponte sua veris quod possit vincere falsa.

Quid majore fide porro, quam sensus haberi

485 Debet ? an ab sensu falso Ratio orta valebit

Dicere eos contra, quæ tota ab Sensibus orta 'st ?

Qui nisi sint veri, Ratio quoque falsa fit omnis.

An poterunt Oculos Aures reprehendere ? an Aureis

Tactus ? an hunc porro Tactum Sapor arguet oris ?

490 An confutabunt Nares, Oculive revincent ?

Non (ut opinor) ita 'st ; nam seorsum quoique potestas

Divisa 'st : sua vis quoique 'st ; ideoque necesse 'st,

Quod molle, aut durum est, gelidum, fervensve, seorsum

Id molle, aut durum, gelidum, fervensve videri ;

scire, pariter ignorant, et se ignorare gloriantur.

472. *Qui*] Alii quo, et Gassendus quom.

473. *Hunc igitur, etc.*] Hos duos versus omnes codd. agnoscunt, suspectos tamen habet Lambinus, tandem vero legit, *Hunc igitur contra* quidnam *contendere* curem ? Alia est Fabri sententia, qui hæc habet: Locus est luculentissimus ; Qui manibus ingrediuntur prono in terram capite, quod histrionum pueri vulgo faciunt, non nisi retro incedere possunt ; quod facile ad explicandam Lucretii sententiam transferre possis. Transferamus igitur, et hæc sit sententia ; Non est disputandum cum illo qui omnia pervertit, quod novos Academicos fecisse certum est.

480. *Invenies primis ab Sensibus, etc.*] Jam tandem v. 22. sensus esse Criteria Veritatis demonstrat. Id enim Veritatis Criterion sit necesse est, quod falsum corrigere et refutare possit : Illud vero faciunt sensus. Ipsos autem sen-

sus quid corrigat, aut refellat ? An Ratio ? Ratio autem a sensibus tota pendet. An alii sensus alios convincent ? Hoc minime dicendum ; nam singuli sensus circa propria sua objecta versantur, nec quid alii sensus agunt, curant, aut cognoscunt : An iidem igitur sensus seipsos emendent ? Id fieri non potest, quoniam sensibus æqua fides est semper adhibenda. Simplici igitur sensuum representationi (id est *primis sensibus*) fidendum. Epicurus docuit ; Κριτήρια ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις, οὐδ' εἶναι τὸ δυνάμενον αὐτὰς διελέγξαι.

481. *Neque Sensus*] *Sensibus*, Gifanius : imperite.

487. *Ratio quoque falsa fit omnis*] Πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἤρτηται, πᾶσα δὲ αἰσθησις ἄλογος. Epicurus.

488. *An poterunt—Aures, etc.*] Οὐτε ἡ ὁμοιογενὴς αἰσθησις ὁμοιογενῇ διελέγξαι δύναται διὰ τὴν ἰσοσθένειαν, οὐτε ἡ ἀνομοιογενὴς τὴν ἀνομοιογενῇ, οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν κριτικά. Epicurus.

- 495 Et seorsum varios rerum sentire Colores,
 Et quaecunque coloribu' sunt conjuncta, necesse 'st.
 Seorsus item Sapor oris habet vim, seorsus Odores
 Nascuntur, seorsum Sonitus: ideoque necesse 'st,
 Non possint alios alii convincere Sensus.
- 500 Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese;
 Æqua fides quoniam debebit semper haberi.
 Proinde, quod in quoque 'st his visum tempore, verum 'st.
 Et, si non poterit ratio dissolvere causam,
 Cur ea, quæ fuerint juxtim quadrata, procul sint
- 505 Visa rotunda; tamen præstat rationis egentem
 Reddere mendose causas utriusque figuræ,
 Quam manibus manifesta suis emittere quæquam;
 Et violare fidem primam, et convellere tota
 Fundamenta, quibus nixatur Vita, Salusque.
- 510 Non modo enim Ratio ruat omnis, Vita quoque ipsa
 Concidat extemplo, nisi credere sensibus ausis,
 Præcipiteisque locos vitare, et cætera, quæ sint,
 In genere hoc fugienda; sequi, contraria quæ sint.
 Illa tibi est igitur verborum copia cassa
- 515 Omnis quæ contra sensus instructa, parata 'st.
 Denique ut in Fabrica, si prava 'st Regula prima,
 Normaque si fallax rectis regionibus exit,
 Et Libella aliqua si ex parti claudicat hilum;
 Omnia mendose fieri, atque obstipa necessum 'st,
- 520 Prava, cubantia, prona, supina, atque absona tecta;
 Jam ruere ut quædam videantur velle, ruantque,
 Proditæ judiciis fallacibus omnia primis.

503. *Et, si non poterit, etc.*] Cum vero sæpe fallimur, cum v. g. Turris quadrata eminens visa appareat rotunda, quid agendum est? Respondet Lucretius, v. 13. Satiùs esse negligere ista problemata, aut quamcunque causam assignare, quam sensibus diffidere, quibus tota vita et salus innitatur, nam sine illis salubria eligere, aut noxia, præcipitia, v. g. flammæ, et ejusmodi alia vitare non possumus: hic vero tangit Scepticos, de quorum principe Pyrrhone Diogenes Laërtius; Μηδὲν ἐκτραπόμενος, μηδὲν φυλαττόμενος ἦν, ἀπαντα ὑφίσταμενος, ἀμάξας, εἰ τύχοι, καὶ κρημνοὺς, καὶ

κύνας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μηδὲν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπιτρέπων.

516. *Denique ut in Fabrica, etc.*] Longam hanc disputationem, v. 9. concludit: sensus ii sunt, ad quorum fidem res omnes exigimus; ideoque si isti fallaces sint, de omni certitudine et scientia erit actum. Nec minus nos erraremus quam Faber ille, qui fallaci regula, norma, et libella utitur.

519. *Obstipa*] Curvata, obliqua, inflexa; Cicero in Arati Phænomen. *Obstipum caput, et tereti cervice reflexum.* Horatius, Sat. 5. lib. II. *Davus sis comicus, atque Stes capite obstipo.*

Sic igitur Ratio tibi rerum prava necesse 'st,
Falsaque sit, falsis quæcunque ab Sensibus orta 'st.

525 Nunc alii Sensus quo pacto quisque suam rem
Sentiat, haud quaquam ratio scruposa relictæ 'st.

Principio, auditur Sonus, et Vox omnis, in Aureis
Insinuata suo pepulere ubi corpore sensum :
Corpoream quoque enim Vocem constare fatendum 'st,

530 Et Sonitum, quoniam possunt impellere Sensus.

Præterrādīt enim Vox fauceis sæpe, facitque
Asperiora foras gradiens arteria Clamor.

Quippe, per angustum turba majore coorta
Ire foras ubi cœperunt primordia Vocum,

535 Scilicet expletis quoque janua raditur oris

Rauca viis, et iter lædit qua Vox it in auras.

Haud igitur dubium est, quin Voces, Verbaque constant
Corporeis e principiis, ut lædere possint.

Nec te fallit item, quid corporis auferat, et quid

540 Detrahat ex Hominum nervis, ac viribus ipsis

Perpetuus Sermo nigraī noctis ad umbram,

Auroræ perductus ab exoriente nitore ;

Præsertim si cum summo 'st clamore profusus :

Ergo corpoream Vocem constare necesse 'st,

545 Multa loquens quoniam amittit de corpore partem.

Asperitas autem Vocis fit ab asperitate

525. *Nunc alii Sensus, etc.*] Hactenus de *Visu* et *Simulachris* ; jam usque ad v. 618. de *Voce* et *Auditu*. Primo autem, v. 14. docet quid sit *audire* : audimus vero cum vox aures attingit, suoque corpore movet et impellit sensum Voci isti percipiendæ destinatum. Quod autem vox corporea sit id vero est manifestum ; radit enim fauces, facit asperas et lædit, ideoque tangat necesse est, at quod tangit aut tangitur, est corpus. Ἀλλὰ μὲν καὶ τὸ ἀκούειν γίνεται ρεύματος τινος φερομένου ἀπὸ τοῦ φωνοῦντος ἢ ἡχοῦντος, ἢ ψοφοῦντος, ἢ ὅπως δήποτε ἀκουστικὸν πάθος παρασκευάζοντος. Epicurus ad Herodotum.

526. *Scruposa*] *Scrupi* dicuntur aspera saxa, et difficilia attrectatu, unde rem aliquam *scrupulosam* dicimus, quæ in se habet aliquid asperi : *Festus*.

535. *Scilicet expletis*] *Expletis oris*,

id est *locis*, Lambinus, qui versum sequentem rejicit : retineri autem potest, dum ad rem facit, et commodam interpretationem patitur.

539. *Nec te fallit item*] Priori argumento alium, v. 7. subjungit ab experientia ductum : aliquis magna contentione loquatur, debelis fiet et languidus. Non autem dubitabit vocem corpoream esse, cum magnam corporis sui partem, dum loquitur, detractam senserit.

546. *Asperitas autem Vocis, etc.*] Jam aliud quoque argumentum v. 7. desumitur ex ipsa voluptate et molestia, qua nos sonus, prout concinnus, inconcinnusque est, afficit : siquidem censet Epicurus, quæ corpuscula subingrediuntur aurem, organumque afficiunt, certa ratione configurari, et omnem suavitatem aut acerbitem soni non aliunde esse, quam ex eo quod hujusmodi corpuscula

Principiorum, et item lævor lævore creatur :
 Nec simili penetrant Aureis primordia forma,
 Quom Tuba depresso graviter sub murmure mugit,
 550 Aut reboant raucum Retrocita cornua bombum;
 Vallibus et Cycni gelidis orti ex Heliconis
 Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.

Hasce igitur penitus Voces cum corpore nostro
 Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,
 555 Mobilis articulatur verborum dædala lingua;
 Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Atque ubi non longum spatium 'st, unde illa profecta
 Perveniat vox quæque, necesse 'st Verba quoque ipsa
 Plane exaudiri, discernique articulatum :
 560 Servat enim formaturam, servatque figuram.
 At si interpositum spatium sit longius æquo ;
 Aëra per multum confundi Verba necesse 'st,
 Et conturbari Vocem, dum transvolat auras.
 Ergo fit, Sonitum ut possis audire, neque hilum

in organum subeuntia ipsum deliniant, exasperentve, pro conditione lævitatæ, aut asperitatæ qua configurantur.

550. *Aut reboant, etc.*] *Retrocita cornua*; alii, *barbara*: hunc versum Lucretio abjudicat Lambinus, sed Lucretius, si viveret, ad alios iudices provocaret: interpres viz. non viderat, neque multi vident, quid tandem illud sit *retrocita barbara*, vel *cornua*; at ego videor firmare posse intelligi illud instrumentum musicum, Syriacæ, opinor, originis, quod *Sacbut*, vel *Saquebout* vocamus, a veteri voce Gallica *Saquer*, quod trahere est, et *bouter*, quod pulsare significat. Qui instrumentum illud musicum nôrunt, facile intelligent cur *Retrocita* dicatur a Lucretio. Faber. Vossius ad Catullum p. 227. dicit *retrocita* vulgo inepte legi, scribit autem; *Et reboat raucum Berecynthia barbara bombum. Berecynthia barbara*, id est, tibia Phrygia; Ἀλδς Βερεκύντιος, ut habet Hesychius in *Βερεκύνται*, etc.

551. *Vallibus et Cycni, etc.*] Mirifica, sicubi alias, circa hunc locum variantium lectionum multitudo est, nam in quibusdam legitur; *Vallibus et validis ne tortis ex Heliconis*: in aliis, *Vallibus et Cycni nece detorti ex Heliconis*; in aliis, *Et gelida Cycni nece torti ex antro Heliconis*. Lambinus, *Vallibus et Cycni geli-*

dis orti ex Heliconis. Loco *orti* Faber substituit *corti*. Vossius tandem ad Catullum legit, *Et validis Cycni torrentibus ex Heliconis*: ex Helicone nempe, tum alii torrentes, tum ipse Helicon amnis profluit. Breviter, *nece torti*, vel *nece detorti* omnino rejiciendum; istarum enim vocum sententia, siqua esset, in sequenti versu continetur; sed Fabrum aut Vossium sequaris, perinde est.

553. *Has igitur penitus Voces*] Vocem hanc corpoream, v. 4. lingua et labra formant et figurant, et inde verba. Cicero, lib. II. de Nat. Deorum: *Deinde in ore sita lingua est finita dentibus, ea vocem immoderate profusam fingit et terminat, sonosque vocis distinctos et pressos efficit, cum et ad dentes et ad alias partes pellit oris. Itaque plectri similem linguam nostri solent dicere, chordarum dentes, nares cornibus iis, quæ ad nervos resonant in cantibus*.

557. *Atque ubi non longum, etc.*] Varia subjungit problemata, primum v. 10. Voces longius progrediendo hebetantur, et ex distinctis confusæ fiunt, nempe quia illæ moleculæ, seu singulares voculæ crebro aëris offensus laceratæ amittunt illam figuram, et conformationem quam a lingua et labris acceperant.

564. *Neque hilum*] Recte Lambinus, quamvis tam illa quam illam recipi potest.

565 Internoscere Verborum sententia quæ sit,
Usque adeo confusa venit Vox, inque pedita.

Præterea, Edictum sæpe unum perciet aureis
Omnibus in populo emissum præconis ab ore :
In multas igitur Voces Vox una repente
570 Diffugit, in privas quoniam se dividit aureis,
Obsignans formam verbis, clarumque sonorem.

At quæ pars Vocum non aureis accidit ipsas,
Præterlata perit frustra diffusa per auras :
Pars solidis adlisa locis, rejecta sonorem
575 Reddit, et interdum frustratur imagine Verbi.

Quæ bene cum videas, rationem reddere possis
Tute tibi atque aliis, quo pacto per loca sola
Saxa pareis formas Verborum ex ordine reddant,
Palanteis comites cum monteis inter opacos
580 Quærimus, et magna dispersos voce ciemus.

Sex etiam, aut septem loca vidi reddere Voces
Unam cum jaceres : ita colles collibus ipsis
Verba repulsantes iterabant dicta referre.
Hæc loca capripedes Satyros, Nymphasque tenere
585 Finitimi fingunt, et Faunos esse loquuntur ;
Quorum noctivago strepitu, ludoque jocanti
Adfirmant volgo taciturna silentia rumpi,

567. *Præterea, Edictum, etc.*] Deinde, v. 5. loquatur aliquis, innumeræ aures adstantes verba percipient; unde vero hoc? Concipiendum est unam esse quasi totalem, sive mavis, generalem vocem, quæ ab ore emittitur, sed quæ dissiliat tamen in voculas innumeras, inter se consimiles; ideo cum emittitur vox, corporum erumpentium formatura ita comprimitur, eliditur, ac veluti conteritur, ut abeat in frustula, seu in parvas moleculas, omnino consimiles, et consimiliter formatas, quæ et confestim dissiliant per aëra, seu per circumfusus spatium, et similitudinem eam conservent usque dum ad aures perveniant. Quo fit ut eadem vox a multis audiri dicatur.

572. *At quæ pars, etc.*] Quæcunque partes vocis aureæ attingunt, illæ audiuntur, aliæ partes per aëra diffusæ evanescunt, aliæ in corpora solida, et utcunque lævigata (quippe et porosa nimis prætermittunt, et scabrosa nimis

concidunt atque dissipant) incidentes, et inde repercussæ, efficiunt ut eandem vocem iterato audiamus; inde *Echo*: inde etiam nocturni sonitus, quos, ad v. 589. superstitiosum vulgus agrestibus numinibus acceptos refert.

575. *Imaginæ Verbi*] Virgilius; *Aut ubi concava pulsus Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.* Horatius ad Augustum; *Cujus recinet jocosa Nomen Imago Aut in umbrosis Heliconis oris Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?*

577. *Per loca sola*] Deserta, ut v. 596. Plautus in *Rudente*: *Neque magis solæ terræ sunt, quam hæc loca.*

583. *Iterabant dicta referre*] Codd. *iterabant dicta referri*: Fabro autem ingratum est illud *iterabant*, ideoque legit *tradebant*.

584. *Capripedes*] Satyri nempe caprinis pedibus incedebant: Horat. Od. 19. lib. II. *Nymphasque discentes, et aures Capripedum Satyrorum acutas.*

Chordarumque sonos fieri, dulceisque querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum :
 590 Et genus Agricolûm late sentiscere, cum Pan
 Pineae semiferi capitis velamina quassans,
 Unco sæpe labro calamos percurrit hianteis,
 Fistula silvestrem ne cesset fundere musam.
 Cætera de genere hoc monstra, ac portenta loquuntur,
 595 Ne loca deserta ab Divis quoque forte putentur
 Sola tenere ; ideo jactant miracula dictis :
 Aut aliqua ratione alia ducuntur, ut omne
 Humanum genus est avidum nimis auricularum.

Quod superest, non est mirandum, qua ratione
 600 Quæ loca per nequeunt Oculi res cernere apertas,
 Hæc loca per Voces veniant, Aureisque laccessant :
 Conloquimur clausis foribus ; quod sæpe videmus :
 Nimirum, quia Vox per flexa foramina rerum
 Incolumis transire potest, Simulacra renutant :
 605 Perscinduntur enim, nisi recta foramina tranant ;
 Qualia sunt vitri, species quæ travolat omnis.

Præterea, parteis in cunctas dividitur Vox,
 Ex aliis aliæ quoniam gignuntur, ubi una
 Dissiluit semel in multas exorta, quasi ignis

590. *Et genus Agricolûm, etc.*] Capra-
 rius apud Theocritum. Οὐ θέμις, ὦ ποι-
 μάν, τὸ μεσαμβρινόν, οὐ θέμις ἄμμιν Συ-
 ρίσθεν, τὸν Πᾶνα δεδοίκομες, ἥ γὰρ ἀπ’
 ἄγρας Τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται· ἐντι-
 γε πικρός· Καὶ οἱ αἰεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ
 ῥινὶ καθήται.

592. *Percurrit*] Quod necesse est, si
 fistula composita utaris, qualis est, *Fis-
 tula comparibus septem compacta cicutis*.
 Faber. lib. V. v. 1406. *Et supera calamos
 unco percurrere labro.*

596. *Sola tenere*] Ita omnino legen-
 dum ; agricolæ enim suum cum Di-
 vis commercium jactant.

598. *Avidum nimis auricularum*] Id
 est, omnes homines portenta et miracula
 libenter narrant, eaque a multis audiri
 jucundissimum illis est. *Faber.*

599. *Quod superest, non est, etc.*] Igi-
 tur voces accipimus ab illo qui loquitur
 expressas et formatas, æque ac simula-
 chra a rerum superficie fluentia ; cur
 igitur audimus aliquem quem videre
 nequeamus ? Respondet Lucretius, v.

20. Voces formatæ obliquos meatus, et
 tortuosa corporum foramina integræ
 transeunt, in quibus franguntur, ut su-
 pra docuit, imagines ; seu potius hoc
 fit quia vox in voculas dissiliat, quæ
 sursum, deorsum, prorsum, retrorsum,
 dextrorsum, lævorsum, et in omnem
 obliquitatem, ut scintillulæ a scintilla
 dissultantes, abeunt ; sicque, in aures
 etiam alibi, quam in directum constitut-
 as incidunt ; tale vero quid ipsis ima-
 ginibus non contingat : vox autem hu-
 jusmodi meatus penetrans debilior fit,
 atque indistinctior.

602. *Conloquimur, etc.*] Hunc versum
 rejicit Lambinus ; alii legunt, *cum lo-
 quimur, etc.* Gifanius vero, e codd. Con-
 loquium *clausis foribus* quoque *sæpe*
 tenemus. Versum subditivum esse
 affirmat Faber, sed omnes codd. agnos-
 cunt : et *cum loquimur* rectius legen-
 dum.

606. *Travolat*] Sive *qua trameat*, sive
qua traviat (nam viare apud Plautum)
 legas, perinde est.

- 610 Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis ;
 Ergo replentur loca Vocibus, abdita retro
 Omnia quæ circum fuerint, sonituque cientur.
 At Simulacra viis directis omnia tendunt,
 Ut sunt missa semel, quapropter cernere nemo
 615 Se supra potis est ; at Voces accipere extra.
 Et tamen ipsa quoque hæc, dum transit clausa viarum,
 Vox obtunditur, atque aureis confusa penetrat ;
 Et Sonitum potius, quam Verba, audire videmur.
 Hæc, queis sentimus succum, lingua atque palatum,
 620 Plusculum habent in se rationis, plusque operai.
 Principio, succum sentimus in ore, cibum cum
 Mandendo exprimimus ; ceu plenam spongiam aquai
 Si quis forte manu premere, exsiccareque cœpit :
 Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
 625 Diditur, et raræ per plexa foramina linguæ.
 Hæc ubi lævia sunt manantis corpora Succī,
 Suaviter attingunt, et suaviter omnia tractant
 Humida linguai circum sudantia templa :
 At contra pungunt sensum, lacerantque coorta,
 630 Quanto quæque magis sunt asperitate repleta.
 Deinde voluptas est e succo in fine palati,

619. *Hæc, queis sentimus, etc.*] *Nec queis sentimus* cum Fabro legas, non enim plura sunt et difficiliora explicatu de gustu, quam de visu et auditu, problemata: gustamus enim, v. 18. cum succus e re sapida, tanquam aqua e spongia, expressus in organum, palatum linguamve, penetret. Qui succus si constet ex corpusculis ea ratione configuratis ut in organum gustatus effusa, porulosque ejus subeuntia apposite ipsis iisdem particulis accommodentur, sicque ipsum deliniant, demulceant, et leniter placideque, afficiant, suavis videtur ; si vero corpuscula ea ratione configurentur, ut in porulos organi subeuntia, haud debitam habeant cum ipsis commensurationem, unde et particulas ejusdem compungant, concidant, discerpant, aut asperiter moveant, insuavis videtur, sive amarus, salsus, acidus, acerbus, acris, acutus, austerus, etc. Hanc opinionem, ut multas alias e Democrito sumsit Epicurus, ille enim singulis saporibus suam figuram tribuit. Δημόκριτος δὲ σχῆμα πεοιτιθεὶς εἰκάστω,

Γλυκὸν μὲν τὸν στρογγύλον, καὶ εὐμεγέθη ποιεῖ, Στρυγνὸν δὲ τὸν μεγαλόσχημον, Τραχὺν δὲ τὸν πολυγώνιον καὶ ἀπεριφερῆ, Δριμὺν δὲ τὸν περιφερῆ, καὶ λεπτὸν, καὶ γωνοειδῆ, καὶ καμπύλον· Ἄλμυρον δὲ τὸν γωνοειδῆ, καὶ σκόλιον, καὶ ἰσοσκελῆ, πικρὸν δὲ τὸν περιφερῆ, καὶ λεῖαν ἔχοντα σκολιότητα, μέγεθος δὲ μικρόν· Λιπαρὸν δὲ τὸν λεπτὸν, καὶ στρογγύλον, καὶ μικρόν. Theophrastus de Causis Plant. lib. VI. cap. 2.

628. *Linguai—sudantia templa*] Satis audax metaphora videri queat *templum linguæ* pro palato ; sed omnis locus extensus et patens in veteri Latio *templum* dicebatur : deinde τὸ ὑπερῶν seu ὑπερῶα, qua voce Græci *palatum* significant, ut et οὐρανός, non minoris audaciæ videri debent, quanquam non aliter pedestres scriptores loquebantur. *Faber.*

631. *In fine palati*] *Voculam in* delet Palmerius. *Fine palati*, id est quousque palatum pertingit : sic Sallustius ; *Fine inguinum ingrediuntur mare.* Apuleius ; *Paulisper fine inguinum lacinia remota.*

- Cum vero deorsum per fauceis præcipitavit;
 Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus:
 Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur,
 635 Dummodo, quod capias, concoctum didere possis
 Artubus, et stomachi humectum servare tenorem.
 Nunc aliis alius cur sit Cibus, ut videamus,
 Expediam; quareve, aliis quod triste, et amarum 'st,
 Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri.
 640 Tantaque in his rebus distantia, differitasque 'st,
 Ut quod aliis Cibus est, aliis fuit acre venenum:
 Est utique, ut Serpens hominis contacta salivis
 Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.
 Præterea, nobis Veratrum est acre venenum,
 645 At Capris adipēs, et Coturnicibus auget:
 Ut, quibus id fiat rebus, cognoscere possis,
 Principio meminisse decet, quæ diximus ante,
 Semina multimodis in rebus mista teneri.
 Porro omnes, quæcunque cibum capiunt Animantes,
 650 Ut sunt dissimiles extrinsecus, et generatim
 Extima membrorum circum-cæsura coerces;

634. *Nec refert quicquam, etc.*] His versibus adjungas illud Epicuri ad Menæceum: Τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἀπαιαῖς, καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις, καὶ ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν, καὶ πρὸς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρήσεις ἔοικνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον.

637. *Nunc aliis alius, etc.*] Jam v. 40. causam explicat, cur idem cibus sit uni non modo jucundus, sed etiam salubris, qui alii erit non modo ingratus, verum etiam noxius: organum gustatus in sui textura, sive atomorum, spatiorumque inter ipsas interceptorum configuratione, in variis seu hominibus seu animalibus differt, perinde ac differunt partes cæteræ, speciatimque ipsæ externæ: differentes autem meatus differentia succi corpuscula (et omnis res, e qua succus exprimitur, continet semina diversimode figurata) admittant necesse est, nec omnia omnibus conveniunt: inde quod alteri animali alimentum, alteri venenum; quod huic gratum, illi insuave. Imo quotiescunque vel per ætatem vel occasione morbi, organi temperies seu textura immutatur, eadem res apparet mutati saporis, in qua mutatum tamen nihil est; ita

qui febre laborat, amara judicat ea, quæ sanus dulcia, quod propter mutatam organi texturam ea corpuscula quæ prius accommodabantur, nunc non congruant, organumque proinde lacerent et discerpant.

640. *Differitasque 'st*] *Differentia*, Nonius. Usus hac voce est Arnobius, qui Lucretium libenter imitatur.

650. *Et generatim*] *Variatim* legendum esse multis contendit Faber; nam *variantque figura*, v. 652. et *variare viæ*, v. 661. vocem istam confirmant. Denique non agitur nunc de differentiis secundum unumquodque *genus* animalium, quatenus viz. species a specie differt; nam in specie humana quot sunt singularia seu individua, tot sunt varii gustatus, Ergo, etc. Et profecto aliquid dixisset Faber, nisi poëta institisset hisce versibus docere, quam ob causam una eademque res alteri generi animalium salubris, alteri foret noxia; *generatim* igitur legendum.

651. *Circum-cæsura*] Alii, *circum-textura*; sed *circum-cæsura* utitur Arnobius, et Lucretius ipse, lib. III. v. 220. *Extima membrorum circum-cæsura tamen se.*

Proinde et Seminibus distant, variantque figura.
 Semina cum porro distent, differre necesse 'st
 Intervalla, Viasque, Foramina quæ perhibemus,
 655 Omnibus in membris, et in ore, ipsoque palato.
 Esse minora igitur quædam, majoraque debent,
 Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse 'st,
 Multa rotunda, modis multis multangula quædam:
 Namque Figurarum ut ratio, motusque reposcunt,
 660 Proinde Foraminibus debent differre figuræ;
 Et variare viæ proinde ac textura coercet.
 Ergo ubi quod suave 'st aliis, aliis fit amarum;
 Illis, queis suave 'st, lævissima corpora debent
 Contrectabiliter caulas intrare palati:
 665 At contra, quibus est eadem res intus acerba;
 Aspera nimirum penetrant, hamataque fauceis.
 Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque.
 Quippe, ubi quoi Febris, bili superante, coorta 'st,
 Aut alia ratione aliqua 'st vis excita morbi;
 670 Perturbatur ibi totum jam Corpus, et omnes
 Commutantur ibi posituræ Principiorum:
 Fit, prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant,
 Nunc non conveniant, et cætera sint magis apta,
 Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum;
 675 Utraque enim sunt in mellis commista sapore,
 Id quod jam supera tibi sæpe ostendimus ante.
 Nunc age, quo pacto Nareis adjectus odoris
 Tangat, agam. Primum res multas esse necesse 'st,
 Unde fluens volvat varius se fluctus Odorum;
 680 Nam fluere, et mitti volgo, spargique putandum 'st:
 Verum aliis alius magis est animantibus aptus,
 Dissimileis propter formas, ideoque per auras

677. *Nunc age, quo pacto, etc.*] Gustum et saporem odor et odoratus sequitur, et, v. 24. ut simulachra a rebus fluunt, ut sonus ejicitur, ut exprimuntur succi, sic odores emittuntur: quod vero omnia animalia hos odores perpetuo emissos non æque sentiant, efficit varietas et dissimilitudo figurarum (vid. lib. II. v. 414.) quæ omnium animalium organa non pariter movent et afficiunt; sic apes mellis, vultures cadaverum,

ferarum canes, et anser hominis odorem longe sentiunt, dum nares hominis isti odores vel non omnino, vel languide lacessunt: ἡ ὁσμή οὐκ ἂν ποτε πάθος οὐθὲν ἐργάζεται, εἰ μὴ ὄγκοι τινὲς ᾗσαν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀποφερόμενοι σύμμετροι πρὸς τὸ τοῦτο τὸ αἰσθητήριον κινεῖν, οἱ μὲν τοῖοι τεταραγμένως, καὶ ἀλλοτρίως, οἱ δὲ τοῖοι ἀταράχως καὶ οἰκείως ἔχοντες: Epicurus ad Herodotum.

679. *Volvat—se*] Melius quam *se solvat*.

Mellis Apes quamvis longe ducuntur odore ;
 Volturiique cadaveribus : tum fissa ferarum
 685 Ungula quo tulerit gressum, promissa Canum vis
 Ducit ; et humanum longe præsentit odorem
 Romulidarum arcis servator, candidus Anser.
 Sic aliis alius nidor datus ad sua quemque
 Pabula ducit, et a tetro resilire veneno
 690 Cogit ; eoque modo servantur sæcla ferarum.
 Hic Odor ipse igitur, nareis quicunque lacescit,
 Est alio ut possit permitti longius alter ;
 Sed tamen haud quisquam tam longe fertur eorum,
 Quam Sonitus, quam Vox, mitto jam dicere, quam res
 695 Quæ feriunt Oculorum acies, visumque lacescunt :
 Errabundus enim tarde venit, ac perit ante
 Paullatim facilis distractus in Aëris auras ;
 Ex alto primum quia vix emittitur ex re.
 Nam penitus fluere, atque recedere rebus odores
 700 Significat, quod fracta magis redolere videntur
 Omnia, quod contrita, quod igni conlabefacta.
 Deinde videre licet majoribus esse creatum
 Principiis Voci ; quoniam per saxea septa
 Non penetrat, qua Vox volgo, Sonitusque feruntur.
 705 Quare etiam quod olet, non tam facile esse videbis
 Investigare, in qua sit regione locatum :

685. *Promissa Canum vis*] Id est *im-*
missa ; inde ἐπακτῆρες pro venatoribus,
 apud Callimachum, et ἐπάγειν, apud
 Plutarchum in Apophthegm. pro *vena-*
tum ducere, seu *promittere* : Faber. Lam-
 binus, *longe et porro tenuis missa*, vel *e*
longinquo loco odores sentiens : at venato-
 res melius quam grammatici intelligunt,
 cur canis venatici vis dicatur *promissa*.
 Alii, *permissa* ; ut v. 692. *permitti*.

687. *Romulidarum, etc.*] Nota historia
 est ; capitolium ab anseribus servatum,
 ascendentibus Gallis.

691. *Hic Odor ipse, etc.*] Ver. 19. de
 motu odoris disserit, eumque tardius
 moveri per aëra quam sonum, distrahi
 quoque et dissipari facilius et longe mi-
 nus per aëra diffundi affirmat ; quo-
 niam ex intimis corporis odori partibus,
 seu subjecti profunditate effluit (nam
 res odoræ dum franguntur, conteruntur,
 etc. magis redolent), major etiam est

principiorum illius moles, dum illi mea-
 tus quos vox penetrat, odorem non ad-
 mittunt, ideoque necesse est ut odor
 tardius feratur, et facilius ab occur-
 sante aëre dissipetur. Huc etiam re-
 ferri potest causa, cur, cum facile judi-
 care liceat qua ex parte sonus adveniat,
 non perinde tamen dignoscamus ad
 quam nobis partem sit situm corpus
 quod odorem diffundit.

692. *Est alio, etc.*] *Est illo ut possit*
permitti longius ille. Ubi enim de duo-
 bus agitur, non potest dici *alter est ma-*
ior alio ; Faber.

699. *Atque recedere*] Ita codd. Lam-
 binus tamen mavult, *ac decedere*, seu
atque excedere.

701. *Igni conlabefacta*] Sic lib. I.
 Conlabefactatus rigor auri solvitur æstu.
 Gifanius vero *concalefacta*.

703. *Voci*] Id est, majoribus prin-
 cipiis quam sunt vocis principia.

Refrigescit enim cunctando plaga per auras,
Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum;
Errant sæpe Canes itaque, et vestigia quærunt.

710 Nec tamen hoc solis in Odoribus, atque Saporum
In genere est: sed item Species rerum, atque Colores
Non ita conveniunt ad sensus omnibus omnes,
Ut non sint aliis quædam magis acria visu.

Quinetiam Gallum, noctem explaudentibus alis,
715 Auroram clara consuetum voce vocare,

Nenu queunt rapidi contra constare Leones,
Inque tueri; ita continuo meminere fugai:

Nimirum, quia sunt Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ, cum sunt oculis immissa Leonum,

720 Pupillas interfodiunt, acremque dolorem

Præbent, ut nequeant contra durare feroces:

Cum tamen hæc nostras acies nil lædere possint;

Aut quia non penetrant, aut quod penetrantibus illis
Exitus ex Oculis liber datur, in remeando

725 Lædere ne possint ex ulla lumina parte.

Nunc age, quæ moveant Animum res, accipe, et unde,
Quæ veniunt, veniant in Mentem, percipe paucis.

707. *Refrigescit*] Sequenti versu *plaga* dicitur *calida*, ideoque dum cunctatur *refrigescit*: constat autem intensissimum frigus obstare effusioni liberiori odorum. In omnibus vetustis exemplaribus versus Lucretii sic leguntur, *Refrigescit enim cunctando plaga per auras, Nec calida ad sensum decurrunt nuntia rerum*. Recedes a sensu Lucretii et rei veritate, si *nuntia* construas cum *plaga*; Vossius ad Catullum, p. 173.

710. *Nec tamen hoc, etc.*] Quod iidem odores et sapes sint aliis ingrati, aliis jucundi, minime dubitandum; nec ipsæ rerum imagines omnium oculis pariter conveniunt: galli aspectu terretur leo, (gallinaceorum cristæ leones maxime terrent; Plinius Nat. Hist. lib. VIII. cap. 16.) nam imago galli e seminibus constat quæ fodiunt et lacerant oculos leonis, ut contra tendere non audeat.

714. *Noctem explaudentibus alis*] Noctem cum sonitu, et veluti plausu excutientibus atque exturbantibus; *Lambi-*

nus. Hæc vero verba cum versu proximo otiosa sunt; nihil enim Lucretius de cantu galli, quod alii interpretes temere existimârunt.

726. *Nunc age, quæ, etc.*] De sensibus satis disputatum: cum vero sopitis sensibus plura imaginemur, non indigna est philosopho de imaginatione quæstio; eam autem explicat poëta usque ad v. 820. Asserit igitur tenuissimas imagines partim ab ipsis rebus fluentes, partim sponte in aëre formatas, et partim ex variis varie mistas undique vagari; has vero in animum penetrare, lacescendoque ipsum efficere ut intelligat seu imaginetur: inde de Centauris, Scyllis, aliisque monstris quæ nemo unquam sensibus usurpavit, de mortuis etiam cogitamus, v. 27. Cicero Ep. Fam. lib. XV. scribens ad Cassium qui recens se Epicureis addixerat; *Fit nescio quid, inquit, ut coram adesse videaris cum scribo aliquid ad te, neque id κατ' εἰδῶ-λων φαντασίας, ut dicunt tui amici novi, qui putant etiam τὰς διανοητικὰς φαντασίας spectris Catianis excitari.*

Principio hoc dico, rerum Simulacra vagari
 Multa modis multis in cunctas undique parteis
 730 Tenuia, quæ facile inter se junguntur in auris,
 Obvia cum veniunt, ut aranea, bracteaque auri.
 Quippe etenim multo magis hæc sunt tenuia textu,
 Quam quæ percipiunt Oculos, visumque lacesunt :
 Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientque
 735 Tenuem Animi naturam intus, sensumque lacesunt.

Centauros itaque et Scyllarum membra videmus,
 Cerbereasque canum facies, simulacraque eorum,
 Quorum morte obita tellus amplectitur ossa :
 Omne genus quoniam passim simulacra feruntur,
 740 Partim sponte sua quæ fiunt Aëre in ipso ;
 Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt ;
 Et quæ consistunt ex horum facta figuris.
 Nam certe ex vivo Centauri non fit imago ;
 Nulla fuit quoniam talis natura animalis :
 745 Verum ubi equi, atque hominis casu convênit imago,
 Hærescit facile extemplo, quod diximus ante,
 Propter subtilem naturam, et tenuia texta.

Cætera de genere hoc eadem ratione creantur ;
 Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur,
 750 Ut prius ostendi, facile uno commovet ictu
 Quælibet una animum nobis subtilis imago :
 Tenuis enim mens est, et mire mobilis ipsa.

Hæc fieri (ut memoro) facile hinc cognoscere possis,
 Quatinus hoc simile est oculis, quod mente videmus,
 755 Atque oculis simili fieri ratione necesse 'st :
 Nunc igitur quoniam docui me forte Leones
 Cernere per simulacra, oculos quæcunque lacesunt ;

733. *Percipiunt*] Penetrant, ut ægritudo me percipit : lib. V. 603, 604. *Est etiam quoque, uti non magno Solis ab igni Aëra percipiat calidis fervoribus ardor. Alii, percutiunt.*

735. *Sensumque lacesunt*] *Mentemque lacesunt* ; Faber : reste. Sic v. 752. *Tenuis enim mens est, etc.* Et v. 762. *Mens animi vigilat, etc.*

738. *Quorum morte obita, etc.*] Lib. I. v. 135, 136. *Cernere uti videamur eos, audireque coram, Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.*

742. *Consistunt*] Quidam codd. *confiunt*, Lambinus : Partim *quæ constant ex harum facta figuris.*

745. *Convênit*] Alii, *concurrit*, et in sequenti versu, *accrescit*, pro *hærescit*.

753. *Hæc fieri (ut memoro)*] Id totum de quo jam quæritur per simulachra effici demonstrat, v. 8. Res enim illa v. gr. leo, quem cogitamus, prorsus similis est leoni isti quem oculis usurpamus : at dum visus per simulachra fiat, per simulachra itidem, quæ par visus est, imaginatio.

Scire licet mentem simili ratione moveri

Per simulacra Leonum cætera, quæ videt æque,

760 Nec minus, atque oculi, nisi quod mage tenuia cernit.

Nec ratione alia, cum somnus membra profudit,

Mens animi vigilat, nisi quod simulacra lacesunt

Hæc eadem nostros animos, quæ, quom vigilamus;

Usque adeo, certe ut videamur cernere eum, quem

765 Reddita vitæ jam mors, et terra potita 'st.

Hoc ideo fieri cogit Natura, quod omnes

Corporis effecti sensus per membra quiescunt,

Nec possunt falsum veris convincere rebus:

Præterea, Meminisse jacet, languetque sopore,

770 Nec dissentit, eum mortis, lethique potitum

Jampridem, quem Mens vivum se cernere credit.

Quod superest, non est mirum Simulacra moveri,

Brachiaque in numerum jactare, et cætera membra:

Nam fit, ut in somnis facere hoc videatur Imago.

775 Quippe, ubi prima perit, alioque est altera nata

Endo statu, prior hæc gestum mutâsse videtur;

Scilicet id fieri celeri ratione putandum 'st.

Multaque in his rebus quærantur, multaque nobis

761. *Nec ratione alia*] Raro vigilantes, at sopitos mortuorum imagines lacesunt; nempe quoniam, v. 11. imagines quaquaversum oberrantes sic in dormientem incurrunt, ut in animum ejus penetrantes ipsum pervellant, et earum rerum quarum imagines sunt imaginationem creent. Istos vero jam diu mortuos coram adesse falso credimus, quoniam sensus, quibus solis verum a falso distinguimus, sopiti officium suum facere non possunt; torpet etiam memoria, et illum qui videtur adesse coram mortuum fuisse non amplius meminimus.

765. *Reddita vitæ, etc.*] Id est, cui mors cum vita commutata est; *Lambinus*. *Reddita vita*; Salmasius a *reddire*: apud Plautum *reddibo* legitur. Faber denique, *reddita vitæ jam* Pausa; *Pausa vitæ*, mors: ita sæpe Lucretius.

770. *Dissentit*] Quid si discernit?

Ibid. *Lethique potitum*] Ita sæpe Plautus; *potitus hostium*, id est, in potestatem hostium redactus.

772. *Quod superest, etc.*] Sed hæc simulachra quæ per somnum apparent

huc et illuc discurrunt, vagantur, saltant: quoniam, v. 6. dum aliquamdiu in eadem cogitatione perseveramus, non eadem consistente imagine nos utimur, sed pluribus continuo fluxu sibi succedentibus, quæ si eodem situ maneant res immota videbitur, si variato, tum res necessario videbitur mota.

777. *Scilicet id fieri, etc.*] Huic versui codd. subjungunt, *Tanta est mobilitas, et rerum copia tanta, Tantaque sensibili quovis est tempore in uno, Copia particularum, ut possit suppeditare*. Rejiciunt interpretes, nec repugno, quamvis sententia probabilis, et huic loco consentanea elici ex iis possit.

778. *Multaque in his rebus quærantur*] Seu *quærendum*. Usque ad v. 820. difficultates quasdam proponit, et explicat: primam v. 9. complectitur; cum per simulachra mens percipiat, unde de re, quacunque libet, cogitamus? voluntatem enim nostram observare et ad nutum accurrere imagines, id quidem ridiculum videtur. Deinde, v. 6. cum simulachra apte, numerose, et decore saltare videantur, an ea credemus hos

Clarandum 'st, plane si res exponere avemus.

780 Quæritur in primis, quare, quod quoique libido

Venerit, extemplo Mens cogitet ejus id ipsum:

Anne voluntatem nostram Simulacra tuentur?

Et simulac volumus, nobis occurrit Imago?

Si Mare, si Terram cordi 'st, si denique Cœlum,

785 Conventus hominum, Pompam, Convivia, Pugnas,

Omnia sub verbone creat Natura, paratque?

Quom præsertim aliis eadem in regione, locoque

Longe dissimileis Animus res cogitet omnis?

Quid porro, in numerum procedere quom Simulacra

790 Cernimus in somnis, et mollia membra movere,

Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt,

Et repetunt oculis gestum pede convenienti;

Scilicet arte madent Simulacra, et docta vagantur,

Nocturno facere ut possint in tempore ludos?

795 An magis illud erit verum, quia tempore in uno

Cum sentimus id, ut cum vox emittitur una,

Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse:

Propterea fit, uti quovis in tempore quæque

Præsto sint Simulacra locis in queisque parata?

800 Tanta est mobilitas, et eorum copia tanta.

Et quia tenuia sunt, nisi se contendit, acute

Cernere non potis est Animus; proinde omnia, quæ sunt

Præterea, pereunt, nisi sic sese ipse paravit.

Ipsæ parat sese porro, speratque futurum,

805 Ut videat, quod consequitur rem quamque; fit ergo.

Nonne vides, Oculos etiam, quom, tenuia quæ sint,

Cernere cœperunt, contendere se, atque parare,

Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute?

motus didicisse? Ista profecto esset digna philosopho cogitatio. Respondet Lucretius, v. 21. præsto adesse omne genus simulachra, sed cum tenuissima sint, animum percipere non posse, nisi se contendat, nam negligentem animum æque ac negligentem oculum fugiunt tenuia. Deinde in singulis iis, quæ nos putamus, temporis momentis, multa sunt momenta, ita ut plurima simulachra, quæ sunt maxime mobilia, quolibet momento temporis accurrant, et inter illa imago istius rei de qua cogi-

tare placuit. Hæc quidem mihi videtur hujus loci sententia.

779. *Exponere*] Seu *expandere* legas perinde est.

792. *Repetunt oculis*] Abeat vox oculis, et succedat oillis, brachiis viz. meliori jure.

793. *Arte madent*] Ita codd. et recte: alii tamen, *valent*.

796. *Cum sentimus id, etc.*] Alii, *Consentimus*, id est, *cum vox emittitur una*. Ejiciunt interpretes meliores, nec ego revoco.

Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis,
 810 Si non advertas Animum, proinde esse, quasi omni
 Tempore semotæ fuerint, longeque remotæ.

Cur igitur mirum est, Animus si cætera perdit,
 Præter quam quibus est in rebus deditus ipse ?

Deinde adopinamur de signis maxima parvis ;
 815 Ac nos in fraudem induimus, frustramur et ipsi.

Fit quoque, ut interdum non suppeditetur Imago
 Ejusdem generis, sed Fœmina quæ fuit ante,
 In manibus Vir tum factus videatur adesse ;
 Aut alia ex alia facies, ætasque sequatur :

820 Quod ne miremur, Sopor, atque Oblivia curant.

Illud in his rebus vitium vehementer, et istum
 Effugere errorem, vitareque præmeditator,
 Lumina ne facias Oculorum clara creata,
 Prospicere ut possimus ; et, ut proferre viai
 825 Proceros passus, ideo fastigia posse
 Surarum, ac Feminum pedibus fundata plicari ;

813. *In rebus deditus*] Sic lib. III. v. 647. *Et simul in pugnae studio quod dedita Mens est.*

815. *In fraudem induimus nos*] Cicero: *Antiochus in id ipsum quod timebat se induebat.* Plautus: *Cur vos induitis in eas captiones, quas nunquam explicetis ?*

Ibid. Frustramur et] Codex Vossii, *frustraminis.*

816. *Fit quoque, ut interdum, etc.*] Tertia (si sit alia a præcedentibus) difficultas, v. 5. continetur: eadem viz. imago modo mas, modo fœmina, modo puer, et subito senex per somnum apparet: sed ista eo modo quo reliquæ explicari potest; saltem in explicandis somniis quorum maximam partem oblitus sumus frustra moramur.

821. *Illud in his rebus vitium, etc.*] Gifanius, *Illud in his rebus vitium vehementer inesto, Effugere illorumque errorem præmeditemur.* Alii, *Illud in his rebus vitium vehementer vise Effugere, errorem vitareque præmetuenter.* Faber: *Illud in his rebus vitium vitare memento, Effugere illorumque errorem præmetuenter.* Id est, caute, sedulo, considerate. Nescio quis: *Illud in his rebus vitium vehementer nôsse Et fugere errorem vitareque præmetuenter.* Sub-

auditur *χρῆν*, oportet. Nardius denique: *Effugere errorem illorum, qui hæc præmeditentur.* Sed de his litigant grammatici. Præcedenti disputationi subjicit, v. 35. aliam Epicuri opinionem, quam, nisi providentiam admitteret, explicare et defendere fuit necesse. Hæc autem est; nihil in procreandis animalibus providentiæ ratio molita est, nam neque oculi facti sunt ad videndum, neque aures ad audiendum, neque lingua ad loquendum, neque pedes ad ambulandum, quoniam prius hæc nata sunt quam esset loqui, videre, audire, ambulare: uno verbo, docuit Epicurus, non membra facta ex destinatione ad usum, sed membris casu genitis oblatum usum arreptum fuisse; nam ut quidpiam ob usum fiat aliquem, præcognosci debet usus, aut præexistere aliquid ex quo is usus necessarius commodusve significetur. Nempe nisi usus quidam præfuisset pugnandi, indormiendi, sitim restinguendi, futurum non fuit ut arma, cubilia, pocula excogitentur. Oculus vero videndi causa non potuit fieri, cum nihil esset visum, et ignoraretur quidnam visio foret; neque auris auditus causa, cum et nihil foret auditum, et nesciretur quid esset auditio: atque ita de aliis.

Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Esse, Manusque datas utraque a parte ministras,
Ut facere ad vitam possimus, quæ foret usus.

- 830 Cætera de genere hoc inter quæcunque pretantur,
Omnia perversa præpostera sunt ratione ;
Nil adeo quoniam natum 'st in Corpore, ut uti
Possemus, sed quod natum 'st, id procreat usum :
Nec fuit ante Videre Oculorum lumina nata ;
835 Nec dictis Orare prius, quam Lingua creata 'st :
Sed potius longe Linguae præcessit origo
Sermonem, multoque creatæ sunt prius Aures,
Quam Sonus est auditus ; et omnia denique membra
Ante fuere, (ut opinor,) eorum quam foret usus :
840 Haud igitur potuere utendi crescere causa.

At contra conferre manu certamina pugnae,
Et lacerare artus, foedareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent :
Et volnus vitare prius natura coegit,

- 845 Quam daret objectum parmae læva per artem.

Scilicet et fessum corpus mandare quieti,
Multo antiquius est, quam lecti mollia strata ;
Et sedare sitim prius est, quam pocula, natum.
Hæc igitur possent utendi cognita causa

- 850 Credier, ex usu quæ sunt vitæque reperta :
Illa quidem seorsum sunt omnia, quæ prius ipsa
Nata, dedere suæ post notitiam utilitatis ;
Quo genere in primis Sensus, et Membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul est ut credere possis,
855 Utilitatis ob officium potuisse creari.

Illud item non est mirandum, Corporis ipsa

829. *Quæ foret*] Rectius quam *quæ ferat*.

834. *Videre*] Usus videndi, ut recte Lactantius, lib. III. de Opif. Dei, cap. 6.

845. *Quam daret objectum, etc.*] Nihil fortasse est quamobrem hic aliud quam quod prima fronte apparet quæ-
ratur, sed nec abs re tamen fuerit dicere, Clypeatos olim, et præcipue Pel-
tastas discursare per hostilia castra soli-
tos, eo tantum fine ut obvios protruderent, quo cæteræ copiæ disturbatos

jam et perculsos aggrederentur. *Faber.*

850. *Vitæque*] Ita hoc loco usurpat *vitam*, ut Græci τὸν βίον, non ζῶην ; pro experientia, viz. et πρᾶξι τῶν ἐν τῷ βίῳ. *Faber.*

856. *Illud item non est, etc.*] Circa famem et sitim si quis difficultatem moveat, illam, v. 19. facile expediet Lucretius : e rebus omnibus multa corpora emittuntur, ex animalibus plurima, multa per poros corporis, multa per os effluunt ; subductis autem hisce parti-

Quod natura Cibum quærit quousque animantis ;
 Quippe etenim fluere, atque recedere corpora rebus
 Multa modis multis docui, sed plurima debent

860 Ex animalibus iis, quæ sunt exercita motu ;
 Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur,
 Multa per os exhalantur, quom languida anhelant :
 His igitur rebus rarescit Corpus ; et omnis
 Subruitur natura, dolor quam consequitur rem.

865 Propterea capitur Cibus, ut suffulciat artus,
 Et recreet vireis interdatus, atque patentem
 Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.

Humor item discedit in omnia quæ loca cunque
 Poscunt Humorem, glomerataque multa vaporis
 870 Corpora, quæ stomacho præbent incendia nostro,
 Dissupat adveniens liquor ; ac restinguit, ut ignem :
 Urere ne possit calor amplius aridus artus.
 Sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro
 Abluitur, sic expletur jejuna cupido.

875 Nunc quî fiat, uti Passus proferre queamus,
 Cum volumus, varieque datum sit membra movere ;
 Et quæ res tantum hoc oneris protrudere nostri
 Corporis insuerit, dicam : tu percipe dicta.

Dico Animo nostro primum simulacra meandi
 880 Accidere, atque Animum pulsare, ut diximus ante :

bus, cæteræ minus cohæreant, ideoque totum corpus languidius fiat necesse est : ut hæc intervalla repleantur, cibus sumitur, pariterque potus ; inde iterum corpus fit integrum, et vires reficiuntur ; potus insuper reprimit calorem istum qui stomachum et viscera nimium torreret.

859. *Sed plurima*] Faber, *pluria*. Nihil mutuo.

866. *Atque patentem, etc.*] Hæc et quæ sequuntur venustissima : ubi enim fames patulis suis faucibus hians, convenientius quam in exsiccatis pene venis hospitetur ? et quid accommodatius dici possit quam anhelam sitim de corpore nostro infuso humore abluï ?

875. *Nunc quî fiat, uti, etc.*] De motu voluntario animalium, v. 30. breviter inquit, et hoc modo explicat : simulachra quædam quibus voluntas movendi in animo excitari potest, pulsant

animum ; inde vult animus, et ut perficiat quod voluit, animam sibi conjunctam et per totum corpus diffusam (vid. lib. II. v. 260.) excitat ; et inde protruditur tota moles : quoniam vero tanto oneri movendo anima tenuis illa et subtilis substantia impar videretur, aër externus venit in subsidium, qui corporis rarescit (nam corpora motu exercita rarescunt) poros et meatus subeuns, onus pariter propellit, atque ita corpus ab anima intus laborante, et aëre externo subeunte, ut navis, velis et remis, promovetur. Tenuia quidem hæc sunt instrumenta, sed et ventus tenuis qui magnam navim protrudit ; manus debilis, at navim regit et gubernaculum contorquet ; et machinæ quædam vi non magna agitatæ, immensa pondera sustollunt.

876. *Varieque*] Melius quam *vareque*, quod quidam codd. exhibent.

Inde Voluntas fit; neque enim facere incipit ullam
Rem quisquam, quam Mens providit, quid velit, ante.
At, quod providet, illius rei constat Imago.

Ergo Animus cum sese ita commovet, ut velit ire,
885 Inque gredi, ferit extemplo, quæ in Corpore toto
Per membra, atque artus, Animai dissita vis est:
Et facile 'st factu, quoniam conjuncta tenetur.
Inde ea proporro Corpus ferit, atque ita tota
Paullatim moles protruditur, atque movetur.

890 Præterea, tum rarescit quoque Corpus, et Aër,
Scilicet ut debet qui semper mobilis exstat,
Per patefacta venit, penetratque foramina largus;
Et dispergitur ad parteis ita quasque minutas
Corporis: hinc igitur rebus fit utrinque duabus,
895 Corpus uti, ut Navis velis, ventoque, feratur.

Nec tamen illud in his rebus mirabile constat,
Tantula quod tantum Corpus Corpuscula possint
Contorquere, et onus totum convertere nostrum.
Quippe etenim Ventus subtili corpore tenuis
900 Trudit agens magnam magno molimine Navim;
Et manus una regit quantovis impete euntem:
Atque Gubernaculum contorquet quolibet unum.
Multaque per trochleas, et tympana pondere magno
Commovet, atque levi sustollit Machina nisu.

905 Nunc quibus ille modis Somnus per membra quietem

883. *At, quod providet, etc.*] At id quod mens prævidet, illius rei, quam quis facere instituit, est imago; *Lambinus*. Aliam sententiam, et quam veriorrem existimo, sequutus sum.

890. *Tum rarescit*] Animalium, quæ sunt motu exercita rarescit corpus: vid. v. 860.

894. *Hinc igitur*] *His igitur*, Faber: et versu sequenti pro *velis ventoque*, optime conjecit Gassendus legendum, *remis ventoque*, alioqui *velis* et *vento* una eademque res significaretur. Gifanius vero, *Corporis ut hæc navis velis ventoque feratur*: inepte.

902. *Quolibet unum*] Rectius forsitan quam *una* viz. manus, vel *unus* navis rector.

903. *Trochleas*] Vulgo, *Poulie*. *Tympanum* autem est rota e solidis tabulis facta.

905. *Nunc quibus ille modis, etc.*] Animal omnibus sensuum operationibus perfunctum in cubili collocat Lucretius; non tamen deserit, sed dum dormit, contemplatur, de *somno* usque ad v. 958. et de *insomniis* quibus agitur usque ad v. 1030. disputans. Somnus autem fit, cum ita labefactatur anima, ut artus suffulcire non valeat, (anima enim est corporis fudamentum,) inde membrorum languor, et sensuum remissio: quod autem perturbatur anima, illud quidem manifestum est, nam corpus ab aëre externo et ab aëre inspirato perpetuo labefactatur; aër enim iste non tantum corporis superficiem radit, sed poros et meatus pervadens ad partes intimas admittitur, easque verberat. Inde prima corpora disjunguntur, eamque disjunctionem ipsius animæ dissolutio sequatur necesse est, ita ut pars ejiciatur, pars (ut Plinii

Inriget, atque Animi curas e pectore solvat ;
 Suavidicis potius, quam multis versibus, edam,
 Parvus ut est Cycni melior canor, ille Gruum quam
 Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

910 Tu mihi da tenueis aureis, animumque sagacem,
 Ne fieri negites, quæ dicam posse ; retroque
 Vera repulsanti discedas pectore dicta :
 Tutemet in culpa quom sis, ne cernere possis.

Principio Somnus fit, ubi est distracta per artus
 915 Vis Animæ, partimque foras ejecta recessit ;
 Et partim contrusa magis concessit in altum :
 Dissolvuntur enim tum demum Membra, fluuntque.
 Nam dubium non est, Animæ quin opera sit
 Sensus hic in nobis, quem cum sopor impedit esse,
 920 Tum nobis Animam perturbatam esse putandum 'st,
 Ejectamque foras, non omnem ; namque jaceret
 Æterno Corpus perfusum frigore lethi :
 Quippe ubi nulla latens Animæ pars remaneret
 In membris, cinere ut multa latet obrutus Ignis,
 925 Unde reconfari Sensus per membra repente
 Possit, ut ex igni cæco consurgere Flamma.

Sed quibus hæc rebus novitas cōfletur, et unde
 Perturbari Anima, et Corpus languescere possit,
 Expediam : tu fac ne ventis verba profundam.

930 Principio, externa Corpus de parte necessum 'st,

verbis utar) in mediam sese recedat ;
 reliqua vero pars distracta nimis per
 membra dispergatur. Hinc denique in-
 telligi potest cur cibum aut lassitudinem
 gravissimus somnus sequatur : nam ci-
 bus obturat nimis atque infarcit istos
 meatus per quos anima debet libere
 ferri, inde major dispersio aut constipatio
 animæ ; lassitudine vero debilior fit
 corpus atque inde eadem sequuntur.
 Ὕπνός τε γίνεται πονουμένων τῶν τῆς
 ψυχῆς μερῶν τῶν κατ' ὅλην τὴν σύγκρι-
 σιν παρεσπαρμένων, ἢ ἐγκατεχομένων, ἢ
 διαφορουμένων, ἥτε καὶ συμπιπτόντων τι-
 νῶν τοῖς ἐσπαρμένοις, τὰ μὲν ἐξωθούντων,
 τὰ δὲ συνταραττόντων. Epicurus ad
 Herodotum.

Ibid. *Ille*—*Somnus*] Non temere po-
 nitur *ille* ; ἐξοχὴν enim significat, ut
 alibi ; a quo viz. tot et tanta in huma-

num genus promanant bona.

906. *Inriget*] Virgilius, *Placidam per membra quietem* Inrigat. Nunquam vox venustior : Latini enim proprie *rigua* appellant id genus rigationis quæ rivo fit et sulco ; hinc *rigua Nili* Plinio sunt rivi, et διώρυγες e Nilo ductæ, et *rigua aquæ dulcis* apud eundem, derivationes ex aqua dulci. Qui autem intelligit quomodo quies artus omnes et venas permanat, hæc etiam intelliget.

910. *Tenueis aureis*] Alii, *teneras* interpretantur, ego vero *acutas* : Lucretius, lib. I. v. 45. *vacuas aures*.

912. *Discedas*] Melius quam *discedant*.

925. *Reconfari*] Ita supra, *accensi sensus*, et *accendant sensus*.

926. *Cæco*] Ita codd. et recte : vulg. *tecto*.

- Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
 Tundier, atque ejus crebro pulsarier ictu :
 Proptereaue fere res omnes, aut Corio sunt,
 Aut Seta, aut Conchis, aut Callo, aut Cortice tectæ.
 935 Interiorem etiam partem spirantibus Aër
 Verberat hic idem cum ducitur, atque reflat.
 Quare utrinque secus quom Corpus vapulet, et quom
 Perveniant plagæ per parva foramina nobis
 Corporis ad primas parteis, elementaque prima ;
 940 Fit quasi paullatim nobis per membra ruina.
 Conturbantur enim posituræ principiorum
 Corporis, atque Animi, sic, ut pars inde Animai
 Ejiciatur, et introrsum pars abdita cedat ;
 Pars etiam distracta per artus, non queat esse
 945 Conjuncta inter se, nec motu mutua fungi ;
 Inter enim seipit aditus Natura, viasque :
 Ergo Sensus abit mutatis motibus alte.
 Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus,
 Debile fit Corpus, languescunt omnia membra ;
 950 Brachia, Palpebræque cadunt, Poplitesque procumbunt.
 Deinde cibum sequitur Somnus, quia quæ facit Aër,
 Hæc eadem Cibus, in venas dum diditur omneis,
 Efficit ; et multo Sopor ille gravissimus exstat,
 Quem satur, aut lassus capias, quia plurima tum se
 955 Corpora conturbant magno contusa labore :
 Fit ratione eadem conjectus porro Animai
 Altior, atque foras ejectus largior ejus,

932. *Tundier*] Recte, ut v. 955. *contusa*. Alii, *Trudier*.

933. *Proptereaue*] Id est, ut res sint ab injuria aëris externi tutiores, et munitiones.

934. *Aut Seta*] Gifanius, *aut etiam*: alii, *aut cute conclusæ*.

945. *Motu mutua fungi*] Sic lib. II. v. 75. *Inter se mortales mutua vivunt*.

946. *Aditus*] Gifanius, *coitus*: sed illius codicibus Lambini conjecturam libenter præfero.

947. *Alte*] Penitus. Qui aliter sentit, idem cum Fayo *alte*, intus seu intrinsecus, inepte interpretetur.

950. *Procumbunt*] Gifanius, *procubant*, ut luxatus versus luxatis poplitibus

conveniat; putide. *Cubant pro*, Turnebus. Alii autem legunt, *Poplitesque cubanti*, et subjungunt, *Sæpe etiam summittuntur, viresque resolvunt*. Alii, *Sæpe tama summittuntur, viresque resolvunt*. Dicitur autem *tama*, cum labore viæ sanguis in crura descendit, et tumorem facit; *Festus*. Lambinum vero sequor, qui legit *procumbunt*, et versum *sæpe, etc.* rejicit.

954. *Quia plurima, etc.*] De somno saturi jam actum est, at quatuor versus, qui deinceps sequuntur, docent, cur gravissimus sit ille somnus quem lassus capiat; atque inde facile intelligi potest quid velint voces *magnum labor*, v. 955. ab interpretibus nondum satis explicatæ.

Et divisior inter se, ac distractior intus.

- Et quoi quisque fere studio devinctus adhæret,
 960 Aut quibus in rebus multum sumus ante morati,
 Atque in qua ratione fuit contenta magis Mens,
 In Somnis eadem plerumque videmur obire :
 Causidici causas agere, et componere leges ;
 Induperatores pugnare, ac prœlia obire ;
 965 Nautæ contractum cum ventis cernerè bellum ;
 Nos agere hoc autem, et Naturam quærere rerum
 Semper, et inventam patriis exponere chartis.
 Cætera sic studia, atque artes plerumque videntur
 In Somnis animos Hominum frustrata tenere.
 970 Et, quicumque dies multos ex ordine ludis
 Adsidas dederunt operas, plerumque videmus,
 Quom jam destiterint ea Sensibus usurpare,
 Reliquas tamen esse vias in Mente patenteis,
 Qua possint eadem rerum Simulacra venire :
 975 Permultos itaque illa dies eadem obversantur
 Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
 Cernere saltanteis, et mollia membra moventeis ;
 Et citharæ liquidum carmen, chordasque loquenteis
 Auribus accipere, et concessum cernere eundem ;
 980 Scenaique simul varios splendere decores.
 Usque adeo magni refert studium, atque voluntas,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non Homines solum, sed vero Animalia cuncta.
 Quippe videbis Equos forteis, cum membra jacebunt,
 985 In Somnis sudare tamen, spirareque sæpe,
 Et quasi de palma summas contendere vireis,

959. *Et quoi quisque, etc.*] Jam de insomniis. Censet autem Epicurus, ut supra declaratum est, animos dormientium externis et adventitiis simulachris pulsari; inde insomnia: quod vero ea somniemus maxime quibus per vigiliam studiose incubuerimus, cum omne genus simulachra præsto adsint, id fit, quia isti meatus, per quos toties intrarunt simulachra, patent; et facilius admittunt imagines quæ ad ista studia, quam quæ ad res alias pertinent. Et non tantum hominum sed aliorum animalium insomnia hoc modo explicari pos-

sunt. Alia autem insomnia magis terrent quam alia, nec id quidem mirum; ea enim terreant necesse est et acrius laccessant, quorum simulachra e seminibus asperis compacta sunt, et pungunt mentes in quas incidunt.

963. *Componere leges*] Sunt qui legunt, *lites*.

965. *Contractum—cernere bellum*] Gifanius, *degere bellum*: at Plautus, *certamen cernere*.

973. *Reliquas tamen*] His verbis voculam *at* præponit Gifanius, cui nullus placet versus nisi vitiosus.

'Tunc quasi Carceribus patefactis sæpe quiete.

Venantumque Canes in molli sæpe quiete
Jactant crura tamen subito, vocesque repente
990 Mittunt, et crebras redducunt naribus auras,
Ut vestigia si teneant inventa ferarum :
Expergefactive sequuntur inania sæpe
Cervorum simulacra, fugæ quasi dedita cernant ;
Donec discussis redeant erroribus ad se.

995 At consueta domi Catulorum blanda propago
Degere, sæpe levem ex oculis, volucremque soporem
Discutere, et corpus de terra conripere instant,
Proinde quasi ignotas facies, atque ora tuantur.

Et quam quæque magis sunt aspera semina eorum,
1000 Tam magis in Somnis eadem sævire necessum 'st.
At variæ fugiunt Volucres, pennisque repente
Sollicitant Divûm nocturno tempore lucos,
Accipitres somno in leni si prælia, pugnasque
Edere sunt persectantes, visæque volantes.

1005 Porro Hominum mentes magnis quæ motibus edunt ?
Magna etenim sæpe in Somnis faciuntque, geruntque.
Reges expugnant, capiuntur, prælia miscent ;
Tollunt clamores, quasi si jugulentur ibidem :
Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt ;
1010 Et quasi pantheræ morsu sævique leonis
Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
Multi de magnis per Somnum rebu' loquuntur,
Indicioque sui facti persæpe fuere :
Multi mortem obeunt, multi de montibus altis

1015 Se quasi præcipitent ad terram corpore toto,

987. *Tunc quasi Carceribus, etc.*] Hunc versum rejiciunt interpretes, retineri tamen posse judicat Lambinus, si legatur, e lib. II. 263. *Tunc quasi Carceribus patefactis* tempore puncto; e quo loco forsan in locum alienum delatus est.

994. *Erroribus*] Ita Turnebus, et recte quidem; valeant autem codd. Gifanii cum suis *terroribus*; quid enim terreat canes vestigia feræ, leporis forsan, persequentes?

996. *Degere, etc.*] Hunc versum postulante sententia inseruit Lambinus.

999. *Semina eorum*] Viz. canum; Lambinus: sed fallitur interpres, nam tota de canibus disputatio absoluta est, et jam agitur de insomniis terrificis, quæ excitantur a simulachris fluentibus e rebus quæ ex asperis seminibus componuntur: rectius igitur legendum *seminiorum*; seu potius *semina rerum*.

1002. *Sollicitant, etc.*] Agnosce scomma Lucretio dignum; Divi viz. hospites suas aves ab imagine accipitris tueri non valent.

1004. *Visæque volantes*] Dicebant veteres, hæc accipitris; Faber.

Exterrentur, et ex Somno, quasi mentibu' capti,
Vix ad se redeunt permoti corporis æstu.

Flumen item Sitiens, aut fontem propter amœnum
Adsidet, et totum prope faucibus occupat amnem.

1020 Pusi sæpe lacum propter, se, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere vestem,
Totius humorem saccatum ut corpori' fundant:
Cum Babylonica magnifico splendore rigantur.

Tum, quibus ætatis freta primitus insinuantur,
1025 Semen ubi ipsa dies membris matura creavit;
Conveniunt Simulacra foris e corpore quoque,
Nuntia præclari voltus, pulchrique coloris:
Qui ciet inritans loca turgida semine multo,
Ut, quasi transactis sæpe omnibu' rebu' profundant
1030 Fluminis ingenteis fluctus, vestemque cruentent.

Sollicitatur id in nobis, quod diximus ante,
Semen; adulta ætas cum primum roborat artus:
Namque alias aliud res commovet, atque lacescit;
Ex homine humanum Semen ciet una Hominis vis.

1020. *Pusi*] *Pusi, puri, pueri*, legi potest, eadem enim omnium significatio; *Faber*.

Ibid. Dolia curta] In urbe populosissima, siqua unquam fuit (Romam dico), dolia in angulis platearum erant, in quæ peregrini homines, vel cives qui de faciando domi lotio (sic enim loqui solent Latini) antequam in publicum prodirent, non cogitarent, vesicam exonerare soliti fuerunt: unice ad hunc locum facit quod apud Macrobiū legere est, lib. II. cap. 12. *Saturnal. Inde ad comitium vadunt, ne litem suam faciant; dum eunt, nulla est in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui vesicam plenam vini habeant. Curta autem, semifracta, ad eos usus satis apta. Cæterum dolia illa erant lateritia, vel figlini operis, non lignea. Faber.*

1022. *Humorem saccatum*] Honeste positum pro *lotio*; iisdem vocibus utitur Arnobius: notum quid sit *saccus* et *saccatus* cum de vino et laticibus percolandis agitur. Martialis; *Cæcuba* saccentur, quæque annus coxit opimi.

1023. *Cum Babylonica magnifico splendore*] Babylonica strata magnifica et splendida, ut apud Virg. *Equos splendore nivali*.

1024. *Tum, quibus ætatis, etc.*] Ubi quidam Lucretii immodestiam, ibi ego illius artem agnosco et suspicio: neque profecto ille unquam aliquid de huiusmodi insomniis, nisi ad connectendam sequentem de libidine et amore disputationem necessaria fuisset istorum explicatio.

Ibid. Ætatis freta] Ætatis æstus, et fervor, adolescentia scilicet. *Faber*.

1026. *E corpore quoque*] *Quoique*, Gif.

1029. *Transactis — omnibu' rebu'*] Quasi τὴν Ἀφροδίτην τελέσαντες, uti optimum scriptorem, et harum rerum peritum loqui scimus. *Faber*. Theocritus, Idyll. 2. Ἐπράχθη τὰ μέγιστα.

1030. *Fluminis*] Alii, *Seminis*.

1031. *Sollicitatur id in nobis, etc.*] Tota libido, tam quæ ad animum, tam quæ ad corpus spectat, v. 18. explicatur: formosa viz. simulachra animum commovent, ille vero semen ex omnibus membris in partes genitales deducit, quæ partes tument, et deinde res ipsa peragitur. Præter hæc nec Venerem nec Cupidinem expectes.

1034. *Una Hominis vis*] Sive imago formosi corporis commovens animum, sive animus ipse semen e toto corpore deducens.

- 1035 Quod simulatque suis ejectum sedibus exit,
 Per membra, atque artus decedit corpore toto
 In loca conveniens nervorum certa; cietque
 Continuo parteis genitaleis corporis ipsas:
 Inritata tument loca Semine, fitque voluntas
 1040 Ejicere id, quo se contendit dira libido;
 Idque petit corpus mens, unde 'st saucia amore:
 'Namque omnes plerumque cadunt in volnus, et illam
 'Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu,
 1045 'Et si comminus est, hostem ruber occupat humor.
 Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum,
 Sive Puer membris muliebribus hunc jaculatur,
 Seu Mulier toto jactans e corpore amorem,
 Unde feritur, eo tendit, gestitque coire,
 1050 Et jacere humorem in corpus de corpore ductum:
 Namque voluptatem præsentat multa cupido.
 Hæc Venus est nobis, hinc autem 'st nomen Amoris:
 Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor
 Stillavit gutta, et successit fervida cura;
 1055 Nam si abest quod ames, præsto Simulacra tamen sunt
 Illius, et nomen dulce obversatur ad aureis.
 Sed fugitare decet Simulacra, et pabula amoris

1036. *Corpore toto*] *Toto* inquit, quod non temere; hinc itaque sæpiissime fit ut mutilati parte aliqua corporis mutilatos etiam gignant, quod certissimis exemplis probari possit; *Faber*. Hoc quidem verum, sed aliud agebat Lucretius, quod alii conjiciant melius quam ego exprimam.

1040. *Dira libido*] Huic quidam subji-
ciunt, Incitat irritans loca turgida semine
multo: frustra.

1043. *Namque omnes plerumque, etc.*] Hunc et duos sequentes versus rejiciunt interpretes, qui tamen ad rem facere, et non indigni Lucretio videntur.

1047. *Membris muliebribus*] *Mollicellis, delicatis, quæ meram spirant Cyprin*; *Faber*. Quænam vero sint, *membra pueri muliebria* inquirent qui nesciunt: certe puer mollicellus et delicatus æque ac mulier toto corpore amorem jactaret. Sed recte *Faber*.

1052. *Hinc autem 'st nomen Amoris*] *Levis* est mutatio, tamen necessaria: *leg. numen*.

1054. *Fervida cura*] Eam lectionem certe quilibet probabit qui ex animi sententia dixit, *Nunc scio quid sit amor*. Cura illa, de amore dico, fervida est, coquit, urit ille nitor, *μαλερόν βέλός, πυρόεντα βέλεμνα, πυρὶ πάντα βίβανται*. *Faber*. Probabit etiam ille, qui observat Lucretium ortum cupidinis, atque incrementum explicare; primum Veneris gutta in cor stillat, deinde vehemens cupido, quæ per simulachra jugiter advenientia, imo per fabulas, nutritur.

1057. *Sed fugitare decet*] In toto Latino, quantum quantum est, nihil, ut opinor, quidquam leges, quod æque legi oporteat atque eos versus qui hunc sequuntur. Nam multis argumentis probat poëta, certissimam homini pestem ab re venerea esse, atque adeo cane pejus et angue vitari oportere nugivendulas istas mulierculas, quæ suos amatores effrænatos ductitant: denique rem, famam, sanam mentis corporisque valetudinem ea via defluere ostendit.

- Absterrere sibi, atque alio convertere mentem ;
 Et jacere humorem conlectum in corpora quæque,
 1060 Nec retinere semel conversum unius amore :
 Et servare sibi curam, certumque dolorem.
 Ulcus enim vivescit, et inveterascit alendo,
 Inque dies gliscit furor, atque ærumna gravescit,
 Si non prima novis conturbes volnera plagis,
 1065 Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
 Aut alio possis Animi traducere motus.
 Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem ;
 Sed potius, quæ sunt sine poena, commoda sumit :
 Nam certa, et pura est sanis magis inde voluptas,
 1070 Quam miseris, etenim potiundi tempore in ipso
 Fluctuat incertis erroribus ardor Amantum :
 Nec constat quid primum oculis, manibusque fruantur.
 Quod petiere premunt arcte, faciuntque dolorem
 Corporis, et denteis inlidunt sæpe labellis,
 1075 Osculaque adfigunt, quia non est pura voluptas :
 Et stimuli subsunt, qui instigant lædere idipsum,
 Quodcunque est, rabies unde illæ germina surgunt.
 Sed leviter poenas frangit Venus inter Amorem,
 Blandaue refrænat morsus admista voluptas.
 1080 Namque in eo spes est, unde 'st ardoris origo,
 Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam ;

Sed⁴ Lucretius quo fine scripsit? an ut
 lenoninas operas præberet, et ex pessimo
 omnium mercimonio rem faceret auc-
 tiorem? Hoc quidem multis temporibus
 alii poetæ fecerunt, quibus profuit, et
 nunc fortasse nonnullis prodest. Sed
 vitæ integritas, gravitasque morum, ac
 tot saluberrima præcepta hic illic per
 totum opus sparsa huiusmodi suspicio-
 nem longe a Lucretio amoliuntur. Hæc
 de consilio Poëtæ Faber, nec falso: ni-
 hil de dictione, quæ tamen est purissima,
 nec Lucretium in ulla parte totius operis
 quam in hac magis diligentem invenies ;
 ita vero simplex et significans, ut in-
 terpretationem non admittat. Quippe
 in iis vocibus quæ parum verecundæ
 sunt, Latium, saltem quod ego scio, non
 est copiosum ; *Latina* quidem habet et
Romana verba (vid. Martialis lib. XI.
 Ep. 20) : sed ea tamen parce invenit,
 et parcius utitur.

1058. *Absterrere sibi*] Infra, *Nec di-
 vina satum genitalem numina cuiquam*
Absterrent. Alii tamen conjiciunt le-
 gendum, *Abstergere sibi.*

1060. *Conversum unius amore*] Revo-
 candam arbitror quorundam codicum
 lectionem, quæ talis est ; *Nec retinere*
semel conceptum *unius* amorem. Id ve-
 rius quam si Tripode ex *Phœbi.* Faber.

1062. *Ulcus*] Vid. Mart. Ep. 60. l. XI.
 Ibid. *Inveterascit*] Terentius, Prol.
 Hecyr. v. 12. *Novas qui exactas feci ut*
inveterascerent. Donatus, *inveterasce-*
rent, in consuetudinem venirent. Et
 Cicero IV. Tusc. *Inveteratio* autem, ut
 in corporibus, ægrius depellitur quam
 perturbatio.

1064. *Conturbes*] Quo modo Catullus
 ad Lesbiam. *Dein cum millia multa fe-*
cerimus, Conturbabimus illa : etc.

1077. *Rabies—illæ*] *Illius rabiei ;* ita
 enim veteres, v. 1058. *illæ* dulcedinis.

- Quod fieri contra coram natura repugnat :
 Unaque res hæc est, quouis quam pluria habemus,
 Tam magis ardescit dira cuppedine pectus.
 1085 Nam Cibus, atque Humor membris adsumitur intus,
 Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis,
 Hoc facile expletur laticum, frugumque cupido ;
 Ex Hominis vero facie, pulchroque colore,
 Nil datur in corpus præter Simulacra fruendum
 1090 'Tenuia, quæ vento spes raptat sæpe misella.
 Ut bibere in somnis Sitiens quom quærit, et humor
 Non datur, ardorem in membris qui stingere possit ;
 Sed laticum Simulacra petit, frustra que laborat,
 In medioque sitit torrenti flumine potans.
 1095 Sic in amore Venus Simulacris ludit Amanteis,
 Nec satiare queunt spectando corpora coram :
 Nec manibus quidquam teneris abradere membris
 Possunt, errantes incerti corpore toto.
 Denique quom membris conlatis flore fruuntur
 1100 Ætatis, quom jam præsagit gaudia corpus,
 Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva ;
 Adfigunt avide corpus, junguntque salivas
 Oris, et inspirant pressantes dentibus ora,
 Nequicquam : quoniam nihil inde abradere possunt,
 1105 Nec penetrare, et abire in corpus corpore toto ;
 Nam facere interdum id velle, et certare videntur :
 Usqueadeo cupide Veneris compagibus hærent,
 Membra voluptatis dum vi labefacta liquescunt.
 Tandem ubi se rupit nervis conlecta cupido,
 1110 Parva fit ardoris violenti pausa parumper ;
 Inde redit rabies eadem, et furor ille revisit,

1082. *Coram*] MS. *tolum*.

1090. *Quæ vento spes raptat sæpe misella*] Rejicit Lambinus. Gifanius, *Quæ vento captat spes sæpe misella*. Vento pro frustra, id est, quæ non tam sibi quam vento, ut ea ille differat, captat: ita mox, *frustra que laborat*. Hunc vero locum sex septemve dies in animo versans Faber tandem ad veram lectionem pervenit. *Tenuia*, quæ venti suevit raptare procella. At versum, lector, vel ita emendatum rejice.

1099. *Flore fruuntur*] Gifanius, *flore*

utuntur. Palmerius, *flore luuntur*, id est, *λόννται*: Flos autem est, *In quod sponte sua solet remitti Cum mens est pathicæ memor puellæ*. Luuntur quam hic proprie, nemo ignorat, qui hoc sciat modo, cum perficiunt, solvi: vid. v. 1108. De qua conjectura ita Faber. Vides, præclara ingenia non amant quæ in medio posita sunt; quid enim facilius, Latiniusve quam *frui ætatula, flore ætatis frui*? Quare Palmerio alius comes querendus est, Ego solus eo. Lambinus, *flore juvantur*.

- Quom sibi quod cupiant ipsi, contingere quærent:
 Nec reperire malum id possunt quæ machina vincat;
 Usque adeo incerti tabescunt volnere cæco.
- 1115 Adde quod absumunt vireis, pereuntque labore;
 Adde quod alterius sub nutu degitur ætas:
 Labitur interea Res, et Vadimonia fiunt,
 Languent officia, atque ægrotat fama vacillans.
 Unguenta, et pulchra in pedibus Sicyonia rident;
- 1120 Scilicet et grandes viridi cum luce smaragdi
 Auro includuntur, teriturque thalassina vestis
 Assidue, et Veneris sudorem exercita potat:
 Et bene parta patrum fiunt Anademata, Mitræ;
 Interdum in pallam, ac Melitensia, Ceaque vertunt.
- 1125 Eximia veste et victu Convivia, Ludi,
 Pocula crebra, Unguenta, Coronæ, Serta parantur;
 Nequicquam: quoniam medio de fonte leporum
 Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:
 Aut quod conscius ipse Animus se forte remordet,
- 1130 Desidiose agere ætatem, lustrisque perire;
 Aut quod in ambiguo Verbum jaculata reliquit,
 Quod cupido adfixum cordi vivescit, ut Ignis;
 Aut nimium jactare oculos, aliumve tueri
 Quod putat, in voltuque videt vestigia risus.

1115. *Adde quod absumunt, etc.*] Ver. 28. recenset incommoda amoris, quæ res damnosa est, et misera servitus; suspicionibus obnoxia, et cujus, nisi prorsus insanias, pœniteat necesse est.

1118. *Officia*] Ovidius, Remed. Amoris, v. 627. *Nec quæ ferre solet spatiantem porticus illam, Te ferat, officium neve colatur idem.*

1119. *Unguenta, etc.*] Unguenta locum hic habere nequeunt, fortasse itaque legendum, *unioque*, etc. Nam et calceis additos uniones et margaritas fuisse, notum est: fortasse *fibulaque*, nam et fibulis gemmeis nonnunquam utebantur luxuriosi nepotes. Sed et multa alia possunt substitui: *Faber*. Et ipse alibi substituit *Tyrrhena*, nam noti sunt Tyrrheni calcei, ut et Sicyonii; utrique enim et splendorum hominum erant, et delicatiorum. Tullius de Oratore, lib. I. *Si mihi calceos Sicyonios attulisses, non uterer, quamvis essent habiles, et*

apti ad pedem, quia non essent viriles. Vid. denique Julium Pollucem.

1121. *Thalassina vestis*] Cærulei quidem coloris, sed qui viridantis aliquid habet.

1123. *Anademata*] Redimicula, fasciolæ, catenulæ, etc.

1124. *Melitensia, Ceaque*] Hesychius, *Μελίτεια ὀθόνια τινὰ διάφορα ἐκ Μελίτης τῆς νήσου.* Cicero, Verrina secunda, meminit multoties *Melitensium vestium*, et Verrina quarta, Melitam oppidum Verri ait *textrinum per triennium ad muliebre vestem conficiendam fuisse*, et inter Melitenses artifices commendat inprimis Diodorus, *τοὺς ὀθόνια ποιοῦντας τῇ τε λεπτότητι καὶ τῇ μαλακότητι διαπρεπῆ.* *Bochartus*. Plinius l. IV. de Ceo insula, *Ex hac profectam delicatiorē fœminis vestem auctor est Varro.*

1128. *In ipsis floribus angat*] Tum maxime cum amor suas delicias et nectar amantibus propinat.

1135 Atque in Amore mala hæc proprio, summeque secundo
Inveniuntur; in adverso vero, atque inopi sunt,
Prendere quæ possis oculorum lumine aperto,
Innumerabilia: ut melius vigilare sit ante,
Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.

1140 Nam vitare, plagas in amoris ne laciatur,
Non ita difficile est quam captum retibus ipsis
Exire; et validos Veneris perrumpere nodos.

Et tamen implicitus quoque possis, inque peditus
Effugere infestum, nisi Tute tibi obvius obstes:

1145 Et prætermittas Animi vitia omnia primum;
Tum quæ Corpori' sunt ejus, quam percupis, ac vis.
Nam hoc faciunt Homines plerumque cupidine cæci;
Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda vere:
Multimodis igitur pravas, turpeisque videmus

1150 Esse in deliciis, summoque in honore vigere.

'Atque alios alii inident, Veneremque suadent

'Ut placent, quoniam foedo afflicantur amore:

'Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe.

Nigra, *μελίχροος* est: Immunda et Foetida, *ἄκοσμος*

1155 Cæsia, *παλλάδιον* Nervosa, et Ligneæ, *δορκάς*

Parvola, Pumilio, *χαρίτων ἴα*, tota merum sal:

Magna, atque Immanis, *κατάπληξις*, plenaque honoris:

Balba, loqui non quit, *τραυλίζει* Muta, pudens est,

At Flagrans, Odiosa, Loquacula, *λαμπάδιον*, fit:

1160 'Ισχὺν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit

Præ macie: *ῥαδινὴ* vero est, jam Mortua tussi:

1135. *Amore—proprio*] Amor proprius est, cum quis a muliercula ita amatur, ut omnes alios illa abs se segreget; cui opponit Lucretius, *amorem adversum* et *inopem*, id est, in quo multa tibi adversa sunt, et quo amicam habes non satis morigeram.

1137. *Lumine aperto*] In adverso amore tot tantæque sunt calamitates, ut nemo non illas facile pervideat. Alii tamen legunt *operto*, id est, *cæco*; quilibet viz. vel cæcus videat.

1140. *Ne laciatur*] Lacio, in fraudem induco; *Festus*: et infra Lucretius; *quæ* lacere in *fraudem* possit.

1143. *Et tamen implicitus, etc.*] Sed miser jam capitur et adstringitur, quis expediet? Id agit Poëta, v. 43. melius

Chrysippo et Crantore.

1151. *Atque alios alii, etc.*] Hos tres versus deleri vult Lambinus, ego nolum; sunt enim Lucretiani, et optimi sensus: amatores quidam suadent amico suo qui deformem puellam amat, ut Venerem sibi propitiam faciat, a qua hujusmodi amor immixtus est, cum interim ipsi minus amabilem, minus venustam ament. *Faber*.

1156. *Χαρίτων ἴα*] Sive *μῦα* legas, nihil interest.

1158. *Τραυλίζει*] Levissimum oris vitium, *τραύλισμος*.

1159. *Λαμπάδιον*] Quia faces e picea, etc. crepitant.

1161. *Ῥαδινὴ vero est, jam Mortua tussi*] Quia tussis postquam in *ἔξιν* abit,

At Gemina et Mammosa, Ceres est ipsa ab Jaccho:
Simula, *σιληνή*, ac Satyra 'st: Labiosa, *φίλημα*.
Cætera de genere hoc longum 'st si dicere coner.

1165 Sed tamen esto jam quantovis oris honore,
Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur:
Nempe aliæ quoque sunt, nempe hac sine viximus ante;
Nempe eadem facit, et scimus facere omnia turpi:
Et miseram tetrīs se suffit odoribus ipsa
1170 Quam famulæ longe fugitant, furtimque cachinnant.

At lacrymans exclusus Amator limina sæpe
Floribus et Sertis operit, posteisque superbos
Unguit Amaracino, et foribus miser oscula figit:
Quem si jam admissum, venientem offenderit aura
1175 Una modo, causas abeundi quærat honestas,
Et meditata diu cadat alte sumpta querela;
Stultitiæque ibi se damnet, tribuisse quod illi
Plus videat, quam mortali concedere par est.
Nec Veneres nostras hoc fallit; quo magis ipsæ
1180 Omnia summopere hos vitæ postscenia celant,
Quos retinere volunt, adstrictosque esse in amore;
Nequicquam: Quoniam tu animo tamen omnia possis
Protrahere in lucem, atque omneis anquirere nisus:
Et si bello animo 'st, et non odiosa vicissim,

corpora tenuat; ideo ut hoc vitium verbis minuerent, puellas ejusmodi *παιδὺς* vocabant. A Theocrito Cyparissi *παιδὺς* dicuntur, ubi *ἐπιμήκεις* et *λεπτὰς* ait significari Scholiastes.

1162. *Ceres — ipsa ab Jaccho.*] Ab Jaccho Ceres, Musa ut prædicat Lucretii, Mammosa: *Arnobius*, lib. III. contra gentes. *Ceres ab Jaccho*, id est, Ceres ἡ τοῦ Ἰάκχου, quam viz. amavit Bacchus.

1163. *Simula, σιληνή*] Quia fere simi pingebantur Sileni Bacchi comites, ut et Satyri: Sileni seniores, et Satyrorum magistri.

Ibid. *Labiosa, φίλημα*] Inter blanditias erat, *meum osculum, meum suavius, φίλημα, φιλημάτιον*, et habent labiosæ quæ osculentur.

1168. *Nempe eadem facit, etc.*] Eadem facit turpi, id est, *eadem ac turpis*; sic supra, lib. III. *Eadem aliis sopitu' quiete est.* Hæc ante oculos Ovidius, cum

scripserit, Rem. Amor. v. 437. *Quid, qui clam latuit reddente, etc.*

1174. *Quem si jam admissum, venientem*] Alii, *veniens*, et rectius: Faber conjicit *vel venti*, id est, vel levissima res, folium, pluma, musca, etc.

1180. *Vitæ postscenia*] Metaphora a Theatro; *postscenium* autem locus post scenam, ubi multa fiebant quæ a spectatoribus non cernebantur. Per *vitæ postscenia* significat Lucretius, omnia quæ meretrices domi faciunt cum solæ sint, quæ suis amantibus occulta esse volunt.

1184. *Et si bello, etc.*] Horum versuum hæc sententia est; Quin etiam nisi plane difficilis est et morosa, satis multa apud illam videbis, quæ efficiant ut magno nisu opus non sit ad deprehendenda corporis vitia; sed ista sinet ut pervideas, sperans te non ita illis offensum iri, quippe quæ non unius mulieris propria sint, sed communia

1185 *Prætermittet te humanis concedere rebus.*

Nec mulier semper ficto suspirat amore,
Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit;
Et tenet adsuctis humectans oscula labris:
Nam facit ex animo sæpe, et communia quærens

1190 *Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris.*

Nec ratione alia Volucres, Armenta, Feræque,
Et Pecudes, et Equæ maribus subsidere possent,
Si non, ipsa quod illorum subat, ardet abundans
Natura, et venerem salientum læta retractat.

1195 *Nonne vides etiam, quos mutua sæpe voluptas
Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur?*

In triviis non sæpe Canes discedere aventes,
Divorsi cupide summis ex viribu' tendunt,
Cum interea validis Veneris compagibus hærent?

1200 *Quod facerent nunquam, nisi mutua gaudia nôssent:*

Quæ lacere in fraudem possent, vinctosque tenere.
Quare etiam atque etiam (ut dico) est communi' voluptas.

Et commiscendo cum Semen forte virile

Fœmina commulxit subita vi, conripuitque;

1205 *Tum similes Matrum materno semine fiunt:*

Ut Patribus patrio: sed quos utriusque figuræ

omnium; *Faber. Prætermittet autem, ut supra, v. 1145. Et prætermittas animi vitia omnia primum.*

1186. *Nec mulier semper, etc.] De meretriculis, quæ tantum propter quæstum faciunt, et prohibent conceptum, satis. Jam dicturus cur liberi sint modo patribus, modo matribus, modo utrique parenti similes, aliquando vero avos et proavos referant: præmittit v. 17. quibus docet quasdam fœminas ex animo facere, propter voluptatem quam non minus quam mares percipiunt; communia enim sunt Veneris gaudia, quod brutorum animalium conjunctiones abunde probant.*

1193. *Si non, ipsa quod illorum subat, ardet]* Subat, atque ardet. Alii, *subito ardet.* Subare autem quadrupedes fœminæ dicuntur, cum libidine flagrantes marem appetunt, et maxime sues. *Festus.*

1197. *In triviis non]* Melius cum *Gifanio, In triviis quum.*

1201. *Quæ lacere]* Ita supra, v. 1140. *Plagas in amoris ne laciamur.*

1203. *Et commiscendo, etc.]* Cum semina inter se permista coalescant, si virile superaverit, patri similis provenit, sive mās, sive fœmina; si muliebre prævaluerit, progenies cujusque sexus ad imaginem maternam respondet: hincque plerumque fieri solet, ut unius tantum lineamenta prætendant. Si vero æqua fuerit ex pari semine permistio, figuræ quoque miscentur, ut soboles illa communis aut neutrum referre videatur, quia totum ex altero non habet; aut utrumque, quia partem de singulis mutuata est. Quod autem nati avos aut proavos aliquando referant, id fit, quia semen contextitur e moleculis pluribus, quæ non semper exsolutæ omnes ad atomos usque, nec proxime ipsas, in generatione prima proximave aliqua, sese deinceps in aliqua consequentium sic explicant, ut quod potuissent in proxima, id agant solum in remota. Hæc, v. 24. *Salmasius, Ep. 51. legit, Et commiscendo cum semine, forte virilis Fœmina vim vicit, subita vi corripuitque.*

- Esse vides juxtim, miscenteis volta Parentum ;
 Corpore de Patrio, et Materno sanguine crescunt,
 Semina quom Veneris stimulis excita per artus
 1210 Obvia confligit conspirans mutuus ardor,
 Et neque utrum superavit eorum, nec superatum 'st.
 Fit quoque, ut interdum similes existere Avorum
 Possint, et referant Proavorum sæpe figuras,
 Propterea, quia multa modis primordia multis
 1215 Mista suo celant in corpore sæpe Parentes,
 Quæ Patribus Patres tradunt a stirpe profecta :
 Inde Venus varia producit sorte figuras ;
 Majorumque refert voltus, vocesque, comasque ;
 Quandoquidem nihilo minus hæc de semine certo
 1220 Fiunt, quam Facies, et Corpora, Membraque nobis.
 Et Muliebre oritur patrio de semine sæclum ;
 Maternoque mares existunt corpore creti :
 Semper enim partus duplici de semine constat ;
 Atque, utri simile est magis id, quodcunque creatur,
 1225 Ejus habet plus parte æqua, quod cernere possis,
 Sive Virûm suboles, sive 'st Muliebris origo.

- Nec divina satum genitalem Numina quoiquam
 Absterrent, pater a natis ne dulcibus unquam
 Appelletur, et ut sterili Venere exigat ævum ;
 1230 Quod plerique putant : et multo sanguine moesti
 Conspergunt aras, adolentque altaria donis,
 Ut gravidas reddant uxores semine largo :
 Nequicquam Divûm numen, sorteisque fatigant.
 Nam steriles nimium crasso sunt semine partim ;
 1235 Et liquido præter justum, tenuique vicissim :
 Tenue, locis quia non potis est adfigere adhæsum,
 Liquitur extemplo, et revocatum cedit ab ortu :
 Crassius hoc porro, quoniam concretius æquo
 Mittitur ; aut non tam prolixo provolat ictu ;

1207. *Volta*] Vultus ; ita veteres : Nonius.

1223. *Duplici de semine*] Quoniam semen, *per membra atque artus decedit corpore toto*, lib. IV. v. 1036.

1227. *Nec divina satum, etc.*] Causæ sterilitatis quas attulit ex temperie semi-

nis, v. 31. probæ quidem et veræ ; quas e motibus nequioribus, v. 15. illæ non absurdæ, sed parum pudicæ : a Diis autem viro vel foeminæ sterilitatem immitti negat, neque id mirum, si e thalamis excludat istos Deos, quos in intermundiis collocavit.

1240 Aut penetrare locos æque nequit ; aut penetratum,
Ægre admiscetur muliebri Semine semen.

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur ;
Atque alias alii complent magis, ex aliisque
Suscipiunt aliæ pondus magis, inque gravescent :

1245 Et multæ steriles Hymenæis ante fuerunt
Pluribus, et nactæ post sunt tamen, unde puellos
Suscipere, et partu possent ditescere dulci ;
Et, quibus ante domi fœcundæ sæpe nequissent
Uxores parere, inventa 'st illis quoque compar

1250 Natura, ut possent natis munire senectam.

Usque adeo magni refert, ut Semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaque conveniant liquidis, et liquida crassis,
Quæ quoi juncta viro sit femina per Veneris res.

1255 Atque adeo refert, quo victu vita colatur ;
Namque aliis rebus concrescunt Semina membris,
Atque aliis extenuantur, tabentque vicissim.

Et quibus ipsa modis tractetur blanda Voluptas,
Id quoque permagni refert : nam more Ferarum,

1260 Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere Uxores, quia sic loca sumere possunt
Pectoribus positis, sublatis Semina lumbis.

Nec molles opu' sunt motus Uxoribus hilum :

Nam Mulier prohibet se concipere, atque repugnat,

1265 Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet ;

1240. *Locos*] Sic τόποι apud Aristot. Hist. An. lib. VII. cap. 3. Cicero item simpliciter *locos*, Varro, *locos muliebres*.

1242. *Harmoniæ Veneris*] Intellige temperamenti convenientiam.

1248. *Fœcundæ*] Fœcundæ licet sint, et alio viro fieri possunt gravidæ.

1253. *Liquida crassis*] Huic versui subjungit Lambinus, et recte quidem e codd. *Quæ cui juncta viro sit fœmina per Veneris res*.

1265. *Clunibus ipsa*] Res turpicula est, inquit Faber, atque adeo paucis attingenda. Audi itaque Donatum ad Eunuchum Terentii, Act. 3. Sc. 1. ubi inter cætera hæc scribit: A parte ergo sui meretrices *Scorta* dicuntur, vel ἀπὸ

τοῦ σκαλπεῖν, quod Græce *palpitare* intelligitur, quod illæ faciunt saltando assidue, vel potius *crissando*, ut Lucretius ait, lib. IV. ob eam causam, ut concinnorem Venerem exhibeant viris, et sibi abigant conceptum: leg. igitur, *crissans ipsa viri*. Dubitari enim non potest quin hunc Lucretii locum ante oculos haberet Donatus, cum cætera quæ profert hic legantur: ut, *Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat. Et, Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset*. Hæc quidem Donatus, nisi quod Faber, lib. IV. ex suo addidit. Voce autem *crissare* et versu sequenti nihil unquam nequius; explicet Martialis lib. X. Ep. 68. et Schioppius ad Priapeja. Ep. 18.

Atque exossato ciet omni pectore fluctus :
 Eicit enim Sulci recta regione, viaque
 Vomerem, atque locis avertit Seminis ictum.
 Idque sua causa consuerunt Scorta moveri,
 1270 Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,
 Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset :
 Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur.
 Nec divinitus est interdum, Venerisque sagittis
 Deteriore fit ut forma Muliercula ametur :
 1275 Nam facit ipsa suis interdum Foemina factis,
 Morigerisque modis, et mundo corpori' cultu,
 Ut facile insuescat secum Vir degere vitam.
 Quod superest, Consuetudo concinnat amorem ;
 Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur ictu
 1280 Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit :
 Nonne vides, etiam guttas in saxa cadenteis
 Humoris longo in spatio pertundere saxa ?

1268. *Seminis ictum*] *Semini' jactum* ; Faber : id enim convenientius dicitur cum, *In eo est Venus, ut muliebria conserat arva.*

1269. *Idque sua causa*] *Sicque sua causa*, vel *atque* ; Lambinus. *Hacque ipsa causa* ; Faber.

1273. *Nec divinitus interdum*] Demum cum amor a simulachris excitetur, et simulachra e formosis corporibus profluentia eum potissimum concilient ; unde deformes sæpe sint in honore et deliciis, v. 10 ? Cave ne divinitus hoc fieri dix-

eris, nam Dii id non magis curant quam manes sepulti ; in obsequio autem est venustas, et a munditie sæpe veniunt sagittæ ; saltem consuetudo conciliat amorem. Et hæc quidem de Amore Lucretius, in quibus explicandis si paulo brevior fui, prudens sciensque feci, qui viderem ita comparatum esse totum illud negotium, ut ad illius intelligentiam nemo interprete opus habeat. *Faber.* Illud Epicuri adjiciam ; ἡ συνουσία ὤνησε μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δ', εἰ καὶ μὴ ἔβλαψε.

IN hoc libro admodum pauca sunt quæ approbet philosophus ; nulla enim in universa philosophia futilior quam illa de Simulachris et Imaginibus opinio : nam credamus tenues exuvias et membranulas a rerum superficie continuo direptas, dum undique volitant, se mutuo intercidant et dilacerent necesse est ; ita denique misceantur, ut nihil præter Centauros, Scyllas, et ejusmodi monstra videremus, aut imaginaremur.

Dicendum tamen Lucretium de istis Imaginibus et Simulachris usque ad v. 471. acute et decore disputasse, et bene ornasse fabulam.

Deinde ad v. 524. Poëta tractat scep-

ticos eo, quo debuit, fastu, et severitate : spernenda enim profecto et reprimenda ista animalia. Neque ego istam erga *Sensus* indulgentiam improbarem, nisi illis concesserat provinciam majorem quam commodè administrare possunt : sensus minime fallaces agnosco ; ideone vero oculo meo magnitudinem Solis, Lunæ, et Astrorum emetiar ? Ne quid acerbius dicam, hæc est nimis rustica opinio.

Sonum, saporem, odorem corporea esse, omnemque sensationem corporibus peragi, ad v. 725. agnoscent omnes, qui qualitatibus et aliis ægri Aristotelis insomniis non detinentur.

De Imaginatione vero usque ad v.

820. cum nulla sint simulachra, non est ut fusius agamus: et ridenda prorsus vanissima ista opinio quæ usque ad v. 855. docet membra nostra tam artificiose et subtiliter composita non ideo fuisse facta ut utamur, sed jam facta oblatum sibi usum arripuisse.

De Fame et Siti usque ad v. 874.

protulit, quæ ferri possunt. De motu vero Animalium ad v. 904. inepta omnia. Denique cum Somnus Lucretii dispersionem animæ consequatur, quidni nos immortalī anima donati æternum vigilemus? De Insomniis ad v. 1031. meræ nugæ. Reliqua vero nocte et tenebris tegenda.

TITI LUCRETII CARI
DE
R E R U M N A T U R A
LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

I. Laudes Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philosophiam plus debent homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliisque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. II. Deinde ad v. 92. proponit totius libri argumentum, cujus partes postea explicat. Et III. ad v. 157. Terram, mare, cœlum, solem, sidera mortalia docet; nec, quod Stoici putârunt, animata, Dei ipsius partes; aut sedem et domicilium Deorum esse, quod Vulgus existimat, asserit. IV. Nequis mundum a Diis fuisse factum, atque ideo immortalem credat, ad v. 236. varias rationes congerit tam a natura Deorum, quam a vitiis hujus mundi ductas, quibus probare conatur hanc compagem non fuisse a Diis constitutam. V. ad v. 417. Quatuor Elementa, terram, aquam, aëra, et ignem, e quibus mundus constat, nasci et interire, et proinde mundum ipsum aliquando incepisse, aliquando etiam periturum arguit; variisque aliis argumentis confirmat hanc compagem nec ab æterno extitisse, neque futuram esse immortalem. VI. ad v. 509. agit de primo mundi exortu, et singulis ejus partibus, prout graviores aut leviores sunt, sedes suas et locos assignat. VII. ad v. 613. Multa de cœli et siderum motibus proponit, at nihil certi decernit: deinde docet cur terra, cur tota compages, quod corpus grave est, nulli fundamento innixa pendeat. Solem denique, lunam, sidera metitur, atque illa nec majora nec minora esse quam nobis apparent, pronunciat. VIII. ad v. 770. Varias utriusque solstitii, æstivi et hyemalis, causas reddit; quo modo nox fiat; cur aurora solem præcedat: cur dies et noctes vicissim sese superent; cur luna vultum et figuram variet; cur denique sol ac luna eclipsin patiantur, disputat. IX. Deinde a cœlo descendens, herbarum, arborum, avium, brutorum, hominum origines describit, ad v. 835. X. Monstra quoque, mutila quædam atque imperfecta animalia nasci concedit, sed Chimæras, Centauros, Scyllas, reliquaque Poëtarum portenta suaviter deridet, ad v. 922. XI. Demum ad v. 1090. Primorum hominum vires, rudem vitam, cultum, victum, ingenium, mores, domicilia, matrimonia describit, et docet unde sermo, voces, et rerum nomina. XII. Tandem post ignem in terras a fulmine delatum, cultior vita, et victus

mollior ; pacta et foedera inierunt homines, agros partiti sunt, et pulcherrimi aut fortissimi Reges constituuntur, at brevi orta seditione Respublica emersit, ad v. 1160. XIII. Ad v. 1240. disputat de Deorum metu, et de ortu religionis, quam divinæ naturæ et causarum naturalium ignorantiae acceptam refert. XIV. Quæ sequuntur, metallorum ortum, primas bellandi artes, artis textrinae, agriculturæ, musices, et aliarum artium ortum atque progressum continent.

QUIS potis est dignum pollenti pectore carmen
 Condere, pro rerum maiestate, hisque repertis?
 Quisve valet verbis tantum, qui fundere laudes
 Pro meritis Ejus possit, qui talia nobis
 5 Pectore parta suo, quæsitæque præmia liquit?
 Nemo (ut opinor) erit mortali corpore cretus.
 Nam si, ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
 Dicendum 'st: Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
 Qui Princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
 10 Nunc appellatur SAPIENTIA; quique per artem
 Fluctibus e tantis vitam, tantisque tenebris,
 In tam tranquillo, et tam clara luce locavit.
 Confer enim Divina aliorum antiqua reperta.
 Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
 15 Vitigeni laticem mortalibus instituisse;
 Cum tamen his posset sine rebus Vita manere:
 Ut fama 'st aliquas etiam nunc vivere genteis.
 At bene non poterat sine puro pectore vivi.
 Quo magis hic merito nobis Deus esse videtur;

3. *Qui fundere laudes*] MSS. codd. constanter habent *ingere*, vel *fundere*: Gifanius tamen legit *pingere*. Faber; *Quis*, id est, *queis ingere*. Horatius, *Operosa parvus Carmina fingo*.

- 8. *Deus ille fuit, etc.*] Errat Lactantius, qui lib. III. cap. 14. de falsa sapientia, existimaverit hæc de Epicuro scripta non fuisse, sed de Pythagora, aut Thalete: id certe refellit versus ille, *Cujus ego ingressus vestigia*—qui mox occurret. Hunc autem locum prorsus respiciebat Cicero, cum in I. Tuscul. scripsit. *Quæ quidem cogitans soleo sæpe mirari nonnullorum insolentiam philosophorum, qui Naturæ cognitionem admiran- tur, ejusque Inventori et Principi gratias exultantes agunt, eumque venerantur ut Deum; liberatos enim se per eum dicunt Gravissimis Dominis. Faber. Vid. v. 88. Et dominos acreis ad-*

sciscunt. Verum gratus Poëta agnoscit per quem profecerat, et si revera metu, terroribus, superstitione homines Epicurus liberasset, cæteris Divis jure præferendus videretur.

10. *Sapientia*] Nomen hoc ab aliis Philosophis relictum suæ doctrinæ tribuerunt Epicurei, viri quidem non semper nimis modesti. Autorem quæris? adest Horatius nitidus istius gregis porcus; *Parcus Deorum cultor et infrequens Insanientis dum Sapientiæ Consultus erro*.

12. *In tam tranquillo*] Tale aliquid apud Lucilium; *Quoque Te in tranquillum ex sævis transfert tempestatibus*. Sed et idem legas apud Terentium.

17. *Ut fama 'st*] Vid. Diodorum Siculum lib. III. Id hodieque verum est; nam vix sexta orbis pars triticum novit.

- 20 Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.
Herculis antistare autem si facta putabis,
Longius a vera multo ratione ferere ;
Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
25 Ille Leonis obsesset, et horrens Arcadius Sus ?
Denique quid Cretæ taurus, Lernæaque pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris ?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonai ?
Et Diomedis equi spirantes naribus ignem
30 Thracen, Bistoniasque plagas, atque Ismara propter,
Tantopere officerent nobis ? uncisque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphâla colentes ?
Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala
Asper, acerba tuens, immani corpore Serpens,
35 Arboris amplexus stirpem ; quid denique obsesset,
Propter Atlantæum littus, pelageque severa,
Quo neque noster adit quisquam, neque Barbarus audet ?
Cætera de genere hoc quæ sunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viva nocerent ?
40 Nil, ut opinor : ita ad satietatem terra Ferarum
Nunc etiam scatit, et trepido terrore repleta 'st
Per nemora ac monteis magnos, sylvasque profundas ;
Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.
At nisi purgatum 'st pectus, quæ prælia nobis,
45 Atque pericula tunc ingratis insinuandum ?
Quantæ conscindunt hominem Cuppedinis acres
Sollicitum curæ ? quantique perinde timores ?
Quidve Superbia, Spurcities, Petulantia, quantas
Efficiunt cladeis ? quid Luxus, Desidiesque ?

28. *Tripectora*] Virgilius et Horatius dicunt Geryonem *tergeminum* et *ter amplum*.

36. *Pelageque severa*] Lib. VI. v. 619. *At Pelage multa, et late substrata videmus*. Eadem voce utitur Manilius, lib. II. v. 90. *Atque hæc seditio Pelage nunc sidere lunæ Mota tenet*. *Severa* autem pelage, non navigabilia, aut navigantibus infesta. Sic Virgilius, *Amnemque severum Cocyti metuet*.

40. *Ita ad satietatem*] Ad satietatem, πρὸς

κόρον: id est, valde aut abunde; et versu sequenti *scatit*. Sic infra, *Largifluum fontem* scatere, atque *erumpere flumen*.

45. *Atque pericula tunc*] Gifanius; *atque pericula est*. *Prælia insinuandum nobis*: id est, Prælia sunt nobis subeunda.

48. *Spurcities*] Spurcus, ἀσυρής: qui ut interpretatur Polybius lib. XVII. ὁλοσχερῶς εἰς ἀσέλγειαν ἐξώκειλε. Vid. Casaubonum ad Theophrasti characteres, p. 180.

- 50 Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque
Expulerit dictis, non armis ; nonne decebit,
Hunc Hominem numero Divûm dignarier esse ?
Cum bene præsertim multa, ac divinitus ipsis
Immortalibu' de Divis dare dicta suërit :
- 55 Atque omnem rerum Naturam pandere dictis.
Quoius ego ingressus vestigia, nunc rationes
Persequor, ac doceo dictis, quo quæque creata
Foedere sint, in eo quam sit durare necessum ;
Nec validas ævi valeant rescindere leges.
- 60 Quo genere in primis Animi natura reperta 'st,
Nativo primum consistere corpore creta ;
Nec posse incolumis magnum durare per ævum :
Sed Simulacra solere in Somnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit.
- 65 Quod superest, nunc me huc Rationis detulit ordo,
Ut mihi, mortali consistere corpore Mundum,
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse.
Et quibus ille modis congressus Materiai
Fundârit Terram, Cælum, Mare, Sidera, Solem,
70 Lunaïque globum ; tum quæ tellure Animantes
Exstiterint, et quæ nullo sint tempore natæ.
Quove modo genus Humanum variante loquela
Cœperit inter se vesci per nomina rerum.
Et quibus ille modis Divûm metus insinuârit
75 Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur
Fana, Lacus, Lucos, Aras, Simulacraque Divûm.
Præterea, Solis cursus, Lunæque meatus
Expediam, qua vi flectat Natura gubernans :

56. *Quoius ego ingressus, etc.*] Ver. 36. habes libri argumentum. Probabit enim Poëta mundum aliquando incepisse, aliquando etiam periturum : deinde mundi et animalium originem describet, docebit quæ animalia nasci potuerunt, quæ finxit poëtarum vanitas et Vulgi superstitio : quomodo nomina rebus imposita, et mutua per voces commercia ; unde religio et metus Deorum dicet. Denique solis, lunæ, siderum cursus explicabit ; eaque sola vi naturæ, nulla vero providentia volvi demonstrabit. Nisi enim motus coeles-

tes explicet, haud facile tollet omnem de providentia opinionem ; nam religio, ut primo libro observat, *Caput e cœli regionibus ostendit.*

Ibid. Nunc rationes] Alii, *dum rationes*, et forsitan melius.

71. *Et quæ nullo, etc.*] Intellige Chimeras, Centauros, Scyllas, Hermaphroditum, etc.

73. *Inter se vesci per nomina*] Uti rerum nominibus, et sermones miscere. Ita legit et interpretatur hunc versum Nonius in voce *vesci*.

78. *Natura gubernans*] Per naturam

- Ne forte hîc inter Cœlum, Terramque reamur
 80 Libera sponte sua cursus lustrare perenneis,
 Morigera ad fruges augendas, atque animanteis :
 Neve aliqua Divûm volvi ratione putemus.
 Nam, bene qui didicere Deos securum agere ævum,
 Si tamen interea mirantur qua ratione
 85 Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris ;
 Rursus in antiquas referuntur Relligiones,
 Et Dominos acreis adsciscunt, omnia posse
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 90 Quid nequeat ; finita potestas denique quoique
 Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens.
 Quod superest, ne Te in promissis plura moremur ;
 Principio, Maria ac Terras, Cœlumque tuere :
 Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
 95 Treis species tam dissimileis, tria talia texta,
 Una dies dabit exitio ; multosque per annos
 Sustentata ruet moles et machina Mundi.
 Nec me animi fallit, quam res nova, miraue menti,
 Accidat, Exitium Cœli Terræque futurum ;
 100 Et quam difficile id mihi sit pervincere dictis :
 Ut fit, ubi insolitam rem adportes auribus ante,
 Nec tamen hanc possis Oculorum subdere visu,

nihil intelligit Lucretius præter atomorum in hanc mundi compagem temere conjectarum vim et motum.

82. *Neve aliqua Divûm*] Epicurus ; καὶ ἡ θεῖα δύναμις πρὸς ταῦτα μὴ προσάγεσθω, ἀλλὰ ἀλειτούργητος διατηρεῖσθω, καὶ ἐν τῇ πάσῃ μακαρίοτητι ὥς εἰ μὴ τοῦτο πραχθήσεται, ἀπασα περὶ τῶν μετεώρων αἰτιολογία μάταια ἔσται.

84. *Si tamen interea mirantur*] Inde Horatius Epicureus ; *Nil admirari prope res est una, Numici ; Solaque quæ possit facere et servare beatum : Hunc solem, et stellas, et decedentia certis Tempora momentis, sunt qui formidine nulla Imbuti spectent.* Istum Horatii locum e Lucretio interpretare, et prudentius facies quam alii interpretes.

88. *Dominos acreis*] Lib. II. *Dominos superbos.* Eadem Velleius apud Cicero-nem, lib. de Nat. Deor. I. *Dum Deum rerum autorem facitis, imposuistis in*

cervicibus nostris sempiternum Dominum, quem dies et noctes timeremus : quis enim non timeat omnia providentem, et cogitantem, et animadvertentem, et omnia ad se pertinere putantem, curiosum, et plenum negotii Deum ?

92. *Quod superest, etc.*] Tandem, v. 19. rem ipsam aggreditur, præclaram quidem illam, sed difficilem ; et quam vix persuadebit. Non facile credimus quod nolumus ; quis autem velit videre mundi ruinam, quam sine sua pernicie experiri non potest ? Ipse Poëta talis tantique casus misereri videtur, *Tria talia texta Una dies dabit exitio*—v. 95. certe timet, v. 108. *Quod procul a nobis flectat fortuna gubernans.*

101. *Ante*] Viz. ante insolitam.

102. *Visu*] Visui, oculis : veteres autem visu. Sic Terentius ; *Vestitu nimio indulges.*

Nec jacere indu Manus, via qua munita fidei
 Proxima fert humanum in pectus, templaque mentis :
 105 Sed tamen effabor ; dictis dabit ipsa fidem res
 Forsitan, et graviter terrarum motibus orbis
 Omnia conquassari in parvo tempore cernes :
 Quod procul a nobis flectat Fortuna gubernans ;
 Et Ratio potius, quam Res persuadeat ipsa,
 110 Succidere horrisono possè omnia victa fragore.

Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
 Sanctius, et multo certa ratione magis quam
 Pythia, quæ tripode e Phoebi, lauroque profatur ;
 Multa tibi expediam doctis solatia dictis :
 115 Relligione refrænatus ne forte rearis,
 Terras, et Solem, Cœlum, Mare, Sidera, Lunam,
 Corpore divino debere æterna manere :
 Proptereaque putes ritu par esse Gigantum,
 Pendere eos pœnas immani pro scelere omneis,
 120 Qui ratione sua disturbent mœnia Mundi,
 Præclarumque velint cœli restinguere Solem,
 Immortalia mortali sermone notantes.

Quæ procul usqueadeo divino ab numine distent,
 Inque deûm numero sic sunt indigna videri,
 125 Notitiam potius præbere ut posse putentur,
 Quid sit vitali motu, sensuque remotum.
 Quippe etenim non est cum quovis corpore ut esse
 Posse Animi natura putetur, Consiliumque :
 Sicut in æthere non Arbor, nec in æquore salso

103, 104. *Via qua munita fidei Proxima, etc.*] Ea enim maxime credimus, quæ cernimus, aut tangimus.

111. *Qua prius aggrediar, etc.*] Quoniam vero Stoicorum vanitas, aliorum ignorantia, et vulgi superstitio multa præjudicia huic opinioni opposuerant, illa omnia amolitur Lucretius; et primo, v. 36. stoicos refutat. Quippe isti homines solem, lunam, mare, terras, totum denique mundum, spiritu intus infuso, animatum Deum esse voluerunt. Manilius: *Hoc opus immensi constructum corpore mundi, Membraque naturæ diversa condita forma Aëris, atque ignis, terræ, pelagique jacentis, Vis animæ divina regit, sacroque meatu Conspirat Deus, et tacita ratione gubernat.* Hos autem

contemnit Poëta, et indignatur; injuriarum forsitan memor, nec nugarum patiens.

120. *Disturbent mœnia Mundi*] Id est, probant mundum interiturum. Ita Virgilius, *ingentes erigit alnos*, id est, describit quo pacto ex Heliadibus Alni surrexerint: inde apud Aristotelem *οἱ γεννῶντες τὸν κόσμον* (*generantes mundum*) qui probant mundum genitum esse; et illud Platonis notandum, qui *τοὺς βέοντας* (fluentes) alicubi vocat eos e Philosophis, qui omnia in perpetuo fluxu esse dicerent. *Faber.*

124. *Sic sunt indigna*] Alii, *quæ sunt indigna.*

129. *Sicut in, etc.*] Sequentes 13. v. invenies, lib. III. v. 785. ubi etiam legitur, *Non æquore in alto.*

- 130 Nubes esse queunt, neque Pisces vivere in arvis;
 Nec Cruor in lignis, nec saxis Succus inesse:
 Certum, ac dispositum 'st, ubi quicquid crescat, et insit.
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri
 Sola, neque a nervis, et sanguine longiter esse:
 135 Hoc si posset enim, multo prius ipsa Animi vis
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, et innasci quavis in parte soleret:
 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret.
 Quod quoniam nostro quoque constat Corpore certum,
 140 Dispositumque videtur, ubi esse, et crescere possit
 Seorsum Anima, atque Animus; tanto magis inficiandum,
 Totum posse extra Corpus, formamque animalem
 Putribus in glebis Terrarum, aut Solis in igni,
 Aut in Aqua durare, aut altis Ætheris oris.
 145 Haud igitur constant divino prædita sensu,
 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.
 Illud item non est ut possis credere, sedes
 Esse Deûm sanctas in mundi partibus ullis:
 Tenuis enim natura Deûm, longeque remota
 150 Sensibus a nostris, animi vix mente videtur.
 Quæ quoniam manuum tactum suffugit, et ictum,
 Tactile nil nobis quod sit, contingere debet;
 Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipsum.
 Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
 155 Dissimiles debent, tenues de corpore eorum.
 Quæ tibi posterius largo sermone probabo.

135. *Hoc si posset enim*] Quatuor hos versus huc cum aliis temere translato conjicit Faber; sed ad rem æqua ac reliqui faciunt. Nam si in ipso nostro corpore nervis, venis, et sanguine instructo certa et definita loca sint, ubi Anima et Animus seorsum nascentur et existant; frustra Animam et Animum in cœlo, mari, terra, aliisque corporibus nullis omnino organis donatis aliquis requirat.

145. *Haud igitur constant*] Velleius apud Ciceronem, lib. I. de Nat. Deor. *Qui mundum ipsum animantem sapientemque esse dixerunt, nullo modo animi naturam intelligentes viderunt, in quam naturam cadere possit.*

147. *Illud item non est*] Cum vero

Dii sint immortales et æterni, pares sedes habeant necesse est, inde Deos in cœlis, atque ideo nunquam ruituris, omnes collocant. Respondet Poëta, v. 10. illud omne esse sive Poëtarum, sive vulgi figmentum; nam tenuior est Deorum Natura quam ut tangat tam crassa corpora, ideoque ista Deos habitare minime putandum.

155. *Tenues de corpore eorum*] Quæ tenuitatis differentia est nos inter et Deos ipsos, eadem inter sedes Deorum et nostras est; itaque *tenues de corpore eorum* significabit, tenues esse, quasi ex iisdem corpusculis constant, quibus et Dii constant: Faber. Lambinus legit, *tenues pro corpore eorum.*

- Dicere porro, Hominum causa voluisse parare
 Præclaram mundi naturam, proptereaque
 Id laudabile opus Divûm laudare decere,
 160 Æternumque putare, atque immortale futurum;
 Nec fas esse, Deûm quod sit ratione vetusta
 Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
 Sollicitare suis ullum de sedibus unquam,
 Nec verbis vexare, et ab imo evertere summam :
 165 Cætera de genere hoc adfingere, et addere, Memmi,
 Desipere 'st; quid enim Immortalibus, atque Beatis
 Gratia nostra queat largirier emolumentum,
 Ut nostra quicquam causa gerere adgrediantur?
 Quidve novi potuit tanto post ante quietos
 170 Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
 Nam gaudere novis rebus debere videtur,
 Cui veteres obsunt; sed, cui nil accidit ægri
 Tempore in anteacto, cum pulchre degeret ævum,
 Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
 175 An, credo, in tenebris vita, ac mœrore jacebat,
 Donec diluxit rerum genitalis origo?
 Quidve mali fuerat nobis non esse creatis?
 Natus enim debet, quicumque 'st, velle manere
 In vita, donec retinebit blanda voluptas;
 180 Qui nunquam vero vitæ gustavit amorem,
 Nec fuit in numero, quid obest non esse creatum?
 Exemplum porro gignundis rebus, et ipsa

157. *Dicere porro, Hominum, etc.*] At Dii hunc mundum fabricârunt, et æternum esse voluerunt. Resp. Lucretius, v. 25. Sui an hominum causa fabricârunt? Sui si quis dixerit, idem dicat, Quid Deo cultus hominis confert beato, et nulla re indigente. Quid autem erat quod concupisceret Deus mundum signis et luminibus tanquam ædilis ornare? Si ut Deus melius habitaret, antea viz. tempore infinito in tenebris tanquam in gurgustio habitaverat? post autem, varietatene eum delectari putamus, quia cœlum et terras exornatas videmus? Quæ ista potest esse oblectatio Deo, quæ si esset, non ea tam diu carere potuisset? Hominum causa qui dicit, idem explicet, quomodo, nobis non existentibus, insuave foret non esse.

164. *Summam*] Mundum viz. Mundum autem dixit *summam* ex eorum Philosophorum sententia qui *unicum* agnoscebant. Lambinus legit *fundo*.

174. *Amorem accendere tali*] Alii, *amore tali*.

Ibid. *Tali*] *Tali ὅττι*, seu Deo vel homini. *Faber*.

181. *Nec fuit in numero*] Rerum creatarum.

Ibid. *Esse creatum*] Alii, *esse creato*, ut v. 177. *esse creatis*.

182. *Exemplum porro, etc.*] Tota omnium rerum notities a simulachris rerum incurrentibus derivatur: Dii etiam nihil inconsiderate faciunt, quicquid agere constituunt illud prævident: at nullæ imagines rerum in mentem divinam cadere potuerunt, cum res ipsæ

- Notities Hominum, Divis unde insita primum,
 Quid vellent facere ut scirent, animoque viderent?
 185 Quove modo 'st unquam vis cognita Principiorum,
 Quidnam inter sese permutato ordine possent,
 Si non ipsa dedit specimen Natura creandi?
 Namque ita multa modis multis Primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 190 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quaecunque inter se possint congressa creare,
 Ut non sit mirum si in taleis disposituras
 Deciderunt quoque, et in taleis venere meatus
 195 Qualibus hæc rerum genitur nunc Summa novando.
 Quod si jam rerum ignorem Primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis Cœli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse paratam
 200 Naturam rerum, tanta stat prædita culpa.
 Principio, quantum Cœli tegit impetus ingens,
 Inde avidam partem Monteis, Sylvæque ferarum
 Possedere, tenent Rupes, vastæque Paludes,
 Et Mare, quod late Terrarum distinet oras.
 205 Inde duas porro prope parteis fervidus Ardor,
 Assiduusque Geli casus mortalibus aufert.
 Quod superest arvi, tamen id Natura sua vi

nondum extiterint; ideo inepte aliquis dicat Deos cœlum, terram, animalia, omnia creâsse.

187. *Creandi*] Lambinus, *creando*; melius.

188. *Multa modis multis*] *Multimodis multis*; Gifanius.

195. *Genitur*] Codd. *geritur*, nec melior quidem hæc vox *genitur* Lambini.

196. *Quod si jam rerum, etc.*] Sequuntur, v. 27. argumenta e vitiosa hujus mundi constitutione ducta: quippe Sapientissimi Artificis opus fuisset absolutum, non horridum montibus, sylvis, paludibus, etc. aliæ partes non rigerent perpetuo gelu, neque alias, nimii calores torrerent; deinde fruges potius quam spinas, sentes, et cætera inutilia produceret: denique nullis procellis vexaretur; non aleret feras humano

generi infestas, neque varii morbi varias anni tempestates sequerentur, et funera præcipitarent: sed omnia fuissent optime disposita et ornata, quieti atque usibus humani generis accommoda, et Deo digna.

202. *Avidam partem*] Magnam, ingentem; interpretes, quia viz. avidi magna omnia desiderant, vel quia avide occupata est: quis feret hæc? *Avidam*, bibulam, Nardius, nam terra est humoris avidissima; inepte. Nec porro interpretes prætendant, *Avido complexu quem tenet æther*, lib. II. v. 1065. non attinet. Melius igitur cum vulg. legatur, aliam, sed potius *habitant*; neque insolentius *montes habitant*, quam *sylvæ possident*.

206. *Geli*] Veteres tam *gelus* quam *gelu*.

- Sentibus obducat, ni vis Humana resistat,
 Vitaï causa valido consueta bidenti
 210 Ingemere, et terram pressis proscindere aratris :
 Si non foecundas vertentes vomere glebas,
 Terraïque solum subigentes cimus ad ortus ;
 Sponte sua nequeant liquidas existere in auras.
 Et tamen interdum magno quæsita labore,
 215 Cum jam per terras frondent, atque omnia florent ;
 Aut nimiis torret fervoribus ætherius Sol,
 Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinae,
 Flabraque ventorum violento turbine vexant.
 Præterea genus horrifera Natura Ferarum,
 220 Humanæ genti infestum, terraque marique,
 Cur alit, atque auget ? cur Anni tempora morbos
 Apportant ? quare Mors immatura vagatur ?
 Tum porro Puer, ut sævis projectus ab undis
 Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
 225 Vitali auxilio, cum primum in luminis oras
 Nixibus ex alvo matris natura profudit ;
 Vagituque locum lugubri complet, ut æquum 'st,
 Cui tantum in vita restet transire malorum.
 At variæ crescunt Pecudes, Armenta, Feræque ;
 230 Nec crepitacula eis opu' sunt, nec cuiquam adhibenda 'st
 Almæ nutricis blanda atque infracta loquela :
 Nec varias quærunt Vesteis pro tempore Cœli.
 Denique non Armis opus est, non Mœnibus altis,
 Queis sua tutentur, quando omnibus omnia large
 235 Tellus ipsa parit, naturaque dædala rerum.
 Principio, quoniam Terraï corpus, et Humor,
 Aurarumque leves animæ, calidique Vapores,

222. *Apportant*] *Important*, Lambinus, infra, v. 370. *Aut aliam quamvis cladem importare pericli.*

223. *Tum porro Puer, etc.*] Ver. 18. aliud habes argumentum ; si Dii mundum fecissent, melior foret hominum, quam aliorum animalium conditio : at longe deterior, et si rem ipsam attendas, brutis parens videtur natura, hominibus noverca.

225. *Vitali auxilio*] Ita Muretus, dum codd. *vitaï.*

230. *Nec crepitacula eis opu' sunt*]

Codd. *Nec crepitacula eis opus est*, et rectius : Plautus, *Puero opus est cibum.*

236. *Principio, quoniam, etc.*] Depulsis iis præjudiciis quæ Stoicorum vanitas aut vulgi superstitio opinioni suæ opposuerat, v. 12. hoc modo disputat ; cum ea sit natura totius quæ partium, et observemus mundi partes, terram, viz. aquam, aërem, et ignem subinde mutari, aliquando diminui, et deinde refici ; dicendum est totam compagem esse pariter mortalem.

E quibus hæc rerum consistere Summa videtur,
Omnia nativo ac mortali corpore constant :

240 Debet tota eadem Mundi natura putari.

Quippe etenim quorum parteis, et membra videmus
Corpore nativo et mortalibus esse figuris ;

Hæc eadem ferme mortalia cernimus esse,

Et nativa simul. Quapropter maxima Mundi

245 Cum videam membra, ac parteis consumta regigni ;

Scire licet, Cœli quoque idem Terræque fuisse

Principiale aliquod tempus, clademque futuram.

Illud in his rebus ne me arripuisse rearis,

Memmi, quod Terram, atque Ignem mortalia sumpsi

250 Esse : neque Humorem dubitavi, Aurasque perire ;

Atque eadem gigni, rursusque augescere dixi.

Principio, pars Terræ nonnulla perusta

Solibus assiduis, multa pulsata pedum vi

Pulveris exhalat nebulam, nubeisque volanteis,

255 Quas validi toto dispergunt aëre venti :

Pars etiam glebarum ad diluvium revocatur

Imbribus, et ripas radentia flumina rodunt.

Præterea, pro parte sua quodcunque alid auget,

Roditur ; et quoniam dubio procul esse videtur

260 Omniparens, eadem rerum commune sepulcrum :

Ergo Terra tibi limatur, et aucta recrescit.

Quod superest, Humore novo mare, flumina, fonteis

Semper abundare, et latices manare perenneis,

Nil opus est verbis, magnus decursus aquarum

240. *Debet tota eadem*] Gifanius, *debet eodem omnis*, viz. æque nativo et mortali corpore constare.

243. *Hæc eadem ferme*] Debuit plane et diserte concludere; sed ita alibi locutus est. Donatus *ferme pro facile*: Terent. Andr. act. 3. sc. 1.

248. *Illud in his rebus, etc.*] Quod vero præcipuæ partes, et maxima mundi membra, terra, aqua, aër, ignis gignuntur, et intereunt, v. 59. fusius demonstrat. Multæ terræ particulæ in altum feruntur, et aëra componunt; multas auferunt flumina, et in mare volvunt, v. 14. aqua item nova indies nascitur, at pars illius vi solis in aërem mutatur, pars in meatibus subterraneis terræ

formam induit, v. 12. Aërem, qui recipit omnes particulas e rebus omnibus perpetuo fluentes, et res illas omnes reficit, nemo dixerit æternum, aut immortalem, v. 8. De igne denique idem concludendum, cum radii solis, qui unus est lucis et ignis fons, quolibet momento emissi pereunt; ideoque quod sol ipse reparatur, æque ac lychni et tedæ, omnino confitendum, v. 25.

Ibid. *Arripuisse*] Arripere, assumere non datum aut concessum ab altero. Tullius, lib. I. de Nat. Deor. *Arripere mihi videmini, quasi vestro jure, rem nullo modo probabilem.*

258. *Alid auget*] Alii, *alit, auget.*

261. *Limatur*] *Libatur*, melius.

- 265 Undique declarat: sed primum quicquid Aquai
 Tollitur, in summaque fit, ut nihil Humor abundet,
 Partim quod validi verrentes æquora venti
 Deminuunt, radiisque retexens ætherius Sol;
 Partim quod subter per terras diditur omneis;
 270 Percolatur enim virus, retroque remanat
 Materies Humoris, et ad caput amnibus omnis
 Convenit; inde super terras fluit agmine dulci,
 Qua via secta semel liquido pede detulit undas.
 Aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto
 275 Innumerabiliter privas mutatur in horas.
 Semper enim quodcunque fluit de rebus, id omne
 Aëris in magnum fertur mare: qui nisi contra
 Corpora retribuatur rebus, recreetque fluentis,
 Omnia jam resoluta forent, et in Aëra versa:
 280 Haud igitur cessat gigni de rebus, et in res
 Recidere assidue, quoniam fluere omnia constat.
 Largus item liquidi fons luminis, ætherius Sol
 Inrigat assidue cœlum candore recenti,
 Suppeditatque novo confestim lumine lumen;
 285 Nam primum quicquid fulgoris disperit eii,
 Quocunque accidit: id licet hinc cognoscere possis,
 Quod simul ac primum nubes succedere Soli
 Cœpere, et radios inter quasi rumpere lucis,
 Extemplo inferior pars horum disperit omnis,
 290 Terraque inumbratur, qua nimbi cunque feruntur;
 Ut noscas splendore novo res semper egere,
 Et primum jactum fulgoris quemque perire;
 Nec ratione alia res posse in sole videri,
 Perpetuo ni suppeditet lucis caput ipsum.
 295 Quin etiam nocturna tibi, terrestria quæ sunt,
 Lumina, pendentes Lychni, claræque coruscis

265. *Sed primum quicquid*] Quidque, ut sæpe alias, et v. 285. *Nam primum quicquid fulgoris disperit eii.* Item v. 305.

268. *Retexens*] Ἀναλύων, καταλύων; resolvens.

272. *Agmine dulci*] *Agmen* pro actu et ductu quodam ponere non inelegans est. Ut, *Leni fluit agmine Tiberis*; Macrobius, Satur. VI. cap. 4.

281. *Fluere omnia constat*] Supra, lib. IV. v. 228. *Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi.*

283. *Inrigat*] Sol enim *fons luminis*. Vid. v. 661. et lib. IV. v. 376.

287. *Succedere Soli*] Virgilius, Geor. III. *Aut tecto assuetus coluber succedere, et umbræ.* Idem, lib. IV. *Atque alto succedere cœlo.*

Fulguribus, pingues multa caligine Tedæ,
 Consimili properant ratione, ardore ministro,
 Suppeditare novum lumen, tremere ignibus instant;
 300 Instant, nec loca lux inter quasi rupta relinquit:
 Usqueadeo properanter ab omnibus ignibus ejus
 Exitium celeri toleratur origine flammæ.
 Sic igitur, Solem, Lunam, Stellasque putandum
 Ex alio, atque alio lucem jactare subortu,
 305 Et primum quicquid flammæ perdere semper:
 Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.

Denique non Lapides quoque vinci cernis ab ævo?
 Non altas Turreis ruere, et putrescere Saxa?
 Non delubra Deûm, Simulacraque fessa fatisci?
 310 Nec sanctum numen fati protollere fineis
 Posse, neque adversus naturæ fœdera niti?
 Denique non Monumenta virûm dilapsa videmus
 Cedere proporro, subitoque senescere casu?
 Non ruere avolsos Silices a montibus altis,
 315 Nec validas ævi vireis perferre, patique
 Finiti? neque enim caderent avolsa repente,
 Ex infinito quæ tempore pertolerassent
 Omnia tormenta ætatis privata fragore.

Denique jam tuere Hoc circum, supraque, quod omnem
 320 Continet amplexu terram; quod procreat ex se
 Omnia (quod quidam memorant) recipitque peremta:
 Totum nativum mortali corpore constat.

299. *Tremere ignibus*] Tremulos radios spargunt lychni, et tedæ.

307. *Denique non Lapides, etc.*] Superiora argumenta confirmat, v. 12. Quæ solidissima videmus, sentiunt vires temporis, et putrescunt. Turres, templa, Deorum simulachra (nec illa Numen ipsum sustentare potest) quis non videt quotidie labantia? saxa denique, quæ integra vidimus brevi tempore labefacta sunt, et montibus avulsa cadunt. Quis autem dicat illa ab æterno extitisse, quæ temporis finiti vires perferre nequeant?

309. *Fessa fatisci*] Faber, *fissa fatisci*.

310. *Protollere fineis*] Proferre. Plautus, *Neque viri vitam sinet in crastinum protolli*.

313. *Cedere proporro, etc.*] Gifanius, *Querere pro porro* sibi cunque *senescere* credas. Id est, ut credas ea aliquando sibi querere senectutem: sed melior vulgata lectio. Faber autem rejicit, *Denique non monumenta, etc.* et legit, *Omniaque ut porro, subitoque senescere* credas, *Non ruere avulsos, etc.* Sed huic etiam conjecturæ vulgatam lectionem libenter præferam.

319. *Denique jam tuere, etc.*] Ver. 6. illos refutat, qui omnia e cœlo oriri, et in cœlum iterum resolvi sentiunt, et tamen cœlum ipsum immortale et æternum asserunt; nam quod in alias res vertitur, et quod ex iis rebus solutis reparatur et reficitur, id nativum prorsus et mortale.

Nam quodcunque alias ex se res auget, alitque,
Deminui debet, recreari cum recipit res.

325 Præterea, si nulla fuit genitalis origo
Terraï et Cœli, semperque æterna fuere;
Cur supera bellum Thebanum, et funera Trojæ,
Non alias alii quoque res cecinere Poëtæ?
Quo tot facta virûm toties cecidere? nec usquam
330 Æternis famæ monumentis insita florent?

Verum (ut opinor) habet novitatem Summa, recensque
Natura 'st Mundi, neque pridem exordia cepit.
Quare etiam quædam nunc Artes expoliuntur,
Nunc etiam augescunt; nunc addita Navigiis sunt
335 Multa: modo Organici melicos peperere sonores.
Denique Natura hæc rerum, Ratioque reperta 'st
Nuper, et hanc Primus cum primis Ipse repertus
Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces.

Quod si forte fuisse antehac eadem omnia credis;
340 Sed periisse hominum torrenti sæcla vapore,
Aut cecidisse urbeis magno vexamine Mundi,
Aut ex imbribus assiduis exîsse rapaceis
Per terras Amneis, atque oppida cooperuisse:

325. *Præterea, si nulla fuit, etc.*] Mundi novitas, v. 14. probatur, tum ex eo, quod historiæ omnium antiquissimæ Thebano aut Trojano bello superiores non sint, ut esse deberent, si mundus foret, non dico æternus, sed multo vetustior; tum ex eo quod artes omnes recens adinventas habemus, siquidem autores omnium memorantur; cum, si mundus nunquam cœpisset, deberent artes, ac potissimum vitæ utiles semper extitisse. Macrobius in Somn. Scip. lib. II. cap. 10. *Quis non hinc existimet mundum quandoque cœpisse, nec longam retro hujus ætatem, cum abhinc ultra duo retro annorum millia de excellenti rerum gestarum memoria ne Græca quidem extet historia. Nam supra Ninum, a quo Semiramis secundum quosdam creditur procreata, nihil præclarum in libros relatum est. Si enim ab initio, imo ante initium fuit mundus, ut Philosophi volunt, cur per innumerabilium seriem seculorum non fuerat cultus, quo nunc utimur, inventus? Non literarum usus, quo solo memoriæ fulcitur æternitas? Cur denique multarum rerum experientia ad aliquas gentes re-*

centi ætate pervenit? Ut ecce Galli vitem, vel cultum oleæ Roma jam adolescente didicerunt; aliæ vero gentes adhuc multa nesciunt, quæ nobis inventa placuerunt. Hæc omnia videntur æternitati rerum repugnare, dum opinari nos faciunt certo mundi principio singula quæque cœpisse.

336. *Natura hæc rerum*] Physicam intelligit: plane eadem ratione Horatius, qui interdum audacior est, de Pythagora dixit, *Naturæ non sordidus autor*: Faber.

339. *Quod si forte, etc.*] His argumentis nonnulli Philosophi hoc modo respondent; Olim artes istæ viguerunt, quæ nunc florent, sed aliquando ignis, aliquando aqua delevit, vel terræ motus hausit humanum genus: inde jam novæ videntur nobis et recentes. Hoc responsum retorquet Poëta, v. 13. Nam orbem aliquando ignibus perustum, aliquando aquis obrutum, aut terræ motibus diruptum nemo sanus æternum dixerit: ideo enim hominem dicimus mortalem, quoniam illis morbis tentatur, qui in alios vehementius incidentes eos abstulerunt.

- Tanto quippe magis victus fateare necesse 'st,
 345 Exitium quoque Terrai, Coelique futurum.
 Nam cum res tantis morbis tantisque periclis
 Tentarentur, ibi si tristior incubuisset
 Causa; darent late cladem, magnasque ruinas:
 Nec ratione alia mortales esse videmur
 350 Inter nos, nisi quod morbis ægriscimus isdem,
 Atque illi, quos a vita natura removet.
 Præterea, quæcunque manent æterna, necesse 'st,
 Aut quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
 Nec penetrare pati sibi quicquam, quod queat arctas
 355 Dissociare intus parteis, ut Materiai
 Corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante:
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
 Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane 'st,
 Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
 360 Aut etiam, quia nulla loci sit copia circum,
 Quo quasi res possunt discedere, dissolvique;
 Sicut summarum Summa 'st æterna, neque extra
 Quis locus est, quo dissiliant; neque corpora sunt, quæ
 Possint incidere, et valida dissolvere plaga.
 365 At neque (uti docui) solido cum corpore Mundi
 Natura 'st, quoniam admistum 'st in rebus Inane:
 Nec tamen est ut Inane: neque autem Corpora desunt,
 Ex Infinito quæ possint forte coorta
 Proruere hanc rerum violento turbine Summam,
 370 Aut aliam quamvis cladem importare pericli:
 Nec porro natura loci, spatiumque profundi
 Deficit, exspergi quo possint moenia Mundi,
 Aut alia quavis possint vi pulsa perire.
 Haud igitur lethi præclusa 'st janua Cœlo,
 375 Nec Soli, Terræque, nec altis Æquoris undis:
 Sed patet immani, et vasto respectat hiatu.
 Quare etiam Nativa necessum 'st confiteare

352. *Præterea, quæcunque, etc.*] Nihil æternum aut immortale agnoscit Epicurus, præter corpora perfecte solida, inane, et τὸ πᾶν, Universum: at mundus non est corpus perfecte solidum, nec inane, neque, cum infiniti sint

mundi, hæc compages potest dici Universum, v. 24: vid. lib. III. v. 807.

377. *Quare etiam Nativa, etc.*] Ex eo quod finem habiturus est mundus, concludit, v. 4. initium habuisse: nam quod aliquando peribit, olim periisset.

- Hæc eadem : neque enim, mortali corpore quæ sunt,
 Ex infinito jam tempore adhuc potuissent
 380 Immensi validas ævi contemnere vireis.
- Denique tantopere inter se cum maxima Mundi
 Pugnent membra, pio nequaquam concita bello ;
 Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
 Posse dari finem ? vel cum Sol, et Vapor omnis
 385 Omnibus epotis humoribus exsuperârint,
 Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur,
 Tantum suppeditant Amnes, ultroque minantur
 Omnia diluviare ex alto gurgite ponti ;
 Nequicquam : Quoniam verrentes æquora venti
 390 Deminuunt, radiisque retexens ætherius Sol ;
 Et siccare prius confidunt omnia posse,
 Quam liquor incepti possit contingere finem.
 Tantum spirantes æquo certamine bellum
 Magnis de rebus inter se cernere certant :
- 395 Cum semel in terra fuerit superantior Ignis,
 Et semel (ut fama 'st) Humor regnârit in arvis.
 Ignis enim superavit, et ambens multa perussit,
 Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum
 Æthere raptavit toto, terrasque per omneis.
- 400 At pater Omnipotens ira tum percitus acri
 Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu
 Deturbavit equis in terram ; Solque cadenti
 Obvius æternam suscepit lampada mundi ;
 Disjectosque redegit equos, junxitque trementeis :
- 405 Inde suum per iter recreavit cuncta gubernans.
 Scilicet, ut veteres Graiûm cecinere Poëtæ ;
 Quod procul a vera 'st animi ratione repulsum :

381. *Denique tantopere, etc.*] Aliud demum argumentum deducit, v. 36. a pugna continua (elementorum) præcipuarum mundi partium. Cum enim ignis cum aqua committatur, et modo incendia, modo eluviones superent, quidni tandem cum totius mundi ruina hæc concertatio terminetur ? Quod vero magna incendia et diluvia contigerint, de Phaëthonte et Deucalione fabulæ demonstrant, nam igne vastata, et aquis obruta erat terra ; licet Poëtæ inepte

finxerunt incendium istud et diluvium interventu Deorum erupisse, et cessasse.

382. *Pio nequaquam*] Impio, quia bellum hoc est civile et intestinum.

388. *Diluviare*] Diluvio obruere.

396. *Regnârit*] *Superârît*, et versu 399. *terrasque perussit*, Gassendus.

397. *Ambens*] Ambedens ab *ambedo* ; sic *ambesse* pro *ambedere*. Alii, *ambiens*.

407. *A vera 'st animi*] Melius, *vera nimis est*.

Ignis enim superare potest, ubi Materiai
 Ex infinito sunt corpora plura coorta ;
 410 Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ,
 Aut pereunt res exustæ torrentibus auris.
 Humor item quondam cœpit superare coortus,
 Ut fama 'st hominum, multas quando obruit urbeis ;
 Inde ubi vis aliqua ratione aversa recessit,
 415 Ex Infinito fuerat quæcunque coorta,
 Constiterunt Imbres, et Flumina vim minuerunt.
 Sed quibus ille modis conjectus Materiai
 Fundârit Cœlum ac Terram, Pontique profunda,
 Solisque et Lunæ cursus, ex ordine ponam.
 420 Nam certe neque consilio Primordia rerum
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locârunt ;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :
 Sed quia multa modis multis Primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 425 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quæcunque inter se possent congressa creare ;
 Propterea fit, uti magnum volgata per ævum
 Omnigenos coetus, et motus experiundo,
 430 Tandem ea convenient, quæ ut convenêre repente
 Magnarum rerum fiant exordia sæpe,
 Terrai, Maris, et Cœli, generisque Animantum.
 Hic neque tum Solis rota cerni lumine largo

413. *Ut fama 'st hominum, etc.*] Gifanius, *Ut fama est hominum* multos quando obruit *undis*. Vossius, *hominum multas*, id est crimina hominum, sive impios homines: at quid hic loci Lucretius cum criminibus hominum? profecto Epicureus nunquam credidit istas aquas ad eluenda hominum peccata fuisse terrarum orbi immissas.

417. *Sed quibus ille modis, etc.*] Nativi hujus mundi exordium explicaturus, Deos, omnemque Providentiam longe removet; et totum opus materiæ permittit, v. 16. Inde *Chaos*, rudis et indigesta particularum congeries, quæ huc et illuc agitatæ, tandem pares cum paribus convenerunt, inde mare, cœlum, terra, sol, sidera, et quæcunque hic mundus continet, v. 17. Plutarchus ex

Epicuro, de Placit. Phil. lib. I. cap. 4. Ὁ τοίνυν κόσμος συνέστηκε περικεκλασμένῳ σχήματι ἐσχηματισμένος τὸν τρόπον τοῦτον, τῶν Ἀτόμων σωμάτων, ἀπρονοήτων, καὶ τυχαίαν ἐχόντων κίνησιν, συνεχῶς τε, καὶ τάχιστα κινουμένων, εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ σώματα συνηθροίσθη, καὶ διὰ τοῦτο ποικιλίαν ἔχοντα καὶ σχημάτων, καὶ μεγεθῶν.

419. *Solisque et Lunæ*] Alii, *solis, luna*.

430. *Tandem ea convenient, quæ ut convenêre repente*] Alii, *tandem conveniunt ea quæ conjuncta, etc.* et melius. In sequenti versu pro *sæpe* Faber legit *nempe*; ut et lib. II. v. 1060. At profecto vox *repente* modum tantum conjunctionis exprimit, ideoque illa, quam jactat Faber, emendatio nulla est. Vid. lib. II. v. 1060.

Altivolans poterat, neque magni Sidera mundi,
 435 Nec Mare, nec Cœlum, nec denique Terra, neque Aër,
 Nec similis nostris rebus res ulla videri:
 Sed nova tempestas quædam, molesque coorta.
 Diffugere inde loci partes cœpere, paresque
 Cum paribus jungi res, et discludere Mundum,
 440 Membraque dividere, et magnas disponere parteis
 Omnigenis e Principiis, discordia quorum
 Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,
 Concursus, Motus turbabat, prælia miscens,
 Propter dissimileis formas variasque figuras;
 445 Quod non omnia sic poterant conjuncta manere,
 Nec motus inter sese dare convenienteis:
 Hoc est a Terris altum secernere Cœlum,
 Et seorsum Mare uti secreto humore pateret,
 Seorsus item puri, secretique ætheris Ignes.
 450 Quippe etenim primum Terrai corpora quæque,

438. *Inde loci*] Id est, *postea*. Infra, v. 740. *Inde loci sequitur calor*. Et v. 789. *Inde loci mortalia sæcla creavit*.

439. *Discludere*] Discernere, distinguere, etc. At *disclusis* et *discludere*, lib. III. v. 172. et lib. VI. v. 239. *diruptis* sonat, et *perrumpere*. Macrobius, Sat. lib. VI. cap. 2. his comparat illa Virgilii in Sileno, *Namque canebat uti magnum per inane coacta Semina terrarumque, animæque, marisque fuissent, Et liquidi simul ignis; ut his exordia primis Omnia, et ipse tener mundi concreverit orbis: Tum durare solum, et discludere Nerea ponto Cœperit, etc.*

447. *Hoc est a Terris*] Explicatio illarum vocum, *dare motus convenientes*, id est, inquit, separare cœlum a terra, etc. *Faber*. Alia vero, quam posui, interpretatio non est inepta, et *cœlum* recte aërem interpretor.

450. *Quippe etenim*] Cum rudis et indigesta corpusculorum congeries in ordinem redigatur per motum, omnisque motus a gravitate oriatur, recte inquit poëta quid atomi gravissimæ agunt: existimavit autem Epicurus coacervatas confusasque atomos irrequieto et ingenito suo motu ita sese convolvisse, revolvisse, susque deque exagitasse, ut postremo crassiores omnes versus medium confluerint, et tenuiores extrusione facta a crassioribus versus circumferentiam

avolârint. Porro ex crassioribus quidem illis conflatum fuisse terræ corpus, quod semina aquæ in se contineret, ut quæ non potuissent perinde avolare cum cæteris: at e cæteris, quod varii in ipsis tenuitatis gradus forent, quasdam restitisse non longe a terra, constituisse aërem, reliquas altius emersisse, et constituisse ætherem, et extrusa simul corpuscula ignea coiisse in eas moles, quæ in illo adhuc collucent, et appellantur sidera. Corpora denique illa minora rotunda, lævia fuisse, ad eum motum in circumferentiam per elisionem, seu expressionem a crassioribus factam sic determinata, ut cum ex massa tamen non exirent viis parallelis, neque juxtim inciderent, idcirco in ipso progressu si varie occurrerint, impetumque acceptum mutuo refringerint, quo usque impetu denique cessante, quæ promotiores, sive a medio remotiores extiterunt, effectæ sunt sibi invicem implicitæ, seseque mutuo continentes, comprimentes, atque idcirco speciem quandam mœniorum mundi creantes; et quæ deinceps eo appulerunt, ita sunt ab illis reflexæ, ut ab aliis subinde occurrentibus tota illa ætherea atque cœlestis regio fuerit exinde concinnata. Licebit id forte intelligere ea comparatione, qua Lucretius rem explicat, dum id potuisse fieri ostendit, ut quando

Propterea quod erant gravia, et perplexa, coibant,
 In medioque imas capiebant omnia sedes :
 Quæ quanto magis inter se perplexa coibant,
 Tam magis expressere ea, quæ Mare, Sidera, Solem,
 455 Lunamque efficerent, et magni mœnia Mundi.
 Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
 Seminibus, multoque minoribu' sunt Elementis,
 Quam Tellus : ideo per rara foramina terræ
 Partibus erumpens primus se sustulit Æther
 460 Signifer, et multos secum levis abstulit Igneis :
 Non alia longe ratione, ac sæpe videmus,
 Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
 Matutina rubent radiati lumina Solis,
 Exhalantque Lacus nebulam, Fluviique perennes ;
 465 Ipsa quoque interdum Tellus fumare videtur :
 Omnia quæ sursum cum conciliantur in alto,
 Corpore concreto subtexunt nubila Coelum :
 Sic igitur tum se levis, ac diffusilis Æther
 Corpore concreto circumdatus undique sepsit,
 470 Et late diffusus in omneis undique parteis,
 Omnia sic avido complexu cætera sepsit.
 Hunc exordia sunt Solis Lunæque secuta ;
 Inter utrosque globi quorum vertuntur in auris :
 Quæ neque Terra sibi adscivit, neque maximus Æther ;
 475 Quod nec tam fuerint gravia, ut depressa sederent,
 Nec levia, ut possent per summas labier oras :
 Et tamen inter utrosque ita sunt, ut corpora viva
 Versent, et partes ut Mundi totius extent.

vapores et halitus ex aqua terraque prodeuntes, et sublime elati ita sursum addensantur, concrescuntque in nubila, ut illic fiat quasi laquear, sub quo aer qui restat nobis spectabilis contineatur. Hæc, v. 21. vid. etiam Plutarchum, cap. 4. lib. I. de Placit. Phil.

452. *In medioque imas*] Turnebus, *in medio, atque imas*.

460. *Signifer*] Alii, *Ignifer*.

465. *Ipsa quoque*] Alii, *Ipsaque ut*.

472. *Hunc exordia, etc.*] Ita terram totius mundi fundamentum, ita ætherem, mundi mœnia (cæteros planetas negligit) constituit, solem autem lunamque mediæ inter ætherem et aërem

naturæ, quorum nempé principia erant aëriis, leviora, graviora ætheriis, in ipsis ætheris aërisque confiniis collocat, ubi perpetuo, ut pulmones et corda in animalibus, moventur, v. 9.

473. *Inter utrosque globi*] Hunc versum delet Lambinus, parenthesi includit Gifanius. Faber legit *astrorumque, globi*; quam emendationem excute, et nulla videbitur. Astrorum enim ortum, v. 460. docuit, *Se sustulit Æther Signifer, et multos secum levis abstulit igneis*. Deinde, v. 477. in quo *corpora bina non viva* legendum, totam istam de astris fabulam evertit. Dele igitur versum, qui e v. 477. natus videatur.

Quod genus in nobis quædam licet in statione
 480 Membra manere, tamen cum sint ea, quæ moveantur.

His igitur rebus retractis, Terra repente,
 Maxima, qua nunc se Ponti plaga cærule tendit,
 Succidit, et salso suffudit gurgite fossas :
 Inque dies quanto circum magis Ætheris æstus,
 485 Et radii Solis cogeant undique Terram,
 Verberibus crebris extrema ad limina apertam,
 In medio ut propulsa suo condensa coiret :
 Tam magis expressus salsus de corpore Sudor
 Augebat Mare manando, camposque natanteis ;
 490 Et tanto magis illa foras elapsa volabant
 Corpora multa Vaporis, et Aëris, altaque Coeli
 Densebant procul a terris fulgentia templa :
 Sidebant Campi, crescebant Montibus altis
 Ascensus : neque enim poterant subsidere Saxa,
 495 Nec pariter tantundem omnes succumbere partes.
 Sic igitur Terræ concreto corpore pondus
 Constitit, atque omnis Mundi quasi Limus in imum
 Confluxit gravis, et subsedit funditus, ut Fæx.

Inde Mare, inde Aër, inde Æther ignifer ipse.
 500 Corporibus liquidis sunt omnia pura relictæ ;
 Et leviora aliis alia : et liquidissimus Æther,
 Atque levissimus Aërias super influit auras ;
 Nec liquidum corpus turbantibus Aëris auris
 Commiscet : sinit hæc violentis omnia verti
 505 Turbinibus ; sinit incertis turbare procellis :

481. *His igitur rebus, etc.*] Sed opus nondum perfectum est, nullibi enim, aqua, aër, ignis: fæculenta igitur ista congeries, quæ in imum confluxit, solis radiis ætherisque æstu ex omni parte pressa se contraxit; inde mare tanquam sudor emanavit, leviores autem particulae altius evectæ elementum ignis et aëris constituerunt: cum vero hujus congeriei particulae quædam duræ magis essent rigidæque, omnes non pariter subsidebant; inde cava loca mari recipiendo idonea, inde etiam fluviorum alvei, inde denique plani campi, et montium altitudo, v. 18.

483. *Salso suffudit gurgite fossas*] *Subtus perfudit, et complevit*, Lambinus;

alii legunt *suffodit*: nam Plutarchus ex Epicuro, καθ' αὐτὸ τὸ ὕδωρ ἐπιστὰν ἐκοίλανε τοὺς ὑποκειμένους τόπους.

499. *Inde Mare, inde Aër, etc.*] Motus astrorum ut rectius explicet, v. 11. præmittit, quibus docet ætherem levissimum et liquidissimum super inconstantem et turbulentum aërem evectum, procellarum omnium esse expertem, et constanti æquabilique motu fluere, neque enim iste motus ætheris incredibilis, cum perennis neque unquam recurrens sit Ponti Euxini in Propontidem fluxus.

500. *Omnia pura*] Terra enim limus et fæx totius mundi penitus subsedit.

505. *Turbare*] Παθητικῶς. Faber.

Ipsē suos Igneis certo fert impete labens.

Nam modice fluere, atque uno posse Æthera nisu,
Significat Ponti Mare, certo quod fluit æstu,
Unum labendi conservans usque tenorem.

- 510 Motibus Astrorum nunc quæ sit causa, canamus.
Principio, magnus Cœli si vertitur orbis :
Ex utraque Polum parti premere Aëra nobis
Dicendum 'st, extraque tenere, et claudere utrinque;
Inde Alium supera fluere, atque intendere eodem,
515 Quo volvenda micant æterni Sidera mundi :
Ast Alium subter, contra qui subvehat Orbem ;
Ut fluvios versare Rotas, atque Haustra videmus.

Est etiam quoque uti possit Cœlum omne manere
In statione, tamen cum lucida signa ferantur :

- 520 Sive quod inclusi rapidi sunt Ætheris æstus,
Quærentesque viam circumversantur, et Ignes
Passim per Cœli volvunt se immania templa :
Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus Aër
Versat agens igneis ; sive Ipsi serpere possunt,
525 Quo cujusque cibus vocat, atque invitat eunteis,
Flammea per cœlum pascenteis corpora passim.
Nam quid in hoc Mundo sit eorum, ponere certum
Difficile 'st : sed quid possit, fiatque per Omne
In variis Mundis varia ratione creatis,

508. *Ponti Mare*] Ita recte Lambinus, qui aliquando scripsit, *tantum mare*. Non autem fluxus refluxusque oceani, quod ridicule Fayus existimavit (unde enim iste oceani motus similis sit *uni ætheris nisu*?) sed Maris Euxini cursus intelligendus est. *Ponto*, Gifanius, id est, *in Ponto*, absurde; sed *Ponto* in libris invenit: ita vero, quasi *Ponto* vel *Pontoû* pro *Ponti* codices nunquam exhiberent.

510. *Motibus Astrorum, etc.*] Physicorum munere se probe fungi existimant Epicurei, si possibiles quasdam motuum coelestium causas assignent: id jam agit Lucretius, v. 25. Nam si totum cœlum moveatur, tum potest esse aër duplex, alter qui superne premat, cœlumque in occasum urgeat, alter qui inferne quasi subtervehat: si quiescat orbis, tum rapidæ quædam ætheris particulæ exitum in inane spatium quærentes, nec valida mundi mœnia per-

fringere valentes, circumversantur, et secum astra rapiunt; vel aër aliquis externus irruiet et versat; vel tandem ipsa prorepunt astra, prout corporibus igni suo alendo idoneis per cœlum ducuntur.

513. *Extraque tenere*] Alii, et utraque tenere.

515. *Æterni*] Cœlum Epicurus non dixerit *æternum*. Faber autem legit *alterni*; mundum vero seu cœlum *alternum* dixit, quod *alternis* dierum noctiumque vicibus modo sol modo stellæ prodeant, et cœlum vertatur.

517. *Haustra*] Rotarum cadi, ab hauriendo; Nonius.

522. *Volvunt se*] Istud *se* delendum.

Ibid. *Immania templa*] Virgilius, *Posuitque immania templa*. Alii tamen *inania*.

526. *Pascenteis corpora flammea*] Ut lib. II. Depascimus aurea dicta. Alii autem, *pascentes corpora sua flammea*.

- 530 Id doceo ; plureisque sequor disponere causas
 Motibus astrorum, quæ possint esse per Omne.
 E quibus una tamen sit et hæc quoque causa necesse 'st,
 Quæ vegeat motum signis : sed quæ sit earum
 Præcipere, haud quaquam 'st pedetentim progredientis.
- 535 Terraque ut in media Mundi regione quiescat,
 Evanescere paulatim, et decrescere pondus
 Convenit : atque aliam naturam subter habere
 Ex ineunte ævo conjunctam, atque uniter aptam
 Partibus Aëriis Mundi, quibus insita sedit.
- 540 Propterea non est oneri, neque deprimit auras ;
 Et sua cuique Homini nullo sunt pondere Membra :
 Nec Caput est oneri Collo, nec denique totum
 Corporis in Pedibus pondus sentimus inesse.
 At quæcunque foris veniunt, impôstaque nobis
- 545 Pondera sunt, lædunt permulto sæpe minora :
 Usqueadeo magni refert, cui quæ adjaceat res.
 Sic igitur Tellus non est aliena repente
 Adlata, atque auris aliunde objecta alienis :
 Sed pariter prima concepta ab origine Mundi ;
- 550 Certaue pars ejus, quasi nobis Membra, videtur.
 Præterea grandi tonitru concussa repente
 Terra, supra se quæ sunt, concutit omnia motu :
 Quod facere haud ulla posset ratione, nisi esset
 Partibus aëriis mundi, cœloque revincta :

533. *Quæ vegeat motum signis*] Alii, *Quæ vegeat motu in signis*. *Veget* autem *vegetat*, erigit, excitat. Ennius. *Æquora salsa veges ingentibus ventis*.

535. *Terraque ut in media, etc.*] Merito autem aliquis inquirat, cum telluris grave pondus toties memorat Lucretius, cur in medio aëre quiescat, cur non perrumpat et in infinitum inane præceps descendat. Respondet Poëta, v. 16. quod quamvis telluri aër solus circumfusus esse contingat, quia tamen tam aër quam terra cognatione vincla tenentur, ejusdemque totius partes ab ipsa sui origine sunt, ideo aëri terra non est oneri, sed quasi omni gravitate compressioneque deposita illi insidet. Secus autem foret si terra hæc ex alio mundo adveheretur, sic enim suo pondere aërem istum premeret; quemadmodum

minimum pondus nostris corporibus sentitur si extrinsecus apponatur, cum tamen nec caput, nec cætera membra sibi mutuo sint gravia, quod sibi mutuo congenæ sint, communique jure vinciantur. Epicurus ad Herodotum dixit, τὴν γῆν τῷ Ἀερί ἐποχεῖσθαι ὡς συγγενῇ. Hanc vero telluris cum aëre connexionem probat, v. 6. quia fulmine, quod violentos in aëre motus excitat, concussa tremit. Deinde, ne quis miretur aërem, qui sit res adeo tenuis, sustinere molem tantopere crassam, subjungit, v. 8. tenuissimam rem, animam viz. nostram, sustinere corpus ponderosum, imo saltu in altum tollere valere.

539. *Insita sedit*] Optime Lambinus, sed non ita Gifanius, qui, *vivit*.

546. *Cui quæ adjaceat res*] Gifanius, *quid quæ adjaceat res*.

- 555 Nam communibus inter se radicibus hærent
 Ex ineunte ævo conjuncta, atque uniter apta.
 Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
 Sustineat corpus tenuissima vis Animæ,
 Propterea quia tam conjuncta, atque uniter apta 'st ?
- 560 Denique jam saltu pernici tollere Corpus
 Quis potis est, nisi vis Animæ, quæ membra gubernat ?
 Jamne vides quantum tenuis natura valere
 Possit, ubi est conjuncta gravi cum corpore, ut Aër
 Conjunctus terris, et nobis est Animi vis ?
- 565 Nec nimio Solis major rota, nec minor ardor
 Esse potest, nostris quam sensibus esse videtur.
 Nam quibus e spatiis cunque Ignes lumina possunt
 Adjicere, et calidum membris adflare vaporem,
 Illa ipsa intervalla nihil de corpore limant
- 570 Flammæ, nihilo ad speciem 'st contractior Ignis.
 Proinde calor quoniam Solis, lumenque profusum
 Perveniant nostros ad sensus, et loca tingunt :
 Forma quoque hinc Solis debet filumque videri,
 Nil adeo ut possis plus, aut minus addere vere.
- 575 Lunaque sive notho fertur loca lumine lustrans,
 Sive suam proprio jactat de corpore lucem,

561. *Quis potis est*] Ita scripserunt scioli, quia dubitaverunt an dici latine possit, *nullum animal potis est efficere*. Idque eo accidit quia Ennium, Plautum, Terentium, alios non legerant, quin nec Lucretii latinitatem unquam observârunt; ipse enim alicubi; *Conjunctum est id, quod nunquam sine perniciali Discidio potis est sejungi*—in lib. IV. *Tenue locis quia non potis est adfigere adhæsum*. Lib. V. *Corpus non potis est cerni*—ideo lege, *Quid potis est*. Faber.

565. *Nec nimio Solis major rota, etc.*] De magnitudine solis et siderum Epicurus in epistola ad Pythoclem; *Magnitudo solis, et reliquorum siderum, quod ad nos quidem attinet tanta est, quanta et apparet; quod ad ipsam vero rem spectat, aut paullo major, aut paullo minor, aut præcise tanta, quanta videtur est, ut oculi aut nihil aut non multum mentiantur*. Idem asserit Poëta, v. 10. argumentum a sensu desumens: donec lumen calorque ignis a nobis sentiantur, dum ab

igne recedimus, ignis nihilo contractior apparet, quam dum prope sumus. At lumen caloremque solis sentimus, ideo eadem est illius quæ apparet magnitudo. Deinde, v. 10. de luna addit, nos extremam illius oram, ac summam faciem distincte cernere; at confuse cerneretur, si tam longe distaret ut aliquid illius magnitudinis longinquitate detereretur. Demum, v. 7. de sideribus subjungit, ea non multo minora neque multo majora esse, vel tanta esse quanta videantur, quia ista varietate exhibentur et ignes qui apud nos ex intervallo interdum noctuque spectantur. Hæc ipse Epicurus ad Pythoclem.

569. *Illam ipsam intervalla*] *Nil visus intervalla*. Gifanius.

572. *Et loca tingunt*] Alii, *et loca fulgent*. Et versu sequenti *filumque* Lambinus: vid. v. 581. dum vulg. *sublime*; et Gifanius, *illimque*, id est, *illincque*. Frustra. *Sublime* autem ferri potest, cum versu 584. legimus, *Tanta hinc videatur in alto*.

- Quicquid id est, nihilo fertur maiore figura,
 Quam, nostris oculis quam cernimus, esse videtur.
 Nam prius omnia, quæ longe remmota tuemur
 580 Aëra per multum specie confusa videntur,
 Quam minimum filum: quapropter Luna necesse 'st,
 Quandoquidem claram speciem, certamque figuram
 Præbet, ut est oris extremis cunque notata,
 Quanta hæc cunque fuat, tanta hinc videatur in alto.
 585 Postremo, quoscunque vides hinc ætheris Igneis,
 (Quandoquidem, quoscunque in terris cernimus igneis,
 Dum tremor est clarus, dum cernitur ardor eorum,
 Perparvum quiddam interdum mutare videntur
 Alterutram in partem filum, cum longius absint,)
 590 Scire licet, perquam pauxillo posse minores
 Esse, vel exigua maiores parte, brevique.
 Illud item non est mirandum, qua ratione
 Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen,
 Quod maria, ac terras omneis cœlumque rigando
 595 Compleat, et calido perfundat cuncta vapore.
 Nam licet hinc Mundi patefactum totius unum
 Largifluum fontem scatere, atque erumpere flumen
 Ex omni Mundo, quo sic Elementa vaporis
 Undique conveniunt, et sic conjectus eorum
 600 Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor;
 Nonne vides etiam, quam late parvus aquai
 Prata riget Fons interdum, campisque redundet?
 Est etiam quoque, uti non magno Solis ab igni
 Aëra percipiat calidis fervoribus ardor,
 605 Opportunus ita 'st si forte, et idoneus Aër,
 Ut queat accendi parvis ardoribus ictus;

588. *Mutare videntur*] Palmerius, *mutare videtur*, id est, *mutari filum*. Hac observatione potuimus carere.

592. *Illud item non est, etc.*] Sed tantus ille calor et lumen per universum, quaquā patet, æthera diffusum e tantulo et quasi pedali sole emanare vix posse videatur. Huius difficultati ut satisficiat Lucretius, docet, v. 11. solem concipi posse ut fontem perennem lucis et caloris, quod in ipsum ex toto mundo semina lucis et caloris confluant tanquam in scaturiginem, ita ut non unius solis, sed

totius mundi lumen et calorem sentiamus. Deinde subjungit, v. 10. forte aërem vicinum soli ab illo accendi, multasque igneas particulas nobis quidem inconspicuas circa solem esse, et inde tantus calor, lumenque tam longe et late profusum.

597. *Erumpere flumen*] Alii, *lumen*, fortasse melius. Alias de solis lumine, de quo, v. 593. objectionem instituit, nihil dixisse videatur.

604. *Percipiat*] Sic lib. IV. *Quam quæ percipiunt oculos, visumque lacessunt*.

Quod genus interdum segetes stipulamque videmus
 Accipere ex una scintilla incendia passim :
 Forsitan et rosea Sol alte lampade lucens
 610 Possideat multum cæcis fervoribus ignem
 Circum se, nullo qui sit fulgore notatus,
 Æstiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum.
 Nec ratio Solis simplex, nec certa patescit,
 Quo pacto æstivis e partibus Ægocerotis
 615 Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens
 Canceris ut vertat metas se ad Solstitiales :
 Lunaque mensibus id spatium videatur obire,
 Annua Sol in quo consumit tempora cursu :
 Non, inquam, simplex his rebus reddita causa 'st.
 620 Nam fieri vel cum primis id posse videtur,
 Democriti quod sancta viri sententia ponit ;
 Quanto quæque magis sint terram Sidera propter,
 Tanto posse minus cum cœli turbine ferri.
 Evanescere enim rapidas illius, et acreis
 625 Imminui subter vireis, ideoque relinqui
 Paullatim Solem cum posterioribu' Signis,
 Inferior multo quod sit, quam fervida Signa :
 Et magis hoc Lunam ; et quanto demissior ejus
 Cursus abest procul a Cœlo, terrisque propinquat,
 630 Tanto posse minus cum Signis tendere cursum.
 Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
 Inferior quam Sol, tanto magis omnia Signa
 Hanc adipiscuntur, circum, præterque feruntur :
 Propterea fit, ut Hæc ad Signum quodque reverti

608. *Accipere*] Sic lib. VI. v. 149.
Aridior porro si nubes accipit ignem.
 Gifanius tamen, *accendere*.

613. *Nec ratio Solis, etc.*] Annum
 solis, et menstruum lunæ cursum per
 duodecim signa Zodiaci ut explicet,
 primo, v. 23. proponit sententiam De-
 mocriti, qui docuit inferiora sidera a
 summo cœlo rapi et circumferri, cele-
 rius aut tardius pro rata uniuscujusque
 sideris a summo isto cœlo distantia.
 Sol igitur celerius quam luna, ideoque
 illum rarius quam illam signa assequun-
 tur et prætereunt : neque mirum si luna
 uno mense signa omnia, in quibus duo-

decim terit sol, percurrere videatur.
 Deinde, v. 13. Duos aëres lunæ solique
 inservientes introducit, quorum altero
 a Cancro ad Capricornum detruduntur,
 altero a Capricorno ad Cancrum stato
 tempore subvehuntur : et ne illud incre-
 dibile videatur, jubet nubes spectare
 quas diversi venti in partes diversas
 protrudunt.

615. *Flexus*] Mox vocat *metas* : viz.
 de cursu siderum agens vocibus utitur
 certamini curuli accommodatis.

616. *Canceris*] Ita olim dicebatur,
 nunc *Cancri*. Apud S. Cyprianum,
 p. 234. *veluti Cancere infecta legimus.*

- 635 Mobilius videatur, ad Hanc quia Signa revisunt.
 Fit quoque ut e mundi transversis partibus Aër
 Alternis certo fluere alter tempore possit,
 Qui queat æstivis Solem detrudere Signis
 Brumaleis usque ad flexus, gelidumque rigorem:
 640 Et qui rejiciat gelidis a Frigoris umbris
 Æstiferas usque in parteis, et fervida Signa.
 Et ratione pari Lunam, Stellasque putandum 'st,
 Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
 Aëribus posse alternis a partibus ire.
 645 Nonne vides etiam diversis nubila ventis
 Diversas ire in parteis, inferna supernis?
 Quî minus illa queant per magnos ætheris orbeis
 Æstibus inter se diversis Sidera ferri?
 At Nox obruit ingenti caligine terras,
 650 Aut ubi de longo cursu Sol extima cœli
 Impulit, atque suos efflavit languidus igneis
 Concussos itere, et labefactos aëre multo:
 Aut quia sub terras cursum convertere cogit
 Vis eadem, supera terras quæ pertulit orbem.
 655 Tempore item certo roseam Matuta per oras
 Ætheris Auroram defert, et lumina pandit,
 Aut quia Sol idem sub terras ille revertens
 Anticipat cœlum radiis accendere tentans:
 Aut quia conveniunt ignes, et semina multa

635. *Ad Hanc quia Signa revisunt*] Alii, *recurrunt*. Sed *visere ad*, et *revisere ad*, optimi autores, et ipse Lucretius, lib. II. et lib. VI.

643. *Magnos—annos*] Stellarum periodos, et Saturni, Jovis, Martisque revolutiones respicere videtur.

649. *At Nox obruit*] Diem sequitur nox, quia, v. 6. sol longo cursu languidus, occasurus enim languescere videtur, extinguitur, vel quia eadem vi qua supra terras diurno temporeolvebatur, subter terras nocturno fertur. Epicurus in epistola ad Pythoclem, ortum et occasum solis et lunæ *κατ' ἐμφάνειάν τε ὑπὲρ γῆς, καὶ πάλιν ἐπίκρυψιν*, vel *κατ' ἀναψιν, καὶ κατὰ σβέσιν* posse fieri contendit.

650. *Extima*] Sive *ultima* legas, perinde est.

655. *Tempore item certo, etc.*] Ante Solis exortum splendor quidam, qui aurora dicitur, illustrat cœlos, quoniam sol sub terras ab occasu in ortum revertens, antequam ipse appareat, effundat radios, vel quia dispersa hesterno itinere ignis semina ibi confluunt, et prius quam formârunt aut accenderunt solis globum, debili luce æthera illustrant. Posterio rem causam fabula, quæ apud Pomponium Melam, lib. V. cap. 6. et Diodorum Siculum, lib. XVII. legatur, confirmat; et si constantia illius confluxus cuiquam incredibilis videatur, is consideret non minorem in multis aliis rebus constantiam deprehendi.

Ibid. *Matuta*] Ino, seu Leucothea apud Græcos.

- 660 Confluere ardoris consuerunt tempore certo,
 Quæ faciunt Solis nova semper lumina gigni.
 Quod genus Idæis fama 'st e montibus altis
 Dispersos igneis orienti lumine cerni;
 Inde coire globum quasi in unum, et conficere orbem.
- 665 Nec tamen illud in his rebus mirabile debet
 Esse, quod hæc Ignis tam certo tempore possint
 Semina confluere, et Solis reparare nitorem.
 Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
 Omnibus in rebus: florescunt tempore certo
- 670 Arbusta, et certo dimittunt tempore florem.
 Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
 Tempore, et impubem molli pubescere veste,
 Et pariter mollem malis demittere barbam.
 Fulmina postremo, Nix, Imbres, Nubila, Venti,
- 675 Non nimis incertis fiunt in partibus anni.
 'Namque ubi sic fuerunt causarum exordia prima,
 Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
 Consequa natura 'st jam rerum ex ordine certo.
 Crescere itemque Dies licet, et tabescere Nocteis,

662. *Quod genus Idæis, etc.*] Diodorus Siculus, lib. XVII. p. 491. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συμβαίνει γίνεσθαι περὶ τοῦτο τὸ ὄρος, κατὰ γὰρ τὴν τοῦ Κυνὸς ἐπιτολὴν ἐπ' ἅκρας τῆς κορυφῆς διὰ τὴν νηνεμίαν τοῦ περιέχοντος Ἀέρος ὑπερπετῇ γίνεσθαι τὴν ἅκραν τῆς τῶν ἀνέμων πνοῆς· ὁρᾶσθαι δὲ τὸν ἥλιον ἔτι τῆς νυκτὸς οὐσης ἀνατέλλοντα τὰς ἀκτίνας οὐκ ἐν κυκλοτερεῖ σχήματι τετραμμένον, ἀλλὰ τὴν φλόγα κατὰ πολλοὺς τόπους ἔχοντα διεσπαρμένην, ὥστε δοκεῖν πυρὰ πλείω θιγγάνειν τοῦ τῆς γῆς ὀρίζοντος. Μετ' ὀλίγον δὲ συνάγεται ταῦτα πρὸς ἓν μέγεθος, ἕως ἂν γένηται τρίπλεθρον διάστημα, καὶ τότε τῆς ἡμέρας ἐπιλαβούσης, τὸ φαινόμενον τοῦ ἡλίου μέγεθος πληρωθὲν τὴν τῆς ἡμέρας διάθεσιν κατασκενάζει.

670. *Dimittunt—florem*] Ver. 757. *Solque suos etiam demittere languidus igneis, etc.*

672. *Veste*] Virgilius, *Æneid.* VIII. *Aurea cæsaries illis, atque aurea vestis:* hoc est barba, unde e contra *investes* dicimus *imberbes*: unde est, *Tunc mihi prima genas vestibat flore juventas.* Servius.

675. *Non nimis incertis*] Faber, *Non minus hæc certis.*

676. *Namque ubi sic fuerunt*] Hunc versum delet Faber, et in sequenti legit, *namque uti res mundi, etc.* retineri vero potest iste versus, si legatur, *namque uti sanxerunt.* Sic lib. I. v. 580, 581. *Et quid quæque queant per fœdera Naturæ, Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem extat.* Ita igitur conjicio legendum, nec pudet conjecturæ.

678. *Consequa natura 'st rerum*] E vetusto cod. Gronovius, *Consequiæ quoque rerum sunt ex ordine certo.*

679. *Crescere itemque Dies, etc.*] Dies noctesque anni decursu sic increcere et decrecere, ut prolixitatis ac brevitatibus utriusque vices exquisite per hyemem æstatemque alternentur, res mira semper visa est; id vero fit, quoniam circuitiones solis supra ac infra terram nunc celerius, nunc tardius fiunt, quatenus ipsæ locorum seu viarum, quibus sol incedit, longitudines sunt alternæ, v. 16. In quibus describit Poëta inæqualia arcuum diurnorum nocturnorumque segmenta in positu sphaeræ obliquo, æquatorem tamen ab hac lege

- 680 Et minui Luces, cum sumant augmina Noctes;
 Aut quia Sol idem sub terras, atque superne,
 Imparibus currens anfractibus ætheris oras
 Partit, et in parteis non æquas dividit orbem;
 Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
 685 Ejus in adversa tanto plus parte relatus,
 Donicum ad id signum cœli pervênit, ubi anni
 Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
 Nam medio cursu flatus Aquilonis, et Austri,
 Distinet æquato cœlum discrimine metas,
 690 Propter Signiferi posituram totius orbis;
 Annua Sol in quo contundit tempora serpens,
 Obliquo terras, et cœlum lumine lustrans:
 Ut ratio declarat Eorum, qui loca cœli
 Omnia dispositis signis ornata notârunt.
 695 Aut quia crassior est certis in partibus Aër,
 Sub terris ideo tremulum jubar hæsitat ignis,
 Nec penetrare potest facile atque emergere ad ortus:
 Propterea noctes hiberno tempore longæ
 Cessant, dum veniat radiatum insigne diei.
 700 Aut etiam, quia sic alternis partibus anni
 Tardius et citius consuerunt confluere ignes,
 Qui faciant Solem certa de surgere parte.
 Luna potest Solis radiis percussa nitere,

excipit, qui in quavis etiam obliquitate in duas æquas partes ab horizonte dividitur; ex quo fit ut sol bis in ipso intra annum constitutus, duo ubivis gentium faciat æquinoctia: hinc signum illud in quo nodum æquinoctialem esse dixit intelligendum duplex est, Aries viz. et Libra, in cujus utriusque initio mutua fit signiferi, æquatorisque intersectio. Deinde subjungit, v. 5. id fieri posse, quod certa sunt per ætherem loca, quæ possint a sole ob factam majorem minoremque resistantiam velocius segniusve percurri. Demum, v. 3. quia alternis anni partibus tardius aut citius conveniant isti ignes qui faciunt, vel accendunt solem.

680. *Cum sumant augmina*] Lib. II. *Augmina sumunt.* Augentur.

682. *Anfractibus*] Viis sinuosis et flexuosis.

686, 687. *Anni Nodus*] Propter inter-

sectionem Zodiaci et Æquatoris.

696. *Hæsitat*] Tardius sese expedit; *Faber.*

703. *Luna potest Solis radiis, etc.*] Quod ad lunam attinet, si lucem a sole accipiat, si globosæ sit figuræ, et sub sole cursum suum peragat, tum varium illius multiplicemque vultum recte illi explicant, qui varia solis illustratione prout ad solem accedit, vel recedit a sole, phases lunæ variari existimant, v. 11. Si vero lucem aliunde non accipiat, tum concipi potest aliud corpus opacum quidem, et cassum omni lumine, quod una cum luna fertur, et illius radios avertit, v. 5. Vel intelligere possumus lunæ globum ex dimidia tantum parte lucidum, qui, si circa suum centrum volvatur, varias quas videmus phases exhibebit, v. 9. Quibus hæc omnia displicent, isti habeant lunas quotidie nascentes et intereuntes; id

- Inque dies majus lumen convertere nobis
 705 Ad speciem, quantum Solis secedit ab orbe,
 Donicum eum contra pleno bene lumine fulsit,
 Atque oriens obitus ejus super edita vidit:
 Inde minutatim retro quasi condere lumen
 Debet item, quanto propius jam Solis ad ignem
 710 Labitur ex alia Signorum parte per orbem:
 Ut faciunt, Lunam qui fingunt esse pilai
 Consimilem, cursusque viam sub sole tenere;
 Propterea fit uti videantur dicere verum.
 Est etiam quoque uti proprio cum lumine possit
 715 Volvier, et varias splendoris reddere formas:
 Corpus enim licet esse aliud, quod fertur, et una
 Labitur omnimodis occursans officiensque,
 Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur.
 Versarique potest, globus ut, si forte, pilai
 720 Dimidia ex parti candenti lumine tinctus;
 Versandoque globum varianteis edere formas,
 Donicum eam partem, quaecunque est ignibus aucta,
 Ad speciem vertit nobis, oculosque patenteis:
 Inde minutatim retro contorquet, et aufert
 725 Luciferam partem glomeraminis, atque pilai:
 Ut Babylonica Chaldæum doctrina refutans
 Astrologorum artem contra convincere tendit;
 Proinde quasi fieri nequeat quod pugnat uterque,
 Aut minus hoc illo sit cur amplectier ausis.
 730 Denique, cur nequeat semper nova Luna creari
 Ordine formarum certo, certisque figuris;
 Inque dies privos abolescere quæque creata,

enim certo tempore fieri posse multa alia demonstrant, v. 20.

714. *Est etiam quoque uti*] Hæc dicitur Anaximandri opinio, quæ tamen ab illius sententia maxime distat; nam si forsitan lunam dixerit ἴδιον ἔχειν φῶς, Plut. de Placit. Phil. lib. II. cap. 26. et 28. (ἐφασκέν τε σελήνην ψευδοειδῆ, καὶ ἀπὸ ἡλίου φωτίζεσθαι: Laërtius) aliud tamen corpus quod una feratur, quod omnibus modis occurrat et officiat, ne quidem in somnis vidit. Plutarch. de Pl. Phil. lib. II. cap. 26.

719. *Versarique potest*] Ita docuit

Berosus sub Antiocho Sotere Astronomia clarus.

726. *Ut Babylonica*] Per Babyloniam Chaldæum doctrinam intelligit Chaldæos qui Berosi hypothesin contra *vulgarem astrologiam* tuebantur. *Chaldæi* enim hoc loco sectæ nomen est, non gentis: παρὰ δὲ Βαβυλωνίοις, ἡ Ἀσσυρίοις Χαλδαῖοι, Γυμνοσοφισταὶ παρὰ Ἰνδοῖς: Laërtius. Idem Cicero in] II. de Divinat.

732. *Abolescere*] *Aborisci*, Gifanius, qui tamen fatetur se vocem istam nunquam legisse. Gassendus, *aboriri*.

- Atque alia illius reparari in parte, locoque,
 Difficile 'st ratione docere, et vincere verbis :
 735 Ordine cum videas tam certo multa creari.
 It Ver, et Venus, et Veneris prænuntius ante
 Pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter ;
 Flora quibus Mater præspergens ante viai
 Cuncta coloribus egregiis, et odoribus opplet.
 740 Inde loci sequitur Calor aridus, et comes una
 Pulverulenta Ceres, et Etesia flabra Aquilonum.
 Inde Autumnus adit ; graditur simul Euius Euan :
 Inde aliæ tempestates, ventique sequuntur,
 Altitonans Vulturnus, et Auster fulmine pollens.
 745 Tandem Bruma niveis adfert, pigrumque rigorem
 Reddit, Hyems sequitur, crepitans ac dentibus Algos.
 Quo minus est mirum, si certo tempore Luna
 Gignitur, et certo deletur tempore rursus :
 Cum fieri possint tam certo tempore multa.
 750 Solis item quoque defectus, Lunæque latebras,
 Pluribus e causis fieri tibi posse putandum 'st.
 Nam cur Luna queat Terram secludere Solis
 Lumine, et a terris altum caput obstruere eii,
 Objiciens cæcum radiis ardentibus orbem :
 755 Tempore eodem aliud facere id non posse putetur
 Corpus, quod cassum labatur lumine semper ?
 Solque suos etiam dimittere languidus igneis
 Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
 Cum loca præteriit flammis infesta per auras,
 760 Quæ faciunt igneis interstingui atque perire ?
 Et cur Terra queat Lunam spoliare vicissim
 Lumine, et oppressum Solem super ipsa tenere,

734. *Difficile 'st*] Faber, *Id facile* ; quem sequatur ille qui conjecturam certitudini præfert.

746. *Crepitans ac dentibus Algos*] Vulgatæ lectionis, *accentibus Algi*, non meminisse, nisi eam Fayus, acutus et bellus homo, huic, qua nulla est verior aut venustior, prætulisset.

750. *Solis item quoque, etc.*] Demum fit solis defectus, cum luna aut aliud opacum corpus subjectum soli radios illius excipit, et ab ulteriori ad terram progressu prohibet. Luna item deficit,

cum incidit in umbram terræ, aut alterius alicujus opaci corporis quod e regione solis interpositum interjectumque sit. Aut denique sol et luna, cum loca quædam cœli suis ignibus infesta et inimica percurrant, languent ; et quasi deliquium patiuntur, v. 20.

759. *Flammis infesta*] Ver. 769. *Luminibus propriis inimica*. Lambinus autem, flammis immoderatis oppleta vel occupata, et quodammodo infestata et vexata. Huic vero interpreti ne credas.

762. *Oppressum Solem super ipsa te-*

Menstrua dum rigidas Coni perlabitur umbras :
 Tempore eodem aliud nequeat succurrere Lunæ
 765 Corpus, vel supera Solis perlabier orbem,
 Quod radios interrumpat, lumenque profusum ?
 Et tamen ipsa suo si fulgit Luna nitore,
 Cur nequeat certa mundi languescere parte,
 Dum loca luminibus propriis inimica pererrat ?
 770 Quod superest, quoniam magni per cærule Mundi
 Qua fieri quicquid posset ratione, resolvi :
 Solis uti varios cursus, Lunæque meatus
 Noscere possemus, quæ vis, et causa cieret :
 Quove modo soleant offecto lumine obire,
 775 Et nec opinanteis tenebris obducere terras,
 Cum quasi connivent; et aperto lumine rursum
 Omnia convisunt clara loca candida luce.

Nunc redeo ad Mundi novitatem, et mollia terræ
 Arva, novo foetu quid primum in luminis oras
 780 Tollere, et incertis tentârit credere ventis.
 Principio, genus Herbarum, viridemque nitorem
 Terra dedit circum colleis; camposque per omneis
 Florida fulserunt viridanti prata colore :
 Arboribusque datum 'st variis exinde per auras
 785 Crescendi magnum immissis certamen habenis :
 Ut Pluma atque Pili primum Setæque creantur
 Quadrupedum in membris, et corpore pennipotentum ;

nere] Lambinus, *oppressum sub Solem ipsa, etc.* Sed ridicule facit, qui istud *Super de Luna* intelligit, imo ad *Terram* referri debet, quod ratio, et versus sequentes probant. Ita recte Faber. *Fayus* autem, *retinere Solem absconditum supra seipsam.* *Ædipum* quæras, ego *Davus* sum.

764. *Succurrere*] Succedere in locum Lunæ; *Fayus*: digna *Fayo* sententia. *Succurrere* autem, *subter ire.*

770. *Quod superest, quoniam, etc.*] Explicatis suo more solis, lunæ, et astrorum motibus, a cœlis ad terras, v. 11. descendit, rerum ortum et originem e tellure rerum omnium parente enarraturus.

774. *Offecto*] Obducto et obstructo, et per alicujus corporis interpositionem ad tempus excluso. *Lambinus.*

776. *Cum quasi connivent*] Solem et lunam tanquam duos hujus mundi oculos concipe.

781. *Principio, genus Herbarum, etc.*] Ita, v. 18. ortum rerum e recenti tellure enarrat Lucretius, ut ipsam originem spectasse videatur: nam primum *Herbæ*, deinde *Arbores*, postea *Animalia* minus perfecta, et demum perfectiora. Quippe cum mures, ranas, et ejusmodi animalia sponte nasci hodie, cum totus mundus consenuit, videamus, quid a recenti tellure, et adulto æthere sperare non licet?

785. *Magnum immissis certamen habenis*] Arboribus datum, a Natura viz. ut certatim sine ulla mora, ullove impedimento crescerent; allegoria est ducta ab equis quibus habenæ ab aurigis intercurrendum laxantur. *Lambinus.*

- Sic nova tum Tellus herbas virgultaque primum
 Sustulit: inde loci Mortalia sæcla creavit
 790 Multa modis multis varia ratione coorta:
 Nam neque de Cœlo cecidisse Animalia possunt,
 Nec terrestria de salsis exisse lacunis.
 Linquitur ut merito maternum nomen adepta
 Terra sit, e terra quoniam sunt cuncta creata:
 795 Multaque nunc etiam existunt animalia Terris,
 Imbribus, et calido Solis concreta vapore.
 Quo minus est mirum, si tum sunt plura coorta,
 Et majora nova Tellure, atque Æthere adulto.
 Principio, genus Alituum, variæque Volucres
 800 Ova relinquebant exclusæ tempore verno;
 Folliculos ut nunc teretes æstate Cicadæ
 Linqunt, sponte sua victum, vitamque petentes.
 Tum tibi Terra dedit primum Mortalia sæcla:
 Multus enim Calor, atque Humor superabat in arvis.
 805 Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur,
 Crescebant Uteri terræ radicibus apti;
 Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
 Infantum fugiens humorem, aurasque petissens,
 Convertibat ibi Natura foramina terræ,
 810 Et succum venis cogebat fundere apertis
 Consimilem Lactis; sicut nunc Fœmina quæque
 Cum peperit, dulci repletur Lacte, quod omnis
 Impetus in mammas convertitur ille alimenti.
 Terra cibum Pueris, vestem Vapor, Herba cubile
 815 Præbebat multa et molli lanugine abundans.

799. *Principio, genus Alituum, etc.*] Primum volucres ovis excluduntur, verno quidem tempore, id enim tempus maxime opportunum, sed plumis, pen- nis, iis denique viribus instructæ, ut sponte sua victum quærirarent. Dein- de e quibusdam folliculis, quos uteros appellemus, terræ adhærentibus alia animalia, atque ipsi homines eruperunt, quibus alendis idoneus liquor lacti si- millimus e matris terræ venis commode in ora singulorum fluxit, nam parienti telluri non minus quam fœminis lac recte attribui videatur: ita tellus ali- mentum dedit, temperies aëris fecit ut vestimentis non esset opus, et molle cu-

bile præbebat terra multo gramine abundans, v. 17.

806. *Uteri terræ radicibus apti*] Συμ- αφθέντες. Olim Censorinus, cap. 2. ut hodie Fayus, vocem *radicibus* voci *ter- ræ* adjunxit: sed fallitur. Vide omni- no Diodorum Siculum, lib. I. magnum enim operæ pretium fuerit: *Faber*.

808. *Fugiens humorem*] In quo viz. infantes in istis uteris inclusi nata- bant.

809. *Ibi*] *Ibus* pro *iis*, Lambinus. *Ibi* Faber: tum mihi videtur respicere vocem *ubi*, v. 805.

813. *Impetus—alimenti*] Nil melius poterat, sentiri potest, non explicari.

- At novitas Mundi nec frigora dura ciebat,
 Nec nimios æstus, nec magnis viribus auras :
 Omnia enim pariter crescunt, et robora sumunt.
 Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
 820 Terra tenet merito, quoniam genus ipsa creavit
 Humanum, atque Animal prope certo tempore fudit
 Omne, quod in magnis bacchatur montibu' passim,
 Aëriasque simul Volucreis variantibu' formis.
 Sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
 825 Destitit, ut Mulier spatio defessa vetusto,
 Mutat enim mundi naturam totius ætas,
 Ex alioque alius status excipere omnia debet,
 Nec manet ulla sui similis res : omnia migrant,
 Omnia commutat Natura, et vertere cogit.
 830 Namque aliud putrescit, et ævo debile languet :
 Porro aliud concrescit, et e contemptibus exit.
 Sic igitur Mundi naturam totius ætas
 Mutat et ex alio Terram status accipit alter,
 Quod potuit, nequeat : possit, quod non tulit ante.
 835 Multaque tum Tellus etiam portenta creare
 Conata 'st, mira facie, membrisque coorta ; [remotum)
 (Androgynum inter utrum, nec utrumque et utrinque
 Orba pedum partim, manuum viduata vicissim,

816. *At novitas Mundi, etc.*] Quomodo autem vim frigoris aut caloris ferre, aut vivere potuerunt, aut omnino nasci, cum sol exureret, frigus astringeret? quia in principio mundi non erat hyems et æstas, sed perpetua temperies, et ver æquabile, v. 3. Ab omni igitur retro ætate Tellus Mater jure dicta est, cum volucres, feras, ipsum denique hominem produxit.

818. *Omnia enim pariter, etc.*] Ita quoque æstas et hyems, ista enim hujus versus sententia.

824. *Sed quia finem aliquam, etc.*] Cur vero nihil horum fieri etiamnum videmus? Quoniam, v. 11. temporis conditio mutatur, terra desiit parere; et quid mirum si mundus jam senex, modo calore, modo frigore nimio, et aliis longæ ætatis incommodis vexatus, sterilis tandem fiat et effœtus?

835. *Multaque tum Tellus, etc.*] Quoniam fortuito nata erant animalia, putan-

dum est in principio mundi alia quædam innumerabilia animalia miranda specie et magnitudine fuisse nata, sed ea permanere non potuisse, quod imperfecta erant, et quod illa sumendi cibi facultas, aut coëundi, generandique ratio defecit, v. 20. Nam quæcunque videmus animalium genera, aut suis virtutibus aut hominum cura conservantur; leones defendunt vires, dolus vulpes, cervos fuga, etc. Quæ nostris commodis inserviunt, canes, boves, equos, etc. nos ipsi defendimus et tuemur; sed quid imperfecta, et quæ nulli usui forent aleremus?

837. *Androgynum, etc.*] Quid de varia spurii versus lectione inquiremus, cum totus deleri debeat? Monebo tamen Heinsium ad Claudiani Phœnicem legere, *Androgynen inter neutra, atque ab utroque remotum*. Quicumque hunc versum inseruit, Androgynon Platonis (in Symposio) videtur respexisse.

- Multa sine ore etiam, sine vultu cæca reperta,
 840 Vincitque membrorum per totum corpus adhæsu :
 Nec facere ut possent quicquam ; nec cedere quoquam,
 Nec vitare malum, nec sumere quod foret usus.
 Cætera de genere hoc monstra, ac portenta creabat :
 Nequicquam ; quoniam Natura absterruit auctum :
 845 Nec potuere cupitum ætatis tangere florem,
 Nec reperire cibum, nec jungi per Veneris res.
 Multa videmus enim rebus concurrere debere,
 Ut propagando possint producere sæcla.
 Pabula primum ut sint, genitalia deinde per artus
 850 Semina qua possint membris manare remissis :
 Fœminaque ut maribus conjungi possit, habendum
 Mutua queis nectant inter se gaudia, utrisque.
 Multaque tum interiisse Animantum sæcla necesse 'st :
 Nec potuisse propagando procudere prolem.
 855 Nam quæcunque vides vesci vitalibus auris,
 Aut Dolus, aut Virtus, aut denique Mobilitas est
 Ex ineunte ævo genus id tutata reservans :
 Multaque sunt, nobis ex Utilitate sua quæ
 Commendata manent tutelæ tradita nostræ.
 860 Principio, genus acre Leonum, sævaque sæcla
 Tutata 'st Virtus, Vulpeis Dolus, et Fuga Cervos.
 At levisomna Canum fido cum pectore corda,
 Et genus omne, quod est Veterino semine partum,
 Lanigeræque simul pecudes, et Bucera sæcla,
 865 Omnia sunt Hominum tutelæ tradita, Memmi.
 Nam cupide fugere Feras, pacemque secutæ
 Sunt, et larga suo sine pabula parta labore :
 Quæ damus Utilitatis eorum præmia causa.
 At, queis nil horum tribuit Natura, nec ipsa
 870 Sponte sua possent ut vivere, nec dare nobis
 Utilitatem aliquam, quare pateremur eorum

839. *Multa sine ore*] Alii, *muta*, et *venustius*.

844. *Absterruit*] Nonius, in voce *desuevi*. *Parasitos amovi, lenonem ædibus absterrui*.

850. *Qua*] Alii, *quæ*. Et versu sequenti, *Habere Mutua queis nectant inter se gaudia uterque*.

856. *Mobilitas*] Ver. 861. *fuga*; et quis ferat Barthii *Nobilitas*?

863. *Veterino semine partum*] Veterina animalia dicuntur omnia quæ *vehere* quid possint.

871. *Quare*] Propter quam rem, seu propter quam utilitatem, nam *quare* hic non interrogat, sed enuntiando refe-

Præsidio nostro pasci genus, esseque tutum?

Scilicet hæc aliis prædæ, lucroque jacebant

Indupedita suis fatalibus omnia vinclis,

875 Donicum ad interitum genus id natura redegit.

Sed neque Centauri fuerunt, neque tempore in ullo

Esse queat duplici natura, et corpore bino

Ex alienigenis membris compacta potestas,

Hinc illinc par vis ut non sic esse potis sit.

880 Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde.

Principio, circum tribus actis impiger annis

Floret Equus, Puer haudquaquam: quin sæpe etiam num

Ubera mammarum in somnis lactantia quærit.

Post ubi Equum validæ vires ætate senecta,

885 Membraque deficiunt fugienti languida vita;

Tum demum Pueris ævo florente juvenas

Occipit, et molli vestit lanugine malas:

Ne forte ex Homine, et Veterino semine equorum

Confieri credas Centauros posse, nec esse:

890 Aut rapidis canibus succinctas semimarinis

Corporibus Scyllas, et cætera de genere horum,

rendi vim habet. *Lambinus*; cui nimium ne credas.

876. *Sed neque Centauri, etc.*] At Natura rudis licet et imperita, non ea protulit animalia, de quibus Poëtæ tam splendide mentiuntur. Thessalia nullos unquam vidit Centauros, neque enim equus et homo conjungi possunt, cum non eadem ætate, eodem alimento, neque iisdem moribus uterentur, v. 14. Idem de Scyllis, et ejusmodi monstris dicendum, v. 9. Qui autem Chimæram extitisse credidit, non consideravit Leonis, æque ac cujuslibet animalis viscera torrerî igne, et consumi posse, v. 7. Qui denique mira et monstrosa istiusmodi animalia e recenti terra produci posse statuat, credat insuper aurea, lacteaque flumina, et reliqua otiosorum Poëtarum commenta, v. 19. Perpendat tamen multa herbarum et arborum semina hodie (ut olim omnium animalium primordia) in terra contineri; at nunquam nascuntur complexæ arbores, neque herbæ herbis conjunguntur, v. 9.

879. *Hinc illinc par vis, etc.*] Turnebus, nec incommode: alii aliter. Faber autem spretis aliorum conjecturis hæc habet; Lege, *Hinc illinc par vis ut par-*

tibus esse potis sit. Sensus tam necessario, ut aliter scribere potuisse Lucretium nemo suspicari possit. Rem tribus verbis exponam, *nullum animal ita ex duplici et diversa natura constare potest* (e. g. equi et hominis) *ut hinc et illinc* (a natura hominis et equi) *par vis esse partibus possit*, id est, duæ illæ partes componentes nunquam parem vim haberent, cum species animantum aliæ aliis citius crescant, citius minuantur: quæ ea ipsa est ratio quam affert Lucretius in illis versibus, qui hunc sequuntur. Denique nescio quis legit: *Hinc pars ut non sit, pars illinc esse potis sit.*

883. *Ubera—lactantia*] Vossius ad Catullum, p. 234. *Lactantia*, quia pueros lætos reddunt; sic lib. II. *Lactantia loca aquarum.*

891. *Scyllas*] Duæ enim fuerunt, hæc Nisi, illa Glauci; *Faber*: ideo et *semimarinis canibus succincta* Nisi Scylla! At Ovidius, *Metam.* lib. VIII. fab. 1. v. 148. *At aura cadentem Sustinuisse levius, ne tangeret æquora, visa est; Pluma fuit: plumis in Avem mutata vocatur Ciris; et a tonso est hoc nomen adepta capillo.* Pro *rapidis canibus* leg. *rabidis canibus.*

- Inter se quorum discordia membra videmus :
 Quæ neque florescunt pariter, neque robora sumunt
 Corporibus, neque projiciunt ætate senecta ;
 895 Nec simili Venere ardescunt, nec moribus unis
 Conveniunt, nec sunt eadem jucunda per artus :
 Quippe videre licet pinguescere sæpe Cicuta
 Barbigeras pecudes, Homini quæ 'st acre Venenum.
 Flamma quidem vero cum corpora fulva leonum
 900 Tam soleat torrere, atque urere, quam genus omne
 Visceris, in terris quodcunque et sanguinis extet ;
 Quî fieri potuit, triplici cum corpore ut una
 Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra
 Ore foras acrem efflaret de corpore flammam ?
 905 Quare etiam Tellure nova, Cœloque recenti
 Talia qui fingit potuisse animalia gigni,
 Nixus in hoc uno novitatis nomine inani ;
 Multa licet simili ratione effutiat ore :
 Aurea tum dicat per terras Flumina volgo
 910 Fluxisse, et Gemmis florere Arbusta suesse :
 Aut Hominem tanto membrorum esse impete natum,
 Trans maria alta pedum nisus ut ponere posset ;
 Et manibus totum circum se vertere cœlum.
 Nam quod multa fuere in terris semina rerum,
 915 Tempore quo primum Tellus Animalia fudit ;
 Nil tamen est signi, mistas potuisse creari
 Inter se pecudes, compactaque membra animantum :
 Propterea quia quæ de terris nunc quoque abundant
 Herbarum genera, ac Fruges, Arbustaque læta,
 920 Non tamen inter se possint complexa creari.
 Res sic quæque suo ritu procedit ; et omnes
 Fœdere naturæ certo discrimina servant.
 Et genus humanum multo fuit illud in arvis

892. *Discordia*] Legi potest *Dissortia*. Sic Ovidius, lib. VIII. v. 133. de Minotauro, Dissortemque *utero foetum tulit* : et in prima Epistola Sabini, *Nec in uno corpore dissors Parthenope*.

899. *Flamma quidem vero*] Alii, *igneæ flamma quidem*.

912. *Pedum nisus—ponere*] Alii, *pandere*.

923. *Et genus humanum, etc.*] Hominum e terra natorum vitam, habitum, ingenium, mores fuse describit, et primo quidem, v. 20. docet primos homines validiori, quam nunc, constitisse corpore, ob innatam duritiem, quam e dura terra geniti contraxerant ; inde minus obnoxii morbis erant, et longævi. Nemo autem agros coluit, sed glandi-

Durius, ut decuit, Tellus quod dura creâsset :

- 925 Et majoribus et solidis magis ossibus intus
Fundatum, et validis aptum per viscera nervis ;
Nec facile ex æstu, nec frigore quod caperetur,
Nec novitate cibi nec labi corporis ulla :
Multaque per cœlum Solis volventia lustra
930 Volgivago vitam tractabant more ferarum.
Nec robustus erat curvi Moderator aratri
Quisquam, nec scibat ferro molirier arva ;
Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis
Arboribus veteres decidere falcibu' ramos.

- 935 Quod Sol, atque Imbres dederant, quod Terra creârat
Sponte sua, satis id placabat pectora donum ;
Glandiferas inter curabant corpora quercus
Plerumque, et quæ nunc hiberno tempore cernis
Arbuta Pœniceo fieri matura colore,
940 Plurima tum Tellus etiam majora ferebat :
Multaque præterea novitas tum florida mundi
Pabula dia tulit, miseris mortalibus ampla.

At sedare sitim Fluvii Fontesque vocabant :

Ut nunc montibus e magnis decursus aquai

- 945 Claricitat late sitientia sæcla Ferarum.
Denique noctivagi silvestria templa tenebant
Nympharum, quibus exhibant humore fluenta
Lubrica, proluvie larga lavere humida saxa,
Humida saxa super viridi stillantia musco :
950 Et partim plano scatere atque erumpere campo.

Necdum res Igni scibant tractare, nec uti

Pellibus, et Spoliis corpus vestire ferarum :

Sed Nemora, atque cavos Monteis, Sylvasque colebant,

bus, pomis sylvestribus, et aliis ejusmodi fructibus placabant famem. Ad sedandam sitim fluvii fontesque suo murmure vocabant, v. 8. Nulla illis vestimenta, nullæ domus; procellarum, frigorisque vim defendebant sylvæ, fructes, et antra, v. 5. Nullæ leges; nullum commune bonum; vivebant raptu, et promiscua Venere (nam vi, blanditiis, aut pretio, glandibus viz. pyris, pomisve mares sibi foeminas conciliârunt) utebantur, v. 8.

928. *Labi*] Labe: sic *parti, tabi, igni*, etc.

930. *Tractabant*] Alii, *tolerabant*.

932. *Molirier*] Aliis non displicet, *mollirier*.

945. *Claricitat*] Advocat, invitat; et hæc Simeonis Boysii conjectura (nam quidam, *clare citat ad se*, vel *clarior accitat*) est plausu dignissima. *Faber*.

946. *Noctivagi*] Melius quam *note vagis*.

Et frutices inter condebant squalida membra,
 955 Verbera ventorum vitare imbreisque coacti.
 Nec commune bonum poterant spectare, nec ullis
 Moribus inter se scibant, nec legibus uti:
 Quod cuique obtulerat prædæ fortuna, ferebat,
 Sponte sua sibi quisque valere et vivere doctus.
 960 Et Venus in sylvis jungebat corpora amantum.
 Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,
 Vel violenta Viri vis, atque impensa libido:
 Vel pretium, Glandes, atque Arbuta, vel Pira lecta.
 Et manuum mira freti virtute, pedumque,
 965 Consectabantur sylvestria sæcla Ferarum
 Missilibus saxis, et magno pondere clavæ,
 Multaque vincebant, vitabant pauca latebris:
 Setigerisque pares Suibus sylvestria membra
 Nuda dabant terræ nocturno tempore capti,
 970 Circum se foliis ac frondibus involventes.
 Nec plangore diem magno, Solemque per agros
 Quærebant pavidī, palantes noctis in umbris:
 Sed taciti respectabant, somnoque sepulti,
 Dum rosea face Sol inferret lumina cœlo.

962. *Impensa*] Vehemens, magna; sic *impensum pretium*, Cæsar.

964. *Et manuum mira, etc.*] Hi denique robusti immitesque homines per totos dies feras saxis, stipitibus, et id genus armis, persequabantur; et multa cæde fatigati, vel cum nox advenerit, se frondibus foliisque involventes humi dormiebant securi; securi, inquam, neque enim timuerunt (ea erat absurda Stoicorum opinio, *Nam rudis ante illos, nullo discrimine, vita In speciem conversa operum ratione carebat, Et stupefacta novo pendebat lumine Mundi, Tum velut amissis mœrens, tum læta renatis Sideribus*, Manilius, lib. I. v. 66.) ne adveniente nocte dies deinceps non rediret, ob jam perspectam a prima origine diei ac noctis vicissitudinem, v. 16. Hæc autem vita erat nonnullis incommodis obnoxia; dormientes feræ invadebant, et inde mors cita, vel longa gravisque (nondum vires herbarum noverunt) putrescentia vulnera sequuta est. Multos fames abstulit, plures noxiæ herbæ, quas inscii legerant. Ne vero quis putet tot malis obrutum fuisse totum hu-

manum genus, et ad interitum redactum, consideret feras tum singulos lacerasse, noxiis herbis aut alimenti inopia paucos periisse; at quot millia rapit una acies, quot absorbet mare, quot denique luxuries enecat, et venenata pocula: v. 29.

967. *Vitabant pauca latebris*] Raro fugiebant, et latebrarum præsidio periculum vitabant. *Lambinus*. Utra interpretatio melior sit, lector judicet.

968. *Sylvestria*] *Sylvestribus*; Gifanius.

973. *Sed taciti respectabant*] Primi illi homines, quos Horatius, *mutum et turpe pecus* (quippe Epicuri rationem sequebatur, dum id scribebat), genus, Hercule, mirificissimum erat, quippe qui in soporem dati, aliter longe suis oculis utebantur, ac nos hodie utimur: nos enim ubi semel cœpimus obdormire, nil oculis præter somnum et insomnia videmus. Illi somno gravati et oppressi perpetuo *respectabant*, reflexo capite viz. solem orientem. Scribe igitur, *Sed taciti expectabant*. *Faber*. At non magis *expectant*, quam *respectant* dormientes: mallet igitur *resupinabant*.

- 975 A parvis quod enim consuerant cernere semper
 Alternò tenebras, et lucem tempore gigni,
 Non erat, ut fieri posset, mirarier unquam,
 Nec diffidere, ne Terras æterna teneret
 Nox, in perpetuum detracto lumine Solis.
- 980 Sed magis illud erat curæ, quod sæcla Ferarum
 Infestam miseris faciebant sæpe quietem :
 Ejectique domo fugiebant saxeà tecta
 Setigeri Suis adventu, validique Leonis,
 Atque intempesta cedebant nocte paventes
- 985 Hospitibus sævis instrata cubilia fronde.
 Nec nimio tum plus, quam nunc, mortalia sæcla
 Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.
 Unus enim tum quisque magis deprensus eorum
 Pabula viva feris præbebat dentibus haustus :
- 990 Et nemora ac monteis gemitu, sylvasque replebat,
 Viva videns vivo sepeliri viscera busto.
 At quos effugium servârat, corpore adeso,
 Posterius tremulas super ulcera tetra tenentes
 Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum,
- 995 Donicum eos vita privârunt Vermina sæva,
 Experteis opis, ignaros quid volnera vellent.
 At non multa Virûm sub signis millia ducta
 Una dies dabat exitio : nec turbida ponti
 Æquora lædebant naves ad saxa, virosque.
- 1000 Sed temere, incassum Mare fluctibu' sæpe coortis.
 Sævibat, leviterque minas ponebat inaneis ;
 Nec poterat quemquam placidi pellacia Ponti
 Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis :

987. *Labentis lumina vitæ*] Ut supra, *Fugienti languida vita*. Ista est Mureti emendatio ; codd. *lamentis*.

995. *Vermina sæva*] Vide Festum, qui hac voce dolores ex vermibus membra interius rodentibus natos significari ait : forsan *vermina* et vermes ipsos significabit. *Faber*.

1000. *Incassum Mare fluctibu'*] Codices, *Sed temere, incassum, frustra, mare sæpe coortum*. Sic lib. II. v. 1059. *Multimodis, temere, incassum, frustra, etc.* Vossius ad Catullum, pag. 230.

Sed temere, incassum Flustro, *Mare sæpe coortum* Sævibat. Flustrum autem Tertullianus de Pallio interpretatur temeratum maris motum, et medium inter tranquillum mare, et quod decumanis assurgit fluctibus (vid. Tertullianum de Pallio, cap. 2. et Salmasii notas) : sed hæc Tertulliani interpretatio Vossii conjecturam refutat, tum enim sævit mare, cum decumanis fluctibus assurgit.

1001. *Minas ponebat*] Alii, *miscebat*.

1003. *Ridentibus undis*] Nihil enim blandius tranquillo mari.

Improba navigii ratio tum cæca jacebat.

1005 Tum Pænuria deinde cibi, languentia letho
Membra dabat: contra nunc rerum Copia mersat.
Illi imprudentes ipsi sibi sæpe Venenum
Vergebant: nunc dant aliis sollertius ipsi.

Inde Casas postquam, ac Pelleis, Ignemque parârunt,
1010 Et Mulier conjuncta Viro concessit in unum;

Castaque privatæ Veneris connubia læta
Cognita sunt, Prolemque ex se videre creatam:
Tum genus Humanum primum mollescere cœpit.
Ignis enim curavit, ut alsia corpora frigus

1015 Non ita jam possent cœli sub tegmine ferre:
Et Venus imminuit vireis, Puerique parentum
Blanditiis facile ingenium fregêre superbum.
Tunc et amicitiam cœperunt jungere habentes
Finitima inter se, nec lædere, nec violare:

1020 Et pueros commendârunt, muliebrequæ sæclum
Vocibus, et gestu, cum balbe significarent,
Imbecillorum esse æquum misererier omnium.
Non tamen omnimodis poterat concordia gigni;
Sed bona, magnaue pars servabant fœdera casti:

1025 Aut genus Humanum jam tum foret omne peremptum,
Nec potuisset adhuc perducere sæcla propago.

At varios linguæ Sonitus Natura subegit

1008. *Vergebant*] Infundebant: Plautus in Curcul. act. 1. sc. 2. lib. XII. *Invergere in me liquores tuos Sino ductim.* Virgilius, *Æn.* VI. v. 244. *Frontique invergit vina Sacerdos.* *Vergere* autem, est conversa in sinistram partem manu ita fundere ut patera convertatur, quod in infernis sacris fit: *Servius.* Ideo huic loco vox ista mire convenit.

1009. *Inde Casas postquam, etc.*] Hactenus homines efferos, per sylvas vagantes, et rapto viventes vidimus. Alii jam in scenam prodeunt, mansueti, mites, et civilis vitæ studiosi: non enim manebat ista, quæ in novo mundo fuit, æris temperies, sed modo durum frigus, modo nimius calor, procellæ et tempestates affligebant: inde paulatim fractæ istorum vires; inde domos struxerunt, quibus sese continentes privata Venere utebantur, et natorum blanditiis assueti mansuetudinem induebant. Deinde

pellibus contra Cœli inclementiam usi, et post repertum ignem ita erant emolli, ut fœdera et amicitiam inire, a vi et injuriis abstinere necessarium foret, si ipsi salvi esse vellent; ita tandem concordia conservatum est humanum genus: v. 18.

1014. *Alsia corpora*] Sunt autem *alsii* et *alsiosi*, qui frigus ferre non possunt. Varro, lib. II. de re rustica, cap. 3. de capris. *Stabulantur pecus melius, ad hibernos exortus si spectat, quod est alsiosum:* *Lambinus.*

1021. *Balbe*] Quippe qui nondum expedite loqui didicissent, sermone minime adhuc constituto: *Faber.*

1027. *At varios linguæ Sonitus, etc.*] Sed quo modo fœdera inter homines (mutum et turpe pecus), qui sentire forsân potuerunt, at quæ sentiebant effari nondum didicerant? Respondet Lucretius, homines istos primos suæ

- Mittere, et Utilitas expressit nomina rerum :
 Non alia longe ratione, atque ipsa videtur
 1030 Protrahere ad gestum Pueros infantia linguæ,
 Cum facit, ut digito, quæ sint præsentia, monstrent.
 Sentit enim vim quisque suam, quam possit abuti,
 Cornua nata prius vitulo quam frontibus extent,
 Illis iratus petit, atque infensus inurget.
 1035 At catuli Pantherarum, scymnique Leonum
 Unguibus, ac pedibus jam tum, morsuque repugnant,
 Vixdum cum ipsis sunt dentes unguisque creati.
 Alituum porro genus alis omne videmus
 Fidere, et a pennis tremulum petere auxiliatum.
 1040 Proinde putare Aliquem tum nomina distribuisse
 Rebus, et inde Homines didicisse vocabula prima,
 Desipere 'st: nam cur Hic posset cuncta notare
 Vocibus, et varios sonitus emittere linguæ,
 Tempore eodem Alii facere id non quisse putentur?
 1045 Præterea, si non Alii quoque vocibus usi
 Inter se fuerant; unde insita notities est
 Utilitatis, et unde data 'st Huic prima potestas,
 Quid vellet facere, ut scirent, animoque viderent?
 Cogere item plureis Unus, victosque domare
 1050 Non poterat, rerum ut perdiscere nomina vellent:
 Nec ratione docere ulla, suadereque surdis,
 Quid facto esset opus, faciles neque enim paterentur,
 Nec ratione ulla sibi ferrent amplius aureis
 Vocis inauditos sonitus obtundere frustra.
 1055 Postremo, quid in hac mirabile tantopere est re,

facultatis fuisse conscios, et ut unaquæque res sibi objecta dolorem, gaudium, metum, etc. excitabat, diversos sonos expressisse; id enim cogebat natura, et idem faciunt aves, equi, canes, omnia denique animalia quæ respirant. Hæc vero modo *balbe* tantum, v. 1021. significabant: nondum instituta erant commercia, neque nisi rebus nomina imponerentur institui potuerunt. Igitur unusquisque hominum utile sibi aliisque fore sensit certa rebus nomina assignare; ita omnibus, qui eodem fœdere erant juncti, de iisdem vocabulis inter se convenit, et rerum nomina expressit utilitas. Quod vero dicat aliquis, (non tantum

Pythagoram, et Platonem, sed et sacram Mosishistoriam mihi videtur convellere,) unum viz. hominem rebus omnibus nomina dedisse, illud ineptum prorsus et absurdum. Hæc, v. 63.

1030. *Infantia linguæ*] Juvenalis, Sat. X. *Madidi infantia nasi*. Sed infantiam linguæ recte interpretari videor.

1037. *Vixdum cum ipsis*] Gifanius, *vix etiam, cum, etc.* Lambinus, *Vix dum etiam cum, vel Vix dum eis cum.*

1039. *Tremulum — auxiliatum*] Propter tremulum alarum motum.

1055. *Postremo, quid in hac, etc.*] Si enim nomina ipsa per sese cognitionem aliquam τῶν φύσεων afferrent, atque ex

- Si genus Humanum, cui vox, et lingua vigeret,
 Pro vario sensu varias res voce notaret,
 Cum Pecudes mutæ, cum denique sæcla Ferarum
 Dissimileis soleant voces variasque ciere,
 1060 Cum Metus, aut Dolor est, et cum jam Gaudia gliscunt?
 Quippe etenim id licet e rebus cognoscere apertis.
 Inritata canum cum primum magna Molossûm
 Mollia ricta fremunt duros nudantia denteis,
 Longe alio sonitu rabie distracta minantur;
 1065 Et cum jam latrant, et vocibus omnia complent.
 At catulos blande cum lingua lambere tentant,
 Aut ubi eos jactant pedibus, morsuque petentes,
 Suspensis teneros imitantur dentibus haustus,
 Longe alio pacto gannitu vocis adulant;
 1070 Et cum deserti baubantur in ædibus, aut cum
 Plorantes fugiunt summisso corpore plagas.
 Denique non Hinnitus item differre videtur,
 Inter equas ubi Equus florenti ætate juvencus
 Pinnigeri sævit calcaribus ictus Amoris;
 1075 Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma:
 Ac cum sis alias concussis artubus hinnit?
 Postremo, genus Alituum, variæque volucres,
 Accipitres, atque Ossifragæ, Mergique marinis
 Fluctibus in salsis victum vitamque petentes,
 1080 Longe alias alio jaciunt in tempore voces;
 Et cum de victu certant, prædaque repugnant.
 Et partim mutant cum tempestatibus una
 Raucisonos cantus, Cornicum ut sæcla vetusta,
 Corvorumque greges, ubi aquam dicuntur et imbreis
 1085 Poscere, et interdum ventos aurasque vocare.

sola pronuntiatione trium quatuorve syllabarum singularis aliqua cognitio pararetur, sane mirandum foret; sed cum ab usu, usus autem a temeritate, fortuna, commoditate, interdum et a popelli imperitia, etc. pendeat, nihil sane mirabile est, quod ait Lucretius: *Faber.*

1063. *Ricta*] Ut lib. IV. *volta* pro *vultus*. Et lib. VI. v. 1193. *Inhorrebat rictum*. *Fremunt* autem recte legitur, nec admittendum est Nonii *tremunt*;

rejiciendum vero, licet mille codd. exhibeant, Gifanii *premunt*.

1067. *Morsuque petentes*] Alii, *patente*. Certant etiam grammatici utrum *lactant*, an *jactant* legeretur. In sequenti versu pro *teneros*, Faber, *veros*. Negligo.

1075. *Ad arma*] Alius forsan istarum vocum sensus, sed turpiculus.

1076. *Sis*] *Suis*; ut lib. III. *Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit*.

1085. *Ventos aurasque vocare, et imbres*

- Ergo, si varii sensus Animalia cogunt,
 Muta tamen cum sint, varias emittere voces :
 Quanto mortaleis magis æquum 'st tum potuisse
 Dissimileis alia, atque alia res voce notare ?
 1090 Illud in his rebus tacitus ne forte requiras :
 Fulmen detulit in terras mortalibus Ignem
 Primitus : inde omnis Flammæ diditur ardor.
 Multa videmus enim cœlestibus incita flammis
 Fulgere, cum cœli donavit plaga vapores.
 1095 Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans
 Æstuat in ramos incumbens arboris Arbor,
 Exprimitur validis extritus viribus Ignis ;
 Et micat interdum flammæ fervidus ardor,
 Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur :
 1100 Quorum utrumque dedisse potest mortalibus Ignem.
 Inde Cibus coquere, ac flammæ mollire vapore
 Sol docuit, quoniam mitescere multa videbant
 Verberibus radiorum, atque æstu victa per agros.
 Inque dies magis hi victum vitamque priorem
 1105 Commutare novis monstrabant rebus, et igni,
 Ingenio qui præstabant, et corde vigeant.
 Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
 Præsidium Reges ipsi sibi, perfugiumque :
 Et pecudes, et agros divisere, atque dedere
 1110 Pro Facie cujusque, et Viribus, Ingenioque :

poscere] Inde Virg. I. Georg. *Tum cornix plena pluviam vocat improba vocc.*

1090. *Illud in his rebus, etc.*] Supra ignis mentionem fecit, v. 1009. Jam vero, v. 17. docet ignem vel fulmine in terras delatum, vel ex arboribus vento jactatis ramisque inter se contritis natum, primo se mortalibus exhibuisse ; illius autem ministerio ad præparandos cibos homines fuisse usos, quoniam observaverant solis calore mitiores fieri et sibi aptiores fructus : inde alius victus, alia vivendi ratio, quam invenit ingeniosa luxuries.

1098. *Et micat*] Gifanius, *Emicat.*

1099. *Mutua*] Ita lib. II. *Mortales mutua vivunt.*

1107. *Condere cœperunt urbeis, etc.*] Ut communi saluti melius consultum

foret, summa potestas defertur uni, quem forma, ingenio, aut viribus præstantem, et plane regem effecerat Natura : ille urbes, ille arces condidit sibi subditisque suis ab hostium injuriis præsidium ; illius arbitrio agebantur omnia, et O fœlix humanum genus sub tali principe ! Sed subito corrumpit avaritia, evertit omnia ambitio, et ita hodie dominantur, ut si vivere velis, rerum publicarum administrationem fuge ; difficulter enim obtinetur imperium, et difficilius retinetur. Pro voluptatibus curas affert et molestias, instabile denique et infirmum est, invidia et insidiis undique petitem. Sed quid moneo ? semper rapuit, semperque rapiet homines, *Ventoso gloria curru.* Hæc v. 28.

- Nam Facies multum valuit, viresque vigeabant.
 Posterius Res inventa 'st, Aurumque repertum,
 Quod facile et Validis, et Pulchris demsit honorem.
 Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
 1115 Quamlibet et fortes, et pulchro corpore creti.
 Quod siquis vera vitam ratione gubernet,
 Divitiæ grandes homini sunt, Vivere parce
 Æquo animo ; neque enim 'st unquam pænuria Parvi :
 At claros se homines voluere esse, atque potenteis,
 1120 Ut fundamento stabili fortuna maneret,
 Et placidam possent Opulenti degere vitam :
 Nequicquam ; quoniam ad summum succedere honorem
 Certantes, iter infestum fecêre viai.
 Et tamen e summo quasi Fulmen dejicit ictos
 1125 Invidia interdum contemtim in Tartara tetra :
 Ut satius multo jam sit parere quietum,
 Quam regere Imperio res velle, et Regna tenere.
 Proinde, sine, incassum defessi sanguine sudent
 Angustum per iter luctantes Ambitionis ;
 1130 Invidia quoniam seu Fulmine summa vaporant
 Plerumque, et quæ sunt aliis magis edita cunque :
 Quandoquidem sapiunt alieno ex ore ; petuntque
 Res ex auditis potius, quam sensibus ipsis :
 Nec magis id nunc est, nec erit mox, quam fuit ante.
 1135 Ergo Regibus occisis subversa jacebat
 Pristina majestas soliorum, et sceptræ superba ;

1111. *Viresque vigeabant*] Faber, *vigentes*.

1116. *Quod siquis vera, etc.*] Lege quæ sequuntur, et fateberis Epicurum providum esse et continentem, ab omni avaritia et ambitione alienum, nam utraque curas affert et molestias, neutra promovet fælicitatem : hinc ipsius effatum, ἡδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι.

1122. *Quoniam ad summum, etc.*] Diversam ab aliis, sed veram interpretationem apposuisse videor.

1128. *Sanguine sudent*] Valde laborant, interpretes ; quibus credo, quoniam quid melius dici possit nondum inveni.

1130. *Invidia quoniam*] Duos hosce

versus, si libri permitterent, delerem, certe ejectis istis integra foret sententia, quæ illorum interventu luxata videatur.

1135. *Ergo Regibus occisis, etc.*] Deturbatis regibus, iterum vis, injuriæ, tumultus, et ad pristinam feritatem rediit hominum vita ; tandem placuit magistratus creare, leges constituere, et pœnis coercere injuriosos : prudenter hoc quidem, nam metus vehementissima causa est, et timore homines maxime continentur. Ne vero quis putet se impune fœdera violare posse, quoniam clam peccet, nam garrula est conscientia, et multi vel morbo delirantes, vel in somnis suorum scelerum indicium fecerunt.

- Et capitis Summi præclarum Insigne cruentum
 Sub pedibus Volgi magnum lugebat honorem :
 Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.
- 1140 Res itaque ad summam Fæcem Turbasque redibat,
 Imperium sibi cum, ac summatum quisque petebat.
 Inde Magistratum partim docuere creare,
 Juraque constituere, ut vellent legibus uti :
 Nam genus Humanum defessum vi colere ævum,
- 1145 Ex inimiciis languebat ; quo magis ipsum
 Sponte sua cecidit sub leges, arctaque jura :
 Acrius ex Ira quod enim se quisque parabat
 Ulcisci, quam nunc concessum 'st Legibus æquis ;
 Hanc ob rem 'st Homines pertæsum vi colere ævum ;
- 1150 Unde Metus maculat poenarum præmia vitæ.
 Circumretit enim Vis atque Injuria quemque,
 Atque, unde exorta 'st, ad eum plerumque revertit :
 Nec facile 'st placidam ac pacatam degere vitam,
 Qui violat factis communia foedera pacis.
- 1155 Etsi fallit enim Divûm genus Humanumque,
 Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet :
 Quippe ubi se multi per Somnia sæpe loquentes,
 Aut Morbo delirantes procrâxe ferantur,
 Et celata diu in medium peccata dedisse.
- 1160 Nunc quæ causa Deûm per magnas Numina genteis
 Pervolgârit, et ararum compleverit urbeis,
 Suscipiendaque curârit sollennia sacra,

1139. *Metutum*] Vox antiquis nota.

1141. *Summatum*] Summum gradum, aut summos honores.

1142. *Docuere*] Forsan *didicere*.

1150. *Unde Metus maculat*] Apertior trium horum versuum sententia, si invertatur illorum ordo, *Circumretit enim vis atque injuria quemque, Atque unde exorta est ad eum plerumque revertit, Unde metus, etc.*

1158. *Procrâxe*] Verbum originis Græcæ, a *κράζω, ἐκράγην*, unde Poëta fluxit τὸ procrago, *Faber* : alii, *protraxe* pro *protraxisse*.

1160. *Nunc quæ causa, etc.*] A primo hominum ortu religio, et deorum metus ; unde vero ista numinum notities ?

a simulachris quibusdam, e Diis ipsis (quibus quasi corpus et quasi sanguinem attribuit Epicurus) profluentibus an fortuito natis incertum est. Ista autem simulachra perpetuo in mentes hominum tam vigilantium quam dormientium incursu efficiebant, ut conjicerent homines extare alicubi ipsis consimiles naturas, intelligentiæ capaces, quippe membra movere, et loqui simulachra videbantur : v. 6. Immortales etiam, quoniam eadem semper simulachrorum forma, et immensa illorum virtus, v. 4. Beatas denique, quoniam neque metu mortis nec periculis erant vexatæ, et nunquam lassatæ æterno quasi otio fruebantur, v. 4.

“ Quæ nunc in magnis florent sacra rebu', locisque :
 Unde etiam nunc est Mortalibus insitus Horror,
 1165 Qui delubra Deûm nova toto suscitât orbi
 Terrarum, et festis cogit celebrare diebus :
 Non ita difficile 'st rationem reddere verbis.

Quippe etenim jam tum Divûm Mortalia sæcla
 Egregias animo facies vigilante videbant,
 1170 Et magis in somnis mirando corporis auctu.
 His igitur sensum tribuebant, propterea quod
 Membra movere videbantur, vocesque superbas
 Mittere pro facie præclara, et viribus amplis.

Æternamque dabant vitam, quia semper eorum
 1175 Suppeditabatur facies, et forma manebat,
 (Et manet omnino) et quod tantis viribus auctos
 Non temere ulla vi convinci posse putabant.

Fortunisque ideo longe præstare putabant,
 Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum,
 1180 Et simul in somnis quia multa, et mira videbant
 Efficere, et nullum capere ipsos inde laborem.

Præterea, Cœli rationes ordine certo,
 Et varia annorum cernebant tempora verti ;
 Nec poterant quibus id fieret cognoscere causis :
 1185 Ergo perfugium sibi habebant omnia Divis
 Tradere, et illorum nutu facere omnia flecti.

In Cœloque Deûm sedes, et templa locârunt,
 Per cœlum volvi quia Sol, et Luna videntur :
 Luna, Dies, et Nox, et noctis Signa severa,
 1190 Noctivagæque faces cœli, Flammæque volantes,
 Nubila, Ros, Imbres, Nix, Venti, Fulmina, Grando,

1163. *Quæ nunc in magnis, etc.*] Hic versus vel spurius est, vel extra omnem medendi spem jacet ; sensus enim illius esse debuerat, *Quæ nunc in cunctis fumant arisque focisque* : Faber. At sanus videtur versus et integer.

1176. (*Et manet omnino*) *et quod*] Alii, *Et tamen omnino, quos* ; qui quid velint ipsi videant. Alii, *Et manet omnino, quos* ; id est, necesse ut maneat illorum forma quos, etc.

1182. *Præterea, Cœli rationes, etc.*] Si aliam religionis originem requiras, en causarum naturalium ignorantiam!

v. 11. Nam cum siderum conversiones, vicissitudines tempestatum, grandinem, nivem, ventos denique, fulmenque viderint homines, neque quo modo hæc fierent explicare potuerunt, fugiebant ad Deum, nam constantes siderum motus cui potius quam sapienti gubernatori attribuerent? et ubi illius sedem aptius quam in cœlo collocarent, unde nix, grando, fulmen, etc.?

Ibid. *Cœli rationes*] *Ratos Cœli motus* ; sæpe Lucretius, et melius quam *cœli regiones*.

1189. *Signa severa*] Alii, *serena*.

Et rapidi fremitus, et murmura magna minarum.

O genus infelix humanum! talia Divis

Cum tribuit facta, atque iras adjunxit acerbis:

1195 Quantos tum gemitus Ipsi sibi, quantaque nobis

Volnera; quas lacrymas peperere minoribus nostris!

Nec Pietas ulla 'st velatum sæpe videri

Vertier ad Lapidem, atque omneis accedere ad aras;

Nec procumbere humi prostratum, et pandere palmas

1200 Ante Deum delubra, nec aras sanguine multo

Spargere quadrupedum, nec votis nectere vota:

Sed mage pacata posse omnia mente tueri.

Nam cum suspicimus magni coelestia mundi

Templa super, stellisque micantibus æthera fixum,

1205 Et venit in mentem Solis, Lunæque viarum,

Tunc aliis oppressa malis in pectore cura

Illa quoque expergefatum caput erigere infit,

Ecquæ forte Deum nobis immensa potestas

Sit vario motu quæ candida sidera verset.

1210 Tentat enim dubiam mentem rationis egestas,

Ecquænam fuerit Mundi genitalis origo:

Et simul, ecquæ sit finis, quoad mœnia Mundi,

Et tanti motus hunc possint ferre laborem:

An Divinitus æterna donata salute,

1215 Perpetuo possint ævi labentia tractu,

1192. *Murmura magna minarum*] Per quæ Dii videntur hominibus minari, et terrorem inferre.

1193. *O genus infelix humanum!*] Opinio de providentia, si Epicuro credimus, unica est causa sollicitudinis illius, quæ vitas hominum affligit, atque hæc sententia, v. 24. qui sequuntur, explicatur. Ab illa autem opinione vulgi vana et inepta superstitio, quæ nulla est erga Deos pietas: qui vere pius, seipsum respicit, explorat naturæ vires, ut omnia intelligat, nihil admiretur; inde enim fit ut siderum motus, et alia Naturæ phænomena intrepidus spectaret, dum omnia fieri sine Deorum interventu noverit: nam pietatis mater (Papicolam crederes Lucretium) ignorantia. Horat. Ep. 6. lib. I. *Nil admirari prope res est una, Numici, Solaque quæ possit facere, et servare beatum: Hunc solem, et stellas,*

et decedentia certis Tempora momentis, sunt qui formidine nulla Imbuti spectent. Alius, Felix qui potuit rerum cognoscere causas,—strepitumque Acheruntis avari Subjecit pedibus.

1197. *Velatum sæpe videri, etc.*] Romani velato capite et circumacto dextrorsum corpore Deos (lapides) venerabantur: vid. Plutarch. *ῥωμαϊκὰ*, et vitam Marcelli: et interpretes Minutii Felicis, pag. 12.

1208. *Ecquæ forte Deum nobis*] Pro nobis Faber substituit *ende polis*, in cœlis. Sed ista audacior est conjectura, et *tibi, sibi, vobis, nobis, etc.* pro libitu inserebant veteres Poëtæ.

1213. *Et tanti motus hunc possint ferre*] Alii, *taciti*: sed sive *taciti* sive *tanti* legas perinde est; recte autem *leges*, Hunc *tanti motus possint* sufferre laborem. Faber.

Immensi validas ævi contemnere vireis.

- Præterea, cui non animus formidine Divûm
 Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
 Fulminis horribili cum plaga torrida Tellus
 1220 Contremittit, et magnum percurrunt Murmura cœlum?
 Non Populi, Gentesque tremunt? Regesque superbi
 Conripiunt Divûm perculsi membra timore,
 Ne quod ob admissum fœde, dictumve superbe
 Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum?
 1225 Summa etiam cum vis violenti per mare venti
 Induperatorem classis super æquora verrit,
 Cum validis pariter Legionibus, atque Elephantis:
 Non Divûm pacem votis adit? ac prece quæsit
 Ventorum pavidus paces, animasque secundas?
 1230 Nequicquam: quoniam violento turbine sæpe
 Conreptus nihilo fertur minus ad vada lethi:
 Usqueadeo res humanas Vis abdita quædam
 Obterit, et pulchros Fasceis, sævasque Secureis
 Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.
 1235 Denique sub pedibus Tellus cum tota vacillat,
 Concussæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
 Quid mirum si se temnunt Mortalia sæcla?
 Atque potestates magnas, mirasque relinquunt
 In rebus vireis Divûm, quæ cuncta gubernent? [st,
 1240 Quod superest, Æs, atque Aurum, Ferrumque repertu'

1217. *Præterea, cui non, etc.*] Alia denique religionis causa est timor, v. 23. procellis, terræ-motu, aliisque maximis malis, quæ nulla sua vi, nulla arte aut industria eluctari possunt, homines attoniti, potestatum invisibilium opem et auxilium implorabant: inde preces et vota, et, *Primus in orbe Deos fecit timor*. At quid valent vota? sævit ventus, preces simul et vela rapit, nec magis audiunt Numina quam tempestas; casu feruntur, rapiuntur omnia.

1218. *Conrepunt*] Translatio mirabilis et audax, ideo quidam legendum censent, *horrescunt*.

1237. *Se temnunt*] Suxæ viz. imbecillitatis conscii.

1240. *Quod superest, Æs, etc.*] Prima metallorum inventio et usus, quo denique in honore et pretio singula erant,

versibus 40. explicatur. Inventio ad sylvarum exustionem, factamque exinde metallorum colliquationem refertur, v. 18. Combustis enim (quo modo exortum fuit istud incendium nihil attinet) sylvis, liquefacta quæ in terræ venis dispersa jacebant metalla in unam massam confluebant; quam cum lævem splendidamque homines viderint, tollebant experturi cui usui res ista tam lævis et nitida inserviret. Cum vero observaverint massæ illius figuram conformem esse figuræ istius lacunæ seu foveæ in quam confluxerat, concludebant eadem metalla igne iterum resoluta in quamlibet formam duci, ita denique attenuari posse, ut mucronem accipiant et acumen. Inde e quolibet metallo instrumenta faciebant, quibus sylvas exciderent, tigna trabesque per-

- Et simul Argenti pondus, Plumbique potestas :
 Ignis ubi ingenteis sylvas ardore cremârat
 Montibus in magnis, seu cœli fulmine misso,
 Sive quod inter se bellum sylvestre gerentes,
 1245 Hostibus intulerant ignem formidinis ergo ;
 Sive quod inducti Terræ bonitate, volebant
 Pandere agros pingueis, et pascua reddere rura :
 Sive Feras interficere, et ditescere præda :
 Nam Fovea, atque Igni prius est venarier ortum,
 1250 Quam sepire Plagis saltum, Canibusque ciere.
 Quicquid id est, quacunque e causa flammeus ardor
 Horribili sonitu sylvas exederat altis
 Ab radicibus, et terram percoxerat igni ;
 Manabat venis ferventibus in loca terræ
 1255 Concava conveniens Argenti rivus et Auri,
 Æris item et Plumbi ; quæ cum concreta videbant
 Posterius claro in terris splendere colore,
 Tollebant nitido capti, levique lepore :
 Et simili formata videbant esse figura,
 1260 Atque lacunarum fuerant vestigia cuique,
 Tum penetrabat eos, posse hæc liquefacta calore,
 Quamlibet in formam, et faciem decurrere rerum,
 Et prorsum quamvis in acuta ac tenuia posse
 Mucronum duci fastigia procudendo ;
 1265 Ut sibi tela parent, sylvasque excidere possint,
 Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
 Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
 Nec minus Argento facere hæc Auroque parabant,
 Quam validi primum violentis viribus Æris :
 1270 Nequicquam ; quoniam cedebat victa potestas,
 Nec poterat pariter durum sufferre laborem.

forarent, etc. Quoniam vero aurum et argentum facilius obtundebantur, quia molliora ; ideo primis istis hominibus æs videbatur pretiosius, quod utilius : neque naturam sequuntur inficeti isti homines, qui auro et argento inutilibus metallis stupent, æs et ferrum utiliora negligunt, v. 21.

1242. *Ignis ubi, etc.*] Idem narrat Posidonius apud Strabonem, lib. III. de Mineris Turditanæ sive Andalusie.

Athenæus, lib. VI. cap. 4. Aristoteles de Mirabilibus Auscul. et Diodorus Siculus.

1252. *Altis*] Melius quam *altas* : nam *altæ* radices in venas metallorum descendunt.

1265. *Sylvasque excidere*] Quidam non absurde, *quibu' sylvas cedere*. In sequenti versu sive legas, *Materiem lævare, dolare, etc.* sive, *Materiamque dolare, et lævia reddere, etc.* perinde est.

- Nam fuit in pretio magis Æs, Aurumque jacebat
 Propter inutilitatem hebeti mucrone retusum,
 Nunc jacet Æs, Aurum in summum successit honorem :
 1275 Sic volvenda ætas commutat tempora rerum,
 Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore ;
 Porro aliud succedit, et e contemptibus exit,
 Inque dies magis appetitur, floretque repertum
 Laudibus, et miro 'st mortaleis inter honore.
 1280 Nunc tibi quo pacto Ferri natura reperta
 Sit, facile 'st ipsum per te cognoscere, Memmi,
 Arma antiqua, Manus, Ungues, Dentesque fuerunt,
 Et Lapides, et item sylvarum fragmina Rami,
 Et Flammæ, atque Ignes postquam sunt cognita primum :
 1285 Posterius Ferri vis est, Ærisque reperta :
 Et prior Æris erat quam Ferri cognitus usus ;
 Quo facilis magis est natura, et copia major.
 Ære solum terræ tractabant, Æreque belli
 Miscebant fluctus, et volnera vasta serebant,
 1290 Et pecus, atque agros adimebant : Nam facile ollis
 Omnia cedebant armatis nuda et inerma.
 Inde minutatim processit Ferreus ensis,
 Versaque in opprobrium species est Falcis ahenæ,
 Et Ferro cœpere solum proscindere terræ ;
 1295 Exæquataque sunt creperi certamina belli.
 Et prius est reppertum in Equi conscendere costas,

1275. *Volvenda ætas*] Virgilius, *Æn.* IX. *Volvenda dies en attulit ultro.* *Volvenda*; *volubilis*. Servius.

1280. *Nunc tibi quo pacto, etc.*] Cum ferri, non minus quam æris, argenti, plumbique venæ sylvarum ignescentium ardore colliquescere videantur; unde fere apud veteres nulla ferri, plurima autem æris mentio? Quoniam, v. 16. æs erat tractabilius metallum, et major illius copia; inde arma primorum hominum, et agricolarum instrumenta ærea; demum successit ferrum, induratae telluri colendæ, et crescenti indies hominum feritati aptius metallum.

1288. *Ære solum terræ*] Hesiodus, *Ἔργων καὶ Ἡμερῶν*, lib. I. v. 150. Τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε οἰκοί, Χαλκῷ εἰργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος. In ærea ætate. Et Eus-

tathius, ad I. Il. v. 236. χαλκὸν δὲ τὸν σίδηρον λέγει, διὰ τὴν πάλαι χρῆσιν τοῦ χαλκοῦ, etc. His adjungam pauca ex Athenæo, lib. VI. cap. 4. ἱστορεῖ τὰ αὐτὰ καὶ Φανίας, ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ τυράννων· ὡς χαλκῶν ὄντων τῶν παλαιῶν ἀναθημάτων, καὶ τριπόδων, καὶ λεβήτων, καὶ ἐγχειριδίων· ὧν ἐφ' ἐνὸς καὶ ἐπιγεγράφθαι φησὶν Θάλαί μ', ἐτεδὺν γὰρ ἐν Ἰλίου εὐρέϊ πύργῳ Ἦν, ὅτε καλλικόμῳ μαρνάμεθ' ἅμφ' Ἑλένῃ, Καὶ μ' Ἀντηνορίδης ἐφόρει κρείων Ἑλικῶν, etc.

1289. *Serebant*] Alii, *ferebant*, id est, *inferebant*. At Tacitus, *prælia serebant*. Livius, *pugnam consererent*. Plautus, *pugnos in faciem serere*.

1295. *Creperi*] Dubii, incerti: *Attius*; *Nunc in re crepera quid captas consilii?*

1296. *Et prius est reppertum, etc.*] Alii, *armatum*. Factam in superiori versu

Et moderarier hunc frænis, dextraque vigere;
 Quam bijugo Curru belli tentare pericla:
 Et Bijugo prius est, quam bis conjungere Binos,
 1300 Et quam falciferos inventum ascendere Currus.
 Inde boves Lucas turrito corpore tetros
 Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni
 Sufferre, et magnas Martis turbare catervas.
 Sic alid ex alio peperit Discordia tristis,
 1305 Horribile humanis quod gentibus esset in armis:
 Inque dies belli terroribus addidit augmen.
 Tentârunt etiam Tauros in mœnere belli,
 Expertique Sues sævos sunt mittere in hosteis;
 Et validos Parthi præ se misere Leones
 1310 Cum ductoribus armatis, sævisque magistris,
 Qui moderarier hos possent, vinclisque tenere;
 Nequicquam: Quoniam permista cæde calentes
 Turbabant sævi nullo discrimine turmas,

belli mentionem excipiunt, v. 53. quibus efferæ istæ, quas bellicas vocamus, artes primorum hominum explicantur: quod autem simplicius et facilius illud prius jure censeatur; ideo ex equis primum pugnabant, equus enim mansuetum animal, deinde equos curru jungabant binos, deinde quatuor, istosque currus falcibus armabant; deinde feræ in prælia eductæ, elephantes ab Afris, a Parthis leones, tauri, denique apri, etc. At quis credet? non ipse Lucretius: quoniam vero in quibusdam historiis talia invenerat, ideo recenset; falsa veris conjungens. Quanquam non videantur prorsus incredibilia, nam quid non invenit ingeniosa feritas, aut quodnam genus auxilii rejiciunt desperantes et oppressi homines?

1297. *Dextraque vigere*] *Dextra* pugnare; *Lambinus*. *Gifanius*, *vegere*; id est, incitare, impellere, quasi dextra equos equites impellunt! *Faber* denique, *virgave viere*: *vieo* autem est *flecto*, unde *vimen*, *vietor*, et *vietus*; unde *viere equum* est *flectere equum*: usus autem *virgæ* in moderando equo longe antiquior debet esse quam usus frænorum. Quod si *armatum* (et quidni *armatum*?) in priori versu legatur, tota ista *Fabri* emendatio concidet; nam equites armatos equos suos *virga vientes* securi rideamus.

1299. *Et Bijugo*] *Bijugos*, *Faber*: et felicior hæc quidem conjectura; id est, *inventæ sunt bigæ ante quadrigas*.

1301. *Inde boves Lucas*] Ut *Campas* pro *Campanus* apud *Plautum* alicubi, ita *Lucas* pro *Lucanus*: sic autem dicti sunt elephantes, quod eos Romani primum apud *Lucanos* viderint in bello adversus *Pyrrhum*; *Faber*. *Plinius*, lib. VIII. cap. 6. *Elephantas Italia primum vidit Pyrrhi Regis bello, et boves Lucas appellavit in Lucanis visos*. *Varro* tamen, lib. VI. de *Ling. Lat.* *Luca Bos, Elephas, cur ita sit dicta duobus modis inveni scriptum, nam in C. Ælii commentario a Libycis Lucas, et in Virginii commentario a Lucanis Lucas, ab eo quod nostri maximam quadrupedem quam ipsi habebant vocarent bovem, et in Lucanis Pyrrhi bello primum vidissent apud hostes Elephantos, id est, quadrupedes cornatas (nam quos dentes multi dicunt sunt cornua) Lucam Bovem appellasse. Ego arbitror potius Lucas a luce, quod longe relucebant, propter inauratos regios clypeos quibus eorum tum ornatae erant turres. Frigida interpretatio.*

Ibid. Turrito corpore] Elephantes dorso turres gestabant.

1302. *Anguimanos*] Proboscis Elephantum manus dicitur, sed illa manus instar serpentis; unde *anguimani*.

1307. *Mœnere*] Alii, in munera.

- Arboribus quoniam baccæ, glandesque caducæ
 Tempestiva dabant pullorum examina subter.
 Unde etiam libitum 'st stirpeis committere ramis ;
 1365 Et nova defodere in terram virgulta per agros :
 Inde aliam, atque aliam culturam dulcis agelli
 Tentabant, fructusque feros mansuescere terra
 Cernebant indulgendo, blandeque colendo.
 Inque dies magis in montem succedere sylvas
 1370 Cogebant, infraque locum concedere cultis :
 Prata, Lacus, Rivos, Segetes, Vinetaque læta
 Collibus, et campis ut haberent, atque olearum
 Cærula distinguens inter plaga currere posset
 Per tumulos, et convalleis, camposque profusa :
 1375 Ut nunc esse vides vario distincta lepôre
 Omnia, quæ pomis intersita dulcibus ornant ;
 Arbustisque tenent felicibus obsita circum.
 At liquidas avium voces imitarier ore
 Ante fuit multo, quam lævia carmina Cantu
 1380 Concelebrare homines possent, aureisque juvare.
 Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
 Agresteis docuere cavas inflare cicutas,
 Inde minutatim dulceis didicere querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
 1385 Avia per nemora, ac sylvas saltusque reperta,
 Per loca pastorum deserta, atque otia dia :
 Sic unum quicquid paullatim protrahit Ætas
 In medium, Ratioque in luminis eruit oras.
 Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
 1390 Cum satiate cibi : nam tum sunt omnia cordi.

1369. *Succedere*] Sursum cedere, nam excisis quæ campos vallesque occupabant arboribus, sylvæ in montes sursum cedere videbantur.

1378. *At liquidas avium, etc.*] Ut aliæ artes, sic etiam Musica primo rudis et inculta ; primum enim in avium imitatione constitit ; inde fistula e calamis, (nam calami levi vento agitati sibila quædam et murmura emittunt,) compacta : qua pastores mulcebant curas, aut in lætitiâ effusi se aliosque maxime oblectabant. Jocis etiam, festivis ser-

monibus, et saltatione, incompressitæ quidem, sed satis ridiculæ indulgebant, inde risus, cachinni, et alia fœlicis otii delectamenta. Neque ista operosior qua nos utimur Musica nos majori voluptate, quam rudis ista illos olim perfudit ; sed nova semper placent, et pristina fastidimus, v. 44.

1379. *Lævia carmina*] Nam quod gratum sensibus, illud læve Epicuro.

1381. *Et Zephyri, etc.*] Vid. Ovid. Metam. lib. I. v. 705.

1390. *Nam tum sunt omnia cordi*]

- Quam commune malum fuerat, foedumque futurum;
 Et magis id possis factum contendere in Omni,
 In variis mundis varia ratione creatis,
 1345 Quam certo atque uno terrarum quolibet Orbi.
 Sed facere id non tam vincendi spe voluerunt,
 Quam dare quod gemerent hostes, ipsique perire,
 Qui numero diffidebant, armisque vacabant.
 Nexilis ante fuit vestis, quam Textile tegmen:
 1350 Textile post ferrum 'st; quia ferro tela parantur:
 Nec ratione alia possunt tam lævia gigni
 Insilia, ac fusi, et radii, scapique sonantes.
 Et facere ante Viros lanam Natura coëgit,
 Quam Muliebre genus, nam longe præstat in arte,
 1355 Et sollertius est multo genus omne Virile:
 Agricolæ donec vitio vertere severi,
 Ut Muliebribus id manibus concedere vellent,
 Atque ipsi potius durum sufferre laborem;
 Atque opere in duro durarent membra, manusque.
 1360 At specimen Sationis, et Insitionis origo
 Ipsa fuit rerum primum Natura creatrix.

1347. *Quam dare*] *Dare*, facere aliquid novi, struere damnum, etc. Terent. Plaut. et modo Lucretius, *fera facta dederunt*: Faber.

1348. *Armisque vacabant*] Inermes erant; sic *vita vacat*, Furius apud Donat. pro mortuus est. Faber.

1349. *Nexilis ante fuit vestis, etc.*] Si molliores artes respicias, prima de vestibus cura; Nexilis autem vestis, e pellibus viz. ferinis quæ non erant consutæ, ante textilem; frustra enim textilem ante usum ferri, quo parantur instrumenta textoria, requiras: neque denique ars textoria primum foeminis commissa, illam viri exercebant, quippe magis solertes et in artibus ingeniosi; deinde agricolæ viris mollitiem exprobrando effecerunt, ut mollioribus artibus relictis magis duras excolerent, v. 11.

1350. *Tela parantur*] Codd. et Gifanius, *paratur*. *Tela* enim aliquando significat ipsum instrumentum textorium, cui accommodatur tela.

1352. *Insilia*] Hæc vox fugit interpretes: Faber demum existimat *insilia* esse eam instrumenti textorii partem,

quæ pulsu pedum quatitur, ut staminis pars modo attollatur, modo deprimatur, ut fuso seu radio currenti libere trameare liceat; idque ab *insiliendo*. Quam conjecturam evertere videtur vox ista adjuncta *lævia*. Vossius ad Catullum, p. 249. *ensilia*.

Ibid. Scapique sonantes] An significant instrumenta textoris, quorum pulsu tela coarctatur et condensatur, vel jugum circa quod stamina volvuntur, videant grammatici.

1353. *Facere—lanam*] Lanam carpere, texere, et nere.

1359. *Atque opere in duro*] Ostendit versus superior hunc spurium esse, quod primus, opinor, moneo: Faber.

1360. *At specimen Sationis, etc.*] Arbores plantare, ab ipsa natura didicerunt, observabant enim baccas glandesque deciduas nova virgulta producere; inde idem tentabant homines, et unusquisque pro ingenio suo aliquid agrorum hortorumque culturæ addidit; et exinde tandem ista, quam videmus, hortorum amœnitas, ista arborum florumque ornata dispositio, v. 18.

- 1420 Et tandem inter eos distractum, sanguine multo
 Dispersisse, neque in fructum convertere quîsse.
 Tunc igitur Pelles, nunc Aurum, et Purpura curis
 Exercent hominum vitam, belloque fatigant:
 Quo magis in nobis (ut opinor) culpa residit.
 1425 Frigus enim nudos sine Pellibus excruciabat
 Terrigenas: at nos nil lædit veste carere
 Purpurea, atque Auro, signisque ingentibus apta;
 Dum Plebeia tamen sit, quæ defendere possit:
 Ergo hominum genus incassum, frustra laborat,
 1430 Semper et in curis consumit inanibus ævum;
 Nimirum, quia non cognovit, quæ sit habendi
 Finis, et omnino quoad crescat vera voluptas:
 Idque minutatim vitam provexit in Altum,
 Et belli magnos commovit funditus æstus.
 1435 At vigiles mundi magnum et versatile templum
 Sol et Luna suo lustrantes lumine circum
 Perdocuere homines Annorum tempora verti:
 Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.
 Jam validis septi degebant Turribus ævum,
 1440 Et divisa colebatur, discretaque tellus:
 Tum Mare velivolum florebat navibu' pandis;

1420. *Distractum*] Alii, *distractam*, vestem viz. et in sequenti versu *dispersisse*; et hæc lectio, quam codd. vet. exhibent, et Heinsius probat, admitti potuerit, si voces sequentes *Neque in fructum convertere quîsse* commode paterentur.

1422. *Tunc igitur Pelles, etc.*] Illa autem pro pelle pugna et cædes excusari possit, nam ante vestes textiles inventas solis pellibus defendebant frigus; at quis homines excuset qui bellis et rapinis miscent omnia, ut auro clari, et insignes purpura fulgerent? Sed id agunt quoniam insana habendi cupidine aguntur, et ignorant veram voluptatem, quam Epicurus docuit, et quæ non tam delicias appetit, quam necessariis contenta est: v. 13.

1433. *Vitam provexit in Altum*] Metaphora a navigantibus, versu sequenti habes, *æstus belli*.

1435. *At vigiles mundi, etc.*] Quoniam diutina experientia certos fecisset homi-

nes anni tempestates certo ordine redire, neque casu fluere omnia, et turbari (nam atomi primum fortuito convenientes, ita motus sui legibus, et vi naturæ constituuntur, ut nisi aliqua causa extrinsecus adveniens impediat, iisdem semper motibus ferentur): tandem certum stabileque vivendi genus amplexi sunt: inde constitutæ reipublicæ, instituta etiam inter diversas gentes commercia; tum litteræ inventæ, nati tum poëtæ historiarum patres; denique inventæ sunt istæ artes, nam omnium autorum nomina describuntur, quæ vitæ nostræ, aut voluptati inserviunt: v. 22.

1440. *Discretaque*] Alii, *descriptaque*.

1441. *Tum Mare velivolum, etc.*] Gifanius, *Tum Mare velivolis florebat navibus ponti*. Vossius ad Catullum, p. 77. hæc habet; *Tum Mare velivolum florebat* propter odores. Hæc est scriptura omnium, nisi fallor, librorum, quam merito docti se non intelligere fatentur; sic enim, puto, scripserat Lucretius; *Tum*

Auxilia, et socios jam pacto foedere habebant :
 Carminibus cum res gestas cœpère Poëtæ
 Tradere ; nec multo priu' sunt Elementa reperta.
 1445 Propterea quid sit prius actum respicere ætas
 Nostra nequit, nisi qua ratio vestigia monstrat.
 Navigia, atque Agri culturas, Moenia, Leges,
 Arma, Vias, Vesteis, et cætera de genere horum,
 Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,
 1450 Carmina, Picturas, et dædala signa polire,
 Usus, et impigræ simul Experientia mentis
 Paullatim docuit pedetentim progredientes.
 Sic unum quicquid paullatim protrahit ætas
 In medium, ratioque in luminis eruit oras :
 1455 Namque alid ex alio clarescere corde videmus
 Artibus, ad summum donec venêre cacumen.

Mare velivolum florebat Protei ad oras. Proteus et ipse Deus marinus, utpote qui primus navigâsse creditur : *oræ* vero *Protei*, sunt *oræ* in quibus regnabat Proteus, in quibus omnibus navigationem floruisse affirmat. Quibus hæc

placent illis nihil unquam displiceat : Lambinus invenit in quibusdam codd. *navibus pandis*, et istis vocibus ego quidem contentus.

1455. *Videmus*] Alii, *videbant* : imperite.

QUOD a v. 56. ad v. 417. solem, terram, mare, totam denique mundi compagem nec ab æterno fuisse, nec in æternum duraturam asserit, id quidem piis omnibus et sanis Philosophis commune ; quod vero verisimilibus quibusdam, veris autem multis firmisque rationibus probat, illud sane Lucretio proprium videtur ; nec meliora unquam (semper excipio sacras scripturas) argumenta invenies. Ideoque magis mirandum est, tam præclarum ingenium inseruisse futes istos versus a v. 157. ad v. 236. quibus evincere conatur mundum hunc a Deo non fuisse factum : fingit enim Deum parcum nimis seu potius malevolum, qui nihil nostri causa, omnia vero sui emolumentu intuitu agat. Qualem si quis pingat Epicurum, illum dicasis impudentiæ Poëta postularet. Deinde supponit omnem Dei æque ac Hominis notitiem a simulachris dependere ; at quis iste Deus ? non ille quem percipit mens humana, quem omnes gentes agnoscunt et venerantur.

Demum quis ferat illum culpas, quas vocat, mundi enumerantem, falso omnes, et vanissime effictas ? Hæccine vero vitia in novo et recenti mundo ? Id quidem negat ipse Lucretius, ideoque inepte facit dum labes ruinasque ædificii longa ætate dehiscentis imputat artifici.

A v. 417. ad v. 509. mundi ortum describit, qua descriptione nulla est apud physiologos aut magis verisimilis, aut magis venusta : gravitate sua feruntur atomi, concurrunt, inde resiliunt, et pro varia ponderis ictusque ratione in diversa loca discedunt, ibique coalescunt.

Quoniam vero a v. 510. ad v. 770. non unam certamque causam motuum cœlestium, eclipses, diei et noctis, etc. ea, qua alii solent, pertinacia assignat, ideo quibusdam videtur *fluctuare* ; ego vero contendo istam, quam vocant, constantiam in Epicureo Physiologo ridiculam fore, quippe omnia *casu* fieri pronuntiat, neque quis facile deprehendat unam certamque causam, cum eadem

phænomena pluribus modis explicari possunt. Nec ego quidem illi succenserem qui multas profert causas, dum inter eas vera certaue proponatur. De solis, lunæ, etc. magnitudine nihil addam, supra enim monui istam opinionem plebeiam nimis esse, et rusticam.

Lege quæ sequuntur, et admirabilis

ingenii tam vehementer delirantis miserrere: ea autem est omnium, qui negant providentiam, sors, ut in *Ethicis* vana doceant, in *Physicis* absurda; at vero *Primorum* hominum indoles ea, quæ omnium barbararum gentium, et in *terrigenis* Lucretii, Margaitas, Brasilios, plebsque Indiæ occidentalis populos agnosces.

TITI LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SEXTUS.

ARGUMENTUM.

Primi 41. versus continent Epicuri Atheniensis laudes: sequitur ad v. 95. quam ab Epicureo Philosopho expectes, argumenti hujus libri explicatio: et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, de quibus diligenter disputat; et demum istos deridet qui neglectis causis naturalibus ipsum Jovem fulmina jaculari existimant, ad v. 421. His subjungitur (nam Prester Fulmini affinis) v. 28. Presteris brevis explicatio. Deinde, a v. 450. ad v. 533. multa de Nubibus et Pluvia; pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, et Gelu. Si Terræmotus causas velis cognoscere, a v. 534. ad v. 606. habes fuse explicatas. A v. 606. ad v. 638. de Mari Poëta disserit. Ad v. 710. de Ætna. Sequentes 30. v. Nilo destinantur. Deinde a v. 740. ad v. 840. de Avernis, aliisque Terræ tractibus, Hominibus, Cervis, Corvis, Equis, etc. noxiis disputatur. Ad v. 905. de Puteis, variisque admirandis Fontibus. Et ad v. 1087. Magnes diligenter explicatur. Postremo de Morbis et Peste quædam, quibus subjungit elegantem descriptionem Pestis illius, quæ tempore belli Peloponnesiaci Athenas vastavit, e Thucydide desumtam.

PRIMÆ frugiferos foetus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ:
Et recreaverunt vitam, Legesque rogârunt:
Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,

1. *Frugiferos*] Alii, *fragiparos*: Athenæ tritici, olei, etc. inventrices; nil tritum magis.

4. *Et primæ*] *At primæ*, Faber. Hoc sensu, Athenas quidem multa bona hominibus fecisse, inventis frugibus, ex-

cultis artibus, humanitate, doctrina, legibus, atque aliis rebus pœne infinitis: *at* multo etiam melius de hominibus meritas esse, cum Epicurum protulerint. Ista observatione potuimus carentere.

phænomena pluribus modis explicari possunt. Nec ego quidem illi succenserem qui multas profert causas, dum inter eas vera certaue proponatur. De solis, lunæ, etc. magnitudine nihil addam, supra enim monui istam opinionem plebeiam nimis esse, et rusticam.

Lege quæ sequuntur, et admirabilis

ingenii tam vehementer delirantis miserrere: ea autem est omnium, qui negant providentiam, sors, ut in Ethicis vana doceant, in Physicis absurda; at vero *Primorum* hominum indoles ea, quæ omnium barbararum gentium, et in *terrigenis* Lucretii, Margaitas, Brasilios, ple-rosque Indiæ occidentalis populos agnosces.

Auxilia, et socios jam pacto fœdere habebant :
 Carminibus cum res gestas cœpère Poëtæ
 Tradere ; nec multo priu' sunt Elementa reperta.
 1445 Propterea quid sit prius actum respicere ætas
 Nostra nequit, nisi qua ratio vestigia monstrat.
 Navigia, atque Agri culturas, Mœnia, Leges,
 Arma, Vias, Vesteis, et cætera de genere horum,
 Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,
 1450 Carmina, Picturas, et dædala signa polire,
 Usus, et impigræ simul Experientia mentis
 Paullatim docuit pedetentim progredientes.
 Sic unum quicquid paullatim protrahit ætas
 In medium, ratioque in luminis eruit oras :
 1455 Namque alid ex alio clarescere corde videmus
 Artibus, ad summum donec venère cacumen.

Mare velivolum florebat Protei ad oras. Proteus et ipse Deus marinus, utpote qui primus navigâsse creditur : *oræ* vero *Protei*, sunt *oræ* in quibus regnabat Proteus, in quibus omnibus navigationem floruisse affirmat. Quibus hæc

placent illis nihil unquam displiceat : Lambinus invenit in quibusdam codd. *navibus pandis*, et istis vocibus ego quidem contentus.

1455. *Videmus*] Alii, *videbant* : imperite.

Quod a v. 56. ad v. 417. solem, terram, mare, totam denique mundi compagem nec ab æterno fuisse, nec in æternum duraturam asserit, id quidem piis omnibus et sanis Philosophis commune ; quod vero verisimilibus quibusdam, veris autem multis firmisque rationibus probat, illud sane Lucretio proprium videtur ; nec meliora unquam (semper excipio sacras scripturas) argumenta invenies. Ideoque magis mirandum est, tam præclarum ingenium inseruisse futes istos versus a v. 157. ad v. 236. quibus evincere conatur mundum hunc a Deo non fuisse factum : fingit enim Deum parcum nimis seu potius malevolum, qui nihil nostri causa, omnia vero sui emolumentu intuitu agat. Qualem siquis pingat Epicurum, illum dicasis impudentiæ Poëta postularet. Deinde supponit omnem Dei æque ac Hominis notitiem a simulachris dependere ; at quis iste Deus ? non ille quem percipit mens humana, quem omnes gentes agnoscunt et venerantur.

Demum quis ferat illum culpas, quas vocat, mundi enumerantem, falso omnes, et vanissime effictas ? Hæccine vero vitia in novo et recenti mundo ? Id quidem negat ipse Lucretius, ideoque inepte facit dum labes ruinasque ædificii longa ætate dehiscentis imputat artifici.

A v. 417. ad v. 509. mundi ortum describit, qua descriptione nulla est apud physiologos aut magis verisimilis, aut magis venusta : gravitate sua feruntur atomi, concurrunt, inde resiliunt, et pro varia ponderis ictusque ratione in diversa loca discedunt, ibique coalescunt.

Quoniam vero a v. 510. ad v. 770. non unam certamque causam motuum cœlestium, eclipses, diei et noctis, etc. ea, qua alii solent, pertinacia assignat, ideo quibusdam videtur *fluctuare* ; ego vero contendo istam, quam vocant, constantiam in Epicureo Physiologo ridiculam fore, quippe omnia *casu* fieri pronuntiat, neque quis facile deprehendat unam certamque causam, cum eadem

- 5 Cum genuere VIRUM tali cum corde repertum,
 Omnia veridico qui quondam ex ore profudit;
 Cujus et extincti propter divina reperta
 Divolgata vetus, jam ad cœlum Gloria fertur.
 Nam cum vidit Hic, ad victum quæ flagitat usus,
 10 “ Et, per quæ possent vitam consistere tutam,
 Omnia jam ferme Mortalibus esse parata;
 Divitiis homines, et Honore, et Laude potentes
 Affluere, atque bona Natorum excellere fama:
 Nec minus esse domi cuiquam tamen Anxia corda,
 15 Atque animum infestis cogi servire querelis:
 Intellexit, ibi vitium Vas efficere ipsum,
 Omniaque illius vitio corrumpier intus,
 Quæ conlata foris, et commoda cunque venirent;
 Partim quod fluxum, pertusumque esse videbat,
 20 Ut nulla posset ratione explerier unquam:
 Partim quod tetro quasi conspurcare sapore
 Omnia cernebat, quæcunque receperat intus.
 Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
 Et finem statuit Cuppedinis atque Timoris,
 25 Exposuitque Bonum Summum, quo tendimus omnes,
 Quid foret, atque viam monstravit tramite prono,
 Qua possemus ad id recto contendere cursu:
 Quidve Mali foret in rebus mortalibu’ passim,
 Quod flueret Naturæ vi, varieque volaret,

10. *Et, per quæ, etc.*] Delet Lambinus, quoniam *vitam tutam consistere* nullo modo dici potest: et exempla Gifanii ab hac significatione τοῦ *consistere* prorsus aliena esse recte affirmat Faber. Vix tamen a me impetrare possum quin credam Lucretium scripsisse *consistere*; ista enim vox Epicuro propria, qui ἡδονὴν καταστηματικὴν τοῦ σώματος, et non solum ἡδονὴν ἐν τῇ κινήσει agnovit. Vid. Epicuri Epist. ad Pythoclem.

14. *Cuiquam*] Alii, *quidquam*.

16. *Vas*] Animum ipsum avarum, aut metu superstitioso, opinione de Providentia et pœnis post mortem, tanquam tetro sapore imbutum.

18. *Quæ conlata foris*] Faber, *quæ congrata foris*; id est, *quæcunque grata et commoda hinc illinc convenirent, etc.* Amat autem Tmeses Lucretius, ut infi-

nita in omni genere exempla abunde fidem facere possunt.

19. *Fluxum, pertusumque*] Avarum vides.

24. *Finem Cuppedinis atque Timoris*] Epicurus enim cupiditates necessitate et natura terminabat, metuque homines exsolvit, (id vero non minus inepte quam improbe dictum,) dum providentiam, religionemque sustulit.

29. *Quod flueret Naturæ vi*] Lambinus: codd. enim, *Quod flueret naturali*: Gifanius, *Quod flueret naturæ*. Alii, *Quod flueret naturali viro atque veniret*. Faber denique; sic proponit et partitur Poëta, *Quicquid mali est in rebus mortalibus, id omne vel a casu est, vel a natura profluit*; et quantacunque malorum, cladium, calamitatumque agmina percenseas, ea nusquam referenda fuerint, quam ad illa duo capita; nam præter

30 Seu Casu, seu Vi, quod sic Natura parâsset ;
 Et quibus e portis occurri cuique deceret :
 Et genus Humanum frustra plerumque probavit
 Volvere curarum tristeis in pectore fluctus.

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
 35 In tenebris metuunt ; sic Nos in luce timemus
 Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
 Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
 Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse 'st
 Non radii Solis, nec lucida tela diei

40 Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque :
 Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.

Et quoniam docui, Mundi mortalia templa
 Esse, et nativo consistere corpore Coelum ;
 Et quæcunque in eo fiunt, fientque, necesse
 45 Esse ea dissolvi : quæ restant percipe porro.

Quandoquidem semel insignem conscendere currum
 Vincendi spes hortata 'st, atque obvia cursu

casum et Naturam quo confugies alio ? Quid erit tertium ? Nam Deus Epicuri pœne nemo est. Hinc itaque jam intelligis clarissimi Lambini emendationem stare haudquaquam posse. Dein quod perquam foret vitiosum, in hoc ipso versu diceret Lucretius, quod in sequenti tantum dici debuit, *Seu casu, seu vi, quod sic Natura parâsset*. Sed cur ea mala quæ naturalia sunt *vi* fieri dicit ? Nimirum lex naturæ, necessitas naturæ, fœdera naturæ *vis* est, quam eluctari, quamque eludere non possis : itaque scribit *vi, quod sic natura parâsset* ; quia nempe res nostræ a natura ita comparatæ fuerunt, ut multa humanæ conditioni annexa incommoda sint. Quamobrem nec *naturali*, nec *naturæ vi*, nec Gifanianum *naturâ*, locum habere ullum in versu priori potest. Legendum igitur, *Quod fuisset permanenter vel permutatim*. Hæc quidem acute Faber, si opus foret isto acumine. E quonam codice *permanenter*, vel *permutatim* effingi potest ? Igitur deleatur iste versus, et sane abesse potest, aut admittatur Lambini *naturæ vi*, Lucretius enim solet alio versu explicare quod in priori obscurius dixerat, ita *varie volaret* voce *casu* exponit, *naturæ vi*, istis vocibus *vi, quod sic natura parâsset*.

31. *Quibus e portis*] Metaphora e re

militari, e portis Urbium aut Castrorum, e quibus in hostem fit eruptio.

34. *Nam veluti Pueri, etc.*] Vid. lib. II. v. 54.

42. *Et quoniam docui, etc.*] Hactenus Epicuri laudes : sequitur, v. 53. argumenti hujus libri explicatio : quippe post descriptum mundi ortum, et cœlestes motus, de *Meteoris* aget, atque aliis Naturæ admirandis, quorum causas dum homines non intelligunt, illa Diis attribuunt ; inde religio, Numinum metus, timor, sollicitudo, anxietas ; inde periit vera pietas, et dominatur vana superstitio.

44, 45. *In eo fiunt, fientque, necesse Esse ea dissolvi.*] Alii, *Fierique necesse est, Pleraque dissolvi* : meræ nugæ.

47. *Vincendi spes, etc.*] Gifanius, *Ventorum* (eorum quæ consequentur) *exhortantur spes*. Alii, *votorum*. Alii, *Quandoquidem semel* haud segnis *conscendere currum Ventosum spes hortata est, atque obvia cursu ; Sive cursui*. Lambinus hos tres versus supposititios putavit, Vossius tandem ad Catullum, p. 191. scribit, *Quandoquidem semel insignem conscendere currum Ventorum exhortat pellacia, et omnia rursum Quæ fuerant, sunt placato conversa favore. Currum*, id est, *navim ; rursum sive retro*. Forsan ita scripsit Lucretius, neque enim vox

Quæ fuerant, sunt placato conversa furore.

- Cætera, quæ fieri in Terris cœloque tuentur
 50 Mortales, pavidis cum pendent mentibu' sæpe
 Efficiunt animos humileis formidine Divûm,
 Depressosque premunt ad terram, propterea quod
 Ignorantia causarum conferre Deorum
 Cogit ad imperium res, et concedere regnum : et
 55 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, hæc fieri Divino numine rentur.
 Nam bene qui didicere Deos securum agere ævum :
 Si tamen interea mirantur, qua ratione
 Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
 60 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,
 Rursus in antiquas referuntur Relligiones,
 Et Dominos acreis asciscunt, omnia posse
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat ; finita potestas denique cuique
 65 Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens :
 Quo magis errantes tota regione feruntur.

- Quæ nisi respuis ex animo, longeque remittis,
 Diis indigna putando, alienaque pacis eorum,
 Delibata Deûm per te tibi numina sancta
 70 Sæpe aderunt ; non quod violari summa Deûm vis
 Possit, ut ex ira pœnas petere imbibat acreis :
 Sed quia Tute tibi placida cum pace quietos
 Constitues magnos irarum volvere fluctus :
 Nec delubra Deûm placido cum pectore adibis ;
 75 Nec, de corpore quæ sancto Simulacra feruntur,
 In menteis hominum Divinæ nuntia formæ,
 Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis :

ista *currenti*, v. 92. obstat, nam Horatii mercator *Currit ad Indos*. Si tamen verior, non est luculentior quam illa altera Lambini lectio.

66. *Tota regione*] Alii, *cæca ratione*.

67, 68. *Longeque remittis, Diis indigna putando*] Alii, *Longeque renutas vel remittis Diis indigna putare*. Ego vero, *Longeque remittis, Diis indigna putando* ; neque ea qua alii interpretatione usus sum. Heinsius autem, *putata*.

69. *Delibata*] An *delibrata* legi debeat certent Lambinus et Gifanius, dum neutra vox ferri potest. Lege autem *deirata*, valde irata, istamque emendationem illi qui sequuntur versus confirmant.

74. *Nec delubra Deûm*] Ista enim erat vanissima Epicuri opinio, providentem et omnia curantem Deum terribilem fore et horrendum ; ita ut nunquam Dei imago in mentem venerit, quin metus, timor, anxietas sequatur.

Inde videre licet, qualis jam vita sequatur.

Quam quidem ut a nobis Ratio verissima longe

80 Rejiciat, quanquam sunt a me multa profata,
Multa tamen restant, et sunt ornanda politis
Versibus, et ratio Cœli, speciesque tenenda.
Sunt Tempestates, et Fulmina clara canenda,
Quid faciant, et qua de causa quæque ferantur :

85 Ne trepides cœli divisis partibus amens,
Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram se
Verterit hinc partem ; quo pacto per loca septa
Insinuârit, et hinc dominatus ut extulerit se :
Quorum operum causas nulla ratione videre

90 Possunt, ac fieri Divino numine rentur.

Tu mihi supremæ præscripta ad candida calcis
Currenti spatium præmonstra callida Musa,
Calliope, requies Hominum, Divûmque voluptas :
Te duce ut insignem capiam cum laude coronam.

95 Principio, Tonitru quatiuntur cærula cœli,
Propterea quia concurrunt sublime volantes
Ætheriæ Nubes contra pignantibu' Ventis :
Nec fit enim sonitus cœli de parte serena,
Verum ubicunque magis denso sunt agmine Nubes,

79. *Ratio verissima*] Epicuri doctrina, quæ rationi consentanea est, et veras rerum causas explicat.

80. *Profata*] Alii, *profecta*.

82. *Ratio Cœli, speciesque*] Ut sæpe alibi, *Naturæ species, ratioque*. Alii aliam sequuntur lectionem, nempe, *ratio superûm cœlique*: Supera autem, Meteora. Et e libro primo confirmant, *Quapropter bene cum superis de rebus habenda Nobis est ratio*.

84. *Qua de causa quæque*] Alii, *qua de causa cunque*.

85. *Cœli divisis partibus*] Hoc pertinet ad Etruscorum disciplinam, de qua Cicero, in II. lib. de Divinat. *Cœlum in xvi. partes diviserunt Etrusci; facile id quidem fuit quatuor quas nos habemus duplicare, post idem iterum facere, ut ex eo dicerent fulmen qua ex parte venisset*.

91. *Præscripta ad candida calcis*] Seneca, Epist. 19. docet eam quam nunc in Circo metam dicunt Latini, *calcem antiquos appellâsse, quia viz. finis curriculi sæpe calce notaretur*. Hinc vero

licet colligere Lucretium nunquam plures quam sex libros fuisse meditatum, jam enim properat *ad præscripta candida supremæ calcis*.

95. *Principio, Tonitru, etc.*] De meteoris disputaturus a tonitru incipit, quod varie explicat: et primum quidem, v. 12. fit iste sonus cum nubes adversis ventis impulsæ colliduntur; hæc fuit Stoicorum, Democriti, aliorum opinio, et si hodiernos Philosophos audiamus, est veritati proxima: siquis vero objiciat nubes raras esse, ideoque ad tantum sonitum edendum maxime idoneas; dicendum, quod licet lapidum aut ligni densitatem non æquant, tamen non adeo raræ sunt, quin nives et grandinem cohiberent.

98. *Cœli de parte serena*] Id enim negabant Epicurei, ideoque Horatius, insanientem istam Sapiëntiam relicturus, hæc habet, lib. I. Od. 34. *Namque Diespiter Igni corusco nubila dividens Plerumque, per purum tonantes Egit equos volucremque currum, etc.*

100 Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe.

Præterea, neque tam condenso corpore Nubes
Esse queunt, quam sunt Lapides, ac Tigna; neque autem
Tam tenues, quam sunt Nebulæ, Fumique volantes:

Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ,
105 Ut Lapides; aut, ut Fumus, constare nequirent,
Nec cohibere niveis gelidas, et grandinis imbreis.

Dant etiam sonitum patuli super æquora mundi,
Carbasus ut quondam magnis intenta theatris
Dat crepitum malos inter jactata, trabeisque;
110 Interdum perscissa furit petulantibus Euris,
Et fragileis sonitus chartarum commeditur:
Id quoque enim genus in Tonitru cognoscere possis,
Aut ubi suspensam vestem, chartasve volanteis
Verberibus venti versant, planguntque per auras.

115 Fit quoque enim interdum, ut non tam concurrere nubes
Frontibus adversis possint, quam de latere ire
Diverso motu radentes corpori' tractum:
Aridus unde aureis terget sonus ille, diuque
Ducitur, exierit donec regionibus arctis.

120 Hoc etiam pacto Tonitru concussa videntur
Omnia sæpe gravi tremere, et divolsa repente
Maxima dissiluisse capacis moenia mundi,

103. *Tam tenues*] Leg. *Tam tenui*: ut
v. 101. *tam condenso*.

104. *Nam aut cadere abrupto*] Revo-
canda est vulgata lectio, *Nam cadere aut*
bruto. Bruto id est *gravi*, unde et Ho-
rat. *Quo bruta tellus et vaga flumina*:
et apud Donatum, *corpus brutum*, quod
magno molimine movetur.

107. *Dant etiam sonitum, etc.*] Ver.
8. alia tonitrus explicatio, una enim
nubes vento agitata, aliquando vento
perscissa sonum edit; nec displicebit
hæc explicatio, si sonitum quem vela
latis theatris intenta, quem chartæ di-
ruptæ, aut suspensæ vestes vento agi-
tatæ dant, cum tonitru compares.

109. *Malos inter*] Nam ob loci ni-
miam amplitudinem trajectis malis vela
intendebantur. *Carbasina autem vela*
primus in theatrum duxisse traditur Len-
tulus Spinter Apollinaribus ludis: Pli-
nius, lib. XIX. cap. 1. Vid. lib. IV. v.
74.

115. *Fit quoque enim interdum*] Ali-

quando tonitrus murmur est stridori
simile, id vero fit cum nubes nubis al-
terius latus radit; inde enim oritur iste
stridor, quem v. 118. vocat *aridum so-*
num: v. 5.

117. *Corpori' tractum*] *Corporis tac-*
tum, id est *corpus*, Gifanius; ridicule.
Corporis autem tractum nihil elegantius;
nam nubes diverso motu de latere
euntes, totum corporis tractum, ab al-
tera usque ad alteram extremitatem,
radunt.

119. *Exierit*] Mallem *exierunt*. Nu-
bes viz.

120. *Hoc etiam pacto, etc.*] Ver. 11.
Ventus in nube inclusus furit, inde
murmur; tandem facto impetu erumpit,
inde horrendus ille fragor: qua ratione
Plinius declaravit, *posse spiritum nube*
cohibitum tonare, natura strangulante so-
nitum dum rixetur, edito fragore dum
erumpat, ut in membrana spiritu intenta.
Si ridere libet, vid. Aristophanis Nu-
bes, act. 1. sc. 4.

- Nubes, et tremulo tempestas impete fulgit;
 Ventus ubi invasit Nubem, et versatus ibidem
 175 Fecit, ut ante, cavam, docui, spissescere Nubem,
 Mobilitate sua fervescit; ut omnia motu
 Percalefacta vides ardescere: plumbea vero
 Glans etiam longo cursu volvenda liquescit.
 Ergo fervidus Hic Nubem cum perscidit atram,
 180 Dissupat ardoris quasi per vim expressa repente
 Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
 Inde Sonus sequitur, qui tardius adlicit aureis,
 Quam quæ perveniunt oculos ad lumina nostros.
 Scilicet hoc densis fit nubibus, et simul alte
 185 Exstructis aliis alias super impete miro.
 Nec tibi sit fraudi, quod nos inferne videmus
 Quam sint lata magis, quam sursum exstructa quid extent;
 Contemplator enim cum montibus adsimilata
 Nubila portabunt Venti transversa per auras;
 190 Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis
 Insuper esse aliis alia, atque urgere superna
 In statione locata sepultis undique ventis:
 Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum,
 Speluncasque velut saxis pendentibu' structas
 195 Cernere, quas Venti cum, tempestate coorta,
 Complerunt, magno indignantur murmure clausi
 Nubibus, in caveisque ferarum more minantur:
 Nunc hinc, nunc illinc fremitus per Nubila mittunt;
 Quærentesque viam circumversantur, et ignis
 200 Semina convolvunt e Nubibus; atque ita cogunt

tonitru fiat vento nubes perrumpente, fulgur quoque fit ab eodem vento pernici motu, dum inter nubes rotatur, accenso, v. 14. Hos versus Gassendus, et qui illum sequuntur, perperam interpretati sunt.

177, 178. *Plumbea vero Glans, etc.*] Id non magis verum quam quod de sagitta Acestæ in 5. scripsit Virgilius, quæ exarsit, et in ventos abiit.

182. *Adlicit*] Al. *attigit*, sed eadem est significatio. Alii, *adficit*, et Palmerius, *adligit*. Pro *nictantia* in præcedenti versu, quidam, *minitania*.

185. *Impete miro*] Id quidem ferri potest; at melius *agmine*.

186. *Nec tibi sit fraudi, etc.*] Ver. 17. Scrupulus propter nubes visas non ut latas, ita profundas, ideoque non istis fornacibus, et speluncis, quas fingit, exstructas. Hunc eximit; et quædam subjungit de vento inter nubes fremente, et tandem cum fulgure erumpente.

194. *Saxis pendentibu'*] In speluncis enim saxa videntur pendere, *pendentia tecta* Virgilius, et passim poëtæ.

196. *Magno indignantur murmure*] De ventis, Virg. *Illi indignantes magno cum murmure montis Circum claustra fremunt*.

200. *E Nubibus*] Leg. *in Nubibus*, id enim tota postulat sententia.

Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
Donec divolsa fulserunt nube corusci.

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille
Devolet in terram liquidi color aureus ignis,
205 Semina quod Nubeis ipsas permulta necesse 'st
Ignis habere; etenim cum sunt humore sine ullo,
Flammeus est plerumque colos et splendidus ollis:
Quippe etenim Solis de lumine multa necesse 'st
Concipere, ut merito rubeant, ignisque profundant.
210 Hasce igitur cum Ventus agens contrusit in unum
Compressitque locum cogens, expressa profundunt
Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.

Fulgit item, cum rarescunt quoque Nubila cœli.
Nam cum Ventus eas leviter diducit eunteis,
215 Dissolvitque, cadant ingratîs illa necesse 'st
Semina, quæ faciunt fulgorem: tum sine tetro
Terrore, et Sonitu fulgit, nulloque tumultu.

Quod superest, quali natura prædita constant
Fulmina, declarant ictus, et inusta vapore
220 Signa, notæque graveis halantes Sulfuris auras:
Ignis enim sunt hæc, non Venti signa, neque Imbris.

Præterea, per se accendunt quoque tecta domorum,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.
Hunc tibi subtilem cum primis ignibus ignem
225 Constituit natura minutis, mobilibusque
Corporibus, cui nil omnino obsistere possit:
Transit enim valide Fulmen per septa domorum,

203. *Hac etiam fit uti, etc.*] Non tantum ignis in nubibus circumrotatus accendi potest, sed ipsæ nubes multa ignis corpuscula, sive a sole, ut docuit Empedocles, sive aliunde accepta continent; id enim splendidus et flammeus color quarundam nubium demonstrat; ista autem corpuscula a vento, compellente et comprimente nubes, expressa fulgur efficiunt, v. 11.

213. *Fulgit item, etc.*] Modo dixit semina ignis, quæ in nubibus continentur, vi et impetu venti exprimi; jam, v. 5. licet non exprimantur, tamen diductis et distractis nubium partibus decident necesse est, atque inde lene illud et mite fulgur, quod lumine oculos perstringit,

nullo autem tonitru percellit aures.

215. *Ingratis*] Velit nolit, nam diductis nubibus necesse est inclusas ignis scintillas erumpere.

218. *Quod superest, quali, etc.*] Cum fulmen urat res tactas, cum domos incendat, etc. neminem videas qui ejus naturam igneam esse diffiteatur. Quod autem parietes penetrat, quod aurum, æs, reliqua metalla liquefacit, quod vase integro exhaurit liquorem, vel facit ut effluat, id quidem pernici motui, et subtilitati illius ignis attribuendum.

219. *Inusta vapore, etc.*] Res tactæ fulmine ustæ videntur, et illis odor sulphureus.

222. *Per se*] Melius quam sæpe.

- Clamor uti, ac Voces; transit per saxa, per æra;
 Et liquidum puncto facit æs in tempore, et aurum.
- 230 Curat item ut vasis integris Vina repente
 Diffugiant; quia nimirum facile omnia circum
 Conlaxat, rareque facit lateramina vasis,
 Adveniens calor ejus et insinuat in ipsum; et
 Mobiliter solvens differt primordia Vini:
- 235 Quod Solis vapor ætatem non posse videtur
 Efficere: usqueadeo pollens fervore corusco,
 Tanto mobilior vis, et dominantior hæc est.
- Nunc ea quo pacto gignantur, et impete tanto
 Fiant, ut possint ictu discludere Turreis,
- 240 Disturbare domos, avellere tigna, trabeisque,
 Et Monumenta virum demoliri, atque ciere,
 Exanimare Homines, Pecudes prosternere passim:
 Cætera de genere hoc qua vi facere omnia possint,
 Expediam, neque Te in promissis plura morabor.
- 245 Fulmina gignier e crassis, alteque putandum 'st
 Nubibus exstructis; nam cœlo nulla sereno,
 Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam.
 Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res,
 Quod tunc per totum concrescunt Aëra nubes
- 250 Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur
 Liquisse, et magnas cœli complêsse cavernas:
 Usqueadeo tetra nimborum nocte coorta

228. *Clamor uti, ac Voces*] Alii, *Clamor uti vocis*. Sed totus hic versus abesse potest.

232. *Lateramina vasis*] Dolia enim vinaria lateritii operis erant, Horatio, *Testæ*: et ex latere *lateramen*, ut ex ferro *ferramen*, ex ære *æramen*, etc.

235. *Ætatem*] Terentius, Eun. act. 4. sc. 5. *jamdudum ætatem lites sunt inter eos factæ maximæ. Jamdudum ætatem* pro longinquo tempore. Lucilius, *Ut multos mensesque, diesque: non tamen ætatem*: Donatus.

236. *Pollens*] Recte Lambinus; et valeat Gifanii *tollens*, et aliorum *candens*, vel *cellens*, viz. excellens.

238. *Nunc ea quo pacto gignantur, etc.*] Cum ortum fulminis exquiras, observandum est nunquam sine nubibus densis fulminare; nisi enim spissæ essent

nubes, atque alte exstructæ, non illa grandinis et imbris copia fulmen sequeretur. In istis igitur nubibus concipias ventum pernici motu circumrotatum isto motu calescentem, et multa ignis semina e nubibus istis exprimentem; tandem vel motu suo vel ab igneis istis particulis accensum ingenti cum fragore, et immani impetu erumpere; ista autem eruptione ita concutit et distrahit nubium partes, ut totæ in grandinem abeant, vel in imbrem dissolvantur. Hæc, v. 55.

241. *Demoliri*] Alii, *commoliri*.

245, 246. *Alte—Nubibus exstructis*] Tullius, *Sepulchrum altius exstruere*. Horatius, Sat. 6. lib. II. *Quæ procul exstructis inerant hesternæ canistris*.

250. *Undique, etc.*] Vid. lib. IV. v. 170.

Impendent atræ formidinis ora superne,
Cum commoliri tempestas fulmina cœptat.

- 255 Præterea, persæpe niger quoque per mare Nimbus,
Ut picis e cœlo demissum flumen, in undas
Sic cadit, et fertur tenebris procul, et trahit atram
Fulminibus gravidam tempestatem, atque procellis,
Ignibus, ac ventis cumprimis ipse repletus ;
260 In terra quoque ut horrescant, ac tecta requirant.
Sic igitur supera nostrum caput esse putandum 'st
Tempestatem altam: neque enim caligine tanta
Obruerent terras, nisi inædificata superne
Multa forent multis exemto Nubila sole :
265 Nec tanto possent hæc terras opprimere imbri,
Flumina abundare ut facerent, camposque natare,
Si non exstructis foret alte Nubibus æther.

His igitur Ventis, atque Ignibus omnia plena
Sunt; ideo passim fremitus, et fulgura fiunt :

- 270 Quippe etenim supera docui, permulta vaporis
Semina habere cavas nubeis ; et multa necesse 'st
Concipere ex Solis radiis, ardoreque eorum.
Hic ubi Ventus eas idem qui cogit in unum
Forte locum quemvis, expressit multa vaporis
275 Semina, seque simul cum eo commiscuit igni ;
Insinuatus ibi Vortex versatur in alto,
Et calidis acuit Fulmen fornacibus intus :
Nam duplici ratione accenditur, Ipse sua nam
Mobilitate calescit, et e contagibus ignis.
280 Inde ubi percaluit vis Venti, vel gravis Ignis
Impetus incessit ; maturum tum quasi Fulmen
Perscindit subito Nubem, ferturque coruscis
Omnia luminibus lustrans loca percitus ardor :

257. *Sic cadit, et fertur tenebris procul*] Fateor, neque me illius pudet, non intelligo, quid hoc sit negotii, *Nimbus fertur tenebris procul*: lego autem, *Et fertur tenebris procul*: Faber. Ego autem videor intellexisse, nempe, *fertur valde tenebrosus per mare, procul ab iis qui in terra collocati horrescunt*.

265. *Nec tanto possent hæc terras opprimere imbri*] Hæc viz. nubila, ut enim obruunt terram caligine, ita imbre op-

primunt: nec video cur huic lectioni præferatur alia, *Nec tanti possent venientes opprimere imbres*.

276. *In alto*] In cavis viz. et profundis nubium speluncis.

278. *Ipse sua nam*] Alii, *ipse suapte*, melius forsân, non enim placet vocis istius *nam* repetitæ sonus.

279. *Contagibus*] *Contages* alibi Lucretius, viz. lib. III. v. 472. 735. 741. id est, contactu.

Quem gravis insequitur Sonitus, displosa repente
 285 Opprimere ut cœli videantur templa superne.
 Inde tremor Terras graviter pertentat, et altum
 Murmura percurrunt cœlum; nam tota fere tum
 Tempestas concussa tremit, fremitusque moventur:
 Quo de concussu sequitur gravis Imber, et uber,
 290 Omnis uti videatur in Imbrem vertier Æther
 Atque ita præcipitans ad diluvium revocare.
 Tantus discidio nubis, ventique procella,
 Mittitur ardenti Sonitus cum provolat ictu.

Est etiam cum vis extrinsecus incita Venti
 295 Incidit in validam maturo fulmine Nubem;
 Quam cum perscidit, extemplo cadit igneus ille
 Vortex, quod patrio vocitamus nomine Fulmen:
 Hoc fit idem in parteis alias, quocunque tulit vis.
 Fit quoque ut interdum Venti vis missa sine igni,
 300 Ignescat tamen in spatio, longoque meatu,
 Dum venit, amittens in cursu corpora quædam
 Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras;
 Atque alia ex ipso conradens Aëre portat
 Parvula, quæ faciunt ignem commista volando:
 305 Non alia longe ratione, ac plumbea sæpe

286. *Pertentat*] Sæpe Virgilius, *Nonne vides ut tota tremor pertentet equorum Corpora? Ac dum prima lues udo sublapsa veneno Pertentat sensus, etc.*

291. *Atque ita præcipitans*] Mendum in hoc versu esse arbitror, neque tu, lector, aliorum ibis, si mecum otiose et placide seriem verborum ipsorum attenderis [*aër videtur in imbrem verti, et ad diluvium revocare*]. Nihil sentis? poteris tamen: Quid enim? ille aër quos, quas revocare videtur? Ecquid dubitas quin vox aliqua exciderit quæ in quarto casu esset? Deinde, ad quam diluvium? Ogygiamne, an Deucalionem? Quamobrem a me non est ut impetretur, quin pro *atque ita præcipitans* legi oporteat, *atque ita Pyrrhæ nos*. Horat. lib. I. Od. 2. *Terruit urbem, Terruit gentes, grave ne rediret Sæculum Pyrrhæ nova monstra questæ*. Faber. Ingeniose quidem, at tota hæc Critica pendet e scrupulosa nimis vocis istius, *revocare*, acceptance; cui non favet ipse Lucre-

tius: vid. lib. V. v. 256. *Pars etiam glebarum ad Diluvium revocatur Imbris*.

293. *Provolat*] Alii, *pervolat*.

294. *Est etiam cum vis, etc.*] Si ventus inclusus nubem perrumpere non valeat, a vento extrinsecus impingente adjuvari possit, quocunque autem modo dirumpatur nubes, maturum fulmen excidat necesse est, v. 5.

296, 297. *Ignæus Vortex*] Vortex e nube effugiens sine igne *Typhon* vocatur, non *fulmen*. Plinius, lib. II. cap. 48.

299. *Fit quoque ut interdum, etc.*] Duos alios modos quibus fulmen paretur subjungit Lucretius, quorum prior, v. 9. continetur. Quippe ventus sine igne e nubibus erumpens longo cursu et pernici motu incalescere possit et accendi; neque illud incredibile, cum globulus v. g. plumbeus e tormento emissus liquefiat: hoc quidem non adeo verum est, sed multas res motu pernici accendi neminem videas qui diffiteatur.

Fervida fit Glans in cursu, cum multa rigoris.

Corpora dimittens ignem concepit in auris.

Fit quoque, ut ipsius Plagæ vis excitet ignem,

Frigida cum Venti pepulit vis missa sine igni :

310 Nimirum quia cum vehementi perculit ictu,

Confluere ex ipso possunt elementa Vaporis ;

Et simul ex illa, quæ tum res excipit ictum,

Ut lapidem ferro cum cædimus, evolat Ignis ;

Nec quod frigida vis sit ferri, hoc secius illa

315 Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum :

Sic igitur quoque res accendi Fulmine debet,

Opportuna fuit si forte, et idonea flammis.

Nec temere omnino plane vis frigida Venti

Esse potest, ex quo tanta vi immissa superne 'st :

320 Quin prius in cursu si non accenditur igni,

At tepefacta tamen veniat commista calore.

Mobilitas autem fit Fulminis, et gravis ictus,

Et celeri ferme pergunt sic Fulmina lapsu :

Nubibus ipsa quod omnino prius incita se Vis

325 Conligit, et magnum conamen sumit eundi : .

Inde, ubi non potuit nubes capere impetis auctum,

Exprimitur vis, atque ideo volat impete mirò,

Ut validis quæ de Tormentis missa feruntur.

Adde quod e parvis, ac lævibus est elementis :

330 Nec facile 'st tali naturæ obsistere quicquam ;

306, 307. *Multa rigoris Corpora*] Multa frigida corpora : infra, v. 367. et lib. V. v. 639. 745.

308. *Fit quoque, ut ipsius, etc.*] Posterior, v. 14. Ventus in rem aliquam impingat, ad ictum tam ex vento quam ex re perculsa semina ignis confluant ; inde ventus accenditur, et fit fulmen : talem autem seminum ignis confluxum fieri posse demonstrat ferri et silicis conflictus : neque quis objiciat ventum esse frigidum, (illud autem minime concedendum, cum motu tam pernici fertur,) ferri enim natura non minus frigida, at e ferro percusso ignes evolant.

322. *Mobilitas autem fit fulminis, etc.*] Pernicitas et vehementissimus ictus fulminis e supra positis facile explicari potest ; nam ventus nubibus inclusus

fremet et fervet, omnia nubis latera per-tentat, exitumque quærit, ideoque cum perruperit magno cum impetu evolet necesse est, v. 7. Adde quod e minutis et lævibus seminibus constat, ideoque per inanes meatus aëris transit, v. 5. His subjunge illius gravitatem, eamque ictu maxime adauctam, v. 5. Demum, v. 8. Adde quod e longinquo cadit, ideoque plures celeritatis gradus momento quolibet acquirit, forsitan etiam ab ipso aëre adjuvatur ; et quid mirum si corpus grave magna cum vi erumpens, et ab aliis corporibus protrusum magna celeritate cadat, et graviter percellat omnia ?

325. *Conligit, et magnum conamen sumit eundi*] Metaph. ab iis sumpta, qui collectis viribus et spiritu sese ad cursum parant. *Faber.*

Inter enim fugit, ac penetrat per rara viarum.
 Non igitur multis offensibus in remorando
 Hæsitat: hanc ob rem celeri volat impete labens.

Deinde, quod omnino natura Pondera deorsum
 335 Omnia nituntur: cum plaga sit addita vero,
 Mobilitas duplicatur, et impetus ille gravescit:
 Ut vehementius, et citius, quæcunque morantur
 Obvia, discutiat plagis, itinerque sequatur.

Denique, quod longo venit impete, sumere debet
 340 Mobilitatem, etiam atque etiam quæ crescit eundo,
 Et validas auget vireis, et roborat ictum:
 Nam facit, ut, quæ sint illius Semina cunque,
 E regione locum quasi in unum cuncta ferantur,
 Omnia conjiciens in eum volventia cursum.

345 Forsan et ex ipso veniens trahat Aëre quædam
 Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem.

Incolumeisque venit per res, atque integra transit
 Multa, foraminibus liquidis quia travolat Ignis:
 Multaque perfringit, cum corpora fulminis ipsa
 350 Corporibus rerum inciderint, qua texta tenentur.

Dissolvit porro facile Æs, Aurumque repente
 Confervefacit; e parvis quia facta minute
 Corporibus vis est, et lævibus ex elementis,
 Quæ facile insinuantur, et insinuata repente
 355 Dissolvunt nodos omneis, et vincla relaxant.

Autumnoque magis stellis fulgentibus alta

342. *Nam facit, etc.*] Longus ille viz. impetus: nam fulminis semina, ut aliarum rerum corpuscula, vaga sunt neque ad certum locum determinata, longo vero illo impetu diriguntur: hunc locum ab aliis non satis explicatum, recte mihi videor interpretari.

347. *Incolumeisque venit, etc.*] Non omnia in quæ incidit diffringit fulmen; rara corpora integra manent et illæsa, nam per illorum meatus libere transit subtilis ignis. Solida, æs, aurum, etc. dissolvit, quia in solida corpora impingit, et eorum poros ingressus, dum exitum non invenit, disjungit ipsa corpuscula, metalla liquefacit, saxa redigit in pulverem.

348. *Foraminibus liquidis*] Apertis,

vel inanibus; sed *liquidus* forsán legas, viz. ignis subtilis.

352, 353. *Corporibus parvis vis facta est*] Vis æris et auri inquit Lambinus, sed fallitur, quod et ratio, et versus sequentes probant; vis enim illa fulminis est, non auri, *Quæ facile insinuat, etc.* Sed res plana est, neque monu- issem, nisi adolescentibus ab autoritate docti hominis periculum esset: *Faber.*

356. *Autumnoque magis stellis fulgentibus alta, etc.*] Leg. *Stellis fulgentibus apta*: vel cum Fabro (quamvis ista lectio non sit adeo necessaria) *telis fulgentibus*, id est, *fulmine*. Ver. 22. inquitur cur autumno et vere frequentius quam hyeme et æstate (quod quidem de quibusdam Italiæ regionibus intelli-

- Concutitur Cœli domus undique, totaque Tellus;
 Et cum tempora se Veris florentia pandunt:
 Frigore enim desunt Ignes, Ventique Calore
 360 Deficiunt, neque sunt tam denso corpore Nubes.
 Inter utrumque igitur cum Cœli tempora constant,
 Tum variæ causæ concurrunt Fulminis omnes.
 Nam fretus ipse anni permiscet Frigus, et Æstum:
 Quorum utrumque opus est fabricanda ad Fulmina nobis,
 365 Ut discordia sit rerum, magnoque tumultu
 Ignibus, et Ventis furibundus fluctuet Aër.
 Prima Caloris enim pars, et postrema Rigoris,
 Tempus id est Vernal; quare pugnare necesse 'st
 Dissimiles inter se res, turbareque mistas.
 370 Et Calor extremus primo cum Frigore mistus
 Volvitur, Autumni quod fertur nomine tempus:
 Hîc quoque configunt Hiemes Æstatibus acres.
 Propterea sunt hæc Bella anni nomenclata:
 Nec mirum 'st in eo si tempore plurima fiunt
 375 Fulmina, tempestasque cietur turbida cœlo,
 Ancipiti quoniam bello turbatur utrinque,
 Hinc Flammis, illinc Ventis, Humoreque misto.
 Hoc est igniferi naturam fulminis ipsam
 Perspicere, et qua vi faciat rem quamque videre:
 380 Non Tyrrhena retro volventem carmina frustra

gendum) fulminet? Quia viz. cum fulmen sit igneæ naturæ, atque e densis nubibus erumpit, tum fulmina sunt maxime expectanda, quando calida est tempestas, et frigoris non omnino expers, nam ubi nullus calor, ibi frustra requiras ignem; nimius autem calor non patitur ut densentur nubes. At in vere et autumnno calor cum frigore miscetur, inde nubes, venti, ignis, tumultus tandem in aëre, e quibus tonitru, fulgur, fulmen.

363. *Nam fretus ipse anni*] Ita vocat eas tempestates quæ frigus et calorem interjacent, ut fretum dividens duas continentes: dicebant autem veteres *fretus* et *fretum*. Faber. Seneca, Nat. Quæst. lib. VII. cap. 28. *Æquinotium in calorem frigusque flectentis anni signum*.

376. *Ancipiti—bello*] Vere et autumnno

calor et frigus contendunt; æstate calor, hyeme frigus dominatur.

378. *Hoc est igniferi, etc.*] Ver. 8. Sacrificulorum augurumque generi insultat: istuc, inquit, est scire quæ natura sit fulminis, etc. quod nunquam in vestris libris deliramentorum plenis reperietis. *Retro volventem*, id est, a capite ad calcem, a calce ad caput volvendo, revolvendo aniles istos libros quos Tyrrheni seu Tusci condiderunt. Faber. Nihil dici potuit brevius, aut elegantius.

380. *Tyrrhena*] Tages enim (ut in libris est Hetruscorum) in agro Tarquiniensi cum terra araretur, et sulcus esset altius impressus, extitisse repente dicitur; et Haruspicinæ disciplinæ præcepta tradidisse. Vid. Ciceronis lib. II. de Divinat. et Lucani lib. I. v. 530. 587. 606.

Indicia occultæ Divûm perquirere mentis,
 Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hic partem, quo pacto per loco septa
 Insinuârit, et hinc dominatus ut extulerit se,
 385 Quidve nocere queat de cœlo fulminis ictus.
 Quod si Jupiter atque alii fulgentia divi
 Terrifico quatiunt sonitu cœlestia templa,
 Et jaciunt igneis, quo cuique 'st cumque voluptas,
 Cur, quibus incautum scelus aversabile cumque 'st,
 390 Non faciunt, icti flammæ ut Fulguris halent
 Pectore perfixo, documen mortalibus acre?
 Et potius nullæ sibi turpis consciu' rei
 Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
 Turbine cœlesti subito conreptus et igni?
 395 Cur etiam loca sola petunt, frustra que laborant?
 An con brachia suefaciunt, firmantque lacertos?
 In terra que Patris cur telum perpetiuntur
 Obtundi? cur Ipse sinit, neque parcit in hosteis?
 Denique, cur nunquam cœlo jacet undique puro,
 400 Jupiter in terras Fulmen, sonitusque profundit?
 An simul ac Nubes successere, Ipse in eas tum
 Descendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
 In Mare qua porro mittit ratione? quid undas
 Arguit, et liquidam molem, camposque natantes?
 405 Præterea, si vult caveamus Fulminis ictum,

384. *Hinc dominatus ut extulerit se*] Nam reditus fulminis maxime observabatur.

386. *Quod si Jupiter, etc.*] Versibus 36. Jovi, aliisque Diis eripit fulmina, quibus non satis prudenter uti videantur: et iisdem argumentis totam Hetruscorum disciplinam refutat, nam nisi Dii jaculentur fulmina, nulla est divinationo; si vero Dii emitterent, cur scelerati homines intacti, innocentes vero sæpe perimuntur? Quid proficit Jupiter, cum in desertas solitudines fulmen jacet? Quid cum in medium mare? Quid cum in altissimos montes quod plerumque fit? Cur denique nullum sine nubibus fulmen? Cur sua templa atque aliorum Numinum simulachra discutit? Hic multa acriter, multa ad ridiculum dicta invenies.

Ibid. *Alii—divi*] Thuscorum literæ

novem Deos fulmen emittere existimant; Plinius, lib. II. cap. 52. Arnobius, p. 122. *Diis novem Jupiter potestatem jaciendi sui fulminis permisit.*

390. *Halent*] Alii, *edant*: et v. 388. *Quo inducit quemque voluptas.*

396. *An con brachia suefaciunt*] Alii, *an tum brachia consuescunt.*

398. *Neque parcit in hosteis*] Neque iis minus frequenter utitur, ut ubi occasio fuerit, hostes suos male perdat.

403, 404. *Undas Arguit*] Nam cur in aliquid jaciat fulmen Jupiter, nisi illud aliquo crimine arguat? Huic versui Lambinus existimat verum, qui ab hoc septuagesimus est, si modo Lucretianus est, *Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis*, subjungendum.

405. *Præterea, si vult, etc.*] His v. 11. proponit duo mira argumenta, quibus fulmen Jovi conatur eripere: vult

- Cur dubitat facere, ut possimus cernere missum?
 Si nec-opinanteis autem vult opprimere igni,
 Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
 Cur tenebras ante, et fremitus, et murmura concit?
 410 Et simul in multas parteis quî credere possis
 Mittere? An hoc ausis nunquam contendere factum,
 Ut fierent ictus uno sub tempore plures?
 At sæpe 'st numero factum, fierique necesse 'st,
 Ut pluere in multis regionibus, et cadere imbreis,
 415 Fulmina sic uno fieri sub tempore multa.
 Postremo, cur sancta Deûm delubra, suasque
 Discutit infesto præclaras Fulmine sedes;
 Et bene facta Deûm frangit simulacra? suisque
 Demit imaginibus violento vulnere honorem?
 420 Altaque cur plerumque petit loca? plurimaque hujus
 Montibus in summis vestigia cernimus Ignis?
 Quod superest, facile 'st ex his cognoscere rebus,
 Πρηστήρας Graii quos ab re nōminâtunt,
 In mare qua missi veniant ratione superne.
 425 Nam fit, ut interdum tanquam demissa columna
 In mare de cœlo descendat, quam Freta circum
 Fervescunt graviter spirantibus incita flabrîs:
 Et quæcunque in eo tum sunt deprensa tumultu
 Navigia, in summum veniunt vexata periculum.

enim ille Jupiter ut evitemus fulmen, aut non; si velit, cur tanta illius subtilitas, tam pernix motus, ut sensum fugiat? si non, cur murmure, tenebris, etc. monet e qua parte fulmen mittetur? Deinde in plurimas partes uno tempore fulmen spargitur, at illud uni Jovi foret nimis laboriosum.

418. *Bene facta Deûm — simulacra, etc.*] Ad ridiculum istud *bene facta*. Quanti enim vœnire poterant! Indignum vero Deos tantum damni facere, tam elaborata simulachra ad canonem Polycleteum exacta, ὧ πόποι, hoî hei! *Faber*.

420. *Plurimaque hujus*] *Plurimaque plus*, Gifanius, cui nunquam placet verus integer.

422. *Quod superest, facile 'st, etc.*] Fulmen sequitur preteris explicatio, v. 20. Preter autem turbo igneus, qui

scilicet ventus circumactus, et se in ipsa vertigine concitans cum sit, si pugnacior est et diutius volutatur, in flammam abit. Si ventus hic e nubibus excutitur, et recto impetu feratur, tum fit fulmen; si nubem, quæ lenta est, perrumpere non valeat, sed deorsum in mare extendat, ibique erumpens rapida vertigine omnia torqueat, tum fit preter, maxima navigantium pestis: quoniam vero de fulmine satis dixisset, jam turbinem tantum explicat, et inde conjicit (*perperam ni fallor*) Gassendus, Epicuri preterem esse Ecnephian non igneum, et docet preterem *ab re a Græcis nominatum* ita dici, non quasi *inflammantem*, sed quasi *inflantem*, seu tumefacientem, quatenus incidens in mare tumescere ipsum cogit; seu *fervefacientem*, quatenus aquam sic commovet, ut veluti *fervescere*, seu quasi bullire videatur.

430 Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita Venti
 Rumpere, quam coepit, nubem; sed deprimit, ut sit
 In mare de coelo tanquam demissa columna
 Paullatim, quasi quid pugno, brachiique superne
 Conjectu trudatur, et extendatur in undas:

435 Quam cum discidit, hinc prorumpitur in mare Venti
 Vis, et fervorem mirum concinnat in undis;
 Versabundus enim Turbo descendit, et illam
 Deducit pariter lento cum corpore nubem.

Quam simul ac gravidam detrusit ad æquora Ponti;

440 Ille in aquam subito totum se immittit, et omne
 Excitat ingenti sonitu Mare fervere cogens.

Fit quoque, ut involvat venti se nubibus ipse
 Vortex conradens ex Aëre semina nubis,
 Et quasi demissum coelo Prestêra imitetur.

445 Hic ubi se in terras demisit, dissolvitque;
 Turbinis immanem vim provomit, atque procellæ:
 Sed quia fit raro omnino, monteisque necesse 'st
 Officere in Terris; apparet crebrius idem
 Prospectu Maris in magno, coeloque patenti.

450 Nubila concrescunt, ubi corpora multa volando
 Hoc super in Cœli spatio coiere repente
 Asperiora, modis quæ possint indupedita
 Exiguus, tamen inter se comprehensa teneri.

Hæc faciunt primum parvas consistere Nubeis;

455 Inde ea comprehendunt inter se, conque gregantur,
 Et conjungendo crescunt, ventisque feruntur
 Usqueadeo, donec Tempestas sæva coorta 'st.

431. *Quam coepit, nubem*] Gassendus, *qua coepit*, ita enim postulat sententia.

438. *Lento cum corpore nubem*] Nubem, quæ fertur tardo cum corpore: *Fayus*. Agnoscis ingenium hominis.

442. *Fit quoque, ut involvat, etc.*] Mare plurimum vexat prester, terras autem turbo ille qui proprie vortex dicitur, qui est rapidus ventus circumactus et circumvolutus in nube, cum nube autem descendens in terras ibique erumpens sine igne, rotat omnia, et versat: neque hic quidem turbo in terris frequens, nam descensum illius montes impediunt, et vim frangunt. At in lato mari nautæ miseri sæpe timent.

450. *Nubila concrescunt, etc.*] Unde nubes docet Lucretius, v. 8. *Hamata* viz. quædam asperaque corpora, quæ in aëre volitant, coeunt, inde tenues primum nubes, ex istis vero tenuibus simul junctis et condensatis tandem nubila.

453. *Compressa*] Sic potius legendum, quam *compressa*. Ita v. 455. *Comprehendunt inter se*. Dictum autem *comprehendunt inter se*, ut *amant inter se*.

456. *Ventisque feruntur, etc.*] Scilicet crassa hæc moles modicis ventis cietur, vehementibus disjicitur: ita quidam, sed frustra; aliam vero interpretationem sequutus sum.

- Fit quoque uti Montis vicina cacumina cœlo
 Quam sint quæque magis, tanto magis edita fument
 460 Assidue fulvæ Nubis caligine crassa ;
 Propterea, quia cum consistunt Nubila primum,
 Ante videre oculi quam possint tenuia, Venti
 Portantes cogunt ad summa cacumina Montis :
 Hîc demum fit, uti turba majore coorta,
 465 Condensa, ac stipata simul cernantur, et udo
 Vertice de Montis videantur surgere in æthram.
 “ Nam loca declarat sursum ventosa patere
 “ Res ipsa, et sensus, Monteis cum ascendimus altos.
 Præterea, permulta Mari quoque tollere toto
 470 Corpora Naturam, declarant littore vestes
 Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum.
 Quo magis ad Nubeis augendas multa videntur
 Posse quoque e salso consurgere momine ponti.
 “ Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis.
 475 Præterea, fluviis ex omnibus, et simul ipsa
 Surgere de terra nebulas, æstumque videmus ;
 Quæ velut halitus, hinc ita sursum expressa feruntur,
 Suffunduntque sua Cœlum caligine, et altas
 Sufficiunt nubeis paullatim conveniundo.
 480 Urget enim quoque signiferi super Ætheris æstus,

458. *Fit quoque uti Montis, etc.*] Plurimæ autem nubes de altorum montium cacuminibus surgere videntur, nempe quoniam tenues nebulæ quæ visum fugiunt ad montium vertices a ventis feruntur, ibique conjunctæ et condensatæ fiunt aspectabiles.

460. *Fulvæ Nubis caligine crassa*] Homerus, Il. ξ. v. 343. Τοῖόν τοι ἐγὼ νέφος ἀμφικαλύψω Χρύσεον, οὐδ' ἂν νῶϊ διαδράκοι ἡέλιός περ. Eustathius, πυκνότητα πολλὴν ὁ Ζεὺς δηλοῖ νέφους· Χρύσεα δὲ φάσιν οἱ παλαιοὶ νέφη, τὰ ἐν ὑψηλῷ ἀέρι, ἃ πυροειδῆς ὦν Αἰθὴρ χρυσίζειν ποιεῖ.

465. *Condensa, ac stipata, etc.*] Alii, *Et condensa atque arta apparere, et simul ipso*. Hunc versum cum v. 467. et 468. multi rejiciunt: ferri tamen possunt, seu potius videntur necessarii, præcipue duo posteriores, quibus ventos sursum tendere, atque ideo nebulas ad montium cacumina tollere declaratur.

469. *Præterea, permulta Mari, etc.*] Ne desit materia e qua tantæ nubium moles componantur, e mari vapores et halitus attollit, v. 11. Deinde e fluviis et terra ipsa, non quod terrestres aliquas particulas attolli putat (ut Gassendus) sed quod terra rore aut pluvia madefacta fumare videtur.

473. *Momine ponti*] Melius quam aliorum numine.

474. *Nam ratio, etc.*] Hunc versum nonnulli subjungunt v. 404. Alii, v. 522. at quocunque in loco ponas, si sapientis subito iterum ejicies.

480. *Urget enim quoque, etc.*] Si æstum cum Gassendo, atque aliis interpreteris calorem, habebis causam quæ dissipet nubes, at quæ nunquam condenset, neque te juvabit, quam vocant, Antiperistasis: igitur per æstum ætheris intellige corpora ista quæ e cœlo continuo venientia ictibus suis tenues nebulas in nimbos cogunt: vid. v. 513.

Et quasi densando subtextit cærulea nimbis.

Fit quoque, ut hunc veniant in cœtum extrinsecus illa
Corpora, quæ faciunt Nubeis, nimbosque volanteis.

Innumerabilem enim numerum, summamque Profundi

485 Esse infinitam docui: quantaque volarent

Corpora mobilitate, ostendi, quamque repente

Immemorable per spatium transire solerent.

Haud igitur mirum 'st, si parvo tempore sæpe

Tam magnos Monteis tempestas, atque tenebræ

490 Cooperiant Maria, ac Terras, impensa superne:

Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis,

Et quasi per magni circum spiracula mundi

Exitus, introitusque elementis redditus extat.

Nunc age, quo pacto Pluvius concreascit in altis

495 Nubibus humor, et in terras demissus ut Imber

Decidat, expediam. Primum jam semina Aquai

Multa simul vincam consurgere nubibus ipsis

Omnibus ex rebus, pariterque ita crescere utrasque,

Et Nubeis, et Aquam, quæcunque in Nubibus extat;

500 Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit,

Sudor item atque humor quicunque est denique membris.

Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum

Humorem, veluti pendentia vellera lanæ

Cum supera magnum venti mare nubila portant.

481. *Densando subtextit cærulea nimbis*] Densando nebulas superinducit illis colorem cæruleum: *Fayus*. Bipedum stupidissimus.

482. *Fit quoque, ut hunc, etc.*] Ex infinito spatio, aliisque mundis nubium semina, v. 12. accersit. Alii, in *hoc cœlum*.

494. *Nunc age, quo pacto, etc.*] De pluvia sequitur brevis disputatio, v. 29. Multa viz. aquæ corpuscula una cum seminibus nubium evehuntur, et ut sanguis aliique humores cum nostro corpore (nam nubes concipi potest tanquam corpus, in quo pluvia, quæ componatur cum sanguine, continetur), cum nubibus pariter augentur: his adde istas aquæ particulas, quas nubes tanquam lanæ vellera, quibus similes videntur, e mari et fluminibus hauriunt. Ita aqua plenæ nubes, si vel ventorum impetu, aut

proprio suo pondere comprimantur, ex iis guttæ exsiliant necesse est, v. 18. Deinde partes nubium diducant venti, excident inclusi imbres; dissolvât autem calor solis, et tum tanquam cera ab igne liquefacta defluent nubes, v. 4. Vehemens imber vehementem nubium compressionem sequitur, v. 2. Diuturna denique pluvia, cum a pluribus nubibus coacervatis continuatur imber, et terra pluviam, quam recepit, in vapores resolutam remittit, v. 5.

500. *Ut pariter nobis corpus*] Lambinus, *Ut pariter nobis sanguis*, et verum sequentem delet; recte forsitan: at *corpus cum sanguine*, et *humor cum membris* respondent versui 498. *Pariterque ita crescere utrasque* (alii utrumque) et nubes et aquam.

502. *Concipiunt*] Alii, *Consugunt*, aut *Conciliant*.

- 505 Consimili ratione ex omnibus amnibus humor
 Tollitur in nubeis : quo cum bene semina aquarum
 Multa modis multis convenere undique adaucta,
 Confertæ nubes vi venti mittere certant
 Dupliciter ; nam vis venti contrudit, et ipsa
 510 Copia nimborum, turba majore coorta,
 Urget, et e supero premit, ac facit effluere Imbreis.
 Præterea, cum rarescunt quoque Nubila ventis,
 Aut dissolvuntur Solis super icta calore ;
 Mittunt humorem pluvium, stillantque, quasi igni
 515 Cera super calido tabescens multa liquescat.
 Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque
 Nubila vi cumulata premuntur, et impete venti.
 At retinere diu pluviae, longumque morari
 Consuerunt, ubi multa fuerunt Semina aquarum ;
 520 Atque aliis aliæ Nubes, nimbique rigantes
 Insuper, atque omni volgo de parte feruntur :
 Terraque cum fumans humorem tota rehalat.
 Hinc ubi Sol radiis tempestatem inter opacam
 Adversa fulsit nimborum aspergine contra ;
 525 Tum color in nigris existit nubibus Arquī.
 Cætera, quæ sursum crescunt, sursumque creantur ;
 Et quæ concrescunt in nubibus omnia, prorsum
 Omnia, Nix, Venti, Grando, gelidæque Pruinæ,
 Et vis magna Geli, magnum duramen aquarum ;
 530 Et mora, quæ fluvios passim refrænat eunteis :

508. *Confertæ nubes vi venti mittere certant*] Viz. Nubes vi venti condensatæ aquas collectas mittunt : ita interpretes, contenderem vero voces istas *vi venti* e sequenti versu fuisse huc delatas, et Lucretium scripsisse, *imbres tum mittere certant*.

516. *Utroque*] Alii, *utrinque*.

518. *At retinere diu*] Morari, domi homines retinere. *Faber*.

519. *Multa fuerunt*] Nescio quis, *multa flentur* ; ista observatio nulla est.

522. *Rehalat*] Humorem e cœlo delapsus iterum atque iterum sursum halat : *Lambinus*.

523. *Hinc ubi Sol, etc.*] De Iride pauca, v. 3. neque multis opus, quippe nubem roridam ex adverso sitam illus-

trant solis radii, atque inde Iris ; quoniam vero nihil de coloribus aut forma Iridis Lucretius, quid ipse adjiciam ?

525. *Color—Arqui*] Ipse cœlestis arcus, ut alibi *flammæ colores*, *Flamma*. Sive *Arcus*, sive *Archi*, sive *Arqui* legatur, nihil interest.

526. *Cætera, quæ sursum crescunt, etc.*] Ver. 8. de nive, vento, grandine, pruina, glacie, nihil speciale Lucretius ; qui vero res has contempletur, qui nubes, et imbres consideret, qui denique varias principiorum formas, figuras, motusque in animo habeat, ille reliqua quæ non explicantur meteora commode explicare possit.

530. *Fluvios refrænat eunteis*] Virgilius, *Glatie cursus frænaret aquarum*.

Perfacile 'st tamen hæc reperire, animoque videre,
Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
Cum bene cognôris, elementis reddita quæ sint.

Nunc age, quæ ratio Terrai motibus extet,

535 Percipe : et in primis Terram fac ut esse rearis
Subter item, ut supera 'st; Ventis, atque undique plenam
Speluncis, multosque lacus, multasque lacunas
In gremio gerere, et rupeis, deruptaque saxa :
Multaque sub tergo Terrai flumina tecta

540 Volvere vi fluctus, submersaque saxa putandum 'st :
Undique enim similem esse sui, res postulat ipsa.

His igitur rebus subjunctis, suppositisque :

Terra superne tremit magnis concussa ruinis
Subter, ubi ingenteis speluncas subruit ætas,

545 Quippe cadunt toti montes, magnoque repente
Concussu, late disserpunt inde tremores ;
Et merito, quoniam plaustri concussa tremiscunt
Tecta viam propter non magno pondere tota :
Nec minus exsultant, ubi currus fortis equum vis
550 Ferratos utrinque rotarum succutit orbeis.

Fit quoque, ubi magnas in aquæ, vastasque lacunas
Gleba vetustate e terra provolvitur ingens,
Ut jactetur aqua, et fluctu quoque terra vacillet :

531. *Reperire*] Alii, *te per te*, quos pauci sequentur.

534. *Nunc age, quæ ratio, etc.*] Ut terræ-motus recte explicetur, nonnulla (quæ tamen nemo unquam negavit) supponi debent. Supponas igitur, v. 8. terram esse cavernosam, in cavernis autem halitus contineri, et in illas ventos posse irruere; supponas denique multos sub terra lacus, et lata aquarum stagna; multa etiam flumina per interiores telluris meatus volvi: atque his suppositis, primo fit terræ tremor, v. 9. cum spelunca aliqua longa ætate subruta, pars terræ in profundum decidat; quinetiam tremorem ab istiusmodi concussionem oriri posse minime dubitandum, cum videamus terram curru vel plaustro prætereunte succuti.

540. *Submersaque saxa*] Vossius ad Catullum, p. 269. legit e codd. *submerso capte*, id est, capite.

547. *Plaustri concussa, etc.*] Seneca,

Nat. Quæst. lib. VI. cap. 22. *Si quando magna onera per vices vehiculorum plurimum tracta sunt, (fort. per vicos vehiculorum plurimum ordine tracta sunt,) et rotæ majore nisu in salebras inciderunt, terram concuti senties: Asclepiodotus tradit, cum petra e latere montis abrupta cecidisset, ædificia vicina tremore collapsa. Idem sub terris fieri potest, ut ex his quæ impendent rupibus aliqua resoluta magno pondere, et sono in subjacentem cavernam cadat, eo vehementius, quo aut plus ponderis habuit, aut venit altius; et sic commovetur omne tectum cavatæ vallis.*

551. *Fit quoque, etc.*] Ver. 5. alia tremoris terræ causa continetur, nempe si in vastam aquæ paludem decidat gravis terræ portio, aquæ istius fit agitatio, istam vero aquæ jactationem, sequitur telluris, quæ istam aquam tanquam vas continet, titubatio.

553. *Ut jactetur aqua, et fluctu quoque terra vacillet*] Alii, *Ut jactetur aquæ*

- Ut vas in terra non quit constare, nisi humor
 555 Destitit in dubio fluctu jactarier intus.
 Præterea, Ventus cum per loca subcava terræ
 Conlectus parti ex una procumbit, et urget
 Obnixus magnis speluncas viribus altas;
 Incumbit tellus quo Venti prona premit vis:
 560 Tum, supera terram quæ sunt exstructa domorum,
 Ad cœlumque magis quanto sunt edita quæque,
 Inclinata minent in eandem prodita partem;
 Protractæque trabes impendent ire paratæ:
 Et metuunt magni Naturam credere Mundi
 565 Exitiale aliquod tempus, clademque manere,
 Cum videant tantam Terrarum incumbere molem.
 Quod nisi respirent Venti, non ulla refrænēt
 Res, neque ab exitio possit reprehendere eunteis:
 Nunc quia respirant alternis, inque gravescunt,
 570 Et quasi conlecti redeunt, ceduntque repulsi;
 Sæpius hanc ob rem minitatur Terra ruinas,
 Quam facit: inclinatur enim, retroque recellit,
 Et recipit prolapsa suas se in pondere sedeis.
 Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,
 575 Summa magis mediis, media imis, ima perhilum.
 Est hæc ejusdem quoque magni causa tremoris,

fluctu quoque terra vacillans: nullo vero modo ferri potest istud Gifanii, Ut jactetur, *aquæ fluctu quoque terra vacillet*.

554. *Ut vas in terra*] Vossius ad Catullum, p. 331. *Ut vas inferii*. Vinum autem *inferium* est vinum novum (*vinum inferium, id quod in sacrificando infra pateræ labrum ponebatur, Festus*), quis vero nescit vinum novum non contineri in vasis aut doliis, si non satis deferbuerit? At rem ipsam non satis attendit vir ille doctus, quis enim vidit dolia ab isto novo vino quod non satis deferbuit jactata? et quæ *novi vini* necessitas, cum idem efficeret liquor vilissimus? Recte igitur *in terra* editur.

556. *Præterea, Ventus, etc.*] Tertio, v. 20. tellus vento agitur, nam ventus in speluncas telluris irruens, facit ut inclinet tellus, sed cum flatus venti non sit continuus, cum aliquando repulsus cedat, se sua gravitate in pristinas sedes, imo in alteram partem nimis prolabitur terra; istam autem terræ fluctuationem

sequitur tectorum dissolutio, et ruina.

562. *Minent*] Unde natum imminent, prominent, etc.

563. *Protractæque trabes*] Nam inclinata tellure, trabes e suis sedibus excussæ protrahi videntur.

564. *Et metuunt—credere*] Et homines metuunt usque adeo, ut credant exitium aliquod, clademque mundo imminere, *Lambinus*; et forsitan hæc est verior interpretatio.

568. *Reprehendere eunteis*] *Euntes*, impetum facientes, melius *euntem*; terram viz. perituram: alibi *ire* pro mori, aut perire.

572. *Retroque recellit*] Reclinat; *Festus*.

575. *Ima perhilum*] Paululum modo, fere nihil, imo nihil omnino, quanquam verum non est: *Faber*.

576. *Est hæc ejusdem quoque*] Inclinationem tremoreinque terræ pulsus et succussio sæpe comitatur; nam si ventus cavernas perrumpat, diffundatque

- Ventus ubi, atque Animæ subito vis maxima quædam,
 Aut extrinsecus, aut ipsa a tellure coorta
 In loca se cava Terrai conjecit, ibique
 580 Speluncas inter magnas fremit ante tumultu,
 Versabundaque portatur; post incita cum vis
 Exagitata foras erumpitur, et simul artam
 Diffindens terram magnum concinnat hiatum:
 In Tyria Sidone quod accidit, et fuit Ægis
 585 In Peloponneso: Quas exitus hic animai
 Disturbât urbeis, et Terræ motus obortus!
 Multaque præterea ceciderunt moenia magnis
 Motibus in terris, et multæ per mare pessum
 Subsedere suis pariter cum civibus urbes.
 590 Quod nisi prorumpit, tamen impetus ipse Animai
 Et fera vis Venti per crebra foramina terræ
 Dispertitur, ut Horror; et incutit inde tremorem:
 Frigus uti nostros penitus cum venit in artus,
 Concutit invitos cogens tremere atque moveri.
 595 Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis:
 Tecta superne timent, metuunt inferne, cavernas
 Terrai ne dissolvat Natura repente;
 Neu distracta suum late dispandat hiatum,
 Idque suis confusa velit complere ruinis.
 600 Proinde licet, quamvis coelum terramque reantur

terram, tum populi, urbes, insulæ, etc. ingenti hiatu absorbentur, si ventus non perrumpat, tum tantum tremor, et veluti horror telluris, a frigido viz. vento per omnes terræ meatus diffuso ortus; etsi autem nihil parumve timendum videatur a tremore simplici, esse nihilominus possit cum aliis speciebus conjunctus, nec certus esse quisquam valeat, non ita increbiturum, viresque accepturum tremorem, ut aut tecta evertantur, aut terra nonnihil dehiscat, v. 24.

577. *Animæ*] *Spiritus*, Interpretor, propter Senecam, Nat. Quæst. lib. VI. cap. 20. *Nullam tamen placet Epicuro causam esse majorem, quam Spiritum.*

580. *Inter magnas*] *Magno*: Faber.

584. *In Tyria Sidone, etc.*] Quod de Sidone ait confirmatur a Posidonio, dum apud Strabonem scribit urbem si-

tam supra Sidonem terræ motu absorptam fuisse, et ipsius Sidonis corruisse propemodum Bessem. Quod autem subjicit de Ægis, respicit cladem Helices et Buræ Ægis Peloponnesiacis vicinarum apud veteres celebrem. Ovid. Metam. lib. XV. *Si quæras Helicen, et Buran, Achaidas urbes Invenies sub aquis, et adhuc ostendere nautæ Inclinata solent cum moenibus oppida mer- sis.*

592. *Horror*] Celsus, lib. III. cap. 3. de febribus: *horrorem voco, ubi totum corpus intremet.*

597. *Terrai—Natura*] Ipsa tellus.

599. *Idque suis*] *Imque* Lambinus, id est, illumque hiatum.

600. *Proinde licet, etc.*] Demum, v. 7. illis insultat, qui putant mundum æternum fore et immortalem, cum terram magnam illius partem, adeo concussam sentiunt, et labefactatam; imo cum ipsi

Incorrupta fore æternæ mandata saluti :

Attamen interdum præsens vis ipsa pericli

Subditat hunc stimulum quadam de parte timoris,

Ne pedibus raptim Tellus subtracta feratur

605 In barathrum, rerumque sequatur prodita Summa

Funditus, et fiat Mundi confusa ruina.

Nunc ratio reddunda, augmen cur nesciat Æquor.

Principio, Mare mirantur non reddere majus

Naturam, quo tantu' fuit decursus aquarum,

610 Omnia quo veniant ex omni Flumina parte :

Adde vagos imbreis, tempestatesque volanteis ;

Omnia quæ maria, ac terras sparguntque, rigantque.

Adde suos fonteis : tamen ad Maris omnia summam

Guttai vix instar erunt unius ad augmen :

615 Quo minus est mirum, Mare non augescere magnum.

Præterea, magnam Sol partem detrahit æstu :

Quippe videmus enim vesteis humore madenteis

Exsiccare suis radiis ardentibus Solem :

At Pelage multa, et late substrata videmus.

620 Proinde licet quamvis ex uno quoque loco Sol

Humoris parvam delibet ab æquore partem :

Largiter in tanto spatio tamen auferet undis.

Tum porro Venti magnam quoque tollere partem

Humoris possunt verrentes æquora ponti :

625 Una nocte vias quoniam persæpe videmus

Siccari, mollisque luti concreescere crustas.

Præterea, docui multum quoque tollere Nubeis

Humorem magno conceptum ex æquore ponti :

Et passim toto terrarum spargere in orbe,

totius compagis dissolutionem et ruinam timent.

Ibid. *Proinde licet, quamvis*] Proinde quantumvis licet : *Lambinus.*

607. *Nunc ratio reddunda, etc.*] Quamobrem ex tot, tantorumque fluminum in mare exoneratione mare non exundet, sive non excrescat? Respondet Lucretius, v. 8. Ista vorago in quam fit fluminum effusio tam vasta est, ut omnis illorum decursus una cum imbris, nive, grandine, etc. vix unam guttam infundere videatur. Deinde, v. 7. sol e mari alto multum humoris evehit. Ter-

tio, v. 4. multum venti auferunt. Quarto, v. 4. nubes rapiunt. Denique, v. 8. ut fluvii in mare decurrunt, ita per terræ meatus ad fontes suos relabuntur; ita fit humoris ejusdem circuitus, ideoque minime mirandum quod æquor non augetur.

609. *Quo tantu' fuit*] Alii, *quo fit tantus.*

619. *Pelage*] Lib. V. v. 36. *Propter Atlantæum littus, Pelageque severa.* Frustra igitur illi sunt, qui legunt, *Pelagi multa.*

630 Cum phuit in terris, et venti nubila portant.

Postremo, quoniam raro cum corpore Tellus
Est, et conjunctas oras maris undique cingit:
Debet, ut in mare de terris venit humor aquai,
In terras itidem manare ex æquore salso;

635 Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, et ad caput amnibus omnis
Confluit: inde super terras redit agmine dulci,
Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

Nunc ratio quæ sit, per fauceis montis ut Ætnæ

640 Exspirent ignes interdum turbine tanto,
Expediam: neque enim media de clade coorta
Flammæ tempestas Siculûm dominata per agros
Finitimis ad se convertit gentibus ora,
Fumida cum cœli scintillare omnia templa

645 Cernentes pavida complebant pectora cura,
Quid moliretur rerum Natura novarum.

Hisce tibi rebus late 'st, alteque videndum,
Et longe cunctas in parteis dispiciendum,
Ut reminiscaris, Summam rerum esse profundam,
650 Et videas, cœlum Summæ totius unum

632. *Conjunctas oras maris, etc.*] Lambinus, at omnes codd. *Et conjuncta est oras maris undique cingens.*

635. *Virus*] Salsus humor æquoris: vid. lib. V. v. 270.

639. *Nunc ratio quæ sit, etc.*] Quoniam meteora, terræ motus, et quædam maris phænomena sibi videtur satis explicasse, reliqua admiranda, quæ aliquam de Diis et Providentia opinionem facerent, aggreditur. Et primum, v. 6. De Ætnæ ignibus disputat, quos, licet interdum erumpentes Siciliam vastarent, non adeo debemus admirari, ut Naturæ vires superare inconsiderate putaremus: dicat aliquis ingens hoc esse incendium, et vires illius plane admirandas; nempe quia non vidit majus, sed in aliis rebus præcipites et inconsiderati perinde fallimur. Nihil est quod magnum dici potest, nihil quod debemus admirari, si Universum infinitum contemplemur; nam ex illo subito potest confluere immensa seminum ignis, sive venti copia, quæ semina in Ætna, seu alio quolibet monte collecta vim impetumque sumant,

terræ motus efficiant, erumpant demum, longe lateque flammam spargant et favillam. Hujusmodi autem eruptiones sunt veluti morbi, et convulsiones hujus mundi; atque ut morborum semina in hominem (nam sæpe febricitat, dolet dentes, etc.) ex hoc mundo, ita ex Universo in hunc mundum derivari possunt: nam si comparisonem instituas, ut homo ad mundum, ita mundus ad Universum.

641. *Media de clade*] Gronovii codex, *media Græcia de coorta*: Salmasius, *media e re clade coorta*, id est, ex media rerum natura, ex summa rerum: sed olim monui Salmasium haud feliciter interpretari Lucretium. Faber tandem, *Dia de clade*; *Dia tempestas* est *θεόπεμπτος* seu *θεήλατος*, quasi diceret Lucretius: quæramus nunc quid causæ sit, quamobrem olim flammæ tempestas totam Siciliam pervastârit, neque enim putandum est Deos tantam vim incendii in insulam importasse. Egregia quidem conjectura, neque istos moror, qui legunt *mediocri*.

Quam sit parvula pars, et quam multesima constet :
 Et quota pars Homo Terrai sit totius unus.
 Quod bene propositum si plane contueare,
 Ac videas plane ; mirari multa relinquas.

655 Num quis enim nostrum miratur, si quis in artus
 Accepit calido Febrim fervore coortam,
 Aut alium quemvis Morbi per membra dolorem?
 Obturgescit enim subito Pes, arripit acer
 Sæpe dolor Denteis, Oculos invadit in ipsos :

660 Existit sacer Ignis, et urit corpore serpens
 Quamcunque arripuit partem, repitque per artus.
 Nimirum, quia sunt multarum Semina rerum :
 Et satis hæc Tellus nobis Cælumque mali fert,
 Unde queat vis immensi procrecere morbi.

665 Sic igitur toti cælo, terræque putandum 'st
 Ex infinito satis omnia suppeditare,
 Unde repente queat Tellus concussa moveri,
 Perque mare, et terras rapidus percurrere Turbo,
 Ignis abundare Ætnæus, flammescere Cælum.

670 Id quoque enim fit, et ardescunt coelestia templa,
 Ut Tempestates pluviae graviore coortu
 Sunt, ubi forte ita se retulerunt Semina aquarum.

At nimis est ingens Incendî turbidus ardor.

Scilicet, et fluvius, qui non est, maximus eii 'st

675 Qui non ante aliquem majorem vidit : et ingens
 Arbor, Homoque videtur ; et omnia de genere omni,
 Maxima quæ vidit quisque, hæc ingentia fingit :
 Cum tamen omnia cum Cælo, Terraque, Marique

651. *Quam multesima*] Quam parva si cum toto comparetur ; *multesima pars* est ea, cui multæ debent esse pares aut similes, ad constituendum Totum ; πολ-
 λοστον μέρος appellant Græci : *Lambinus*.

660. *Sacer Ignis*] Celsus, lib. V. cap. 28. *Ignis sacer malis ulceribus annumerari debet*. Huic addas Paulum Æginetam, lib. IV. cap. 20. Quos, si vacet, lege : nam in illis multa de Sacro Igne. Virgilius, Georg. III. v. 566. *Contactos artus sacer Ignis edebat*.

663. *Hæc Tellus nobis*] Alii, *hæc tellus morbi*.

669. *Ignis abundare Ætnæus*] Ripas

suas videtur superare dum erumpit igneum flumen.

Ibid. *Flammescere Cælum*] Dum coruscat et fulgurat : *Fayus*. Quasi aliquid de fulgure, et coruscatione, Lucretius, cum de Ætnæ ignibus disputet : sed in istius viri ineptiis refutandis non amplius morabor.

674. *Scilicet, et fluvius, qui non est, etc.*] Codd. *Scilicet et fluvius qui visus, etc.* Unde Salmasius, *Scilicet et fluvius quis visus maximus eii* : Fluvius aliquis visus est ei maximus, qui majorem non vidit ; istam quam codices exhibent lectionem, sequi possumus, at non rejicienda est illa altera Lambini lectio.

Nil sint ad Summam Summā totius omnem.

- 680 Nunc tamen, illa modis quibus inritata repente
 Flamma foras vastis Ætnæ fornacibus efflet,
 Expediam. Primum totius subcava montis
 Est natura, fere silicum suffulta cavernis :
 Omnibus est porro in speluncis Ventus et Aër :
 685 Ventus enim fit, ubi est agitando percitus Aër.
 Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum
 Saxa furens, qua contingit, Terramque, et ab ollis
 Excussit calidum flammis velocibus ignem ;
 Tollit se, ac rectis ita faucibus ejicit alte,
 690 Funditque ardorem longe, longeque favillam
 Differt, et crassa volvit caligine fumum ;
 Extruditque simul mirando pondere saxa :
 Ne dubites, quin hæc Animā turbida sit vis.

- Præterea, magna ex parti Mare montis ad ejus
 695 Radices frangit fluctus, æstumque resorbet :
 Ex hoc usque mari Speluncæ Montis ad altas
 Perveniunt subter fauceis ; Hac ire fatendum 'st,
 " Et penetrare mari penitus res cogit aperto :
 Atque efflare foras, ideoque extollere flammæ,
 700 Saxaque subjectare, et arenæ tollere nimbos.
 In summo sunt ventigeni Cratêres, ut ipsi

680. *Nunc tamen, illa modis, etc.*] Si inquiras cur collectæ in Ætna flammæ erumpant tanto impetu, v. 31. declaratur ratio. Breviter, vi venti fit eruptio; venti autem istius semina ex Universo infinito veniunt, et in monte Ætna collecta, flammæ vel latentes in visceribus montis, vel ex ipso monte expressas ejiciunt, v. 14. Aut ventus iste irrui per speluncas quæ sunt ad radices montis, et quarum ora, cum mare a littore recedit, (mare enim radices montis aluit,) aperta sunt, atque ita efflat ignes; v. 7. Denique in ipsis faucibus montis generantur venti, v. 2. Sic multas ponit causas, ut inter eas una vera, et certa diceretur, v. 9.

693. *Animā*] Venti; alibi: Horatius, *Impellunt animæ lintea Thraciæ*.

698. *Et penetrare mari, etc.*] Alii, *Et penetrare mare, et penitus se cogier arcto*. Fatendum est mare per has speluncas penetrare, et penitus in angustum cogi a seipso coarctato: *Lambi-*

nus. Displicet hæc lectio, neque id injuria; nam non de maris, sed de venti in speluncas ingressu agitur. Faber legendum putat, *Et penetrare animam penitus res cogere aperto*. Sensus itaque et ordo verborum sic sese habebunt. *Fatendum est animam* (ventum) *hac ire, et cogere res* (ignes, scintillam, cineres, saxa, etc.) *penetrare aperto*, id est, per apertum, seu per illas fauces. Istam interpretationem vitiosa nuce non emerem. Si placet vox *animam*, leg. *Res cogit aperta*, ut alibi *manifesta docet res*. Ex *mari aperto* vix aliquis sensus potest exprimi, qui vero istas voces retinet, hoc modo interpretetur, *mari aperto*, id est, cum mare recedit a radicibus istius montis, et resorbet fluctus.

700. *Saxaque subjectare*] In altum tollere: vid. lib. I. v. 8.

701. *Ventigeni Cratêres*] Alii, *in summo sunt vertice item Crateres*. Prior lectio placet, quippe duobus hisce versibus declaratur, ventum non tantum per spe-

Nominitant, Nos quas Fauceis perhibemus, et Ora.

Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere causam
Non satis est, verum plureis, unde una tamen sit.

705 Corpus ut exanimum si quod procul ipse jacere
Conspicias Hominis; fit ut omneis dicere causas
Conveniat lethi, dicatur ut illius una.

Nam neque cum ferro, neque frigore vincere possis
Interiisse, neque a morbo, neque forte veneno;

710 Verum aliquid genere esse ex hoc, quod Concio dicat,
Scimus: Item in multis hoc rebus dicere habemus.

Nilus in æstati crescit, campisque redundat
Unicus in terris Ægypti totius amnis.

Is rigat Ægyptum medium per sæpe calorem,

715 Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra
Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur:
Et contra fluvium flantes remorantur, et undas
Cogentes sursus replent, coguntque manere.

Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur

720 Flumine, quæ gelidis a stellis Axis aguntur:
Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro
Inter nigra virûm, percoctaque sæcla calore,
Exoriens penitus media ab regione diei.

luncas ad montis radices ingredi, sed etiam in ipsis faucibus generari; neque id mirum, nam nihil certius, quam ærem ex omni parte ad flammam ruere, atque inde ventum generari.

710. *Concio*] Turba hominum adstantium. Alii, *quod contigit eii*.

712. *Nilus in æstati crescit, etc.*] Ab æstivo solstitio ad æquinodium usque autumnale Nilus ita intumescit, ut per Ægyptum exundans, oblitos limo agros fœcundet, alias steriles futuros, egregium divinæ Providentiæ monumentum. (*Ægypti incolæ aquarum beneficia percipientes aquam colunt, etc.* Julius Firmicus de Err. Prof. Rel.) Huic igitur incremento pro more suo causas tantum naturales assignat Lucretius, v. 26. Et primo quidem, v. 12. Venti Etesiae ab Septentrione spirantes aquas amnis, qui ab Austro fluit, repellunt, faciuntque, ut impleto alveo exundent: si vero Etesiae ad obsistendum tanto aquarum ponderi, lenes enim sunt venti, impares dicantur, tam, v. 5. arena, quam mare ab

istis ventis agitatum congerit, obstruuntur Nili Ostia; atque inde exundatio. Hisce causis duas alias conjunge, nempe pluvias, quæ ad fontes Nili decidunt, v. 6. et nives, v. 3. resolutas. Nam omnibus hisce causis conspirantibus Nilus, aut quilibet alius fluvius exundet.

715, 716. *Aquilones ostia contra Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur*] Post biduum exortus Caniculæ Aquilones constantius perflant diebus quadraginta, quos Etesias vocant. Plinius, lib. II. cap. 47. Et Lucretius, v. 730. *Etesia flabra Aquilonum*. Fayus tamen, *Etesiae*, sunt venti ab Austro, seu a Meridie flantes; et hoc Nili incrementum contendit fieri a duobus ventis contrariis, quorum alter, nempe Aquilo, retardat aquarum cursus, alter, nempe Etesiae, impellit illas, quoniam Nilus ab Austro in Septentrionem fluit. En dignum Lucretio interpretem!

719. *Adverso flumine*] Ut, v. 725. *fluctibus adversis*: (neque enim leg. *flamine*) mallem tamen *gelidi*.

Est quoque, uti possit magnus congestus arenæ
 725 Fluctibus adversis oppilare ostia contra,
 Cum Mare permotum ventis ruit intus arenam.
 Quo fit uti pacto liber minus exitus amni,
 Et proclivus item fiat minus impetus undis.

Fit quoque, uti pluviae forsitan magis ad caput ejus
 730 Tempore eo fiant, quo Etesia flabra Aquilonum
 Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis:
 Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
 Cum convenerunt, ibi ad altos denique monteis
 Contrusæ nubes coguntur, vique premuntur.

735 Forsit et Æthiopum penitus de montibus altis
 Crescat, ubi in campos albas descendere ningueis
 Tabificis subigit radiis Sol omnia lustrans.

Nunc age, Averna tibi quæ sint loca cumque lacusque,
 Expediam, quali natura prædita constent.

740 Principio, quod Averna vocantur, nomen id ab re
 Impositum 'st, quia sunt Avibus contraria cunctis,
 E regione ea quod loca cum advenere volantes,
 Remigii oblitæ pennarum vela remittunt,

726. *Ruit intus arenam*] Sic lib. I. v. 293. *Quamlibet in partem trudent res ante, ruuntque.* Virgilius, *Cumulos arenæ ruere, et Spumas salis ære ruebant.*

730. *Aquilonum, etc.*] *Aquilonum nubila*, Fayus, vir in errore constans, et qui eadem chorda semper egregie oberat.

737. *Subigit*] Cogit. Virgilius, *Subigitque fateri.* Lucilius, *Invitum glebas subigas proscindere aratro.*

738. *Nunc age, Averna, etc.*] Beneficium Deum non agnoscit, iratum negat Lucretius, et ut cœli aërisque phænomena Diis Superis, ita noxia quædam et in terris admiranda Diis manibus eripit. Nam quædam sunt loca, quæ, v. 9. Averna dicimus, quæ avibus supervolantibus, aliisque animalibus, quæ forte illac transierint, sunt perniciosæ. Talis est locus apud Cumas, v. 2. in ipsa Athenarum arce, v. 7. in Syria, v. 4. in quibus locis Atri Ditis januam patere credidit vulgus, ibique animas mortuorum ad Inferos et regna subterranea descendere, v. 9. Ut vero vim naturamque Avernorum distinctius explicet, v. 49. monet terram continere multa, ut

salubria, ita noxia hominibus, aliisque animantibus semina, multaque congerit exempla, quibus docet multarum rerum effluvia multis rebus insalubria esse et mortifera. His propositis, denique rem ipsam aggreditur; et primum, v. 12. Nempe ex Avernis teter halitus erumpit, quo transvolaturæ aves subito afflatæ repente decidunt; vel, v. 10. hic halitus erumpens ita attenuat et discutit aërem, ut aves volantes in illo sustentari non possint, decidentes autem in inani protinus expirant. Hæc omnia, v. 102.

740, 741. *Quod Averna vocantur, nomen id ab re Impositum 'st*] Virgilius Lucretium imitatus: *Æn. VI. v. 237. Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu, Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris; Quam super haud ullæ poterant impune volantes Tendere iter pennis, talis sese halitus atris Faucibus effundens supera ad convexa ferebat; Inde locum Graii dixerunt nomine Avernum.*

743. *Remigii*] Virgilius, aliique, *remigium alarum*; quippe alis tanquam remis aërem secant volucres. Nautæ autem in portum succedentes, nec remis

Præcipitesque cadunt molli cervice profusæ

745 In terram, si forte ita fert natura locorum ;

Aut in aquam, si forte lacus substratus Averno 'st.

Qualis apud Cumas locus est montemque Vesevum,
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.

Est et Athenæis in mœnibus, arcis in ipso
750 Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,

Quo nunquam pennis appellunt corpora raucae
Cornices, non cum fumant Altaria donis :

Usqueadeo fugitant non iras Palladis acreis

Pervigilî causa, Graiûm ut cecinere poëtæ ;

755 Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi.

In Syria quoque fertur item locus esse, videri,
Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa,
Manibus ut si sint Divis mactata repente.

760 Omnia quæ naturali ratione geruntur,

Et quibus e causis fiant, appâret origo :

amplius usi vela etiam remittebant ;
inde remigium alarum, et vela conjungit
Poëta.

744. *Molli cervice profusæ*] Volucris
languidæ, et morientis imago.

746. *Substratus Averno 'st*] *Avernu'*
est.

747. *Qualis apud Cumas locus est, etc.*] De duobus hisce versibus multa interpretes ; omnium commenta refutavit Faber, et ipse tandem legit, *Ut Cumas apud est locus* Euboico sub monte. Nam Cumas in Campania coloniam esse Euboicam plurimi testantur, et qui a Lucretio *Mons Euboicus* dicitur, is a Virgilio, qui perpetuo Lucretii vestigia pressit, *Euboica rupes* dicitur, *Æn.* VI. v. 42. et v. 2. *Euboicæ Cumarum oræ.* Gassendus, *Qualis apud Cumas Miseni* sub pede montis : ut lectiones variæ conciliari possint tum inter se, tum cum Virgilio, qui, *Æn.* VI. v. 234. mentione facta Miseni, Avernî descriptionem subjicit.

750. *Palladis—almæ*] *Fæcundæ, Fayus* : fæcunda Virgo ! ut Virgilii, *Inventa sub Ilcibus Sus, Triginta capitum foetus enixa.* Os hominis !

752. *Non cum fumant Altaria donis*] Ita illum locum cornices aversantur, ut etsi in eo sacra fiant, ne tum quidem

advolent, quantumvis carniû nidor, illas invitare ad sese videatur.

754. *Pervigilî causa*] Vid. Ovid. *Metam.* lib. II. v. 557. *Abdita fronde levi densa specular ab ulmo Quid facerent, etc.* Fabula Coronæ notissima est, sed non illud pervigilium : credibile itaque fit, Lucretium alios secutum esse auctores, quam qui ad nos pervenerunt. *Faber.*

755. *Ipsa sua vi*] Alii, *Ipsa suapte* : et Vossius ad Catullum, p. 113. id est, *sponste.*

756, 757. *In Syria quoque fertur item locus esse, videri, Quadrupedes, etc.*] Ita hunc locum emendat Faber, *In Syria quoque fertur item spelunca videri, Quadrupedum* quo sæcla simul vestigia prima *Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa.* *Videri*, id est, *esse* ; ipsa vero refertur ad *sæcla*, aliter ea esset mutatio generis, quæ ferri non possit : forsan melius legatur, *Locus esse, vigentes Quadrupedes quoque, etc.* *Locus esse*, ut v. 547. *Apud Cumas locus est.* Ista autem vox quoque non otiosa est, nam iste in Syria locus tam quadrupedibus quam avibus noxius ; in tertio vero versu ipsa cum vis conjungi potest. Vid. Strabonem, lib. XIII. de Plutonio.

Janua ne his Orci potius regionibus esse
Credatur pôsta, hinc Animas Acheruntis in oras
Ducere forte deos Maneis inferne reamur ;

765 Naribus alipedes ut Cervi sæpe putantur
Ducere de latebris serpentia sæcla ferarum :
Quod procul a vera quam sit ratione repulsum,
Percipe ; namque ipsa de re nunc dicere conor.

Principio hoc dico, quod dixi sæpe quoque ante,
770 In Terra cujusque modi rerum esse figuras ;
Multa, Homini quæ sunt vitalia ; multaque morbos
Incutere, et mortem quæ possint accelerare :
Et magis esse aliis alias Animantibus aptas
Res ad vitai rationem, ostendimus ante,

775 Propter dissimilem naturam, dissimileisque
Texturas inter sese, primasque figuras :
Multa meant inimica per aureis, multa per ipsas
Insinuant nareis infesta atque aspera odore ;
Nec sunt multa parum tactu vitanda, nec autem
780 Aspectu fugienda, saporeque tristia quæ sint.
Deinde videre licet quam multæ sint Homini res
Acriter infesto sensu, spurcæque, gravesque.
Arboribus primum certis gravis umbra tributa 'st,
Usqueadeo, capitis faciant ut sæpe dolores,
785 Si quis eas subter jacuit prostratus in herbis.

Est etiam in magnis Heliconis montibus arbos
Floris odore hominem tetro consueta necare :
Scilicet hæc ideo Terris ex omnia surgunt
Multa modis multis multarum Semina rerum,
790 Quod permista gerit Tellus, discretaque tradit.
Nocturnumque recens extinctum Lumen, ubi acri

765. *Naribus alipedes ut Cervi, etc.*] Nihil magis ad ridiculum, neque unquam facetius scomma. Plinius autem, lib. XI. cap. 53. Elephantorum anima serpentes extrahit, cervorum item urit.

782. *Spurcæque*] Fœtidæ: Nonius ; et in sequenti versu, *infestant, sensum*. Lambinus, *infestæ sensu*, id est, *sensui*, at nihil mutandum.

786. *Heliconis montibus arbos*] Quænam illa sit divinabunt alii : quidam existimant esse *taxum*, sed cur nos ad Heliconem mitteret ? *Taxus* enim frequens

erat in Italia ; dein, verum illud de *taxo* non est, *floris odore necare*.

791. *Nocturnumque recens extinctum Lumen*] In codicibus mira varietas, tres hos versus ita refingit Faber, *Nocturnumque recens extinctum Lumen, ubi acri Nidore offendit nares, consopit ibidem, Nidore, ut somnos qui morbus mittere suevit*. Repetitur vox *nidore*, ut sæpe alias. Iste autem morbus qui somnos suevit mittere, lethargus. Gifanius e codd. *Disjicere, ut privos qui morbus sæpe suevit* : Pro *privos* leg. *prunos*, et

Nidore offendit nareis consopit ibidem,

Dejicere ut pronos qui morbus sæpe suëvit.

Castoreoque gravi Mulier sopita recumbit,

795 Et manibus nitidum teneris opus effluit eij,

Tempore eo si odorata 'st, quo menstrua solvit.

Multaque præterea languentia membra per artus

Solvunt, atque Animam labefactant sedibus intus.

Denique, si in calidis etiam cunctere lavacris,

800 Plenior et solio in fueris ferventis aquai:

Quam facile in medio fit uti des sæpe ruinas?

Carbonumque gravis vis, atque odor insinuatur

Quam facile in cerebrum, nisi aquam præcepimus ante?

At cum membra hominis percepit fervida febris,

805 Tum fit odor Vini plagæ mactabilis instar.

Nonne vides etiam terra quoque Sulfur in ipsa

Gignier? et tetro concrecere odore Bitumen?

Denique ubi Argenti venas, Aurique sequuntur,

Terrai penitus scrutantes abdita ferro:

810 Qualeis expirat Scaptesula subter odores?

Quidve mali fit ut exhalent Aurata metalla?

Quas Hominum reddunt facies? qualesque colores?

Nonne vides, audisve perire in tempore parvo

Quam soleant, et quam vitae copia desit,

815 Quos opere in tali cohibet vis magna? necesse 'st

Hos igitur tellus omneis exæstuet æstus;

Expietque foras in aperta, promptaque Coeli.

Sic et Averna loca Alitibus summittere debent

Mortiferam vim, de terra quæ surgit in auras,

820 Ut spatium coeli quadam de parte venenet;

Quo simul ac primum pennis delata sit Ales,

Impediatur ibi cæco conrepta veneno,

tum ea erit lectio quam Faber tam petulanter sollicitare non debuit: morbum enim, qui pronos dejicit *morbum comitalem* recte interpreteris.

795. *Nitidum—opus*] Tela, et reliqua ad lanificium pertinentia.

800. *Plenior et—fueris, etc.*] De deliquio quod cibo distenti in balneo patiuntur, Juvenalis sæpe, Horatius, alii. *Solium* autem vas in quo lavabant sedentes.

804. *At cum membra hominis*] Gifanius, *Aut nisi membra prius portexit frigida servus, Aut sit odos vini plagæ manabilis mora?* Quasi hæc omnia essent remedia contra vim gravem et odorem carbonum: quam lectionem iste ferat, qui amat tales versus.

810. *Scaptesula*] Nomen generale fodinarum metallarium; *fossilis materia*; *σκάπτειν*, fodere est, *ὅλη materia*. Faber.

- Ut cadat e regione loci, qua dirigit æstus :
 Quo cum conruit, hæc eadem vis illius æstus,
 825 Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert.
 Quippe etenim primo quasi quendam conciet æstum :
 Posterius fit, uti cum jam cecidere veneni
 In fonteis ipsos, ibi sit quoque Vita vomenda,
 Propterea quod magna mali sit copia circum.
 830 Fit quoque ut interdum vis hæc, atque æstus Averni,
 Aëra, qui inter aveis cunque 'st terramque locatus,
 Discutiat, prope uti locus hinc linquatur inanis :
 Cujus ubi e regione loci venêre volantes,
 Claudicat extemplo pennarum nisus inanis,
 835 Et conamen utrinque alarum proditur omne :
 Hîc ubi nictari nequeunt, insistereque alis,
 Scilicet in terram delabi pondere cogit
 Natura ; et vacuum prope jam per inane jacentes
 Dispergunt Animas per caulas corporis omneis.
 840 Frigidior porro in puteis Æstate fit Humor,
 Rarescit quia Terra calore, et semina siqua
 Forte vaporis habet, propere dimittit in auras.
 Quo magis est igitur Tellus affecta calore ;
 Hoc fit frigidior, qui in terra 'st abditus, Humor.
 845 Frigore cum premitur porro omnis terra, coitque,
 Et quasi concrescit ; fit scilicet, ut coëundo

823. *Qua dirigit æstus*] Dirigit, *deorsum tendit*, Gifanius ; at recte Faber, æstus non dicitur *deorsum tendere*, sed *de terra surgere in auras* : v. 819. Ipse autem legit, *se erigit* ; agitur enim de motu ab inferioribus ad superna ; ve-reor ne hoc sit nimis inconsiderate dictum ; nam v. 822. *avis cæco correpta veneno cadit* : leg. igitur *qua dirigit æstus* ; et tam plana et perspicua sunt ista verba, ut pluribus illustrari nequeant.

826. *Conciet æstum*] Strabo, lib. XIII. de Plutonio, *ἐωρῶμεν δὲ ἐκ τῆς ὕψους ὥς ἂν πνιγῶδους τινὸς πάθους ἐμφασιν*. Qualis autem sit iste æstus conjicias e v. 1017. lib. IV. *Vix ad se redeunt permoti corporis æstu*.

836. *Nictari*] Sic legeret Festus ; sed haud dubie legendum *nixari*, ut alibi passim, quod et optime vidit Lambinus : Faber.

840. *Frigidior porro in puteis, etc.*] Multa videntur adeo humanis usibus accommodata, ut benignam quandam providentiam demonstrent ; ita tempore æstivo aqua in puteis frigida est, unde istius tempestatis calor temperetur ; hyberno autem calida, qua refici pariter et recreari possimus. Istam vero difficultatem, v. 8. amolitur Lucretius ; nam in æstate terræ superficie e solis rarefacta, semina ignis quæ in terra continentur in aërem erumpunt, hyberno autem frigore constricta, in puteos exprimuntur, atque inde tepor aquæ.

843. *Affecta calore*] Viz. Solis radiis calefacta ; Lambinus : addit Fayus, Ideo aqua in puteis hyeme fit calida, quia terra affecta calore calefacit eam subter ; qua explicatione nihil unquam stupidius.

Exprimat in puteos, siquem gerit ipsa, Calorem.

Est apud Ammonis fanum fons luce diurna
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur :

850 Hunc homines fontem nimis admirantur, et acri

Sole putant subter terras fervere raptim,

Nox ubi terribili terras caligine texit ;

Quod nimis a vera 'st longe ratione remotum :

Quippe ubi Sol nudum contrectans corpus aquai,

855 Non quierit calidum supera de reddere parte,

Cum superum lumen tanto fervore fruatur :

Quî queat hic subter tam crasso corpore terram,

Percoquere humorem, et calido sociare vaporî ?

Præsertim cum vix possit per septa domorum

860 Insinuare suum radiis ardentibus æstum ?

Quæ ratio est igitur ? nimirum terra magis quod

Rara tenet circum hunc Fontem, quam cætera tellus ;

Multaque sunt ignis prope semina corpus aquai.

Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris ;

865 Extemplo subtus frigescit terra, coitque :

Hac ratione fit, ut, tanquam compressa manu sit,

Exprimat in Fontem, quæ Semina cumque habet ignis,

Quæ calidum faciunt laticis tactum atque saporem.

Inde ubi Sol radiis terram dimovit obortis,

870 Et rarefecit calido miscente vapore ;

848. *Est apud Ammonis, etc.*] Quod si in omnibus puteis non sit divina virtus, at præsens est in fonte apud Jovis Ammonis fanum, de quo Curtius, lib. IV. sect. 7. *Ammonis nemus in medio habet fontem, aquam solis vocant ; sub ortum solis tepida manat, medio die cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit, inclinato in vesperam, calecit ; media nocte fervida exæstuat, quoque proprius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tempore languescat.* At hoc quoque frustra dictum ; quamvis enim isti errant, qui causam referunt ad solem subter terras positum, et per totius telluris crassæ corpus calefacientem istas aquas, v. 11. Dicit tamen potest, v. 13. Quod terra frigore nocturno compressa veluti elidat, sive exprimat, transmittatque in aquam ignis semina, unde et

aqua incalescat ; calore vero diurno laxata eadem semina veluti resorbeat, unde multum ex nocturno calore decrescit. Præterea, ista aqua, quæ ex ignis seminibus propter aërem tempore nocturno frigidum repressis, efficitur calida, evadat deinceps frigida diurno tempore, radiis solis ita aquam pervadentibus, et rarefacientibus, ut liberum iis seminibus exitum in aërem faciant : quippe radii solis ita glaciem dissolvunt, ut dimittantur leves stipulæ, et ejusmodi alia quæ constricta tenebantur, v. 5.

858. *Calido sociare vaporî*] Alii, *calido satiare vapore.*

869. *Terram dimovit*] Melius, *umbram dimovit* ; ita enim sæpe poëtæ. Virgilius, *Æn.* IV. v. 6. *Humentemque Aurora polo dimoverat umbram.* Supra, v. 864. *Terram nox obruit umbris* : In v. 870. *et rarefecit*, subintell. *terram.*

Rursus in antiquas redeunt primordia sedeis
 Ignis, et in terram cedit calor omnis aquai:
 Frigidus hanc ob rem fit Fons in luce diurna.

Præterea, Solis radiis jactatur aquai

875 Humor, et in luci tremulo rarescit ab æstu:

Propterea fit uti quæ semina cunque habet ignis,
 Dimittat; quasi sæpe gelum, quod continet in se,
 Mittit, et exoluit glaciem, nodosque relaxat.

Frigidus est etiam Fons, supra quem sita sæpe

880 Stupa jacet flammæ concepto protinus igni;

Tedaque consimili ratione accensa per undas
 Conlucet, quocunque natans impellitur auris:

Nimirum quia sunt in Aqua permulta vaporis
 Semina, de Terraque necesse 'st funditus ipsa

885 Ignis corpora per totum consurgere Fontem,

Et simul exspirare foras, exireque in auras,

Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri Fons.

Præterea, dispersa foras erumpere cogit

Vis per Aquam subito, sursumque ea conciliari:

890 Quod genus endo mari spirat Fons, dulcis aquai

Qui scatit, et salsas circum se dimovet undas:

Et multis aliis præbet regionibus æquor

Utilitatem opportunam sitientibu' Nautis,

Quod dulceis inter salsas intervomit undas.

895 Sic igitur per eum possunt erumpere Fontem,

Et scatere illa foras in stupam Semina: quo cum

878. *Nodosque relaxat*] Gifanius alibi animum habebat, cum hoc loco *nervosque* legebat. *Faber.* Horatius, lib. I. Epist. 3. *Hebrusque nivali compede vinctus.*

879. *Frigidus est etiam Fons, etc.*] Postquam ostendit in Jovis Ammonis fonte nihil admirabile esse aut divinum; jam, v. 27. Jovis Dodonæi fontem, Jovi ubique infestus, attingit. In Dodone autem fons, cum sit gelidus, et immersas faces extinguat, si extinctæ admoveantur, accendit. Plinius, lib. II. cap. 103. Nimirum quoniam sunt in ipsa aqua, vel terra isti aquæ subjecta multa ignis semina, quæ ex aqua erumpentia corpori inflammabili, viz. stupæ aut tedæ recenter extinctæ, adhærent, et accendunt: neque magis incredibile semina ignis

per fontem erumpere, quam aquæ dulcis scaturiginem per medium maris oriri; et sæpissime videmus tedas recenter extinctas accendi, antequam ipsum ignem, ad quem admoventur, attigerint.

890. *Endo mari*] Ita omnes ediderunt, quasi sanus foret iste versus, neque medico egeret: at si *endo mari* legatur, quo referendæ sunt istæ voces, v. 892. *Multis aliis regionibus?* Nam et *multæ istæ aliæ regiones* sunt *endo mari*. Legatur igitur *Aradius Fons*, de quo Strabo in libro Georg. XVI. Ita enim scripsit Lucretius, et voces istæ *in Mari*, sive *endo Mari*, ad marginem codicis adnotatæ tandem in versum ipsum irrepserunt.

Conveniunt, aut cum tedaï corpori adhærent,
Ardescunt facile extemplo; quia multa quoque in se
Semina habent ignis stupæ tedæque tenentes.

900 Nonne vides etiam, nocturna ad lumina Lychnum
Nuper ubi extinctum admoveas, accendier ante
Quam tetigit flammam? tedamque pari ratione?
Multaque præterea, prius ipso tacta vapore
Eminus ardescunt, quam cominus imbuat ignis:

905 Hoc igitur fieri quoque in illo Fonte putandum 'st.

Quod superest, agere incipiam quo fœdere fiat
Naturæ, Lapis hic ut ferrum ducere possit,
Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii,
Magnetum quia sit patriis in finibus ortus.

910 Hunc homines Lapidem mirantur, quippe catenam
Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se:
Quinque etenim licet interdum, plureisque videre
Ordine demissos levibus jactarier auris,

899. *Habent—tedæque tenentes*] Viz. tedæ continent, ut lib. I. Amplexi quod habent, id est, amplectuntur.

906. *Quod superest, agere incipiam, etc.*] Ver. 182. præclara disputatio instituitur de *magnete*; hujus autem idem est, quod et reliquarum disputationum consilium, quod nemo olim observavit. Nam hic lapis Herculi attribuitur et vim suam illius Numini acceptam referre creditur. Jam fontes suos amisit Jupiter, et quid filio parcat Lucretius, qui patri non pepercit? Ut virtutem attractricem magnetis rectius explicet Lucretius, quatuor capita præmittit, quæ tametsi alias comprobata fuerint, hic tamen inculcata vult ob insignem difficultatem; Unum caput est, effluere continuo corpuscula quædam ex omnibus rebus, v. 15. Alterum, nullum esse corpus adeo solidum, quod non inania spatiola intercepta contineat, v. 23. Tertium, emissa corpuscula non omnibus rebus eadem ratione congruere, v. 20. Quartum, inania spatiola non uniusmodi circumscriptionis in rebus omnibus esse, quare nec eadem quibuslibet corpusculis accommodari, v. 17. His ita præmissis dicere aggreditur causam seu modum quo magnes ferrum attrahit, ferrumve ad magnetem fertur. Is autem in eo consistit, ut effluant ex mag-

nete corpuscula, ex quo fiat, ut aër circa magnetem discutiatur, atque idcirco multa inania spatiola creentur; et quia, cum ferrum collocatur intra discussi aëris sphaeram, multum inanis inter ipsum et magnetem est interceptum, tunc evenit, ut in eam partem corpuscula ferri liberius prosiliant, (nam omnium corporum semina in vacuum spatium subito prorumpunt,) ac versus magnetem proinde ferantur, non possunt vero eo contendere, quin pelliciant simul cohærentia, (ferri autem semina sunt maxime implicita,) atque idcirco totam ferri massam, v. 19. Interea vero, quia ferrum tendit indiscriminatim sursum, deorsum, transversum, et in quamcunque obliquitatem, prout ad magnetem appositum fuerit, docet non posse id fieri, nisi ratione inducti vacui, in quod corpora, alioquin deorsum solum prolabantia, indiscriminatim ab ictibus aliorum corporum protrudantur, v. 5.

908. *Quem Magneta vocant, etc.*] Vid. Bocharti Geog. Sa. par. Post. lib. I. cap. 38.

913. *Auris*] Alii, *hamis*: isti vero frustra, neque enim ista voce hoc in loco uteretur Lucretius, qua ante versum 1087. uti non debuit: neque hamis jactantur annuli, at levibus auris agitari quis nescit, qui vidit annulos suspensos?

- Unus ubi ex uno dependet subter adhærens ;
 915 Ex alioque alius Lapidis vim, vinclaque noscit :
 Usqueadeo permananter vis pervalet ejus.
 Hoc genus in rebus firmandum 'st multa prius, quam
 Ipsius rei rationem reddere possis :
 Et nimium longis ambagibus est adeundum ;
 920 Quo magis attentas aureis, animumque reposco.
 Principio, omnibus a rebus, quascunque videmus,
 Perpetuo fluere, ac mitti, spargique necesse 'st
 Corpora, quæ feriant oculos, visumque lacesant :
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores,
 925 Frigus ut a fluviis, Calor a sole, Æstus ab undis
 Æquoris exesor mœrorum littora propter ;
 Nec varii cessant sonitus manare per Aures :
 Denique in Os salsi venit humor sæpe saporis,
 Cum mare versamur propter ; dilutaque contra
 930 Cum tuimur misceri Absinthia tangit Amaror.
 Usqueadeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Fertur, et in cunctas dimittitur undique parteis :
 Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi,
 Perpetuo quoniam sentimus, et omnia semper
 935 Cernere, Odorari licet, et sentire Sonorem.
 Nunc omnes repetam quam raro corpore sint res,
 Commemorare, quod in primo quoque carmine claret :
 Quippe etenim, quamquam multas hoc pertinet ad res
 Noscere, cum primis hanc ad rem protinus ipsam,
 940 Qua de disserere aggredior, firmare necesse 'st,
 Nil esse in promptu, nisi mistum Corpus Inani.
 Principio fit, ut in speluncis saxa superna
 Sudent humore, et guttis manantibu' stillent :
 Manat item nobis e toto corpore Sudor,
 945 Crescit barba, pilique per omnia membra, per artus :
 Diditus in venas cibus omneis, auget, alitque
 Corporis extremas quoque parteis, unguiculosque.
 Frigus item transire per æs, calidumque vaporem
 Sentimus : sentimus item transire per aurum,

921. *Principio, omnibus, etc.*] Vid. lib. IV. v. 217.

946. *Diditus*] Sive *diditur* legas, perinde est.

- 950 Atque per argentum, cum pocula plena tenemus.
 Denique per dissepta domorum saxea voces
 Pervolitant, permanat Odos, Frigusque, Vaposque
 Ignis: quin Ferri quoque vim penetrare suëvit,
 Undique qua circum corpus lorica coërcet;
 955 Morbida vis quæcunque extrinsecus insinuatur.
 Et tempestates terra cœloque coortæ
 E cœlo emotæ terraque repente facessunt,
 Quandoquidem nihil est, non raro corpore nexum.
 Huc accedit, uti non omnia, quæ jaciuntur
 960 Corpora cunque ab rebus, eodem prædita sensu,
 Atque eodem pacto rebus sint omnibus apta.
 Principio, Terram, Sol excoquit, et facit are:
 At glaciem dissolvit, et altis montibus alte
 Exstructas ningueis radiis tabescere cogit;
 965 Denique cera liquescit in ejus pōsta vapore,
 Ignis item liquidum facit æs, aurumque resolvit:
 At coria, et carnem trahit, et conducit in unum.
 Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni,
 At coria, et carnem mollit durata calore:

954. *Undique qua circum corpus, etc.*] Ita aliquando Lambinus, viz. penetrare suëvit vis morbida ferrum ea parte, qua parte lorica corpus undique circum coërcet; id est, morbus etiam loricatum tentat, et corripit: neque lorica, quæ totum hominis corpus tegit et circumdat, arcere vim et causam morbi externam potest, quo minus in corpus penetret: in iterata editione legit, *qua circum corii lorica*, id est, qua parte circulum at ambitum corii, quod lorice supponitur, et subjicitur, coërcet. Gifanius, *coli circum*: coli autem circus sive circulus, est pectus, venter, et latera; vel potius *colobi circum*, nam *colobium* ambiebat pectus, cui *colobio* inducebatur insuper lorica. Salmasius, Epist. 52. ita constituit: *Permanat odos, frigusque, vaposque Ignis, qui ferri quoque vim penetrare suëvit, Denique, qua circum cœli lorica coërcet Morbida vis quacunque extrinsecus insinuatur.* Postremo inquit, quacunque, qua circum cœli lorica coërcet, id est, sub cœli tegmine, vel, ut alibi, qua nos cœli ambit amictus, morbida vis corporibus insinuatur. Faber tandem, *Quin ferri quoque vim penetrare suëvit Undique*

quam circum corii lorica coërcet, Morbida vis quæcunque extrinsecus insinuatur. Nam tempestatem cœlo, terrave coortam Vel ferri natura timet, circumque fatiscit. Sensus erit, vi tempestatis ferrum ipsum discuti et diffringi, non itaque debere tantopere mirum videri si per poros et meatus lorice corio munitæ morbida vis, sive pestilens et noxius aër quandoque insinuetur. Nihil placet, at quid addam vix habeo; quid enim de *loricato* Lucretius, quis enim unquam crediderit vim morbidam militis loricati lorica penetrare? quid insuper de cœli ambitu? nugæ, imo nihil. Igitur pro morbida vis in v. 955. legatur *fervida vis*, et tum plana erunt omnia et perspicua, sæpe enim loricati milites, dum urbem expugnant, pice, sulphure, seu aqua fervente aspersi vim fervidam loricæ suas penetrantem senserunt. Hæc optime conveniunt præcedentibus, et sequentes versus mihi videor recte explicare.

957. *Facessunt*] Discedunt, Lambinus; mallem, penetrant, et pervadunt omnia.

965. *In ejus*] Alii, *in ignis*.

970 Barbigeras oleaster eo juvat usque Capellas,
 Diffluat ambrosia quasi vero, et nectare tinctus :
 At nihil est, Homini fronde hac quod amarius extet.
 Denique Amaracinum fugitat Sus, et timet omne
 Unguentum ; nam, setigeris subus acre venenum 'st,
 975 Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
 At contra Nobis Cœnum teterrima cum sit
 Spurcities, eadem Subus hæc res munda videtur,
 Insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

Hoc etiam superest, ipsa quam dicere de re
 980 Aggredior, quod dicendum prius esse videtur.
 Multa foramina cum variis sint reddita rebus,
 Dissimili inter se natura prædita debent
 Esse, et habere suam naturam quæque, viasque,
 Quippe etenim varii sensus Animantibus insunt,
 985 Quorum quisque suam proprie rem percipit in se :
 Nam penetrare alia sonitus, aliaque saporem
 Cernimus e succis, alia Nidoris odores,
 Propter dissimilem naturam, textaque rerum.
 Præterea manare aliud per Saxa videtur :
 990 Atque aliud per Ligna : aliud transire per Aurum :
 Argentoque foras aliud, Vitroque meare.
 Nam fluere hac Species, illa Calor ire videtur ;
 Atque aliis aliud citius transmittere eâdem :
 Scilicet id fieri cogit Natura viarum,
 995 Multimodis varians, ut paullo ostendimus ante.
 Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
 Omnia constiterint nobis præpôsta, parata :
 Quod superest, facile hinc ratio reddetur, et omnis
 Causa patefiet, quæ Ferri pelliciat vim.
 1000 Principio, fluere e Lapide hoc permulta necesse 'st

977. *Res munda*] Alii, *hæc jucunda*, viz. spurcities, quæ lectio, quicquid sentit Lambinus, ferri potest.

986. *Nam penetrare alia sonitus, etc.*] Sine omni judicio Gifanius in utraque editione scripsit *alio, alioque*, cum agatur de meando, penetrando, subeundo ; unde mox legas *per saxa, per lignum, per aurum, et meare vitro*, id est, per vitrum : *Faber*.

1000. *Principio, fluere e Lapide hoc, etc.*]

Duobus modis vim magneticam exposuit Epicurus, mirum vero alterum prætermisisse Lucretium, nisi forte ille excidit e textu, ac potissimum cum versus sequatur, quibus non male cohæret ; cumque ea, quæ Lucretius magno apparatu præmittit, videantur esse illi, quam superstiti accommodatiora : si plura requiras, vid. Gassendi tom. II. p. 125. ubi multa invenies quæ Epicuri doctrinam illustrent.

- Semina, sive Æstum, qui discutit Aëra plagis ;
 Inter qui Lapidem, Ferrumque 'st cunque locatus.
 Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
 In medio locus : extemplo primordia Ferri
 1005 In vacuum prolapsa cadunt conjuncta, fit utque
 Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.
 Nec res ulla magis primoribus ex elementis
 Indupedita suis arcte connexa cohæret,
 Quam validi Ferri naturæ frigidus horror.
 1010 Quo minus est mirum, quod paullo diximus ante,
 Corpora si nequeunt de Ferro plura coorta
 In vacuum ferri, quin Annulus ipse sequatur :
 Quod facit, et sequitur donec pervênit ad ipsum
 Jam Lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.
 1015 Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit
 Cunque locus, sive ex transverso, sive superne ;
 Corpora continuo in vacuum vicina feruntur :
 Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
 Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.
 1020 Huc accedit item, quare queat id magis esse :
 “ Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur :
 Quod simul a fronte est Anelli rarior Aër
 Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus :
 Continuo fit, uti qui post est cunque locatus
 1025 Aër, a tergo quasi provehat atque propellat ;
 Semper enim circum positus res verberat Aër.
 Sed tali fit uti propellat tempore Ferrum,
 Parte quod ex una spatium vacat, et capit in se.
 Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina Ferri 'st

1015. *Hoc fit item, etc.*] Quinque versus qui sequuntur ad explicationem modo propositam, quamvis id sentiat Gassendus, pertinere non existimo: ibi enim per semina e ferro in locum vacuum ab effluviis magnetis factum exsilia tota res agitur; in his autem versibus corpora ictibus in vacuum protruduntur: ideoque cum sequentibus rectius conjungi possunt.

1020. *Huc accedit item, etc.*] Contendit motum ferri adjuvari ab aëre, ob continuam quandam istius motionem agitationemque. Et primum quidem, v. 12. ab

aëre exteriori, qui cum semper urgeat, et urgeat vehementius qua ex parte copiosior est, non possit non impellere ferrum in quam partem est parcius seu inanior, utpote versus ipsum magnetem. Deinde, v. 8. etiam ab interiori, qui pari ratione, cum semper agitet, commoveat, compellat, non possit non indere motum in quam partem spatium est inanius redditum.

1021. *Hæc quoque res adjumento*] Hic versus mihi suspectus est, longe enim abest ab elegantia Lucretiana, atque eo detracto nihil de sententia decedit: *Lambinus*. Palmerius legit, *molimento*.

- 1030 Parvas ad parteis subtiliter insinuatus :
 Trudit et impellit, quasi Navim velaque Ventus.
 Denique res omnes debent in corpore habere
 Aëra, quandoquidem raro sunt corpore, et Aër
 Omnibus est rebus circumdatus appositusque.
- 1035 Hic igitur, penitus qui in Ferro 'st abditus Aër,
 Sollicito motu semper jactatur, eoque
 Verberat Anellum dubio procul; et ciet intus
 Scilicet: atque eodem fertur, quo præcipitavit
 Jam semel, et quamquam in partem conamina sumsit.
- 1040 Fit quoque ut a Lapide hoc Ferri natura recedat
 Interdum, fugere, atque sequi consueta vicissim.
 Exsultare etiam Samothracia ferrea vidi;
 Et ramenta simul Ferri furere intus ahenis
 In Scaphiis, lapis hic Magnes cum subditus esset:
- 1045 Usqueadeo fugere a Saxo gestire videtur.
 Ære interposito discordia tanta creatur,
 Propterea, quia nimirum prius æstus ubi Æris
 Præcepit, Ferrique vias possedit apertas;
 Posterior Lapidis venit æstus, et omnia plena
- 1050 Invenit in Ferro: neque habet qua tranet, ut ante.
 Cogitur offensare igitur, pulsareque fluctu
 Ferrea texta suo; quo pacto respuit ab se,
 Atque per Æs agitat, sine eo quæ sæpe resorbet.

1030. *Parvas*] Alii, *primas, privas, et pronas.*

1040. *Fit quoque ut a Lapide hoc, etc.*] Adnotat Gassendus, videri Lucretio perspectum fuisse id experimentum, quo magnes ferrum interdum manifeste repellit, videturve repellere: scilicet, deprehensum est esse in magnete duas quasdam oppositas partes, (polos jam vulgo dicimus, alterum Boreum, alterum Austrinum,) quarum uni si admoveatur unum ferreæ acûs extremum, trahatur ab illa, et si idem extremum postea admoveatur alteri, ab illa refugiat, repellique appareat; cum et aliunde oppositum ab ista trahatur, ab illa refugiat: at nimis sibi indulget vir ille magnus, nihil enim in his versibus proponitur de fuga ferri, quod per sequentia exempla non satis declaratur. Sæpe autem vidit Lucretius minutos annulos, et ramenta ferri in vase æneo posita subsultare, cum

magnes vas istud æneum subtus contingeret; et persuasus causam esse in corpore æris interposito, (cum interposito tamen vitreo, ligneo, lapideo, quovis alio, haud secus contingat,) ita causam exinde reddit, quod emissis quoque ex ære in frustula et ramenta ferri corpusculis, spatiola ferri iis sic compleantur, ut accedentia deinceps corpuscula magnetica per æs trajecta ubi ea occupata comperiunt, subagitant, et quo possunt nisu propellant, v. 14.

1042. *Samothracia ferrea*] Annuli ferrei, pervii, et cassi; olim Flamen Dialis gestabat, *Annulo nisi pervio cassoque ne utitor.* Demum servi, et Plinii ætate, *servitia jam ferrum auro cingunt, alia per sese mero auro decorant, cujus licentiæ origo nomine ipso in Samothrace, id institutum declarat:* Plin. Nat. Hist. lib. XXXIII. cap. 1.

1044. *Scaphiis*] Vasis a forma scaphæ.

- Illud in his rebus mirari mitte, quod æstus
 1055 Non valet e Lapide hoc alias impellere item res :
 Pondere enim fretæ partim stant, quod genus Aurum :
 Ac partim Raro quia sunt cum corpore, ut æstus
 Pervolet intactus, nequeunt impellier usquam ;
 Lignea materies in quo genere esse videtur.
- 1060 Inter utrasque igitur Ferri natura locata,
 Æris ubi accepit quædam corpuscula : tum fit,
 Impellant ut eam Magnesii semina saxi.
- Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena,
 Ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur,
 1065 Quæ memorare queam inter se singulariter apta.
 Saxa vides primum sola coalescere Calce :
 Glutine materies Taurino ita jungitur una,
 Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant,
 Quam laxare queant compages taurea vincla.
- 1070 Vitigeni latices in Aquai fontibus audent
 Misceri, cum Pix nequeat gravis, et leve Olivum :
 Purpureusque colos Conchylî mergitur una
 Corpore cum Lanæ, dirimi qui non queat usquam :
 Non si Neptuni fluctu renovare operam des ;
- 1075 Non, mare si totum velit eluere omnibus undis.
 Denique res Auro Argentum concopulat una,
 Ærique æs Plumbo fit uti jungatur ab albo.
 Cætera jam quam multa licet reperire? quid ergo?
 Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam,
- 1080 Nec me tam multam hîc operam consumere par est :

1054. *Illud in his rebus, etc.*] Quæri potest, quare magnes non peræque subagitet propellatque ramenta cæterorum corporum? id fieri causatur, v. 9. quod vel sint graviora quam ut propelli valeant, vel, si sint leviora, laxiora quoque sint, ita ut magnetis corpuscula per illa libere transirent.

1062. *Magnesii semina saxi*] Alii, *Magnesi flumina saxi*. Alii, *Magnesia flamina saxi*.

1063. *Nec tamen hæc ita sunt, etc.*] Hactenus de ferri motu ad magnetem, aut ejusdem a magnete fuga; quod ad ipsam adhæSIONem attinet, par est quoque inter alias res consensus, quippe quæ una tantum certaue re copulari, et connecti possunt. Si vero ipsum modum

adhæSIONis requiras, in extremis partibus magnetis hamos, in extremis partibus ferri annulos concipe, et nihil amplius inquires, v. 25.

1067. *Glutine—Taurino*] Glutinum præstantissimum fit ex auribus tauro- rum, et genitalibus: Plinius, Nat. Hist. lib. XXVIII. cap. 17.

1076. *Denique res Auro Argentum, etc.*] Faber; *Denique res* auro non Aurum copulat una? recte quidem, aurum auro conjungitur, ut æs æri versu sequenti: non tamen rejicienda est vulgata lectio, nam supra aqua miscetur vino, etc. Vid. Plin. Nat. Hist. lib. XXXIII. c. 5.

1078. *Quid ergo*] Quasi dicat, num me idcirco hoc loco ea omnia referre oportet? *Lambinus*.

Sed breviter paucis restat comprehendere multa.

Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
Ut cava convenient plenis hæc illius, illa
Hujusque : inter se junctura horum optima constat.

1085 Est etiam, quasi ut Annellis, Hamisque plicata
Inter se quædam possint coplâta teneri :
Quod magis in Lapide hoc fieri Ferroque videtur.

Nunc, ratio quæ sit Morbis, aut unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
1090 Morbida vis Hominum generi, Pecudumque catervis,
Expediam. Primum multarum semina rerum
Esse supra docui, quæ sint vitalia nobis :
Et contra, quæ sint morbo, mortique, necesse 'st
Multa volare ; ea cum casu sunt forte coorta,
1095 Et perturbârunt cœlum, fit morbidus Aër.

Atque ea vis omnis Morborum, pestilitasque,
Aut extrinsecus, ut nubes nebulæque superne
Per cœlum veniunt, aut ipsa sæpe coorta
De terra surgunt, ubi putrorem humida nacta 'st,
1100 Intempestivis Pluviisque, et Solibus icta.
Nonne vides etiam cœli novitate, et aquarum
Tentari, procul a patria quicunque domoque
Adveniunt ? ideo quia longe discrepat Aër.
Nam quid Britannum cœlum differre putamus,

1083, 1084. *Cava*—*illius plenis hujus*] Id est, hujus corporis cavitates, solidis illius corporis et prominentibus corpusculis.

1086. *Coplâta*] Copulata, ut gubernâclum.

1088. *Nunc, ratio quæ sit Morbis, etc.*] Unica remanent irati numinis indicia, morbi epidemii et pestes ; si vero nihil in his admirabile et divinum, actum erit de Providentia : ut pestis ratio explicetur non longis ambagibus opus est ; quippe ut in universo multa sunt corpuscula hominibus reliquisque animalibus salubria, ita plurima noxia et lethifera : quodcumque hæc noxia corpuscula, sive per cœlum intromissa, sive e terris surgentia aërem replerunt, morbidus fit iste aër, et inde pestis in viscera hominum ingressus, v. 13. Si peregrina hæc corpuscula rejicias, aërem ipsum excute, atque in illo tanti mali

cladisque originem invenies ; nam diversarum regionum diversus aër, inde qui sanus indigenis, advenis ipsique inassuetis insaluber, v. 11. Inde etiam morbi quibusdam regionibus peculiare, v. 5. Jam vero alterius regionis aër in alteram feratur ; sequatur, necesse est, totius cœli corruptio, v. 6. Inde fontes, herbæ inficiuntur, vel demum ipse aër corruptus enecat, v. 13. Hanc disputationem demum confirmat Lucretius exemplo memorabilis illius pestis, quæ vigente bello Peloponnesiaco, Athenis contigit, et quam fuse describit, v. 149.

1103. *Discrepat Aër*] Alii, *discrepitant res* : inepte.

1104. *Britannum cœlum*] Ut apud Horat. *Italum cœlum ; Diis patriis, Italique cœlo*. Lambinus tamen legit, *Nam quid Britanno cœlo differre putamus Id quod in Ægypto est*. Codices constanter *Britanis*, unde Faber *Britannidis* : Græci

- 1105 Et quod in Ægypto 'st, qua mundi claudicat Axis?
 Quidve quod in Ponto 'st differre a Gadibus, atque
 Usque ad nigra virâ, percoctaque sæcla calore?
 Quæ cum quatuor inter se diversa videmus,
 Quatuor a ventis, et cœli partibus esse,
 1110 Tum color et facies hominum distare videntur
 Largiter, et morbi generatim sæcla tenere.
 Est Elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Ægypto in media, neque præterea usquam.
 Atthide tentantur Gressus, Oculique in Achæis
 1115 Finibus, inde aliis alius locus est inimicus
 Partibus, ac membris: varius concinnat id Aër.
 Proinde ubi se Cœlum, quod nobis forte alienum 'st,
 Commovet, atque Aër inimicus serpere cœpit:
 Ut nebula, ac nubes paullatim repit, et omne
 1120 Qua graditur, conturbat, et immutare coactat.
 Fit quoque, ut in nostrum cum vênit denique cœlum,
 Corrumpat, reddatque sui simile atque alienum.
 Hæc igitur subito clades nova, pestilitasque,
 Aut in aquas cadit, aut fruges persidit in ipsas,
 1125 Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus:
 Aut etiam suspensa manet vis Aëre in ipso;
 Et cum spiranteis mistas hinc ducimus auras,
 Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse 'st.
 Consimili ratione venit Bubus quoque sæpe
 1130 Pestilitas, etiam pecubus balantibus ægror:
 Nec refert utrum nos in loca deveniamus
 Nobis adversa, et cœli mutemus amictum;
 An cœlum nobis ultro natura cruentum
 Deferat, aut aliquid, quo non consuevimus uti:
 1135 Quod nos adventu possit tentare recenti.

enim insulas illas omnes *Ἰππὲρ τὰ νῆσους* vocant.

1105. *Claudicat Axis*] Sæpe Lucretius, *claudicat*, pro *deficit*: *qua mundi claudicat axis*, id est, qua parte axis, seu polus Arcticus, qui nobis sublimis semper apparet, illis est depressus; seu qua parte mundus inclinatus est ad oram nobis ignotam, quam Græci *ἀντάρκτικα* vocant, nostro axi contrariam: est autem hæc pars Meridionalis, seu Australis. *Lambinus*.

1112. *Est Elephas*] *Elephantia*, et *elephantiasis* dicitur, et alii asserunt hunc morbum infestare tantum incolas Ægypti qui de Nilo bibunt. At Celsus, lib. III. cap. 25. Ignotus pene in Italia, in quibusdam regionibus frequentissimus est morbus; vide plura.

1132. *Cœli amictum*] Alii, *cœlum amicum*: et in sequenti versu *inimicum* aut *corruptum* pro *cruentum*, sed jam occupatus sum, nec sequar.

Hæc ratio quondam morborum, et mortifer æstus
Finibu' Cecropiis funestos reddidit agros,
Vastavitque vias, exhausit civibus urbem.

Nam penitus veniens Ægypti e finibus ortus,
1140 Aëra permensus multum, camposque natanteis,
Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
Inde catervatim morbo mortique dabantur.

Principio, caput incensum fervore gerebant:
Et duplicibus oculos suffusa luce rubenteis.

1145 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro
Sanguine, et ulceribus vocis via septa coibat;
Atque animi interpret manabat lingua cruore,
Debilitata malis, motu gravis, aspera tactu:
Inde, ubi per fauceis pectus complerat, et ipsum

1150 Morbida vis in cor mœstum confluxerat ægris:
Omnia tum vero vitæ claustra lababant:

Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem,
Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.

Atque animi prorsum vires totius, et omne

1155 Languibat corpus, lethi jam limine in ipso:
Intolerabilibusque malis erat anxius anguor

1136. *Hæc ratio quondam, etc.*] Sequitur pestis, quæ Athenas olim vastavit, descriptio, e secundo Thucydidis libro, et tertio Hippocratis de morbis popul. desumpta; quam adeo feliciter expressit, ut, Macrobio iudice, Sat. lib. VI. c. 2. Virgilius, Georg. III. certe Ovidius, Met. VII. habuit quem imitaretur.

Ibid. *Hæc ratio morborum, etc.*] Pestis viz. ab aëre alieno ortus: *mortifer æstus*, alii, *aër*, sed *æstus* olim Macrobius.

1139. *Nam penitus veniens, etc.*] Ἡρξάτο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ, καὶ ἐς Αἰγύπτον, καὶ Λιβύην κατέβη, καὶ ἐς τὴν Βασιλέως γῆν τὴν πολλήν, ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπινάως ἐνέπεσε. Thucydides.

1143. *Principio, caput incensum, etc.*] Πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θερμαὶ ἰσχυραὶ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρήματα καὶ φλόγῳσις ἐλάμβανε. Idem Thucydides.

1144. *Suffusa luce*] Viz. orbibus oculorum sanguine suffusis.

1145. *Sudabant etiam, etc.*] Καὶ τὰ ἐντὸς, ἥτε φάρυγξ, καὶ ἡ γλῶσσα εὐθὺς αἱματώδη ἦν. Thucyd.

1149. *Inde, ubi per fauceis pectus, etc.*] Καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινε ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ, καὶ ὅποτε ἐς τὴν καρδίαν στηρίζαιεν, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς παῖσαι, θσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὀνομασμέναι εἰσὶν, ἐπῆρσαν. E quibus intelligere possumus quid velint ista, *omnia vitæ claustra lababant, etc.* Sequebatur viz. omnium intestinorum convulsio, atque inde excretiones cum torminibus.

1150. *In cor*] Stomachum. Schol. ad Thucyd. Οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὸν στόμαχον καρδίαν ἐκάλουν, καὶ καρδιώγμον τὸν πόνον τοῦ στομάχου.

1152. *Spiritus ore foras*] Duos hos versus suo loco amotos versui 1149. jungendos esse censeo; ita enim Thucydides, καὶ πνεῦμα ἄτοπον, καὶ δυσῶδες ἤφρει: et deinde melius conveniunt omnia, pressiusque declaratur Thucydidis narratio.

1156. *Intolerabilibusque, etc.*] Thucyd. καὶ αὐταὶ (viz. ἀποκαθάρσεις modo memoratæ) μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης: Schol. ταλαιπωρίας μεγάλης, τῆς δυσεντερίας δηλονότι. Atque ita forsitan ipse

- Assidue comes, et gemitu commista querela,
Singultusque frequens noctem persæpe, diemque,
Conripere assidue nervos et membra coactans,
1160 Dissolvebat eos, defessos ante, fatigans.
Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
Corporis in summo summam ferverescere partem ;
Sed potius tepidum manibus proponere tactum,
Et simul ulceribus quasi inustis omne rubere
1165 Corpus, ut est per membra Sacer cum diditur ignis.
Intima pars homini vero flagravat ad ossa :
“ Flagravat stomacho flamma, ut fornacibus intus ;
Nil adeo posset cuiquam leve, tenueque membris
Vertere in utilitatem : ad ventum et frigora semper
1170 In fluvios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudum jacentes corpus in undas.
Multi præcipites lymphis putealibus alte
Inciderunt, ipso venientes ore patente :
Insedabiliter sitis arida corpora mersans
1175 Æquabat multum parvis humoribus imbrem.
Nec requies erat ulla mali, defessa jacebant

Thucydides, sed latior vocis istius apud Lucretium acceptatio, et tam animi anxietatem quam intestinorum tormina significat.

1158. *Singultusque frequens*] Λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπιπτε κενή, σπασμὸν ἐνδιδούσα ἰσχυρόν: Thucyd. Lambinus legit λύγξ πυκνή, propter vocem *frequens*: at vero λύγξ ipsa est singultus frequens, istum autem singultum, qui κένος dicitur (alius autem τλήρης), convulsiones maxime sequuntur.

1161. *Nec nimio cuiquam, etc.*] Καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἀπτομένῳ σῶμα οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιδνὸν, φλυκταίναις μικραῖς, καὶ ἔλκεσιν ἐξηνθηκός. Thucyd.

1165. *Sacer—ignis*] Ejus viz. generis, quod est subrubicundum, aut mistum ex pallore et rubore; exasperatumque per pustulas continuas, quarum nulla altera major est, sed plurimæ perexiguæ. Celsus, lib. V. cap. 28.

1166. *Intima pars homini, etc.*] Τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο, ὥστε μήτε τῶν παντὸς λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς, μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι. Thucyd.

Ibid. *Ad ossa*] Alii, *adesa*: quidam insuper rejiciunt versum sequentem.

1168. *Nil adeo posset*] In sequenti versu τὸ *vertere* est absolutum, ut sæpe alias; alii, *verti in utilitatem*.

1170. *In fluvios partim, etc.*] Ἡδιστα τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν, καὶ πολλοὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ συνεχόμενοι, καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό τε πλεόν, καὶ ἔλασσον ποτόν.

1174. *Insedabiliter sitis arida corpora mersans*] Legendum videtur, *Insedabiliter sitis arida corpora vexans*. Ita certe ratio suadet, et illud *insedabiliter*, quod cum *mersans* non belle concinit: *Faber*. Vereor ut id probet *Faber*, et hæc quidem scripsit versuum præcedentium immemor; quod si considerasset ægros in undas insilientes, vocem *mersans* probasset.

1175. *Æquabat multum, etc.*] Efficiebat, ut quantumvis larga aquæ copia pro nimia siti æstuantium corporum exigua videretur.

1176. *Nec requies erat, etc.*] Καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν, καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διαπαντός.

Corpora, mussabat tacito Medicina timore,
 Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
 Lumina versarent oculorum expertia somno ;
 1180 Multaque præterea mortis tum signa dabantur,
 Perturbata Animi mens in mœrore, metuque,
 Triste supercilium, furiosus voltus, et acer,
 Sollicitæ porro plenæque sonoribus aures,
 Creber spiritus, aut ingens, raroque coortus,
 1185 Sudorisque madens per collum splendidus humos,
 Tenuia sputa, minuta, croci contincta colore,
 Salsaque per fauceis raucas vix edita tussi.
 In manibus vero nervi trahier, tremere artus :
 A pedibusque minutatim succedere frigus
 1190 Non dubitabat ; item ad supremum denique tempus
 Compressæ nares, nasi primoris acumen
 Tenue, cavati oculi, cava tempora, frigida pellis,
 Duraque, inhorrebat rictum, frons tenta minebat :
 Nec nimio rigida post strati morte jacebant :
 1195 Octavoque fere candenti lumine solis,
 Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
 Quorum siquis (ut est) vitârat funera lethi,
 Ulceribus tetris, et nigra proluvie alvi ;

1177. *Mussabat tacito, etc.*] Ita novum et inusitatum morbi genus fuit, ut medici incerti quid agerent, dubia quædam sed plena timoris murmura mittebant ; Thucyd. οὐ γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀνοία.

1180. *Multaque præterea, etc.*] Versus 14. inseruntur non a Thucydide desumpti, quos præclaros licet et insignes, si ideo rejicerimus (nam poëta historici fidissimus interpres), non est quod aliquis irascatur ; sed quoniam sunt digni Lucretio, admittantur.

1183. *Sollicitæ porro*] Aures sonori-
 bus ut mentes curis plenæ *sollicitæ* dicuntur.

1184. *Aut ingens*] Alii, *ac ingens*, frustra.

1191. *Nasi primoris*] Tacitus, *in primori acie* : et Aulus Gellius, lib. I. cap. 18. *Varro in primore libro scripsit de ratione vocabulorum scitissime.*

1193. *Inhorrebat rictum*] Lucretius, lib. V. v. 1062, 1063. *Magna molossūm Molliā ricta fremunt.*

Ibid. Frons tenta minebat] Id est, *imminebat*, Lambinus ; ut supra, *inclinata minent, etc.* Alii, *meabat*, id est, *fluebat* : absurde. Nam res tentæ non fluunt. Leg. igitur, *micabat*. Hippocrates, δέρμα περὶ τὸ μέτωπον σκληρόν τε, καὶ παρατεταμένον. Celsus, lib. II. cap. 6. *Cutis circa frontem dura, et intenta.* Forsan etiam legi potest *minabat* ; ut enim veteres *minito*, ita forsan *mino* : nisi alicui placeat *manebat*, id est, *erat*. Rutgersius denique, *inhorrescens rictum* ; *frons tenta minabat*.

1194. *Nec nimio rigida, etc.*] Διεφθείροντο οἱ πλείστοι ἐνναταῖοι καὶ ἐβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος. Thucyd. Lucretius autem, octavo aut nono die.

1197. *Quorum siquis (ut est), etc.*] Εἰ διαφύγοιεν ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρὰς ἐγγιγνομένης, καὶ διαφθοῆς ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης, οἱ πολλοὶ ὕστερον διὰ τὴν ἀσθένειαν διεφθείροντο. Thucyd.

1198. *Nigra proluvie alvi*] Ver. 1203. *Tetri sanguinis acre profuvium.* Thucyd.

- Posterius tamen hunc tabes lethumque manebat :
 1200 Aut etiam multus capitis cum sæpe dolore
 Conruptus sanguis plenis ex naribus ibat :
 Huc hominis totæ vires corpusque fluebat.
 Profluvium porro qui tetri sanguinis acre
 Exierat, tamen in nervos huic morbus et artus,
 1205 Ibat, et in parteis genitaleis corporis ipsas ;
 Et graviter partim metuentes limina lethi
 Vivebant ferro privati parte virili :
 Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant
 In vita tamen, et perdebant lumina partim :
 1210 Usqueadeo mortis metus his incesserat acer.
 Atque etiam quosdam cepere oblivia rerum
 Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.
 Multaque humi cum inhumata jacerent corpora supra
 Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
 1215 Aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem :
 Aut, ubi gustârat, languebat morte propinqua.
 Nec tamen omnino temere illis solibus ulla
 Comparebat avis, nec noctibus sæcla ferarum
 Exhibant sylvis ; languebant pleraque morbo,
 1220 Et moriebantur : cum primis fida canum vis

διαβροχίας ἀκράτου (sive ἀκρατοῦς legas perinde est, at διαβροχίαν ἀκρατον non sincerum et purum, sed vehemens, et immoderatum alvi profluvium interpretis) ἐπιπιπτοῦσης.

1200. *Aut etiam multus capitis, etc.*] Tres sequentes versus in Thucydide ne quæras, neque enim obscure, quod vult Lambinus, exprimuntur; atque ideo additos crediderim, ut *acre profluvium tetri sanguinis* explicetur.

1202. *Huc hominis, etc.*] Hæc Faber, id est, ea parte, per nares scilicet.

1203. *Profluvium porro, etc.*] Διεξήκει καὶ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἰδρυθὲν κακόν: v. 1143. *Principio, caput incensum, etc.* καὶ εἴτις ἐκ τῶν μεγίστων (κινδύνων δελονότι Schol.) περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμανε, κατέσκηπτε γὰρ καὶ εἰς τὰ Αἰδοῖα, καὶ εἰς ἄκρας χεῖρας, καὶ πόδας· καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφυγον, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Thucyd.

1204. *Exierat, etc.*] Sic v. 1215. *A-*

crem exiret odorem; et lib. V. Exhibant dentis adactus Jumenta. Virgilius, Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.

1211. *Atque etiam quosdam, etc.*] Τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραντίκα ἀναστάντας (ὕγιδναντας Schol.) τῶν πάντων ὁμοίως, καὶ ἡγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἐπιτηδείους. Thucyd.

1213. *Multaque humi cum, etc.*] Τὰ ὄνεια, καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἀπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ οὐ προσήει, ἢ γευσάμενα διεφθείρεται. Thucyd.

1217. *Nec tamen omnino, etc.*] Τεκμήριον δὲ, (viz. modo dicta vera esse,) τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἐωρῶντο οὔτε ἄλλως, οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν. Thucyd.

Ibid. *Solibus*] Viz. diebus: Macrobius olim *sedibus*; at voci *noctibus* in sequenti versu melius respondet vox *solibus*, quamvis alii legant, *noxia secla ferarum*.

1220. *Cum primis fida canum vis, etc.*] Οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἰσθησιν παρεῖχον

Strata viis animam ponebat in omnibus ægram ;

Extorquebat enim vitam vis morbida membris.

Incomitata rapi certabant funera vasta :

Nec ratio remedî communis certa dabatur.

1225 Nam quod aliis dederat vitaleis Aëris auras

Volvere in ore licere, et coeli templa tueri :

Hoc aliis erat exitio, lethumque parabat.

Illud in his rebus miserandum et magnopere unum

Ærumnabile erat, quod, ubi se quisque videbat

1230 Implicitum morbo, morti damnatus ut esset,

Deficiens animo mœsto cum corde jacebat

Funera respectans, animam et mittebat ibidem.

Idque vel in primis cumulabat funere funus :

Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci

1235 Ex aliis alios avidi contagia morbi :

Nam quicumque suos fugitabant visere ad ægros,

Vitaî nimium cupidi, mortisque timentes,

Pœnibat paullo post turpi morte malaque

Desertos, opis experteis, incuria mactans,

1240 Lanigeras tanquam pecudes, et bucera sæcla.

Qui fuerant autem præsto, contagibus ibant,

Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,

Blandaue lassorum vox mista voce querelæ.

Optimus hoc lethi genus ergo quisque subibat :

1245 Inque aliis alium populum sepelire suorum

τοῦ ἀποβαίνοντος διὰ τὸ συνδιατᾶσθαι.
Thucyd.

1223. *Incomitata rapi, etc.*] Non agnoscit Thucyd.

1224. *Nec ratio remedî, etc.*] "Εν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα, ὥς εἰπεῖν ὅτι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν, τὸ γὰρ τῷ ξυνεγεγκὸν, ἄλλον τοῦτο ἐβλαπτε. Thucyd.

1225, 1226. *Aëris auras Volvere, etc.*] Uno verbo vivere est. Faber: *Coeli templa tueri*: Virgilius, *Æn.* IV. *Tædet coeli convexa tueri.*

1228. *Illud in his rebus, etc.*] Δεινότατον δὲ πάντος ἦν τοῦ κακοῦ ἢ τε ἀθυμία, ὁπότε τις αἰσθοῖτο κάμνων, πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ πολλῷ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοῦς, καὶ οὐκ ἀντειχόν. Thucyd.

1230. *Morti damnatus ut esset*] *Ut esset, quasi foret jam Orco addictus.*

1233. *Idque vel in primis, etc.*] Octo sequentes versus obscurius. Thucyd. "Ετερος ἀφ' ἐτέρου θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι ὥσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. Εἴτε γὰρ μὴ θέλοιν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰκίαι πολλὰ ἐκενώθησαν ἀπορία τοῦ θεραπεύσαντος. Rectius autem mutetur horum versuum ordo. *Quippe etenim nullo, etc.* *Ex aliis alios avidi, etc.* *Idque vel imprimis cumulabat, etc.*

1238. *Pœnibat*] Punibat; ita *mæri, muri*: etc.

1241. *Qui fuerant—præsto, etc.*] Εἴ τε προσίοιν διεφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι, αἰσχύνῃ γὰρ ἡφείδουν σφῶν αὐτῶν εἰσιόντες παρὰ τοὺς φίλους.

1245. *Inque aliis alium, etc.*] Faber,

Certantes, lacrymis lassi luctuque redibant.
 Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur :
 Nec poterat quisquam reperiri, quem neque morbus,
 Nec mors, nec luctus tentaret tempore tali.

1250 Præterea, jam pastor, et Armentarius omnis,
 Et robustus item curvi moderator aratri,
 Languabant, penitusque casis contrusa jacebant
 Corpora, paupertate et morbo dedita morti.
 Exanimis pueris super exanimata parentum

1255 Corpora nonnunquam posses, retroque videre
 Matribus, et patribus natos super edere vitam.

Nec minimum partim ex agris ægroris in urbem
 Confluxit, languens quem contulit Agricolarum
 Copia, conveniens ex omni morbida parti.

1260 Omnia complebant loca tectaque quo mage eos tum
 Confertos ita acervatim mors accumulabat.
 Multa siti prostrata viam per, proque voluta
 Corpora silanos ad aquarum strata jacebant,
 Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai.

1265 Multaque per populi passim loca prompta, viasque
 Languida semianimo tum corpore membra videres,
 Horrida pædore, et pannis cooperta perire
 Corporis inlucie : pellis super ossibus una,

Inque aliis alius, etc. verborum enim consecutio hæc esse debuit. *Alius in aliis, alius porro in aliis populum, seu ingentem multitudinem suorum necessariorum, familiarium sepelire certantes, lacrymis lassi luctuque redibant.* Breviter Thucyd. Ἐπεὶ καὶ τὰς (πρὸς τὰς Schol.) ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι.

1252. *Casis contrusa*] Rure viz. supra, funestos reddidit agros. Et Lambinus frustra adducit ista Thucyd. verba, ἐν καλύβαις διατρωμένων.

1257. *Nec minimum partim, etc.*] Melius nec minimam partem ex agris ægroris in urbem: ita v. 1130. pecubus balantibus ægrot. Ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μάλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἡσσαν τοὺς ἐπελθόντας· οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρα ἔτους διατρωμένων ὁ φθόρος ἐγίγνετο οὐ-

δενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἔκειντο. Thucyd.

1260, 1261. *Quo mage eos tum Confertos*] Lambinus. Alii, *quo magis æstu Confectos*: utraque lectio ex ipsis Thucyd. verbis modo adductis probari potest.

1262. *Multa siti prostrata, etc.*] Καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο, καὶ περὶ τὰς κρήνας ἀπάσας ἡμιθνήτες, τῇ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. Thucyd.

1263. *Silanos aquarum*] Κρήνας Thucyd. Hyginus, fab. 169. Neptunus compressit Amymonen, pro quo beneficium ei tribuit, jussitque ejus fuscina de petra educere, quam cum eduxisset, tres, Silani sequuti sunt, qui ex Amymones nomine Amymonius fons appellatus est. Celsus, lib. III. cap. 18. Confert etiam aliquid ad somnum Silanus juxta cadens.

1267. *Pannis cooperta*] Nam pauperimi rustici sese in urbem receperant.

Ulceribus tetrīs prope jam, sordique sepulta.

1270 Omnia denique sancta Deūm delubra replêrat

Corporibus mors exanimis, onerataque passim

Cuncta cadaveribus Cœlestum templa manebant:

Hospitibus loca quæ complerant Ædituentes.

Nec jam relligio Divūm, nec Numina magni

1275 Pendebantur: enim præsens Dolor exsuperabat.

Nec mos ille Sepulturæ remanebat in urbe,

Ut prius hic populus semper consuerat humari:

Perturbatus enim totus trepidabat, et unus

Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.

1280 Multaque vis subita, et paupertas horrida suasit.

Namque suos consanguineos aliena rogorum

Insuper instructa ingenti clamore locabant,

Subdebantque faceis, multo cum sanguine sæpe

Rixantes potius, quam corpora desererentur.

1270. *Omnia denique sancta, etc.*] Τὰ δὲ ἱερὰ ἐν οἷς ἐσκήνηντο, νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων. Thucyd.

1273. *Ædituentes*] Æditui: Gellius, lib. XII. cap. 10. Titus autem Lucretius in carmine suo pro ædituis ædituentes appellat.

1274. *Nec jam relligio, etc.*] Ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ, οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες ὅ τι γένωνται, ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο, καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως. Thucyd.

1276. *Nec mos ille Sepulturæ, etc.*]

Νόμοι τε πάντες συνεταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφὰς, ἔθαπτον δὲ ὡς ἕκαστος ἠδύνατο. Καὶ πολλοὶ εἰς ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο, σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθῆναι σφίσιν, ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας, φθάσαντες τοὺς νήσαντας, οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ, καιομένου ἄλλου, ἄνωθεν ἐπιβαλόντες δν φέροιεν, ἀπῆεσαν. Thucyd.

1277. *Ut prius*] Alii, *Quo prius*: frustra; nam Thucyd. Οἷς πρότερον ἐχρῶντο.

MULTA in hoc libro præclare disputavit Lucretius, at excidit proposito, neque enim de Providentia opinionem, quam oppugnavit totis viribus, concussit; sit omnis Meteorῶν ratio perspicue declarata tonitru, fulgur, fulmen, terræ-motus explicentur, omnia denique agantur naturali ratione; at nulla unquam sine Domino, saltem Dominum ipsa Natura non respuit; natura enim est ea brutæ materiæ particularum dispositio, quæ facit ut isti oriantur effectus, quos vocamus naturales. Illa autem dispositio, si casu inducta sit, non refutat, si prudentia sit constituta, confirmat Providentiam. Ita singulæ explicationes, physicos delectare possunt, atheos non juvant.

De Meteoris autem nemo accuratius collegit veterum philosophorum opiniones, nemo acutius exposuit; his pauca addiderunt recentiores philosophi, non meliora; et profecto ut hæc nostra ætas, ita plures post nostram memoriam nascentes (*ista Vitruvius*) cum Lucretio videbuntur velut coram de Meteoris disputare.

De terræ-motu, et mari ea docet quæ res ipsa comprobat, nisi quod quidam terræ-motus (de quibus forsitan aliquando copiose) vires causarum, quas assignat, superare videantur.

Ætna nobile est argumentum, sed difficile; et in hoc deficit Poëta; at de Nili incremento, de Avernis, et de Fon-

tibus admirandis, tanquam ipsa veritas loqueretur, disserit: id vero observandum, quod de fabuloso Jovis Ammonis fonte minus satisfacit; quippe melius naturam explicat Lucretius, quam fabulas.

De Magnete plura, quæ avide legemus, scripserat, si notæ fuissent lapidis

istius admirandi vires. Pestis et morborum commoda explicatio: Thucydidem ita denique interpretatur, ut vim illius historici exprimit, auget majestatem: neque ipsa Thucydidis narratio tam perspicua, aut tot ingenii luminibus distincta.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES RICARDI BENTLEII

IN LUCRETII.

Exadversum Titulo ; T. LUCRETII, etc. Arnob. lib. V. *Jamdudum me fateor reputantem mecum in animo rerum hujusmodi monstra, solitum esse mirari, audere Vos dicere quenquam ex his Atheum, irreligiosum, sacrilegum, qui deos esse omnino aut negent, aut dubitent.*

T. LUCRETII CARI DE RERUM NATURA. Imo, T. Lucr. Cari Rerum Natura τῷ de deletō. Ita ipse lib. V. v. 336. *Denique Natura hæc rerum, ratioque reperta'st Nuper, et hanc primus cum primis ipse repertus Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces.* Ita Ovidii *Tristia*, non *De Tristibus* ; *Ars Amatoria*, etc. Sed hæc videatur esse λεπτότερόν τι καὶ περιεργότερον ; Nam ipse Epicurus libros suos inscripsit περὶ φύσεως : et Empedocles περὶ φύσεως τῶν ὄντων libros III. Suidas. Et Ocellus Lucanus, περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Sic etiam noster mox, v. 26.

LIB. I.

Ver. 1 *Æneadum genetrix, hominum divûmque voluptas*] Ennius : *Te nunc sancta, precor, Venus, et Genetrix patris nostri, Ut me de cælo visas cognata parumper.* Ita Annales suos auspicatus, ut noster hoc opus.

3 Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentis] Eurip. Hippol. 447. Φοιτῶ δ' ἀν' αἰθέρ'· ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ Κλύδωνι Κύπρις· πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ. Noster verbum de verbo expressit. Pro ἔστι lege εἶσι, *incedit* v. 447. Sic ibidem 1270. Ποτᾶται δ' ἐπὶ γαῖαν, εὐάχητόν θ' Ἀλκυρὸν ἐπὶ πόντον. Θέλγει δ' ἔρως — φύσιν Ὀρεσκῶν σκυλάκων, Πελαγίων θ', ὅσα τε γὰ τρέφει, Τὰν ἄλιος αἰθόμενος δέρκεται, Ἄνδρας τε—Vide Ovidii *Fast.* lib. IV.

12 *Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque*] Hunc locum, et alium lib. II. v. 991. Statius expressit ; Venus lo-

quitur, *Quas ego non gentes, quæ non face corda jugavi ? Alituum pecudumque mihi durique ferarum Non renuere greges : ipsum in connubia Terræ Æthera (cum pluviis rarescunt nubila) solvo.*

14 *Inde feræ pecudes*] L. *Feræ et pecudes.* Infra 164. *Armenta, atque aliæ pecudes, genus omne ferarum.*

16 *Illecebrisque tuis omnis natura animantum*] Versus Marulli : dele.

30 *Effice*] *Et face.*

35 *Rejicit*] Q. c. *Refficit.*

36 *Suspiciens tereti cervice reposta*] Q. MS. *Suspirans.* Virg. *Æn.* VIII. v. 633.—*illam tereti cervice reflexam.*

37 *Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus :*] Ter.—*restabat nil aliud nisi oculos.*

57 *Omnis enim—tangitur ira*] Hos sex Versus dele. Ennius : *"Ego deum genus esse semper dicam et dixi cœlitum ; Sed eos non curare opinor quod agat humanum genus."* Epicurus ; τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει οὔτε ἄλλῃ παρέχει, ὥσπε οὔτε ὀργαῖς οὔτε χάρισι συνέχεται· ἐν ἀσθενεί γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον.

60 Nam, privata dolore omni, privata periclis] Corrigendus Arnobius, p. 12. *"Cæterum dii vestri, et qui habere, qui ferre nominis hujus auctoritatem condigni sunt, neque irascuntur, neque indignantur, neque quod alteri noceat, insidiosis machinationibus construunt."* Lege dii veri.

67 *Tollere contra*] Nonius, *tendere.*

69 *Quem nec fama Deûm*] F. *fana.*

78 *Terminus hæreat*] *Hærens ;* Veron. et 2 codd. Voss. et cod. Nans.

79 *Quare relligio pedibus subjecta vicissim Obteritur*] Virgilius, *Georg.* II. 491. *Quique metus omnes et inexorabile fatum Subjecit pedibus strepitumque Acherontis avari.*

83 *Endogredi sceleris ; quod contra sæpius olim*] *Indugredi ;* R. MSS. Voss.

et MS. Nans. *Illa*; edit. Ver. et MS. Nans.

86 Iphianassai] *Iphianassaio*, edit. Veron.

91 Ferrum celare ministros] Scribe, *celerare*.

105 Quippe etenim *quam* multa tibi *jam* fingere possum] Forte, *Quippe etenim qui multa tibi confingere possunt*. V. c. *me*.

120 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret] *Hominum* abest a Veron. Est in MSS.

124 Sed quædam simulacra modis pallentia miris] Abest a 2 codd.

126 *Et fundere* salsas] Q. c. *Effundere*.

130 Quæque genantur] Bene Veron. *gerantur*.

132 Unde *anima*, atque animi] *Animæ*.

134 Somnoque sepultis] *Somnove*.

141 Sperata voluptas] Q. c. *Spectata voluntas*.

142 *Perferre* laborem] O. MS. *efferre*.

143 Vigilare serenae] Lege *severas*.

150 Principium hinc cujus] *Cujus hinc*; MS. Voss.

157 De nihilo, tum, quod sequitur] O. MSS. *sequimur*, recte; τὸ ζητούμενον, τὸ ἀπορούμενον, lib. VI. v. 807.

176 Sudante] Q. c. *suadente, suadere*.

180 Oras] Lege *auras*? lib. I. v. 208.

203 *Vitalia* vincere sæcla] *Mortalia*.

210 *Reddi* fœtus] *Edere*.

216 *Quicque* in sua] Veron. *quæque*.

222 *At nunc*, æterno] O. MS. *Quod nunc*; Recte.

223 *Vis obiit*, quæ] Lib. I. v. 248. *subiit*.

230 Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens] Sic disting. *Unde alit atque auget generatim, pabula præbens*. Vide lib. I. v. 228. et lib. II. v. 992.

231 *Ingenui* fontes] Q. c. *Ingeniti*; Optime. Unde Mare, inquit, *sui* fontes et flumina externa suppeditant et integrant: v. 1031. lib. II. v. 591. lib. VI. v. 613.

234 *Infinita* ætas consumse anteacta *diesque*] *Infinitæ*. Leg. *dieique*, lib. I. v. 559.

241 Inter se *nexas* minus aut magis *endopedité*] Q. c. *Nexu endopedito*; q. *nexus endopedita*; q. *nexus endopeditos*. Hoc rectissime v. 245.

243 Corpore, eorum] Q. c. *quorum—quarum*.

258 Hinc *fessæ* pecudes] C. Vatic. *fetæ*; optime. *Corpora deponunt*; scil. cum parturiunt.

265 Nisi morte *adjutam* aliena] O. MS. *Adjuta*; rectissime.

272 *Incita pontum*] Cod. *Cortus*.

277 *Murmure pontus*] Faber, *cōrtus*.

289 Dat sonitu magno stragem, *volvitque* sub undis *Grandia saxa*, ruit qua *quidquid* fluctibus obstat] Lego; *Volvensque sub undis Grandia saxa, ruit*; active, i. e. disjicit, deturbat. *Quidquid*, i. e. quidque, ut sæpe alias. Ovid. VIII. de Apro Caledonio: *Ille ruit, spargitque canes, ut quisque ruenti Obstat*. Veron. *quicunque*, q. *quicquam*.

292 *Flumen, cum* procubueret] *Cum flumen*; MS. Voss. Virg. *Æn.* XII. v. 367. *Qua Venti incubuere, fugam dant nubila cœlo*.

295 *Rapidoque* rotantia turbine portant] Lego, *rapidoque rotanti*; i. e. passive. Virg. *Æn.* X. 362.—*qua saxa rotantia late Impulerat torrens, arbustaque diruta ripis*. Sic noster lib. VI. v. 125. *Turbine versanti*. Et lib. VI. v. 437. *Versabundus turbo*.

322 *Natura videndi*] Lego, *videndo*; passive.

327 *Vesco* sale saxa peresa] Auson. Epist. 22. *Et nunc paravit triticum casco sale Novusque pollet emporus*. Leg. *vesco sale*; quidam MSS. *Caseum tritico et sale*. Proinde hoc modo locus constitui potest: *Et nunc paravit triticum vescum, et salem*. Ovid. III. Fast. *Nunc vocor ad nomen: vegrandia farra coloni Quæ male creverunt, parvaque vesca vocant*. Moretum: *Hinc salis inspergit micas; sale durus adeso Caseus adjicitur*.

335 Quapropter locus est intactus Inane, vacansque] Dele Vers.

357 *Quod*, nisi Inania sint] An *Quæ*?

368 *Dedicat*, et multo Vacui minus intus habere] Lib. I. v. 423.

384 Unde initium primum capiat res quæque movendi] Versus spurius.

385 De *concursu* corpora lata] I. e. *Concurso*. Et ita edit. Veron. Recte.

388 Circum *celerantibus* auris] Q. c. *densantibus*.

390 *Compleri* spatium] Sc. *complere*.

402 Dictis *conradere* nostris] V. c. *contradere*.

411 *Quod si* pigraris, paullumve *abscesseris* ab re] V. c. *Quod nisi* pigraris, paullumque *recesseris* ab re.

413 *Haustus* de fontibus magnis] 4 MSS. *haustos e fontibus amnes*. Lego; *largis haustos e fontibus amnes*. Auson. Profes. 21. *Et torrentis ceu Dulichii Ninguida dicta*. Homerus; (Il. γ. 221) ἄλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὅπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἔει καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἑοικότα χειμερίησιν: Horat. Sat. VII. 1.—*ruibat Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis*. Clemens. Alex. Strom. I. ποτα-

μὲς ἀτέχνων ῥημάτων, νοῦ δὲ σταλαγμός.
Dictum in sophistas.

423 Communis *deliquat* esse] V. c. *dedicat*.

433 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta] V. c. *numero*, bene; et, Quo.

437 Corporum augebit numerum] Corporeum.

460 Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis] Hinc Virg. Æn. VII. 37.—*quæ tempora rerum*. Servius.

465 Denique Tyndaridem raptam, belloque subactas, etc.] Res gestas non esse per se. v. 479, 480.

470 Namque aliud *rebus*, aliud] Q. c. *terris*.

478 Troiai Pergama partu] O. c. *Trojanis*.

487 Stringere: nam solido vincunt ea corpore *demum*] Q. c. *Stingere*. *Damnum*.

488 Credere, quicquam] Q. c. *fors ita*.

492 Ferventia saxa vapore] V. c. *ferventi*; probe.

505 Dissimilis rerum longe constare reperta 'st] Leg. *longe rerum*.

518 Queat rerum cohibere] Vulgo, *tectum*.

522 Corpora *cæca*] V. c. *certa*.

524 Omne, quod est, spatium vacuum constaret inane] Lege, *Omne quod est spatium*, etc. deletis commatibus.

538 Tam magis his rebus, penitus tentata, labascit] Videtur legendum, Tam magis *ictibus hæc* penitus tentata labascit. FABER. Immo, *his rebus*, i. e. humore, frigore, igni.

543 De nihiloque renata forent] Edit. Veron. *Quæsitæ*.

558 Quapropter longa diei Infinitæ] Fab. *Dies et infinita ætas*. Et certe Veron. *Infinita*.

561 Id nunquam *reliquo* reparari tempore posset] MSS. *Num. id relliquo*. Edit. Veron. *Reliquo id nunquam*. Optime.

569 Quo pacto fiant, et qua vi cumque genantur] Dele Vers.

573 Nam funditus *omnis*] Lego, *omni*. Lib. I. v. 621.

574 *Fundamenti* natura carebit] Lege, *solidamenti*.

586 Vitamque *tuendi*] Edit. Veron. *tenendi*. Bene.

629 Denique *ni* minimas] Si: ex omnibus MSS.

632 Quæ multis sunt partibus aucta] Nullis, ex omnibus MSS.

688 Igni *simulata*, neque ullæ] Edit. Veron. *similata*.

692 *Rem veram* in numero] *Re verâ*. Certissime.

719 Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor] An, *littoris amfractibus*? Accius Eurysace; *Super Oceani Stagna alta patris* Terrarum anfracta *revisam*. An *maris*? ut *Anfractus solis*, i. e. circuitio. Cicero.

743 Exempto rebus Inani] Empedocles: Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

752 Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis, Extremum quod habent, minimum consistere rebus] Quidam cod. *quæ*: optime. Alias legendum esset, *habet*. Extrema cacumina corporum eorum quæ integra visum fugiunt, sunt atomi et minima natura.

762 Tempestate *coorta*] *Coacta*: sic o. MSS.

799 Ignem si forte crearint] Post ignem, lege ut si.

828 Plura *adhibere*] *Adhiberi*.

839 Ex *aurique* putat micis consistere posse *Aurum*] L. *Auræque—Auram*. v. 853. Quatuor elementa numerat: quid hic *aurum*? oculos, credo, interpretum præstrinxit. *Micæ auræ*: ita, *frusta sanguinis*. Prudent. Psych. 425. Arnob. 2. *frustilla ignea*. Simplic. tamen de Anaxag. πάντα τὰ ὁμοιομερῆ, οἷον τὸ ὕδωρ ἢ πῦρ ἢ ΧΡΥΣΟΝ, etc.

875 Id quod Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omneis] Diogenes Cynicus; πάντα ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων εἶναι, dixit: καὶ γὰρ ἐν τῷ ἄρτι κρέως εἶναι [ὄντος] καὶ ἐν τῷ λαχάνῳ ἄρτου, καὶ τῶν σωματικῶν τῶν λιτῶν, ἐν πᾶσι διὰ τινων ἀδήλων πόρων καὶ ὅγκων εἰσκρινομένων καὶ συνατμιζομένων. Laërtius (vi. 73.)

884 Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem] Dele Vers.

886 Ubra lactis] Tibullus: *Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant Obvia securis ubera lactis oves*. Sed otiosum plane et iners est illud *securis*; lege *pressuris*; aut propius ad vulgatam lectionem *sucturis*. Nam opinor, terrogenæ illi, mutum et turpe pecus, *mulcralia* nondum habebant.

896 *Inquis*, ut altis] Leg. *Inquit*.

899 *Flammæ fulgore*] *Flammai flore*: MSS. optime; vid. Fab. Ita lib. IV. v. 452. *Bina lucernarum florentia lumina flammis*. Tertul. Apolog. c. II. *Vani erant homines nisi certi sint, a primordio, et pluvias de cælo ruisse et sydera radiasse, et lumina floruisse, etc.* Ad quem locum abunde exemplaria congegit Desid. Heraldus.

956 *Vel adusque* profundum] *Vasteque*; q. MSS. Festus: *Chaos appellat*

Hesiodus confusam quandam ab initio unitatem; hiantem patentemque in profundum: ex eo et χάλνειν Græci, et nos hiare, dicimus. Lego inanitatem, ut alibi. Cavum a chao dictum et ejus inanitate. Cogit tamen dubitare Arnobius; lib. V. Nonne digna res esset, propter quam iratus et percitus—res omnes in antiquæ speciem confunderet unitatis?

958 *Debat habere] Debebit.*

969 *Ultimus extremas] Fo. Nuntius.*

978 *Ea finis profecto] A fine profectum: o. MSS. optime.*

998 *Aër dissepit colleis, atque aëra montes] Fo. nubes,—nubes.*

1002 *Flumina cursu] Q. c. fulmina, recte. lib. VI. v. 83.*

1012 *Pateat tantum immoderatum] Leg. vacuum.*

1021 *Ordine se quæque] Se suo quæque, MSS. probe.*

1027 *Rebus consistit] Rerum.*

1030 *Mare fluminis undis] Jugiter.*

1040 *Materies recta regione aversa viai] O. l. aliqua: lego, Aliqua ratione, aversa viai. Et sane ita habet edit. Veron.*

1043 *Partemque morari] Partimque.*

1060 *Subtu' vagari] Suapte; ex q. MSS.*

1066 *Agitare, diesque] MSS. diebus; optime. Verissimum est, Antipodas nostros noctes agere pares diebus nostris.*

1075 *Æquis ponderibus] Æque. Ita meliores codd.*

1081 *Cuppedine victæ] Vincæ.*

1084 *Humorem ponti, magnisque e montibus undas] Versus spurius. [Non hunc, sed sequentem vs. a Bentleio damnari testatur Wakefieldus.]*

1091—1093 *Quippe etiam vesci—quisque cibetur] Versus spurii.*

1100 *Inter permistas terræ, cœlique ruinas] O. c. rerum; Lego, Inter mixtas terrarum cœlique ruinas.*

LIB. II.

1 *Turbantibus æquora ventis] Æquore; sic leg.*

17 *Nisi ut, cum] Lege, cui; ut MSS. Epicurus ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν—τὸ μήτε ἀλγεῖν τὸ σῶμα, μήτε ταραττεσθαι τὴν ψυχὴν—τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κένον δυσπόριστον—τὴν αὐτάρκειαν ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν. (Diog. Laërt. X. 130, 131.)*

19 *Cura semota, metuque] Semotu.*

22 *Nullas] o. codd. multas, verissime. Plut. ad Colotem: (Non posse suaviter, etc. p. 1088. C.)—πέρασ ἡδονῆς κοινὸν τὴν παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξάλρεσιν ἐπιτέθεικεν (Ἐπίκουρος) ὥς τῆς φύσεως*

ἀχρι τοῦ λῦσαι τὸ ἀλγεῖνδον αὐξούσης τὸ ἡδὺ, περαιτέρω δὲ προελθεῖν οὐκ ἐώσης κατὰ μέγεθος, ἀλλὰ ποικιλοῦς τινος οὐκ ἀναγκαίους, ὅτ' ἂν οὐκ ἐν τῷ μὴ πονεῖν γένηται, δεχομένης.

24 *Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis] Homerus Odyss. η'. 100. Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν ἔστασαν αἰθομένας δαίδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες, φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι. Chorus Medæ Euripidis; Σκαιοὺς δὲ λέγων, κοῦδέν τι σοφούς, τοὺς πρόσθε βροτούς, οὐκ ἂν ἀμάρτοις, Οἴτινες ὕμνους ἐπὶ μὲν θαλίαις, Ἐπὶ τ' εἰλαπίναις, καὶ παρὰ δειπνοῖς Εὐροντο, βίου τερπνὰς ἀκοάς· Στυγίους δὲ βροτῶν οὐδεὶς λύπας Εὐρετο μούση καὶ πολυχόρδοις Ὠδαῖς παύειν, ἐξ ὧν θάνατοι, Δειναὶ τε τύχαι σφάλλουσι δόμους. Καίτοι τάδε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι Μολπαῖσι βροτούς· ἵνα δ' εὐδειπνοὶ Δαῖτες, τί μάρτην τείνουσι βοά; Τὸ παρὸν γὰρ ἔχει τέρψιν ἀφ' αὐτοῦ Δαιτὸς πλήρωμα βροτοῖσιν.*

28 *Aurataque templa] Tecta. Macrobi. (vi. 2.) recte. Propert. 3. 1. 49. Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis, Nec camera auratas inter eburna trabes.*

42 *Fervere cum videas classem] Festus: Classis veteribus exercitus. Servius: equites. Ego hic loci retineo significationem communem. Hor. Scandit æratas vitiosa Naves Cura, nec turmas equitum relinquit.*

43 *His tibi tum rebus timefactæ relligiones Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores] Non possum ab animo meo impetrare, isthuc ut adprobet, relligiones timefactæ pavidæ; cum τὸ pavidus, et τὸ timefactus idem sint, nunc quidem quamobrem lubens legerim, His tibi tum rebus pavefactæ relligiones Effugiunt animo, pavidὴ mortisque timores? FABER. Immo distinctione locus levandus est: Effugiunt animo pavidæ; mortisque timores Tum vacuum pectus linquunt.*

71 *Corpora cuique] Cumque.*

79 *Si cessare putas] Sin.*

84 *Aut ictu forte alterius] Quid si, forti?*

110 *Motus potuere recepta] Cœtus.*

136 *Ipsaque quæ porro] MSS. Ictaque; recte.*

151 *Quasi cum diverberet undas] MSS. dum; bene.*

158 *E partibus unum] Forte, finibus.*

165 *Nec perscrutari primordia] Q. c. persectari; optime.*

171 *Nec jam cætera] Omnes MSS. Et.*

184 *Nunc locus est] Leg. Nam.*

197 *Magis mersimus altum*] O. c. *ursimus alte*.

198 *Multi pressimus ægre*] L. *multa*. Vide lib. I. v. 1028. et lib. II. v. 552. Ita etiam edit. Veron.

218 *Tempore firme*] *Ferme*.

220 *Tantum quod momen mutatum dicere possis*] 3. cod. *mutare*. Lego, *mutari*. Imo, *mutarent dicere possis*. Sueton. in Nerone c. 6. *Tantum quod exoriente Sole*, etc. F. *nutare*. Et edit. Veron. *minimum*. Leg. *Tantum quod minimum nutare ut dicere possis*. Vide v. 244

227 *Atque ita plagas*] O. c. *plagis*.

242 *Natura genat res*] *Gerat*.

267 *Copia conquiri debet*] Q. c. *conciri*.

277 *Quamquam vis extima multos*] Recte MSS. *extera*, et l. *multa*.

320 *Blandeque coniscant*] Q. *croniscant*, alii *coruscant*. Juv. Sat. XII. —*frontemque coruscat*. Quippe *ferox vitulus, templis maturus et aræ*.

343 *Et læta arbusta, feræque*] Lege, *armenta*.

370 *Fere decurrunt ubera lactis*] Lego, *feri*. Sic vet. imp. Venet. Manil. lib. I. 368. *Lacte fero crescens ad fulmina vimque tonandi*.

373 *Quin intercurrat quædam*] *Intercurrant*.

381 *Exsolvere nobis*] Forte, *nodos*.

383 *Fluat e tedis*] Forte *fuat*.

390 *Liquor almus aquarum*] *Aquai*.

395 *Deducta repente*] *Diducta*.

399 *Sensu linguæ tractentur*] Lege, *linguæ sensu*.

420 *Et qui compungunt*] *Ac*.

441 *Æque experiare*] L. *atque*. sic q. Venet.

450 *Restantia vociferantur*] Lego, *restantibu'*.

457 *Si minus omnibus sunt*] O. l. *omnia*.

460 *Nec tamen hærere inter se, quod quisque videmus*] Vide v. 767.

461 *Sensibus—elementis*] Duo Versus delend.

464 *Sudor uti maris est, minime id mirabile habendum*] Lego, *Udor*. lib. VI. v. 501. Lege cum MSS. *cuiquam*. Illud *habendum*, Marulli est.

503 *Myrrhæ, mellisque sapes*] Edit. Veron. *Smyrnæ*.

536 *Sicuti quadrupedum*] Lege, *Sicut*.

596 *Unde etiam fluidas frondeis, et pabula læta*] Vide v. 874.

601 *Sublimem in curru bijugos agitare leones*] O. c. *Sedibus?* lego, *Sedibus in superis*. Virg. *Æn.* XI. v. 532. *Velo-*
cem interea superis in sedibus.

630 *Inter se forte catenas*] Lego cum

MSS. *terque quaterque: terce caterce*.

631 *Ludunt, in numerumque exsultant sanguine læti: et*] Q. c. *fleti: q. freti*; lego, *Ludunt in numerum, atque exsultant sanguinolenti*. Silius XI. Decius ad Annibalem: *sic victima prorsus Digna cadat Decius; nec enim te sanguine lætum Humano sit fas cæsis placasse juvencis*.

636 *Armati in numerum starent: pernixe chorea*] Abest a v. codd. recte.

679 *Reddita—parto*] Duo Versus delend.

740—747 Versus luxatos sic in ordinem restituo: Nam cum cæcigeni, solis qui lumina nunquam Aspexere, tamen cognoscant corpora tactu, Scire licet menti quoque nostræ corpora posse Verti in notitiam nullo circumlita fūco. Denique nos ipsi cæcis quæcunque tenebris Tangimus, haud ullo sentimus tincta colore. Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo Ex ineunte ævo nullo contincta colore:

804 *Inter cæruleum virideis miscere smaragdos*] Forte, *beryllum: forte, viridis lucere smaragdos*.

890 *Illud in his igitur fœdus meminisse decebit*] *Rebus*.

895 *Denique quæ sint*] *Quis*.

920 *Scilicet ut nequeant homines*] *Nequeunt*.

991 *Omnibus ille idem pater est, unde alma liquenteis*] Virg. *Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther*. Tertull. Apolog. c. 10. *Quis enim non Cælum et Terram matrem ac patrem venerationis et honoris gratia appellet?*

1017 *Positura discrepitant hæc*] O. codd. *res*; recte: lib. III. v. 1104.

1036 *Nulli (ut opinor)*] *Nil*.

1037 *Quam tibi; jam nemo*] *Cum*.

1046 *Tractus liber*] *Jactus*, leg.

1126 *Et plus dispendii faciant, quam vescitur ætas*] Plane aliquid est quod contra Poëtæ mentem faciat. Constat quippe hæc verba, *quam vescitur*, opposita illis esse, *plus dispendii faciant*; Itaque *rd vesci* significaret *acquirere, parare*, etc. cui rei Linguæ Latinæ usus reclamatur. Quamobrem hunc locum ita semper legendum existimavi. *Et plus dispendii faciant quam* nancitur *ætas*. FABER. Hoc ignoravit, scil. *vesci* aliquando active sumi: quod tamen Phædrus suus eum docere potuisset: lib. I. fab. 31. *Ille credentes sese tradunt milvio, Qui regnum adeptus cœpit vesci singulas*. Sic Tibullus II. 5.—*sic usque sacras innoxia lauros Vescar*—Et alii bene multi.

1134 *Plura eo dispergit*] Leg. *Pluria*.

1186 Nec sitis est, quæ per largos exæstuat æstus] *Satis—pro quam—artus.*

1144 Expugnata dabunt labem] In libro II. *Æneidos* legitur, Hinc mihi prima mali labes. Quid est labes? aliquando repentinam aliquam calamitatem significat vel ab aquis immodicis, vel a grandine, fulminibus, etc. vel a chasmate et hiatu terræ*; id quod Docti annotarunt, etc. FABER. * Vel a quavis alia re. Ennius; *Certare abnueo, metuo legionibus, labem.*

1148 Quantum opus est, et quod satis est, natura novare] Dele Vers.

LIB. III.

11 Omnia limant] *Libant.*

24 Delibrat tempore in ullo] *Delibat.*

28 His tibi me rebus quædam divina voluptas] Lib. II. v. 43.

33 Alternò percita motu] *Æterno.*

43—46 Ordo, *Et se scire animi naturam, sanguinis esse, Aut etiam venti, si fert ita forte voluntas, Nec prorsum quicquam nostræ rationis egere: Hinc licet advertas animum, magis omnia laudis.*

133 Nomen ab organico saltu delatum Heliconis] Lego, *Organicis alto delatum Helicone.* Sive, ait, Organici vel musici eam vocem ex Helicone detulerunt, (i. e. ipsi commenti sunt) sive aliunde porro traxerunt ab aliis repertam et ad suam artem transtulerunt. Vide lib. II. v. 412.

151 Lætitiæque viget] *Lætitiave.*

171 Horrida teli] *Leti* q. c.

222 Quod genus est Bacchi] Lego, *aut Bacchi.*

289 Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira, Cum ferviscit] *Leg. animus—iram.* Distingue—*animo quem sumit, in ira Cum ferviscit,*—Hor. Sat. I.—*mea cum conferbuit ira.* Vide v. 296. [Wakefieldius Bentleii notulam sic exhibuit: Lege et distingue; Est etiam calor ille; animus quem sumit, in ira Cum fervescit: etc.]

290 Oculis micat acribus ardor] O. c. *acrius*; male. Virg. *Æn.* XII. 101. —*totoque ardentis ab ore Scintillæ assistunt*; oculis micat acribus ignis:

296 Effervescit in ira] *Iram.* Effervescere deos ira. [Wakefieldius sic exhibuit: Legendum forte: effervescit in iram. BENTLEIUS. Idem nobis etiam se in animum indiderat; sed dubito an fructus aliquid in mutatione decerpendum sit. Arnobius, lib. I. p. 11. Est exploratum et cognitum effervescere deos ira.]

322 Depellere doctis] *Dictis.*

373 Singula primis] *Privis.*

379 Quantula prima queant] *Priva.*

434 Nam procul hæc dubio] Lego, *hinc*, i. e. ex imaginibus, v. 644.

446 Præterea gigni pariter cum corpore, et una] Democritus; *Αὐξανόμενου τοῦ σώματος, συναύξονται φρένες· γηράσκοντος δὲ, συγγηράσκουσι, καὶ εἰς τὰ πράγματα πάντα ἀμβλύνονται.*

457 Naturam, ceu fumus in altis aëris auras] Lego, *ceu fumum in apertas*: a compendio scripturæ *aptas* factum est *altas*: v. 507. 603. lib. VI. v. 817. Vel *ceu somnium in altis.* Homerus:—*ἐπεὶ κε πρῶτα λίπη λεύκ' ὀστέα θυμὸς, Ψυχὴ, ἥντ' ὄνειρος, ἀποπταμένη κεκρότηται.* Chorus Troadum:—*ut calidis fumus ab ignibus Vanescit spatium per breve sordidus: Sic hoc quo regimur, spiritus effluet.* Virg. Georg. IV. de Eurydice: *Dixit et ex oculis subito, ceu fumus in auras Commixtus tenuis, fugit diversa*; Sextus p. 321. Καὶ οὐχ, ὥς ἔλεγεν Ἐπίκουρος, ἀπολυθεῖσαι τῶν σωματικῶν (αἱ ψυχᾶι) καπνοῦ δίκην σκίδνανται: Homerus:—*ψυχὴ δ' ἥντε καπνὸς Ὀιχετο τετριγυῖα.*

459 Fessa fatiscit] Q. codd. *fatisci*; recte.

467 Nutuque cadenti] MSS. *voltuque*; optime. v. 594. 655. lib. V. 839.

573 In eos poterit] *Eo.*

593 De corpore membra: Et quasi supremo] Lego, *membratim, Et quasi s.* v. 526. 541.

596 Quod genus est, animo] Lego, *genus aut animo*, etc.

643 Permista cæde calenteis] Lego, *calentis* (cas. gen.) vel *calenti*. Favet tamen lectioni vulgatæ Silius (II. 21.) —*notum, quid cæde calentibus armis, Quantum iræ, liceat; motusque quid audeat ensis.* Vide Lib. V. v. 1312.

649 Nec tenet, amissam lævam] Lego, *amissam hic lævam*, etc.

662 Ipsam seque retro partem petere ore priorem] Ordo, *Et partem priorem serpentis ipsam retro petere se ore.*

717 Sin ita sinceris membris] *Sincera e membris.*

719 Unde cadavera rancenti jam viscere vermeis Expirant] Q. codd. *cadavere*, et, *effervent.* Lego, *Unde cadaveri' rancenti jam viscere vermes Effervent?* Virg. Georg. IV.—*liquefacta boum per viscera toto Stridere apes utero, et ruptis effervere costis.* Vide lib. II. v. 927. Arnob. lib. I. *In Asia et Syria mures et locustas effervescere prodigialiter.* Sc. *effervere.* Idem lib. VII. *Viscera fervescere vermibus et fluctuare.*

736 Cum subeant] *Quod*; Fab. recte.

745. Ingenerascunt, inque genuntur]

Omnes MSS. *Ingenioque*; optime. "Cur omnia," ait, "tam ingenio sive moribus et natura et indole *genus* suum referunt quam corporis formâ?" Lib. I. 592. lib. II. 664. lib. V. v. 895.

763 Nec tam doctus——corpore toto] Dele.

794 Tandem in eodem] *Quamde*.

863 Interrupta semel cum sit *repetentia nostra*] Q. c. *retinentia*; et omnes codd. *nostri*; quod rectissimum. Vox utraque *Memoriam* denotat, v. 675. Arnob. lib. II. p. 61. *Et oppositu corporis amitti repentiam priorum*, i. e. ἀνάμνησιν; nam infra ait,—*oblivionem priorem nullam pati*.—*priorum reminiscen- tiam non habere*.—*priorum repentiam detrahit*.

885 Aut flammis *interfiat*, mâlisve ferarum] *Interfiat*, id est, interficiatur: ut, patefacio, patefio.

900 Stansque jacentem, nec lacerari, urive dolore] Lambinus corrigit, *dolère*. Ego sic totum emendo, *Stansque jacentem . . . lacerari urive, dolere . . . f. illum: nec abest in codd. MSS.*

901 Nam si in morte malum'st] *Malim, Tum, vel Jam*.

903—906 Ordo, *Ignibus impositum calidis torrescere flammis, Aut in melle situm suffocari, atque rigere Urgerive superne obtritum pondere terræ Frigore, cum in summo gelidi cubat æquore saxi*.

911 Præsidio: miser, δ miser] *Lego, ah*; Catullus, *Miser ah miser Concubine nuces da*. Tibullus, *Donec ah miser miser*; et Græc. ἂ δειλ'. Catullus, *Miser ah miser quærendum est, etiam atque etiam anime*.

920 Insatiabiliter *deflebimus*, æternumque] Omnes MSS. *deflevimus*. Quæ vera lectio est.

922 Quid sit *amari Tantopere*] Vide v. 946. *Quid sit Tantopere*: plana (plena Wakef.) dictio, sine *amari*. An leg. *Amabo*. Sed tum dicendum esset, *est*, non, *sit*.

927 Ex animo ut dicant, Brevis hic est fructus homullis; Jam fuerit, neque post unquam revocare licebit] *Homullus*, an, ut potius reor, *homillus* dici debeat, non est fortasse tanti, ut studiose quæ- ratur; id enim alii ante nos fecerunt: Sed nemo, quod quidem sciam, antehac monuit, esse in hoc loco gravissimum peccatum a librarii manu. Legendum enim est, . . . *Brevis hic est fructus homilli*. Primum quia figura ingeniosior sit et magis morata, ἡθικωτέρα, si numerum singularem usurpes; (notum illud . . . *quàm totus homuncio nil est*!) Dein quia, nisi vera nostra emendatio est,

tum solæcismus in oculos involabit. [*Jam fuerit*] alioqui scribendum erat [*Jam fuerint*] homilli scilicet. FABER. Imo, *Jam fuerit*, nempe *Fructus*. Propert. II. 12. *Tu modo, dum licet, hunc fructum ne desere vitæ*. Bene igitur, *Homullis*. Brevis hic est fructus [*vitæ*] homullis.

954 Vitæque in *offensu'st*: cur amplius addere quæris] Omnes codd. *offenso*. Democritus; Ἀνοήμονες, τὸ ζῆν ὥς [δμῶς] στυγέοντες, ζῆν ἐθέλουσι δει- ματι ἀτδεω. Idem; Ἀνοήμονες, θάνα- τον δεδοικότες, γηράσκειν ἐθέλουσι.

961 Qmnia si pergas vivendo vincere sæcla] *Sæcla* sc. *hominum*, non *annorum*. Sed vide v. 1103. Ergo cape de omnibus sæclis annorum, usque ad hujus mundi exitium.

970 Sed quia semper aves, quod abest, præsentia temnis] Democritus; Ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται τὰ δὲ παρόντα, καὶ παρῳχημένων κερδα- λεώτερα ἐόντα, ἀμαλδύνουσιν.

979 Nec tartara decedit atra] Q. c. *dedit, q. deditur*.

984 Vitæque mancupio nulli datur, omnibus usu] P. Syrus: *Homo vitæ commodatus, non donatus est*. Arnob. II. *Usu et illis est vita non mancupio tradita*. Eurip. *Supplicibus*; Ὅθεν ἔ- καστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο, Ἐνταῦθ' ἀπῆλθε, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα, τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν· οὔτι γὰρ κεκτῆμεθα Ἡμέτερον αὐτὸ, πλὴν ἐνοικῆσαι βίον· Κἄπειτα τὴν θρέψασαν αὐτὸ δεῖ λαβεῖν. Pedo Albinovanus: *Vita data est utenda: data est sine fœnore nobis Mutua, nec certa persoluenda die*.

988 Temporis exponit, post mortem denique nostram] Distinguo; *Exponit post mortem denique nostram*.

991 Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo] Propert. III. 8. 67. *An ficta in miseras descendit fabula gentes, Et timor haud ultra, quam rogus esse potest*. Ita intelligendus Horatius, *Fabulæque manes*.

996 Mortaleis, *casumque* timent] Nota, *Casum*; alludit ad casum lapidis.

1001 *Dispensis* jugera membris] Omnes MSS. *dispersis*; optime, lib. II. v. 1125.

1005. Sed Tityos nobis hic est, in amore jacentem Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor] *Cui Vultur jecur intimum pererrat Et pectus trahit, intimasque fibras Non est, quem Tityon vocant Poetæ, Sed cordis mala, Livor, atque luxus* (luctus). Petronius. Et Euphorbius de Livore,—*Tityique vultur intus Qui semper lacerat, comestque mentem*.

1007 Scindunt *cuppedine* curæ] Q. c. *torpedine*; probe v. 994. non probo.

1038 Lumina sis oculis etiam *bonus Ancu'* reliquit] Forte, *Patroclus*: Κἀτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. [Pessima conjectura. Versus Ennii est apud Festum v. *Sos*. vid. Wakefield.]

1045 *Aquis* insultans] Leg. *equis*: ut MSS.

1052 Denique *Democritum* postquam] *Democritus*.

1065 Atque animi *incerto* fluitans errore vagaris] An *Incertus*.

1071 Quærere *semper*, Commutare locum] Deleo comma; et jungo, *Quærere commutare*.

1078 Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ] Ennius Iphigenia: *I-mus huc, hinc illuc: quum illuc ventum est ire illinc lubet Incerti errat animus, præter propter vitam vivitur*. V. ver. 1065. Nutrix ad Phædræ, Eurip. Hippol. Δεῦρο γὰρ ἐλθεῖν, πᾶν ἔπος ἦν σοί. Τάχα δ' εἰς θαλάμους σπεύσεις τὸ πάλιν. Ταχὺ γὰρ σφάλῃ, κοῦδένι χαίρεις. Οὐδέ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν, τὸ δ' ἅπῃ Φίλτερον ἡγῇ. Conf. ver. 1095.

1082 Effugere haud potis est, ingratis hæret, et angit] H. e. Is quem haud potest effugere, ingratis (ut fit) hæret et angit.

1084 Quam bene si videat: *jam*, rebus quisque relictis Naturam *primum* studeat cognoscere rerum] Junge, *jam primum, ὡς τάχιστα*.

1093 Præterea versamur ibidem, atque insumus *usque*] Post *usque*, pone *στίγμα*.

1097 Et situs æqua tenet vitæ semper *hianteis*] *στίγμα*.

1105 Nec minus ille diu *jam non erit*, ex hodierno] *Non erit*, juncte, οὐκ ἔσται: *jam* ex hodierno lumine.

LIB. IV.

90 *Extrinsecus* ortæ] *Intrinsecus*.

92 *Quia* contendunt] *Qua*.

139 *Aëramulcentis* motu] *Mulcantis*.

203 Cælumque *rigare*, *Quod supera* 'st] Lego; *rigare*. *Quod superest*, etc. Ita passim.

213 Cælo stellante, *serena*] Lego, *stellante sereno*. Propertius II. 18. *Quæritis et, cælo Phœnicum inventa sereno, Quæ sit stella homini commoda, quæque mala*.

267 *Colorem*] *Χρόαν*, superficiem, lib. V. 581.

349 *Aluce* nequimus] 2 MSS. ε; bene.

353 *Conjecta moveri*] Leg. *movere*. v. 348.

407 Cum cœptat *natura*: supraque extollere monteis] Non minus venuste legere possis, *Matuta*, vide lib. V. v. 655. Sed nihil muto: lib. VI. v. 470.

421 Corpora mirando sub terras abdita cælo] Lego; *Corpora* (mirandum) *sub terras abdita* retro, i. e. vestigiis sursum locatis. Vide modo lib. I. v. 1057, 1058. mox v. 611.

472 *Quo* se nil scire fatetur] Q. MSS. *quoniam nil*; optime. Terentius—*fatetur transtulisse*, etc.

493 Quod molle, aut durum est: gelidum, fervensve: seorsum] Versus a Lambino interpolatus, inducendus.

494 *Id* molle, aut durum: gelidum, fervensve *videri*] Tactus. Lego, *Quid molle*. Pro *videri*, lego, *seorsum*.

496 *Et* quæcunque coloribu' sunt conjuncta, necesse 'st] Visus.

497 Seorsus item *sapor* oris habet vim, seorsus odores] Gustus, odoratus, auditus.

531 *Præterrādīt* enim vox fauceis] *Præterea radit vox fauceis* apud Gellium (x. 26.) et Nonium¹; recte. Q. Venet. *Præter radit vox fauceis*.

535 Scilicet—in auras] Versus spurii: prior in omnibus MSS. posterior in nullis.

548 *Retrocita* cornua bombum] L. *Berecynthia*.

557 Unde *illa* profecta Perveniat vox quæque] Lego, *una*, unaquæque vox perveniat.

582 Ita colles collibus *ipsis*] Lego aut *ipsi*, aut *ipsa*. v. 558. Imo, *collibus icta verba*. Pedit Albinovamus; *Te clamore vocant iterumque iterumque supremo; At vox, adversis collibus icta, redit*. Virgilius: *Ille canit: pulsæ referunt ad sidera valles*.

592 *Unco* sæpe labro] Lego, *Udo*, non *unco*. Plato: Αὐτὸς ἐπεὶ σύριγγι μελίσσεται εὐκελάδῳ Πάν, ὕγρον εἰς ξευκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων. Ibid. *Calamos hianteis*] Propertius III. 15. *Capripedes calamo Panes hiante canent*. Vide lib. V. v. 1406.

598 *Avidum* nimis *auricularum*] An legendum, *avidum nimis miraculorum*? Ennius apud Varronem lib. V. *Jam dudum ab ludis animus atque aures avent, Avidæ expectantes nuntium. Propter hanc aurium aviditatem*, Varronis verba sunt, *Theatra replentur*.

Ibid. Humanum genus est *avidum nimis auricularum*] Id est, *Omnes homines portenta et miracula libenter narrant; eaque a multis audiri jucundissimum illis*

¹ Locus Nonii, quem reperire nequibat Wakefieldus, est p. 453, 7. ed. Mercer. Sedan. 1614.

est. FABER. Imo ea omnibus auditu jucundissima sunt. Tertul. Apolog. *Non nova, sed ingenita quibusdam mentiendi voluptate.*

619 *Hæc, quis sentimus] Nec.*

631 *In fine palati] Dele in.*

714 *Noctem explaudentibus alis] Virgilius Georg. IV.—Philomela—Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen Integrat.*

789 *Quom simulachra Cernimus in somnis] Varro: Levius mens nuncquam somnorinas imagines Affatur, non umbrantur somno pupulæ. Ita corrigo; vulgo, Levius mensum cum somnorinas.*

791, 792 *Propertius II. 16. Sive aliquis molli deducit candida gestu Brachia, seu varios incinit ore modos. Leg. diducit.*

996 *Versus ille Lambini delendus est; et v. 997. pro de terra leg. de somno, ut lib. III. v. 164. Sono, Solo, inde terra ex glossa.*

1047 *Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur] Ausonius: (Ep. 107.) Dum dubitat natura marem, faceretne puellam, Factus es, o pulcher, pene puella puer. Horatius de Gyge: Quem si puellarum insereres choro Mire sagaces falleret hospites Discrimen obscurum solutis Crinibus ambiguoque vultu. Hoc idem de Achille produnt apud insulam Scyrum latente. Bion: Πῶς παῖς ἔσσατο φᾶρος, ὅκως δὲ ἐγέσαστο μορφάν· ubi conspiciam legi oportere, δ' ἐψεύσαστο: quod mirum a nemine hactenus animadversum fuisse. Sed idem notaverat Is. Casaub. MSS.*

1054 *Stillavit gutta] Euripides Hippol. 526. Ἐρως, ἔρως, ὁ κατ' ὁμμάτων Στάζεις πόθον, εἰσάγων γλυκεῖαν Ψυχᾷ χάριν.*

Ibid. frigida] MSS. fervida. Recte. Juvenalis. Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade fervet. Sappho:—ἀνδρὲς λεπτὸν αὐτίκα χρῶν πῦρ ὑποδεδρόμακεν. Tibullus: Ne tibi sim, mea lux, æque tam fervida cura. i. e. ne ita amer. Hæc, credo, desumpta ex Epicuri περὶ ἔρωτος.

1065 *Volgivagaque vagus Venere] Propertius I. 13. Hæc tibi vulgares istos compescet amores.*

1069 *Nam certa, et pura est sanis magis inde voluptas, Quam miseris] Diogenes Cynicus, ἐρώντας, ἔφη, πρὸς ἡδονὴν ἀτυχεῖν. Laërtius (vi. 67.)*

1090 *Tenuia, quæ vento spes raptat sæpe misella] Lego, Quæ mentem spe lactant sæpe misella. Ex lactant, primum jactant, inde raptant. Terent. And. IV. 1. Nisi me lactasses amantem, et falsa spe produceres. Vel propius ad*

MSS. spe captant, i. e. θέλγουσι. Publius Syrus: Fortuna, cum blanditur, captatum venit. Mentem, vid. lib. V. v. 63.

Ibid. Tenuia, quæ vento spes raptat sæpe misella] Sex septem dies locum hunc animo versavi, οὐδὲν ὑπερβολικῶς dico. FABER. Rideo hunc, qui tam diuturnam operam lusit, ut videbis, si notas nostras videris.

1113 *Nec reperire, malum id possunt quæ machina vincat] Theocrit. Id. II. 95. Εἰ δ' ἄγε Θέστυλί μοι χαλεπὰς νόσῳ εἶρε τι μᾶχος. Inveni mihi huic morbo Machinam. Incaute doctissimus Palmerius substituit τί μ' ἄκος; quod lex carminis haud patitur. Et quid illud μοι—μ'. An, viro ingeniosissimo somnus obrepsit? Eurip. Hippol. Nutrix ad Phædræ v. 481. Εἰσὶν δ' ἐπφθαῖ, καὶ λόγοι θελκτήριοι. Φανήσεται τι τῆσδε φάρμακον νόσου. Ἦ τ' ἄρα γ' ὄψε γ' ἄνδρες ἐξέυροιεν ἄν, Εἰ μὴ γυναικεὺς μηχανὰς εὐρήσομεν. Idem in Alceste 221. Ἐξευρε μηχανάν τιν' Ἀδμήτῳ κακῶν. Idem in Androm. 587. ὦ μοι, μοι τί δ' ἔγω Κακῶν μῆχος ἐξανύσαιμ' ἄν;*

1135 *Atque in amore mala hæc proprio, summeque secundo] Tibullus: (I. 2. 75.) Quid Tyrio recubare tōro, sine amore secundo Prodest? Propertius: Nam quis divitiis adverso gaudet amore? Idem II. 16. Mendaces ludunt flatus in amore secundi. corrig. secundo.*

1156 *Tota merum sal] Afranius in Compitalibus: Ut quicquid loquitur, sal merum est.*

1171 *At lacrymans exclusus amator limina sæpe Floribus et sertis operit] Propertius I. 16. Et mihi non desunt turpes pendere corollæ: Janua loquitur. Osculaque impressis nixa dedi gradibus. Amator ad januam. Tibullus I. 2.—cum posti florida sarta darem.*

1174 *Venientem offenderit aura] Q. codd. veniens. Recte, vid. lib. VI. v. 265.*

1265 *Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet] Planissime scripserat Poeta, non, Clunibus, sed Crissans: Dubitari enim non potest quin hunc Lucretii locum ante oculos haberet Donatus, cum cetera, quæ profert, hic legantur, Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat. Auctor obsceni carminis, si meminisse satis, olim scripserat, Crissabit tibi fluctuante lumbo. FABER. Arnobius videtur legisse, Crispabit: lib. II. Clunibus et coxendicibus sublevatis lumborum crispitudine fluctuaret. Lib. VII. clunibus fluctuare crispatis. Copa Syrisca,—caput Graia redimita Mitella*

Crispum *sub crotalo docta movere latus*. Et Priap. *Deliciæ populi magno notissima circo Quinctia vibratas docta movere nates*. i. e. *crispatas*.

1268—atque locis avertit seminis ictum] Lego, *semini' jactum*. Primum nunquam dictum est, *icere* semen, sed *jacere*; deinde metaphora ab agro colendo et serendo ducta est, uti probat, tum illud *sulci*, tum *vomerem*; et alibi, *muliebria conserat arva*: et Gr. ἐπ' ἀρότρῳ παίδων: et alia sexcenta. FABER. Vide pruriginem Critici. Quid ergo fiet v. 1238. de semine?—aut non tam prolixo provolat ictu. An hic homo ineptus suum *jactu* substituet? Pariter Plinius, *Ictum salivæ*, lib. VII. c. 2. "Ferunt serpentes, *ictum salivæ*, tanquam aquæ ferventis contactum fugere." Juvenalis VI. 126. de Messalina. *Et resupina jacens multorum absorbit ictus*.

1275 Nam facit ipsa suis interdum foemina factis, Morigerisque modis, et mundo corpori' cultu] Afranius Vopisco: *Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio, Hæc sunt venena formosarum mulierum*. Propertius II. 15. *Quid si nec nomen nec me tua forma teneret, Posset servitium mite tenere tuum*.

LIB. V.

3 *Fundere laudes*] MSS. *fingerere*.

36 Propter Atlantæum littus] Omnes codd. *Atianeum*.

52 Hunc hominem *numero*, divûm dignarier] Post, *numero*, lege, in. Vide v. 124, 151.—Accius in Phoenissis: *Delubra cœli tu meres sanctitudine*. Ita legendum; non, ut vulgo, *maris*.

54 Immortalibu' de divis dare dicta suërit] Quippe qui libros singulares scripsit, περὶ Θεῶν, et περὶ Ὀσιότητος.

95 Treis species tam dissimileis, tria talia texta] Ovidius Trist. II. 425. *Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis, Casurumque triplex vaticinatur opus*. Et Peto Albinovanus corrigendus, ubi vulgo *intentam*, et *vaticinatur*. Ecce necem intentant cœlo, terræque, fretoque; *Casurumque triplex vaticinantur opus*. Utroque loco Jos. Scaliger reponit *Causarum*, et intelligit *Opus* Lucretii, non hoc, sed aliud vetustate abolitum. Euge! Euge!

102 Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu] Empedocles: Οὐκ ἐστὶν πελάσασθ' οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν ἡμετέροις, ἢ χερσὶ λαβεῖν, ἥπερ τε μεγίστη Πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἀμαξίτδς εἰς φρένα πίπτει.

138 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret] Legendum,

Quamde in corde omni (uno). [Illud uno non habet Wakefield. qui testatur Bentleyum in fine *manere* correxisse.]

156 Quæ tibi posterius largo sermone probabo] Vide an fidem liberavit?

164 Ab imo evertere *summam*] Quid si, *pessum*?

190 *Consuerunt* concita ferri] Lege, *consuerant*.

195 *Novando*] Passive, *dum novatur*. [duo verba adjecta ex exemplo Wakefieldi.]

202 Monteis sylvæque ferarum] Lege, *Montes*.

204 Et mare, quod late terrarum distinet oras] *Oceanus dissociabilis*. Horat.

225 *Vitali* auxilio] Lege, *Vitai*.

229 *At variæ* crescunt pecudes] Lege, *Validæ*.

230 Nec crepitacula eis *opu'sunt*] Bene MSS. *opus est*.

240 Debet *tota eadem* mundi] V. codd. *eodem omnis*; recte.

246 Quoque *idem* terræque] Lego, *item*. lib. VI. v. 756.

258 Quodcunque *alid*, auget] Omnes codd. *alit*; optime. v. 221. sed vide v. 323.

294 *Caput ipsum*] I. e. *Fons*. v. 271. et v. 282.

297 Multa *caligine* tedæ] *Fuligine*.

312 Denique—casu] Duo Versus delendi.

363 Quis locus est quo *dissiliant*: neque corpora *sunt*, quæ] Lege, *dissiliat*—*sint*. v. 360.

375 Nec soli, terræque] Lege, *terræve*.

376 Sed patet *immani*] Lege, *immane*.

389 Nequicquam, quoniam verrentes æquora venti] Vide v. 267.

398 Avia cum Phaëthonta rapax vis solis equorum] Causa ficta Incendii.

407 *Vera'st animi* ratione] *Vera nimis est*.

408 Ignis enim superare potest, ubi materiai] Causa vera Incendii.

413 Ut fama'st *hominum*, multas quando obruit *urbeis*] Lege, *hominum multas*, etc. deleto commate. Pro *urbeis*, Q. codd. *undis*; Isaac. Vossius ad Catullum, *obruit multas hominum* (i. e. culpas multa dignas) *undis*. En cor Zenodoti. Quin optime se habet τὸς ὀρβες: sic v. 343.—atque *oppida cooperuisse*.

421 Ordine se *quæque*, atque sagaci mente locarunt] MSS. *se suo quæque sagaci*.

431 Exordia sæpe] Leg. *nempe*.

451 Coibant In medioque imas] Turnebus:—*Coibant, In medio atque imas*.

459 *Partibus erumpens*] An *Protinus*?
 477 *Corpora viva*] Leg. *priva*.
 486 *Ad limina apertam*] Omnes MSS. *partem*. Legendum, *raptim*, vide I. v. 668. *Corpus, nil ad se quod possit mittere raptim Æstifer ignis uti lumen jacet, atque vaporem*. IV. v. 425. et VI. v. 851.
 504 *Sinit hæc violentes*] An, *hic*?
 539 *Quibus insita sidit*] *Sidit*?
 541 *Et sua cuique*] Lege *Ut*.
 551 *Grandi tonitru concussa*] *Tonitru*?
 561 *Quis potis est*] *Quid*, leg.
 564 *Animi vis?*] *Animæ*. Vide v. 558.
 581 *Quam minimum filum*] Lego *minui*, non *minimum*. Ait eorum, quæ de longinquo contemplamur, prius speciem et formam confusam incertamque videri, quam filum et magnitudinem diminutam. Epicurus, (Diog. Laërt. X. 91.) εἰ γὰρ τὸ μέγεθος διὰ τὸ διάστημα ἀποβεβλήκει, πολλῶ ἂν μᾶλλον τὴν χροάν. *Χρόα color, superficies*, lib. IV. v. 267. Et Pythagorei *χροίαν ἐκάλουν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος*. Stob. Eclog. I. 19.
 612 *Æstiferum ut*] Lege *Æstifer*.
 638 *Solem detrudere signis*] An *Lunam*?
 642 *Lunam, stellasque*] An *Solem*?
 654 *Terras quæ pertulit*] Forte, *terræ*.
 675 *Non nimis incertis fiunt*] *Nimis incertis*?
 677 *Atqui uti res mundi cecidere ab origine prima*] Epicurus, (Diog. Laërt. X. 92.) κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου ἀνάγκην.
 726 *Ut Babylonica Chaldæum*] *Chaldæum*.
 736 *Et Veneris prænuntius*] An *Veneris*? Ἦρος ἄγγελος ἀνδρών. (Sappho.)
 737 *Zephyrus vestigia propter*] An *Zephyri*?
 805 *Hinc ubi quæque*] MSS. *Heccubi*; *Ecce ubi*; *Hoc ubi*; *At tibi*. Lego, *Hic ubi*. Lib. VI. vv. 273. 445. 523. 686.
 834 *Quod potuit, nequeant*] Legè *tulit, ut nequeat*.
 837 *Androgynum inter utrum, nec utrumque et utrinque remotum*] Versus delendus.
 839 *Multa sine ore etiam sine voltu cæca reperta*] Leg. *Muta sine ore, etiam sine voltu cæca reperta*.
 866 *Pacemque secutæ*] *Secuta*.
 879 *Non sic esse potis sit*] *Non sic*?
 890 *Aut rapidis canibus*] *Rabidīs*.
 937 *Glandiferas inter curabant corpora quercus*] Arnobius lib. II. (p. 58.) *Sit cibus—ut sæcula imitemur antiqua, ex cinere calido glandes, aut ex ramis agrestibus dacculæ*.
 949 *Plurima tum tellus*] *Pluria*, leg.

946 *Denique noctivagi*] Lege, *nocte vagi*.
 947 *Humore fluenta*] Lego, *humori fluenta*. lib. IV. fin.
 963 *Vel pretium, glandes, atque arbuta, vel pira lecta*] Vide Propert. III. 11.
 969 *Nudabant terræ*] Q. codd. *Nudabant*; optime.
 991 *Viva videns vivo sepeliri viscera busto*] Videor legisse apud Dionysium Longinum, incomparabilem illum Rhetorem, tale quid in scriptore Græco (Gorgia Leontino, ut puto) fuisse reprehensum, (γύπες ἐμψύχοι τάφοι,) *vultures, viva hominum busta*. FABER. Ennius: *Vulturis in silvis miserum mandebat hominem: Heu quam crudeli condebat membra sepulchro*.
 996 *Ignaros quid volnera vellent*] Quid remedii flagitarent. Silius Italicus XI. 166. *Dum trepidæ res, et medicinam vulnera poscunt*.
 1057 *Varias res voce notaret*] *Varia*, leg. v. 1087.
 1078 *Mergique marinis*] *Marini*, leg. [et mox *salsis*, teste Wakefield.]
 1092 *Flammarum diditur ardor*] *Diditus*, leg.
 1180 *Invidia—edita cunque*] Duo vers. delend.
 1158 *Procræze ferantur*] Q. codd. *protræze*. lib. IV. v. 1182.
 1163 *Quæ nunc in magnis florent sacra rebu', locisque*] Versus delendus.
 1213 *Et tanti motus*] Q. c. *et taciti*. Leg. *solliciti*; vide lib. I. v. 344. lib. VI. v. 1036.
 1236 *Dubiæque minantur*] Leg. *dubiæve*.
 1284 *Et flammæ, atque ignes postquam sunt cognita primum*] Sic distinguo, *At flammæ atque ignes postquam sunt cognita primum Posterius, etc.* Ait ferum et æs reperta fuisse, postquam ignes cogniti sunt: v. 1240. non dicit ignes fuisse arma antiqua. Horatius: *Unguibus et pugnis dein fustibus, atque ita porro Pugnant armis, quæ post fabricaverat usus*. Imo equidem verum delendum censeo, quum nec oratio nec sententia sana sit.
 1289 *Miscebant fluctus, et volnera vasta serebant*] Lego, *Miscebant luctus et funera vasta serebant*. Virg. Æn. X. 755. *Jam gravis æquabat luctus et mutua Mavors Funera*. Ibid. XII. 805.—*luctu miscere hymenæos*. Noster lib. VI. v. 1223. *funera vasta*. An *Fluctus*? vide v. 1434. Euripides: (Ion. 60.) πολέμιος κλύδων. Accius. *Propter te tot tantasque habemus vastitates funerum*.

1293 Versaque in opprobrium species est *falcis ahenæ*] Apud Macrobr. VI. 1. in *obscœnum*: profecto ita scripsit Lucretius. Falx ænea in obscœnum versa, quod ejusmodi falcibus veneficæ noxias herbas secabant. Virgil. *Æn.* lib. IV. v. 513. Falcibus et messæ ad lunam quæruntur aënis Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni. Ovid. *Met.* VII. 227. Partim succidit curvamine falcis aënæ. Ita Sophocles et alii.

1297 *Dextraque vigere*] Suspiciatur Gifanius legendum esse, *dextraque regere*; Dein quod merito ridebat Lambinus, *Equites dextra equos non regunt, sed læva*; qua enim tandem manu pugnaretur? Idem Lucretii editor scripsit quoque, legi posse, *dextraque vegere*; quod haud magis stabit. Nam *vegere*, impellere est, agitare, ἐλαύνειν etc. Quid autem fuerit, *Equites impellunt equos dextra*? At ipse Lambinus legebat, *dextraque vigere*, id est, uti ipse interpretatur, *dextra pugnare*; quod nihil ad rem. Quare his omissis ad veterem lectionem redeundum est, cujus meminerat J. Baptista Pius, qui olim in Plautum et Lucretium; ait enim in MS. cod. legi, *viere*; quæ germana Lucretii lectio est; unde enim id verbum advectum fuisset? *Vieo* autem est *flecto*, unde *vimen*, *victor* et *vietus*; itaque *viere equum* est *flectere equum*. FABER. Hoc perperam judicas, mi homo! *Viere*, est *vincire*, *plectere sertum*, *vimen*. Ennius; *Ibant malacam viere veneream corollam*. Varro: *Ut habeas vimina, unde viendo quid facias*.

1299 Et *bijugo* prius est] Bene Faber, *bijugos*.

1309 Et validos *Parthi*] An, *partim*?

1322 Jactabantque *sues tauri*] Lego, *suos*; v. 1326.

1326 Tela infracta suo tinguentes sanguine sævi: In se fracta suo tingentes sanguine tela] Virg. *Æn.* X. v. 730. *Sternitur infelix Acron et calcibus atram Tundit humum expirans* infractaque tela cruentat. V. 1327. in q. MSS. abest, et jure.

1342 Quam commune malum fuerat] Q. MSS. fueret; recte.

1348 Qui numero diffidebant, armisque vacabant] Ennius Hectoris Lytris: *Constitit, credo, Scamander: arbores vento vacant*. Corrupte Nonius legit, *vagant*. Illum vide, nam Macrobius VI. 2. citat ex Satiris Ennii: *Constitere amnes perennes, arbores vento vacant*.

1350 Quia ferro tela parantur] Paratur.

1406 Unco percurrere labro] Lego, *udo*: lib. IV. v. 592.

1421 *Dispersisse*, neque] Q. MSS. *Disperiisse*; optime: vide lib. VI. v. 1283.

1435 At *vigiles mundi* magnum et versatile templum] Deleo τὸ et. Sic editio vetus, et 2 codd. MSS. Isaaci Vossii. *Vigiles Mundi*: i. e. Sol et Luna. Hunc locum respexit Prudentius, p. 269. *Ausus habere deum solem, cui tramite certo Conditio imposita est, vigilem tolerare laborem Visibus objectum mortalibus, etc.*

1452 *Pedetentim progredientis*] Lege, *progredientes*.

1456 *Artibus*, ad summum] Forte, *Partibus*.

LIB. VI.

11 Et, per quæ possent vitam consistere tutam] Versus spurius.

18 Quæ conlata foris] *Con læta*.

24 Et *finem* statuit—quo tendimus omnes] *Summum bonum* et *summum malum* definivit. Librum scripsit Epicurus, περὶ τέλους.

26 *Tramite prono*] *Parvo*; MS.

29 Quod flueret *natura vi*, varieque, volaret] Omnes MSS. *naturali*. leg.—*naturali* ratione volaret *Seu casu, seu*. Vide v. 760. i. e. *seu casu seu fato*.

49 Cetera, quæ fieri in terris, cœloque tuentur] Omnino vide Iambum Critiæ, apud Sextum (IX. 54). Democritus: Ὁρῶντες τὰ ἐν τοῖς μετεώροις παθήματα, οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, κεραυνούς τε, καὶ ἀστρῶν συνόδους, ἡλίου τε καὶ σελήνης ἐκλείψεις, ἐδειματοῦντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι.

54 *Regnum: et*] Deest et, in MSS. Voss.

55 Quorum operum—numine rentur] *Apage ταυτολογίαν*. Inepte huc infertur ex v. 89, 90.

66 *Tota regione* feruntur] Omnes codd. *ratione*. Lege—*tota a ratione feruntur*. Vide lib. V. v. 23. 2 MSS. Voss. *cæca ratione*.

80 Rejiciat, quanquam sunt a me multa profata] Omnes codd. *profecta*; optime. C. Nepos in Attico: *P. vero Volumnio ea tribuit, ut plura a patre proficisci non potuerint*.

82 Versibus, et ratio cœli, speciesque tenenda] Q. c. *superum cœlique tenenda*: cod. Memmii: *et ratio cœlique tenenda*.

94 *Insignem* capiam] Q. codd. Voss. *insigni*.

104 Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ] Lego, *abruptim*; vel ut q. c. *aut bruto*; sic 2 codd. Voss. Lego *pondere fessæ*. Profecto non premun-

tur *alieno* pondere, sed fatigantur suo, et proinde delabuntur. Valerius Flaccus. I. 831. *Ingenti jacet ore chaos, quod pondere fessam, Materiem, labsumque queat consumere mundum.*

110 Perscissa] I. e. *Nubes*: v. 137. Pro *Euris* 2 codd. Voss. *auris*.

128 Dat *mista* fragorem] Melius al. edit. *missa*.

182 Qui tardius *adlicit* aureis] Malo, quia vel quod. v. 164. Et lege, *ad-ſcit*.

190 Aut ubi *per* magnos] An, *ceu*?

191 Urgere *superna*] Leg. *supernè*.

210 Hasce igitur cum ventus agens *contrusit in unum*] Ordo: *contrusit compressitque in unum locum*.

228 Clamor uti, ac voces: transit per saxa, per æra] Versus spurius: Tautolog. *æra* et *æs*, *saxa* et *septa*.

232 Lateramina *vasis*] Omnes MSS. *Vasi*. Probe; v. 230.

241 Et monumenta virum *demoliri*, atque *ciere*] Q. c. *commoliri*; male, ex v. 254. Arnob. IV. *demoliri Theatra*. Lego, *atque ciere et*.

257 Fertur *tenebris* procul] Leg. *terris*.

265 Nec tanto possent *hæc terras* opprimere imbri] Omnes MSS. *venientes*. (q. Venetus possent opprimere) rectissime; casu recto: i. e. *nubes*: *ad opprimere* absolute. sic v. 285. lib. IV. v. 1173. lib. I. v. 286.

280 Inde ubi percaluit *vis venti*, vel *gravis ignis*] Leg. *venti vis*, et *gravis*. v. 299. v. 509.

291 Ad Diluvium *revocare*] Lego, *revocari*. Bis idem dicit, in imbrem verti æthera, et ad diluvium revocari: lib. V. v. 256. *Diluvies est Humor*.

295 Incidit in *validam* maturo fulmine nubem] Lego, *gravidam*, v. 258. Sic dicimus *partum*, *foetum*, *maturum*: v. 439.

321 *Calore*] Quem ex ipso aëre nanciscitur. v. 303, 304.

348 *Liquidis* quia travolat ignis] Lego, *liquidus*: v. 204.

356 Stellis fulgentibus *alta* Concutitur cœli domus] Lego, *apta*. Hinc Virg. Æn. VI. 798.—ubi *cœlifera Atlas Axem humero torquet*, stellis ardentibus aptum. *Apta*, i. e. *fixa*. Lib. V. v. 806. *terræ radicibus apti*.—et 1204. *stellisque micantibus æthera fixum*. Hor., Od. II. 12. 8. *Fulgens contremuit domus Saturni veteris*.

396 An *con brachia suefaciunt*, firmantque lacertos] Omnes MSS. *An tum brachia consuescunt*. Nonius (p. 94.) *Desuevi illum pro desuefeci illum*, i. e.

consuetudinem ei abtulit. Titinnius *Germina: Parasitos amovi, lenonem ædibus absterrui, Desuevi, ne quo ad cœnam exiret extra consilium meum*. Et Apuleius p. 302. *desuescere vocem*.

397 In *terraque Patris*] Lege *Interea-que*.

401 Ipse in *eas tum*] Omnes MSS. *æstum*.

420 Plurimaque *hujus*] Omnes MSS. *plus*.

423 Περὶ τῆρας Graii quos ab re nominatarunt] V. 440.

460 *Fulvæ* nubis] Forte, *furvæ*.

465 Condensa, ac stipata simul cernantur, et udo] Omnes MSS. *Et condensa atque arta apparere, et simul ipso Vertice*.

500 Corpus cum sanguine] Malo, *sanguis cum corpore*. Et sic Lambinus. Bentr. apud Wakefield.

501 *Sudor* item atque humor] Lego *Udor*. vide lib. II. v. 464.

506 Bene semina aquarum *Multa*] I. e. *Semina bene multa*.

516 Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque Nubila vi cumulata premuntur, et impete venti] Q. MSS. *utrinque*; Recte. Scil. *superne* vi et copia nimborum: et vento *ad latera* v. 509. Ordo: *Nubila cumulata premuntur vi et impete venti*: v. 734.

523 Hinc ubi Sol radiis] Lege, *Hic ubi*. lib. V. v. 805.

540 Submersaque saxa putandum'st] Is. Vossius,—*submerso capite putandum'st*.

566 Incumbere *molem*] Leg. *molem?*

568 Reprimere *eunteis*] Leg. ex MSS. *euntem*.

580 *Magnas* fremit ante tumultu] Faber, *magno*.

588 Et multæ per mare *pessum*] Quidam codd. *passim*; male. Severus in Ætnâ:—*et jugera pessum Intercepta leges*.

590 Quod, nisi prorumpit] Notandum. i. e. quod, si non prorumpit.

641 Neque enim *media* de clade coorta] Leg. *Enceladi*; vide Heinsium ad Ovidii Metam. p. 97.

652 Et *quota* pars homo terrai sit totius unus] Quidam MSS. *Nec quota*; recte. Lege, *Nec tota pars, homo terrai quota totius unus*. Tôtus, quotus: unde töties, quoties.

674 Scilicet et fluvius, qui non est, maximus eii'st] Omnes MSS. *qui visus*. Lego, *fluvius quivis est maximus eii*.

698 Et penetrare mari penitus res cogit aperto] Lege, *Et penetrare mare, et penitus se cogere in arctum*. Ex vestigiis MSS.

698 Et penetrare mari penitus res cogit aperto] Sensus et ordo verborum sic sese habebunt: *Fatendum est animam hac ire et cogere res penetrare aperto*, id est per apertum, seu per illas fauces. Omnino enim agitur de vento, non de mari; itaque illa emendationis pars (*animam*) plane necessaria est; per *res* autem intelligo ignes, scintillam, cinerem, saxa, etc. de quibus antea. FABER. *Omnino agitur de Vento, non de Mari*: Quod procul a vera est animi ratione repulsum, ut noster ait. Geminam causam incendii proponit, *ventum* in montis visceribus æstuantem, et *mare* speluncis subterraneis eo penetrans, et ibi fervorem concipiens. Ideo autem quod *duplicem* rationem constituit, ait, v. 694. *Præterea magna*, etc. et v. 703. *Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere causam*. Denique hæc fidem habebunt ex his Claudiani de Ætna: *Sive quod objicibus discurrens ventus opertis Offenso per saxa furit rimosa meatu, Dum scrutatur iter; libertatemque reposcens, Putria multivagis populatur flatibus antra*: Seu mare sulfurei ductum per viscera montis, *Oppressis ignescit aquis, et pondera librat*. Servius: (Æn. III. 571.) *Causa incendii secundum Ætnam Virgilio hæc est. Sunt terræ desudantes sulphur, ut pene totus tractus Campaniæ, ubi Vesuvius et Gaurus montes; quod indicat odor aquarum calentium. Item novimus ex aquæ motu ventum creari, esse etiam concavas terras: Ætnam constat ab ea parte qua Euris vel Africus flant, habere speluncas et plenas sulphuris et usque ad Mare deductas. Hæ speluncæ recipientes in se fluctus ventum creant; qui agilitus ignem gignit ex sulphure; unde est quod videtur incendium. Hoc autem verum esse, illa comprobatur ratio, quia et aliis flantibus ventis nihil ex se mittit, et pro modo flatuum Euri vel Africi interdum fumum, interdum favillas, nonnunquam vomit incendia.*

701 In summo sunt ventigeni Crateres] Lege, *vertice enim crateres*.

710 Quod concio dicat] *Consciu' leg.*

713 Ordo, *Unicus in terris Ægypti totius amnis, Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur: Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra*. Versus 714 spurius est. Hoc τὸ sæpe satis indicat, et *ταυτολογία*: vide lib. V. v. 741.

747 Qualis apud Cumas locus est montemque Vesevum Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus] Lege, *Ut Lacus est Cumas apud; acri sulfure montes Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti*. Quæ postrema ad Cumas et Bai-

anum tractum refero, non ad Avernum. Vide Notas Fabri.

Ibid. Qualis apud Cumas locus est, montemque Vesevum Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus] Hic vero locus est, qui, si quis alius, viros doctissimos misere et anxie torsit;—Totius antiquitatis testimonio constat, Cumas in Campania coloniam Euboicam esse; quod Livius, Strabo, Dionysius, Paterculus, ut ne alios appellem, probabunt: Quæ una res emendationis, seu conjecturæ maris fundamentum substruet. Nam, quod usque adhuc invitus feci, ne te morer amplius, pro *Is locus est Cumas apud Etruscos per montes* (quam ego lectionem corruptam quidem ipsam arbitror, sed ceteras omnes ex se se progenuisse.)—facile putarim esse legendum, *Ut locus est Cumas apud Euboico sub monte*. FABER. Falsum. Primus hanc lectionem excogitavit Marullus, cujus ne vestigia apparent in ullis MSS.

754 *Pervigilii causa*] Lege, *Pervigili*.

756 *Videri*] *Videri, δρᾶσθαι, non δοκεῖν*.

757 Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum] Recte illud quoque. Antea nam de Avibus tantum, et Aornis. Illud simul ac primum non fuit sollicitandum Fabro: vid. v. 821. IV. 212. V. 287.

758 Concidere ipsa] *Ipsa; i. e. jumenta*.

778 *Aspera odore*] Omnes MSS. *tactu*; rectissime. vide v. 1148. Siquid mutandum, malim *sensu*, quam *odore*.

790 Quod permista gerit tellus] Forte, *genit*.

791 Nocturnumque recens extinctum lumen, ubi acri] Vide not. Fabri.

843 *Affecta calore*] Forte, *defecta*.

848 *Est apud Ammonis*] Quidam MSS. *Esse*; melius.

858 *Calido sociare vapor*] Quidam codd. *satiare vapore*?

865 *Extemplo subitus frigescit terra*] Qui si *supera*? nam superficies terræ frigescit. An subter umbras?

916 *Vis pervolet ejus*] Lego, *pervolat*. v. 1058.

918 *Ipsius rei rationem*] *Rei*.

1005 *Conjuncta, fit utque*] Lego, *conjunctu' fit*. v. 1014.

1013 Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur] Versus delendus.

1029 *Parvas ad parteis*] MSS. *prevas, pravas, primas*. Bene Gifanius, *privas*: vel *primas*, vide lib. IV. v. 939.

1062 *Magnesii semina saxi*] Quidam codd. *Magnesia flumina saxi*. Sic v. 1051. *fluctu*; ἀπόρροιαί, *effluvia*. Et

Magnesia. Ita Virg. *Threicia flumina Thermodontis*; non *Threicii*. Noster, *per gentes Italas hominum*. Statius, *Minoia brachia tauri*:—*Gurgite Atlanteo pelagi*.

1081 *Paucis restat comprehendere multa*] *Lego præstat*.—Virgilius *Æn.* I. 135. *Sed motos præstat componere fluctus*.

1103 *Longe discrepat aër*] *Quidam discrepat acres*; quidam codd. *discrepitant res*; optime. vide lib. II. v. 1017.

1104 *Nam quid Britannum cælum differre putamus*] *Omnes MSS. Britannis*; vera lectio *BritannIs*, i. e. *Britanniis*, ut v. 1106. *a Gadibus*.

1105 *Et quod in Ægypto'st*] *Lego, Id quod*. *Ordo*; *Quid putamus cælum id quod in Ægypto est, qua mundi claudicat axis, differre Britannis*.

1106 *In Ponto*] *Is Orientis terminus*: Ennius, *A sole exoriente supra Mæotis paludes Nemo est me factis qui æquiparare queat*.

1127 *Et cum spiranteis*] *Spirantes*.

1130 *Pestilitas, etiam pecubus balantibus ægror*] *Omnes codd. pigris halatibus*. Illud recte. *Pestilitas pigris*, etc.

1132 *Nobis adversa*] *MSS. addiversa*; lege, *diversa*.

1133 *Natura cruentum*] *Omnes MSS. corruptum*; quod est ex glossa. Poëta

scripsit alienum, v. 1117. 1122.

1166 *Intima pars homini*] *Lege, Intera pars*.

1169 *Vertere in utilitatem ad ventum et frigora semper*] *Lege, Vertere in utilitatem. Ad ventum et frigora partim*.

1186 *Croci contincta colore*] *Bene omnes MSS. contacta*.

1193 *Duraque inhorrebat rictum*] *Omnes MSS. in ore jacens rictu*.

1200 *Aut etiam multus capitis*] *Lego, multo*.

1202 *Huc hominis totæ vires corpusque fluebat*] *Hac, Faber, recte*. Sed heus tu, an *totum corpus* fluebat per nares? ὁ πῶροι: meo periculo scribe, *vires et vita fluebat*. Ennius: *Vires vitæque corpus meum tunc deserit omne*.

1210 *Metus his incesserat acer*] *Quidam MSS. incusserat*: alii, *invaserat*. Cæcil. *Tanta huic invasit in corda Indulcitas*.

1218 *Noctibus sæcla ferarum*] *MSS. noctis*. vide lib. IV. v. 714.

1235 *Ex aliis alios*] *Post h. v. pone vers. 1240. Lanigeras tanquam pecudes, et bucera sæcla*. Ex Thucydide et Plutarcho in Pericle p. 811.

1257 *Nec minimum partim ex agris ægroris in urbem*] *Bosius, optime*; *Nec minimam partem ex agris ægror is in urbem*.

VARIÆ LECTIONES.

TABULA EDITIONUM

EX QUIBUS DESUMPTÆ SUNT

VARIÆ LECTIONES.

- 1 *Ferrandi, Brixiæ, sine anno.*
- 2 *Pauli Fridenperger Veronæ 1486.*
- 3 *Theodori de Ragazonibus Venetiis 1495.*
- 4 *Aldi Venetiis 1500.*

LIB. I.

Vers.			
1	ÆNÆADUM	43	nec 1 2 3 4
—	genitrix 1 2 3 4	44	deesse 4. desse 1 2 3
10	simulas 2 3	57	ad 62 1 2 3
11	genitabilis 1 4	45	ad 56 1 2 3
13	nutum 1 2 3	—	Memmius 1 2 3 4
—	perculse 1 2 3. perculsæ 4	47	ne 1 2 3 4
14	ferè 1 2 3	48	contempa 2 3
—	persulcant 1. persultans 2	52	perempta 1 2 3 4
15	aranis 2 3	—	resolvit 2 3 4
16	vers. deest 1 2 3 4	62	pro meritis 1 2 3 4
17	cupidæ 3	65	relligionibus 2 3
—	quocunque 1 2 3	67	gnarus 1 2 3 4
19	frondiferasque 1 2 3 4	—	collere 2 3
20	inquutiens 1	68	absistere 2 3 4
23	dies 3	69	neque 1 2 3 4
24	letum 1	71	Irritat virtutem 1. Irritat virtutem 2 3 4
25	studio 1 2	72	cuperet 2 3
—	scribendis 1 2 3 4	75	omnem 1 2 3
27	Memmiade 1	78	Quantum 1 2 3 4
28	noluisti 2	83	indugredi 1 2 3 4
30	munera 1 3 4. mone-ra 2	—	quin 4
33	bellifera 2 3	—	illa 1 2 3 4
—	munera 1 2 3 4	85	triviæ 2
35	reficit 1 2 3. refficit 4	—	ad virginis 1 2 3
—	devictus 1 2 3 4	86	Iphianesseo 1. Iphianessaio 2 3
36	ira 2	87	qui 2 3. Quæ 4
—	cereti 2 3	90	ut 3
38	atque 2 3	93	terrai 2 3
41	Rhomanis 2 3	95	donaret 2 3 4
42	eos 2 3	102	Malorum tantum rel-ligiopotuit suadere 2
		103	quo quis 2 3
		—	natum 2 3
		105	æternum 2
		108	merito: jam certum 2. meritoriam certum 3. merito: nam certum 4
		119	ex licone 2 3
		120	hominum deest 2
		123	permaneant 1
		125	exortum 1
		—	hymeti 1
		126	effundere 1 2 3 4
		127	Cœpisset 2 3 4. cœpisset 1
		130	gerantur 1 2 3 4
		131	tunc 1
		135	ut 1 3
		—	coronam 2
		136	ampectitur 2 3
		137	animus 1 2 3 4
		142	efferre 1 2
		144	Querentem 1
		147	timorem 1. temerem 2
		150	Principium cuj. hinc 1 2 3. cuj. prin. 4
		156	nihil 1 2 3
		159	1 2 3 4 } mututa ver-
		156	1 2 3 4 } suum serie
		157	vers. deest 1 2 3
		158	vers. deest 1 2 3
		160	fient 1
		161	nihil 1 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. I.

162 terra <i>deest</i> 3	285 coniciens 1. conitiens 2 3	387 fiat 1 2 3. fiat 4
165 tenerent 1 2 3 4	288 incurrit 1 2 3 4	388 densantibus 2 3 4
166 idem 1 2 3	290 quicquam 1 3 4. quicunque 2	390 compleri 1 2 3 4
170 quæque 1 2 3 4	292 cum flumen 1 2 3	— quisque 1 2 3
— creantur 2 3 4	293 tendunt 1 2	394 quo 1 2 3
176 suadente 1. suadere 2 3	— ruitque 1	395 constet 1
177 qui 1 2 3	295 rapidique 1 2 3 4	396 densarier 1 3 4. condensarier 2
182 alicujus 4	— rotanti 1 2 3 4	397 nam <i>pro jam</i> 2 3
188 terra exortaque 1	297 et 1 2 3 4	398 se <i>deest</i> 1 2 3 4
189 nihil 1 2 3	299 Cum 1. Qum 2 3. Quin 4	— aurum <i>pro unum</i> 2
191 crescentesque 1 2 3	302 canere 1	402 quidem 3 4
— posset 2 3	303 corpora 1 2 3	— contradere 1 2 3 4
193 accedi 3	307 Uvestunt 2. Suvestunt 3	405 caves 2 3
197 multi 3	— candenti sole 4	406 tectis 2
203 serula 1	— se arescunt 1 2. se rescunt 3	411 nisi 3 4
204 materie 3	308 ac 1 2 3	— pugnaris 1
— quæ 2 3	— presens erit 1. pesens erit 2. præcesserit 3	— recesseris 1 2 3 4
205 posset 1	309 æstus 4	412 Hic 2 3
206 nihil—nihilo 1 2 3	310 dispargitur 2 3	413 e <i>pro de</i> 1 2 3 4
207 quæ 2 3	312 multum 1 2 3 4	419 ut <i>pro jam</i> 1 2 3
— creata 4	314 Stillicidiique 1 2 3	421 constitit in rebus 1 2 3 4
208 proferier 1	317 æna 1. harena 2. harena 3	423 dedicat 1 3 4. deducat 2
216 quæque 1 4. queque 2 3	321 corporea 3	424 cui 1 2 3 4
221 patere 2 3	322 Invidia 2	426 animos 1 2 3 4
— dissidium 4	— predusit 2. preduxit 3	— quoquam 1 2 3
222 Quod 1 4. Quid 2 3	327 impendunt 1	428 quaquam 1 2 4. quiquam 3
223 obeat 4	328 quoquæ 1. queque 2 3. quæque 4	429 quoquam 1 2
227 peremit 1. premit 2 3	— posset 2 3 4	433 Quo 1 2
229 Reducit 1 2 3. et 1 2 3 4	330 corpora 3	434 ad <i>pro id</i> 2
— reductum 1 2 3	332 cognosce 1	435 agmine 1 2
231 ingenii 2 3. ingeniti 4	333 sine 2 3	437 corporis 3
234 consumpsisse 1 2 3. consumpse 4	341 ad <i>pro ac</i> 1	441 haud <i>pro aut</i> 1
240 nec 1 2 3. <i>pro nisi</i>	350 fluent 2 3	442 debebat 2
241 nexus 1 2 3 4	357 sint <i>deest</i> 1 2 3	443 possunt 1 2
— indupedita 1 2 3 4	— qua <i>deest</i> 2 3	445 nec <i>pro nisi</i> 1 2 3
242 Tractus 1 2 3 4	359 violemus 2 3	446 <i>Deest versus</i> 2
243 quorum 1 2 3 4	362 corporum 1 2 3	454 Pandas 1
247 actis 2 3 4	— pondere 2 3	— signis 1 2 3 4
248 pretextura 1. prætextura 2 3 4	363 corporum 1 2 3 4	— liquorum 2 3
— retexta 4	367 aut 1 2 3	— aquarum 1 2 3 4
250 Dissidio 4	— corporum 1 2 3 4	456 paupertas } 1 2 3 4
255 Hic 1 2 3	— inesse 2 3 4	457 libertas }
256 puerum 1 2 3	371 vere 1 2 3	458 habituque 1
258 per pinguia 4	372 fugiunt 1	461 consequitur quum 3
263 Hanc 2 3	373 natantibus 2. natantibus 3	466 Trovigenas 2 3
264 aliud 1 2 3	375 cædentes 1	— ut <i>pro cum</i> 1 2 3 4
265 nec 1 2 3. <i>pro nisi</i>	377 sunt 1	467 contra 1 2 3. cuncta 4. <i>pro esse</i>
— adjuta 1 4. ad vita 2 3	381 Quæ 1 2 3. qui 4	470 terris 1 2 3 4
266 agesis 1 4. age sis 2 3	— poterant 1 2 3	477 Trojanus 2 3
— nil 4. <i>pro non</i>	— quo <i>pro cum</i> 1 2 3 4	479 possit 2 3
267 genita 2 3 4	384 initum 4	480 neque <i>pro nec</i> 1 2 3 4
— nihil 1 2 3. nihilum 4	385 concurso 1 2 3 4	481 luere 1. duere 2. dure 3
272 portus 1 2 3	386 Sic 2 3	— constet 1
273 aufert 2 3		483 corporum—geruntur 1 2 3
275 magnos 3 4		487 evincunt 2 3 4
280 Vertunt 2 3		
282 Et 1. ut 2 3 4		
283 quem 1 2 3		

VARIAE LECTIONES LIB. I.

487 corpora 2 3	576 condensio 1	645 furata 2 3
— domum 2 3	577 versus septem 629 —	651 conjunctis 4
488 forsitan 1 2 3. fors	635 1 2 3 4	652 disjunctisque separa-
ita 4	579 crescendis 1	tis 1. disjunctisque su-
491 ad pro ac 1 2 3	— tenendi 1 2 3 4	peratis 2 3. disjunctis
492 ferro 2 3. fere 4	582 communicatur 2 3	seque paratis 4
— ferventi 1 2 3	— quando pro quin 1 2 3	653 quo 4
493 Tum labefactatus 1 2	584 ostendunt 1 2 3 4	654 nec dum 4
3 4	— corpore 1 2 3 4	655 tantaque et accensis 1.
494 acris 1 4	585 immutabiles 1. im-	tantaque accensis 2 3
496 utcunque 1. utrinque	mobiles 2 3	— esset 2 3
2 3	587 commitari 2 3	656 Id quoque 1 2 3 4
499 rara 2 3 4	588 constat 1	658 cernant 4
500 Cognita de 1 2 3 4	590 herens 1 2 3. hæ-	— contra 2
501 et pro ea 1 2 3 4	rens 4	— musæ 1. inesse 2 3 4
506 Corporum 1 2 3	591 posset 2 3 4	659 fugiant 1 2 3 4
508 quocunque vocat 2 3	593 quoniam est 1 2 3 4	— et deest 1 2 3 4
509 eo 3	— quodque 1 2 3 4	660 ulla 1. ula 2. nec una 3
510 ut quaque 2 3	594 Corporum illius quod	661 exemptum 1 2 3 4
512 genitus 1 2 3	nostri 1 2 3. corpo-	— inane 1 2 3 4
— inanes 2 3. inane 4	ris i. q. n. 4	663 nihil 1 2 3
517 nec pro nisi 1 2 3	597 Per secretum 2 3. per	— raptum 1 2 3
518 tectum 4	se concretum 4	666 una 1 2 3
520 essent 2	— post hæc 1 2 3	667 in coetus 1 2 3 4
521 nihil est 1 2 3	598 alternis 4	— stringi 2 3 4
— vocaret 1	— sunt 1 2 3 4	— mussareque 1. massa-
522 nec 1 2 3	— pars deest 1 2 3 4	reque 2 3 4
— concta 2 3	600 augmine 4	668 nulla 1 2 3. una 4
— certa 1 2 3	— natura 2 3	— pararent 4
523 esse 2 3	— corporum 1. incorpo-	669 Occidit 2 3
525 alterius 3	rum 2 3	671 mutuatum 1 2 3
526 Distinctum 1 2 3 4	601 nequeant 2 3	672 more 1
— naniter 2 3	602 æreas 1. ærens 2 3	673 olis 1. ollis 2 3 4
527 certa 1 2 3	— unde queant 1 4. unde	675 nihilo 2 3
528 plena—inani 1 2 3	queat 2 3	681 descendere 1 2 3 4
529 ictu 2 3	— nulla 2 3 4	682 alio 1 2 3 4
531 queant 1 2 3	605 illorum 1 2 3	683 tantum 1 2 3 4
— labore 2 3	607 tam pro jam 1	684 crearet 1 2 3 4
535 nec pro neque 2 3 4	612 præfinet 1 4. prefiniet	688 simulata 1 2 3 4
536 conficiantur 2 3	2 3	— ulli 1 2 3 4
537 quo 1 2 3 4	613 minimam 3	689 posset 1 2 3 4
— quæcunque 2 3	— esset 1 2 3 4	691 si quæ rem 1. sequi
541 nec 1 2 3	614 nil pro non 1 2 3 4	rem 2 3. sequi res 4
543 nihilo—quæsita 1 2	— distet 1 2 3 4	— rem 4
3 4	— funditur 2 3	— esse deest 1 2 3. sen-
546 corpora 2 3	617 Quod 1 2 3 4	tire 4
548 suspectitet 2 3	— non 2 3	692 rem 2 3. pro rerum
552 nullum 2 3 4	— natura 1	— nec pro nisi 2 3
553 materiæque 1 2 3.	620 constant 1 2 3	693 hoc 4
materiesque 4	622 si pro ni 1 2 3 4	— perdelirus 1 2 3
554 reducta 1 2 3 4	625 nullis 1 2 3 4	696 qui 1 2 3 4
556 finis 1. finem 2 3 4	627 pondere 2 3	700 quod 1 2 3 4
559 Infinita 1 2 3	628 quas 1 2 3 4	701 qui 1 2 3 4
— omne 4	629—635 verss. abs. 1 2 3 4	702 tollant 2 3
561 Reliquo id nunquam	639 scoteinos pro init 2 3	703 velut 2 3
2 3. id rel. nunq. 4	— quiti 2 3	705 neque 1 2 3. pro æqua
564 At 2 3	640 Clarius pro clarus ob	— neque ignem neque
568 fiunt 1 2 3 4	1 2 3 4	aera neque humorem
569 quæque 1 2 3 4	— obscurans 4	principia esse 1 2 3
— generantur 2 3	— manos 2 3	709 constituerunt 1. con-
570 semel 1 2 3 4	641 grais 1. graiis 2 3 4	stituerem 2
571 Ac concta 2 3	644 bella 1 2 3	710 ipsam 2. ipsas 3 4

VARIAE LECTIONES LIB. I.

710 terramque 1	803 auram 1 2 3 4	884 herbis 1 2 3
716 omnia 2. animo 3	806 tale 2 3. tabes 4	886 quales—ubere 1 2 3 4
717 eum pris 2. eum pa- tris 3	— vacilent 1. facillent 2 3. focillant 4	887 sic licet 4
720 littus 1 2 3 4	808 ne 4	— fricatis 1. fimatis 2 3
722 terrarum 1 2 3 4	— possint 1 2 3 4	889 et terram 1 2 3 4
725 ut <i>deest</i> 1 2 3 4	810 Adjuverint 2 3	898 fulgere 2 3
726 ferant 3 4	— tempore 2 3 4	899 Donec cohorto fulse- runt fulgure flam- mæ 1
— flamam 2	814 multimodis 1 2 3 4	— Donec coorto fulse- runt flamæ fulgore 2 3
— cursum 2	819 sese 1 2 3	— Donec fluxerunt flam- mæ fulgore coorto 4
727 videntur 1 2 3 4	820 nam 1 2 3	901 arboris 2 3
737 bone 4	823 Quando 1 2 3	902 tum 4
— divinitis 3	— nostris, <i>deest</i> 2 3	— fluxere 2 3 4
— inveniēte 1	824 bellis 2 3	903 facta 1 2 3 4
740 tripodis 1 2 3	825 Quin 2 3	904 lumen ullum cela- rier 1
— ex <i>deest</i> 1 2 3 4	— se se 1 2 3	908 contingantur 1 2 3 4
— lauro 2 3	— vorsus 2 3 4	920 aude 2 3
743 Primumque 2 3	827 elementaque uni 1	921 Hæc <i>pro</i> Nec 1
747 Denique 1 2 3	828 Atque 2 3	922 percursit 2 3
— et 2 3	829 inde 2 3	924 indistinctus 2 3
748 facient 1 2 3	830 annexagoræ 1	930 decet 2 3
749 nimirum 2 3	— homœomerian 1 2 3.	931 animum 1 2 3 4
— quivit 1 2 3	— <i>ὁμοιομερίαν</i> 4	— modis 1
752 posset 2 3	834 Principio 1 2 3 4	934 quod 1
— quæ 1 2	835 de 1 2 3	943 ideoque 2 3 4
754 quoniam 1 2 3 4	836 et sic de	949 cuncta 3
756 ut qui 1 2 3 4	839 nucis 2 3	952 Hunc 3
758 vigescere 1 2 3	840 terrai 2. terra 3	— summa 1 2 3 4
759 verum 1	841 Ignibus exiguis 1. Ig- nibus ex ignis 2. Igni ex ignis 3. ignem ex ignibus 4	— audi quæ nam 1 2 3 4
— jam <i>deest</i> 1	844 inesse 1 2 3	953 nec si te 1. nec sic 2 3 4
— habebis 1 2 3 4	846 illis 1 2 3	— volvamus 1
761 sibi <i>deest</i> 2 3	— jura 1 2. vir in 3	954 quicquid 2 3
— qua re 2 3	— quod 1 2. quem 3	— gerantur 1. geratur 2 3 4
762 coacta 1 2 3 4	847 imbecilia 1	956 paceat 2 3. patefiat 4
765 omnes 2 3 4	852 efficiat 1 2	— vel <i>deest</i> 1 2 3 4
768 Æternis 1 2 3	— centibus 1. coetibus 2 3 4	961 Quod 1 2 3 4
772 et <i>pro</i> ut 1	853 sanguis 1 2. sangui- nis 3 4	962 fatendum 1 2 3 4
774 animas 1 2 3. ani- mam 4	— omoios 1. omos 2. ad nos 3 4	965 quam 2 3
— cum 1 2 3 4	856 cuncta 1 2 3	— locum <i>deest</i> 2 3
— ist 2 3	861 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4	— possedit 1 2 3 4
775 quisque 1 2 3	862 sine cibo 1 2 3	968 est <i>deest</i> 3
— incertum 1	867 saniaque 1. sanisque 2 3	— procurat 1. percurrat 2 3 4
— incoetum 2 3 4	— mixta 1 2 3	970 Invalidis 1 2 3 4
— acerni 2 3	869 terram 1 2 3	contortim 3
776 ostendit 1 2 3	873 constant 2 3	971 Quod 1 2 3
777 et quodam 1 2 3 4	— Præterea tellus } 1 2	— majus 1 2 3 4
779 cecam, cæramque 1	— Ex alienigenis } 3 4	975 exempto 4
780 Demineat 1. Denu- merot 2 3. De nu- mero 4	874 copia quædam latitan- di 2 3	976 prebeat 1 2. præbeat 3
782 Quando 1 2 3	875 et <i>pro</i> ut 2 3	— efficiatque 1 2 3 4
785 igni 1 2 3	877 plurima 1 2 3 4	977 quo <i>deest</i> 3
— in terram 1 2 3	880 minacis 1. minacis (minutas) 2 3	978 a 1 2 3. in 4
787 ne 1	882 aliquid 1 2 3 4	— fine 1 2 3 4
— cessere 2 3	883 lapidem in 1 2 3 4	— profectum 1 2 3 4
— hoc 1		979 obitumque 2 3
788 A cælo 1 2 3 4		
789 facto 1 2 3		
796 usquam 1 2 3 4		
801 auram 1 2 3 4		
803 Ac <i>pro</i> At 1 2 3		

VARIAE LECTIONES LIB. II.

980 cœlo 1
 986 confluit 1 2 3
 987 geri 1 2 3 4
 989 ibi 2 3 4
 992 unum 4
 993 quare 2 3
 — possent 1 2 3
 995 infernaque 1 2 3
 996 cito 2 3
 997 res rem 1 4. res jam
 2 3
 1002 fulmina 1. flumine 2
 1003 possunt 1 2 3 4
 1004 in remanendo 1 3 4.
 in remeando 2
 1008 inane 1 2 3
 1009 nunc *pro* inane 2 3
 1010 alterius 1 2 3
 1011 terminat 1 2 3 4
 1012 simplici 1 2 3
 — e 1 2 3
 — et *deest* 1 2 3 4
 — tamen 1 2 3 4
 1013 neque 1 2 3 4
 1016 coitu 2 3 4
 1021 suo neque 1 2 3. nec
 quæque 4
 1023 multa modis 1 2 3 4
 1027 Qualibet 2 3
 1031 Integerent 1 2 3
 1032 tota 2 3
 — movet 1 2 3 4
 — summa qua 1 2 3 4
 — genus 2 3
 1033 floreat 1. florent 4
 — vivunt 4
 1035 subiri 2 3
 1036 reparare 1 2 3
 — quæque 1 2 4
 1039 deficit 2 3
 1040 aliqua ratione 1 2 3 4
 1041 possunt 1 2 3 4
 1042 omne 2 3
 quæ cum est 2 3
 1043 possint 1
 1045 Inter 2 3
 1046 Principium 1 2 3 4
 1051 fugæ 1. fuga 2 3
 1054 æternis 2. aternis 3.
 alternis 4
 1055 sunt 1
 — cuxa 2 3
 1057 rursum 1 2 3
 1058 intereaque 1 2 3
 — requiesse reposta 4
 1060 supra 1 2 3. cuncta 4
 1066 diebus 1 2 3 4
 1067 anus 3
 — parturit error 4
 1068 amplexu 1. amplexis
 quod hebet 4
 1069 Jam *pro* Nam 2 3 4

1070 denique 1 2 3. et
 denique 4.
 — in omni 4
 — jam *deest* 4
 — medium sit *deest* 1
 2 3
 1071 hac potius } *deest* 1
 — causa } 2 3
 1072 ratione 1 2 3
 — manere *deest* 1 2 3
 1073 in *pro* inane 1
 — vocamus *deest* 1
 1074 concedere 1 2 3 4
 — oportet *deest* 1 2 3
 1075 erunt 1
 1076 convenir 1. convener
 2. convenere 3
 1077 in *deest* 1 2 3
 1078 ullis 1 2 4. ullius 3
 1080 Hanc 2. Hac 3
 1081 concilium 1 2 3 4
 1082 quoniam 1 2 3 4
 1084 magnasque 1 2 3 4
 1086 artus 2. artus in 3
 1087 differier 1. disserier
 2 3
 1088 *vers. deest* 2 3
 1089 flamma 1
 — pasti 1 2 3
 1090 sibi 1 2 3 4
 — omnis *pro* ignes 1 2
 3 4
 1091 *vers. deest* 1 2 3 4
 1092 fumos 1
 1093 cives 1. cines 2 3.
 quodque cibatur 4
 1094 *vers. deest* 1 2 3 4
 1095 volucris 1 2 3 4
 1096 Diffugant 1
 1098 penetralia 1 2 3 4
 1100 rerum 1 2 3 4
 1101 habeant 1
 1102 Temporum 1 2 3
 1104 quecunque 2 3
 — prima 2 3
 — corpore 4
 — desse 1. deesse 2 3 4
 1107 perductus 1 2 3 4
 1108 Neque 2 3. Æque 4
 — nec *pro* non 1 2 3 4
 1109 quando 2 3
 1110 accedent 1 2 3 4

LIB. II.

3 quempiam 1 2 3 4
 7 nihil 1 2 3
 — bone 2 3 4
 10 pallantis 1. *versus deest*
 2 3
 11 Errare 1 2 3
 15 Qualibet 2 3
 16 quocunque est 1

16 videtis 1 2 3 4
 17 nec *pro* nisi 2 3
 — qui 1 2 3. cui 4
 21 cunque 1 2 3 4
 23 requirit 2 3 4
 27 fulgens 4
 — renidens 4
 28 citaræ 1. cytharæ 2 3
 — liqueat 1. laqueat 2 3
 — reboantia 1 2 3
 29 cum tamen 1 2 3 4
 — alcæ 2 3
 36 Lacteris 1 2 3
 — jacteris 4
 — se *deest* 2 3
 — in plebeia 4
 37 gere 2 3
 38 nec 1 2 3 4
 40 fore 1
 — puer 2 3
 42 *versus deest* 1 2 3 4
 — *duo versus* a "Subsi-
 diis" ad "animatas"
 1 2 3
 43 cum 1 2 3 4
 — tumefactæ 1 2 3. tu-
 mefacto 4
 44 Effugiant 1 2 3 4
 45 tempus 1 2 3 4
 46 ludibraque 2 3
 47 Re vera quæ 1. Reve-
 ra : quæ 2 3
 — curasque 4
 48 armorum *deest* 2 3
 52 quando 1 2 3
 — omnis 1 2 3
 — hæc 1 2 3
 — potestas 1 2 3
 63 quæque 1 2 3
 — illis 2 3 4
 68 qua 2 3
 — terminus 2 3
 72 agmine 2 3. augmina 4
 73 et 1
 78 traduntur 2 3
 85 confluxere 1 2 3. cum
 fluxere 4
 — ut uti 1 2 3
 87 tergibus 1 2 3 4. tergo
 ibus 5
 93 ostendit 1 2 3
 — certa et 1 2 3 4
 97 confulta 1. consulta 2
 3 4
 98 vexantur 1
 100 convecta 1. connecta
 2 3
 — resultat 4
 105 cætera 1 2 3 4
 — longeque lateque 1
 110 consonare 2 3
 111 memoror 1 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. II.

114 fundant 1 2 3. fundat 4	227 ex supero 1. exupero 2 3	322 candore 2 3
117 pugnas 1. pignas 2 3	— plagis 1 2 3 4	325 et 326 <i>versus desunt</i> 1 2 3 4
120 conicere 1	228 possit 1 2 3	327 ubi 1 2 3
124 mage ad hæc 4	— mores 4	328 renitescit 1 2 3
130 undique 1 2 3 4	229 recedat 2 3	329 clamorem quoque 2 3
135 Letibus 2 3. <i>pro</i> ictibus	230 aerea 2	325 et 326 <i>versus</i> in 1 2 3 4
136 quæ <i>deest</i> 1 2 3	233 aut 1	332 videntur 1
142 hic 3 4	234 exuperatæ 1 2 3 4	335 figuræ 2 3
147 profundens 2 3 4	237 Quam 1. Qum 2 3	336 quo 1 2 3
151 quod sol diverberat 1 2 3 4	238 quia propter 2 3	341 simili affectu 2 3
154 trahuntur 1 2 3	240 potuerunt 1 2 3	345 circum ipsas 2 3. ipsos circum 4
157 ne crescere mora est 1 2 3	241 gerat 1 2 3 4	346 qua pervogant 2 3
159 connexa 1 4	243 inclinare 1 2 3 4	347 Quorum 1 2 3 4
160 procellere 1	246 Nam 1	351 vota 1. voca 2 3. voce 4
164 <i>versus deest</i> 1 2 3	247 inest 1 2 3	— cluire 2 3
165 persectari 1 2 3	248 e supero 4	356 Non quit 1. Nam quid 2 3
167 ignorari 2 3	— quo 4	359 remisit 2 3
168 reddi 1 2 3 4	251 motu 1	363 evertere 1
169 moderate 1 2 3 4	253 ne 2 3	365 animum 1 2 3 4
171 Et jam 1 4. etiam 2 3	255 nec 1	— curamque 2 3 4
173 Et 1 2 3 4	257 voluptas 1 2 3 4	368 notunt 2 3
— blanditum 1 2 3 4	258 quæque 2 3	369 Balatum 2 3 4
— propaget 4	— voluntas 1 4	370 feri 1 2 3 4
175 confingunt 1 2 3 4	261 sua vique 1. suavique 2 3	372 Quicquam 1. Quidque 2 3
— sed in <i>deest</i> 1 2 3 4	265 habet 1 2 3	— in <i>deest</i> 1 2 3 4
181 qua quæ 1. quamque 2 3. quanquam 4	269 initium 1 2 3	— se <i>deest</i> 2 3
— hæc sint 1 2 3. hæc sunt 4	276 Donec eam 1 4. Donec causa 2 3	373 Quando 1 2 3 4
183 expediamus 1	277 vis 1 2 3	376 lavit 4
186 meari 1 2 3	— extima 1 4. extrema 2 3	381 jam <i>deest</i> 1 2 3 4
187 de in timeo 1. dem timeo 2. dent timeo 3 4	278 Fallat 1 2 3. pellat 4. cogat 1 2 3 4	382 penetratilius 1 4. penetrabilius 2 3
188 agmina 2	279 rapi 4	383 et <i>pro</i> e 1 2 3
189 itidem 2 3	— injector 1 2 3	— artus 2 3
190 ferant 4	283 residet 1 2 3	384 eam 2 3. jam 4
193 subjecta 1 2 3 4	286 est <i>deest</i> 2 3	385 et 4
197 quo magis 1 2 3 4	287 nihil 1 2 3	— figuræ 2 3
— urgimus alta 1 3. altu 2. alte 4	294 fultum quam 1 2 3 4	387 hic <i>deest</i> 1 2 3
198 multa 2 3	296 nec 2 3 4	388 ac 2 3
— altu egere 1. egere altu 2 3	299 post hæc 1 2 3 4	392 ac 1
199 cupido 2 3	300 consuerint 1 2 3 4	— olivom 1. olivam 2 3
— removet 1 2 3 4	301 crescunt 2	393 aut magis h- } 2 3
203 quoque debent flammæ 1 2 3	— vique 1 2 3	— matis inter se } plicatis
205 inest 2 3	305 in omnes 1. partis in omnes 2 3	394 aut, quia etc. }
— ducere 1 2 3	312 absentibus 2 3	395 tam <i>deest</i> 2 3
206 sub lunæ 2 3	313 ipsum 1 2 3. ipsos 4	— diducta 1
213 Terras versosque 2	314 qua 4	400 fecimus 2 3
216 habemus 1 2 3	— asurpere 1 2 3. serpere 4	402 agnoscis 2 3
219 depellere 1 2 3. se pellere 4	315 possumus 3. possemus 4	406 Prætereaque 2 3 4
220 minimum 1 2 3 4	316 deducta 1 2 3	412 musata 1. musæ 2 3
222 Imbres ut 1 2 3	318 repetant 1. raptant 2 3 4	— organicaque 2 3
225 credat 4	319 Immutant 2 3	413 Nobilibus 1 2 3 4
	— geminantes 2 3	414 penetrale 2 3
	320 coruscant 1. croniscant 2 3 4	421 cœli 1 2 3
		422 cunque 1 2 3 4
		— videntur 1 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. II.

423 aut 1 2 3	478 ducat 1 2 3 4	590 frigora 1 2 3 4
— principali 2 3	479 Finitas 2 3 4	591 removeat 2 3
— leviores 1 2 3	— rationes 1 2 3 4	596 fluvios 1 2 3 4
424 Aut 1 2 3	481 debebant 2 3	601 Sedibus 1 2 3 4
— constant 1	— corporum 1 2 3	603 consistere 4
426 rara pro jam 2 3	— actu 1	604 quod 1 2 3 4
427 uncaque 1	482 Nam quod 4	613 orbes 1 2 3 4
428 an gelus 1	— cujusvis in 1 2 3 4	615 sunt 1 2 3 4
— seque 2 3	484 fateamur 1. fateamur 2	620 Ephrigio 1
429 possint 1 2 3 4	3. fateor 4	— cana 2 3
430 vinique 1 2 3 4	487 transmutas 1 2 3	623 Convertere 3
432 tentata 1 2 3 4	488 Omnimodo 1 2 3 4	626 omnia mirum 1 2 3 4
433 Corpore 2 3	489 Formarum 1 2 3 4	627 vinctique 2. vincuntque 3. vincuntque 4
435 Corpore 2 3	490 vales 1 2 3	
— esse 1 2 3	491 492 493 <i>vers. desunt</i>	628 imbrantes 2 3
437 gradiens 1 2 3. ingrediens 4	1 2 3 4	— caterva 2
— venere 2 3	494 formarum 1 2 3 4	629 armati 1
438 offensa 1 2 3 4	— corporum 1 2 3	— græci 1 2 3
— confundunt 1 2 3 4	498 probare 1 2 3	630 sorte 4
440 jam <i>desest</i> 2 3	500 tecta 1 2 3 4	— catervas 1 2. caterva 3. catervæ 4
— corpore 2 3	— et <i>desest</i> 1 2 3 4	631 freti 1 2 3 4
441 atque 1 2 3 4	501 rident 1 2 3 4	— et <i>desest</i> 1 2 3 4
442 sedere 2 3. lædere 4	502 Sed nova ai 1 2 3 4	650 neque 1 2 3 4
445 esse <i>desest</i> 2 3	503 Smyrnæ 1 2 3 4	652 Et 1 2 3 4
446 ramos 1. ramis 2 3. per ramos 4	509 retroque ut acius 1 2 3	655 numine 1 2 3 4
447 nam 1	511 circa 2. circa 3	658 vera tamen ipse 1 2 3. vera tamen haud sit 4
449 dura 1 2 3	— et <i>desest</i> 1 2 3 4	661 eodem sub 1 2 3
450 quæque 1 2 3	513 Materiem 1 2 3 4	663 retinente 1 2 3
— voce ferantur 1 2 3	— infinita 1 2 3	— parente 1 2 3
451 quidem 1 2 3 4	516 Omnis 1 2 3 4. pro Finit	664 mutantur 2 3
— lenibus 1	517 utraque 1 2 3	667 Hinc porro quemvis 1 2 3 4
452 fluvido 2 3	520 infensa 1 4. infensa 2 3	— animantum 4
— <i>Versus</i> "Namque" etc. 1 2 3 4	522 ducat 4	— ima 1. una 2 3. unum
454 perculsus 1 2 3 4	524 clueret 1. eluere 2 3	
— in <i>desest</i> 1 2 3	— enim 2 3	672 Simul 2. illis 4
456 Affugere 1 2 3. effugere 4	527 probam 2 3	— hæc in corpore 1 2 3 4
457 omnia 1 2 3 4	528 <i>vers. desest</i> 1 2 3	675 cum similibus 3
459 Pangere 1 2 3	533 magis 1 2 3 4	676 igitur 1 2 3 4
— possunt 1 2 3	534 <i>vers. desest</i> 2 3	677 Corpora 1 2 3 4
460 quodcunque 1 2 3 4	537 anguimanus 1 2 3 4	678 et color 1 2 3
461 Sensibus 1 2 3 4	541 quam lubet 1	680 679 1 2 3 4. <i>mutata versus serie</i>
464 id <i>desest</i> 1 2 3 4	552 ventisque 4	679 dolore 1 2 3. adolent
— cuiquam 2 3 4	553 carinas 1 2 3 4	
466 <i>e pro at</i> 1 2 3 4	554 consasque 2 3	680 contingere 1 2 3 4
— admixta 1 2 3 4	555 plaustra 1 2 3	— porro 4
— dolore 2 3. volare 4	559 rident 4	683 sursum 1 2 3. rursum 4
467 retinere 1 2 3 4	— pellantia 1	— qua 2 3. qua non 4
— necessum 1 2 3 4	561 omnem 2 3	687 Quando 1 2 3
468 est 2 3	569 seperare 1	691 Nam 1 2 3
— squalido 1	— itaque 1 2 3	— quo 1 2 3 4
470 quod 1 4. quid 2 3	575 rictalia 2 3	— curat 1 2 3
473 dulcis 1 2 3 4	576 superant urnæ 4. vigor 1 2 3	695 vero pro rerum 4
475 Inquit 1. Nequit 2 3. liquit 4	579 Quare 2 3	— rerum pro longe 1 2 3 4
— superata 1. separare 2 3. terri supera 4	583 Nihil 1 2 3	
476 horrecere 2 3 4	— videtur 1 2 3 4	698 et 1 2 3 4
— possint 1 2 3 4	586 quæcunque 1 2 3. quo quisque 4	
	587 plurima 1 2 3 4	

VARIAE LECTIONES LIB. II.

699 connecta 2 3	792 pullo 4	874 in frondes 1 2 3 4
700 non 1	— nigro nata 1 2 3 4	877 in corpore 1 2 3 4
703 connecta 2 3	798 in ipso mutatur 1 2 3	879 verticet 1 2
705 omnia parentis 1	799 percussis 2 3	881 in <i>deest</i> 1 2 3
706 nihil 1 2 3	802 alia 1 2 3	887 insensibilibus 1 2
710 arctus 1	— clara sit rubro 1 2 3 4	— nasci 4
711 descendunt 4	803 quoddam 4	890 rebus 4
— convenientes 1 2 3.	804 virgis 2 3	893 Sensile templo me 1.
convenienteis 4	807 Que 2 3	Sensibile templo me
712 ac 1 2 3	808 Scire licet 1 2 3 4	2. Sensilia exemplo
715 quoquam 1 2 3 4	— id <i>deest</i> 1 2 3 4	et me 3 4
716 imitari 1 2 3 4	— putandum 1 2 3 4	— gigni dicere sensus 1
718 quædam 1 2 3 4	812 tangit 1 2 3 4	2 3 4
— disternat 1 2 3. dis-	813 sunt 1 2 3	894 sensibile 2
criminat 4	814 nihil 2 3	896 nihil 2 3
720 cumque 1 2 3. cun-	— colore 1 2 3 4	897 sint 2 3 4
que 4	822 pinnis 1 2 3 4	899 novare 1 2 3 4
722 quo 1 2 3 4	829 poenitensque 2 3	901 sensibilibus 2
723 quod 1 2 3 4	— omni 4	— qui 1 2 3 4
724 tum 1 2 3	830 distractum est 1 2 3.	— sensibile 2
726 motusque 1 2 3. mo-	distrahitur 4	902 sueti 1 2 3 4
tusque et 4	— dispenditur 2 3	908 similis 1 2 3. simi-
727 Corpore 2 3	832 distendunt 1. descen-	leis 4
730 hæc alba ex albis 2 3.	dunt 2. descendant	— putarim 4
hæc ex albis alba 4	3 4	909 necesse est 1 2 3 4
733 Huic <i>pro</i> Neve 1	834 concedas 2 3	910 alios 1 2 3 4
— imbuta 1 2 3 4	840 notaque 1 4. nota quæ	— omnis 1 2 3 4
740 numina 1 2 3 4	2 3	912 Corporum 1 2 3
741 Despexere 1 2 3. dis-	841 ut 2	913 animantibus 1
pexere 4	843 vapores 2 3	— assimilentur 1 4. as-
742 conjuncta 1 2 3 4	844 sterilla 3. sterilia 4	simulentur 2 3
743 nostræ quoque menti	— et una 1 2. atque una	917 sint <i>deest</i> 1 2 3
1 2 3 4	3. ac jejuna 4	918 eo coitu 1. eo retu 2.
748 et omnis 1 2 3. in	845 proprium 1 2 3 4	eo ortu 3. coitu 4
omni 4	846 blandum est actequæ	919 Nihil 2 3
752 Ne <i>pro</i> Nam 1	1. blandumque stac-	— faciant 1
755 nihilum 1 2 3	tæque 2 3	922 Sic itidem quæ senti-
756 principia 2 3	847 halat 1 4. alat 2 3	mus sentire necesse
757 et 1 2 3	849 Quod 1 2 3 4	'st 1 2 3 4
760 qualibus 1 2 3	— ac possis 1 4. possis 2.	— Per veneris res &c.
— contineatur 2 3	hac possis 3	<i>deest vers.</i>
762 exemplo 2 3 4	852 contrectansque 4	923 demittunt 1 2 3 4
764 Marmorea 1 2. Mar-	— contractus 1 2 3 4	925 dum 2 3 4
mores 3	— jure 3	— prætereast 4
— possunt 1 2 3 4	853 eundem 1 2 3. tan-	928 Intempestivus 1 2 3 4
766 candenti e 4	dem 4	— quæ 1. quem 2 3
768 ullius 2 3	857 et <i>deest</i> 1 2 3 4	— putor 1 2 3 4
769 Principio 2 3	858 quæcunque 1 2 3.	929 sensile 1 4. sensibili-
770 cadens 2 3	quæque 4	bus 2 3
772 possent 1 2 3 4	— tamen 1 2 3 4	931 ea 1 2 3 4
775 sint 2 3 4	859 mollia 1 2 3 4	— mutabilitate 1 2 3 4
778 imaque figura 1. una-	— fragrosa 1 2 3	932 aliquo 1 2 3
que figura 2 3 4	— rara 4	— proditum 2 3
784 quod 1 2 3 4	860 sint 1 2 3 4	934 nec 1 2 3
— esse 1 2	863 nihilum 1 2 3	935 quicquam commutari
787 quod 4	865 insensibilibus 1 2	1 2 3 4
— dicunt 4	866 reputant 2 3	936 Principio 1 2 3 4
— in licitu 1. inlicitu	869 insensibilibus 2	937 Sensus 2 3
2 3. inlicitum 4	— duco 4	— læsam 1 2 3
— ut <i>deest</i> 1 2 3 4	871 putorem 1 2 3 4	— animantum 1 2 3 4
790 Neque 1 2 3	— nata est 2 3	939 terraque 1 2 3
— ea 1 2 3. se 4	873 in idem 1 2 3 4	940 convenientes 1 2 3 4

VARIAE LECTIONES LIB. II.

941 omne tuentes 1 2 3 4	1037 fessis 2	1099 et 4
949 nodoso 1 2 3	— sociate 2	1100 cum 2 3 4
950 cavas 1 2 3	— saciare 3	1101 disertā 1
954 Reliquias 1. Relique 2 3	— videndo 3	— decedens 1 2 3
956 quicquam 1 2 3 4	1041 videntur 1 2 3	1102 quo 1 2 3 4
959 lumine 2 3	1042 falsum est 1 2 3	1107 contudit 4
960 conjecta 1 2 3 4	1043 rationem 1 2 3 4	1109 Apparet 1 2 3. Ap- taret 4
961 sinet 1	1045 tibi si 1. si tibi 2 3	1114 producunt 4
965 remigrat 1 2 3	— mens velit usque 1	— æthera 2
— sit 1	1046 tactus 1 2 3. trac- tus 4	1115 Denique 1 2 3 4
968 illis 4	— libero quo volet ipse 1	— perfice 1 2 3 4
971 Aut 2 3	— l. q. velit ipse 2	1120 Hic 1 2 3 4
— esse <i>deest</i> 2 3	— liber quo velit ipse 3	1121 hilari 1 2 3 4
— ulla 2	— liber quoquo velit ire 4	— ad auctum 1 2 3
972 possunt 2 3 4	1048 superque 1 2 3	1124 inditur 1 2
973 jam est 1 2 3 4	1049 ipsa 2 3	1125 et 2
974 proprium 2 3	1054 volitant 2 3	1126 vestitur 2 3
— auctum est 1 2 3 4	1059 tenere 2 3	1127 atque 1 2 3 4
976 rotantibus 1	— frustra quoque jacta 1 4. frustra que jacta 2 3	— recedere 1 2 3 4
978 propono 1 2 3	1060 coharrant 1. coar- tant 2 3. coarcta- rint 4	1128 minus 2. <i>pro</i> manus
— sunt 4	1061 ex ordine 1 2 3	1129 Donec alescendi 1 2 3 4
979 assimilata 1 4. assi- mulata 2 3	1062 Terra 1 2 3	1131 priorem 1
981 alii 1	1065 cum 1 2 3	— loquitur 3
982 deces 2 3	1068 geri 1 2 3 4	1132 et <i>pro</i> est 1
983 fit 1 2 4	1071 vis 1 2 3	— amplius 1 2 3 4
984 dedita 2 3	— et <i>deest</i> 1 2 3	— adempto 1 2 3 4
985 non ex 1 2 3 4	— monet 1. movet 2 3 4	1134 Plura modo 1 2 3 4
— auctus 1 2 3 4	1072 quæ 1 2 3	— ætas et 1 2 3. <i>pro</i> et a se
987 desertis 2	1073 huc finit 2. huc sinit 3. hic sint 4	1135 deditur 1 2 3
994 et <i>deest</i> 1 2 3 4	1077 gignantur 1 2 3	1136 pre quam 1 2 3. cum prælatos 4
996 ducent 2 3	— sola quæ 1 2 3	1137 queant 1 2 3 4
1001 Hæc si 3	1078 Quando alio cujus siet 1. Quando cu- jus siet 2 3	1138 <i>vers. deest</i> 1 2 3. Quod satis est et quantum opus est 4
— interemit 1 2 3	1079 animantibus 4	1140 æternis 4
— ut res 1 2 3	— judice 1	1143 infesta 1 2 3 4
1002 coctum 1 2. totum 3	1080 Invenisse 1 2 3	1147 Nec quicquam 1 2 3
1004 ita 1 2 3	1081 geminam 1 2 3	— perspiciuntur 3
— mutantque 2 3	1087 hæc etiam <i>pro</i> his et tam 1 2 3 4	1149 fracta est 1 2 3 4
1006 earum 1 2 3	1087 hæc <i>deest</i> 1 2 3 4	1152 et 4
1009 putas 2 3	1088 generatur in 1. ge- nerat in 2 3	— immortalia 1 2 3 4
1012 Quando 1 2 3	— abundans 1 2 3 4	1155 gemit 1
1017 res 1 2 3 4	1089 bone 4	— nil 1
1018 ita 2 3	1091 suum inter 3	1159 cuncta 3
1019 vias—plagas 1 2 3	— omne a 4	1160 viribus 1 2 3
1023 vehementes 1 2 3	— dispergere 3. diis re- gere 4	1161 feris 1 2. ferrint 3. seris 4
1025 quando 2 3	1093 placido—ævo 1 2 3	1162 parcunt 1. pareunt 2. pariunt 3 4
1026 crescet 2 3	— multamque 1 2 3	— labore 1 2 3 4
1027 Nihil 1 2 3	1095 moderantur 2 3	1165 tempore 1 2 3
— neque 1 2 3 4	1096 converteret 1 2 3	1166 Tristis item vetulæ viti sator atque fa- tigat 1. Tristis item vitilæ etc. 2. utilæ etc. 3. Tristis item vetulæ vitis sator æqua fatigat 4
1028 Quod non paulatim 1 2 3 4	1098 inve 1 2 3 4	
1029 Principio 1 2 3 4		
1031 Lunai 1. Lunam- que 2 3 4		
1032 nunc si 1 2 3 4		
— essent 1 2 3 4		
1033 si 1 2 3		
1035 quo 1 2 3		
— clauderent 1 2 3		
1036 nulli 4		
1037 quam 1 2 3 4		

VARIAE LECTIONES LIB. III.

1168 toleraret 1 3 4. co-
leraret 2
1169 multi modos 2. multi
modus 3 4
1170 et 4. *pro* nec

LIB. III.

1 excollere 2
4 Ficta 1 2 3 4
6 invitare 2 3
— habeo 1 2 3
— itum herendo 2
7 Cygnus 2 3
8 et 1 2 3
9 es 1 2 3 4
11 libant 4
14 repit 2 3
15 Haud *deest* 1 2 3 4
19 nec 1 2 3 4
21 semper 1 2 3 4
— in nubibus 1 2 3. sine
nubibus 4
22 Integer 1 2 3 4
— riget 1. ridit 2 3
24 delibat 1 2 3 4
— illo 2 3
26 quando 1 2. qui 3
28 ubi 1 2 3 4
29 at 2
— signatur a 1 2 3
30 patens 1 2 3 4
— resecta est 1 4. recta
est 2. retorta est 3
31 quum 2 3
— cunctorum 2 3
33 alterno 1 2 3 4
— partita 2. perita 3
34 Quove 1 2 3 4
— res ex his 1 2 3 4
39 suffundans 1 2 3
— vigore 2 3
— ne 2 3. nec 4
40 reliquit 2 3 4
46 vetiti 4
— voluptas 3 4
47 causam 1 2 3
48 fugaci 2
52 manibusque divisque 1
2 3
55 homines 1 2 3 4
56 quid 2 3
— sint 4
58 Eliciuntur 1 2 3 4
— manere 1 3. manare 2
61 sceleris 1. sterilis 2. se-
deris 3
65 formæ 1 2 3. famæ 4
— et *deest* 1 2 3 4
66 videtur 1 2 3 4
69 Effugisse 1 2 3 4
— remotæ 1. remote 2.
remosse 3 4

71 cæde 1 2 3 4
76 claro qui incedit 1 2 3 4
78 statim 1 2 3. status 4
81 moriente 2 3
82 habent 2 3
83 habent 2 3 bis, } hunc
pro
— naricula 2 3
— amiciai 1
84 pietate 1 2 3
— suadet 1 2 3 4
90 fugiuntque 1 2 3
91 Nunc 2 3
— tenebrisque 1
95 vocatum est 1 2 3
98 *vers. deest* 1 2 3. pu-
taret 4
100 Utrum 2 3
102 sciet 1
103 posset 2 3. *pro* sæpe
104 Corpore 2 3
— illa 1 2 3
105 animis 1. animus 2
— pace 1
107 itaque 1 2 3 4
— ægrum 1 2 3 4
109 fit 1 2 3
111 spes 1
112 si 2 3
113 cum somno 1 2 3 4
— debita 1
114 honestum 1 2
119 harmonia 1 2 3
— interire 1 2 3
122 rursum 1 2 3 4
— calore 2 3
129 color 1
130 deseret 1
132 reddit 3. redit 4
— harmoniam 1 2 3
133 salto 1 2. saltem 3
— helyconi 1. heliconi 2
135 cum 2 3
139 et *deest* 2 3
143 mulcet 2 3
— imens 2. simens 3
147 una 1 2 3 4
151 urget 2 3
153 veniente 1 2 3. ve-
menti 4
155 sudoresque ita pallo-
remque 1 2 3 4
157 oculo 2 3
— sonare 1 2 3
160 vis *deest* 2. vi 3 4
161 Percussat 1 2. Per-
cussas 3
— extra 2 3
169 rem 1 2. rem cum 3
171 offendis 1
— leti 1 2 3 4
180 per sutilem 1 2 3

182 possit 2 3
185 Ocivus 2 3
186 quorum 1 2 3 4
187 aut 2 3
189 In omne 1. In homne
2. Inomine 3
190 nomine 1 2 3
— fluitat 2
193 ictus 2 3 4
195 qui 2 3
197 papaveris 3 4
199 spicarumque 1 4. spi-
culorumque 2 3
200 Nulla 1 2 3 4
— per quam 1 2 3. quæ-
que 4
201 ut 4
— mobilitate fruuntur 1
2 3 4
202 *vers. deest* 1. quæcun-
que 2 3 4
204 est *deest* 1 2 3
205 constans 2 3
207 et 4. *pro* O
208 oportune 2 3
209 dedicat 1 2 3 4
211 posset 2 3
214 Nihil 1 2 3
— libatum 1 2 3 4
215 nihil 1 2 3 4
218 nixam 1. vixam 2 3
223 defugit 1
226 Præterea 2 3 4
232 Hæc 1. *pro* Nec
234 aere 2 3
237 in cereum 1 2 3. in
coetum 4
— moveri 1 2 3 4
241 quæ volutat 1 2 3 4
245 et 1 2 3 4. *pro* aut
— excrementis 1 2 3
246 quæ 1 2 3 4
247 scietur 2
250 Concutitur tum per
sentes viscera iunt
1 2. vint 3. Concu-
titur per venas vis-
cera vivunt 4
251 postremis 1 2 3 4
254 Permanere 1
— quando 1 2 3
255 ut *deest* 1 2 3 4
— defit 1 2 3 4
256 Diffugiunt 1
— culmas 1 2 3
257 quasi in summo 1. in
summo 2. in somno
quasi 3
259 se 1
260 habentem 1 2 3
264 sternere 2 3
266 multa ejus 1 2 3 4

VARIAE LECTIONES LIB. III.

267 visere 1 2 3	348 ut <i>deest</i> 1 2 3 4	460 id 4
272 vitam 1. invitam 2 3. initum 4	351 refutat 1 2 3 4	461 laborem 2 3 4
— illis 2 3. illos 4	353 nomicamus 2 3. no- minicamus 4	464 Quomodo 2
275 quicquam infra quic- quam est 2 3. cui- quam est 4	355 affert 1	— corporum 1 2
278 animus 1 2 3	356 ipse 1	— erret 1 2 3
281 late 2 3	362 Difficile est 1 2 3 4	465 animum 2
— quasi 1 2 3 4	— ducat 1 2 3 4	— dementes 3. demen- tia 4
282 comminatur 2 3	370 rem 2 3	— delataque 2
286 quidam 3	375 sint 4	467 oculi 2 3
— ab 1 2 3 4	376 et 1 2 3 4	— vultuque 4
287 seorsum 2 3	378 permittere 2 3 4	468 nec 1 2 3 4
288 deductaque 1 2 3	383 sidere 1 2 3 4	471 fateare <i>deest</i> 2 3
289 color 2 3	384 neque 1 2 3 4	474 quam 1 2 3
290 fruescet 1. fervescet 2. fervescit 3 4	— arani 1 2 3	509 Et quoniam mentem sanari corpus ut e- grum 1. corpus inani 2 3. corpus ægrum 4
— acrius 1 3. accius 2	386 super ea 1 2 3. su- pera 4	510 Et pariter flecti me- dicina etc. 4
292 Qua 1 2 3 4	— victam 1 2 3	475 cor hominum 1 2 3 4
— in <i>deest</i> 1 2 3 4	389 repente situm 1 2 3	— penetrant 2
293 quocunque 1	— cum suis cunque 2 3	476 deditus 1 2 3
294 fit qui 1 2 3	390 prima 1 4	480 sequantur 2 3 4
295 aera 1. aëria 2 3	392 ciendo 1 2 3	482 Contrahere 2 3
296 effervescit 1 2 3 4	394 sentificant 2 3. senti- ficent 4	486 Quando 2 3
302 membri 2 3	395 quantis <i>pro</i> quam 1 2 3	— subito 1 2 3 4
304 minus 1 2 3	— tantis <i>deest</i> 1 2 3	488 ut 1
— nunquam 1 2 3	396 concussa recoire 1 2 3. concussare 4	489 Dissipit 2 3
— parcit 2 3	399 nequid 1 2 3	— extentatque 3
305 Fumidas 1 2 3	400 exiguum 2. exigui 3 4	492 animam 1 2 3 4
— effundens 1 2 3	401 et <i>deest</i> 1 2 3	— spumatis 2. spuman- tis 3. spumanti 4
306 gelidis 1 2 3	— arvas 3	493 ut <i>deest</i> 2 3
— vaporis 1 2 3	404 cretum cæsis 1 2 3	— fervescunt 1 4. fre- nescunt 2 3
307 utrasque 1 2 3	407 ut 1 2. ac 3	— undæ 1 2 3 4
— sitas 2 3	408 cunctatatur 1	496 Eliciuntur 1 2 3 4
310 Natura—animi 1 2 3 4	410 innata 1. juvata 2 3	498 qua 1. qu 2. qum 3. cum 4
312 Quando 1 2 3	411 Omnimodo 2 3	499 domi 2 3
313 tenetur 2. terretur 3	412 Et 1 2 3 4	501 reflexit 1 2 3 4
320 video 1 4. vide 2 3	413 non fiet 1 2 3 4	503 quis 2 3
322 noctis 1 2 3	415 416 <i>verss. ordine mu- tato</i> 2 3 4	— vacillans 1 2 3 4
325 corpore 2	417 juncti 1 2 3 4	506 Jactentur — laborent 1 2 3 4
328 est 2 3	428 'st <i>deest</i> 1 2 3 4	507 eadem 1 2 3 4
333 consorti fiunt vitæ 1 2 3. consortia fiunt vitæ 4	434 geruntur 1 2 3 4	510 medicinam 1 2 3
334 sibi quæque sine al- terius vi 1 2 4. alte- rius in 3	439 ac 1 2 3 4	513 aliquid 1 2 3 4
335 stare 2 3. constare 4	440 ex omnibus 1 2 3	— trahere 2 3
339 aurare 2 3	445 incohibescit 1 2 3 4	— hilum 1 2 4. hillum 3
341 a causa 1 2 3. ea causa 4	446 ut 1 2 3	514 quæcunque 2 3
343 Dissidue 1. dissidium 4	448 infirmi 3	— is ipsum 4
— inter <i>pro</i> possunt 2 3 poterunt 4	— tenereque 1 2 3	516 terra ferri 2 3
345 corpus 1 2 3	449 tenus 2 3. tempus 4	518 quod cum 2 3
346 Natura 2 3	450 actas 2 3	521 ut edocui 4
347 in <i>deest</i> 1 2 3 4	451 auctor 1 2 3	522 rationis 1 2 3
— reposto 2 3	— adest 1	523 cuncti 1
348 Dissidium 4	— vis <i>deest</i> 1	524 refutatur 1 2 3 4
	454 delira 1 2 3	525 terminus 2
	456 jam 1. <i>deest</i> 2 3. sic 4	530 atque animo 1 2 3 4
	459 ut <i>deest</i> 2 3	— hæc 1 2 3 4
	— falisci 1 4. fatisci 2 3	
	460 videmus 2 3	

VARIAE LECTIONES LIB. III.

534 adeo 1 2 3 4	610 sua sit 2. suasit 3	696 silvas 1. solvos 2. so-
— diducere 1	611 mortalis 2 3	los 3. solas 4
539 Quando 2 3	612 tam 1 2 3 4	698 Permanere 2 3
544 contracta suis e 1 2	— conqueretur 2 3	700 quique 1 2 3
3 4	614 <i>vers. deest</i> 1 2 3	701 pinant 2. primo 3
551 ab 1 2 3 4	616 imis 2 3 4	702 ergo 2 3. cavas 3
— nequeunt 1 2 3 4	617 omnibus hæret 1 2	703 ducitur 1 2 3
552 linguntur 1 2	3 4	705 est 1 2 3
553 quid 3	619 quicquam 1 4. qui-	— in <i>deest</i> 1 2 3
554 nos <i>pro</i> vas 2 3	quam 2 3	708 hic 2 3
555 potius 1 2 3 4	620 per 1 2 3. de 4	710 tum 1 2 3
— conjectius 1. connec-	622 in <i>deest</i> 1 2 3 4	712 nec 1 2 3 4
tivus 2 3	623 fulminibus 2 3	715 aut 2 3
556 connexu corpus 1 2	— solita 1 2 3	718 liquetur 2 3
3 4	626 Quando 3 4	719 cadera 2. cadere 3.
557 innata 1	628 Possimus 2 3	cadavere 4
558 feruntur 1 2 3	— vocare 1 2 3. vacare 4	— recenti 2 3
562 avulsis 3 4	633 Auditum 1 2 3 4	— vivere 1 2 3 4
— radicibus 1 2 3 4	636 presciderit 1 2 3 4	721 timidos 2 3
— illam 2 3	637 parentem 3	723 privasse 2 3
563 oculus ipse 1 2 3	640 partem 2 3 4	— si 1 2 3 4
564 videtur 1 2 3 4	— ullam 1 2 3 4	— corpore 1 2 3 4
568 dissolvere 2 3	643 cadentes 2 3 4	727 veneantur 3
— movebunt 4	645 Occidit 2 3	728 ipsaque 2 3
570 aut 2 3	— quando 4	729 quasi 1 2 3 4
— movere 1 2 3 4	— <i>deest</i> tamen 1 2 3 4	731 suppeditant 4
572 animam serit 1 2 3.	647 similis 2 3 4	— sunt 1 2 3 4
serat 4	— cui 4	732 evolitant 1 2 3 4
— sic 1 2 3 4	648 petescat 1 4. petestat	733 et fine 1 2 3 4
573 sic cohibere 2 3	2. potestas 3	734 animis contage fingi-
— eos 1 2 3 4	650 abstraxisse 1. ab-	tur 2 3. animus con-
574 venis 4	strasse 2 3	tagia 4
575 Quin 1	653 prope jam 4. <i>deest</i>	735 facile 1 2 3
578 conjunctam est 2 3	propter 3	736 atque 1 2 3
580 Dissidium 4	655 vitalemque 1	738 qui cum 1 2 3 4
— quando 2 3	657 minanti 1 2 3 4	740 convexe 1. connexere
— in 1 2 3 4	658 cauda 1 2 3	2 3
581 quando 2 3	— utrumque 1 2 3 4	— cum sensu 1 2 3
— ea 1 2 3	659 multis 1 2	742 Seminum 2
— penitus sibique 2 3	— discedere 1	— vulpes dolus 1 2 3 4
582 Et manarit 2 3	660 incisa 1 4. aversa 2 3	— cervos 1 2
583 putte 2. pute 3 4	661 volvere 1. volnera 2 3	745 generascunt 1 2 3 4
584 sint 1	663 volucris 1 2 3	— ingenioque 1 4. in-
585 manant animæque 1	670 mortalis 3	gemoque 2 3
2 3	672 Cum 1	747 quoque 1 2 3 4
588 Dispercitam 2	— <i>vers.</i> 678 1 2 3 4	754 agunt 2 3
590 enatet 1. enatat 2 3	674 tantopere animi est	760 Sic 1 2 3
591 Quando 2 3	1 2 3 4	— decent 2 3
594 595. <i>verss. desunt</i> 1	— vitiata 4	— corpore 1
2 3	675 omnium 1 2 3 4	761 tamenque cure 1. ta-
596 aut 4	676 longius 1 2 3 4	men cure 2 3. tamen
— perhiberet 1 2 3 4	680 solita animi est 1 2 3	quæres 4
598 vitæ 1 2 3	— innata 1	762 fit 3
— reprehendere 1 2 3 4	681 gignuntur 1. lumine	763 764 <i>verss. mutato or-</i>
600 hoc 2 3	2. lumen 3 4	dine 1 2 3
— conlabescunt 2 3 4	687 uti 2 3. solitas 2	763 æque 1 2 3 4
602 quando 2 3	691 Nam quæ 1 2 3. con-	— quam doctus 1. quæ
— perdita 2 3 4	nexæ 4	doctus 2 3 4
604 omne 1 4	692 quæque 2 3	— equinis 2 3. equus
608 accedere 1 2 3 4	693 Morbibus 2 3	sit 4
609 locatum 1 2 3 4	694 subitis 1 2 3 4	765 <i>vers. deest</i> 1 2 3
610 imperti 2 3	695 videtur 2 3	767 Configent 4

VARIAE LECTIONES LIB. III.

767 sit 4	851 Dissidium 4	914 rerum super insit 1
768 Mortale 2	— hæsimus 1 2 3 4	— 2 3. insidet 4
— fore 1 2 3	— 859 vers. 4	— et 1 2 3
— matura 1. natura 2	852 cum 1 4. quum 2 3	915 se 2 3
3 4	— tam 2 3	918 condis 2. conde 3
771 capitum 2 3	857 est 1 2 3 4	— privatis 2 3
773 senectus 1 2 3 4	— quin 1. <i>deest</i> 2 3	— æger 1 2 3
775 An 4	— comptu 1 2 3 4	919 cinefacti 2. temefacti 3
776 jam 1 2 3 4	863 repentia 1 2 3. reti-	922 ob 2 3 4
— immortalia 3	nentia 4	— sic 2 3
779 Expectare 1 2 3	— nostris 1 2 3. nobis 4	925 Nec 2 3. Hæc 4
— immortalem 3	864 nihil 1 2 3	— distribuere 2 3
780 certare quæ prope-	865 nec <i>deest</i> 1 2 3	927 fluctus 1 2
rantur 1 2 3. eas	— affigit 1 2 3	930 torrat 1 2 3 4
properanter 4	866 vers. <i>deest</i> 1 2 3	932 requirit 1 2 3 4
784 contendat 3	871 reprehendere 1 2 3 4	933 quiescant 1
787 ac <i>deest</i> 2 3	872 jacta est 1	935 adigit 1. idigit 2 3
— quicquam 1 2 3 4	873 De erunt 3	938 Quum 1 2 3 4
791 Quod 1 2 3	874 miser est 1 2 3. mi-	939 putandum est 1 2 3 4
792 talabus 2. talibus 3	ser et 4	947 congenus 2. congeris 3
793 quamvis 3	— quoi <i>deest</i> 1 2 3.	— et 2 3 4
794 manere 1 2 3 4	quist 4	948 si <i>deest</i> 1 2 3 4
795 in <i>deest</i> 1 2 3 4	— futurus 4	— gratum 1 2. grati 3
800 Conficiente 2 3	875 cum 1 2 3 4	— fluxit 4
802 Constare 2 3	— cui 1 2 3 4	951 conunia 2. communia 3
805 peremi 1. perhemni	876 id 1 2 3 4	953 Sive 1 2 3
2 3	— mox 1 2 3	— aquæ 1. æque 2 3
806 salvas 1 2 3 4	— esse 1 2 3 4	— fluctus 2 3. functus 4
— procellis 1	— prohibe 1. prohibe in-	954 in offenso est 1 2 3 4
809 ad 2. et 3	de 2. inde 3. per-	— quæres 1 2 3
— artus 1 2 3 4	inde 4	955 mali 1 2 3
810 partus 1 2 3 4	877 concibari 1	— accidat 2 3 4
— et 1 2 3 4	878 Nec 3	956 Nunc 1 2 3 4
814 figitur 1 2 3 4	— in <i>deest</i> 1 2 3 4	— jadis 1 2 3
815 igitur 1 2 3	— et <i>deest</i> 2 3	959 marret 2. maceret 3
— sit 1 2 3 4	880 miseris 2 3	— et <i>deest</i> 3
816 Quod 1 2 3	881 a 1 2 3	961 perges 1 2 3 4
817 Sicuti 1 2 3 4	882 cum 1 2 3 4	963 respondemus 1 2 3 4
818 diffugiant 1 2 3 4	883 indignarier 1 2 3 4	— si 1 2 3 4
820 829 vers. <i>desunt</i> 1 2 3	884 putes 1 2 3	— incendere 2 3
821 quoniam'st admistum	886 nos in cerum 1 2 3	964 Natura 4
4. in <i>deest</i>	889 unde 1	965 Atque 1 2 3
822 Re 4	891 justius 2 3. ipsius 4	966 Num 4
824 Corruere 4	892 Unius 2. Unus 3 4	967 baratre 1. baratte 2 3.
828 teneri 4	894 miser et 2 3	barde 4
831 vitalibus 1 4. in tali-	— dividit 1 2 3 4	969 perfunctus 1 4. per
bus 2 3. 835 scilicet	895 illum 1 2 3. hilum 4	sametus 2 3
a vera, etc. 4	898 videtur 2 3	— vitari 2 3
832 plena 4	899 Cui 1 2 3	— martes 2 3
834 qui 1 2 3 4	— unius 2 3	970 abest 1. abes 2 3
836 Propter 2 3	900 nec <i>deest</i> 1 2 3. se 4	971 Imperfecte 1 2 3
— egrit 1 2. egri 3	— utive 2 3	972 opinati 3 4
— morbi est 1 2 3	904 mole 4	974 vitte 2 3
— cum 1 4. quum 2 3	905 in <i>deest</i> 1 2 3 4	975 magnis 1 2 3
— corpus egrotat 1 2 3 4	906 obrutum 1 2 3	976 Inte 2 3
838 Maceret 1 2 3	— certe 1	— inciletque 2 3 4
839 male 1 2 3. malis 4	907 Atnuam 1. Atviam 2 3	979 quisquam 1 2 3 4
848 ni 1 2 3	909 Percipere 2 3	— deditur 1 2 3 4
— fuere 1 2 3 4	910 facti 1 2 3. fatis 4	980 Materiem 1
— utroque ad 1 2 3. u-	— florentibus 1 2 3 4	— ne crescunt 2 3
trorum ad 4	911 misero misere 1 2 3	982 tu 1. tum 4. <i>pro nunc</i>
849 terra 2 3	— demit 1 2 3	<i>deest</i> 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

990 Quicumque 2 3	1078 exemplo 2 3	29 possit 1 2 3 4
— num 1. tam 2 3	— lumina 2 3	33 34 <i>verss. iterum</i> 1 2 3 4
— securus 2 3	1079 obliva 2 3	48 Qui 2
991 At qui 4	1081 ad 1 2 3	— membranæ 1 2 3 4
— animarum etiam 1 2	1082 ingratus 1. ingratius	— nominanda est 2 3. no-
3 4	2. initus 3. iavitus 4	minicanda est 4
992 Podita 2. Posita 3	— adheret 4	49 et pro ac 1 2 3 4
996 timet 1	— odit 1 4. adit 2 3	50 eluet 2 3
— quem cuique 1 2 3 4	1083 Præterea 1 2 3	— fusca 1. fusta 2 3
997 meunt 2. metunt 3	1084 bone 4	55 condensque 2
998 Nequid 2 3. nec qui 4	1085 primi 2 3	56 cæteria 2 3. teretes 4
999 possunt 1. possent 2	1086 Aeterni temporis 1	59 Exivit 2. Exiit 3
3 4	2 3	— juspis 2. juspis 3
1000 pro ictu 2 3	— non deest 2 3. velut 4	61 Quæ 1 2 3 4
1001 dispersis 1 2 3 4	1087 fit 2 3	62 rerum 1 2 3 4
1005 et 1 2 3	1088 resta 2. testa 3	64 ostendit 1 2 3 4
1007 quamvis 2 3	— manendo 1 2 3 4	66 eorum 1 2. rerum 3 4
— turpedine 1 2. tor-	1091 Certe 1 2 3	67 veterem deest 1 2 3.
pedine 3 4	— equidem 1	solitam 4
1013 montem 1 2	1092 lectum 2 3	69 ut 2 3 4
— e 4. deest 1 2 3	— quando 2 3	— sint 2 3
1019 Quin 2	1094 videndo 2 3	— prima in 1
1021 actio 2	1095 obest 2 3	70 jacere 1 2 3 4
1022 cogere 3	— habemus 1 2 3	— rea ciærgiri 1 2. cogeri
1023 tamen deest 2 3	1096 haberemus 2 3	3. ac jaculari 4
— explere 2	1097 satis 2 3	71 penitus ceu 4
1024 fine 2. vie 3	1098 Postea que 2 3 4	73 tusaque 2 3. rufaque 4
— egestas 1 2	— fortuna 1 2 3	74 ferruginea 1
1026 Qui 1 2 3 4	1099 referat 2 3	75 pendent 3 4. deest 1 2
— nec 1 2 3 4	— casu 2 3	76 cavea 2 3
1028 biela 2. numela 3 4	— inesset 2 3	77 Scenalem 1 4. Sceva-
1029 jactus eorum 1 2 3 4	1100 demus 2 3	lem 2 3
1030 agmina 1 2	1101 deliberare 1 2 3	78 sico 2 3
1031 factis 1 2 3	1102 Quod 1. Quid 2 3 4	79 in claustra 1 2 3 4
1034 qui 1 2 3 4	— forte 1 2 3. sorte 4	80 magnis 2 3
1035 ve 2 3	1103 quod 1 2 3	81 concepta 1 2 3 4
1036 Hic 1 2 3 4	1107 accidit 2 3	82 seu 4
1038 sic 1 4		84 quum 2 3
1044 superare 1 2 3 4		— jaculentur 1 2 3
1045 contusit 2 3		85 caeca 4
— equis 1 2 3 4		88 alia 2 3
— marmora 3		90 Ex alta 2 3
1046 fugit 1 2 3		— extrinsecus 1 2 3 4
1048 improbus 3 4		92 coorta 1 2 3 4
1051 sopitusque 1		95 Inprumptum 1. In-
1052 nativa 1. natura 2 3		proptum 2 3
1053 memores 1 2 3 4		96 in deest 1 2 3
1057 Restrinxit 1 2 3 4		99 Ex 1 2 3
— ut 1 2 3		101 <i>verss. deest</i> 1 2 3
— aerius 1 2 3 4		— multas 4
1061 vigilaris 2. vigilare 3		102 Nam 1 2 3
1064 inseris 2 3		— ostendi est 1 2 3. os-
1065 animo 1 2 3 4		tendit 4
1066 videre 4		103 dissimilesque 1 4.
1068 E 1		dissimiles 2 3
— quoque noscere 1 2 3		106 rejectare 2 3
1069 tu pro in 2 3		109 naturæ 1
1070 ira 2 3		113 conformem 1 2 3
1072 disponere 2 3		115 ut horum 1
1073 Exiit 1 2 3 4		116 ut deest 1 2 3
1074 revertit deest 1 2 3		117 Harum 1 2 3
1076 hic deest 1 2 3 4		123 acris 4

LIB. IV.

1 Omnia 2 3
— perago 2 3
2 vivat 2 3
3 vivatque 2 3
7 animum 1 2 3 4
12 conamur 2 3
15 tenuis 2 3
17 a 1 2 3 4
18 ergo 2 3
19 ideoque 4
20 suave loquenti 3
24 percipis 1 2 3
25 præsentis 1 4. per præ-
sentis 2 3
26—29 <i>verss. desunt</i> 1 2 3 4
31 vigere 2 3
43 aliquis—possit 2
45 dederint 1 2 3 4
47 cortice 1 2 3 4
— eorum 1 2 3
48—50 <i>verss. desunt</i> 1 2 3 4
26—29 <i>verss.</i> 1 2 3 4
28 alterno 1 2 3 4

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

123 panace 4	180 quemquæque 1	283 habent 2 3. <i>pro</i> hunc
124—192 <i>verss. desunt</i> 2	— tendit 1 3 4	284 in 1 2 3 4
124 tristis 1	181 Suavi dictis 1. Suavi-	285 eum 1 2 3 4. <i>pro</i> id
— centaura 3	dicus 3	hæc
125 Quorum 1 3 4	183 disperso 3	288 videmus 2 3
— duobus 1 3. movebis 4	185 stantes 1 3 4	289 semota 1 2 3 4
126 Quin potius 1. Quan-	188 cuduntur 1 3 4	290 mirari par est 1 2 3 4
do potis 3	— inter volvuntur 3	291 qui 2 3 4
— nostras 3	194 quæ 1	292 Aciebus 1 2 3 4
— res 3	195 204 <i>verss.</i> 1 2 3 4	— utraque 1 2 3. utrin-
— vagari 1 3 4	197 qua vis 2 3	que 4
128 <i>vers. deest</i> 1 3. non	— queat 2 3	297 sic 1 2 3
est 4	198 permanere 2 3	298 Cærea 1. Cætera 2 3.
129 <i>vers. deest</i> 1 3. enim 4.	200 Ex alto quæ foras 1 2	cretæ 4
<i>pro</i> eam	3 4	— ad ludum 1 2 3
130 vagari 1 3 4	204' <i>vers. deest</i> 1 2 3. su-	300—302 <i>verss. desunt</i> . 1
131 res 3	perest 4	2 3
133 137 8 4 9. } <i>mutata</i>	205 in <i>deest</i> 1 2 3 4	325—348 1 2 3 4
140 1 2 3. } <i>versuum</i>	207 Quo ne 1. Quo ve 2 3	300—324 1 2 3. 303—
135 6. ita 1 4. } <i>serie</i>	208 Multiplicisque 3 4	324 4
133 7 8 9. 140 }	210 veri 1 4. uci 2 3	305 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4
1 2 3. 135 6. }	213 exemplo 2 3	325 vitamque 1 2 3
ita 3 }	216 in <i>pro</i> ad 1 2 3 4	332 gignitur 2 3
137 altum 3 4	— accidit 1 2 3 4	335 mavult 1 2 3
138 violasse 3 4	217 mira 1 2 3 4	338 tenemur 2 3
139 magnorum 1 4. in	— hæc <i>deest</i> 1 2 3	339 proprius 2 3
motum 3	219 fluant 1 2 3 4	340 in et 2 3. iniit 4
— in <i>pro</i> nam 1. <i>deest</i>	— sub 2 3	341 cadens 2
3 4	221 Æquorum 1 2 3	342 et 2 3 4
140 violasse 3	230 sonare 1 2 3 4	344 magne 2 3
141 montes magnos 3 4	237 Accedere 1 2 3	348 videmus 2 3
143 135 136 <i>verss.</i> 1 3 4.	241 Undeque 2 3	300 lisam 1
Hæc <i>pro</i> Nec 2 3	— dedita 1 2 3	— <i>deest vers.</i> 4
— 136 oras 1 3 4	242 oculos 1 2 3	— tetro 2 3
144 quæ 3	243 Præterea 2 3	301 oculis 1
— gerantur 1 3 4	244 ubi causa 2 3. ea 4	— <i>deest vers.</i> 4
146 quicquam 1 4. qui-	247 procudit 1 4. protudit	— fieri 2 3
cunque 3	2 3	— ut 1 2 3
147 jaculetur 1 4	250 præterget 3 4	302 fit 1 2 3
— iras 3	254 remotu 2 3	304 ve <i>deest</i> 1 2 3 4
148 ubi 1 3 4. <i>pro</i> in	255 summa 4	305 latebit 1 2 3
149 ut <i>deest</i> 1 3 4	260 262 <i>vers.</i> 1 2 3 4	309 e <i>deest</i> 1 2 3
— ubi <i>pro</i> ibi 3	261 Acrefluit 1. Atrefluit	— translucet 1 2 3
152 occidit 1 3 4	2 3	311 Indequæ 4
153 possunt 1 3 4	— primam 1 2 3 4	— redit 1 2 3 4
154 levior 1 4. lenior 3	262 statire 2 3	— se <i>deest</i> 1 2 3 4
155 redundant 1. geran-	263 unorsum 1. morsum 2	314 mittunt 2 3
tur 3 4	3. invorsum 4	322 nequeant 1 2 3 4
156 quoque 3. <i>pro</i> quam-	264 aliquas 4	— illic 2 3
que	266 contundimus 1. con-	349 e <i>pro</i> in 4
160 geruntur 1 3 4	tudimus 2 3	— in <i>pro</i> , a 1 2 3 4
161 celeris 3 4	268 cum 2 3	352 Obsidit quia 1 2 3
164 idem 3 4	271 semota 4	353 contacta 1 2 3
167 quo cunque 1 4. quod	273 tum 2 3	356 obtutus 2 3
quumque 3	— inspectum 2 3	358 hæc 2 3
— advertimus 3	275 Ipso 1 2 3. Ipse et 4	— derivabitur 1 2 3. de-
— illud 1 3 4	— visis 2 3	labitur 4
168 sibi 3	276 enim 1 2 3 4	361 Hæc 1 2 3 4
171 Acherunte relecto 1	— cum cernitur 1 2 3	362 Et 1 2 3
3 4	— concernitur 4	— ut ad tornum 1. ut ad
179 spatio ut 1 3 4	278 pertinget 1 2 3 4	turum 2 3. ut ad
— feratur 1 3 4	281 procudit 1 2 3 4	turrim 4

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

362 tuentur 1 2 3	441 tecta est 2 3	524 ut 1
364 simulachra 1 2 3	— superna 2 3 4	525 pro 2 3
367 credis 1 2 3 4	— 4. gubernat 4	526 stuposa 2 3
368 gestumque 1 2 3.	442 diversa 2 3	530 cum 1 2 3
gressumque 4	— refacta 2 3	— possint 2 3 4
— frequentem 3. frequen-	444 flexa 2 3 4	— implere 2 3
tem 4	— jam <i>pro</i> in 4	531 Præterea radit 4
373 repletus 1	— flavitare 2 3	— enim <i>deest</i> 2 3 4
375 secura 4	445 Rara 1	533 coarta 2 3. coarcta 4
377 imaginem 1 2 3	— Nam, quæ 2 3	535 redditur 1 2 3 4
— margine 4	— tum 1	536 <i>vers. deest</i> 1 2 3
378 ut spoliatur 2 3. ex-	446 cum 1. qum 2 3	— suis reddit 4. <i>pro</i> viis
poliatur 4	447 Lavier 1 2 3	ledit
380 hoc 1 2 3 4	— nimbos 1 2 3 4	537 est <i>deest</i> 2 3 4
382 sine 2 3	— at quære 1 2 3	539 fallat 4
— lumine 1 2 3 4	448 aquæ 1 2 3	545 Muta 2 3
— nec ve 2 3	449 se 2 3	— cum 1 2 3
383 umbra quæque 1 2 3	— subiter 2 3	546—547 <i>vers. desunt</i> 1 2
— nunc 1 2 3	458 videntur 1 2 3	3 4
387 effingere 2 3 4	— ut 2 3 4	549 murmura 2 3
389 Hæc 1 2 3 4	459 divinum 2 3	550 Et revocat rautum
393 et 1 2 3 4	461 Nutare 4	retro cita barbara b.
— in <i>deest</i> 1 2 3 4	— videmus 1 2 3	1. Et reversa tantum
394 reniscuit 2 3	462 montis 1 2 3	retro citra barbara b.
396 moveri 2 3	464 miranda 1 2 3	2 3. Et reflexa tetro
397 eo 2 3	466 quem 1. quin 2 3	dant cornua barbara
— judicat 2 3 4	469 est 1 2 3 4	b. 4
399 aquas <i>pro</i> quos 4	— cernere 2 3 4	551 Et validis nece tortis
— ingens <i>pro</i> idem 1 2	470 Ab 1 2 3 4	1 2 3. Vallibus et
3 4	— animis 2 3	cygni nece detorti 4
400 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4	— abdit 4	554 Exprimamus 2 3
404 Desierint 4	471 scire 2 3	— retroque 4
405 supraque 2	472 quo 1 4. que 2 3	555 Nobilis 2 3
— se 1 2 3	473 Nunc 2 3 4	— nervorum 1 2 3 4
— struere 1 2 3	— mutuam 1 2 3	556 546 547 1 2 3 4
408 ubi 1 2 3 4	474 instatuit 1 2 3	— 547 levo 1 2 3. levis
— quum 2 3 4	— rese 1 2 3	4
416 conjectus 1. commic-	481 sensu 1 2 3 4	— leture 1 2 3
tus 2 3 4	486 nos 4	557 Hoc 1 2 3 4. <i>pro</i> At-
— digitus 2 3	488 poterit 1. poterint	que
420 ut <i>deest</i> 1 2 3	2 3	561 fit 1 2 3 4
— et <i>deest</i> 1 2 3 4	— in 1	564 sentire 1 2 3 4
421 miranda 1 2 3	490 quoque 2 3. atque 4	— illam 1 2 3. illa 4
422 in <i>deest</i> 1 2 3 4	— vincent 2 3	567 peditum 1 2 3
— adhæsit 1 2 3 4	493 sit et gelidum 1 2 3.	— parciat 1. porciat 2 3.
425 raptum 2 3	sit egelidum 4	prociat 4
427 ac simili 1 2 3. hac	— videri 1 2 3 4	568 missum 1 2 3 4
simili 4	496 sint 1 2 3 4	570 dum 1 2 3
428 dictu 2 3	498 Nascantur 1	— sese dividit 1. secli
432 ingens 1 2 3	499 possunt 1 2 3	vidit 2 3
433 Donec in 1 2 3 4	501 Æque 1 2 3	572 Atque 2 3. Atqui 4
— cacumen 2 3	— cum 1 2 3	— incidit 1 2 3 4
434 et 2 3	504 justim 1. vistim 2 3	574 lapsis 2 3
435 tendere 1 4. conten-	505 Vasa 2 3	582 ipsi 1
dere 2 3	506 causam 1 2 3	583 propulsantes 2 3 4
436 ibi 4	507 in festa 2 3	— referri 1 2 3 4
— nihil 1 2 3	— quoquam 1 2 3	589 findit 1 2 3
438 clausa 4	512 Precipitique 2 3	594 Præterea 1
439 factas 1 2 3	513 <i>vers. deest</i> 2 3	— Potere de 2 3
— obnities 1. obnities	520 Parva 1 2 3	— hac 2 3
2 3	— obsona 1 2 3 4	595 de 2 3
— undas 1 2 3	523 parva 1	598 amicula ramus 1 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

600 Per 1 2 3 4	pingere 4	733 cogitat 1 2 3
— quæ 1. quas 2 3 4	677 odore 2 3 4	793 valens 1. valent 2 3 4
602 Conloquium 1 2 3 4	680 Et <i>pro</i> Nam 1 2 3 4	794 possent 2 3
— quoque 1 2 3 4	— spergi 2 3	795 illuderit 2 3
604 remittant 1 2 3 4	689 silire 2 3	796 Consentimus 1 2 3 4
606 vitrei 1 2 3	693 quiquam 2. quicquam 3 4	— idest 1 2 3 4
— qua 1 2 3	695 ferunt 2 3	799 in 1 2 3
— tranolat 2 3. traviat 4	698 se 2 3 4	— locos 1 2 3 4
607 cunctis 2 3	699 ac 4	— quosque 4
608 nam 1 2 3. jam 4	— præcedere 1 2 3 4	800 Tantaque 1. Tanta 2 3 4
609 Dissolvit 2. Dissoluit 3	— odore 2 3 4	— rerum stet 1. stet rerum 2 3. et rerum 4
— multis 2 3 4	700 violenter 2 3	775—776 <i>vers. sequuntur</i> 1 2 3 4
612 fuerunt 1 2 3	701 non labefacta 4	803 quæ se 1 3. quæ ex se 2. sese 4
613 de rectis 1	702 creatam 1 2 3 4	804 futuram 1 2 3 4
615 Sæpe 1 2 3	703 quam vox 1 2 3 4	806 sunt 1 2 3 4
616 claustra 4	— quanquam 1 2 3 4	— 803 <i>vers. sequitur</i> 1 2 3
619 Hoc 1 2 3	704 quo 2 3 4	811 semotum fuerit 1 2 3 4
— qui 1 2 3	708 sensus 2 3 4	— remotum 1 2 3 4
620 plus operæque 1 2 3 4	— decurrunt 1 2 3 4	813 Præterea 1 2 3
622 aqua 1	716 Nec 1 2 3. quem 4	815 frustra nimis 1. minus 2 3
628 Humidai 1 2 3	— nequeunt 1 2 3 4	— frustramur id 4
629 pingunt 2 3 4	724 datus 1	816 nos 2 3
— lacerant atque 1	— remorando 1	818 tunc 1 4. tun 2 3
631 in <i>deest</i> 1 2 3 4	730 viguntur 2 3	820 <i>vers. deest</i> 1 2 3
632 vere 1 2 3 4	733 oculis 2 3. oculi 4	821 inesse 1 2 3. inesto 4
634 quiquam 2 3	734 aera 1 2 3	822 multare 1 2 3
635 posses 1	739 Omnigenum 1 2 3 4	— premetuemur 1. præmetuentur 2 3. præmeditemur 4
636 humidum 1. umidum 2 3	740 fluunt 1 2 3	824 <i>vers. subsequitur vers.</i> 820 1 2 3
637 qui 1 2 3 4	742 quo 1 2 3	— ne ve <i>pro</i> ne 2 3
639 perdulce 1 2 3 4	— conficiunt 1 2 3 4	825 vestigia 1 2 3 4
640 in <i>deest</i> 2 3	— horam 2 3	827 cum 1 2 3 4
— differentasque est 2 3	— figuræ 2 3	828 datas utraque 1. datasque utraque 2 3
641 fiat 1	744 enim 2 3	829 possemus 1 2 3
642 Et 2 3	— animai 1 2 3 4	830 precantur 2 3 4
— itaque 1 2 3 4	748 Cæteri 2 3	832 ideo 1 2 3 4
— quæ tacta 1 2 3 4	752 mite 2 3	— cum 1 2 3
643 Desperit 2 3	754 illi 1 2 3 4	833 procreatum sit 1. procreatum 2 3
644 veretrum 2 3	756 cum et 1. cum 2 3	835 cretast 2 3
646 Id—ut 1 2 3 4	— leonum 1 2 3	837 multo quam 1 2 3
648 tenere 2 3	759 et cetera 4	845 dare 1 2 3
651 circum textura 4	763 tum 4. <i>pro</i> quæ	849 possunt 1 2 3 4
652 constant 1 2 3 4	764 tumque 1 2 3	850 Credere 2 3
657 triquatria 1 2 3	765 vita 1 2 3	— possunt 4
661 vias 4	766 fieri <i>deest</i> 2 3	860 et quia 1. his quia 4. quia <i>pro</i> iis quæ 2 3
— attextura 1 2 3	767 effœti 4	862 eos 2 3
662 Hoc 1 2 3 4	768 possint 3 4	864 sequitur 2 3
663 Illi cui 1 2 3 4	769 mens ipsa 4	865 Præterea 4
— corpore 1 2 3 4	— sapore 2 3	866 parentem 2 3
664 Contractabiliter 1 2 3 4	770 cum 1 2 3	867 obduret edendi 1. obdivertendi 2 3 4
665 renuatus 1. re natus 2 3	774 Jam 2 3	
666 Asper animorum 2 3	— fricere 2 3	
667 est ex his 1 2 3 4	775 parit 2 3	
669 aliquas 1. aliqua 2 3 4	776 hic 1 2 3 4	
670 jam totum 1 2 3 4	777 <i>vers. subsequitur vers.</i> 800 1 2 3 4	
671 Commutetur 1. Commutentur 2 3	778 quærendum 4	
672 ut <i>deest</i> 1 2 3	779 habemus 1 2 3	
674 propignere 2 3. pro-	781 in id ipsum 1. in ipsum 2 3	
	784 terra 1	
	786 recreat 1	

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

871 restringat 2. restingat 3	958 clivosior 4	1026 de 4
875 flat 2 3	959 Est 1	— quæque 1 2 3
877 Æque 2 3	— quo 1 2 3 4	1028 Quæ 1 2 3. <i>pro</i> Qui
— protendere 2 3 4	— defunctus 1 2 3 4	1027 1033 1034 1029 (<i>tur-</i> <i>bato ordine</i>) 4
878 infuerit 3	961 ea 1 2 3 4	1029 Et 1 2 3
880 Accedere 1 2 3	965 degere 1 2 3 4	1030 cruentet 1 2 3 4
882 quis 2 3	968 arces 2 3	1031 idem 1 2 3 4
— nisi <i>pro</i> quam 4	970 multas 1 2 3 4	1032 et vita 1 2 3
883 Id 1 2 3 4	971 dederint 1 2 3 4	1033 Nam 1
— constare 1 2 3 4	973 Reliquas 2 3	— aliis 1
885 gradiferit 1. grediferit 2 3	974 rebus 2 3	1035 erectum 2 3
887 factum 1 2 3	979 consensum 1 2 3	1039 tumant 2 3
— quom 1. quam 2 3	980 Scenentque 2 3	— voluptas 1
888 perit 1 2 3	981 referunt 1 2 3 4	1028 Incitat irritans, etc. 1 2 3 4
893 cum 1 2 3 4	985 suadere 2 3	1042 ipsam 1
— dispargitur 1 2 3 4	— semper 1 2 3	1044 comminis 1. commu- nis 2 3
894 hic 1 2 3	986 palmis 1 2 3 4	1045 ictus 1 4. ictis 2 3
895 Corporis 2 3	987 Aut 1 2 3 4	1049 eductum 1 2 3
— ut hac 1 2 3. ut ac 4	990 crebro 1 2 3 4	1050 muta 1 2 3
897 possunt 1 2 3 4	991 juventa 2 3	1052 illata 1 2 3 4
900 volumine 2 3	993 Corvorum 1 2 3	— prius 4
901 gerit 1 2 3	— simulata 1 2 3	1053 successit frigida 1 2 3 4
902 gubernandum 1 2 3	— fuga 1 2 3	1054 Namst 2 3. Nanque si abest 4
— unus 4	— quas 1 2 3	1057 Absterere 1. Abster- tere 2 3
904 visu 1 2 3	— addita 1. iddita 2 3	1058 conjectum 1 2 3 4
906 curai 2 3	994 terroribus 1 2 3 4	1059 amorem 4
— se 1 2 3	996 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4	1060 Nec 4
909 ætheris 2 3	999 quo 1 2 3 4	— certamque 2 3
910 animamque 2 3	— quenque 1 2 3	1062 gestit 1. gescit 2 3
913 neque 1	— seminiorem 1 4. se- miviorum 2 3	1064 Volvivagamque 1
917 dum 2 3	1000 se jure 2 3 4	— vageis 2 3
926 tacto 1 2 3. tecto 4	— necesse est 1 2 3 4	— vitæ 2 3
927 hoc 2 3	1003 levi 2 3.	1068 et <i>deest</i> 1 2 3
— conflatur 1 2 3 4	— sic 4	— putast 3
930 æterna 2 3	— pugnas 1 2 3	1070 incertus 1 2 3
933 Propterea quod 1. quo 2 3	1004 vis aquæ 1. vis æque 2 3. visæ atque 4	1072 autem 4
— fore 2 3	1005 montes 2 3	1074 affligunt 1 2 3 4
934 etiam 1 2 3 4	— montibus 2 3	1075 simili 2 3
— conclusa 1 2 3. con- clusæ 4	1006 itidem 1 2 3 4	1076 Quocunque 2 3
— ut gallo 1 2 3. ut cal- lo 4	1008 clamore 2 3. clamo- rem 4	— illi 1 4
— tactæ 2 3	1010 se vive 1 4. seviire 2 3	— hæc 1 2 3 4
936 dicitur 1	1011 Mandant 2 3	1081 totum 1 2 3 4
942 sicuti 1. sicut 2 3	1012 <i>vers. deest</i> 4	1082 quo pluria 4. plurima 1 2 3 4
943 Eliciatur 1 2 3 4	1013 Judicioque 2 3	1083 diraque 1
944 querit 2 3	— fati 1 4	1084 absumitur 1 2 3
945 neque 1 2 3 4	1014 multis 1	1085 absidere 2 3
946 sæpe et cetus 1. sæpe et coctus 2 3. sepit et coetus 4	1015 Ut 1 2 3. <i>pro</i> Se	1087 Et 2 3
950 cubanti 1 2 3 4	1016 Exteruntur 1. Ex- terruntur 2 3	1089 quam 1 2 3
— Sæpe tamen submit- tuntur viresque re- solvunt 1 2 3 4	1017 promoti 2 3 4	— raptas 2 3
— vitesque 2 3	1020 Puri 1 2 3. Multi 4	1090 qui <i>pro</i> quom 4
951 sæpe 2 3	— extollere vestem 1	— ut 2 3. <i>pro</i> et
954 qui 1 2 3	1021 <i>vers. deest</i> 1. se 2 3 4	1091 qui <i>pro</i> in 1 2 3 4
956 parte 1 2 3	1022 sacratum 1 2 3. ut sacratum 4	— tinguere 1. tingere 2 3
	1023 Ceu 4	
	1025 1028 4	
	1026 <i>vers. deest</i> 4	
	— fores 2 3	

VARIAE LECTIONES LIB. IV.

1099 jam tum 1 4. jam sunt 2 3	1155 charitonnua 1 2 3. charitonia 4	1197 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4
1100 At meost 2 3. Ast in eost 4	1157 traulizi 1. traulim 2 3	1199 faceret 1
1101 vinguntque 2 3	1158 odio 2 3	1200 jacere 1 2 3 4
— salvias 2 3	— lampadum 2 3	— junctosque 1
1105 id <i>deest</i> 1 2 3 4	1159 Isclimon 1 2 3. ισ- χνος 4	1202 semine 1. semino 2 3
1107 in 1 2 3	— eromenion 1. cro- menion 2 3. ερω- μανιον 4	— virili 1 4. vir illi 2 3
— liquescant 4	— sit 4	1203 Fœmineum 4
1108 erupit 1 2 3 4	1160 tussis 1. cussis 2 3. tussit 4	— immulcit 1 2 3. mul- sit 4
— conjecta 1 2 3. con- juncta 4	1161 jamina 1. lavina 2 3. lamiast 4	1206 mixtim 2 3 4
1112 vincant 2 3 4	— mannio 1 2 3. ma- niosa 4	— multa 2 3 4
1113 toto 2 3	— sacer est 1 2 3. de- ost certe 4	1213 multimodis 1 2 3 4
1114 adsummunt 1 2 3. adsumunt 4	1162 lalcosa 1 2 3. λα- λousa 4	1216 variæ 1 2 3
— nervis 1 2 3. nervos 4	— φιλοινη 4	1218 magis 1 2 3 4
1115 tegitur 2 3	1163 id <i>pro</i> si 1 2 3 4	— a <i>pro</i> de 4. <i>deest</i> 1 2 3
1116 babilonia 1 2 3 4	1165 jus 1	1220 semen 1
1117 vigilans 1 2 3	— exhortatur 2 3	1223 at 1 4
1120 includunt 2 3	1166 sint 4	— verisimile est 1 2 3 4
— thasmalma 2 3	— maximus 2 3	— quocunque 1
1122 vene 2 3. bone 4	1167 stimus 2 3	1225 sumest 2 3
— patrum 2 3	— turpis 1 2 3 4	1226 genitalum 2 3
— fluunt 1 2 3	1169 longi fugiant 2 3	— quenquam 4
1123 atque allidens Jachi- aque 1 2 3 4	1170 lumine 2 3	1227 Abstererent 1
1126 cum jam 1	1172 amaracina 1 2 3	— <i>vers. deest</i> 2 3
1128 cum 1 2 3 4	— floribus fugit 2 3	— agnatis 1
1131 investit 2 3	1173 missum 1 2 3. im- missum 4	1229 plerumque 1 2 3 4
1133 vultu quod 1. baltu quod 2 3	1175 cadet 1 2 3 4	— multos 1. multas 2 3 4
1134 Aut quæ 1 2 3. At- qui 4	1176 Stultitiaque 1 2 3	1236 lignitur 2 3. credit 1 2 3
— male 1 2 3	— sibi 2 3	1237 hic 1 2 3
1135 fiant 1 2 3	1179 post tenia 1 2 3 4	— cum 1 2 3
1138 illiniaris 1. in lig- niaris 2 3. inliciaris 4	1180 ascriptosque 1 2 3 4	— concretum magis 1. concretus magis 2 3
1139 jaciatur 1 2 3 4	1181 cum 1 2 3	1238 ut 2 3
1140 est <i>deest</i> 2 3	— posses 1 2 3 4	1245 natæ 4
1141 venere 2 3	1182 inquerere 1 3 4. in- quirere 2	— possunt 1 2 3 4
— prorumpere 1	— usus 1 2 3 4	— inde 1 2 3 4
1144 Ut 1	1183 animose 1 2 3	1252 conveniunt 1 2 3
— pravi 4	1184 Prætermittent 1. præter mittere 2 3 4	1253 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4
1145 Ut 1 2 3 4	— te <i>deest</i> 1 2 3 4	1254 in eo 1 2 3 4
— perpetis 1 2 3 4	1187 assuetis 1 2 3 4	— cœlatur 2 3
— jus 1 2 3	1188 Non 1 2 3	1262 Ne 1 2 3
1146 hoc <i>deest</i> 1 2 3 4	1192 suba tardet 1 2 3. subito ardet 4	— opes sunt 1 2 3. pro- sunt 4
1147 sibi 4. his <i>deest</i> 2 3	1193 falentum 1. fallentum 2 3	1266 ejicit 1 2 3 4
1148 pravos 1	— læta retractant 1 2 3. nectere tractat 4	— sulcum 1. sultum 2 3 4
1149 delictis 1 2 3	1195 Vixit 1	— viasque 1. viatque 2 3
1150 aliis 1	— viciis 1. vicis 2 3	1267 Vomeris 1. Vometis 2 3. Volneris 4
1151 placeant 1 2 3 4	— extruentur 2 3	1269 gravidaque 2 3
— afflictentur 1	1196 cum 1 2 3 4	1272 Nam 4
1153 Nigura 2 3		— est <i>deest</i> 1 2 3 4
— mel crus 1. mel te- trus 2 3. μελαγχρους 4		1275 moris 1 2 3 4
1154 dorcans 2 3		— corpore 1 2 3 4
1155 pumillo 1 2 3		— culta 1 2 3 4
		1276 quoque <i>pro</i> vir 1. <i>deest</i> 2 3
		1279 labescit 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. V.

LIB. V.		
1	pallenti 1. pallentis 2 3. palanti 4	67 Nativamque 2 3 — retunda sic 2 3
2	majestatisque 1 2 3 4	73 nosci 1 4. nosti 2 3 — per <i>deest</i> 2 3
3	quis 4	74 instruant 2 3
—	figere 1. fingere 2 3 4	75 morbi 1 2 3
4	quis 4	76 Fama 2 3
7	Nemo 4	79 hoc 1 2 3
—	sic 2 3	80 Lunam 1
9	tam 2 3	88 asistunt 1
10	appelletur 2. appelletus 3	92 movemur 2 3
13	illorum 1 2 3	93 et 2 3 4
14	liber 2 3	94 Quorum 1 2 3 4
15	Virigeni latione 2 3	99 Accidit 1 2 3 4
16	monere 2 3	100 permittere 2 3 4
20	dedita 1 2 3 4	101 tibi si 1. tibi 2 3 — insolitum 2 3
22	se 2 3	103 quam 1 2 3 4 — minuta 1
24	Quid ve meus 2 3	— in unica 2 3
25	abesset 1 2 3	106 ortis 1 2 3 4
28	quoque <i>pro</i> vis 4	108 flectit 2 3
—	geriona 1 2 3. Geryonæ vis 4	109 persuadet 2 3
31	<i>vers. subsequitur</i> 1 2 3	110 Succedere 2 3
30	Trhacia 1 2 3	111 Quæ 1 4
31	efficerent— stymphala colentes 1 2 3	113 Thyas 1 2 3 — a <i>pro</i> e
32	<i>vers. deest</i> 1 2 3	114 dictis 2 3
33	struans 2 3	117 meare 1 2 3 4
35	Arboribus 2 3	118 Prætereaque 1. prop- terea quo 2 3 — pars 1 2 3 4
—	stipes 1. serpens 2 3. stipites 4	121 restringere 1 2 3 4
36	Oceanum propter 1 2 3 4	123 ab <i>deest</i> 1 2 3 — animi 2 3 — distent 1 4. lastent 2 3
—	pelagique sonora 1 2 3 4	124 quæ sunt 1. quæ sin 2 3 4
37	nec <i>pro</i> neque 1 2 3 4	126 Quidve 1 — in tali 1 2 3
39	juncta 1 2 3	129 arbore 2 3 — non <i>pro</i> nec in 1 2 3 4
—	qui 2 3 4	131 cruor 1 2 3. <i>pro</i> suc- cus
41	sentit 1 2 3. senet 4	132 quidquam 4 — crescit 1 2 3
44	Ac 2 3 4	134 longius 1 2 3 4
45	sunt <i>pro</i> tunc 1 2 3 4	135 Quod 1 2 3
46	cum scindunt 1 2 3. tum 4	138 manere 1 2 3
—	cupidines 1 2 3	139 cum 1 2 3
—	acræ 1. acre 2 3	147 autem 2 3
48	spurcitia ac 1 2 3 4	151 cum 1 2 3
49	desidia æquæ 1. equi 2 3. desidiaeque 4	153 quod <i>deest</i> 4 — si 1 2 3 4
50	sub egrit 2 3	159 Ad <i>pro</i> Id 1 2 3 4
54	Jam mortalibus e 1 2 3 4	163 ullam 1. illum 2 3. ul- la vi 4 — ex 2 3 4 — sensibus 4
56	dum 1 2 3	164 uno 2 3 — summa 1 2 3 4
57	quaque 2 3	168 quicquid 2 3
58	sic 2 3	
59	valeant ævi 1 2 3 4	
60	anima 2 3. animæ 4	
61	primum 1 2 3 4	
62	incolumen 1 2 3 4	
64	videantur 1 2 3 — relinquit 1	
65	me <i>deest</i> 1 2 3 4	
		168 aggredientur 1 2 3 4
		172 vini <i>pro</i> cui 1
		174 novitas 2 3 — amore 4
		177 <i>vers. subsequitur</i> 1 2 3 4
		180 gestavit 1 2 3
		182 gignandi 2 3
		186 Quidque 1 2 3 4 — se 2 3
		187 speciem 1 2 3 4
		188 multimodis 1 2 3 4
		190 fieri 2 3
		193 vitales 2 3
		194 Deciderint 4 — novatus 1. moestus 2 3
		195 geritur 1 2 3 4
		208 iri <i>pro</i> ni 2 3
		212 stimus 2 3
		224 Nauta 2 3 — indignus 1
		226 profundit 1 2 3 4
		230 Ne crepitaculis 1 2 3 — eis <i>deest</i> 1 2 3 — opus est 1 2 3 4 — cuique 1 2 3 4
		231 ac 2 3 4
		234 Qui 1 2 3. Quæ 4
		235 petit 2 3
		236 quum 1 2 3
		240 eadem omnis 1 2 3 4
		242 nativum 1 2 3 — et <i>deest</i> 1 2 3 4 — immortalibus 4
		243 eadem <i>deest</i> 2 3
		244 natura 2 3
		247 Principale 2 3
		248 me <i>deest</i> 1 2 3 4 — corripuisse 1 2 3 4 — reatis 2 3
		256 dilieniem 2 3
		258 alit 1 2 3 4
		259 Redditur 1 2 3 4 — ut 2 3 — quom 1 2 3
		261 labatur 1. libatur 2 3 4 — rectescit 2 3
		267 Parti 2 3 — vertentes 1
		268 Diminuunt 1 4. Dim- minuunt 2 3 — æthereus 2 3
		269 dividitur 1 2 3
		270 virtus 1 2 3 — utroque 2 3
		273 retulit 2 3 4
		274 quid 1 2 3 4
		275 in oras 1 4. moras 2 3
		278 recreatque 1 2 3
		281 quom 1 2 3
		283 regenti 1 2 3
		285 quicquid <i>deest</i> 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. V.

287 nullos 2 3	402 cadentis 4	mitti 4
288 Corpore 2 3	405 summi par iter 2. pa- riter 3	504 sunt 2 3
290 cuique 2 3	407 veris animis est 2 3	— nec 1. hac 2 3. ac 4
292 Ut 1 2 3	410 revinctæ 1 4. rejunc- tæ 2 3	505 sunt 2 3
294 vi <i>pro</i> ni 2 3	411 arvis 1	506 suo signis 1 2 3
295 Qum 2 3	412 quonam 2 3	507 possit 2 3
298 proferant 1 2 3	413 undis 2 3 4	— visu 3
305 flammæ 1. flam- mas 2 3	414 Unde 2 3 4	508 ponto 1 2 3 4
306 nec 1 2 3	418 terram et cælum 1 2 3 4	509 conservansque 1. con- struansque 2 3
307 cerni 2 3	419 Solis 1 2 3	510 fit 2 3
308 terris 2 3	— et <i>deest</i> 2 3	513 ex utraque 1 4. se ex utraque 2 3
310 procellere 1 2 3 4	— promam 1	516 Aut—quis 1 2 3 4
313 Quærere 1 2 3	421 se <i>deest</i> 1 2 3 4	517 fluvius 1 2 3
— sibi cunque 1. sibi omnique 2 3	— suo <i>pro</i> atque 1 2 3 4	518 omnia 2 3
— credas 1 2 3 4	427 intus 1	522 se inania 1. sub mania 2 3. sub inania 4
315 acui 1. <i>pro</i> ævi	430 convenient ea quæ 1 2 3 4	525 Quotulusque 1
— pacique <i>pro</i> patique 2 3	— ut <i>deest</i> 1 2 3 4	527 pondere 1
319 ruere 4	— conventa 1 2 3. con- venient 4	529 mundi 2 3 4
— supra 2 3	431 refluunt 1. fluunt 2 3. fiunt 4	— creari 1. creati 2 3 4
— omne 1 2 3 4	432 moris 2 3	531 omnem 1 2 3
320 terrai 4	434 Alte volans 1 2 3	533 vigeat 1 2 3 4
— quod, <i>deest</i> 1 2 3 4	— nec 1 2 3 4	— multum 4
321 quidem 2 3	446 se sedare 1 2 3	534 quaquam sunt pro- gredi certes 2 3
322 matali 2 3	447 e 2 3	537 Conveniat 2 3
— constant 2 3	448 sursum 1 2 3	— super 1 2 3. semper 4
323 quo cunque 4	— secretum 4	539 vivit 1 4. juvit 2 3
326 Terrarum 1 2 3 4	— humorque 1 2 3 4	541 Ut 1 2 3 4
328 alias quoque 1. alias- que 2 3	452 medio quod 1 2 3	544 quacunque 2 3
— tenuere 2 3	456 et levibus 2 3. sunt lævibus 4	547 quid quæque queat 1 2 3 4
329 neque 1. ne 2 3	462 gementis rotæ 2 3	550 videntur 1 2 3 4
330 forent 1	464 fluviisque 1 2 3	551 contra <i>pro</i> tonitru 2 3
332 Natura mundist 1 2 3	465 Ipsaque ut 1 2 3	552 supraque est 1. supra quæ sunt 2 3
338 sum <i>deest</i> 2 3	467 nebula 2 3	554 accri 2 3
339 ante ac 1 2 3	472 Nunc 1 2 3 4	— rejuncta 1. rei functa 2 3
340 omnium 2 3	473 utrasque 1 2 3	556 aucta 1 2 3 4
341 credidisse 2 3	— aris 2 3. auras 4	557 etiamque 1
345 terrarum 1 2 3 4	474 nec 1 4. ut 2 3	559 quædam 2 3
350 idem 1 2 3. iidem 4	475 neque 1 2 3 4	— rapta est 2 3
351 quod 2 3	— fuerunt 1 2 3	561 nobis 1 2 3
357 Ante 2 3	477 utrasque 1 2 3 4	563 tam 2 3
359 vitandum 2 3	479 institutione 2 3	564 Conjuncta 1 2 3
— frangitur 1. figitur 2 3 4	480 tamen <i>deest</i> 2 3	568 Allicere 1 2 3 4
363 Qui <i>pro</i> Quis 1 2 3	— moveant nos 4	— calidis 1 2 3
366 cum 1. quom 2 3	483 suffodit 1 2 3 4	569 Nihil nisi 1 2 3. Nil- que nisi 4
368 Coperta 1 2 3	484 curam 2 3. curvam 4	— intervallis librant 1 2 3. ex int. lib. 4
369 Corruere 1 2 3 4	485 radiis 1 2 3	570 nihil 1 2 3
370 Et alia 2 3	486 lumina 1 2 3	— contracti originis 2 3
372 possunt 2 3	— partem 1 2 3 4	571 quem 1. quom 2 3
383 certamine 1 2 3	488 salsus <i>deest</i> 2 3	572 fulgent 1 2 3 4
— solis 2 3	492 Densabant 1 2 3 4	573 lunæque 1 4. illum- que 2 3
387 ultraque 1 4	493 Sedebant 1	576 sua 1. suo 2 3
— <i>vers. deest</i> 2 3	494 sub sidare 2. sub sy- dera 3	
389 quom 1 2 3	503 auras 1 2 3 4	
— vertentes 2 3	504 Commisti 1 2 3. Com-	
396 regnavit 1 2 3		
397 ambiens 1 2 3 4		
400 cum 1 2 3		

VARIAE LECTIONES LIB. V.

577 nihil offertur 1 2 3 4	650 Sol intima 1. solvet ima 2 3	738 præsurgens 1 2 3 4
578 qua 1 2 3 4	654 supraque terras 1 2 3. supera quæ terras 4	741 Polluerunt aceres 1 2 3
579 semota 1 2 3 4	655 rosea matura 1. rose amatura 2 3	— etesia fabra 1. cresia fabra 2 3
584 Quanto 2 3. Quanta- que 4	666 possit 2 3	742 euchius 1 2 3 4
— quoque 1 2 3. sit 4	668 et florem 2 3	— ævam 1. ænam 2 3
— sunt hinc nobis 1. quanta etc. 2 3. no- bis tanta hinc 4	670 <i>versus deest</i> 2 3	744 anser fulmen 2 3
586 igneis <i>deest</i> 1 2 3 4	673 dimittere 1 2 3 4	745 brumaninos 2 3
587 Dumque 1 4	675 minus 4	746 Creditans 2 3
— est <i>deest</i> 1 2 3 4	676 fuerint 4	— accentibus 1. accen- tibi 2 3
588 videtur 1 4. violetur 2 3	677 ita munda 1. ita mun- di 2 3 4	— algi 1 2 3. algit 4
589 Alteram utram 1. alt. ultram 2 3	678 Consequitur 1 4. Con- sequæ 2 3	748 Signitur 2 3
— quo absit 1 2 3 4	— quoque 1 2 3. quod- quest 4	749 fluere 1. flere 2 3
— 584 <i>vers.</i> iterum 4	680 summant agmina noc- tes 1. <i>deest vers.</i> 2 3. noctes augmina su- mant 4	751 ti 2 3. tum 4
590 591 <i>verss. subsequun- tur</i> 594 1 2 3	686 Donec 1 2 3 4	752 possis 1 2 3. posces 4. <i>pro Solis</i>
596 hic 4	687 Modus 1. Malus 2 3. almis 4	755 putent 1. putes 2 3. putemus 4
— multi 1 2 3	691 iniquo 1 2 3	760 inter stigni 2 3
597 statere 2 3	— contunditur 2 3	— periri 1 2 3
— lumen 1 2 3	696 hesicat 2 3	763 comperiabiliter 2 3
598 qua 1 2 3 4	— igni 2 3 4	766 interrumpit 1
— sit 3	701 Tardidius 2 3	768 terra 1 2 3
— vapore 1 2 3 4	703 perculsa 1 2 3 4	769 per exit 1 4. pervexit 2 3
600 proflua 2 3	704 magis et 1. magis 2 3	772 varias 2 3
602 camposque 2 3 4	705 ore 2 3	774 possent 1. <i>deest</i> 2 3
604 precipitat 1 2 3. præ- ripiat 4	706 Donec cum 1 2 3 4	— effecto 1. efecto 2 3. effæto 4
608 Accendi 1 4. Accen- dere 2 3	709 proprius 2 3	776 connubent 1. conibent 2 3
611 fulgure 2 3	— tam 1 2 3	777 connisunt 2 3
612 Æstiferi utantur 1. notantur 2 3	710 inlabitur 1 2 3	— condita 4
612 exaudiat 1 2 3	711 712 <i>vers. post</i> 714 4	780 Tolleret incertis 1 2 3
613 ac recta 1 2 3 4	713 <i>vers. deest</i> 1 2 3 4	— credunt committere 1 2 3 4
615 fluxus 2 3	714 quare <i>pro</i> quoque uti 1 2 3 4	787 in <i>deest</i> 1 2 3 4
616 Canteris 2 3. Cancri 4	720 parte cadenti 1 2 3	790 creata 1 2 3 4
— ut veritas 2 3. iter utit vertat 4	721 glebam 2 3	794 quom 2 3
— se <i>deest</i> 1 2 3 4	— varianti sedere 1 2 3	— sint 2 3 4
617 ad 2 3 4	722 Denique 1 2 3 4	798 majore adulta 1 2 3 4
— videat 2 3	726 Babilonis achaldeam 1 2 3	801 Volliculos 2 3
618 tempore 2 3	728 id nequeant 1. id ne- queat 2 3 4	805 Hæc 1 2 3
619 Nonnunquam 2 3 4	— utrinque 4	— tibi 1
622 in pro sint 1 2 3	729 illud 1	806 terram 2 3
627 multum 1 2 3 4	— <i>deest</i> 2 3	807 æstas 1 2 3
628 et <i>deest</i> 1 2 3 4	— amplectitur ansis 2 3	808 humore 4
631 flaccidior 1 2 3	732 aboriri 1 4. ab oristi 2 3	— petescens 1. petenses 2 3. petiscens 4
633 ferantur 2 3	734 ratio 2 3	810 Ut 1 2 3 4
635 qua 1 2 3	735 vitam 1. eam 2 3	811 fiunt 2 3
637 altere 2 3	— tam <i>deest</i> 1 2 3	812 lacte <i>deest</i> 2 3
640 ad imbres 2 3. ab um- bris 4	736 Ic 2 3. Sic 4	813 alundi 2 3
643 urbibus 1 2 3	— arte 1 2 3	816 mundi <i>deest</i> 2 3
644 Acreis 1. Acribus 2 3. Aeriis 4	737 Pennatus 1 2 3 4	821 animas 1
— e 1 2 3 4	— Zephiri 1 2 3	— <i>deest</i> 2 3
649 Ac vox 2 3		822 magni 2 3
650 A se 1. Ac 2 3		823 Aeris 1 2 3
		830 aliud <i>deest</i> 2 3
		831 crescit 1 2 3

VARIÆ LECTIONES LIB. V.

831 e <i>deest</i> 1 2 3	902 unam 2 3	1000 fluctibus <i>deest</i> 1 2 3 4
— contemptilibus 1. contemptilibus 2 3	904 flaret 1 2 3 4	— coortum 1 2 3 4
833 exilio 2 3	906 fingunt 2 3	1001 Sevebat 2 3
835 cum 1 2 3	909 cum 1 4	— possebat 1. potebas 2 3
836 Concitast 2 3	912 visus 2 3	1003 pollicere 1
— facit 2 3	— pondere 1 2 3. pandere 4	1004 cum 1 2 3
837 Androgenem 1 2 3	920 possunt 1 2 3 4	1006 dabant 1. dedant 2 3
— inter utras 1 2 3 4	921 Sed 1 2 3 4. si 1 2 3	— mersa'st 2 3
— utramque 1. utranque 2 3	— procedet 1	1007 prudenter 1 2 3
— et <i>deest</i> 1 2 3	925 E 2 3 4	— ipsis 4
— utrumque 2 3 4	926 et <i>deest</i> 1 2 3	1008 et nudabant 1. nudant 2 3. nunc dant letum 4
838 induata 2 3	930 tractabunt 2 3	1011 <i>vers. deest</i> 1 2 3
840 adhæsa 1	932 Quicquam 1 2 3	1014 algida 1 4
841 credere 3	— molliner 2 3. mollirier 4	1015 posset 4
842 volet usus 1 2 3 4	933 nova <i>deest</i> 2 3	— ferri 1 2 3 4
845 potue captum 2 3	— atque 1. neque 2 3 4	1020 stilum 1 2 3
846 ut vingi 2 3	935 crearant 1 2 3	1022 omni 1 2 3
848 pro cudere 1 4. procludere 2 3	936 placarat 4	1023 Nec 4
850 quæ 4	— pectore 1 2 3	1025 At 4
851 in arvis conjugii 2 3	939 puniceo 1 2 3 4	1031 monstret 1 2 3 4
— habere 1 2 3 4	940 majore 2 3	1032 quod 1 2 3
852 qui metuent 1 2 3	941 cum 1	1033 quæ 1 2 3
— uterque 1 2 3 4	942 dura 1. dira 2 3	— quam <i>deest</i> 1
854 Ut procludere 2 3	— mistris 2 3	1034 infensus 1. infessus 2 3
857 tuta retruans 2 3	945 Claritati ate 1 2 3.	1037 Vix jam 1 2 3 4
861 Tuta'st 2 3	— clarior accitat 4	— etiam cum 4
— ut 1 2 3	946 notavagis 1 2 3 4	— ipsis <i>deest</i> 2 3 4
862 Et 4	947 lympharum 4	1038 pro 1 2 3
— levis ora 1. levis omnia 2 3	— æstibant 1 2 3	1042 Desuper est 1 2 3
863 veteri non 1 2 3	949 musto 2 3	— possit 1
864 bugera 2 3	951 scribant 2 3	1045 quæ 1
869 Ac 2 3	— neque 1 2 3 4	1047 Utilitas 1 2 3
— in <i>pro</i> nil 1 2 3	958 Quodcunque 2 3 4	— atque 1
871 quam 2 3	— fitebat 2 3	— etiam 4
873 precide 2 3	966 <i>vers. subsequitur</i> 4	1048 sciret—videret 1 2 3
875 Donec 1 2 3 4	960 lugebat 2 3	1052 sit opus facto 1 2 3 4
876 fuerant 1 2 3 4	962 violenti 2 3	— facile si neque 1 2 3
877 queunt 1 2 3	965 Conflectabantur 2 3	1055 os tantopere esset 1
879 parvis 1 2 3. paribus 4	968 silvestribus 2 3	— re <i>deest</i> 1 2 3
— sic <i>deest</i> 1 4	969 Nudabant 1 2 3 4	1056 vigetur 2 3 4
— pars 1 2 3. par 4	971 plangere 2 3	1060 atque 1 2 3
— potisset 2 3	972 imbris 2 3	1061 enim 1 2 3
882 quin <i>deest</i> 1 2 3. quia 4	— 966 <i>vers. subsequitur</i> 1 2 3	— id <i>deest</i> 1 2 3 4
— etiam nunc 1 2 3. etiam tunc 4	974 rotæ a 2 3	— in <i>pro</i> e 1 2 3 4
883 in animarum 2 3	— interat 2 3	1063 premunt 1 2 3
— quæret 1 2 3	975 quoniam 4	1064 Longa 2 3
884 validare 2 3	— conservant 3	— alia 1 2 3
886 puerili 1 2 3	978 de sidere 2 3	— rabies 4
887 Officit 1 2 3	980 curæque 2 3 4	— stricta 2 3. districta 4
894 proficiunt 1 2 3 4	982 Et lectique 2 3	— minatur 1 2 3 4
895 imis <i>pro</i> unis 2 3	983 Spumigerique 1. Spumigeri 2 3 4	1067 Atque 1. At 2 3
900 Jam 1 2 3	987 lamentis 1 2 3 4	— lactant 1 2 3 4
— tonere 2 3	992 Ac 2 3	1070 desertis 1
— virere 2 3	995 Denique privarant 1 2 3 4	1073 juvenus 1 2 3
— quia 2 3	1000 Nec 1 2 3 4	1074 Pinnigeris 1 2 3
902 Quæ 2 3	— frustra 1 2 3 4	— a cuit 1 2 3
		1076 Et—sic 1 2 3 4
		1077 alitum variatque 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. V.

1079 salso 1 2 3 4	1151 nimis 1	1261 favore 4
1080 jacent 2 3	1153 facilis est 2 3	1265 et cædere 2 3
1083 et 1 2 3. <i>deest</i> 4	1154 Quis 2 3	1266 Materiemque 1 2 3
1086 variis 1. varios 2 3	1158 protrasse 1. pro-	4
1087 Multa 1 2 3	traxe 2 3. pro-	— dolare 1 4. delere 2
1088 tamen 2 3	graxe 4	3
1091 terram 1 2 3 4	— feruntur 4	— levare 1 2 3
1092 deditur 1 2 3 4	1161 Pervulgant 2 3	— levia 4
1093 insita 1 2 3 4	— arnarum 1. ranarum	— lingua 1. signa 2 3
1095 Ut 1 2 3 4	2 3	1267 percutere 2 3
1096 ardor 1 2 3	— orbis 1 2 3	1271 poterant 1 2 3 4
1097 vicibus 2 3	1165 tota 2 3	1272 æs <i>deest</i> 2 3
1098 Emicat 1 2 3	1166 Terram 2 3	1273 recusum 2 3
1099 terentur 2 3	1167 Nominata 2 3	1275 volvendo 2 3 4
1101 vaporem 1 2 3 4	— redde 2 3	1277 e <i>deest</i> 2 3
1102 cum 1 2 3	1176 tamen 1 2 3 4	1279 Clauditur 1. Claudi-
— inutescere 2 3	— et <i>deest</i> 1 2 3 4	bus 2 3
— videat 2 3	1177 illa 2 3	1281 ipsi 1 2 3
1104 invictum 1 2 3. et	— posse <i>deest</i> 2 3	— per <i>deest</i> 2 3
victum 4	1183 varias 1. vario 2 3	1284 Efflammantque 1.
— victamque 2 3	— anni 1	Efflaminant 2 3.
1105 Acri 4	1184 fierent 1 2 3	Et flamma atque 4
1107 tum 4	1188 nox 1 2 3. nos 4	1286 quia 2 3
1109 atque 1 2 3	— videtur 1 2 3 4	1287 cognitator 1
— diviserant 1. divise-	1189 erit 2 3. <i>pro</i> et	1289 fasta 1 2 3
rantque 2 3	1191 sol <i>pro</i> ros 1 2 3 4	1291 credebant 2 3
— debere 2 3	— flumina 2 3	1293 achævæ 2 3
1111 vagebant 2 3	1197 ulla velatum est 1 2	1295 sunt <i>deest</i> 2 3
1113 depressit 2 3	3	1296 armatum 1 2 3 4
1116 gubernat 1 2 3 4	— videre 4	— costris 2 3
1117 parte 2 3	1202 placata 1 2 3 4	1300 armatum 1 2 3 4
1118 æstum quam 1 2	1204 stellasque 1 2 3	1301 castarrito 1 2 3. luas
— æs tanquam 4	— icantibus 1. miranti-	aurito 4
1119 Ad 1 2 3 4	bus 2 3	— torperet 1 2 3
— se <i>deest</i> 1 2 3 4	1206 pectora 2 3	— et ros 1. et res 2 3
— voluerunt 1 2 3 4	1208 Ne quæ 1 2 3	1303 curbare 2 3
— se 1. <i>deest</i> 2 3 4	1211 Et quæ nam 1 2 3 4	1304 alii 2 3
1121 placida possunt—	1213 taciti 1 2 3	1306 bellis 1 2 3
ducere 1 2 3	1217 nova nimis 2 3	1307 munere 1 2 3 4
1123 Certantesque 1 2 3	1222 Corripuit 1	1309 partim 1 2 3 4
— inter 2 3	1224 ad auctum 2 3	— miscere 3
— festum 1	1225 Summem 1. Summe	1311 his 1 2 3 4
1124 deicit 1 2 3	2 3	1314 Terriferas 1
1125 In via et 1. Invia 2 3	1226 clausis 1	1317 levæ 1. iræ 2 3
— contemptum 2 3	— æthera 2 3 4	— corpore 1
— terra 2 3	— vertit 2 3	1318 patebant 1 2 3 4
1128 si de 1 2 3. sine 4	1228 adita 1. adyta 2 3	1320 victos 1 2 3 4
1129 pariter 2 3	— ac <i>deest</i> 1 2 3	1323 ad 2 3
— ambitiones 1 2 3	— precequesivit 1. pre-	— subtus 1
1131 altis 1 2 3 4	ceque sit 2 3	1324 et 2 3 4
1134 neque 1 2 3 4	1231 aqua daleti 1 2 3	— terram minitanti 1
— quia 2 3	1239 juris 2 3	2 3. minitati 4
1137 sic clarum 2 3	1240 æs <i>deest</i> 1 2 3	1325 Et 1 2 3 4
1138 Sed 2 3	— æque 1 2 3	— cedebat 2 3
— lucebat 1 2 3	1249 privis 2 3	1329 dentibus ad auctus
1140 recidat 1 2 3	1252 Horribilis sonitus 1	1 2 3
1144 defossum 2 3	2 3	1330 patebant 1. parebant
— vincere 1 2 3. vere 1	— altas 4	2 3
1150 Inde 1 2 3 4	1253 A 1 2 3 4	1331 ab 1 2 3 4
— pœnariam 2 3	1257 terras 1 2 3 4	1333 Si 1 2 3 4
1151 Circum recite mu-	1259 videbunt 2 3	— satis <i>deest</i> 2 3
nus 2 3	1261 res 2 3	1334 Effervescere 1 2 3 4

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

1337 esse 1
 1340 Si 1 2 3
 1341 Neque erint 1
 1342 fieret 1. fueret 2 3 4
 1346 tum 2 3
 ——— vicendi 1
 1347 Qui 1
 ——— perirent 4
 1348 vocabant 4
 1350 paratur 2 3 4
 1352 et *deest* 1 2 3 4
 1355 est *deest* 2 3
 1357 mulieribus 1 2 3
 1358 pariter 1 2 3 4
 1359 durarunt 4
 1360 Ad 1 2 3 4
 ——— spetiem 1
 1361 cicatrix 1 2 3
 1362 buccas 2 3
 1370 suum 2 3. situm 4
 1374 præfusa 2 3
 1375 varia 1 2 3
 1383 minutim 2 3
 1385 Ovia 2 3
 ——— repeta 2 3
 1387 quidquis 2 3. quidvis 4
 1388 mediam 1 2 3
 1389 juvabat 2 3
 1390 tibi *pro* cibi 2 3
 1393 in cunole 2 3
 1396 loca 1 2 3
 1398 redimere 1 2 3
 1399 movebat 1 2 3 4
 1403 hoc 2 3
 ——— vigebat 1
 1404 huic 2 3
 ——— somno 1 2 3 4
 1406 supra 2 3
 ——— rauco 1
 1408 numeris 1 2 3 4
 1409 Majore — dulcedine 1 2 3 4
 1417 est *deest* 1 2 3 4
 1418 nunc 2 3
 1420 tamen 1 2 3 4
 ——— distractam 1 2 3 4
 1421 Disperisse 1 2 3. Disperiisse 4
 1424 resedit 1 2 3 4
 1427 vigentibus 2 3 4
 1428 plebe 1 2 3
 ——— lata mens idque 1. lata mens id quoque 2 3
 1430 in *deest* 1 2 3
 1432 quo adcreseat 1. quo adcrescit 2 3
 1435 et *deest* 1 2 3
 1436 lustrans 2 3
 1438 certe 1. cætera 2 3. cetta 4

1440 districtaque 2 3
 1441 velivolis—propter o-
 dores 1 2 3 4
 1445 auctum 3 4
 1446 nequid 2 3
 ——— ratione 2 3
 ——— monstra 2
 1448 et *deest* 1 2 3
 1449 Prima 2 3
 ——— cultus et omnis 1
 1450 politos 1 2 3
 1454 erigit 1 2 3 4
 1455 videbant 1 2 3 4

LIB. VI.

2 Diderunt 2 3
 — præ charo 2 3
 7 extincta 1 2 3
 9 11 *mutato ordine* 1 2 3 4
 10 pro qua 1. pro quo 2 3
 12 Divitias 2 3
 13 extolere 1. excolere 2 3
 14 cordi 1 2 3
 15 animi ingratis vitam vexare 1 2 3 4
 — Pausa atque infestis coget sævire quærelis 1. Causam quæ 4
 — cogit servire 2 3 4
 16 Intelligit 1 2 3
 — ubi 1
 — fas 1 2 3
 — officere 4
 21 retro 2 3
 26 parvo 1 2 3 4
 28 floret 1 2 3
 29 fuerit 1 2 3
 — naturali 1 2 3 4
 — vi *deest* 1 2 3
 — viro atque veniret 4
 37 fugiuntque 2 3
 39 radiis 2 3
 44 fierique necesse est 1 2 3 4
 45 pleraque 1 2 3 4
 47 Ventorum exutant 1. exucant 2 3
 — placentur omnia rursum 1 2 3
 — Ventorum exhortantur spes atque obvia rursum 4
 48 fuerint, sint 1 2 3 4
 — placito 2 3
 — favore 1 2 3 4
 50 tamen 2 3
 — motibus 1
 51 Et faciunt 1 2 3 4
 54 Cognite 1
 — et *deest* 1 2 3 4
 56 has 1 2 3 4
 57 qui bene 1

59 possunt 1
 62 addiscunt 2 3
 63 miseris 1 2 3
 64 nequeant 1
 — quique 3
 65 cernimus 2 3
 66 cæca ratione 1 2 3 4
 68 putare 1 2 3 4
 69 parte 2 3
 70 Oderunt 1. Sæpe ode-
 runt 2 3 4
 — quo 1 2 3
 71 exire 1 2 3
 — inhibat 1 2 3
 72 quietus 1 2 3 4
 73 fletus 1 2 3
 80 sunt *deest* 2 3
 — profecta 1 2 3 4
 84 cunque 1 2 3 4
 85 paribus 2 3
 88 Insinuari 1
 89 causa 2 3
 91 suprema 4
 — ac 1. et 2 3 4
 — callis 1 2 3 4
 94 insigni 1 2 3 4
 96 cucurrunt 2 3
 101 tamen 2 3
 — mire 1 2 3
 102 lingua 1. ligna 2 3 4
 104 bruto 1 2 3
 — presso 2 3. pressi 4
 106 gelidos 2 3
 109 muros 1 4. matos 2 3
 110 fuerit 2 3
 — peculantibus 2 3
 — auris 1 2 3 4
 111 sonitus *deest* 1 2 3
 112 Idque 2 3
 113 voluntas 2 3
 115 ut *deest* 1 2 3 4
 117 motura dentes 2 3
 — corpore 1 4. e cor-
 pore 2 3
 — tractam 1
 119 exerium 1. exierint 2 3
 121 tremore 1. tremor 2 3
 122 Maxime 1 2 3
 — dissoluisse 4
 124 intersit 1 2 3
 126 corpora 1
 129 tum 2 3
 130 parvum 1 2 3
 132 Et 1 4. Ut 2 3
 — faciunt 1 2 3 4
 135 clam 1. *deest* 2 3
 138 doceres 2 3
 139 levior 2 3
 — certa 2 3
 140 volvens 2 3
 142 in frangendo 1 2 3 4
 — graviterque 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

142 fit 1 4	224 Nunc 1 4	312 illum 2 3 4
146 ut <i>deest</i> 1 2 3 4	225 motibus atque 1. mon-	314 sit <i>deest</i> 1 2 3
— trucidat 1 2 3 4	tibusque 2 3	— terris 1 2 3
148 propter 1 2 3	226 nihil 1 2 3	— stutuis 2 3
150 ingentis 2 3	— absistere 2 3 4	— ille 1 2 3
— recente 2 3 4	228 ut hæc 1 2 3	317 indomita 1. indomeat
151 si <i>deest</i> 2 3	— caper acra 2 3	2 3
153 vita 2 3	230 ut <i>deest</i> 1 2 3 4	319 qua 1 2 3 4
154 sonitum 1 2 3	— vasis 2 3	— vi <i>deest</i> 1 2 3
— comatur 2 3	231 quid 1	320 incursus 1 2 3 4
156 Grandibus 2 3	232 raraque 2 3	— si <i>deest</i> 1 2 3
157 consertit 1. convertit	— latera omnia 1 2 3 4	321 colore 1 2 3
2 3 4	233 et <i>deest</i> 1 2 3 4	323 at—ubi 1 2 3 4
— altum 1 2 3 4	236 tollens 1 2 3. can-	324 sævis 1 2 3
158 mixta 2 3 4	dens 4	326 impetus 1 2 3
159 Fulget 1 2 3 4	240 ligna 1 2 3 4	329 et 1 2 3 4
161 lapidis 2 3	241 commoliri atque 1 2 3	331 aera 1. ara 2 3
162 Exaliter 2 3	243 gente 2 3	332 intermorando 1 2 3
— et <i>deest</i> 2 3	— qui 2 3	333 celeri <i>deest</i> 2 3
— stratillas 2 3	— possunt 1 2 3 4	345 forsitan 1 2 3
167 Ungipiti 2 3	244 te <i>deest</i> 1 2 3	346 incedunt 1 2 3
— videant 1. videat 2 3 4	245 gigni 1 2 3	348 lapidis 2 3
168 auras 1 2 3 4	246 extractis 1 2 3 4	— transviat 1 2 3. tra-
169 fulgurem 1	250 adierunt arctamur 2 3	viat 4
170 tonitru 1	253 Impendant 1 2 3. Im-	350 incederint 2 3
171 Et <i>pro</i> E 2 3 4	pendunt 3	— quæ 2 3 4
— et <i>deest</i> 1 2 3 4	— acrae 2 3	358 se <i>deest</i> 1. seris 2 3
178 quiescit 1 2 3	254 ceptas 2 3	359 ventisque calores 1
179 perscindit 2 3	255 nymbi 4	2 3
181 victantia 2 3	256 dimissum 1. dimissu	360 Defiunt 2 3 4
183 oculorum 1 2 3 4	2 3. demissu 4	361 utrasque 1 2 3
— nostra 1 2 3 4	— fulmen 1 2 3 4	— corpora 1
184 alti 1. ala 2 3	257 ut 1	363 frigidus 4
186 Ne 1 2 3	259 cum prunis 1	— et <i>deest</i> 1 2 3 4
— inferre 2 3 4	— repletur 4	365 Vit 2 3
187 sit 1 4. sic 2 3	260 Interea 2 3	— sit <i>deest</i> 1 2 3
— extricta 1 2 3	261 nostris 1 2 3	366 fluctus et 1 2 3
190 At 1 2 3	265 tantos 4	367 est—liquoris 1 2 3 4
— collata 4	— hæc <i>deest</i> 1. terras	373 bella <i>deest</i> 1 2 3
191 vignere 2 3	<i>deest</i> 2 3. venientes 4	— non imitanda 1 2 3
193 Tu 2 3	266 fulmina 2 3 4	374 mirum si in eo 1. sti-
195 potestate 2 3	271 hæc de re 1 2 3	neos 2 3. si in eo
198 fremitur 2 3	273 Hoc 1 2 3	tum 4
200 convolvuntur 2 3	— quæ 1 2 3	375 ciet 2 3
203 Hoc 2 3	278 cum 1 2 3 4	376 utriusque 2 3
204 calor 1 2 3	280 gravis ventum insigni	381 judicia 1 2 3 4
206 } sed enim 4	1 2 3. gravius jam	— menti 1 2 3
207 } <i>verss. desunt</i> 2 3	ventus in ignis 4	382 e 2 3
208 } splendidu solis 1	283 locus 2 3	383 partim 2 3
209 jubeant 2 3	285 et 2 3	384 dominatur 2 3
211 tegens 2 3	289 Quod e 2 3	— faculerit est 1. facule-
212 fulgure 2 3. fulgore 4	— concussus 1. concus-	rist 2 3
— calores 1	sis 2 3	388 ignem 1 2 3 4
214 diducat 1. deducit 2 3	295 culmine 1 2 3	— inquæ est 1. inquit se
215 ingratus 1 2 3 4	297 vertex 1 2 3 4	2 3. inducit 4
217 sonis 1 2 3	— quam 1 2 3. quem 4	— voluntas 1 2 3 4
— fulget 1	— spatio 1 2 3	390 habent 2 3
218 quali <i>deest</i> 1 2 3	305 Nam 2 3	392 nulla—turpi 1 2 3 4
— quod sit 4	306 Fecunda 1 2 3	— in re 1 4. jure 2 3
219 ictu 1 2 3	308 ex ipsis 1. ipsis 2 3	396 tum 1 4. cum 2 3
220 auris 1 2 3. aureis 4	— plaga 1 2 3	— consuescunt 1 2 3 4
222 per <i>deest</i> 1 2 3	— ejus 1 2 3	398 atque 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

401 ipse que 1. ipsius 4	491 cavas 1. caveas 2 3	551 in magnas 1 2 3. aquas
— æstum 1 4. hæstum 2 3	493 redditur 2 3	— 4. vassaque 2 3
405 Propterea 1	494 crescat 2 3	— lacrimas 2 3
— sinuit 1 2 3	495 dimissus 1 2 3 4	552 et 1 2 3
406 possumus 2 3	498 utrunque 1 2 3 4	553 aquæ 1 2 3 4
411 hæc 1 2 3	499 ut 2 3	— et <i>deest</i> 1 2 3 4
412 et 2 3	501 est <i>deest</i> 4	— vacillat 1 2 3. vacil-
420 plurima quam 1. quo 4	502 concuderint 2 3	lans 4
— plus 1 2 3 4	504 super 1 2 3	554 Et 1 2 3 4
427 Pervescunt 2 3	508 Convertæ — tument 2 3	— vis 4
— lacita 1 2 3	510 membrorum 1 2 3	— inter 1 2 3
428 cum 2 3 4	— turbarum 1. turbam 2 3	559 tellus <i>deest</i> 2 3
— sint 1 2 3 4	— more 1 2 3	560 extincta 2 3
430 quitus 2 3	— coacta 1 2 3 4	562 minant 4
431 quom 1	514 stillante 1 2 3 4	— eadem 1 2 3
— depremat 2. deprel-	515 Tela 2 3	564 te metiunt 2 3
nit 3	516 utraque 1. utrinque 2 3 4	565 manare 3
439 detrudit 1 4. detendit 2 3	519 fient 1 2 3	566 tantum 1 2 3
442 ventis e 1 2 3 4	522 cum sumans 2 3. con-	567 ventis 1 2 3
— ipso 1 2 3	sumens 4	— si 1 4
443 Vertex 1 2 3	523 Hic 1 2 3 4	— nulla 1 2 3 4
— conrandens 1. concan-	— intus 1 2. itus 3	— refremet 1 2 3
dens 2 3	525 existis 2 3	568 deprehendere 1 2 3 4
— aera 2 3	— arci 1. æo 2 3. arquus 4	— untis 1. virtis 2 3
444 mutetur 1 2 3	530 a ventis 1. amentis 2 3	571 minutatur 2 3
446 immane in 2 3	531 per facile si 1 2 3	— ruinatur 2 3. ruinam 4
— procellat 1 2 3	— repente 2 3. te per	572 inclitus 2 3
448 Officeret 1 2 3	te 4	— tetroque 4
450 coire 2 3	532 fluant 1 2 3	— recellat 2 3
451 quo 1 2 3	— creantur 1	573 recepit 3
— possunt 2 3	533 cognitis 2 3	— se <i>deest</i> 1 2 3 4
453 compressa 1 2 3 4	— sunt 1 2 3 4	578 a <i>deest</i> 1 2 3 4
459 quoque 1 2 3	535 terras 1 2 3	579 terra 2 3
461 tum 1 2 3 4	— face 4	582 altam 1 2 3 4
464 utitur 2 3	536 et 2 3 4	583 Diffidens 1 2 3
— minore 1. sammor 2 3	— super 1 2 3	584 Syria 1 2 3 4
465 Et condensa atque	— est <i>deest</i> 4	— Ægi 1 2 3 4
arta parere et simul	— atque <i>deest</i> 1 2 3	585 qua 1 2 3
ipso 1 2 3. arcta pa-	538 Ingenio 1. rupes de	586 Disturbatque 4
tere 4	rupes 2 3	— abortus 1 2 3 4
466 videatur 1 2 3 4	540 jam 4. submersas 1.	589 subsidere 4
— æchram 2 3	submersis 2 3	591 feta 2 3
467 se 1 2 3 4	— ita putandum est 1.	592 disperitur 2 3
468 sensum 1 2 3	caputandumst 2 3	594 in viros 2 3
472 Quod 1 2 3	541 simile 1 2 3 4	596 metuunt 2 3
— augendus 1. augen-	— sui <i>deest</i> 1 2 3	— inferna 4
da 3	— vires 1 2 3	597 Terrave 2 3
473 in homine 1 2 3	543 superna 4	602 Et tamen 1 2 3 4
474 ab 1 2 3 4	544 actas 2 3	603 Subdita et 1 2 3. Sub-
480 Surget 2 3 4	546 concussa 2 3	dit et 4
— quoque <i>deest</i> 2 3	— discerpunt 1 2 3 4	606 <i>vers. deest</i> 2 3
481 nimbus 4	— undique 1	607 <i>vers. deest</i> 1 2 3
482 illi 1 2 3	547 tremescunt 1 2 3	609 Natura 1 2 3
484 summaque 2 3	549 exultantes 1 2 3	— sit tantus 1 2 3 4
485 cunctaque 1 2 3	— exultantia sunt 4	614 Gutte 1. Gutta 2 3
486 mobilitatem 2 3	— dupnis cunque vini 1.	— ad <i>deest</i> 1
487 per <i>deest</i> 1 2 3. tum 4	dupius cumque viri	615 mare est mirum 1 2 3
489 magnis 1 2 3	2 3. fortis quam ubi	616 Sol magnam 1 2 3 4
490 Comperiant 2 3	equum vis 4	619 Ad 2 3
— terris 2 3		— pelagi 1 2 3 4
		622 largitus 1 2 3. lar-
		gius 4

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

622 auferret 1. aufert 3	quos nos 4	771 cibos 1 2 3 4
623 quoque magnam 1 2 3 4	705 jaceret 2 3	777 immita 2 3
624 vertentes 1 2 3	706 homines 1 2 3	— auras 1 2 3
— venti 1 2 3	707 Convenient 1 2 3	778 tactu 1 2 3 4
625 cum 1 2 3	708 Namque cum 1 2 3	783 est <i>deest</i> 1 2 3
629 orbis 1 2 3	710 Utrum genere aliquid 1 2 3	784 faciunt 1. faciat 2 3
632 conjuncta est 1 4. conjuncta storas 2 3	— contio 1 2 3 4	785 ea 1 2 3
— magis 1 2 3 4	— item est 1. ites 2 3	786 in <i>deest</i> 1 2 3 4
— cingens 1 4. augens 2 3	712 aetatem 1 2 3	788 inde 1. in deo 2 3
634 terra 1 2 3	716 quietes 1 2 3. quo Etesiae 4	789 multis <i>deest</i> 2 3
— sit 1. sic 2 3	— in esse 1. ut esse 2 3	791 acris 1 2 3. acris 4
— idem 1 2 3	— efflare 4	793 concidere et primos 1 2 3 4
637 mole 1	718 rursus 1 2 3 4	— morbo mittere 1 2 3.
— reddit 2 3	— manare 1 2 3	— morbos mittere 4
— augmine 4	722 per cotto 1 2 3. per cocto 4	799 in <i>deest</i> 1 2 3 4
639 fit 2	— colore 1 2 3	— cum te 1 4 cunctae 2 3
641 quae 4. <i>deest</i> 2 3	727 amnis 1 2 3 4	— relavaris 1 2 3 4
— græcia 1. gnecia 2 3	728 proclivis 1 2 3 4	800 effluens solio 1 2 3 4
— decorata 2 3	729 ei 1 2 3	801 de 1 2 3
644 stillare 1	730 eo <i>deest</i> 2 3	803 illecebrum 1 2 3
645 panda complectant corpora dura 2 3 4	— dexia 2 3	— aqua 1 2 3 4
647 in 1 2 3 4	734 Contrusat 2 3	804 domus 1. dominus 2 3. minus 4
650 summa 1 2 3	735 Forsitan 1 2 3 4	— pertexit 1 2 3 4
652 nec tota—terra quota 1 2 3. terrai quota 4	736 Crescit 4	— servis 1 2 3. servus 4
654 Ut 1. Et 2 3 4	— albos decedere in ignes 1 2 3 4	805 facit 1 2 3
655 miratus 1	738 Avernantibus 1 2 3	— mattabilis 2 3. manabilis 4
660 exiscit 2 3. exurit 4	— sunt 2 3 4	806 ipso 1 2 3
— corpora 1 2 3 4	740 nomine 1 2 3	807 Signier 1 2 3
661 repetitque 2 3	742 venere 1 4. venire 2 3	808 argento 1 2 3
663 morbi 1 2 3 4	743 Remigio 1 2 3 4	810 expiret 1 2 3 4
— malefert 1 2 3 4	746 subiratus 2 3	— scaptumbula 1. stup-
665 caeli 2 3	— Averni 1 2 3 4	— tumbula 2 3. scap-
666 Et 2 3	747 Hic locus est cum as apud etrisui per montis 1 2 3. Hic locus est Cumas apud ejus in pede montis 4	— tensula 4
671 Et 1 2 3 4	748 aucti 1 2 3	818 audire 1 2 3
672 detulerunt 2 3	749 Æthneis 1. athoneis 2 3	814 acquam 1 4. æquam 2 3
673 minus 1	— mentibus 2 3. montibus 4	816 Nos 2 3
674 visus 1 2 3 4	750 Tritonidis 1 2 3 4	— exæstuat 1 2 3 4
— est <i>deest</i> 1 2 3 4	753 palladi sacris 2 3	817 expiratque 1 2 3 4
676 Ardor 2 3	755 hoc <i>deest</i> 1 2 3	818 debent <i>deest</i> 1 2 3
— homo 2 3	— suapte 1 2 3 4	820 veneni 1 2 3 4
— omnis 1 2 3	758 concedere 1	822 Impeditur 2 3
681 vasa 2 3	761 fiant causis 1 2 3	— corrupta 2 3
683 ferens illi cum 1 2 3	762 nepotis 1 2 3. ne portis 4	824 vers. <i>deest</i> 2 3
687 contigit 2 3	— potius <i>deest</i> 1 2 3. et 4	825 vita 1 2 3
689 vers. subsequitur 691 4	763 posthinc 1 2 3 4	826 æternum 2 3
690 Fecitque 1 2 3 4	764 inanis 1. in avis 2 3	— quædam 2 3
691 Defferet 1. differre 2 3	— inferna 1 2 3 4	827 venena 4
693 Nec 1 2 3 4	765 cerni 2 3	829 fit 1 2 3 4
695 resolvit 1 2 3	768 nam nunc 1 2 3	831 locatur 1 2 3
696 mare 1 2 3 4	— tibi 1 2 3. de re tibi 4	833 est 2 3
698 mari <i>deest</i> 2 3	770 Interea 2 3	835 perditur 4
699 feras 2 3		836 rixari 1 2 3. nixari 4
— flammam 1 2 3 4		837 terris 2 3 4
701 vertice 1 2 3 4		840 Cur sit 1. Cur fit 2 3
— item 4		841 Arescit 1 2 3 4
702 nos quod 1. nos 2 3.		— hiemi 1. semi 2 3
		843 effusa 1 2 3 4
		— vapore 4

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

844 Fit quoque 1 2 3 4	902 parci 2. parti 3	958 nisi 1 2 3 4
846 in quo eundo 1 2 3. in coeundo 4	903 tactu 2 3	962 quo <i>pro</i> Sol 1 2 3
849 et 1 2 3 4	906 quoque 1	963 Ad 1 2 3
851 fervere partim 1 2 3 4	908 Quam 1 2 3	— altas 1 2 3 4
852 Hoc 1	912 Qui neque enim 1 2 3	964 Extinctas 2 3. extruc- tasque 4
— terram 1. terra 2 3	913 lenibus 1	965 inimpota 1. in nis posita 2 3. in ignis posta 4
853 nimis 1 2 3 4	— hamis 1 2 3 4	966 facile æs 1 4. favillies 2 3
854 contractans 1 2 3 4	914 ibi 1 2 3	969 Et 2
855 quirit 1. quient 2 3	— corno 1. corvo 2 3	970 eo vivat 1. comnat 2 3
856 lumine 1 2 3	— dependit 1 2 3 4	971 Effluat 1 2 3 4
— fenore 2 3	— super 1 2 3	— ambrosias 1 2 3. am- brosiam 4
857 Quique adhuc 1 2 3. Qui queat hunc 4	— adhærtas 2 3	— nectar et 1 2 3
— super 1 2 3	915 altoque 1 2 3	— intus 1 2 3
858 minorem 1 2 3	— cunda que nescit 1 2 3	972 Qua 1 2 3
— sol dare 1 2 3	916 permanat et 1 2 3. permanant et 4	— quod in arvis frondeat 1. quod marius fron- de ac 2 3
— vaporem 1 2 3 4	— prævalet 2 3 4	973 amaricum 1. maricum 2 3
859 lux 1	917 priusque 2 3	— fur et 1. suret 2 3
860 summum 1. sumum 2 3	921 quacunque 2 3. quæ- cunque 4	977 res <i>deest</i> 1 2 3 4
862 Parva 1 2 3 4	922 micis 1 2 3	— munela 2 3. jucunda 4
— certum 1 2 3 4	— partique 1. parcique 2 3. fateare 4	978 volnerantur 2 3
— hunc <i>deest</i> 1 2 3 4	923 aquæ 1 2 3	979 quia 4
— quam 1 2 3 4	— lacessat 2 3	985 prope—precipit 2 3
864 Hoc 1 2 3 4	924 fluant 4	986 alio—alioque 1 2 3 4
865 sonitus 1 2 3	925 de 2 3. e 4	987 alio 1 2 3 4
866 nam 1 2 3	— fluviu 1 2 3	989 Propterea 2 3 4
867 fortem 2 3	— et 1 2 3	990 per <i>deest</i> 1 2 3 4
868 tactumque 1	927 auras 1 2 3 4	— ignis 1 2 3. tignis 4
— vaporem 1 2 3 4	928 minor <i>pro</i> humor 2 3	991 intusque 1 2 3
869 ob ortus 1	933 fluenda 1	992 ulla 1. illas 2 3
872 redit 1 2 3	935 sonare 1 2 3 4	993 De <i>pro</i> atque 1
873 Frigus 2 3	930 931 <i>vers. subsequuntur</i> 1 2 3	— eandem 4
— ut 2 3. <i>deest</i> 1	930 tumunt 2 3	998 huic 2 3 4
875 in <i>deest</i> 2 3	931 fluentis 1 2 3	— redditur 2 3
— lucem 1 2 3 4	937 dixi 1. dare 2 3	999 fieri 2 3
877 Demittat 1 2 3 4	938 partium 2 3	— per litratum 1 2 3
878 novosque 1 2 3	940 dediscere 1 2 3	1001 destinat 2 3
880 flammam 1 2 3 4	941 corpus mittam 2 3	1003 Hæc 2 3
885 consurgunt ire 2 3	943 in humore 1. in more 2 3	— inaniter 2 3
887 vita 1 2 3	946 Diditur 1 2 3 4	— multisque 1
889 quam 2 3	947 nuge oculosque 1 2 3. unguiculasque 4	— rarescit 1. vacesci 2 3
— conciliare 1 2 3 4	949 Sentimur 1 2 3	1004 loca 2 3
890 inde 1 2 3 4	950 plana 2 3	— ferre 1 2 3.
— maris 1 2 3	953 qui 1 2 3 4	1005 commenta 1 2 3
— parat 1 2 3	— stnevit 2 3. suerit 4	— ut qui 1 2 3 4
— dulcisque 2 3	954 Denique 1 2 3 4	1007 alimentis 1. aliemen- tis 2 3
892 præter 1 2 3. pariter 4	— colli 1 2 3 4	1010 dicitur ex elementis 1 2 3 4
— religionis 2 3	— coeret 3. cohæret 4	1011 referre 1 2 3. e ferro 4
896 statere illas 2 3	955 visque simul cum 1 2 3 4	1014 cæcis qui 1 2 3
— quæ 1 2 3 4	956 tempestatem 1 2 3	
897 videnda corpora 1 2 3. in tæda cum cor- pora 4	— coorta 1 2 3	
898 quæ 1 2 3. quod 4	957 In cælum terrasque remotæ jure 1 4. In cælum terraque re- motæ in re 2 3	
900 videret jam 2 3		
— vel 1		
— linum 1 2 3		
901 amoveas 1 2 3		

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

1014 nec 1 2 3. in eis 4	1066 vide 1 2 3	1118 Commonet 1
1015 idem 1 2 3	— coalescere 1 4. ca-	1119 Ut nubula 1. Venu-
— barescit 2 3	— lescere 2 3	— bula 2 3
1017 vacina 1 2 3	1067 aurino 1. aurius 2 3	1120 Quadragitas 2 3
1018 plagit 2 3	— ita <i>deest</i> 1 2 3 4	— gradilus 2. graditus 3
1020 qui 2 3	— mergatur 2 3	— conturbas 2 3
— ad 1 2 3	1068 rabularum 1 2 3	1122 reddetque 1. reddit-
1021 Nec 1	— lapsare 1 2 3	— que 2 3
1022 simila 1. simili 2 3	— compage stamina	— similem 1
— avelli 2 3	— munda 1 2 3	1123 Nec 2 3
1023 qui 2 3	1070 in <i>deest</i> 1 2 3	— subitur 2 3. subita 4
1025 Errat 1. Erat 2 3	— aqua 3	1124 persedit 1 2 3
— ergo 1 2 3	1072 colcis 2 3	1125 homini 1 2 3
— provehit 1	— uno 1 2 3 4	1130 pigris talaribus 1 2
1027 uti <i>deest</i> 1 2 3	1073 dirum 1 2 3	— 3 4
1028 Parteque 1 2 3	1074 neptim 1. nepotum	— ægros 1 2 3. ægre 4
— cupit 2 3	— 2 3	1132 ad diversa 1 2 3. ab
1029 tibi 1 2 3 4	— fluctus 1 2 3	— diversa 4
— est <i>deest</i> 1 2 3 4	— renovata 2 3	1133 intro natura 1 2 3.
1030 Ponas 1 2 3 4	1075 velite vivere 1 2 3	— natura ultro 4
1031 Tradit 2 3	1076 aurum copulat 1 2 3.	— corruptum 1 2 3 4
— annem 2 3	— fit uti aurum copu-	1134 quod 1 2 3 4
— ventis 1 2 3 4	— let 4	1135 temptare 1. temptari
1024 <i>vers. subsequitur</i> 1 2	1077 Æra 1. Aer 2 3. Æs	— 2 3
— 3	— 4	— incerti 2 3
— ut—potest 1 2 3	— quæ 1. aquæ 2 3. æ-	1136 mortiferæ 1 2 3
1032 rare sunt 2 3. rares-	— que 4	1139 e <i>deest</i> 1 2 3 4
— cunt 4	— ungatur 1. nigatur	1141 oranem 2 3. omni 4
— corpora 1 2 3 4	— 2 3	1142 morti 2 3
— ut 4	1081 præstat 4	1143 intensum 2 3
1035 ferro et 1 2 3	1082 Quod 2 3	1145 atræ 1. acre 2 3
1038 Atque <i>deest</i> 1 2 3 4	1085 placita 1 2 3	1149 per <i>deest</i> 1 2 3
1039 partem 1 2 3 4	1087 ferro ferri 2 3	1153 Rancidaque 1 2 3
— vacuum 1 4. vacuum	1089 cratere 1. creare 2 3	— rictu 1
— 2 3	1096 Atus anis 2 3	1155 lumine 1 2 3
1040 hoc <i>deest</i> 2 3	1097 intrinsecus 1. intus	1156 alius 1 2 3
1042 samothana 2 3	— secus 2 3	1158 denique 2 3
— feream 1. ferremdi	1099 ibi 2 3	1163 totis 1. totius 2 3
— 2 3	— putorem 1 2 3 4	1164 rubore 1 2 3
1043 Æramenta 1	— munda 2 3	1165 vi 1 2 3
— fuere 2 3	1100 fluviisque 1 2 3	1166 adesa 4
— ænis 1 2 3	1103 a 1 2 3	1167 inter 1
1048 Percepit 1 4. Præ-	— discrepit acres 1 2 3	1168 posses 1 4. possis
— cipit 2 3	1104 Britannis 1 2 3 4	— 2 3
— vias <i>deest</i> 2 3	1105 quia 2 3	— lene 2 3
1051 quo 2 3	1106 quo 2 3	1169 in <i>deest</i> 1 2 3 4
1052 Terreat 1 2 3. terrea	— et 1 2 3	— frigore 1 2 3
— 4	1107 pet cotto 2 3. per	1171 dabunt 2 3
— exta 1 2 3. testa 4	— cocto 4	— nundum 2 3
— et expuit 2 3	1108 Quæcunque 1 2 3.	1173 vehementes 1
1053 quod 1 2 3 4	— quæquæ 4	1174 satis 2 3
— sorbet 2 3	1113 Unguitur 2 3	1175 pernix 1 2 3 4
1059 Ligna 2 3	— ægypti 1 2 3 4	1176 nulla in aride fessa
1061 cum 1 2 3 4	— mediano 2 3. medio	— 2 3
— sic 4	— 4	— jaciebant 4
1062 cum 1 2 3	— quæ 2 3	1172 <i>vers. subsequitur</i> 1 2
— magneti 1. magne-	1114 Ac dudæ 1 2 3	— 3 4
— tis 4	— grossus 1. grassis	— nymphis 1 2 3
— si a flumine 1. a flu-	— 2 3	1177 missabant 1 2 3
— mine 2 3	1115 est locus 1 2 3	1178 totiens—morbis 1 2
— saxa 1 2 3. faxit 4	1117 se <i>deest</i> 2 3	— 3 4
1065 aptam 1 2 3	— est <i>deest</i> 1 2 3 4	1179 experientia 2 3

VARIAE LECTIONES LIB. VI.

1180 cum 2 3. tunc 4	1218 nec <i>deest</i> 2 3	1253 tradita 2 3 4
1181 per cubata 2 3	— tristia 1 4. noctis 2 3	1257 minimam partem 1
1184 spiritum 2 3	1220 tum 2 3	2 3 4
1185 umum 2 3	— cacummis 1. cacu-	— ægris 2 3
1186 contacta 1. contracta	mis 2 3	— meroris 1 2 3. mæ-
2 3 4	1221 anni 1 2 3. animum	roris 4
1187 rauca 1 2 3	4	1258 luguens 2 3
— tussis 1 4. tusse 2 3	— agere 1. ægere 2 3.	— eonculit 2 3
1188 uro 2 3	ægre 4	1260 condebant 1 2 3 4
— trahere et 1 2 3 4	1222 moribunda 2 3	— tecta 1 2 3. tectis
1190 surenum 2 3	1225 alii 1 2 3 4	4
1191 Non præessæ 1 2 3	1226 more 2 3	— quoque 1 2 3
— nisi 1 2 3	1228 et <i>deest</i> 1 2 3 4	— magis æstus 1 2 3 4
— acumine 1 2 3	— opere 2 3	1261 Conferto 2. Conferro
1192 conati 1 2 3	1232 et <i>deest</i> 1 2 3 4	3. infertos 4
1193 in horret 1 2 3	— et idem 1. idem 2 3	— situ 2 3
— jacet 1 2 3. facies 4	1234 enim 2 3	1262 sitim prostratam 2 3
— tecta meabat 1 2 3 4	— apiscit 2 3	— via jam 1. jam 2 3
1194 strati artus 1. post	1233 <i>vers. subsequitur</i> 1	— quoque 1 2 3
artus 2 3 4	2 3	1263 sola amneis 4
1195 Octavaque 2 3. ca-	— Atque 1 2 3 4	1264 aquarum 1 2 3 4
denti 1	— cum labat 2 3	1266 languidus 1. langui-
1196 nova 2 3	1236 ut fere 1. ut facto 2	das 2 3
— lampada 2 3	3. (ut fit) 4	— cum animo 2 3. cum
1198 Visceribus 1 2 3 4	1237 vita 2 3	1
— lætris—nigris 1 2 3	— cupidos 1 2 3 4	1267 coapta 2 3
1200 multis 1	1238 Venibus et 1. Peni-	— periere 1 2 3
1201 expletis 1 2 3 4	bus 2 3. poenas et 4	1269 Visceribus 1 2 3 4
1203 cultæ tris 1 2 3. cui	1241 arit 1. ante 2 3	— cæcus 2 3
tetri 4	1242 pudoreque 4	1272 manebat 2 3
1204 hinc 1 2 3	— omni 1 2 3 4	1274 Deum 1 2 3
1205 Probat 2 3	1240 1241 <i>verss. subse-</i>	— vimina 1
1206 potum intuentes 2 3	<i>quuntur vers.</i> 1243	1275 Pendebatur 2 3
— lumina 1	4	1277 Huc 1 2 3
1207 Vivebat 1. Uræbat	1247 in injectum 1. in in-	1278 repedabat 1 2 3 4
2 3	jectumque 2 3. in	1279 præ 2 3
1210 iis 2 3 4	letum 4	— cognatum 4. <i>deest</i> 1
— incusserat 1 4. incu-	— majore 1 2 3	2 3
serat 2 3	1244 <i>vers. subsequitur</i> 4	1280 vis <i>deest</i> 1 2 3
— ater 1. aer 2 3	1248 morbo 1 2 3	1282 extracta 1 2 3 4
1215 Haud 1 2 3	1250 ideo 2 3	1283 subdebant 1 2 3
— aerem 2 3	1251 vir immoderatur 1	— fauces 2 3
— excint 2 3. exciret 4	2 3	1284 deserrentur 1. defe-
1217 sedibus 1	1252 languebat—casa 1 2	rentur 2 3. defer-
1218 comparabat 2 3	3 4	rentur 4

INDEX VOCABULORUM.

Prior numerus librum, alter vero, vel alii, versum significant.

A MORBO interiisse 6, 709	abest 3, 970. 1095: 4, 1054: 5, 629: 6, 474	isse) 3, 650	accensus sensus 3, 337
ab auro fulgorem (auri) 2, 50	abeundi 4, 1174	abstulerit 1, 469	accepit 6, 1061. in artus febrim 656
ab cœtu 2, 918	abeunt 2, 72	abstulit 5, 460	accepta (plur.) 5, 1407
ab Divis loca deser- ta 4, 595	abhinc 3, 967	absumunt 4, 1114	accibant 5, 994
ab dulcedine 6, 1264	abhorret 1, 944: 4, 20	absunt 3, 1031. a nobis 4, 410	accidat 4, 216: 5, 99
ab dulci vita semota acris egestas 3, 66	abire 1, 681: 2, 961: 4, 1104	absynthi 1, 940: 2, 400: 4, 16	accidere 3, 853. 876: 4, 880. ad speciem 237
ab letho longiter er- rat 3, 676	abit 4, 947	absynthia tetra 1, 935: 4, 11. 123.	accidere ad aures 2, 1024
ab nervis 5, 1331	abit in somnum 3, 1079	diluta 225: 6, 930	accidet 4, 152
ab nulla ratione vi- detur (alienum) 1, 934: 4, 10	abitu 1, 678	abundans 4, 1192: 5, 815	accidit 5, 172. 286: 6, 584
ab numine 5, 123	abituque manet in- columnis 1, 458	abundant 4, 89: 5, 918	accingere contra (pugna adversus) 2, 1042
ab radicibus imis 1, 353. haurit 6, 140.	ablata (sing.) 3, 340. 717	abundanti 1, 283	accipe 1, 270: 4, 726
exederat sylvas 5, 1253	abluit sibi nigras umbras 4, 379	abundare 5, 263: 6, 266. 669	accipere 5, 608: 4, 615. auribus ci- tharæ liquidum carmen chordas- que loquentes 979
ab re 1, 411: 6, 423	abluitur anghela sitis 4, 874	abundat 2, 1088: 4, 146	accipiamus auribus 6, 163
ab re nomen impo- situm 6, 740	abluitur anghela sitis 4, 874	abundet 5, 266	accipiantque 1, 819. 909: 2, 761. 884. 1008
ab rebus 1, 813: 3, 831: 4, 14. 47. 62. 63. 100. 131. 144. 219. 226. 324. 741: 6, 924. 931. 960	abnuit 3, 641	abuti 2, 655: 5, 1032	accipiat 3, 314
ab regione 6, 723	abolescere 5, 732	accedere 2, 1128: 5, 1198. integros fontes 1, 926: 4, 2	accipiet 3, 907
ab rerum motu 1, 464	aboriri 3, 156	huc accedit, ut 2, 1076	accipimus tonitrum 6, 170
ab se 1, 663: 2, 855: 3, 272: 4, 470	abradere 4, 1096. 1103	huc accedit, uti 1, 193. 216. 566: 2, 398: 3, 460: 6, 959	accipit 3, 116. 248: 4, 1045: 6, 149
ab se addit 4, 470.	abrotonique graves 4, 124	quare 6, 1020.	accipiter 3, 752
respuir 6, 1052	abrupti nubibus ig- nes 2, 214	quod 1, 754	accipitres 4, 1003: 5, 1078
ab sensibus 1, 694: 2, 313: 3, 873: 4, 480. 486. 524	abrupto 6, 104	accelerare 6, 372	accitat 5, 945
ab sensiferis moti- bus 3, 937	abscindere 3, 642	accendere 2, 958: 5, 174. 658	accumulabat 6, 1261
ab sensu falso 4, 485	abscissum 3, 645. 654	accendi 5, 606: 6, 316	accumulantes 3, 71
ab summa 4, 430	abscondita (sing.) 1, 903	accendier (accendi) 6, 901	acer splendor 4, 330.
ab summo 3, 198	absit 2, 18: 4, 245. 251. 256	accendisset 1, 476	equus 422. impe- tus 6, 127. dolor 658. vultus et fu- riosus 1182. mor- tis metus 1210
abditā (sing.) 4, 943: 5, 1232. (plur.) 4, 421. 611. (terrai) 6, 809	absona tecta 4, 520	accenditur 6, 278. 320	acerba (sing.) 4, 665
abditus 6, 844. 1035	absque 4, 633	accendunt 1, 1110: 6, 222	
abeat 1, 1101	absterrent 4, 1227	accensa (sing.) 6, 881	
	absterrere 4, 1057	accensi (plur.) sen- sus 2, 942	
	absterruit natura auctum 5, 844		
	abstrahit 3, 260		
	abstraxe (abstrax-		

INDEX VOCABULORUM.

acerba (acerbe) tu- ens 5, 34	acrius (adv.) 3, 54. 290: 5, 1147	adeundum 6, 919	admoveas 6, 901
acerbas 5, 1194	actarum 3, 675	adficit 3, 935	adnecti 3, 688
acerbis 3, 53	actis 5, 881	adfigi 4, 1135	adolent 4, 1030
acerbum 2, 410. 471: 3, 902: 4, 674	actum 1, 471: 5, 1444	adfigunt 4, 1074. 1101	adoles dona 2, 679
acervatim 6, 1261	actus (sub. sing.) 3, 193	adfingere 4, 387	adolevit 3, 450
acervi variantis 1, 775	acuit 6, 277	adfixa (plur.) 4, 392	adopinamur 4, 814
acervus 3, 198	acumen 4, 433: 6, 1191	adfixæ (plur.) 5, 1321	adoritur et infit (ag- greditur et incipit) 3, 514
Achæis in finibus 6, 1114	acuta (plur.) 5, 1263	adfixum 4, 1131	adportant 5, 222
Acherunta 4, 171: 6, 250	acute (adv.) 4, 801. 808	adfligit 2, 944	adportes 5, 101
Acherunte 3, 628. 997: 4, 41. pro- fundo 3, 991	ad sensum conveni- ebant 4, 672	adflificantur 4, 1151	adsciscunt 5, 88: 6, 62
Acheruntis 3, 37. in oras 6, 763	adacta 3, 172	adhærent 6, 897	adscivit 5, 474
Acherusia stulto- rum vita 3, 1036	adactum poenarum solvendi tempus 5, 1224	adhæret 3, 556: 4, 959: 6, 914	adsidet 4, 1019
Acherusia templa 1, 121: 3, 25. 86	adactus dentis exi- bant 5, 1329	adhæsu 5, 840	adsimilata 2, 979: 6, 188
prima acie (primo ordine) 2, 448	adamantina saxa 2, 447	adhæsum (adhæsi- nem) 3, 382: 4, 1235: 6, 471	adsimilentur 2, 213
aciem (ocul.) 3, 412	adaperta 4, 347	adhibe 1, 46	adsimili 2, 492: 4, 313. 427
compungunt 2, 420	adaucta 2, 564: 6, 507	adhibe nobis ani- mum veram ad ra- tionem 2, 1022	adsint 2, 1032
acies, (ocul.) 1, 325: 3, 363: 4, 249. 281. 358. 695. 722	hilari grandescere adauctu 2, 1121	adhibenda 5, 230	adsistens 2, 359
ἄκοσμος 4, 1153	adaugescit 2, 296	adhibere 1, 779. 828: 2, 854	adstans 3, 896
acre malum 3, 353.	adcredere 3, 869	adhibet 3, 1032	adstare 1, 90
frigus 4, 261. vene- num 641. 644: 5, 898: 6, 974. leonum genus 5, 860. do- cumen mortalibus 6, 391. profluvium sanguinis 1203	adde 1, 713. 847: 3, 840. 841. 1049. 1050: 4, 1114. 1115: 6, 329. 611. 613	adhuc 1, 560: 5, 379. 386. 1026	adstat 3, 1091
acrem virtutem ani- mi 1, 70. odorem 4, 123: 5, 904. ex- iret (effugeret) o- dorem 6, 1215	addendum 2, 491	adjaceat 5, 546	adstitit 3, 972
acremque dolorem 4, 720	addere 3, 512. 954: 5, 165. 574	adibis 6, 74	adstrictos 4, 1180
acres iras 3, 312: 6, 753. curas 3, 462: 5, 46. dominos 5, 88: 6, 62. vires 5, 624. pœnas 6, 71. hyemes 372	addidit 5, 1306	adjectu 1, 690	adsuctis 4, 1188
acri fremitu 1, 276. thyrsos 921. iudicio 2, 1040. pruina 3, 20. voce 966. ira 5, 400. nidore 6, 792. sole 851	addimus 4, 467	adjectus (sub.) odoris 4, 677	adsumitur 4, 1084
acria corda 3, 295	addita 2, 769: 6, 335: 2, 1106 bis: 5, 334	adjicere 5, 568	adsunt 1, 179
acria visu 4, 713	adducor 5, 1340	adimebant 5, 1290	advenere in loca 6, 742
acrior 1, 651	addunt 3, 913	adimus 3, 681	advenere 3, 783
acris 1, 247: 3, 65. 476. 741	adeat 5, 615	adipes 4, 645	adveniens 4, 871: 6, 233
acriter 2, 953: 6, 782	ademit 3, 882. 911	adipiscuntur 5, 633	advenit 3, 837
	ademta 3, 405	adire 2, 171	adveniunt 6, 165. 1103
	ademto 3, 603. 652. 1046	adit 5, 37. 742. 1228	adventu 1, 458: 5, 983: 6, 1135
	adepta 2, 296: 5, 793	aditu 1, 678	adventumque 1, 7
	adeptus 2, 637	aditus 4, 307. 946	adversa 5, 685: 6, 524. 1132
	aderant 5, 1404	adjumento 6, 1021	adversis 6, 116. 725
	aderunt 6, 70	adjunxere 2, 604	adversisque 3, 56
	ades 1, 500	adjunxit 5, 1194	adverso 3, 1013: 4, 1135: 6, 719
	adesa 6, 1166	adjuta 1, 265	adversum 4, 425
	adeso 5, 992	adjutamur 1, 812	advertas 3, 45. 182: 4, 810
	adesse 4, 818	adjuvat 1, 810	hæc animum te ad- vertere par est (ad hæc) 2, 124
	adesset 1, 338	adlabitur 4, 358	advertunt 3, 54
	adest 5, 1411	adlicit 6, 182	adulant (adulantur) 5, 1069
		adlisa 4, 574	adulta 4, 1032: 5, 798
		admirantur 1, 642: 6, 850	adultæ ætatis gradus scandere 2, 1122
		admiscent 1, 746	adumbratim 4, 364
		admiscetur 4, 1240	adultum robur 2, 1130
		admissa 3, 839	advolat 4, 316
		admissum 4, 1173: 5, 1123	
		admixta 4, 1078	
		admixtum 1, 370. 383. 570. 656: 3, 821: 5, 366	
		admonuit 3, 1053	

INDEX VOCABULORUM.

advorsum 5, 1318	miser amplius æquo 3, 965	ære renidescit tellus 2, 328	826. (calorem) 363. 1001
adurit 4, 330	æquor 1, 719 : 2, 376 : 6, 607. 892	ærique 6, 1078	æstumque(calorem) 6, 476. maris 695
ex adyto cordis 1, 738	æquora 2, 1. 765 : 5, 267. 389. 999. 1226. ponti 1, 8 : 2, 771 : 4, 413 : 6, 439. 624. patuli mundi 6, 107	æriæ 1, 12	æstus, mentis (conturbatio animi) 3, 174. maris 4, 220.
ædes 2, 24. 1100 : 4, 453	æquore (mari) 3, 785 : 6, 621. ponti 2, 780 : 6, 628. salso 3, 492 : 5, 129 : 6, 634	ærias 1, 771. undas 2, 151. auras 5, 502	calor 5, 484. 817 : 6, 1047. 1136. terræ (vapor) 6, 823. 824. ætheris 480.
ædibus 3, 1073 : 4, 274. 308 : 5, 1070 : 6, 223	æquore saxi (saxo polito et æquato) 3, 905	æriasque 5, 823	averni 830. undarum 925. lapidis 1049. 1054. 1057. (calores) 1, 301 : 3, 1025. materiai (motus atom.) 2, 562. ætheris (ignes) 5, 520. terræ (vapores) 6, 816
ædituentes 6, 273	æquore (æquabilitate) speculorum 4, 106. 291	æribus 4, 292 : 5, 644	æstus proquam(perquam) largos exæstuat 2, 1136
æger 3, 1083	æquoris 4, 221 : 5, 375	æribus 2, 636	belli magnos commovit funditus æstus 5, 1434
Ægis 6, 584	æquos flexus 4, 324	æriis 4, 931 : 5, 539. 554	ætas 1, 226. 234. 469. 559 : 2, 1070. 1119. 1131. 1150 : 3, 450. 859. 866. 1088. 1098 : 4, 1032. 1115 : 5, 671. 807. 826. 832. 1275. 1387. 1444. 1452 : 6, 544
Ægocerotis (Capricorni) 5, 614	æquum 3, 512 : 5, 227. 1022. 1088	æris 2, 233. 602 : 3, 288. 293 : 4, 252. 343	ætas puerorum improvida ludificetur 1, 938 : 4, 14
ægram 6, 1221	æür 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris auras 1, 208. 784. 801. 804. 1086 : 2, 204 : 3, 457. 570. 590. 752 : 4, 697 : 6, 1225. primordia 3, 237. intervallum 4, 188. 198. magnum mare 5, 277. corpora 491. auris 503	ætate 3, 974. antea 1, 235 : 2, 298. senecta 5, 884. 894. florenti 1073
ægre 2, 198 : 3, 874 : 4, 1240	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	ætatem 3, 508. 812. 999 : 4, 1129 : 5, 357 : 6, 235. antea 3, 672
ægre est corpori (corpus ægrum est) 3, 836	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	ætatis 2, 1172 : 3, 771. 775 : 4, 1024. 1099 : 5, 318. 845. florem 1, 556
ægrescimus 5, 350	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	ætatis adultæ gradus scandere 2, 1122
ægrescit 3, 520	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægri 3, 111 : 5, 172 : 3, 878	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
nil ægri 3, 844	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægris 2, 579 : 3, 918. 946 : 6, 1. 1150	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægror 6, 1130	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægroris 6, 1257	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægros 6, 1236	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægrotat 4, 1117	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
ægrium 3, 107. 509	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
Ægypti 6, 713. 1139	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
Ægypto 6, 1105. 1113	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
Ægyptum 6, 714	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æmula 1, 297	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
Æneadum 1, 1	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æqua 1, 705 : 3, 1097 : 4, 1224	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æqua fides 4, 501	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æquabat 6, 1175	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
aquali 4, 428	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æquas (nom.) 3, 125 : 5, 683	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æquato (nom.) 5, 689	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æque 1, 365. 616. 849. 1075 : 2, 233. 411. 441 : 3, 669 : 4, 1237	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 360. 370. 890. 935. 951 : 5, 435. 499. 523. 563. 605. 636. 695 : 6, 336. 684. 685. 1022. 1025. 1026. 1033. 1035. 1095. 1103. 1116. 1118	æris 1, 494 : 5, 1256. 1269. 1286 : 6, 1047. 1061	æterna 1, 240. 520. 540. 541 : 3, 817. 1104 : 5, 362. 978. 1214 : 1, 606. 621 : 2, 906. 1009 : 3, 807 : 5, 117. 326. 352
æque nec minus atque oculi 4, 759	æüris 1, 386. 393. 396. 568. 776. 998 : 2, 1110 : 3, 123. 235. 248. 270. 283. 572 : 4, 133. 276. 278. 339. 341. 350. 36		

INDEX VOCABULORUM.

<p> æternam 3, 641 : 5, 403 æternamque 5, 1174 æternas 1, 112 æterni 3, 986. 1086 : 5, 515 æternis 1, 122 : 5, 330 æterno 1, 35. 222. 243. 501. 630 : 2, 1054 : 3, 801. 924 : 4, 28. 922. certamine 2, 117 æternum 1, 29. 634 : 3, 934. 1003 æternumque 2, 638 : 3, 467. 920 : 5, 160 in æternum sepelire salutem (vitam) 2, 570 æther 1, 232 : 2, 1065. 1114 : 3, 21 : 5, 474 : 6, 267. 290. signifer 5, 459. levis ac diffusilis 468. ignifer 499. liquidissimus 501 pater æther 1, 251 æthera 1, 1088 : 5, 507. 1204 ætheraque 2, 1114 æthere 3, 785 : 5, 129. 399. 798 æthereis 4, 413. 909 æthereus sol 5, 390 ætheriæ 6, 97 ætherias 3, 406 ætheriis 4, 183. 392 : 5, 86 : 6, 60 ætheriis ignibus terras suffire 2, 1097 ætheris 3, 847 : 4, 216 : 5, 144. 447. 484. 520. 585. 649. 656. 682 : 6, 480. 491. oris 1, 999 ætherius 5, 216. 268. 282. sol 3, 1057 Æthiopum g, 735 Ætnæ 6, 639. 681 Ætnæ impetus eximiis furit ignibus 2, 593 Ætnæa murmura 1, 723 Ætnæa murmura 1, 723 Ætnæus ignis 6, 669 æthram (aëra) 6, 466 ævi 3, 452. 917. 1060 : 5, 59. 315. </p>	<p> 380. 1215. 1216. florem 1, 565 ævi tractu labentia flumina 1, 1003 hoc ævi 2, 16 ævo 1, 58. 326. 461. 554 : 2, 742 : 3, 345. 358. 359. 485. 1021 : 5, 162. 307. 538. 556. 830. 886. longinquo 2, 68. immortali 646. grandi 1141. fessa 3, 459 ex ineunte ævo 3, 745 : 5, 857 ævum 1, 550. 635. 951 : 2, 561. 1093. 1169 : 3, 604 : 5, 62. 83. 173. 428. 1144. 1149. 1430 : 4, 1228 : 6, 57 affecteda 6, 843 : 1, 341 affecti 3, 50 affectis 1, 134 afferet 3, 355 affert 5, 745 afficit 3, 865 afficiuntur 3, 495 affine (obnoxium) vitiis 3, 733 affingere 5, 165 affirmant 4, 587 afflare 5, 568 affluat 3, 685 affluere 6, 13 agam 4, 678 agat 3, 976 age 1, 920. 952 : 2, 61. 333. 528. 729 : 3, 418 : 4, 109. 177. 270. 677. 726 : 6, 494. 534. 738 agebat 3, 574 agedum 3, 975 agelli 5, 1366 agendis 2, 290 agendum 1, 139 : 3, 726 agendus foras Acheruntis metus 3, 37 agens 5, 524 : 6, 210. animam 3, 492. mannos 1076. navim 4, 900 agentibus 1, 442 agere 1, 42 : 2, 1056. 1091 : 4, 33. 963. 966. 1129 : 5, 83 : 6, 57. 906. scintillas 2, 674 agerent 3, 1070 agesis 1, 266 </p>	<p> aggrediantur 5, 168 aggrediar 5, 111 aggredior 6, 940. 980 agimus 4, 391 agit spumas 3, 488 agitque 4, 281. aëra 248 agitando 6, 685 agitantur 6, 1018 agitare 1, 1066 : 2, 601 agitat 3, 653 : 6, 1053 agitatur 3, 116 : 4, 252 agmine 5, 272 : 6, 99. 637. condenso 1, 600 agni 2, 320. 368 agnoscas 2, 402 agrestes 5, 1382 agrestis 5, 1397 agri 2, 1170 : 5, 1446 agricolæ 5, 1356 agricolarum 2, 1161 : 6, 1258 genus agrorum (agricolarum) 4, 590 agriculturas 5, 1445 Agrigentinus Empedocles 1, 717 agris 6, 1257 agros 5, 971. 1103. 1009. 1247. 1290. 1365 : 6, 642. 1137 agundis 5, 1334 aguntur 6, 720 ahena, signa 1, 317 ahenæ 5, 1293 ahenis 6, 1043 aio 3, 180 aiunt 1, 373 : 3, 754. 911 alarum conamen 6, 835 alatur 4, 634 alba 2, 730 albas 6, 736 albescere 2, 772. 789 albis 2, 789. 822 albis ex alba (alba ex albis) 2, 730 albo 6, 1077 album 2, 770. 810. 822 ales 6, 821 alescendi (augendi) summum tetigere cacumen 2, 1129 alendo 4, 1061 aletque 1, 51 </p>	<p> Alexandri (Paridis) 1, 475 algor 3, 623 algu 3, 732 Alguis 5, 746 alique 1, 194. 804 : 2, 546 alia 1, 281. 531. 550. 682. 1072 : 2, 349 : 3, 108. 627. 828. 1007 : 4, 107. 597. 669. 761 : 5, 293. 349. 373. 461. 710. 733. 1029. 1351 : 2, 690. 981 : 5, 501 : 6, 191. 303 alia longe ratione, atque 2, 880 alia ex alia facies 4, 819 alia atque alia 5, 1089 alia, ac 6, 305 aliæ (genit. alius) 3, 391 : 1, 164. 599 bis. 813 bis. 1044 : 2, 76 bis. 364 : 4, 88. 608. 1243. 1166 : 5, 743 : 6, 520 aliā 2, 285 : 3, 515. 704. 825 : 4, 448 : 5, 537 aliā atque aliā 5, 1366 aliarum 6, 1063 alias (nom.) 1, 117. 359. 376. 802 : 2, 491. 492 : 4, 147. 1033. 1242 : 5, 323. 328. 1080 : 6, 298. 773. 1055 exstructis aliis alias super 6, 185 alibi 2, 1064 alicui 3, 945 alicunde (ex alio loco) 5, 523 alid (aliud) 5, 258. 1304. 1455 aliena 1, 265 : 5, 547 : 2, 712 : 3, 974 : 6, 1063. salutis 3, 832. rogorum 6, 1281 alienaque 6, 68 alienigenis 1, 873 : 5, 878. terris 1, 870. partibus 861. rebus 866 alienis 1, 182 : 5, 548 alieno 5, 1132 alienum 6, 1117. 1122 </p>
--	--	---	---

INDEX VOCABULORUM.

alii 3, 549. 1040: 4, 499. 525. 1150. 1242: 5, 328. 1044. 1045: 6, 386	6, 710. 1134	1230: 6, 752	altum (mare) 3, 1043
aliis 1, 359. 442. 796. 802. 822: 2, 198. 506. 509. 690. 694. 697. 777. 840. 902. 980. 981. 983. 1003. 1033. 1074: 3, 285. 315. 975. 978. 1051: 4, 577. 608. 637. 638. 639. 657 bis. 662 bis. 681. 688. 713. 787. 1242. 1254. 1255: 5, 179. 501. 873. 1008. 1131. 1206: 6, 185. 191. 520. 773. 892. 992. 1115. 1227. 1245	aliquis 1, 392: 2, 225. 930: 3, 487	altas 3, 457: 5, 308. 1252: 6, 478. 558. 696	altum 4, 916: 5, 753: 6, 286. æternumque soporem 3, 466
ex aliis alios 6, 1235	aliquo (nom.) 2, 423. 425: 3, 224	alte (adv.) 1, 78. 590: 2, 195. 197. 446. 1086: 4, 327. 406. 947. 1175: 5, 91. 609: 6, 65. 156. 184. 267. 689. 963. 1172	in altum minutatim vitam provexit 5, 1433
alimenti 5, 813	aliquod 1, 594: 5, 247: 6, 565	altera (sing.) 775	altus acervus 3, 198. coeli hiatus 4, 419
alimur 1, 812	aliquot 6, 703	alterius 1, 598: 2, 84. 273: 3, 334: 4, 1115	alterutram 5, 589
alio (nom.) 2, 534. 781. 793. 824: 3, 111. 983: 4, 692: 5, 833. 1064. 1069. 1080. 1304. 1454. (adv.) 2, 365: 4, 1057. 1065: 6, 986. 987	alis (nom.) 5, 1038: 6, 836	alternis 1, 525. 768. 1010: 5, 637. 644. 700: 6, 569	alvi 6, 1198
alioque (nom.) 1, 822: 4, 775: 5, 827. (adv.) 6, 986	alis (aliis) 4, 641	alternis tempora coeli dividere 1, 1065	aluntur 1, 816. 882: 3, 64
aliud ex alio 1, 264. 408. 1108	alis noctem ex-plaudentibus 4, 714	alternis variare 3, 374	alvo 5, 226
alio atque alio (nom.) 2, 775: 5, 304	alit 1, 230: 2, 1156: 5, 221	alternis brachia mit-tunt 4, 791	alvoque 3, 347
ex alioque alius 6, 915	alitque 1, 859: 5, 323: 6, 946	alterno 3, 33: 5, 976	amabile 1, 24
alioqui 3, 415	alitibus 6, 818	alterum 1, 1011	amantque 1, 642
aliorum 5, 13	alitur 1, 255	alterutra 5, 684	amantum 5, 960
alios 2, 9. 910. 1064. 1074: 3, 529. 610: 4, 143. 499. 1150: 6, 1125. 1235	alituum 2, 927: 5, 799. 1038. 1077: 6, 1214	alterutrum 1, 973. 1011	amara 2, 404. 463
alipedes cervi 6, 765	aliud 1, 264. 408. 470 bis. 1108: 2, 17. 506. 509. 811. 1003: 3, 285. 555. 978. 983. 1096: 4, 369. 436. 1033: 5, 716. 755. 764. 830. 831. 1277: 6, 988. 989 bis. 990. 992	altior 4, 416. 957	amaracini blandum liquorem 2, 846
aliqua 1, 109. 587. 856. 1040: 2, 932: 3, 442. 592. 637. 833: 4, 264. 518. 597. 669: 5, 82. 410. 414	alium 2, 733. 924: 3, 898: 4, 287. 1132: 5, 514. 516. 523. 548: 6, 657. 1245.	altis 1, 284. 896: 2, 331: 3, 847: 4, 1014: 5, 144. 233. 314. 375. 493. 662. 933: 6, 142. 494. 735. 963	amaracinum 6, 973
aliquam 5, 383. 824. 871	alium (aliorum) 1, 882	altitonans Vultur-nus 5, 744	amari 3, 922: 4, 1127
aliquas 5, 17	aliunde 3, 134: 6, 1018	altivolans solis rota 5, 434	amarius 6, 972
aliquem 2, 970: 3, 887: 5, 1040: 6, 675	alius 3, 651. 652: 4, 637. 681. 688: 5, 827: 6, 915. 1115	alto 3, 785: 5, 388	amaror 4, 225. 1170: 6, 930
aliquid 1, 434. 673. 972. 976: 3, 115. 513: 4, 43. 1127:	allata 5, 548	alto (aëre) 4, 137: 5, 466. 584: 6, 276	amarum 1, 939: 4, 15. 638. 662
	allidat 4, 298	penitus in alto (in intimis visceribus) 4, 269	amantis 4, 1094
	alma 2, 991. Ventus 1, 2	ex alto (ex coelo) 4, 200	amantum 4, 1070
	almæ 2, 970: 5, 231: 6, 750	ex alto (ex intimis partibus) 4, 90. 861	amaracino 4, 1172
	liquor almus aqua-rum 2, 390	ex alto penitusque (ex intimis rerum partibus) 4, 71	ambagibus 6, 919. 1079
	alsia corpora (quæ frigus ferre non possunt) 5, 1014	ex alto (ex fundo) 4, 698	ambens (ambedens) 5, 397
	alta 6, 356: 3, 432: 5, 912: 6, 139	altos 2, 701: 6, 468. 733	ambigitur 3, 1087
	altaque 2, 1109: 5, 491: 6, 420		ambiguo 4, 1130
	alte 2, 30: 5, 1392		ambitionis iter 1, 1129
	altam 6, 262. 582		ambrosia 6, 971
	altaria 3, 433: 4,		ames 4, 1054

INDEX VOCABULORUM.

amittunt 1, 660	bus) 2, 428	915. 1086. corpora	1016. 1065: 4, 30.
Ammonis fanum 6,	angat 4, 1127	2, 726	44. 120. 385. 387.
848	angit 3, 1082	animalibu' (anima-	467. 735. 906. 942.
annem 4, 1019	angor (nom.) 3, 865.	libus) 2, 917	1065. 1144: 5, 60.
amnes 1, 15. 1031:	anxius 6, 1156.	animalibus 2, 908	98. 128. 183. 185.
5, 343. 387	exeat 3, 1006.	913. 1079: 4, 860	150. 564: 6, 38.
amni 6, 727	angore animi 3, 916	animalis 4, 744	77. 1147. 1154.
amnis 1, 298: 5,	anguimane Ele-	animam 3, 137. 147.	1181
271: 6, 505. 636	phantos 2, 537. bo-	154. 160. 217. 352.	animique 2, 270
amnis 1, 288: 4,	ves Lucas turrito	423. 438. 542. 578.	nec me animi fallit
423: 6, 713. 721	corpore 5, 1302	597. 607. 699. 755.	1, 921
ameno 1, 118	anguis 3, 613	768. 800: 4, 920:	animi injectus 2,
amenum fontem 4,	angulus 4, 361. ob-	6, 798. agens 3,	739. ratione 1043.
1018	tusus 356	492. fudit 1046	jactus liber 1046.
amore 1, 37. 474:	angusti 4, 431	animamque 3, 168.	vis auctior 3, 451.
3, 1005: 4, 1041.	angustia 2, 1169	■■■	sensus 2, 945. sen-
1059. 1094. 1134.	angustoque 1, 721	animam glomerari	sum 3, 99. 105.
1151. 1180. 1185	angustum 4, 533:	3, 540	mens consiliumque
amorem 1, 20. 923:	5, 1129	animam ægram po-	615. mens 4, 762
3, 5: 4, 867. 1047.	anhela (nom.) 4, 873	nebat 6, 1221. mit-	animo 1, 403: 2,
1066. 1077. 1276:	anhelant 4, 862	tebat 1232	39. 44: 3, 110.
5, 174. 180	anhelat 3, 489	animans 1, 774: 3,	160. 289. 596. 915.
amoris 1, 35: 4,	anima 1, 132. 716:	572	1067: 4, 879. 1181.
1051. 1056. 1139.	3, 276. 282. 357.	animantem 2, 667.	1183. 1188: 5, 1169.
1189. pennigeri 5,	405. 417. 561. 564.	942. 943: 3, 666	1341: 6, 1231. æquo
1074	573. 593. 632. 633.	animantes 1, 808.	1, 43: 3, 952: 5,
amovet 1, 226	705. 797: 4, 120.	821: 2, 1016: 3,	1118
ampla, pabula 5, 942	928: 5, 141: 6,	749: 4, 649: 5,	animoque 1, 75: 3,
amplectier (amlec-	1264	70. 81	399. 952. 975: 5,
ti) 5, 729	animæ 3, 36. 132.	animantibus 2, 256:	50. 184. 1048: 6,
amplectitur 1, 136	144. 276. 310. 330.	3, 418: 4, 681: 6,	581
tellus amplectitur	530. 582. 588. 712:	773. 984	ex animo dicant 3,
ossa 4, 738	1, 123: 3, 727.	animantis 2, 937:	927
amplexi habent (am-	737	3, 97. 389: 4, 857	ex animo miser 3,
plexi sunt) 1, 1068	animæque 3, 213.	animantum 1, 4. 16.	110
amplexu 5, 320	229. 278. 599	195. 351. 1032: 2,	expuere ex animo
amplexus 5, 35	vitales animæ nodos	77. 879. 919. 1062:	rationem 2, 1040
amplior 2, 1132	2, 949. fundamenta	3, 267. 720: 5,	respuis ex animo 6,
amplis viribus 5,	3, 585. potestas 856	432. 853. 917	67
1173	leves aurarum ani-	animantum gens	animos 1, 931: 2,
amplius (adv.) 1,	mæ 5, 237	summissa 1, 1032	622: 4, 7. 763.
653: 3, 954: 4,	animæ (animæ),	animarum 3, 724.	969: 5, 21. 1389:
872: 5, 1053. æquo	113: 3, 161. 162.	782	6, 51. mortales 3,
8, 965	255. 581. 342. 345.	animas (nom.) 3,	419
anademata 4, 1122	375. 391. 394. 398.	628. 630. 656. 666.	acrius advertunt a-
Anaxagoræ 1, 830	400. 407. 465. 498.	687. 722. 760. 778:	nimos ad Religio-
Anaxagoras 1, 875	535. 579. 624. 638.	4, 41: 6, 763. 839	nem 3, 54
ancipiti mucrone	656. 670. 713. 827.	animasque (nom.) 3,	animum 1, 618. 947:
(duplici acie) 2,	850: 4, 886. 918.	419	2, 363. 680. 839.
519. ferro 6, 167.	923. 942. 956: 5,	animasque vento-	885. 1070: 3, 94.
bello 376. tremore	558: 6, 585. 590.	rum (ventos) se-	118. 170. 361. 424.
■■■	693	cundas 5, 1229	462. 471. 482. 514:
ancipitique refutatu	animal 5, 821	animata 5, 146	4, 23. 726. 751.
3, 524	animale genus 1,	animi 1, 71. 73. 132.	810. 880: 6, 15
ancisa (amputata) 3,	228: 3, 635	137. 147. 426. 449:	animum advertere
■■■	animalem formam 5,	2, 58. 381: 3, 16.	2, 124. advertas 3,
Ancu' (Ancus) 3,	142	24. 35. 43. 91. 131.	45. 182
1038	in pullos animaleis	158. 160. 162. 176.	animum pulsare 4,
Androgynum 5, 887	vertier ova 2, 926	204. 213. 238. 278.	880
anfractibus 1, 719:	animalia 1, 745.	330. 335. 373. 449.	animum nobis adhi-
5, 682	1060: 2, 532. 717.	498. 557. 560. 577.	be veram ad ratio-
angellis paulum pro-	869. 900. 916. 972.	674. 680. 708. 747.	nem 2, 1022
stantibus (parvos	1151: 4, 115. 983:	765. 772. 789. 791.	animum atque ani-
angulos habenti-	5, 791. 795. 906.	840. 843. 856. 916.	mam 3, 137. 168

INDEX VOCABULORUM.

animum mentemque 3, 140	antiquas 5, 87: 6, 61. 871	ti in unum quid) 3, 858	1230: 5, 76. 1198.
animumque 4, 910: 6, 920	antiquis 2, 889	aptum 5, 926	1200. thuricremas propter mactatus
animus 3, 150. 178. 185. 370. 397. 417. 465. 520. 553. 564. 705. 734. 797: 4, 470. 788. 802. 812. 884: 5, 141. 1217	antiquius 4, 847	alius aliis magis a- nimantibus aptus 4, 681	conciditaras 2, 353
animusque 3, 143. 403	antiquo 2, 610	aqua 1, 568: 3, 190: 4, 96. 214: 5, 144: 6, 883	caputquassans gran- dis suspirat arator 2, 1163
annelli 6, 1022	antiquum 2, 1168	aquæ 1, 282: 6, 551. 553. humor 2, 197: 3, 340: 6, 908. corpus 2, 232.	aratri 1, 314: 5, 210. 931: 6, 1251
annellis 6, 911. 1085	antistare Herculis si facta putabis 5, 22	conlectus 4, 416	ad arbitrium 2, 281
annellum 6, 1037	anxia 6, 14	propter aquæ rivum 2, 30: 5, 1392	arbor 3, 785: 5, 129. 1096: 6, 676
anni 1, 182. 193: 5, 221. 675. 700. 1394: 6, 363. 373. 716	anxius angor 3, 1006: 6, 1156	magnas aquæ vas- tasque lacunas 6, 551	arboribus 1, 166. 254. 275. 897. 1092: 5, 784. 934. 1362: 6, 783
ubi anni nodus noc- turnas exæquat lu- cibus umbras 5, 686	aperire 1, 374	aquai (aquæ) 1, 286: 2, 662: 4, 622: 5, 265. 601: 6, 800. 872. 890. 1070. 1264. magnus de- cursus 1, 284. hu- mor 1, 308: 3, 428: 6, 633. 874. liquor 1, 454. gelida i strin- gor aquai 3, 693.	arboris 2, 30: 5, 35. 1096. 1392: 6, 167
annis 1, 312: 3, 839. 1107. annis tribus circumactis 5, 881	aperta tibi faciemus 2, 182	splendor 4, 212. de- cursus 5, 944. se- mina 6, 496. cor- pus 854. 863.	arbos 1, 774: 6, 786
annis corpus marcet 3, 959	aperta promptaque cœli 6, 817	aquam 4, 436: 5, 1084: 6, 440. 499. 746. 803. 889	arbusta 1, 188. 352. 806. 808. 821. 905: 2, 1015: 5, 670. 910: 6, 140. læta 2, 343
annorum 2, 170: 3, 1018: 5, 1183. 1437	apertam 5, 486	aquarum 6, 1101.	arbustaque 1, 184: 2, 189: 5, 919.
annos 5, 96	apertas 4, 469. 600: 6, 1048	liquidus humor 1, 349. magnus de- cursus 5, 264. tan- tus decursus 6, 609.	læta 2, 594. 698. 993
multos etiam mag- nos servata per an- nos 1, 1028	apertum transpec- tum præbet 4, 273	semina 6, 506. 519. 672. magnum du- ramen 529	arbustisque 5, 1377
magnos in magnis orbibus annos 5, 643	apes 3, 11: 4, 683	ad aquarum strata jacebant 6, 1263	arbuta 5, 939. 963
annua tempora 5, 618. 691	apisci (assequi) 1, 449: 6, 1234	aquas 1, 1059: 2, 230: 6, 1124	Arcadiæ volucres 5, 32
annulus 6, 1006. 1012	aplustra 2, 555	Aquilonis 5, 688	horrens Arcadius sus 5, 25.
annulus in digito subtertenuatur ha- bendo 1, 313	aplustris fractis 4, 439	Etesia flabra Aqui- lonum 5, 741: 6, 730	arcemque 5, 1107
Romulidarum arcis servator candidus anser 4, 687	apparent 3, 25: 4, 97. 400	aquis 3, 1045	arceri 1, 184.
anteacta, dies 1, 234.	apparere 1, 877	araque 2, 417	arcis 4, 687: 6, 749
ætate 235: 2, 298.	apparet 2, 140: 3, 18. 989: 4, 157: 6, 448. 761	aram 1, 85	arcta 1, 171
vita 3, 948. vetustas 985	appellare 1, 55	arana 4, 731	arctaque 5, 1146
anteactam ætatem 3, 672	appellatur 5, 10	aranei tenuia fila 3, 384	arctari 1, 577
anteacti temporis 1, 559	appelletur 4, 1228	ararum 5, 1161	arctas 3, 809: 5, 354
anteacto tempore 3, 844: 5, 173	appellunt pennis 6, 751	aras 1, 90. 96: 4,	arcte (adv.) 1, 604: 4, 1072: 6, 1008
ante hac 1, 542: 5, 339	appetit 5, 1278		arctis 1, 930: 4, 6: 6, 119. in arctum franguntur concre- ti montes nimbo- rum 6, 157
anteire 4, 142	apposita 3, 374		ardent 2, 592
antennas 2, 554	appositusque 6, 1034		ardens 6, 114
anticipat sol cœlum radiis accendere tentans 5, 658	apti 5, 1325		ardenti 3, 663: 6, 293
antiqua 5, 13. 1282	apse tamen re (re- apse, re ipsa) 2, 658		ardentia 6, 1170. 1178
	apta 2, 478. 522: 5, 559. 1427: 2, 813: 4, 673. 827. 1251: 5, 556: 6, 961. 1065		ardentibu' (arden- tibus) 6, 618
	aptam 5, 538		ardentibus 3, 1077: 5, 754: 6, 860
	aptaret 2, 1109		ardescere 6, 177
	aptas (nom.) 6, 773		ardescit 4, 1083
	apti 3, 851: 5, 806		ardescunt 5, 895; 6, 670. 898. 904
	uniter apti (compac-		ardet 4, 1192

INDEX VOCABULORUM.

ardor 1, 651. 669. 779: 2, 212: 3, 251. 290. 476: 4, 1070. 1209: 5, 205. 565. 587. 600. 604. 1092. 1098. 1251: 6, 283. 673	640: 5, 51. 233. 1305 armisque (neut.) 5, 1348 armorum 2, 48 arquati (icterici) 4, 334 arqui 6, 525 arridet 2, 32 arripit 6, 658 arripuisse 5, 248 arripuit 6, 661 arte 4, 793: 5, 1354 artem 4, 845: 5, 10. 727 arteria 4, 532 artes 4, 968: 5, 333 artibus 5, 1455 articulat voces 4, 553 articulatim discerni 4, 559 articulisque 3, 697 artubus 1, 261: 3, 7. 620. 644: 4, 636: 5, 1076 artus 2, 267. 271. 282. 682. 710. 948. 963: 3, 130. 152. 157. 284. 292. 343. 377. 393. 399. 453. 488. 491. 528. 532. 585. 588. 703. 707. 710. 721. 737. 743. 758. 768. 936. 959: 4, 118. 633. 842. 865. 872. 886. 914. 944. 948. 1032. 1036. 1208: 5, 849. 896: 6, 593. 655. 661. 797. 945. 1188. 1204 gelidos artus in lethi frigore linquit 3, 402 arva 2, 211. 1154: 4, 1100: 5, 779. 932 arvi 5, 207 arvis 1, 315: 2, 1162: 3, 786: 5, 130. 396. 804. 923 ascendere 5, 1300 ascendimus 2, 468: ascendit 2, 137 ascensus 5, 494 aspectari 3, 76 aspectu 1, 66: 6, 780 aspectuque 1, 92 asper 3, 694: 5, 34 aspera 2, 424: 6, 1148: 2, 404. 470: 4, 148. 666. 999: 6, 133. 778. pri-	mordia 2, 476 asperaque 3, 203 adversa nimborum aspergine 6, 524 aspergit 1, 720 aspergunt 3, 20 asperiora 4, 532: 6, 452 asperitas vocis 4, 555 asperitate 4, 630 aspexere 2, 741 assiduas 4, 971 assidue (adv.) 2, 591: 4, 1122: 5, 281. 283: 6, 460. 1157. 1159 assiduis 5, 253. 342 assiduo 1, 994: 2, 96: 4, 105. 393 assiduusque 5, 206 assumunt 2, 1123 ast 5, 516 Astrologorum 5, 727 astrorum 5, 510. 531 ater 3, 502: 4, 340. 346 Athenæ 6, 2 Athenæis moenibus 6, 749 propter Atlantæum littus 5, 36 atra, tartara 3, 979 atræ, formidinis ora superne impen- dent 4, 174: 6, 253 atram 6, 199. 257 atri funeris comites 2, 580 atria 4, 402 atro 6, 1145 attentas aures 6, 920 attenuari ostendunt salutantum tactu 1, 318 Atthide 6, 1114 attinet 3, 864: 4, 34 attingere summa- tim 3, 262 attingunt 4, 627 attribuas 2, 835 attribuatur 3, 243 attribui 1, 682: 2, 924 attribuunt 2, 614 avarities 3, 59 aucta 5, 261. 722: 1, 625: 2, 1160: 5, 1416 auctam quinque sensibus 3, 626 auctas 4, 60. animas sensibus 2, 630	auctet 1, 51 auctificique rerum motus 2, 571 auctior animi vis 3, 451 auctos 5, 1176 auctu corporis infi- nito 2, 481. miran- do 5, 1170 auctum (subst.) re- frænât natura 2, 1120. absterruit natura 5, 844. cæ- dere arboris auc- tum (ramos) 6, 167. capere impetis auc- tum 326 auctum (adj.) 2, 974 auctus (subst. plur. scaturigines) 6, 748. (adj.) 2, 985 audacterque 2, 49 audent 6, 1070 auderent 2, 1035 audet 5, 37 audi 1, 920 audierit 2, 579 audire 4, 462. 564. 618 audireque coram 1, 135 audisve 6, 813 auditis (nom.) 5, 1133 auditur 4, 527 auditus (adj.) 4, 838 avellere 6, 240 avelli 1, 607 avemus 2, 216: 3, 1095. 1096: 4, 779 aventem 3, 259 aventes 4, 1196 aveo 3, 6 Averna loca 6, 738. 740. 818 Averni æstus 6, 830 Averno substratus lacus 6, 746 aversa 5, 414. aver- sa viai 1, 1040 aversabile scelus 6, 389 avertere 2, 363 avertit 4, 1266 aves (nom.) 6, 831. (verb.) 3, 970 avet 2, 265 aufer 2, 967 auferat 4, 539 auferet 6, 622 aufert 3, 231: 5, 206. 724: 6, 825 augebat 5, 489 augebit 1, 437
--	---	--	---

INDEX VOCABULORUM.

augendas 5, 81 : 6, 472	auram 2, 850	auro 2, 50 : 4, 1120 : 5, 1427 : 6, 1076	barbaque 6, 945
augendis 1, 185	aurarumque 5, 237	auroque 2, 27 : 5, 1268	mollem malis demittere barbam 5, 673
augentque 2, 1163	auras 1, 208. 771. 783.801.803.1086: 3, 223. 301. 401. 437. 543 : 4, 36. 178.536.563.573. 682. 707. 990 : 5, 213.502.540.759. 784. 817 : 6, 114. 189.302.819.842. 886. 1019. 1127.	aurora 2, 143. 578	barbara (sing.) 4, 548
augescere 2, 1108 : 5, 251 : 6, 615	aëris 2, 203 : 3, 457.569.590.751 : 4, 697. vitales 3, 406 : 6, 1225. sulfuris 220	auroræ 4, 542	barbaricæ vestes 2, 499
augescunt 2, 76. 877 : 5, 334	aurasque 5, 250.808. 1085	auroram 4, 715 : 5, 656	barbarus 5, 37
auget 1, 230. 283. 859 : 4, 645 : 5, 221. 258. 323 : 6, 341. 946	aurata metalla 6, 811	aurum 1, 840 : 2, 828 : 5, 1240.1274. 1422 : 6, 229. 949. 989. 1056	barbigeras pecudes (capras) 5, 898
augmen corporis 2, 494 : 3, 269	aurataque templa 2, 28	aurumque 5, 1112. 1272 : 6, 351. 966	barbigeras capellas 6, 970
belli terroribus addidit augmen 5, 1306	aurea 2, 1154: 2, 24. 501 : 3, 13 : 5, 462. 909. dicta 3, 12	ausim 2, 178 : 5, 197	baubantur (latrant) in ædibus 5, 1070
augmen cur nesciat æquor 6, 607	aureaque 5, 33	ausis 2, 981 : 4, 511: 5, 729: 6, 411	bearis 5, 166
guttaï vix instar e-runt unius ad augmen 6, 614	aurataque templa 2, 28	Auster fulmine pol-lens 5, 744	bella (subst.) 6, 173
augmina sumunt 2, 188. noctes 5, 680	aurea 2, 1154: 2, 24. 501 : 3, 13 : 5, 462. 909. dicta 3, 12	Austri 4, 183. 909: 5, 688	belle (adv.) tangere possunt aures 1, 644
augmine grandi 1, 435. donant 2, 72. demto 1132	aureaque 5, 33	Austris 1, 898	belli 1, 476 : 2, 5 : 3, 846 : 5, 1295. 1298. 1302. 1306
avia 5, 398 : 2, 144. 346 : 5, 1385	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	Austro 6, 721	belli fera mœnera 1, 33. mœnere 5, 1307
avia Pieridum loca 1, 925 : 4, 1	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	ausus 1, 68	belli fulmen Sci-piades 3, 1047
avibus 1, 257: 6, 741	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	autumni 6, 371	belli magnos fundi-tus æstus 5, 1434
avidam partem 5, 202	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	autumno sudante 1, 176	belli miscebant fluc-tus 5, 1288
avide 4, 1101	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	autumnoque 6, 356	belli simulacra ciere 2, 41. cientes 324
avidi 6, 1235 : 3, 71	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	autumnus 5, 742	bello 5, 382: 6, 376. (adj.) 4, 1183
avido complexu quem tenet æther 2, 1065	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	avulsa (sing.) 2, 257	belloque 1, 465 : 5, 1423
avido complexu sep-sit 5, 471	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	avulsus 3, 562	bellua 4, 143
avidos visus pascit amore 1, 37	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	auxilia 5, 1441	bellum 1, 457 : 4, 965 : 5, 327. 393
avidum mare 1, 1030	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	tremulum a pennis petere auxiliatum 5, 1039	bellum sylvestre ge-rentes 5, 1244
est avidum nimis auricularum genus humanum 4, 598	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	auxilio 5, 225	bene pleno lumine 5, 706
avis 6, 1218	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	auxilium 3, 1077	bibere 4, 1090
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	axis gelidi 6, 720. mundi qua claudi-cat 1105	bibulam pavit æquor arenam 2, 376
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	BABYLONICA Chal-dæum doct. 5, 726	bidenti 5, 209
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	Babylonica magnifi-co splendore ri-gantur 4, 1023	bijugo 5, 1299. curru 1298
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	baccæ (plur.) 5, 1362	bijugos agitare le-ones 2, 601
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	balantes pecudes (oves) 2, 369	bili superante 4, 668
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	balantibus pecubus (ovibus) 6, 1130	bina 1, 534: 4, 451. 452. 454: 5, 477
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	balba 4, 1157	binaque 4, 453
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	balbe (adv.) signifi-carent 5, 1021	binis 4, 292
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	Barathro 3, 967	bino 5, 877
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927	barathrum 3, 979 : 6, 605	binos 5, 1299
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927		bis 4, 316. 410 : 5, 1299
avium (subst.) 3, 387. frundiferas do-mos 1, 19. liquidas voces imitaries ore 5, 1378	aures 1, 418 : 2, 1023 : 3, 157. 548. 632 : 4, 222. 488 bis. 527. 546. 567. 570. 572. 617. 837. 910 : 5, 1053 : 6, 118. 164. 168: 182. 777. 920. 927		Bistoniasque plagas 5, 30

INDEX VOCABULORUM.

<p> hisulcis pedibus pressa vestigia lin- quit humi 2, 356 bitumen 6, 807 blanda 2, 965: 4, 995. 1256: 5, 179 blandaue 4, 1078: 6, 1243 blanda atque in- fracta loquela 5, 231 blande (adv.) 5, 1066 blandeque 2, 320: 5, 1368 blanditiis ingenium fregere superbum 5, 1017 blanditim secla pro- pagent 2, 173 blandum amorem 1, 20. liquorem 2, 846 raucum bombum tuba reboat 4, 548 bona (adj.) 3, 103: 5, 1024: 6, 13: 2, 408 bonam partem in lectum mœrore da- bantur 6, 1247 bone 3, 207 bonis (adj.) 1, 729: 3, 1017 bonitate 5, 1246 bonos 2, 418 bonum (subst.) 5, 956: 6, 25 bonus Ancus 3, 1038 boves conterimus (fatigamus) 2, 1161 boves lucas angui- manos (elephantos) 5, 1301 boves templis ferro male cæsæ diffu- giunt 5, 1338 boum 3, 303 brachia 4, 791. 827. 950: 6, 396 brachiaue in nu- merum jactare 4, 773 brachiiue conjectu 6, 433 bracteaue auri 4, 731 brevi 2, 77: 4, 160. 162 brevique 5, 591 brevibus 2, 98 brevis 3, 927: 4, 179 brevitate corporis 2, 482 breviter 6, 1081 Britannis 6, 1104 </p>	<p> bruma nives affert 5, 745 brumales adeat flex- us 5, 615. usque ad flexus 639 bubus (bobus) 6, 1129 bucera secla (boves) 5, 864: 6, 1240 buceriæque greges (boves) 2, 661 horrifico cinefactum busto 3, 919 viva videns vivo se- peliri viscera busto 5, 991 CACHINNANT 4, 1169 cachinnent risu tre- mulo concussa 1, 918: 2, 975 dulces Cachinni (plur.) 5, 1396. 1402 cacumen 1, 593. 750: 5, 1455 summum alesendi tetigere cacumen 2, 1129 cacumina 1, 897. montis 6, 458. 463 cadant 4, 63. 100: 6, 215 cadat 4, 1175 cadat sub sensus 1, 448. e regione lo- ci 6, 823 cadavera 2, 415. rancida 6, 1153 cadavera rancenti jam viscere vermes expirant 3, 719 cadaveribus 4, 684: 6, 1272 sub utrorum regna cadendum 3, 848 cadens 3, 21 cadentque 3, 982 cadenti 5, 402. vul- tu, oculis 3, 467 cadentis 4, 1279 cadere 2, 209: 3, 595: 5, 671: 6, 104. 414 caderent 2, 222: 5, 316 cadit 2, 215: 6, 257. 1124. fulmen 296 caducæ, glandes 5, 1362 cadunt 2, 230: 3, 388: 4, 950. 1042: 6, 744. 1005 </p>	<p> cadunt vires 5, 410. concussæ urbes 1236. toti montes 6, 545 cæca 5, 1004: 6, 66. honorum cupido 3, 59. venti potestas 248. 270. noctis caligne 4, 458. nox 1, 1108: 2, 14: 5, 839. corpora 1, 278. 296. primordia 1, 1103 cæcæ caliginis 3, 305 cæcamque naturam 1, 779 cæcas causas 3, 317 cæcasque latebras 1, 409 cæcat 4, 326 cæcigeni (cæci nati) 2, 740 cæcis 1, 329: 3, 87. plagis 2, 128. icti- bus 135. corpori- bus 713. tenebris 54, 745. 797: 6, 34. fervoribus 5, 610. ulceribus 6, 1269 cæcisque compagi- bus 6, 1014 cæco igni 4, 926. 1113. veneno 6, 822 cæcosque motus 2, 127 cæcum 5, 754. cor- di stimulum 3, 887 permixta cæde ca- lentes 3, 643: 5, 1312 cædebant 5, 1325 cædem cædi accu- mulantes 3, 71 cædere arboris auc- tum 6, 166 cædesque 3, 648 cædi (nom.) 3, 71 cædimus 6, 313 cærulea (sing.) 5, 1373. ponti plaga 482. (plur.) 2, 773. (mare) 6, 481. cœli 1, 1089: 6, 95. mundi (cœlum cæ- ruleum) 5, 770 cæruleis seminibus 2, 771 inter cæruleum vi- rides miscere Sma- ragdos 2, 804 cæsia 4, 1154 </p>	<p> cæsis 3, 404 calamorum sibila 5, 1381 calamos hiantes un- co labro percurrit 4, 592. unco per- currere labro 1406 calcaribus ictus a- moris 5, 1074 calce 6, 1066 calcibus imis 3, 792: 5, 136 calcis 6, 91 calefecitque 6, 686 calentes permixta cæde 3, 643: 5, 1312 calescit 6, 279 calida (odoris) plaga 4, 708 calidæ febres 2, 34 calidi 3, 295: 6, 315 calidique 2, 843: 3, 127: 5, 327 calidis 3, 903: 5, 604: 6, 147. 748. 799 calido 3, 654: 5, 595. 796: 6, 515. 656. 858. 870 calidos 1, 301. 1087: 2, 431 calidum 1, 648: 2, 354. 857: 5, 568: 6, 688. 855. 868 calidumque 3, 216: 6, 948 calidus 6, 849. 887 caligare oculos 3, 157 caligine 4, 458: 5, 297. 649: 6, 262. 460. 478. 691. 852 caliginis 3, 305: 4, 339. 350 callent dicere multa 2, 977 callida 6, 92 Calliope Musa calli- da 6, 93. callo, aut cortice tectæ 4, 934 calor 1, 454. 1090: 2, 516. 668: 3, 129. 235. 247. 268: 270. 284. 287. 289: 4, 220. 872: 5, 540. 571. 804: 6, 233. 370. 872. 925. 991 calor permanat ar- gentum 1, 495 calore 1, 175: 5, 1261: 6, 321. 359. </p>
--	---	--	---

INDEX VOCABULORUM.

513. 722. 841. 843. 969. 1107	canor (cantus) 4, 908	caput fluvii 6, 729	pidem cavat 1, 314.
calorem 1, 786. 807: 2, 857: 6, 714.	parvus Cycni canor 4, 182	caput quassans grandis suspirat arator 2, 1163	(plur.) casus cele- rare 2, 231
847	canos fluctus 2, 766	carbasus dat crepi- tum 6, 108	catenam 6, 910
caloris 6, 367. cor- pora (atom.) 3, 122	cantu 2, 619	carbonumque 6, 802	forte caterva 2, 630
campi 5, 493. per loca campi 2, 40	cantus 5, 1083. 1405	carcer 3, 1029	catervas 2, 628.
plani petit æquora campi (planitiem) 3, 1015	canum 5, 1062. ca- num promissa vis 4, 685. cerbereas facies 737. fida canum vis 6, 1220.	carceribus patefactis 2, 264: 4, 987	Phrygias 611. Mar- tis 5, 1303
campique 4, 390	levisomna canum corda 5, 862	careas 2, 4	catervatim 6, 1142
campis 2, 332: 5, 1372	capacis moenia mun- di 6, 122	carebit 1, 574	catervis pecudum 6, 1090
campisque 5, 602: 6, 712	barbigeras capellas 6, 970	carentibus sensu 2, 989	catuli Pantherarum 5, 1035
campo 2, 659. plano 5, 950	capere 1, 535: 2, 967: 5, 1181: 6, 326	luce carentum (mor- tuorum) 4, 39	catulorum 4, 995
camporum 2, 324	capere irarum fluc- tus 3, 299	carere 5, 1426	catulos 5, 1066
campos 1, 274: 2, 6: 4, 461: 6, 736	caperetur 5, 927	carerent 1, 344	cava (sing.) 2, 620: 6, 126. (plur.) 5, 1381: 6, 579. 1083.
camposque 1, 19: 5, 782. 1374: 6, 404. 1140. facerent natare 266. natan- tes 5, 489	capiam, 6, 94	caret 2, 651: 3, 357: 4, 1066	1192
valido quatientes impete campos 2, 326	capiant 2, 970. 1005	caret fine modoque 1, 963	cavam spissescere nubem 6, 175
nix cana 3, 21	capias 4, 635. 954	carmen 4, 978: 5, 1	cavas nubes 6, 271
canamus 5, 510	capiat 1, 384	carmina 1, 732: 3, 421: 5, 1379. 1449: 6, 380. lucida pan- go 1, 933: 4, 9.	cavat lapidem stilli- cidi casus 1, 314
canceris (cancris) 5, 616	capiatur 1, 940: 4, 16	Phœbea dædala (varia) 2, 505	cavati, oculi 6, 1192
candens 1, 259: 2, 770: 4, 341. fer- rum 6, 147	capiebant 5, 452	carmine 1, 144: 4, 21: 6, 937. Pierio suavi loquenti 1, 945	caudaque 2, 805
candenti marmore 2, 766. lumine 5, 720: 6, 1195	capiebat 5, 1410	carminibus 5, 1442	caudam 3, 658
ferrum candescit in igne 1, 491	capis 3, 952	carnem 6, 967. 969	cave 2, 754
candida 2, 731. 792: 5, 777: 6, 91. si- dera 5, 1209	capit 6, 1028	carnifices 3, 1030	caves 3, 684
candidus 4, 687	capite 3, 616. 792: 4, 474: 5, 136. 600	κατάπληξις 4, 1157	caveai (caveæ) con- sessum 4, 76
candor 2, 322	capiti 1, 928: 4, 4	carosque 3, 85	caveamus 6, 405
candore 4, 233: 5, 283	capitis (nom.) 4, 591: 5, 1137: 6, 784. 1200	Scipiades Carthagi- nis horror 3, 1047	caveisque 6, 197
marmoreo candore (albedine) 2, 764	capitum 2, 632: 5, 1314	carumque 1, 731	cavere 4, 1138
canenda 6, 83	capitur 1, 62: 2, 650: 4, 865	casas 5, 1009	cavernas cœli 4, 172: 6, 251. terrai 6, 596
canentum 4, 589: 5, 1384	capiunt 2, 924: 4, 649: 5, 1409	casis 6, 1252	cavernis ætheriis 4, 392. Silicum 6, 683
avibus canere sylvas 1, 257	capiuntur 4, 649	cassa (sing.) 3, 994. 1062: 4, 514	cavis fornacibus 6, 201
canes (nom.) 1, 495: 4, 709. 988. 1196	capripedes Satyros 4, 584	cassaque sensu 4, 127	caulas (poros) cor- poris 2, 950: 3, 256. 702. 707: 6, 839. palati 4, 624.
canibus rapidis 5, 890	capris 4, 645	cassum anima cor- pus 3, 561. lumine 5, 718. 756	664. ætheris 6, 491
canibusque ciere 5, 1250	capta 1, 15	cassus lumine aër 4, 369	cavos 5, 953
canis, Hyrcano de semine 3, 750	captat 4, 1089	inceste casta 1, 99	flamma Cauri syl- vam perfiant 6, 134
	capti 5, 969. 1258. quasi mentibus 4, 1016	castaque 5, 1011	causa (nom.) 1, 242.
	captum 4, 1140	casti 5, 1024	1071: 2, 174. 255.
	caput 1, 65: 2, 606: 3, 112. 139. 148.	castoreoque gravi mulier sopita re- cumbit 6, 794	422. 788. 1067: 3, 47. 325. 349. 423.
	386. 654. 972. 1054: 5, 86. 271. 542.	casu 1, 742: 5, 313.	430. 485. 501. 578.
	753. 894. 1398: 6, 60. 261. 636. 1143	1332: 6, 30. 1094.	592. 601: 4, 194.
	caput expergefec- tum erigere 5, 1207	(forte) 4, 745	234. 238. 840. 849.
		casumque 3, 996	1267: 5, 157. 168.
		casus (sing.) 3, 1099: 5, 206. Stillicidi la-	209. 348. 510. 532.
			619. 773. 868. 1160.
			1251: 6, 84. 171.
			203. 576. 754.
			999
			causaque 1, 239
			causæ 6, 362
			causam 2, 255. 268:

INDEX VOCABULORUM.

3, 964. 1083 : 4, 473. 503 : 6, 703 causando 1, 399 causarum 5, 676 : 6, 53 causas 1, 154 : 4, 1174 : 5, 530 : 6, 55. 89. 706 caecas exponere cau- sas 3, 317 causas agere 4, 963 causas mendose red- dere 4, 506 causidici 4, 963 causis 1, 654 : 3, 1068 : 5, 751. 1184 : 6, 761 cecidere 1, 742 : 3, 982 : 5, 329. 677 : 6, 827 cecidierunt 3, 453 : 6, 587. 1082 cecidisse 2, 1165 : 3, 386. 651 : 5, 341. 791 cecidit 5, 1146. 1417 cecinere 2, 600 : 5, 328. 406 : 6, 754 Cecropiis finibus 6, 1137 cedant 4, 145 cedat 4, 943 cedebant 5, 984. 1291 cedebat 5, 1270 cedendi 1, 340 cedentes 1, 375 cedere 1, 373 : 2, 507 : 5, 313. 841 cedit 2, 998 : 3, 977 : 4, 1236 : 6, 872 cedunt 2, 234 ceduntque 6, 570 celant 4, 1179. 1214 celare 1, 91 : 2, 677 celare, atque intus habere 1, 515 celarier (celari) 1, 904 celata 5, 1159 celebrare delubra Deūm festis diebus 5, 1166 celent 2, 315 celer 4, 161 celerantibus auris 1, 388 celerare casus 2, 231 celeres 4, 185 celeri 2, 192 : 3, 636 : 4, 177. 211. 255 : 5, 302 : 6, 223. 323. 333. ra- tione 3, 183 : 4,	144. 777 censemus 4, 459 censes 1, 972 tristia Centaurea 4, 124 Centauri 2, 402 : 5, 876 ex vivo Centauri (ex vivente Cen- tauro) 4, 743 Centauros 4, 736 : 5, 889 cepere 6, 1211 cepit 5, 332. 1415 cera 6, 515. 965 Cerberasque canum facies 4, 737 Cerberus 3, 1024 odor insinuatur quam facile in ce- rebrum 6, 803 Cereremque 2, 654 Ceres 4, 1161 : 5, 14. pulverulenta 741 cernamus 4, 808 cernant 4, 993 : 6, 164 cernantur 6, 465 cernas 1, 748 : 3, 214 : 6, 168 cernebant 5, 1183. 1334. 1368 cernebat 6, 22 cernendi 3, 410 : 4, 239 cernentes 6, 645 cernere 1, 135. 302. 328. 594. 752. 1065 : 2, 4. 139. 248. 251. 314. 315. 780. 826. 836 : 3, 360. 364. 370. 371. 1061 : 4, 104. 230. 242. 459. 600. 614. 757. 764. 771. 802. 807. 913. 965. 977. 979. 1224 : 5, 64. 394. 975 : 6, 195. 406. 935 cernere bellum 4, 965 cernes 3, 660 : 5, 107 cerni 1, 269 : 5, 433. 663. 718 cernimus 1, 300. 343 : 2, 68. 779. 927. 984 : 3, 366. 432. 510. 525 : 4, 138. 354. 790 : 5, 243. 578. 586 : 6, 169. 421. 987 cernis 1, 914 : 2,	209. 213. 455. 533. 731 : 3, 170, 436 : 5, 307. 938 cernit 4, 760 cernitur 3, 107 : 4, 233. 276. 356. 357 : 5, 587 cernunt 1, 643. 658. 661 cernuntur 4, 201 : 5, 86 : 6, 60 certabant 6, 1223 certamen 5, 785 certamina belli 1, 476 : 2, 5 : 5, 1295. pugnæ 4, 841 certamine æterno 2, 117. æquo 573 : 5, 393 certaminis 5, 383 certandi 3, 5 certant 5, 394. 1081 : 6, 508 certantes 5, 1123 : 6, 1246 certantia 2, 118 certare 2, 11 : 3, 780 : 4, 1105 certas 4, 1085 certissima corpora 1, 676 certum, ac disposi- tum est 3, 788 : 5, 132 certum constat, dis- positumque vide- tur 3, 795 : 5, 139 certum ponere 5, 527 cervi (sing.) corni- geri 3, 751. (plur.) alipedes 6, 765 cervis 3, 742 cervice 1, 36 : 6, 744 cervices 2, 801 cervorum 4, 993 cervorum ventosa magis frigida mens est 3, 300 cervos 3, 307 : 5, 861 prælonga senex cor- nua relinquere cer- vus gauderet 3, 614 cessabant 6, 1234 cessando 2, 80 cessant 2, 1142 : 4, 135. 222 : 5, 699 : 6, 927 cessare 1, 787 : 2, 79 : 4, 392 cessas 3, 1061 cessat 5, 280 cesse 1, 1104	cesset 4, 593 cessit 3, 219. 224 Chaldæum, astrolo- gorum 5, 726 χαλδῶν ἰα 4, 1084 chartarum 6, 111 chartas 6, 113 chartis 3, 10 : 4, 967 Charybdis vasta 1, 723 prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra 5, 903 flammam tetro spi- rantes ore Chimæ- ras 2, 704 chordarumque so- nos fieri, dulcesque querelas 4, 588 chordas 2, 412 chordasque loquen- tes auribus acci- pere 4, 978 chordis 2, 504 pernice chorea 2, 635 cibatum 1, 1093 cibatus 6, 1125 cibi 5, 928. 1005. 1390 cibis 2, 710. fulcire, ac sustentare 1147 cibo 1, 195. 1037 cibos 1, 862 cibum 3, 1004 : 4, 649. 857. 951 : 5, 814. 846. manden- do exprimimus 4, 621 cibum coquere, ac flammæ molire va- pore 5, 1101 cibus 1, 351. 353. 809. 859. 865 : 2, 1124. 1135. 1141. 1146 : 4, 637. 641. 865. 952. 1084 : 5, 525 : 6, 946 Cicadæ veteres tu- nicas ponunt æs- tate 4, 56. follicu- los linquunt 5, 801 cicuta 5, 897 cicutas 5, 1382 ciebat 5, 816 ciebis 4, 125 ciemus 4, 580 ciendum 3, 392 cientque 4, 734 belli simulacra ci- entes 2, 324 cientur 2, 135 : 4, 612 cieri belli simulacra
--	---	---	--

INDEX VOCABULORUM.

2, 42. voces 5, 1059	tis 1138	axis 6, 1105	1061. tempora 1, 1065 : 6, 361. cæ-
sepire plagis saltum	sanguine civili rem	clausa domorum 1, 355. (viarum) 4, 616	rula 1, 1089 : 6, 95.
canibusque ciere 5, 1250	conflant 3, 70	claustra naturæ 1, 72. vitæ (vitæ) resolvat 416. vitæ coërcens 3, 397. vitæ lababant 6, 1151	tonitralia templa 1, 1098. templa 1, 1063 : 2, 1000 : 6, 1226. domus 2, 1109 : 6, 357. cavernas 4, 172. fulgentia templa 5, 491. immania templa 522. fumida templa 6, 644. liquidissima tempestas 4, 169. altus hiatus 4, 419
ciere monumenta virum atque demoliri 6, 241	cladem importare pericli 3, 825 : 5, 370	cladem late darent magnasque ruinas 5, 348	sub cœli tegmine 1, 987 : 2, 661 : 5, 1015
cieret 5, 773	cladem mortiferam conflare 6, 1089	clademque 5, 247 : 6, 565	cœlique 1, 1100 : 2, 1099 : 5, 345 : 6, 82
ciet 4, 1028. 1034. 1037. 1264 : 6, 1307. horrorem in membris 3, 292	clades (sing.) 6, 1123. (plur.) 5, 49	clamor 1, 491 : 3, 479 : 4, 183. 909 : 6, 228	cœlo 1, 80. 163. 782. 788 : 2, 1154 : 3, 854 : 4, 213. 421 : 5, 374. 542. 629. 791. 974 : 6, 246. 256. 375. 385. 399. 426. 432. 444. 458. 665. 678 : (aëre) 4, 133
cietur 3, 152. 247. tempestas turbida cœlo 6, 375	clamor foras gradientis facit arteria asperiora 4, 532	clamore 4, 543 : 5, 1335 : 6, 146. 1282	cœloque 1, 153 : 5, 554. 905. 1187 : 6, 49. 449. 956
scena croco Cilici perfusa recens est 2, 416	clamoreque montes icti rejectant voces ad sidera mundi 2, 329	clauere 1, 481 : 2, 524	cœlos 2, 1096
cius ad ortus 1, 213 : 5, 212	clamosos cæcosque motus 2, 127	nota cluere 2, 351	cœlum 1, 9. 70. 820. 988. 1094 : 2, 163. 327. 1013. 1083 : 4, 209. 395. 420. 445. 460. 784 : 5, 69. 79. 116. 283. 418. 435. 447. 467. 518. 526. 658. 689. 692. 913. 929. 1188. 1220 : 6, 8. 43. 287. 478. 600. 650. 669. 1095. 1098. 1104. 1117. 1121. 1133
cinectum 3, 919	clamosos cæcosque motus 2, 127	clueret 1, 120	cœlumque 1, 726 : 2, 728. 1055 : 4, 203. 436 : 5, 93. 594 : 6, 561. 663
cinere 4, 924	clamosos cæcosque motus 2, 127	cluet 4, 50	cœnoque 3, 77
cingit 6, 632	clamosos cæcosque motus 2, 127	clunibus 4, 1293	cœnum 6, 976
cinisque 1, 872	clamosos cæcosque motus 2, 127	coacta tempestate 1, 762 : 2, 1059	cœpere 2, 159 : 5, 288. 438. 1294. 1442
cinxere 2, 606	clamosos cæcosque motus 2, 127	coactant 6, 1159	cœperit 5, 73
circum præterque 5, 633	clamosos cæcosque motus 2, 127	coactat immutare 6, 1120	cœperunt 4, 534. 807 : 5, 1018. 1107
circumagitur 4, 317	clamosos cæcosque motus 2, 127	coacti 3, 68 : 5, 955	cœpisse 1, 127 : 2, 613
circum tribus actis annis 5, 881	clamosos cæcosque motus 2, 127	coacto concilio 2, 934	cœpit 2, 928 : 3, 14 : 4, 623 : 5, 412.
circumcæsuræ (sub.) membrorum extrema 3, 220 : 4, 651	clamosos cæcosque motus 2, 127	coactu magno 2, 273	
circumcidat 3, 412	clamosos cæcosque motus 2, 127	coactus (adj.) 3, 486	
circumcursare 4, 402	clamosos cæcosque motus 2, 127	coalescere 6, 1066	
circumdata 1, 88	clamosos cæcosque motus 2, 127	coëgit 4, 844 : 5, 1353	
circumdatum 5, 469 : 6, 1034	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœlestem 2, 384	
circumfusa 1, 40	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœlesti 6, 394. semine oriundi 2, 990	
circumlita nullo fuco 2, 744	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœlesti mundi templa 5, 1203. templa 6, 387. 670	
circumretit vis, atque injuria quemque 5, 1151	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœlestibus flammis 5, 1093	
circumstant 3, 470	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœlestum 6, 1272	
circumtegere 1, 1094	clamosos cæcosque motus 2, 127	cœli 1, 2. 6. 49. 65. 279. 490 : 2, 178. 206. 1029. 1062 : 4, 202 : 5, 99. 121. 197. 201. 232. 246. 326. 432. 511. 623. 650. 686. 693. 1094. 1182. 1190. 1243 : 6, 85. 98. 213. 251. 285. 451. 817. 820. 1101. 1109. 1132. 1226. sublima 1, 341. lucida templa 1, 1013 : 2, 1038.	
totum circum tremere æthera signis 1, 1088	clamosos cæcosque motus 2, 127	loca inferiora 1,	
circumversantur 5, 521 : 6, 199	clamosos cæcosque motus 2, 127		
circumvolitant 2, 325	clamosos cæcosque motus 2, 127		
cita 1, 996 : 2, 84. 105	clamosos cæcosque motus 2, 127		
citharæ liquidum carmen 4, 978	clamosos cæcosque motus 2, 127		
citharis reboant templa 2, 28	clamosos cæcosque motus 2, 127		
cives 1, 92	clamosos cæcosque motus 2, 127		
civibus 6, 589. exhaustit urbem pes-	clamosos cæcosque motus 2, 127		

INDEX VOCABULORUM.

1013: 6, 431. 1118	1281: 6, 112. 193.	concharum tincta	commovet se cœlum
cœptant 4, 112	422. 1212	colore 2, 500	6, 1118
cœptat 4, 407: 6,	cognoscitur 4, 232	omnem efflare co-	commovit 6, 127
254	cognosce 1, 332	lorem 2, 831	belli magnos com-
cœptes 1, 268	cognovimus 5, 1411	nequeunt sine luce	movit funditus æs-
cœptum 1, 419	cognovit 5, 1431	colores esse 2, 794	tus 5, 1434
coërcens 3, 397	cogor 1, 372	coloribus omnigenis	communi dêsse sa-
coërcet 4, 651. 661:	cogunt 2, 73. 420.	2, 820. egregiis 5,	luti 1, 44
6, 954	868: 3, 60: 5,	739	commutantur 4, 671
cœtu 1, 667. 775.	1086: 6, 200.	coloris 2, 756. 817:	commutare 2, 129.
1047: 2, 918: 3,	463	4, 93. 1027	303: 3, 514. 1072:
857. materiai 1,	coguntque 4, 78: 6,	colos 6, 207	5, 1105
1016	718	colubris 5, 27	commutari 1, 587:
cœtum 2, 1002: 6,	coguntur 1, 1045:	per colum vina vi-	2, 935
482	6, 734	demus perfluere 2,	commutat 5, 829.
cœtus 1, 1025. om-	cohærent arcte 1,	391	1275
nigenos 5, 429	604	columba 3, 752	in commutatum ve-
coëundo 6, 846	inter se stipata co-	columbarum 2, 800	niunt 1, 795
coëuntibu' 1, 838	hæret materies 2,	columna 6, 425. 432	commutatur 1, 582
cogant 1, 467	66	columnæ 4, 402	compages 6, 1069
cogantur 2, 63. 155	arcte connexa co-	columnis 4, 429	compagibus 4, 1106.
cogas 2, 497	hæret 6, 1008	comburens 6, 152	1198: 6, 1014
cogat 6, 758	cohibent 2, 1030	comas 4, 1217	compar 4, 1248
cogatur 2, 291	cohibere 1, 518: 2,	comitantur 2, 639	comparebat 6, 1218
cogebant 5, 485.	677: 3, 442. 572:	comitati 1, 98	comperit 4, 797
1370	6, 106	commeditatur 6, 111	compesce 3, 967
cogebat 5, 810: 6,	cohiberier 3, 444	commemorando 1,	compleat 5, 595
1242	cohibessit 3, 445	401	complebant 6, 645.
cogens 1, 324: 6,	cohibet 1, 516. 537:	repetam commemo-	1260
211. 441. 594	6, 815	rare 6, 904	complent 2, 324: 4,
cogentes 6, 718	coibant 5, 451. 453	commemorat 1, 126	1011. 1242: 5, 1065
cogentibus 1, 898	coibat 6, 1146	commendarunt 5,	complerant 6, 1273
cogere 1, 623: 3,	coibunt 2, 549	1020	complerat 6, 1149
198: 5, 1049	coiere 6, 451	multa manent com-	complere 1, 390: 6,
cogi 1, 1019: 6, 15	coierint 2, 1060	mendata nobis ex	599
cogit 1, 500. 975.	coire 1, 770: 2, 563:	utilitate sua 5, 859	complerent 1, 523
1009: 2, 278. 886:	3, 396: 4, 1048: 5,	commiscet 5, 504	complerentur 4,
4, 323. 360. 690.	191. 426. 664	commisceri 4, 1251	1268
766: 5, 653. 829.	coiret 5, 487	commiscendo 4,	complerunt 6, 196
1166: 6, 54. 126.	coitque 6, 845. 865	1202	complexesse 4, 172: 6,
273. 698. 837. 888.	coitum 1, 186	commiscuit 6, 275	251
964. 993	colatur 4, 1253	commista (sing.) 6,	complet 2, 358: 4,
cogitet 4, 781. 788	colebant 5, 953	321. 1157. (plur.)	351: 5, 227
cogitur 2, 151. 282:	colebatur 5, 1439	2, 884: 6, 304	ararum (aris) com-
3, 536: 6, 1051	colendo 5, 1368	committere 5, 1364	pleverit urbes 5,
cognita (sing.) 3,	colentes 5, 32	commixta 1, 822: 4,	1161
207: 5, 7. 185.	colere ævum 5, 1144.	675	complexa 2, 153: 4,
(plur.) 4, 849: 5,	1149	commixto 1, 862: 3,	1186: 5, 920
1012. 1284	colles 1, 998: 5,	284	complexu 5, 471
in promptu cognita	782	commoda (subst.)	avido complexu
quæ sunt 2, 867	fugere ad puppim	3, 2. 949: 4, 1067.	quem tenet æther
quæ bene cognita si	colles videntur 4,	(adj. plur.) 4, 1147:	2, 1065
teneas 2, 1089	390	6, 18	componere 4, 963
cognitus 1, 696: 5,	colles collibus verba	commoliri 6, 241.	composituras (sub.)
1286	repulsantes 4, 582	254	turbantia 4, 329
cognôris 6, 533	colli (colle) 2, 317.	magni commôrunt	comprehendere 6, 1081
cognoscant 2, 741	322	æquora venti 2,	comprehunt 6, 455
cognosce 1, 920	collibus 4, 582: 5,	765	compungere 2, 432
cognoscere 1, 404.	1372	commota 3, 153	compungunt 2, 420
697: 2, 142. 216.	colligere 1, 724	commovet 3, 147:	qua constet compta
349. 461. 839: 3,	collum 6, 1185	4, 236: 750. 904.	figura 1, 949
118. 1085: 4, 51.	collumque coronat 2,	1033	infula virgineos cir-
646. 753: 5, 286.	801	commovet sese ani-	cumdata comptus
880. 1061. 1184.	purpura Thessalico	mus 4, 884	1, 88

INDEX VOCABULORUM.

magnum conamen sumit eundi 6, 325. alarum 835 conamina sumsit 6, 1039 conantur 1, 936 : 4, 12 conatur 3, 652 concava cymbala 2, 619. loca terræ 5, 1255 concedam 2, 541 : 4, 475 concedamus 1, 657 concedas 1, 975 concedat 1, 1074 concede 3, 975 concedere 1, 380. 1079 : 2, 237 : 3, 539 : 4, 1177. 1184 : 5, 1357. 1370 : 6, 54 concedimus 4, 380 concedis 2, 334 concedit 1, 608. 832. 844 concedunt 3, 377 concelebrare carmi- na cantu 5, 1380 concelebrant lætan- tia loca aquarum 2, 345 terras frugiferentes concelebras 1, 4 concepit 6, 307 concepto 6, 380 conceptum 1, 556 : 6, 628 concessit 4, 916 : 5, 1010 concessum 5, 1148 concharum 2, 500 concharumque 2, 374 conchis 4, 934 Conchyli (Conchy- lii) 6, 1072 concidat 4, 511 concidere 3, 158 : 5, 1332 : 6, 758 conclideret 1, 100 concliderit 3, 584 conclidit 2, 353 : 3, 488 concliet 9, 826 conciliabat 5, 961 conciliandi 2, 551 concilianitur 5, 466. corpora materiai 2, 900 conciliari 3, 877 : 6, 889 conciliatu 3, 935. condenso 1, 576 :	2, 99. parvo 133 conciliis et discidiis exercita crebis 2, 119. rerum 109 concilio 1, 772. 1081. 2, 564. 934 : 3, 806. genitali 1, 184. principiorum 485 concilioque 2, 918 concilium 2, 563. materiai 1, 518 concinnat 4, 1246 : 6, 436. 583. 1116. concinnior 4, 1269 concio 6, 710 concupere 4, 1259. 1262 : 6, 209. 272 concupitur 1, 5 concupiunt 6, 471. 502 conclit 6, 409 conclitat 3, 292. 301 concludere 3, 573 conclusa 3, 568. 774 : 6, 124 concluso 4, 460 concoctos 2, 852 concoctum 4, 635 concopulat 6, 1076 concordia 1, 457 : 5, 1023 concrecat 6, 494 concrecere 1, 840 : 4, 137 : 6, 626. 807 concrecit 5, 831 : 6, 846 concrecunt 4, 1254 : 6, 249. 450. 527 concreta 1, 1018 : 3, 20 : 5, 796. 1256 concreti montes nimborum 6, 158 concretius 4, 1237 concreto 5, 467. 469. 496 concruciamur 3, 149 conculcatur 5, 1139 concurrere 5, 847 : 6, 115 concurrunt 6, 96. 315. 362 concurant 2, 215 concurare 3, 396 concursu 1, 385 : 6, 160. 171 concursus (sing.) 1, 686 : 2, 1020. (plur.) 1, 628 : 2, 726 : 5, 443 concussa (sing.) 2, 948 : 5, 551 : 6, 288. 667. (plur.) 3, 394. 846 : 6, 120. 543. 547. tremulo	risu 1, 918 : 2, 975 concussæ 5, 1236 concussis artubus hinnit 5, 1076 concussos 5, 652 de concussu sequitur gravis imber 6, 289 concussu magno 6, 546 concutiat 1, 1100 concutit 5, 552 : 6, 594 concutitur 6, 357. sanguis 3, 249 concutiunt 3, 19 condebant 5, 954 condensa 5, 487. contexta magis condensaque 4, 55 condensa ac stipata 6, 465 condenseat (conden- sat) se aer 1, 393 condenso conciliatu 1, 576 : 2, 99. ag- mine 1, 600. cor- pore 6, 101 condere 3, 1103 : 4, 435 : 5, 2. 708. 1107 eadem conditione gignentur 2, 301 conducere 1, 398 : 3, 533 conducit 6, 967 conductis 1, 691 conduplicant 1, 713 : 3, 71 condurat 6, 968 conduxit 4, 433 coner 4, 1163 confecti 3, 960 confer 5, 13 confercit ventus 6, 157 conferre 4, 841 : 6, 53 confert 2, 1166 confertæ nubes 6, 508 confertos 6, 1261 confervefacit 6, 352 confestim 4, 190. 341 : 5, 284 conficere 2, 1143 : 3, 138 : 5, 664 conficerent 1, 905 conficeret 1, 240 conficiat 2, 1002 conficimus 2, 1162 conficit 4, 643 conficiuntur 1, 536 confidunt 5, 391	confieri 2, 1068 : 5, 889 confiet 3, 413 confirmare 1, 486 : 2, 179. 185 : 5, 198 confirmata vis ani- mi 3, 771 : 6, 996 confirmem 4, 113 confit 4, 292 confiteare 1, 271. 826 : 2, 690. 865. 1073 : 3, 800 : 5, 377 sanguine civili rem conflant 3, 70 conflare mortiferam cladem 6, 1089 conflatur 3, 336 conflatus 1, 474 confletur 4, 927 conflicta 2, 97 confligendum 3, 854 confligunt hyemes æstatibus acres 6, 372 confluxit 4, 1209 confluat 1, 389 confluere 1, 375. 993 : 5, 660. 667. 701 : 6, 311 confluit 6, 637. con- jectus eorum 5, 600 confluxerat 6, 1150 confluxere 1, 902 confluxerunt 1, 178 confluxet 1, 986 confluxit 5, 498 : 6, 1258 confringere 1, 71 confunderesensus 2, 945 confundi 4, 562 confunduntque 2, 439 confusa (sing.) 4, 566. 617 : 6, 599. 606 : (plur.) 5, 580 confutabunt 4, 490 congemis 3, 947 congerere 3, 1022 congesta 3, 949 congestus, (subst.) arenæ 6, 724 conque-globata 2, 153 conglomerari 3, 211 conque-gregantur 6, 455 congressa (sing.) 2, 940. (plur.) 1, 761 : 2, 549 : 5, 192. 427 congressus (subst.
--	--	--	--

INDEX VOCABULORUM.

<p>sing.) materiai 5, 68. (plur.) 2, 1064 coni 4, 431. 433 : 5, 763 conjecit 6, 579 conjecta 1, 1029 : 2, 1060. 1073 : 4, 253 conjectu 6, 434 conjectum lapidum 3, 199 conjectus 5, 417. 599. animai 4, 956 conjicere 1, 752 : 2, 120. 1072 conjiciens 1, 285 : 6, 344 conjiciunt 6, 731 blande coniscant agni 2, 320 conjugibus 4, 1270 cœtu conjugioque corporis atque animæ 3, 857 conjuncta (sing.) 3, 349. 425. 578 : 4, 887. 945 : 5, 559. 563. 1010 : 6, 632 : (plur.) 1, 450 : 3, 137. 558 : 4, 496 : 5, 430. 445. 556 : 6, 1005 conjunctam 3, 160. 350 : 5, 538 conjunctis 4, 401 conjunctius (nom.) 3, 555 conjunctum 1, 452 conjunctus 5, 564 conjungendo 6, 456 conjungere 5, 1299 conjungi 5, 851 conjungit 2, 1003 igni conlabefacta 4, 701 conlabefactatus rigor auri solvitur æstu 1, 493 conlabefiunt 3, 600 conlata (plur.) 6, 18 conlatis 4, 1098 conlaxat 6, 232 conlecta (sing.) mente 2, 960. validi venti procella 4, 1108 : 6, 123 conlecti (plur.) 6, 570 conlectus (subst.) aquæ 4, 416. (adj.) 6, 557 conlectum 4, 1058 conlegerit 3, 859 conlidi 1, 533 conligat 1, 1090</p>	<p>conligit 3, 938 : 6, 325 conlucet 6, 882 connectere 3, 477 521 connecti 2, 699. 703. 715 connectitur 2, 251 connexa (sing.) 2, 268 : 3, 691 : 6, 1008 : (plur.) 2, 100, 711 connexæ 3, 740 connexus, (subst. plur.) 1, 627 : 2, 725. 1019 : 5, 442 : (adj.) 3, 556 connivent 5, 776. connixa 2, 159 connubia 3, 777 : 5, 1011 conor 1, 26 : 6, 768 conquassari 5, 107 conquassatum corpus 3, 442 conquassatur mens, animæque potestas 3, 599 conque putrescunt 3, 344 conquereretur 3, 612 conquiri 2, 267 conquisita 3, 420 conradens 6, 303. 443 conradere fidem dictis 1, 402 conrepta 6, 822. luce diei 4, 81 conreptus 5, 1231 : 6, 394 conrepunt membra pavore 5, 1218 conrident 4, 81 conripere 4, 997 : 6, 1159 conripiunt membra timore 5, 1222 conripuit 4, 1103 conruit 6, 824 conruptus 6, 1201 consanguineos 6, 1281 consanguineum 3, 73 conscendere 5, 1296 : 6, 46 conscia 3, 1031 conscindunt 5, 46 consciscant 3, 81 conscius 4, 1128 : 6, 392 consectabantur 5, 965 consensu 3, 740 consentire 2, 514 :</p>	<p>3, 154. 170. 802. vitalis motus 2, 716 consequa natura 5, 678 consequitur 1, 461 : 3, 477. 942 : 4, 805. 864 conserat 4, 1101 conseritar valumine 2, 211 conservans 5, 509 conservant 1, 677 conservare 1, 1042 : 2, 708 consessum 4, 76. 979 consilio 1, 1020 : 2, 164 : 5, 420 consilium 3, 95. 140. 451. 615 : 5, 123 consimile 3, 8. consimilem 5, 712. 811 consimiles 4, 89. 103 consimili 1, 842. 884. 916. 1097 : 2, 505. 675. 735. 806 : 3, 74. 283 : 4, 234 : 5, 298 : 6, 505. 881. 1129 consimilis 2, 1017 consistant 1, 873 : 2, 91 consistat 2, 584 consistere 1, 169. 637. 707. 749. 753. 839. 981. 1071 : 2, 322. 332. 696. 905. 981. 1119 : 3, 350. 605 : 4, 99 : 5, 61. 66. 238 : 6, 10. 43. 454 consisteret 1, 984 consistimus 3, 858 consistit 1, 236. 421. 1027 consistunt 4, 742 : 6, 461 consociare motus 2, 110 consopit 6, 792 consors 3, 772 consortem 6, 1279 consorti 3, 333 conspectu 3, 49 conspargere 3, 661 conspargunt 2, 33 : 4, 1230 conspicere 2, 358 conspicias 6, 706 conspicimus 1, 317 conspirans 4, 1209 conspurare tetro sapore 6, 21 constantior mellis</p>	<p>est natura 3, 192 contra constare 4, 716 gravi terram consternere casu 5, 1332 constituas 1, 799 : 2, 419 constituat 3, 309 constituatur 1, 967 constituere 1, 709 : 5, 1143 constitues 1, 1105 : 2, 561 : 6, 73 constituet 2, 655 constituisse 2, 175 constituit 6, 225 constituunt 7, 344. 755. 821. 644 : 2, 103. 669. 902 constituuntur 4, 133 consuerant 5, 975 consuerat 9, 1277 consuerunt 2, 300 : 3, 497 : 4, 1267 : 5, 190. 425. 660. 701. 1397 : 6, 519 consuescunt brachia, firmantque lacertos 6, 396 consuesset 1, 623 consueta 4, 995 : 5, 209 : 6, 787. 1041 consuetudo 4, 1276 consuetum 4, 715 consuevimus 6, 1134 consuevit 3, 482 consumens 1, 227 consumere multam operam 6, 1080 consumit 5, 618. 1430 consumse 1, 234 consumta 5, 245 consurgere 4, 926 : 6, 473. 497. 885. 1019 consurgere 2, 1110 consurget 3, 503 contacta 4, 642 contactos odore suo perdere viro 2, 852 contage sua palloribus omnia pingunt 4, 337 contagi, corporis multa fungitur animus 3, 734 contagia 3, 346. 427. 740 : 6, 1235 contagibus 6, 279. 1241 contaminat 3, 896 contemnere 2, 448 : 5, 380. 1216</p>
---	---	--	--

INDEX VOCABULORUM.

contemplator(verb.) 2, 113 : 6, 188	dulci flavoque li- quore 1, 937 : 4, 13	conturbes 4, 1063	recedis 3, 951
contempsit 3, 1045	undique protelo pla- garum continuato 2, 531	contusa corpora 4, 955	convivia 4, 785. 1124
contemta (sing.) 5, 1417 (plur.) 1, 48	contorquere navem 4, 898	convalleis 5, 1374	convolsi 3, 344
e contemtibus exit 5, 831. 1277	contorquet guber- naculum 4, 902	convellere 4, 509	convolvunt 6, 200
contemtim 5, 1125	retro contorquet et aufert 5, 724	convellitur 3, 341	cooperant 5, 490
contemtus, (subst.) 3, 65. (adj.) 2, 503	validis contortum viribus telum 1, 970	convenere 6, 507	cooperto 5, 1267
contendant 3, 784	contra pugnare, ob- stareque 2, 280	convenerunt 6, 733	coorta (sing.) 2, 306 : 3, 581 : 4, 173. 533.
quidenim contendat hirundo cygnis 3, 6	accingere contra 2, 1042	convenient 3, 725 : 4, 673. 1252 : 5, 430 : 6, 1083	668 : 5, 415. 437 : 6, 195. 252. 457.
contendere 2, 11 : 5, 1343 : 6, 27. 411	contra pignantibu' ventis 6, 97	conveniat 6, 707	464. 510. 578. 641.
contendere causam 4, 473	nihil ad speciem est contractior ignis 5, 570	conveniebat 1, 880 : 2, 779. 821 : 3, 682	1089 : (plur.) 3, 823 : 4, 629 : 5, 368. 409. 790. 797.
contendere se, atque parare 4, 807	contractis in se par- tibus 3, 544	conveniundo per Veneris res 2, 921	836 : 6, 1011. 1094. 1098
de palma summas contendere vires 4, 986	ex infinito contrac- tum tempore bel- lum 2, 574	conveniens 4, 1037 : 5, 1255 : 6, 1259	coortæ 4, 92 : 6, 956
contendit 4, 801. 1040	contractum cum ventis degere bel- lum 4, 965	convenientes 1, 1029 : 2, 711 : 5, 446	coortam 3, 15 : 5, 1012 : 6, 656
contendunt 1, 1061 : 4, 92	contrahitur animus formidine Divûm 5, 1218	convenienti modo 2, 940. pede 4, 792	coortis 2, 552 : 5, 1000
contenta (sing.) 1, 325 : 4, 961	contraria 1, 658 : 4, 513 : 6, 741	convenit 2, 582 : 3, 56. 456. 463. 685 : 4, 745 : 5, 272. 537.	coorto 1, 899
conterimusque bo- ves 2, 1161	contrarius 3, 251	599. 659. 896	pluviæ graviore coortu 6, 671
somno partem ma- jorem conteris ævi 3, 1060	contrectabiliter cau- las intrare palati 4, 664	conveniundo 6, 479	coortum solis 2, 1005
contrerrere metu 2, 623	contrectans sol nu- dum corpus aquai 6, 854	conveniunt 2, 686 : 6, 897. ad sensus 4, 712. 1026	coortus 5, 512 : 6, 1184
contexta, magis con- densaque 4, 55	contremittit 5, 1220	conventus (plur.) 4, 785	cooperuisse 5, 343
contextæ 3, 695	contremuere 3, 847	conversa, placato fa- vore 6, 48	copia 1, 418. 675. 758. 874. 982. 985.
contextum dissol- vere 1, 244	contrita igni 4, 701	conversum 4, 1059	1005. 1017. 1035 : 2, 267. 281. 295.
contigit 3, 1096	contrudere 4, 425	convertant 2, 1004	338. 1069 : 3, 195.
contacta 2, 742 : 6, 1186	contrudit 6, 509	convertebat 5, 809	535. 720. 815 : 4, 514. 800 : 5, 360.
contineantur 1, 818. 908. 1085 : 2, 760. 1007	contrusa 4, 916 : 6, 1252	convertere 2, 1096 : 4, 898. 1057 : 5, 653. 704. 1316.	1006. 1287 : 6, 510. 814. 829. 1259
contineat 3, 211	contrusæ 6, 734	1421	copulata 6, 1086
continet 1, 152 : 5, 320 : 6, 877	contrusit 6, 210	converti 4, 443	coquere cibum 5, 1001
contingas 2, 754	contueare 6, 653	convertier 1, 796 : 4, 318	cor 4, 1052
contingens 4, 9. 409.	contuimur 4, 39	convertit 4, 311 : 6, 643	corda 1, 13 : 3, 295 : 5, 862 : 6, 14
Musæo contingens cuncta lepore 1, 933	contulit 2, 941. 1107 : 6, 1258	convertitur 4, 296 : 5, 813	corde 2, 269 : 5, 1106. 1454 : 6, 5. 1231
contingere 5, 152	contundit 5, 691	convertunt 1, 679	hebeti cognoscere corde 5, 880
ævi contingere flo- rem 1, 565 : 4, 1111	conturbant 4, 955	convestire sua per- fundens omnia luce 2, 147	hebeti cognoscere cordi 4, 51
Musæo dulci con- tingere melle 1, 946 : 4, 22	conturbantur 4, 941	convincere 4, 499 : 5, 727 : falsum 3, 524 : 4, 768	cordi 4, 784. 1131
incepti contingere finem 5, 392	conturbare 3, 482	convinci 5, 177	cordis 3, 117. glo- bus 4, 118
qua contingit 6, 687	conturbat 6, 1120	omnia convisens oculis loca 2, 357	ex adyto cordis re- sponsa dederit 1, 738
contingunt mellis	conturbati 3, 483 : 4, 563	convisere 1, 146	coria 6, 6. 967. 969
	conturbatur 3, 499	convisunt loca luce 5, 777	corio 4, 933
		plenus vitæ conviva	cornibus ventres hauribant subter equorum 5, 1324

INDEX VOCABULORUM.

cornicum sæcla ve- tusta 5, 1083	1116: 5, 1361	cruorem 1, 883: 2, 195	cupidi 6, 1287
hædi cornigeras nô- runt matres 2, 368	crebra (crebro) re- visit ad stabulum 2, 359	cruoris 1, 864	cupidine 4, 1146
cornigeri cervi 3, 751	crebram sylvam 6, 134	crura 3, 528: 4, 989	cupido 3, 59. 1090: 4, 961. 1050. 1086. 1108. 1131: 5, 961
cornu 2, 388	crebras redducunt naribus auras 4, 990	præpediuntur crura vacillanti 3, 478	cupidus 3, 5
cornua 2, 619: 3, 614: 4, 540: 5, 1033	crebris impetibus ruunt 1, 294	crure 3, 652	cupiret 1, 72
corollis 5, 1398	crebris discidiis ex- ercita 2, 119	mollis luti concres- cere crustas 6, 626	cupitum 3, 771: 5, 845
corona murali 2, 606	crebris offensibus 4, 359. verberibus 5, 486	cubandum 2, 543	cupiunt 3, 598
coronæ 4, 1126	crebro, pulsari et ictu 4, 932. 1277	cubantia tecta 4, 520	cuppentine medii res victæ 1, 1081. scin- dunt curæ 3, 1007: 4, 1083
coronam 1, 119. 928: 4, 4. 6, 94	crebro repulsu re- jectæ 4, 105	cubat 3, 905	cuppentine 6, 24.
coronat 2, 801	longe fuge credere (cave credas) 1, 1051	herba cubile præbe- bat 5, 814	acres curæ homi- nem conscindunt 5, 46
coronis 3, 926	credier (credi) 4, 850	cubilia fronde in- strata 5, 985. strata herbis et frondibus aucta 1416	cura semota metu- que 2, 19: 4, 1053
corpora materiai ge- nitalia 2, 62. 548	igni flammata cre- mantur 1, 671	cudere 1, 1043	cura aliis malis in pectore oppressa 5, 1206
corpora minuta 2, 116	cremârat 5, 1242	culices 3, 391	pavida complebant pectora cura 6, 645
mixta doloris corpo- ra 2, 467	cremarent 1, 905	culpa 2, 181: 4, 913: 5, 1424. præ- dita 2, 181: 5, 200	curaque solutum 2, 45. levare 365
corpora semina re- rum (atom.) 2, 677	crematur 6, 154	culta, ac deserta 1, 165. loca 219	curabant 5, 937
corporea natura 1, 303. 330: 3, 168	crepat (sæpius habet in ore) 2, 1168	cultis 5, 1370	curæ (sing.) 5, 980. (plur.) 3, 1007: 5, 47
corpoream 2, 20.	creperi certamina belli 5, 1295	culto 4, 1276	cræque sequaces 2, 47
186: 3, 163. 176: 4, 529. 544	crepitacula 5, 230	culturam dulcis a- gelli tentabant 5, 1366	curam 2, 363: 4, 1060
corporeis telis 3, 177. principiis 4, 538	crepitante flamma 6, 154	Cumas 6, 747	curant jucunde cor- pora 2, 31. oblivia 4, 820
corpuscula 2, 152.	crepitum dat 6, 109	cumcunque 2, 113	curare 3, 128
259: 4, 199. 897: 6, 1061	resse (crevisse) 3, 683	cumprimis 1, 131.	curârit 5, 1162
correptus 3, 938	Creta (subst.) 3, 634	717: 2, 536. 848: 3, 929: 5, 337.	curarum fontem 3, 82. fluctus 6, 33
corripere 3, 164	creta (creata, sing.) 5, 61. (plur.) 2, 905	620: 6, 224. 259. 939	curas 3, 117. 462: 4, 806
corripiunt 1, 295	Cretæ 5, 26	cum primum 2, 624: 4, 1032	curat 6, 230. inter- noscere (facit ut agnoscamus) 4, 246
corrumpas luminis orbem 3, 411	cretea persona 4, 298	cumulabat 6, 1233	curavit 5, 1014
corrumpat 6, 1122	incussam membris cretam 3, 383	cumulata (sing.) 1, 989. (plur.) 6, 190. 517	cures 4, 1064
corrumpier 6, 17	crimine 3, 49	cuncta viai (cunctas vias) 5, 739	Curetas Phrygios 2, 629. Dictæos 633
corrupti 3, 502	cristas terrificas ca- pitum quatientes 2, 632: 5, 1314	cunctando 4, 707	curis 5, 1430
cortex 4, 48	croci 6, 1186	cunctantior actus mellis 3, 193	te a curis semotum adhibe 1, 46
cortice 4, 934	croco Cilici 2, 416	cunctarier (cuncta- ri) ante lethi por- tas 3, 67	curisurgeris 3, 1064.
corvorumque greges 5, 1084	crudeles 3, 72	cunctarum 2, 333: 3, 31: 4, 26. 114: 6, 1212	exercent hominum vitam 4, 1422
corvos 2, 821	cruentent 4, 1030	cunctatur 3, 408.	curisque fatigat 3, 838
corusci 6, 202	cruentum 5, 1137: 6, 1133	tardum olivum 2, 392	currat 2, 691
coruscis fulguribus 5, 296. luminibus 6, 282	cruor 2, 688: 3, 787: 5, 131	cuperent 5, 170	currens 5, 682
corusco fervore 6, 236	cruore 6, 1147	cupiant 4, 1111	currenti 6, 92
in costas equi con- scendere 5, 1296	foedare membra cru- ore 4, 842	cupidam vim equo- rum 2, 265	currit 3, 1076
coturnicibus 4, 645.		cupide (adv.) 1, 17. 21: 2, 199: 4, 1106. 1197: 5, 866. 1139	curru 2, 601: 5, 1298
ventigeni crateres 6, 701			
creatrix 1, 623: 2,			

INDEX VOCABULORUM.

currum 6, 46	dea 1, 6. 27. 37	deducit 6, 438	tur 3, 465
currus 3, 642 : 5, 1300 : 6, 549	debile 4, 949. ævo languet 5, 830	deducta (sing.) 1, 97. (plur.) 2, 395	delirantes morbo 5, 1158
cursant 3, 262	debilitata 6, 1148	deduxit 2, 172	delirat linguaque mensque 3, 454
quasi cursores vitæ lampada tradunt 2, 78	decedant 1, 321	deerrârunt 3, 873	delirum 1, 699
cursu 1, 1002 : 2, 323 : 3, 8 : 5, 618. 650. 688 : 6, 27. 47. 178. 301. 306. 320	decedere 1, 681 : 6, 736	defecit 1, 1039	Phœbi Delphica laurus 6, 153
cursum 5, 630. 653 : 6, 344	decedit 4, 1036	defectus (plur.) solis 5, 750	delubra 2, 352 : 5, 309. 1165. 1200 : 6, 74. 416. 1270
curvus (sing.) 6, 629. (plur.) 4, 411 : 5, 77. 80. 419. 772	decedunt 2, 34. 71	defendere 2, 641 : 5, 1428	demant 2, 21
curvusque (sing.) 5, 712	decepta 1, 940 : 4, 16	deferat 6, 1134	dementia 1, 705
curta (plur.) 4, 1020	decidat 6, 496	defert 5, 656	dementit, deliraque fatur 3, 465
curvi (sing.) 5, 931 : 6, 1251	decidere 5, 934	defessa (sing.) 5, 825. (plur.) 2, 1172 : 6, 1176	demersa (plur.) 4, 442
custos 3, 325	deciderunt in tales disposituras 5, 194	defessi (plur.) 5, 1128	demersimus 6, 148
Cycnea mele (olorum cantus) 2, 504	decidit 3, 645	defessos 6, 1160	demet 3, 921
Cycni (sing.) 4, 182. 908. (plur.) 549	declarant 6, 219. 470	defessum 5, 1144	demimus 3, 1100
Cycnis 3, 7	declarat 1, 366 : 5, 265. 693 : 6, 467	deficere 3, 609	deminui 5, 324
Cycnos 2, 823	declinamus 2, 259	deficiens 6, 1231	demisit 6, 445. de cælo 2, 1154
Cymbala concava 2, 618	declinando 2, 253	deficit 3, 546. 827 : 5, 372	demissa (sing.) 6, 425. 432
DABANTUR morbo, mortique catervatim 6, 1142	declinare 2, 221. recta regione viæ 250	deficiunt 5, 885 : 6, 360	demissior 5, 628
bonam partem in lectum mœrore dabantur 6, 1247	decora delubra 2, 352	deficiuntque 3, 455	demissos 6, 913
dabat exitio 5, 998. letho 1006	scenæ splendere decores 4, 980	defit 2, 1141 : 3, 221	demissum 6, 256. 444
dædala tellus 1, 7. 229	decori 2, 642	deflebit 3, 920	demissus 6, 495
dædala (figuratrix) lingua 4, 555	decrecere 5, 536	defluere 3, 517	demit 6, 419
natura dædala (artifex) rerum 5, 235	decrecit 1, 315	defodere 5, 933. 1365	demittere 5, 673
dædala (varia) phœbea carmina 2, 504	proclivius iras decurrat ad acres 3, 312	degere 3, 323. 508 : 4, 996. 1275 : 5, 1121. 1153	demittunt 5, 670
dædala signa polire 5, 1450	decurrere quamlibet in formam 4, 1189 : 5, 1262	degeret 5, 173	Democriti 3, 372 : 5, 621
damnatus 6, 1230	decurrit 4, 708	degitur 2, 16 : 4, 1115	Democritum 3, 1052
damnet 4, 1176	decurrunt 2, 370	degunt 2, 1093	demsit 5, 1113
Danaûm 1, 87	decurso lumine vitæ obit 3, 1055	degustant ignes celeri flamma tigna trabesque 2, 192	demptaque 2, 769
de plano (clare) promittere 1, 412	quo decursum prope sit 2, 961	dejicere 6, 793	demptis 1, 800
de nulla parte 2, 235	decursus, aquæ 1, 284. aquarum 5, 264 : 6, 609. (plur.) aquæ 5, 944	dejicit 5, 1124	dempto 2, 1132
variis de 2, 790	dædala (figura) 1, 229	delabi 6, 837	densari 1, 657
de cælo demisit 2, 1154	dædala signa polire 5, 1450	delapsa 5, 312	densarier 1, 396, 648
certa de surgere parte 5, 702	damnat 4, 1176	delata 6, 821	densebant 5, 492
patrio de nomine vocant 6, 908	Danaûm 1, 87	delatum 3, 133	densendo 6, 481
qua de 6, 940	de plano (clare) promittere 1, 412	delecti (plur.) 1, 87	denseri 1, 662
	de nulla parte 2, 235	certo deletur tempore luna 5, 748	dent motus accipiantque 1, 819 : 2, 761. 1008
	variis de 2, 790	delibat pacem animi (demit.) 3, 24	dent fraudem 2, 187
	de cælo demisit 2, 1154	delibata (plur.) Deûm numina 6, 69	dentata 2, 432
	certa de surgere parte 5, 702	delibet 6, 621	dentes 3, 692 : 5, 671. 1037. 1063 : 4, 1073 : 5, 1284 : 6, 659
	patrio de nomine vocant 6, 908	delibrare de mortis tempore 3, 1101	dentibus 1, 852 : 4, 1102 : 5, 746. 989. 1068. 1325
	qua de 6, 940	delicias 5, 1448. substernere 2, 22	feros exhibant dentis adactus 5, 1329
		deliciis 4, 1149	Deorum 6, 53
		deliquat 1, 368. 423 : 3, 209	Deorumque 4, 77
		delira (plur.) 2, 984	Deos 2, 175 : 5, 83 : 6, 57. 764
		deliraque (plur.) fa-	vitæ depactus (fix-

INDEX VOCABULORUM.

us) terminus 2, 1086	despectum sub terras præbet 4, 418	Deus 5, 8. bis. 19	die 3, 712
depascimur aurea dicta tuis ex char- tis 3, 12	despeximus 4, 423	dexter 4, 301. 302	diesque 1, 1066
depellere 3, 322	despicere 2, 9 : 4, 420	dextera (subst.) 4, 293. 310. (adj. plu.) 2, 487 : 4, 314. 432	diei 1, 10. 558 : 4, 81 : 6, 723. lucida tela 1, 148 : 2, 59 : 3, 92 : 6, 39. puncto 4, 201. radiatum insigne veniat 5, 699
dependet 6, 914	dêsse (deesse) 1, 44	dextra lævaque 4, 277	diei ad mediam re- gionem cum con- venerunt 6, 732
deperdere 3, 526	destinet 5, 689	dextraque 5, 1297	diem 2, 578 : 5, 971 : 6, 1158. primige- num maris et terræ 2, 1104
deperit 2, 296	destiterint 4, 972	dextram 3, 651	dies 1, 234. 323 : 3, 912. 921 : 5, 96. 98. 1186 : 3, 62 : 4, 970. 975. 1025. 1062 : 5, 484. 679. 704. 732. 1104. 1278. 1306. 1369
deplexæque (plur.) 5, 1320	destitit 5, 825 : 6, 555	dextris manibus 2, 25	noctes atque dies 2, 12
deponere 3, 1072	desubito 2, 265 : 3, 643	dia (divina) volup- tas dux vitæ 2, 172	differre 2, 513. 684. 724 : 3, 315. 881 : 4, 479. 653. 660. 1241 : 5, 1072 : 6, 1104. 1106. late fa- villam 2, 674
deponunt 1, 259	deteriore 4, 1272	otia dia (divina) 5, 1386	differrier, a medio 1, 1087
deprendere 3, 871 : 6, 568	deteriores 2, 507	dias (divinas) in lu- minis oras exoritur 1, 23	differt nubila 1, 273. primordia vini 6, 234. longe favillam 691
in eo tumultu de- presa navigia 6, 428	determinet 6, 402	dicta 2, 599. 729 : 3, 12. 136 : 4, 463. 583. 878. 912	diffidebant 5, 1348
deprensus 5, 988	detracto 3, 120. 443 : 5, 979	dare dicta 5, 54	diffidere 1, 268. 334 : 5, 978. 1156
depressa (plur.) 5, 475	detractum 3, 226	Dictæos Curetas 2, 633	diffidens terram 6, 583
depresso 4, 547	detrahat 4, 540	dictis (subst.) 1, 29. 104. 127. 144. 268. 334. 402 : 2, 986 : 3, 179. 322. 915 : 4, 129. 176. 596. 835 : 5, 51. 55. 57. 100. 105. 114 : 6, 23	diffuat 3, 198 : 6, 971
depressosque 6, 52	detrahere 3, 513	repetam cœptum pertexere dictis 1, 419	diffuere 3, 436
deprimit 5, 540 : 6, 431	detrahit 6, 616	dictis tute præbere memento 2, 65	diffuit 1, 1038
depugnant 4, 1009	detrahitur 2, 925	inceptum pergam pertexere dictis 6, 41	diffugere 3, 123 : 1, 763 : 2, 456 : 5, 438
dereptæ (plur. de- tractæ) 4, 36	detraxit 5, 684	dictitet 2, 657	diffugiant 1, 1096 : 3, 255. 818 : 6, 231
deridiculum 3, 778	detrita 1, 320. volgi pedibus strata via- rum saxeæ 316	admissum fœde, dic- tumve superbe 5, 1223	diffugiebat 5, 1337
derivare alio 2, 365	detrudere solem sig- nis æstivis 5, 638	dira 4, 1040. 1083	diffugient 1, 762
deruptaque saxa 6, 538	detrudit 3, 363	didere 4, 635	diffugit 3, 223 : 4, 570
descendat 6, 426	detrusit 6, 439	didicere 5, 83. 1383. 1408 : 6, 57	diffugiunt 3, 16 : 5, 1339
descendit 6, 402. 437	detulit 1, 119 : 5, 65. 273. 1091 : 6, 638	didicisse 5, 1041	diffundere 4, 202
desciscere 1, 104	deturbavit 5, 402	dididerunt 6, 2	diffundi animam 3, 438
descriptaque (sing.) 5, 1440	deveniamus 6, 1131	didit 3, 246	diffunditur 1, 354
desererentur 6, 1284	deveniunt in tales disposituras 1, 1026	didita 4, 241 : 5, 20	diffusa uti fumus a- nimæ vis 3, 582. solute 4, 53
deserit 3, 124. 130. 233	devicta 2, 291	diditur 4, 625 : 5, 269. 1092 : 6, 1165. in venas cibus 2, 1124. 1135 : 4, 952 : 6, 946. in ar- tus 3, 703 : 4, 633	
deserta (plur.) 1, 165 : 2, 1101 : 4, 595 : 5, 1386	devicta flamma gla- cies æris 1, 494	diditus 3, 476	
deserti (plur.) 5, 1070	devincti somno 4, 1021	diducit ventus nubes 6, 214	
desertos 6, 1239	devinctus vulnere amoris 1, 35. cui studio adhæret 4, 959	diducta 2, 316 : 3, 288	
desertum 1, 1103	devinxit membraso- pore somnus 4, 455	diduntur in artus 3, 707	
desiderio perfixa ju- venci 2, 360	nec devitari lethum pote 3, 1092		
desiderium 3, 935. superinsidet 914. insideat 931	Dêum 1, 49. 69 : 2, 168. 352. 1092 : 5, 124. 148. 149. 161. 309. 1160. 1165. 1178. 1200. 1208 : 6, 69. 70. 74. 416. 418. 1270		
desidiesque 5, 49	magna Deûm mater 2, 598		
desidiose 4, 1129	Deûm matrem 2, 658		
desierunt 4, 404	devolet in terram 6, 204		
desine 2, 1039	devolgata (plur.) 6, 8		
desipere 3, 362. 803 : 5, 166. 1042			
desipientia (subst.) 3, 498			
desipit 3, 489			
desistit 3, 983			
desit 3, 254 : 6, 814			

INDEX VOCABULORUM.

diffusa per auras 4, 573	dirigit 6, 823	bus seminibus 2, 987	440. 530
diffusæ (plur.) 4, 89	dirimi 6, 1073	disjicietur 3, 639	dispositis 5, 694
diffusilis æther 5, 468	diripiebant 5, 1319	disjecta (sing.) 1, 1019. materies 2, 938	certum ac dispositum 3, 788 : 5, 132. 140
diffuso 1, 9 : 3, 22	Dîs expers 2, 1091	discedant 2, 832	certum dispositumque 3, 796
diffusus 5, 470	discedas 4, 912	discedere 3, 436. 816. 973 : 4, 1196 : 5, 361	in tales disposituras deveniunt 1, 1026.
digitis 4, 589 : 5, 1384	discedunt 2, 711.	discedit 3, 401. 437. 640 : 4, 868	discedunt 5, 193
expergefata digitis musæa mele 2, 413	discernere 4, 385	discernique articulatim verba 4, 559	disposita (plur. disposita) 1, 47 : 2, 643
digito 4, 266 : 5, 1031	discerpere 4, 94	discerpitur aurum in parvas partes 2, 828	dispulsa (plur.) 1, 1016
annulus in digito subtertenuatur habendo 1, 313	discidiiis exercita crebris 2, 119	discidit 3, 276	dissentit 4, 770
digitos 3, 527. 653	discidio 1, 250. 453 : 6, 292	discessum 4, 45	dissepit aër colles 1, 998
digitum 4, 416	discidium 1, 221	discidiis exercita crebris 2, 119	dissepta domorum saxea 6, 951
digna 3, 421	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	discidit 3, 276	dissere 1, 50 : 6, 940
dignam 3, 323	discindere 3, 659	discessum 4, 45	dissiliant 1, 386 : 2, 86 : 5, 363
dignarier 5, 52	discinditur 3, 669	discidiis exercita crebris 2, 119	dissiliunt 2, 105
dignatur 2, 1038	discissa vis animai 3, 939	discidio 1, 250. 453 : 6, 292	dissiliuntque 1, 492
dignissima 3, 13	discludere 5, 439 : 6, 239	discidium 1, 221	dissiluire 1, 392
dignum 5, 1	disclusis 3, 172	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissiluisse capacis mœnia mundi 6, 122
Diis 3, 323 : 6, 68	discordia (subst.) 5, 441. 1304 : 6, 365. 1046. (adj.) 5, 892	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissiluit 4, 609
dilaniata 3, 538	discrepat 1, 634 : 6, 1103	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissita (plur.) 3, 378
dilutaque 4, 224 : 6, 929	inter se disjunctum, discrepansque 3, 804	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	pars animæ per totum dissita corpus 3, 144
diluvium minantur amnes ex alto gurgite ponti 5, 388	discrepant 2, 1017	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	per membra atque artus animai dissita vis est 4, 886
ad diluvium revocatur imbribus 5, 256	discretaque 6, 790	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissociare arctas partes 3, 810 : 5, 355
ad diluvium revocare 6, 291	discrimen 3, 726	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvant animi magno se angore, metuque 3, 916
diluxit 5, 176	discrimine 5, 689. 922. 1313	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvantur 1, 520 : 3, 331
dimidia 5, 720	discubuere 3, 925	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvat 1, 217 : 6, 597
dimidiæ 1, 611	discunt 3, 346	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvatque 1, 224
dimidiam 1, 612	discussis terroribus 4, 994	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvebat 6, 1160
diminui 1, 607	discutere 2, 952. 958 : 4, 997	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvensque 1, 560
diminuunt 5, 268. 390	discutiant 1, 149 : 2, 60 : 3, 93 : 6, 40	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvent 3, 916
dimissa 3, 357	discutiat 6, 338. 832	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvere 1, 244 : 2, 952 : 3, 601. 819 : 5, 364
dimittat 6, 877	discutit 4, 342 : 6, 417. 1001	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvere causam non poterit ratio 4, 503
dimittens 6, 307	disertis et sapientibus 3, 421 : 5, 440. 530	discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	dissolvi 1, 529. 547. 557. 1039 : 3, 439. 456. 471. 577. 611. 612. 758 : 6, 45
dimittere 5, 757		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dimittit 3, 340 : 6, 842		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dimittitur 4, 227 : 6, 932		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dimittunt 2, 923		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dimovet 6, 891		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dimovit 6, 869		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
Diomedis equi spirantes naribus ignem 5, 29		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dira 4, 1040. 1083		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
directa 2, 198		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
viis directis tendunt 4, 613		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	
dirempta morte 1, 115		discidium animai 3, 343. 348. 580. corporis atque animai 851	

INDEX VOCABULORUM.

dissolvique 3, 816 : 5, 861	disturbans 1, 560	divitiis 6, 12	donant augmine 2, 72
dissolvit 6, 351. 963	disturbare 6, 240	divitioris 5, 1114	donicum (adv. donec) 2, 1115. 1129: 5, 686. 706. 875. 995
dissolvitque 6, 215. 445	disturbât (disturbavit) urbes 6, 586	sub Divo (sub dio, sub aëre) 4, 212	donis 4, 1230. fumant altaria 6, 752
dissolvitur 3, 701. 756	disturbent 5, 120	proh Divum numina sancta 2, 435	donum 5, 936
dissolvunt 6, 355	disturbet ædes 2, 1101	doctrina 2, 8: 5, 726. politos 3, 308	δῶρας 4, 1154
dissolvuntur 1, 765: 2, 946: 3, 706: 4, 917: 6, 513	ditantes 2, 627	doctrinarum repertores 3, 1049	prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra 5, 903
dissultare 3, 396. 568	ditescere 4, 1246: 5, 1248	documen mortalibus acre 6, 391	dubiæque (plur.) minantur urbes 5, 1236
dissupat (dissipat) 1, 351: 2, 210. 1002: 4, 871: 6, 162. 180	diti depectore 1, 414	dolare 5, 1266	in dubio fluctu agitari 6, 555
disque - supatis (nom. dissipatisque) partibus 1, 652	Diva 1, 12. 29. 39	dolia 4, 1020	in dubio est 3, 1098
distant 2, 518	diva pabula 5, 942	mixta doloris corpora (acerbæ atomi) 2, 466	in dubioque fuit 3, 848
distantia (subst.) 2, 373. 524. (adj.) 2, 334. 496. 699: 3, 32: 4, 27	Divæ 2, 623	dolu' (dolus) vulpi- bus, et fuga cervis a patribus datur 3, 742	æquali ductu porticus 4, 428
distantia differitasque 4, 640	Divam 2, 640	dolumque 2, 557	equorum duellica proles 2, 660
distare 1, 826: 2, 348. 442: 4, 289: 6, 1110	divellere 1, 202	dolus 5, 856. 861	dulcedine 3, 909: 6, 1264
distent 1, 614: 2, 724: 4, 653: 5, 123	divelli 3, 327	domare 5, 1049. plagis (ictibus) 2, 1143	dulcedini' 4, 1052: 5, 1409
distentis uberibus 1, 260	diverberat 2, 151	lethi dominantem in corpore motum 2, 957	dulcedinis almæ (summæ voluptatis) 2, 970
disternat 2, 718	diverberet ictu 1, 223	animus dominantior ad vitam quam vis animai 3, 398	dulcit (dulcescit) 2, 473
distet 1, 759	diversa (plur.) 1, 422. 429: 6, 1108	dominantior vis 6, 237	magnum duramen aquarum 6, 529
distincta voce 1, 913	diversa dissiliant (in diversas partes) 2, 85	dominari 3, 139	durare 3, 339. 561. 604. 619. 798. 812: 5, 58. 62. 144. 357
distincta vario lepore omnia 5, 1375	diversas 5, 646	dominata (sing.) flammæ tempestas 6, 642	nequeant contra durare feroces (obsistere contra quantumvis feroces) 4, 721
distinctum 1, 526	diversi (plur.) 2, 562: 3, 106	dominatur 2, 282. 709	durarent membra manusque opere in duro 5, 1359
distinet 5, 204	dividere 1, 1066	dominatus (adj.) ignis 6, 88. 384	durata (plu.) 2, 444: 6, 969
distinguens 5, 1373	diversis 5, 645. 648	dominis 2, 1090	durateus (ligneus) equus 1, 477
distinguere 1, 528	diversius (nom.) 3, 803	dominos 5, 88: 6, 62	duri robora ferri 2, 449
distracta (sing.) 3, 500. 506: 4, 32: 6, 598. per artus vis morbi 3, 491. animi natura 856. animæ vis per artus 4, 914. 944	diverso 4, 180: 6, 117	domorum clausa 1, 355. septa 490: 6, 227. 859: opaca 2, 114. tecta 2, 191: 6, 222. exstructa 6, 560. dissepta 6, 951	duriter 5, 1401
distractam 3, 589. 800	Divi (plur.) 6, 386	domos 6, 240. avium 1, 19	duro pede terram pellere matrem 5, 1401
distractor ejectus animai 4, 958	dividere 1, 1066: 5, 440	domus 2, 27: 3, 775: 6, 357. cœli, altaque tecta 2, 1109	dux vitæ dia voluptas 2, 172
distractum 5, 1420	dividit 1, 721: 3, 272: 4, 570: 5, 683	domus læta accipiet te 3, 907	E TERRA spectare 2, 2
distractus 2, 830: 4, 697	dividitur 4, 607	dona (nom.) 1, 47: 2, 679	e supero 2, 227
distrahitur 2, 826	divina (sing.) 3, 15. 28. (plur.) 4, 1226: 5, 13: 6, 7		
distribuisse 5, 1040	divinæ (sing.) 2, 609: 6, 76		
distribuuntur 2, 1112	divini (sing.) 1, 732		
districta (plur.) 5, 1064	divinitus 1, 117. 151. 737: 2, 180: 4, 1270. 5, 53. 199. 1214		
	divino 1, 155: 5, 117. 123. 145: 6, 56. 90		
	Divis 4, 595: 5, 54. 183. 1185. 1193		
	divis (adj.) 3, 52: 6, 759		
	divisere 5, 1109		
	divisior 4, 958		
	divitiæ 1, 456: 5, 117		
	divitiasque condu- plicant avidi 3, 70		

INDEX VOCABULORUM.

e gigni corpore vivo 2, 702	effugium 5, 992. præcludit 1, 974. præcludere 3, 523	Elephas morbus 6, 1112	equis 5, 402
magis e parvis 3, 245	effugium 5, 992	eliditur 4, 297	equites 2, 325 : 5, 1315
quibus e 3, 851	effugiumque fugæ prolatet 1, 982	elisa (sing.) imago 4, 316	equitum peditum- que ruinas permis- tas dabant 5, 1328
e lævo dexter 4, 302	effugiunt 2, 44	elisam 4, 300	equorum 5, 888.
eatque 6, 1006	effundere 1, 92	elucet 2, 1050	1323. vim cupidam 2, 264. duellica pro- les 660. fremitu 5, 1315
ebrius 3, 1064	effusumque 3, 114	eluere 6, 1075	rapax vis Solis equo- rum 5, 398
eburno vallo India munitur 2, 538	multa effutiat ore 5, 908. egebat 3, 135	emanârit 3, 582	equos 3, 650 : 4, 984 : 5, 404
ecquæ (sing.) 5, 1208. 1212	rationis egentem 4, 505	emergant 2, 200	equum 5, 884
ecquænam (sing.) 5, 1211	egenus lucis Tarta- rus 3, 1024	emergere 4, 70. ad summas opes 2, 13: 3, 63. ad ortus 5, 697	equûm (equorum) vis fortis 6, 549
edam suavidicis ver- sibus 4, 181. 907	egere 3, 44 : 5, 291	emicat 4, 1043. ex- ultans alte sanguis 2, 195	equus 4, 422 : 5, 882
edant 2, 556. 617 : 6, 390	egeret 1, 161	emineat 1, 780	equus durateus (lig- neus) 1, 478
edendi 4, 867	egestas 1, 832 : 2, 52 : 3, 65. 260. ra- tionis 5, 1210	emineatque 3, 285	equus florenti ætate juvencus 5, 1073
edens 1, 122	egestatem linguæ 1, 140	eminus 6, 904	erecta (plur.) 5, 1330
edere 2, 443. 815 : 3, 559 : 4, 1004 : 5, 721 : 6, 1256. pug- nas 2, 118	egrediens 2, 437	emissum (ejacula- tionem) res nulla moratur 4, 206	erepta (sing.) 1, 219
edictum 4, 567	egregias Divûm fa- cies 5, 1169	emittere 4, 507 : 5, 1043. 1087	erigere 5, 1207. alte 4, 406
edit fremitum ad arma sub patulis naribus 5, 1075	partibus egregie multis 1, 736	emittimus 4, 552	tibi cæca nox iter eripiet 1, 1109
edita (sing.) 4, 440. (plur.) 2, 8 : 5, 1131 : 6, 459. 561. 1187	egregie nobilis 3, 204	emittitur 4, 698. 796	eripitur 3, 58
editus 3, 123	egregiis 5, 739	emolumenti 5, 167	ἐρωμένιον 4, 1160
educit 1, 229	egregius 4, 469	emotæ (plur.) 6, 957	errabundus odor tarde venit 4, 696
educta (plur.) 4, 307	eicit (ejicit) 3, 890 : 4, 1265	Empedocles Agri- gentinus 1, 717	errant 3, 937 : 4, 709
edunt 2, 612 : 4, 1005. 1009	ejecta (sing.) 4, 915. (plur.) 3, 570 : 6, 732	enaret in aëris auras 3, 590	errantem 1, 333
effabor 5, 105	ejectamque 4, 921	enascitur 1, 171	errantes 4, 1097 : 6, 66
effera (sing.) proles 2, 604	ejectique (plur.) 6, 982	endo (in) mari 6, 890	errare 1, 846 : 2, 10: 3, 106
effert 1, 180. in lu- mina solis 2, 653	ejectis 3, 576	endogredi (ingredi) 1, 83 : 4, 319	errare 1, 846 : 2, 10: 3, 106
effervere 2, 927	ejectus (subst.) ani- mæ largior 4, 957	endopedita (sing.) 6, 1008. (plur. impe- dita) 2, 458 : 6, 452	procul avius erras 2, 739
effervescit 3, 296	ejicere 4, 1040	endopedita (adv. im- pedite) 1, 241	magnopere a vero longeque errasse videntur 1, 712
effervescere 5, 1334	ejiciatur 4, 943	Endoperatorem (im- peratorem classis) 5, 1226	avius errat sæpe ani- mus 3, 464
effigiæ (plur. effi- gies) 4, 104	ejicit 2, 950 : 6, 689	Ennius 1, 118. 122	non ab letho longiter errat 3, 676
effigias (effigies) 4, 46, 83	ejiciuntur 3, 58. 496	ensis 5, 1292	error 1, 1067 : 2, 131
efflare 2, 831 : 6, 699	elapsa (sing.) 3, 971. (plur.) 5, 490	enumerare 2, 1070	errore 3, 1065
efflaret 5, 904	elementa (atom) 1, 82. 198. 824. 827 : 3, 375 : 4, 939 : 5, 598 : 6, 311. (litte- ræ) 2, 688 : 5, 1443	Epicurus genus hu- manum ingeniosu- peravit 3, 1055	errorem 4, 822
efflavit 5, 651	ejicere 4, 1040	epotis humoribus 5, 385	erroribus discussis 4, 994. 1070
efflet 6, 681	ejiciatur 4, 943	epulis 2, 26	eructans 3, 1025
effluere 6, 511	ejicit 2, 950 : 6, 689	equæ 4, 1191. pullus 3, 763	eruit 5, 1388. 1453
effluit 6, 795	ejiciuntur 3, 58. 496	equas 5, 1073	erumpens 5, 459
effoetaque tellus 2, 1150	elapsa (sing.) 3, 971. (plur.) 5, 490	equi (sing.) 4, 424. 745. (plur.) Dio- medis 5, 29	erumpere 1, 163 : 5, 597. 950 : 6, 888. 895
effugere 2, 305 : 3, 1082 : 4, 42. 822. 1142	elementis (atom.) 1, 912 : 2, 393. 411. 462. 980 : 3, 245 : 5, 457 : 6, 353. 493. 533. 1007. litteris 2, 690	fortis equi vis (fortis equus) 3, 8. 763	erumpitur (erum- pit) 6, 582
effugeret 3, 750	elephantis (plur.) 5, 1227	in equi conscendere costas 5, 1296	erupit 4, 1108
effugiat 1, 852	anguimane Ele- phantos 2, 537		

INDEX VOCABULORUM.

faucibus eruptos e- vomat ignes 1, 725	exagitata (sing.) 6, 582	4, 860. 1121	expandere 1, 127
esse (essentia) 4, 99	examina pullorum 5, 1363	exesor 4, 221 : 6, 926	expellitur ævo 3, 359
Etesia Aquilonum flabra 5, 741 : 6, 730	exanguis 3, 595	exest (exedit) anxi- us angor 3, 1006	expergefata mobi- libus digitis musæa mele (musici can- tus) 2, 413
Etesia flabra ferun- tur 6, 716	exos et axanguis 3, 721	exhalantque 5, 464	expergefactive(pl.) 4, 992
evanescere 2, 827 : 5, 536. 624	exanimare 6, 242	exhalantur per os 4, 862	expergefatum 5, 1207
evanuit 3, 222	exanimatque 2, 1103	exhalare 3, 433	expergitus (excita- tus) 3, 942
evellere odorem e thuris glebis 3, 328	exanimata (plur.) 6, 1254	exhalat 2, 417 : 5, 254	expertique sunt mit- tere 5, 1308
radicitus evelli mala 3, 311	exanimis (sing.) 6, 1271. (plur.) 1254	exhalent 6, 811	sanguinis expirans flumen 2, 354
eventa 1, 451. 459. 468. 482	exanimo (nom.) 1, 774 : 3, 714	exhausit 6, 1138	cadavera expirant vermes 3, 720
eventum 1, 471	exanimum 6, 705	exhortata (sing.) 6, 47	expirant odorem acrem 4, 123
evertere 5, 164	exaudiri 4, 559	exibant 6, 1219	expirare foras, exi- reque in auras 6, 886
pietatem evertere fundo 3, 84	exaudit 3, 468	exibant lavere 5, 947	expirat odores 6, 810
Evius Evan (Bac- chus) 5, 742	exaugeat radiorum ictum 5, 612	exibant dentis adac- tus 5, 1329	expirent ignes 6, 640
evolat 6, 313	excellere 1, 28 : 6, 13	exierat 6, 1204	expiretque 6, 817
evolvamus 1, 953	excidere 5, 1265	exierit 6, 119	noctem explauden- tibus alis 4, 714
arbusta evolvens ra- dicibus haurit ab imis 6, 140	exciderit actarum rerum retinentia 3, 675	exigat 4, 1228	explemur 3, 1020
faucibus eruptos e- vomat igneis 1, 725	excierunt 4, 41	exilientque 2, 200	explent 1, 600
furit petulantibus Euris 6, 110	excipere 5, 827	exilit lumen 6, 162	explentes ordine summam 2, 517
ex æquo 1, 854	excipit 2, 809 : 6, 312	eximiis furit ignibus 2, 593. locis muni- ta 607	explere 3, 1017
ex supero (superne) 2, 241	excita 4, 669. 1208	eximit 3, 876	expleri 3, 1023
ex animique volun- tate 2, 270	excitat 6, 441	aciem exiret (effu- geret) odorem 6, 1215	explerier (expleri) 6, 20
ex animi terrore concidere 3, 158	excitet 6, 308	exit in luminis oras 1, 171	expletis 4, 535
ex infinito tempore 2, 574 : 5, 189. 317. 424	excitur pedibus so- nitus 2, 329	e contemptibus exit 5, 831. 1277	expletur 4, 874
ex ineunte ævo 2, 742 : 3, 345 : 5, 556	exclusæ (plur.) 5, 800	exitiale 6, 565	explicare 6, 618
ex improviso 2, 1033	exclusus 4, 1170	exitiales motus 2, 569	explicat in flammæ arida ligna 2, 881
ex animo miser 3, 110	excoquit sol terram, et arefacit 6, 962	ab exitio refrænât 1, 850	expoliuntur artes 5, 333
ex animo dicant 3, 927	excruciebat 5, 1425	ab exitio reprehén- dere 6, 568	exponere verbis 1, 833 : 3, 964. car- mine Pierio 1, 945 : 4, 21. 779
ex ordine ponam 5, 419	excrucientur 4, 1194	exolvatur vita e ner- vis atque ossibus 1, 811	exponit 3, 988. æter- nis versibus 1, 122
validis ex 4, 827	excussere 6, 160	exolvere 2, 381 : 3, 696. nexus 1, 221. animos relligio- num nodis 2, 931 : 4, 7	utilitas expressit no- mina rerum 5, 1028
ex alioque alius sta- tus 5, 827	excussit ignem 6, 688	exolvit 6, 878	expressus sudor de corpore 5, 488
ex transverso 6, 1016	exederat sylvas flammeus ardor 5, 1252	exordia 1, 150 : 5, 332. 472. rerum (atom.) 2, 333. 1061 : 3, 31 : 4, 26. 113 : 5, 431.	exprimitur 6, 327. gemitus 3, 494. ig- nis 5, 1097
exæquat 1, 80 : 5, 687	per pauca exempla 2, 540	prima animæ 3, 381. causarum pri- ma 5, 676	expromere 2, 886
exæquataque (plur.) 5, 1295	exemplare 2, 123	exos (sine ossibus) et exanguis ani- mantum copia 3, 721	reges expugnant 4, 1007
exæstuat æstus pro- quam largos 2, 1136	exemplum 5, 182	exossato 4, 1264	expugnata (plur.) moenia mundi 2, 1145
exæstuet æstus tel- lus 6, 816	exempta (sing.) 1, 975		
	exemptis finibus 1, 1006. oculis 3, 369		
	exemto 1, 661. 743 : 6, 264		
	exercens telum 2, 1102		
	exercent curis ho- minum vitam 5, 1423		
	exercita 2, 96. 119 ;		

INDEX VOCABULORUM.

expulerit dictis ex animo, non armis 5, 51	rum 2, 681	mentis insita florent facta virum 5, 330	felicibus 5, 1277
expergi quo possit vis animai 3, 827	exultare 6, 1042	fameque 3, 732	felix faustusque exitus 1, 101
expergi quo possint moenia mundi 5, 372	exultat 3, 142	famul (famulus) 3, 1048	feminum pedibus fundata 4, 826
exsiccareque 4, 623	exuperare 3, 1095	famulae 4, 1169	fera vis venti 6, 591
exspuere ex animo rationem 2, 1040	exuperarint 5, 385	fana 5, 76	fera moenera militiai 1, 30. moenera belli 38. tela 48. ferri corpora 102. saecula ferarum 3, 753. facta dedere 5, 1339
extinctum 6, 901	exuperata (plur.) 2, 234	Ammonis fanum 6, 848	feraces terras 2, 1097
exstructa (plur.) 6, 187. 560. 1282	exurat 3, 930	fas 5, 161	feræ (subst. pl.) persultant pabula læta 1, 14
exstructas 6, 964	exurgendi 3, 175	fascēs sœvasque secures 3, 1009	feræque (subst. plu.) 2, 343. 920 : 3, 893 : 5, 229
exstructis 6, 185. alte nubibus 246. 267	exustæ (plur.) 5, 411	pulchros fascēs sœvasque secures 3, 1233	ferai (feræ) quietes intectas fronde canes naribus inveniunt 1, 405
exsuperabat dolor 6, 1275	FABRICA 4, 516	fastigia 4, 431. 825 : 5, 1264	ferarum montivago generi 2, 597. montivagum genus 1080
extendatur 6, 434	fabricanda (plur.) 6, 364	fundere fata 5, 111	ferarum saecula (genera) 2, 994. 1075 : 4, 415 : 5, 980. 1058 : 6, 1218
extentat nervos 3, 489	fabricator lethi dolor ac morbus 3, 473	fatalibus vinclis indupedita 5, 874	ad satietatem terra ferarum scatit 5, 40
extenuatur 4, 1255	facies 6, 1282. coeli nocturnæ 2, 206. noctivagæ 5, 1190	fati foedera rumpat 2, 254	volvivago ferarum more vitam tractabant 5, 930
extera (sing.) 2, 277. 435	facessunt 6, 957	fati fine 5, 310	saperent fera saecula ferarum 3, 753
externa (sing.) 4, 930	facie 4, 1088 : 5, 836. 1110	fatigans 6, 1160	sylvestria saecula ferarum 5, 965
externaque (plur.) 1, 231	faciem et formam rerum 5, 1262	fatigant 5, 1423	serpentia saecula ferarum 6, 766
externis 1, 1054 : 2, 1140	facies 4, 819. 1219 : 5, 1111. 1175 : 4, 454. 998 : 6, 812. 1110. canum Cerberæas 4, 737. egregias Divum facies 5, 1169	fatigat 3, 490. 838	ferique Centauri 2, 400
exterrentur 4, 1016	facultas 1, 111. 174	fatiget 3, 1067	ferina (sing.) vestis contempta 5, 1417
exterritus 2, 1030	res ad summam faciem turbasque redibat 5, 1140	fatis avulsa (erepta) voluntas 2, 257	dissiliunt fero ferventia saxa vapore 1, 492
extima (sing.) 3, 220 : 4, 651. (plu.) coeli 5, 650	fæcundæ 4, 1247	fatisci simulacra fessa 5, 309	feroces 4, 721
extincti (sing.) 6, 7	fæcula 2, 430	ævo fessa fatiscit 3, 459	feros dentis adactus exhibant 5, 1329
extinctum 6, 791	fædo 4, 1151	fatum 3, 862	feros fructus mansuescere cernebant 5, 1367
extiterint 5, 71	fæx 5, 498	fauces vox præterradit 4, 531	ferratos rotarum succutit orbes 6, 550
extollere 2, 595 : 3, 1 : 4, 407. 1021 : 6, 699	falcesque 3, 650	fauces montis Ætnæ 6, 639	ferrea (plur.) Samothracia 6, 1042. texta 1052
extorquebat vitam 6, 1222	falcibu' (falcibus) 5, 934	faucibus 1, 725 : 4, 1019. rectis 6, 689	
extra numerum procedere 5, 1400	falciferos currus 3, 642 : 5, 1300	Tartarus horriferos eructans faucibus æstus 3, 1025	
extrahere 3, 331	falcis 5, 1293	favillam late differre 2, 674	
extranea lux (externa) 4, 278	fallacibus 4, 522	favillam longe differt 6, 690	
extremus calor (ultima pars æstatis) 6, 370	fallax 4, 517	Faunos 4, 585	
validis extritus viribus ignis 5, 1097	fallere 5, 63	favoni (favonii) genitalis aura 1, 11	
extruditque 6, 692	falli 4, 380	favore 6, 48	
extrusa (sing.) vestustas novitate 3, 977	fallit 1, 137 : 4, 566. 539. 1178 : 5, 1155	fausto tempore 1, 805	
extulerit 6, 88. 384	nec me animi fallit 1, 921 : 5, 98	fax irai 3, 304	
exuit 4, 59	fama 3, 994 : 4, 1117 : 5, 17. 396. 413. 662 : 6, 13. Deum 1, 69	calidæ febres 2, 34	
exultans 2, 195	famæ 3, 65	febrim in artus accepit 6, 656	
exultant 6, 549	famæ æternis monu-	ubi cui febris bili superante coorta est 4, 668	
exultant in nume-		fervida febris 6, 804	
		fecere ruinas 1, 741	
		iter infestum fecere viai 5, 1123	

INDEX VOCABULORUM.

ferrent 5, 1053	tis 1, 402	2, 175 : 4, 585 : 5, 711	fertur 5, 631
ferretur 1, 1017	fidem primam violare 4, 508. 465	finiuntque 2, 57 : 3, 90 : 6, 87	flagellis torret 3, 1032
ferreus 5, 1292	fidere 5, 1039	fini' (finis) 1, 978	flagitat 6, 9
ferreus vomer in arvis occulte decrescit 1, 315	fides prima 1, 424. æqua 4, 501	finique locet se 1, 977	flagrabat 6, 1166. 1167
ferrugina vela 4, 73	fido pectore 5, 862	finiat 1, 960. 1000	flagrans 4, 1158
ferrum 1, 91. 491 : 2, 1162 : 5, 1350 : 6, 147. 161. 907. 1027	fient 1, 670 : 3, 740	finibus 1, 671. 722. 792. 1006 : 2, 612. 752. 1169 : 3, 518 : 6, 909. 1115. 1137. 1139	venti flamina ferri 1, 291
ferrumque 1, 572 : 5, 1240 : 6, 1002	figura 1, 360. 949 : 2, 341. 380. 409. 523. 670. 721. 778. 813 : 4, 231. 318. 652 : 5, 577. 1259	finire 1, 997	sylvam flamina Cauri perflant 6, 134
humor æque ferrum condurat ab igni 6, 968	figuræ (sing.) 4, 108. 506. (plur.) 1, 686 : 2, 483. 783. 1020 : 4, 660	finiri 1, 1009	flamma 1, 494. 872. 903 : 3, 622 : 4, 926 : 5, 899 : 6, 151. 223. 681. 1167. crepitante 154
fervensve 4, 493. 494	figuram 4, 67. 299. 560 : 5, 582	finis 1, 562. 578. 629. 952. 981 : 2, 339. 512. 1049 : 3, 256. 1034. 1091 : 5, 1212. 1432	celeri flamma degustant tigna trabesque 2, 192
ferventia saxa 1, 492	figurant Musæa mele mobilibus digitis 2, 413	finit 2, 516	flammæ (sing.) 5, 302 : 6, 212. 642. (plur.) 2, 203 : 5, 1284. volantes 1190
ferventibus 5, 1254	figurarum 2, 479 : 3, 318 : 4, 659	 finita (sing.) 1, 77. 589 : 2, 479. 518. 525 : 5, 90 : 6, 64. (plur.) 564 : 2, 547. 560	flammæ mollire vapore 5, 1101
ferventis 6, 800	figuras 2, 490. 493. 588. 677 : 4, 38. 46. 159 : 5, 444 : 6, 770. 776	 finitam 2, 527	nictantia fulgura flammæ 6, 181
fervere (a fervo) 6, 441. cum videas legiones per loca campi 2, 41	figurat laborum formatura vocem 4, 554	 finiti (sing.) ævi vires perferre 5, 316	flammai (flammæ) I, 726. 899 : 5, 305. 1098
fervescit 3, 290 : 6, 176	figuris 2, 335. 348. 385. 513. 681. 684. 777. 816 : 3, 191. 246 : 4, 742 : 5, 242. 731. perplexis 2, 101	 finitima (plur.) 3, 1019	flammam 2, 704 : 4, 1080 : 5, 904 : 6, 902. solis 1, 1089
fervescunt 3, 490	fila 3, 384	 finitimi (plur.) 4, 585	flammam rotant cavis fornacibus intus 6, 201
fervidus 4, 409 : 5, 205. 1098 : 6, 179	 filatim 2, 830	 finitimi 6, 643	flammantia mœnia mundi 1, 74
ferviscere 6, 852. 1162	esse pari filo 2, 341	 finitis figuris 2, 513	flammarum iras 1, 724. volucrum ritu 1095. corpora 2, 187. tractus 2, 207. corpore 5, 570. ardor 1092
fervore 6, 236. 656. 856	 filo subtili prædita 4, 86	 finitum 1, 958. 967 : 2, 515. funditus 1, 955	flammas 2, 881 : 6, 390. 699. 880
principio caput incensum fervore gerebant 6, 1143	 filum 4, 581. 589	 finitumque 1, 985	flammæque 2, 456
fervorem in undis concinnat 6, 436	 findi 1, 534	 finxerit 1, 1067	igni flammata cremantur 2, 671
fervoribus 5, 216. 604. 610	 fine 1, 963. 975 : 2, 91 : 4, 631	 firmandum 6, 917	flammea (sing.) vis 2, 215. (plur.) corpora 5, 526
ævo fessa fatiscit 3, 459	 finem 1, 552. 747. 844 : 2, 1115 : 3, 956. 1106 : 5, 393. 824 : 6, 24. certam 1, 108. aliquam 5, 284	 firmantque lacertos 6, 396	flammescere cœlum 6, 669
fessa domus ætatis spatio vetusto obruat 3, 775	 fines juris transcendere 3, 60	 firmare 3, 320 : 6, 940	flammeus ardor 5, 1251. color 6, 207
simulacra fessa fatisci 5, 309	 fines vitæ proferre 5, 310	 fissa ferarum ungula 4, 684	flammis 2, 520 : 3, 885. 903 : 4, 452 : 5, 759. 1093 : 6, 317. 377. 393. 688
fessæ (plur.) 1, 258	 fingas 1, 916	 fistula 4, 593	flantes 6, 717
fessum corpus mandare quieti 4, 846	 fingere 1, 105. 710 : 2, 244	 fixa (sing.) 3, 548. (plur.) 3, 4	flatus (sing.) 6, 138
fessus satiate (satieta) videndi 2, 1037	 fingit 1, 842. 847 : 3, 896 : 5, 906 : 6, 677	 æthera fixum stellis micantibus 5, 1204	flatus Aquilonis et Austri 6, 688
festis diebus 5, 1166	 fingunt 1, 372. 1082 :	 flabra 6, 719. Etesia 716	
fida canum vis 6, 1220		 Etesia flabra Aquilonum 5, 741 : 6, 716. 730	
fide majore 4, 482. 484		 flabraque ventorum 5, 218	
fidei via munita 5, 103		 flabris (flatibus) sylvifragis 1, 276	
fideli studio 1, 47		 flabris graviter spirantibus 6, 427	
fidem conradere dic-		 flaccidiore turbine	

INDEX VOCABULORUM.

<p> flectat 5, 78. 108 flectere 3, 515: 5, 1405 flecti 2, 282: 5, 1186 flecti medicina (curari remediis) 3, 510 flectitur a medicina 3, 521 uberibus flent omnia guttis 1, 350 flexa (sing.) figura 4, 318. (plur.) foramina rerum 4, 603 flexis mucronibus 2, 427 morbi se flexit causa 3, 501 flexos aditus 4, 307 flexum iter 4, 91 flexura (subst.) 4, 313 flexus (subst. plur.) viarum 3, 586. æquos 4, 324. brumales 5, 615. 639 fixere (confixere) 2, 85 Flora 5, 738 flore 4, 1098 floreat 1, 1033 florebat navibus velivolis mare 5, 1440 florem 5, 670. ætatis 1, 556: 3, 771: 5, 845. ævi 1, 565 florent 5, 215. 330. 1163 florente ævo 3, 1021: 5, 886 florenti ætate 5, 1073 florentia 6, 358. lumina flammis 4, 452 florentis 1, 125 florere 1, 256: 5, 910 flores (nom.) 1, 8. 927: 4, 3 florescere 2, 73 florescunt 5, 669. 893 floret equus 5, 882. 1278 floribus 2, 33. 628: 4, 1127. 1171: 5, 1395. 1399 florida (plur.) 5, 783 floriferis 3, 11 florida mundi novitas 5, 941 floris 6, 787 </p>	<p> florum 2, 847 flos Bacchi (odor vini) evanuit 3, 222 fluctibu' (fluctibus) 5, 1000 fluctibus 1, 290: 5, 11. 1079: 6, 725 fluctifrago in littore 1, 306 fluctu 6, 553. 555. 1051 fluctu aquæ 6, 553. Neptuni 1074 fluctuat 3, 190: 4, 1070 ignibus et ventis fluctuet ær 6, 366 fluctus (sing.) odorum 4, 679. (plur.) 2, 766: 6, 540. 695. plangentes (verberantes) saxa 2, 1155. irarum 3, 299: 6, 78. belli miscebant 5, 1289. curarum 6, 33 sunt fluctus per nubila 6, 141 fluens volvat se fluctus odorum 4, 670 fluenta 5, 947 fluenter 6, 931 res fluenter fertur 4, 226 fluentes 5, 278 fluidas frondes 2, 596 fluido 2, 452 fluitans æquor 1, 719 animi fluitans incerto errore vagaris 3, 1065 fluitantia aplustra 2, 555 fluitare 2, 1010: 4, 78 flumen 1, 292: 4, 425. 1018: 5, 597. sanguinis expirans de pectore 2, 354 flumen picis e cælo demissum 6, 256 flumina 1, 232. 820: 2, 362. 590. 1014: 4, 460: 5, 257. 262. 416. 909: 6, 266. 539. 610. clara perpetuo cursu 1, 1002 flumina Magnesii saxi 6, 1062. Nili 1112 flumine 1, 283: 2, 662. 666: 4, 423. </p>	<p> 1093: 6, 720 fluminibus 2, 939: 3, 628: 6, 143 fluminis 1, 1030: 4, 1030 fluctant 4, 75 fluvida (plur. fluida) constant 2, 463 fluvidum (fluidum) 2, 465 fluvii (plur.) 2, 874: 5, 464. 943 fluviis 4, 220: 6, 475. 925 fluvios 1, 18: 5, 517: 6, 530. 1170 fluvium 6, 717 fluvius 6, 674 fluunt venti 1, 281 fluxisse 5, 910 fluxum 6, 19 foecundamque 2, 533 foecundas (nom.) 1, 212: 5, 211 foeda (sing.) 2, 451 foedare 4, 842 foedati 3, 49 foede (adv.) 1, 63. 86: 4, 170: 5, 1223 foedera 5, 1024. 1154. fati rumpat 2, 254. naturai 1, 580: 2, 302. naturæ 5, 311 foedera animarum pacta 3, 782 foedere 3, 417: 5, 58: 1441. naturæ 5, 922: 6, 906 foedo (nom.) 2, 401 foedumque 5, 1342 foedus 2, 890 foemina 4, 817. 1203. 1273: 5, 811. 851 foetida 4, 1153 foeta terra 2, 998 foetu 5, 779: 1, 254: 5, 779 foetum 2, 358 foetus 1, 194. 210. 352. 1032: 2, 1159. 1163: 3, 1019: 6, 1 foliis 5, 970. 1399 folliculos teretes linguunt æstate cicadæ 5, 801 fons 5, 282. 602: 6, 848. 873. 879. 887. 890. largus 5, 282 fonte 4, 1156: 6, 905 fontem 3, 82: 4, 1018: 5, 597: 6, 850. 862. 867. 885. 895 </p>	<p> fontes 2, 590: 5, 262: 6, 613. 828. ingenui 1, 231. integros accedere 1, 926: 4, 2 fontesque, lacusque 2, 345 fontibus 1, 413 foramina 2, 386. 397: 3, 587: 4, 351. 625. 654. 892. 938: 5, 458. 809: 6, 591. 981. 1029. flexa 4, 603. recta 605 foraminibus 4, 660. liquidis 6, 348 fores 4, 277 foribus 3, 1075: 4, 602. 1172 forma 2, 336. 414. 722. 894: 4, 168. 244. 546. 1272: 5, 573. 1175 formæ 1, 474: 4, 67: 6, 76: 2, 685 formam 2, 379: 4, 49. 571 formamque 5, 142. et faciem quamlibet rerum decurrere 5, 1262 formamenta (figuræ) principiorum 2, 818 formarum 2, 489: 494. 525: 4, 85. 103. 136: 5, 731 formas 2, 442. 780. 1004: 4, 578. 682: 5, 444. 715. 721 formata 3, 634: 5, 1259 formaturaque (sub.) labrorum 4, 554 formaturam (subst.) servat 4, 560 formidine 3, 64. 79: 6, 51 formidine cassa 3, 994. 1062 animus formidine Divûm contrahitur 5, 1217 formidinis 3, 291: 4, 174: 5, 1245: 6, 253 formido mortales continet 1, 152 formis 2, 334. 373. 496. 737. 757. 815: 3, 32: 4, 27: 5, 823 fornacibus 6, 147. 201. 277. 681. 1167 forsit (forsan) 6, 735 </p>
--	---	--	--

INDEX VOCABULORUM.

orte (nom. forti) 2, 580	fregisset 1, 560	vis avibus canere sylvas 1, 257	fugati 3, 48
fortes 4, 984 : 5, 1115	fremet tumultu 6, 580	frondiferum 2, 359	longe fuge credere (cave credas) 1, 1051
fortibus factis 3, 910	fremitu acri perfurit 1, 277. rumpunt pectora 3, 298. equorum 5, 1315	frons 6, 1193	fugere 4, 390 : 5, 866 : 6, 1041. 1045
fortis 3, 8. 763 : 6, 549	fremitumpatulissubnaribus edit ad arma 5, 1075	fronte 1, 878 : 4, 299	fugerit 1, 309
fortuna 5, 108. 958. 1120	fremitus (sing.) 6, 100. (plur.) 5, 1192 : 6, 198. 269. 409	a fronte 5, 1022	fugiebant 5, 982
fortunam 3, 1098	fremitusque moventur 6, 288	in prima fronte locata 4, 69. 95	fugienda (plur.) 4, 513 : 6, 780
fortunas 2, 1167	fremunt 5, 1063. 1221	prima in fronte (superficie) 4, 205	fugiens 1, 1090 : 3, 231. 752 : 5, 808
fortunasque 1, 107	freta 4, 1204 : 6, 426	frontibus 5, 1033 : 6, 116	fugient 3, 767
fortunisque 5, 1178	fretæ (plur.) 6, 1056	fruantur 4, 1071	fugienti 5, 885
fossas 5, 483	freti (plur.) 5, 964	fruatur 1, 58 : 2, 18. 646 : 6, 856	fugimus 2, 925
fota (sing.) terra solis vapore 1, 1032	fretu 1, 721	fructibus vitæ 3, 1020	se fugit 3, 1081
fovea 5, 1249	fretus (mare) 6, 363	fructu 4, 1066	fugitabant 6, 1236
foveam (nom.) 2, 474	friatis (fractis) terrarum glebis 1, 887	fructum 2, 970 : 5, 1409. 1421	fugitant 1, 659 : 4, 325. 1169 : 6, 753
fovet 1, 807	frigescit 6, 865	fructus (sing.) 3, 927. (plur.) 1, 166. (adj.) fructus (fructus) es 3, 953	fugitat 6, 973
fracta (plur.) 4, 700 : 5, 1327	frigida (sing.) 3, 291. 300 : 4, 1053 : 6, 309. 314. 318. 1192	fructusque feros 5, 1367	fugiunt 1, 6 : 2, 714 : 4, 1001 : 5, 1071
fracta (debilitata) ætas 2, 1150	frigida quem semel est vitæ pausa secuta 3, 943	fruendum 4, 1088	fulcire 3, 126. cibis 2, 1147
frænis 5, 1297. 1316	frigidior 6, 840. 844	fruges 1, 745. 808. 821. 888 : 2, 170. 613. 655. 698. 1015 : 5, 14. 81. 919 : 6, 1124. nitidæ 2, 189.	fulgens 2, 27. 499
fractis aplustris obnitier undis 4, 439	frigidus 6, 849. 873. 879. horror 1009	surgunt 1, 253.	fulgent 5, 572
fragilessonitus charitarum 6, 111	frigora 1, 301 : 5, 816 : 6, 1169	franguntur robore saxi 1, 880. nitidas 2, 594. 993. 1157	fulgentia 5, 33. 492 : 6, 386
fragmina 1, 285 : 5, 1283	frigore 3, 905 : 5, 927 : 6, 359. 708. 845. lethi 3, 402 : 4, 922	frugibus 3, 694	fulgentibus 6, 356
fragor multus geli 6, 155	frigoris 2, 843 : 4, 262. umbris 5, 640	frugiferenteis terras 1, 3	fulgere (a fulgeo) 6, 212
fragore 5, 110. 318 : 6, 370	frigus 1, 356 : 2, 516. 857 : 4, 220. 261 : 5, 1014. 1425 : 6, 363. 593. 925. 948. 1189. penetrabile 535	frugiferos fœtus 6, 1	fulgere (a fulgo) 5, 1094 : 6, 164
fragorem 6, 128. 135	frigusque 6, 952	frugum 4, 1086	fulgida (plur.) 3, 364
fragori 1, 748	fronde 1, 119. 406 : 6, 972	frumenta 1, 175	fulgit (fulget) 5, 767 : 6, 159. 173. 213. 217
fragosa 2, 859	frondent 5, 215	frumentum 2, 371	fulgore 5, 611
frangendi 1, 562	frondes 2, 874 : 6, 135. fluidas 2, 596	frustramur 4, 815	fulgorem 6, 169. 216. ab auro (auri) 2, 50
frangendis 1, 553. 629	frondesque 1, 888	frustrata (plur.) 4, 969	fulgoris 5, 285. 292 : 6, 315
ævo frangente priore 1, 554	frondescere 1, 1092	frustratur imagine verbi 4, 575	fulgur 2, 327. 332 : 4, 19
frangi 1, 534	frondibus 5, 970. 1416	frutices 5, 954	fulgura 1, 726 : 6, 281. 269. solis (lumina solis) 2, 163
frangit 4, 1077 : 6, 418	frondiferasque domos avium 1, 19	fruuntur vita 3, 558	fulgure 4, 191
frangit minutatim vires 2, 1131. fluctus 6, 695	frondiferasque no-	fuat (sit) 4, 641 : 5, 584	fulguribus 5, 297
frangitur ab ictu 5, 359. æstu 6, 143		lepidio fucata sonore (plur.) 1, 645	fulguris 6, 390
franguntur robore saxi fruges 1, 881		fuconullo circumlita 2, 744	fulmen 1, 490 : 5, 1091. 1124 : 6, 227. 277. 281. 297. 400. belli Scipiadæ 3, 1047
franguntur in arcum concreti montes nimborum 6, 157		fucum 4, 82	fulmina 1, 69. 763 : 2, 213. 1100 : 5, 674. 1191 : 6, 83. 219. 245. 254. 323. 364. 375. 415
fratris 3, 72		fudit 3, 1046 : 5, 821. 915	fulmine 5, 744. 1130. 1243 : 6, 295. 316. 417
fraudem 2, 187 : 4, 815. 1200 : 5, 1003		fuga 3, 742 : 5, 861. 1335	
fraudi 6, 186		fugæ 1, 982 : 4, 993	
fregere blanditiis ingenium superbum 3, 1017		fugai 1, 1046 : 4, 717	

INDEX VOCABULORUM.

fulmineus penetra- lior ignis 2, 382	tatem evertere 3, 84	gazæ (plur.) 2, 37	1088 : 4, 650 : 6, 1111
fulminibus atque procellis gravidam tempestatem 6, 258	fundunt foetus 1, 352.	geli (gelu) 6, 155.	quo genere est (cu- jusmodi est) 3,
fulminis 2, 384 : 5, 1219 : 6, 145. icu 3, 487 : 5, 401. ic- tus 6, 322. 385. ic- tum 405. corpora 349. causæ 362.	insertim radios 2, 114. se nova radio- rum lumina 4, 376	529. casus assi- duus 5, 206	297 : 5, 60 : 4, 186
igniferi naturam 378	funera 6, 1232. vas- ta 1223. Trojæ 5, 327. lethi 6, 1197	gelidæque 5, 217 : 6, 528	generi 6, 1090. fe- rarum montivago 2, 597
fulserunt 1, 899 : 6, 202. prata 5, 783	funere 3, 72 : 6, 1233	gelidai (gelidæ) stringor aquai 3, 693	genique (gignique) 3, 798
fulsit 5, 706 : 6, 524	miscetur funere va- gor 2, 576	gelidamque 2, 431	terram genibus pe- tebat 1, 93
fulva (plur.) leonum corpora 5, 899	funeris 3, 712. atri comites ploratus 2, 850	gelidas 2, 514 : 3, 301 : 6, 106	genitale mundi tem- pus 2, 1104
fulvæ (sing.) nubes 6, 460	funestos 6, 1137	gelidi 3, 905	genitalem 4, 1226
fumans 6, 622	fungi (verb) 1, 442.	gelidi vestigia lethi 3, 529	genitales 6, 1205
fumant 6, 748. 752	444 : 3, 169. 802 : 4, 945	gelidis torpet telis perfixa pavoris 3, 306	genitales motus 2, 228. Veneris res 437. rerum aucti- ficique motus 571
fumare 5, 46	fungitur (patitur) multa mala 3, 734	gelidis frigoris um- bris 5, 640	genitali concilio 1, 183
fument 6, 459	fungitur hilum (pa- titur minimum quid) 3, 814	gelidis stellis Axis 6, 720	genitalia corpora (a- tom.) 1, 53. 168 : 2, 61. 548. semina 5, 849
fumi 3, 431	aurea funis 2, 1154	gelidos 6, 1170. ar- tus in lethi frigore linquit 3, 402	genitalis aura Favoni 1, 11. materies 626 : 4, 1038. rerum o- rigo 5, 176. origo terrarum et cœli 325. origo mundi 1211
fumique 6, 103	funus 6, 1233	gelidum 4, 493. 494 : 6, 148	genitaliter 4, 1251
fumida (sing.) 3, 305.	furens 6, 687	gelidumque 5, 639	genitoribus 3, 615
(plur.) 6, 644	furere 6, 1043	gelum 6, 877	genitrice 2, 707
fumum 2, 456 : 3, 433 : 4, 54 : 6, 691	Furiæ (plur.) 3, 1024	gementes 3, 298	genitrix 1, 1 : 2, 599
fumumque 1, 890	furibundus ventis fluctuet aër 6, 366	gement 5, 1347	gens 1, 1032
fumus 3, 429. 437.	furiosaque (plur.) 2, 984	gemina 4, 1161	gentes 1, 120. 466 : 2, 76. 610. 1035 : 4, 415 : 5, 17. 20. 1160 : 5, 1221. ho- minum varias 2, 1075
457. 582 : 4, 88 : 6, 105	furiosus voltus et acer 6, 1182	geminare 4, 453	genti 5, 220
fumusque 1, 872	furit eximiis igni- bus 2, 593. pers- cissa Euris petu- lantibus 6, 110	duplici geminoque (nom.) fit aëre vi- sus 4, 275	gentibus 1, 728 : 2, 595 : 3, 1041 : 5, 162. 1305 : 6, 643
fundamenta 2, 862 : 3, 585 : 4, 509	furor 4, 1062. 1110	gemitu 5, 990. com- mixta querela 6, 1157	gentis 3, 3
fundamenti 1, 574	furorem 3, 840	gemitus (sing.) ex- primitur 3, 494.	quod genus (cujus- modi) 3, 222. 267. 277. 328. 432. 596 : 4, 272 : 5, 479. 607. 662 : 6, 1056
fundamento 5, 1120	furoris 2, 621	(plur.) 5, 1195	onne genus simula- cra feruntur (omnis generis) 4, 739
fundant 4, 1024	fusa (sing.) 3, 700 : 4, 50	gemitusque (plur.) doloribus edunt 4, 1009	gerissollicitam cassa formidine mentem 3, 1062
fundarit terram ma- teriai congressus 5, 69. conjectus 418	fusi (subst.) 5, 1352	herbæ gemmantes rore recenti 2, 319	germina 4, 1076
fundata (sing.) 1, 424. (plur.) 4, 826	GADIBUS 6, 1106	gemmantes rore per herbas 5, 462	Geryonai tergemini vis tripectore 5, 28
fundatum 5, 162. 926	gallorum 4, 718	gemmis florere ar- busta suesse 5, 910	gestire 6, 1045
fundate suaves ex ore loquelas 1, 41	Gallos 2, 614	genasque lacrymis salsis humectent 1, 919. lacrymis spar- gunt rorantibus 2, 976. lacrymis ro- rantes 3, 470	
fundere lacrymas salsas 1, 126. syl- vestrem Musam 4, 593. de re fata 5, 111. succum venis apertis 810	gallum 4, 714	generales maculas 1, 584	
fundet 1, 414	gannitu vocis adu- lant 5, 1069	generatim 1, 21.	
uvæ autumnæ fundi sudante videmus 1, 176	gaudent 2, 72	228. 230. 564. 578. 591 : 2, 347. 664.	
tibia fundit dulces querelas 4, 589 : 5, 1384	gaudere 5, 171		
funditque ardorem 6, 690	gaudere vestem re- linquere 3, 614		
fundo (nom.) pieta-	gaudet sibi 3, 146		
	gaudia 4, 1099. 1189. 1199		
	gaudia mutua nec- tant inter se 5, 852		
	gaudia gliscunt 5, 1060		

INDEX VOCABULORUM.

gestit 4, 1048	graditur 5, 737. 742 : 6, 1120	gremium 1, 34. tel- luris 2, 375	corporis 3, 100
gestu 5, 1021	gradus ætatis scan- dere adultæ 2, 1122	ubi in gremium ma- tris terrai pater	hædi (plur.) 2, 367 : 3, 7
gestum (subst.) 4, 320. 366. 776. 792 : 5, 1030	Græci (plur.) 1, 831	æther imbres præ- cipitavit 1, 252	hæreat 5, 91
gestus 4, 368	Graiæ (sing.) gentis 3, 3	gressum 4, 685	hærens 1, 78. 590 : 6, 65
Gigantum ora volare videntur 4, 139.	Graii (plur.) 2, 629 : 3, 101 : 6, 423. 908	gressus (plur.) 6, 1114	hærent 3, 326 : 5, 555
ritu pendere poenas 5, 118	Graiorum 1, 137	gruum 4, 182. 908	hæreere 1, 602 : 2, 460
gignier (gigni) 3, 623 : 6, 246. 807	Graios 1, 641	guberna (guberna- cula) 2, 553 : 4, 441	hærescere 2, 476
glaciem 6, 878. 963	Grajugenarum 1, 478	gubernaculum (gu- bernaculum) con- torquet 4, 902	hærescit 4, 746
glacies (sing.) æris flamma devicta li- quescit 1, 494	Graiûm (Græcorum) 5, 406 : 6, 754.	gubernans 5, 78.	hæret 3, 141. 194. 408. 1082
glandes 5, 963. 1362	Graius homo 1, 67	108. 405	hærent 4, 1106. 1198
glandiferas quercus 5, 937	gramina ex uno campo tondentes 2, 659	gubernant vitam 3, 549	hæsit 6, 1014
glandis 5, 1415	gramine 2, 29 : 5, 1391	gubernas rerum Na- turam 1, 22	hæsitat 5, 696 : 6, 333
glans plumbea lon- go cursu volvenda liquescit 6, 178	grandescere sua de materia 1, 192. hi- lari adauctu 2, 1121	gubernat membra 5, 561	nectar qui naribus halant (efflant nec- tar in nares) 2, 847
glans plumbea fit fervida in cursu 6, 306	grandescunt 2, 1160	gubernent 5, 1239	halantes sulfuris au- ras 6, 220
glaucis undis 1, 720	grandine mixti montes nimborum 6, 158	gubernet vitam 5, 1116	halitus (sing.) 6, 477
gleba 6, 552	grandinis 6, 156. im- bres 106	gurgite 4, 398. alto ponti 5, 388. salso 483	hamata (plur.) cor- pora 2, 467
glebarum 5, 256	grandior 2, 943. se- niorque 3, 968	gustârat 6, 1216	hamataque (plur.) 4, 666
glebas 1, 212 : 5, 211	grandis arator ca- put quassans sus- pirat 2, 1164	gustavit vitæ amo- rem 5, 180	hamatis 2, 394. 405. 445
glebis terrarum sæ- pe friatis 1, 887.	grando 5, 1191 : 6, 528	gutta 4, 1053	harmoniai 3, 132 : 4, 1241
putribus terrarum 5, 143	grata 3, 948	guttæ (plur.) imbris 2, 222	harmoniam 3, 101. 119
e thuris glebis evel- lere odorem 3, 328	gratia 5, 167	guttai (guttæ) vix instar erunt unius ad augmen 6, 614	hauribant 5, 1323
glebisque 2, 896	gratius (nom.) 2, 23	guttas 1, 885 : 2, 992 : 4, 1279	haurire 1, 927 : 4, 3
gliscens ignis 1, 475	gravantur foetu ar- bores 1, 254	uberibus flent om- nia guttis 1, 350	ventus arbusta radi- cibus haurit (evel- lit) ab imis 6, 140
gliscit 4, 1062	gravatim (ægre) ca- dunt 3, 388	sanguinis inter se coëuntibu' guttis 1, 838	haustra 5, 517
gliscunt jurgia 3, 479. gaudia 5, 1060	gravescant 3, 1035	guttis manantibu' stillent 6, 943	haustus (subst. plu.) 5, 1068
globi (plur.) 5, 473	gravescit impetus 4, 1062 : 6, 336	HABEMUS hoc di- cere 6, 711	largos de fontibus haustus 1, 413
globosa (plur.) 2, 468	gravidam fulmini- bus tempestatem 6, 258. nubem 439	habenas 2, 1095	haustus (adj.) den- tibus 5, 989
globum 5, 70. 664. 721	gravidæ 4, 1268	annulus in digito subtertenuatur ha- bendo 1, 313	hebescere 4, 360
globus cordis 4, 118.	gravidas 4, 1231	immissis habenis 5, 785	hebeti cognoscere corde 4, 41 : 5, 880.
pilæ 5, 719	gravissimus sopor 4, 953	tenentes habent (te- nent) semina ignis 6, 899	mucrone 1273
glomeramen in u- num (in unum cœ- tum) conveniunt 2, 685	gravitas 3, 477	amplexi habent (am- plexi sunt) 1, 1068	Helicone 1, 119
glomeramina 2, 453	gravitate 2, 83 : 3, 1067	habentes 5, 1018	Heliconiadum 3, 1050
glomeraminis 5, 725	buceriæ greges (bo- ves) 2, 661	habitu vitam	Heliconis 3, 133 : 4, 549 : 6, 786
glomerari 3, 540	greges corvorum 5, 1084		Heraclitus 1, 639
glomerata vocis se- mina 3, 496	gremio terræ 6, 538		herba 5, 814
glomerataque (plu.) 4, 869			herbæ (sing.) 2, 665. (plur.) rore vigen- tes 2, 361. gem- mantes rore recen- ti 319
glomerare 1, 361			herbarum 1, 888 : 5, 781. 919
gloria 2, 38 : 6, 8			
glutine taurino ma- teries jungitur 6, 1067			
foras gladiens cla- mor 4, 532			

INDEX VOCABULORUM.

herbas 1, 261. 884 : 2, 33 : 5, 788. 1395. gemmantes rore per herbas 462 herbis 5, 1416 : 6, 78 Herculis 5, 22 Hesperidum 5, 33 hiantes vitæ 3, 1097. calamos labro per- currit 4, 592 hiatu 5, 376 hiatum 6, 583. 598 hiatus (sing.) 5, 24 altus cœli hiatus 4, 419 hiberno tempore 5, 698. 938 hilari grandescere adauctu 2, 1121 hilo majore 5, 1408 hilum (minimum quid) 3, 221. 517. 784. 814. 842. 880. 894. 1100 : 4, 380. 564. 1261 : 5, 359 si libella claudicat hilum (vel mini- mum) 4, 518 hinnit 5, 1076 hinnitus (sing.) 5, 1072 hirundo quid enim contendat Cynis 3, 6 hiscant 6, 1068 hiscendi (mussitan- di) est nulla po- testas 4, 64. 102 hodierno 3, 1105 Homeri semper flo- rentis 1, 125 Homerus 3, 1050 Homœomeriam 1, 830. 834 homullis (homunci- onibus) 3, 927 honore 5, 1276 : 4, 1049. 1164 : 6, 12 claro incedere ho- nore 3, 76 miro est mortales inter honore 5, 1279 honorem 5, 1113. 1122. 1138. 1274 demit imaginibus violento vulnere honorem 6, 419 honoris 4, 1156 honorum 3, 59 hora 4, 179 horæ (sing.) 3, 1086 horæi (horæ) 1, 1015	privas mutatur in horas 5, 275 horrens Arcadius sus 5, 25 horrescant 6, 260 horribile 3, 989 : 5, 1305 horribili 1, 66 : 5, 1219. 1252 horribilis 3, 1029 horrida (sing.) 3, 171. paupertas 6, 1280. (plur.) 3, 847 : 6, 1267 horriferis accibant vocibus Orcum 5, 994 horriferum genus 5, 219 horrifice (adv.) 4, 40 : 2, 609 horrifico busto ci- nefactum 3, 919 Tartarus horrificos eructans faucibus æstus 3, 1025 horrisono fragore 5, 110 horror 3, 29. 1047 : 5, 1164 : 6, 592. validi ferri 1009 horrorem serræstri- dentis 2, 411 ciet horrorem in membris, et concit- tat artus 3, 292 hospitibus 5, 985 : 6, 1237 hostem 4, 1044 hostes 5, 1308. 1316. 1347 : 6, 398 hostia 1, 200 hostibus 5, 1245 humabat 6, 1279 humana (sing.) 1, 63. 734 : 5, 208. (plur.) 3, 761 humanæ (sing.) 5, 220 humanam 3, 38 humanas 5, 1232 humanis 1, 728 : 2, 169. 595 : 3, 849 : 4, 1184 : 5, 162. 1305 humanos 3, 80 humanum genus 2, 174. 342. 698. 974. 994 : 3, 1056 : 4, 598 : 5, 72. 821. 923. 1013. 1025. 1056. 1144. 1193 : 6, 32. odorem 4, 686. pectus 5, 104	humanumque genus 5, 1155 humari 6, 1277 humectans 4, 1187 humectent 1, 919 humectum stomachi tenorem servare 4, 636 humeris 3, 792 : 5, 136 humeros 5, 1398 humida (sing.) 2, 872 : 6, 1099. (plu.) 4, 628 : 5, 948. 949 humiles animos effi- ciunt formidine Di- vum 6, 51 humor 1, 259. 308. 310. 350. 809. 853 : 2, 197. 473. 668. 1113 : 3, 340. 428. 502 : 4, 223. 868. 1044. 1084. 1090 : 5, 236. 266. 412. 804 : 6, 495. 501. 505. 554. 633. 840. 844. 875. 968. 1185 humore 5, 262. 448. 947 : 6, 145. 206. 377. 617. 943 humorem 1, 535. 709. 786. 841 : 2, 1113 : 3, 436 : 4, 869. 1022. 1049. 1058 : 5, 250. 808 : 6, 503. 514. 522. 628. 858. ponti (a- quam maris) 1, 1084 humoribus 1, 841 : 5, 385 : 6, 474. 1175 humoris 4, 1280 : 5, 271 : 6, 471. 621. 624. 636 humorum 2, 992 hydra Lernæa pestis venenatis vallata colubris 5, 27 hyemes acres con- fligunt æstatibus 6, 372 hyemisque 2, 514 hyems 5, 746 claro comitari hy- menæo 1, 98 hymenæis 4, 1244 : 4, 1184 canis hyrcano de se- mine 3, 750 IACCHIO 4, 1162 jacebat 5, 873 : 6, 1176. 1194. 1252. 1263	jacebat 5, 175. 1004. 1145. 1272 : 6, 1231 jacebunt 4, 964 jacent 2, 517 : 4, 41 jacentem 3, 900. 997. 1005 jacentes 6, 838 jacere (a jaceo) 6, 705. (a jacio) 2, 673 jacerent (a jaceo) 2, 502 : 4, 1049. 1058 : 4, 1270 jaceret (a jaceo) 1, 63. 989 : 4, 921 jacet 2, 313 : 3, 114 : 4, 456. 769 : 5, 224. 1274 jaci 4, 66. 70 jaciatque 1, 969 jaciebant 5, 1317 jacentes 6, 1171 jacet 1, 644 : 6, 399. 880 jacitur 4, 94 jaciunt 2, 845 : 5, 1080 : 6, 388 jaciuntur 4, 206. 241 : 6, 959 jactabant 5, 1322 in jactando membra fatigat 3, 490 jactans 4, 1047 jactant 4, 989. mi- racula dictis 596 jactare 2, 822 : 4, 1132 : 5, 304. bra- chia in numerum 4, 773 jactari 2, 88. 121. 548 : 3, 47 jactarier (jactari) 6, 555. 913 jactat de corpore lu- cem 5, 576 jactata (sing.) 6, 109 jactatur 6, 874. 1036 jacteris 2, 36 jactetur 3, 506 : 6, 553 horribilis de saxo jactu' (jactus) de- orsum 3, 1029 jactum (subst.) 5, 292 animi jactus liber 2, 1046 jacuit 6, 785 jaculando 2, 1107 jaculantur 4, 84 jaculata 4, 1130 jaculatur 4, 1046 jaculentur 4, 147
---	---	--	--

INDEX VOCABULORUM.

janua 3, 829 : 4, 273 : 5, 374. lethi 1, 1105. oris radi- tur 4, 535. Orci 6, 762	244. 304. 307. 308. 688. penetralem 536. ignem ignis procidunt 2, 1114 ignemque 5, 1009 ignes 1, 657. 667 687. 725. 904. 911. 913. 1033. 1087. 1090 : 2, 191. 431. 591. 881. 1114 : 4, 610 : 5, 524. 449. 460. 506. 521. 567. 585. 586. 651. 659. 663. 701. 757. 760. 1284 : 6, 359. 388. 640. nubibus ab- rupti 2, 214 ignesque 1, 891 : 4, 54 : 6, 209 ignescat venti vis 6, 300. igneus vortex, quod patrio vocita- mus nomine ful- men 6, 296 igni 1, 637. 647. 688. 707. 714. 716 : 5, 1249. flammata cremantur 2, 671. conlabefacta 4, 701 igni (igne) 3, 623 : 4, 409. 926 : 5, 951. 1253 : 6, 170. 275. 299. 309. 320. 394. 407. 514. 880. 968 ignibu' (ignibus) 1, 454 ignibus 1, 655. 782. 841 : 2, 514. 593 : 3, 903 : 4, 406 : 5, 299. 301. 722 : 6, 224. 259. 268. 366. ætheriis terras suffire 2, 1097 ignifer æther 5, 499 igniferas lampadas 2, 25 igniferi (sing.) ful- minis 6, 378 ignis 1, 475. 649. 650. 684. 704. 770. 853. 900 : 2, 386 : 4, 331. 609. 924. 1131 : 5, 395. 397. 408. 570. 666. 696. 1014. 1097. 1242 : 6, 86. 159. 162. 199. 204. 206. 221. 279. 280. 313. 348. 382. 421. 660. 669. 863. 867. 872. 876. 885. 899. 904. 953. 966. 1165. æstifer 1, 664. ful- mineus multo pe- netralior (qui faci-	lius penetrat) 2, 382 ignorantia (subst.) 6, 53 ignoratur 1, 113 ignorem 2, 177 : 5, 196 ignotas 4, 998 illecebrisque 1, 16 illustrare 1, 138 ima pars (ultima) 1, 598. (plur.) 6, 575. summa atque ima 1, 1055 : 2, 487 imagine 4, 575 imaginibus 3, 431 : 4, 99. 538 : 6, 419 imago 2, 111. 609 : 5, 49. 61. 109. 128. 157. 175. 215. 237. 245. 270. 280. 285. 295. 303. 309. 315. 317. 343. 345. 351. 774. 783. 816. 883 imas 5, 452 imbecilla (sing.) 3, 603. (plur.) 1, 847 imbecillorum 5, 1022 imber 2, 388 : 6, 289. 495 imbibat petere pœ- nas acres 6, 71 imbibit 3, 1010 imbrem 1, 784 : 6, 148. 290. 1175 imbres 1, 251. 763 : 2, 897. 928 : 5, 217. 416. 674. 935. 1084. 1191 : 6, 414. 511. 611. transversos per imbres 2, 213. grandinis 6, 106 imbresque 5, 955 imbri 1, 287. 716. 785. (imbre) 6, 265 imbribus 1, 193. 283. 806 : 2, 872 : 5, 257. 342. 796 imbris 2, 222 : 6, 221 imbuat ignis 6, 904 imbuta (plur.) 2, 733 imbuta lepore ri- denti aurea pavo- num sæcla 2, 501 imbuta quæ sunt a- lium quemvis co- lorem 2, 773 imis 1, 853 : 3, 792 : 5, 136 : 6, 140. 575 imitantur 2, 664 : 5, 1068 imitari 2, 716 : 3, 6 : 4, 320. 366	imitarier (imitari) 5, 1378 imitetur 6, 444 immanem 6, 446 immanes 3, 461 immani maximitate 2, 497. corpore 5, 34. scelere 119. et vasto hiatu 376 quamlibet immani projectur corporis extet 3, 1000 immania ponti æ- quora 4, 412. tem- pla 5, 522 immanis 4, 1156 immatura (sing.) mors 5, 222 immemorable spa- tium 4, 193 : 6, 487 immensa (sing.) po- testas 5, 1208 immensi (sing.) 3, 867 : 5, 380. 1216. morbi 6, 664 immensi summam (universi molem) 2, 1094 immensum 1, 956. mare 2, 590 immensum Omne peragravit mente, animoque 1, 75 immensumque 2, 92 imminui 5, 62 imminuit 5, 1016 immissa (sing.) 6, 319. (plur.) 4, 719 immissis habenis 5, 785 immistas 1, 876 immittit se totum in aquam 6, 440 immixta (plur.) 1, 894 : 3, 393 immoderatum (sine modo et fine) 1, 1012 immortale 3, 517 : 5, 160 immortalem 3, 755 immortales 3, 779 immortali 1, 58. 287. 546 : 2, 646 : 3, 776. 805 immortalia 2, 861 : 5, 122 immortalibu' (im- mortalibus) 5, 54 immortalibus 5, 166 immortalis 3, 611. 624. 670. 715. 748. 830. 882
--	--	--	---

INDEX VOCABULORUM.

immulsit 4, 1203	impigræ (sing.) 5, 1450	incendi (incendii) 6, 673	incurrans 1, 288
immunda 4, 1153	implexis principiis 3, 332	incendia 1, 902: 5, 608	incursum cornigeri cervi 3, 752
immutabile 1, 585. 790: 2, 750	implicitum morbo 6, 1230	stomacho præbent incendia 4, 870	incurvi littoris 2, 376
immutare 6, 1120	implicitus 4, 1142	caput incensum fervore gerebant 6, 1143	incussam 3, 383
immutat 5, 1414	importare cladem pericli 3, 825: 5, 370	incepti 5, 392	incussit mihi amorem 1, 923
imo (nom.) 3, 38. 57. 581	impositum 3, 903. nomen ab re 6, 741	inceste (adv.) casta 1, 99	incutere morbos 6, 772
ab imo evertere summam 5, 164	impostaque (plur.) 5, 544	inchoat 3, 184	incutiens amorem 1, 20
imparibus 5, 682	improba (sing.) 5, 1004	incidere 2, 227. 240: 3, 819: 5, 364	incutit tremorem 6, 592
impediat 3, 323	improbe (vocat) 3, 1039	inciderint 6, 350	inde loci 5, 438. 740. 789
impediatur 6, 822	improvida (sing.) puerorum ætas ludificetur 1, 938: 4, 14	inciderunt 6, 1173	indepta (sing. adepta) 3, 213
impedit 4, 919	ex improviso 2, 1033	incidit 6, 144. 295	India munitur vallo eburno 2, 537
impediunt 2, 785	imprudentes 5, 1007	incidit aures (in aures) pars vocum 4, 572	indicat 1, 803: 3, 693: 4, 397
impellant 6, 1062	impubem 5, 672	incilietque 3, 976	indice mente 2, 1079
impellere 1, 304: 4, 530: 6, 1055	impulit 5, 651	incipiam 1, 50: 4, 33: 6, 906	indicio 2, 433
impellier (impelli) 6, 1058	impulsa (plur.) 2, 135: 3, 189	incipit 4, 881	indicioque 4, 1013
impellit 6, 1031	impulsi (plur.) 2, 272	incita (sing.) 1, 272: 6, 136. 294. 324. 430. 581. (plur.) 5, 1093: 6, 427	indicium 2, 556
impellitur 6, 882	imum 1, 986. funditus imum 992. imum Totius (Inanis) 2, 89	patrius pavor incitat artus 3, 743	nihil indiga nostri 2, 649
impendant 4, 174	Mundi quasi limus convenit in imum (inferiorem partem) 5, 497	inclamet 3, 966	indigna (sing.) 1, 61
impendens aëre saxum 3, 993	tempore in anteacto 5, 173	inclinata (plur.) 6, 562	indignabere 3, 1058
impending 1, 327	in numerum exultent 2, 631. in numerum armati 2, 636	inclinatur terra, retroque recellit 6, 572	indignantur 6, 196
impending atræ formidinis ora superne 6, 253	magis in promptu, primaque in fronte locata 1, 878: 4, 95	includuntur 4, 1120	indignarier (indignari) 3, 883
protractæ trabes impending ire paratæ 6, 563	in promptu manifestumque 2, 148. 246	inclusa (plur.) 4, 79	indignatur 3, 897
impensa (sing.) libido 5, 962. (plur.) 6, 490	in promptu 2, 583: 3, 107. 186	inclusi (plu.) 5, 520	indignus 5, 224
imperat 5, 671	in promptu cognita 2, 867	inclusum 1, 984	inditus 5, 1164
imperfecta (sing.) 3, 971	inædificata (plur.) superne 6, 263	incluta (sing.) 1, 41	indu (in) manu 2, 1095. indu (in) statu 4, 776. jacere
imperio 5, 1127	inanitur spatium, multusque vacefit in medio locus 6, 1003	inclute 3, 10: 5, 8	indu (in) manus 5, 103
imperitârunt 3, 1041	inanitusque 6, 1023	incomitata (plur.) 6, 1223	inducere 1, 17: 4, 143
imperium 3, 1011: 5, 1141: 6, 54	inauditos 5, 1054	incommoda (subst.) 3, 877	inducit 1, 143
impete 4, 418. 901: 5, 506. 911: 6, 137. 152. 173. 185. 238. 327. 333. 517. valido quatientes impete campos 2, 326. longo venit impete 6, 339	incassum 2, 1059. 1165: 5, 1000. 1128. 1429	incorrupta (plur.) 6, 601	inducti (plur.) 5, 1246
impetibus crebris ruunt 1, 294	incautum 6, 389	increpet 3, 945. 966. 976	indugredi (ingredi) 4, 368
impetis (impetus) auctum 6, 326	incedere 3, 76	incubuisse 5, 347	induimus nos in fraudem 5, 815
impetus (sing.) 5, 813: 6, 127. 281. 336. 590. 728. Æt-næ furit eximiis ignibus 2, 593		incubuit tandem populo Pandionis 6, 1141	indulendo 5, 1368
impetus cœli ingens (ambitus cœli) 5, 201		incultis 1, 209	indulges 3, 947
impia (plur.) 1, 82. 84: 2, 622		incumbens 5, 1096	indulget 1, 805
impiger 5, 881		incumbere 6, 566	indupediri (impediri) 4, 68
		incumbit 6, 559	indupedita (plur. impedita) 2, 101: 5, 874
		incunctanter 3, 490	induperatores (imperatores) 4, 964
		incuria mactans 6, 1239	nuda et inerma (pl.) 5, 1291
			ineunt 3, 997
			ex ineunte ævo 2,

INDEX VOCABULORUM.

742: 3, 345. 745: 5, 538. 556. 857	inque - gravescunt (ingravescuntque) 4, 1243: 6, 569	inriget 4, 906	inspirant 4, 1102
infamemque ferunt vitam 3, 42	inque-gredi (ingredique) 4, 885	inritata 6, 680: 4, 1039: 5, 1062. 1317	instigant 4, 1075
infans 5, 224	inhæret 3, 617	inritans 4, 1028	instinctus amore Musarum 1, 924
infantia 5, 1030	inhians in te 1, 37	insatiabiliter 3, 920: 6, 978	institerint vestigia (ingressi fuerint) 1, 407
infantibu' 1, 187	inhorrebat 6, 1193	insedabiliter sitis arida corpora mersans 6, 1174	instituas 2, 848
infantum 5, 808	inhumata (plur.) 6, 1213	insensilibus principiis 2, 865. 869. 887	instituisse 5, 15
inferias mittunt Manibu' divis 3, 53	injecta (plur.) 3, 379	insequitur 3, 173. 401. 341. 351: 6, 284	instituit vestigia retro 4, 474
inferiores partibus egregie multis, multoque minores 1, 735	animi injectus liber 2, 739	insertim fundunt radios 2, 114	instrata (plur.) cubilia fronde 5, 985
inferna (plur.) 5, 646	inimica (plur.) 1, 760: 5, 769: 6, 777	insessa (plur.) 2, 520	instructa (sing.) 4, 515. (plur.) 2, 6
infernas animas Acherunte vagari 3, 628	inimicitis 5, 1145	insideat rei alicujus desiderium 3, 931	insuerit (insueverit) 4, 878
inferne (adv.) 6, 186. 596. 764	inimicus 6, 1115. 1118	insidiis 5, 1419	insuescat 4, 1275
inferret cælo lumina 5, 924	iniquo tempore 1, 42. 184	pro malefactis est insignibus insignis 3, 1028	insula 4, 401. Triquetris 1, 718
inferri 3, 680	inire impia rationis elementa 1, 82	insilia 5, 1352	insultans aquis 3, 1045
infestum 5, 220. iter fecere viai 1123	init prælia 1, 639. oculos 4, 340	insinuando 4, 332	intactile 1, 438
inficiandum 3, 797: 5, 141	initum (initium) 1, 13. 384: 2, 269: 3, 272	insinuandum 5, 45	intactum 3, 814: 5, 359
inficiunt 4, 78	injuria 5, 1151	insinuant 6, 778	intactus 6, 1058
infidi maris insidias 2, 557	inlicere 5, 170	insinuantur 4, 1024: 6, 354	intectas 1, 406
infirmis 1, 261	inliciaris 4, 1158	insinuare 6, 860. (penetrare) latebras 1, 410	integit 3, 22
infirmo 3, 448	inlicit (allicit) 2, 787	insinuari 3, 722	integra (sing.) 6, 347. (plur.) 3, 705
infirmitas 3, 514: 5, 1207	inlidunt 4, 1093	insinuârit (insinuaverit) 3, 484: 6, 88. 384. (se in) pectora 5, 74	omnia debet cibus
inflammasset equus Pergama 1, 478	inlustrans (illustrans) 3, 2	insinuat 2, 436	integrare novando 2, 1146
cavas inflare cicutas 5, 1382	inluvie corporis 6, 1268	insinuata (sing.) 4, 528. (plur.) 6, 354	integrent amnes avidum mare 1, 1031
æther levissimus ætherias super influit auras 5, 502	innata (sing.) 2, 286	extrinsecus insinuatam animam 3, 698	integris 6, 230
magis infra 3, 275	innoxius 6, 393	insinuatatas animas 3, 689	juvat integros fontes accedere 1, 926: 4, 2
infracta (sing.) 5, 231. (plur.) 1326	innubilis æther 3, 21	insinuatur 2, 683: 3, 671: 6, 233. 802. 955	intellecta (plur.) 1, 48
infringendo 6, 142	innumerabilem numerum 6, 484	insinuatus 6, 276. 1030	intellexit 6, 16
infringi linguam 3, 156	innumerabiliter 5, 275	insinuentur 3, 729. 738	intempesta (sing.) nocte 5, 984
infula 1, 88	numero magis innumerali 2, 1085	insinuet se in pecudes 1, 117	intempestivis imbris 2, 872. pluvisque et Solibus icta 6, 1100
infuso lympharum rore superne 1, 497	innumero numero 2, 1053: 3, 780	insinuetur 1, 114: 3, 781. 783	intempestivos imbres 2, 928
ingemere 5, 210	inolentis olivi naturam 2, 849	insistereque 6, 836	intendant (augeant) plagis mobilitatem 6, 346
ingemit 3, 488	inque-pediri 3, 483	insitus 1, 900	intendere litem 3, 963. eodem 5, 514
ingenerascunt 3, 745	inque-pedita 4, 566	insita (sing.) 5, 183. 539. 1046. (plur.) 330	facere intendunt 5, 386
ingenio 3, 1056: 6, 1106. certare 2, 11	inque-peditur (impediturque) 6, 393	insitionis origo 5, 1360	intenta (sing.) theatris carbasus 6, 108. (plur.) theatris vela 4, 74
ingenioque 3, 745: 6, 1110	inque - peditus 4, 1142		interclusa (sing.) 6, 1264
ingenium claudicat 3, 454	inopi 4, 1135		inter se cunque 4, 248. 282
ingenui (plur.) fontes 1, 231	inridet 4, 1150		
ingratis (nom.) 5, 45. (adv.) 3, 1082: 6, 215	inrigat 5, 283		

INDEX VOCABULORUM.

intercurrat 2, 373	395. 567	invitum 3, 260	sequatur 6, 338
inter plaga currere (intercurrere, in- terlabi plaga) pos- set 5, 1373	intervallum aëris 4, 188. 198	inulæ sapes 2, 430	itum (incessum) re- pentis animalis 3, 389
interdatus 4, 866	intervomit dulces undas 6, 894	inumbrant 3, 926	jubar 4, 406 : 5, 696
intereant 3, 759	intestinum neces- sum(necessitatem) 2, 290	inumbratur 5, 290	jucunda (sing.) 2, 3: 6, 977. (plur.) 5, 896
intereat 1, 115 : 3, 329	intestinum (partes interiores) 4, 116	involvat 6, 442	jucunde (adv.) sen- sus tangere 2, 403.
intereunt 3, 78	intima (sing.) pars 6, 1166	involveres 5, 970	corpora curant 31.
flammisinterfiat(in- terficiatur) 3, 885	intolerabilibusque malis 6, 1156	inurget 5, 1034	corpora habebant 5, 1393
interficere 5, 1248	intorsit sese nubibus validi venti conlec- ta procella 6, 124	inusta 6, 219	jucundo sensu 2, 19. 399
interfluendi 4, 228.	intrare caulas palati 4, 664	inustis 6, 1164	judicia 6, 381
inter datur ulla flu- endi (interfluendi) 6, 933	introduxerunt 3, 630	inutilitatem 5, 1273	judiciis 4, 522
interfodiunt (pun- gunt) pupillas 4, 720	introituque 2, 407	joca 5, 1396	acri judicio per- pende 2, 1041
inter enim fugit (in- terfugit enim) 6, 331	introitusque (sing.) 6, 493	jocanti 4, 586	jugera 3, 1001
interjecta (sing.) vi- taï pausa 3, 872	inque tueri 4, 717	æquor Ionium 1, 720	jugulentur 4, 1008
interjectaque(plur.) 4, 414	intulerant 5, 1245	Jovis vagitum 2, 633	jugulum 3, 608
interiere 3, 950	intulerint 6, 758	Iphianassai 1, 86	jumenta 5, 1330
interiisse 3, 678 : 5, 853 : 6, 709	invadit in oculos 6, 659	ira 3, 289. 296 : 6, 71. tangitur 1, 62 : 2, 650. percitus a- cri 5, 400	junctum 3, 806
interimant 3, 288	inque valebunt 2, 301	excita 5, 1147 : 6, 71	junctura (subst.) 6, 1084
interimat 1, 217	invaserat 6, 1210	iracunda 3, 296	jungatur 6, 1077
interimit 2, 1001	invasit ventus nu- bem 6, 174	irai 3, 304	jungebat 5, 960
interit 3, 538. 701. 756	invecta 2, 624	irarum 3, 299 : 6, 73	jungens 4, 432
ad interitum redegit 5, 875	inveniamque 3, 957	iras acres 3, 312 : 6, 753. acerbas 5, 1194	jungentes 1, 714
internoscere 4, 246. 565	invenientes 1, 737	iras flammaram 1, 724	jungere 3, 801 : 5, 1018
interposito 6, 1046	invenies 1, 451 : 2, 348. 676. 1080 : 4, 480	iratus 5, 1034	jungi 5, 439. 846
interpositum 4, 561	invenietur 3, 208	ire 1, 381. 970 : 2, 150. 155. 275. 961 : 3, 525. 529. 593. 607. 613. 761. 1044 : 4, 207. 389. 447. 534. 884 : 5, 644. 646 : 6, 116. 563. 597. 991	jungit 4, 1186
interpres 6, 1147	invenio 3, 902	restet minus ire (minus viæ) mean- do 1, 1004	jungitur 2, 903 : 6, 1067
inter quæcunque pretantur (quæ- cunque interpre- tantur) 4, 830	invenit 5, 9 : 6, 1050	ire ad scopulum 2, 1171	jungunt 4, 1101
inter quasi rumpere (interrumpere) ra- dios 5, 228	inveniunt 1, 406	ire per altum 3, 1043	junguntur 4, 730
interrumpat radios 5, 766	inveniuntur 1, 298 : 3, 203	irrevocabilis 1, 469	junxit 5, 404
interrupta (sing.) lux 3, 863 : 5, 300	inventa 5, 1112 : 4, 991	irritât (irritavit) 1, 71	Jupiter 6, 386. 400
inter enim seipit (in- terseipit enim) 4, 946	inventam naturam 4, 967	irrupere 2, 306	jura 5, 1143. 1146
intersita (plur.) 5, 1376	inventi 2, 615	ισχυδον 4, 1159	jure 2, 426. 1139 : 3, 976 bis
interstingui 5, 760	inventor et pater re- rum 3, 9	Ismara 5, 30	jurgia gliscunt 3, 479
intervalla 2, 725. 1019 : 3, 381 : 4, 645 : 5, 442. 569	inversis sub verbis 1, 643	ita, quam (tam, quam) 2, 1036	juris 3, 61
intervallis 2, 97. 100. 106. 295 : 3,	investigare 4, 706	ita ut debent 2, 900	justam 3, 963
	inveterascit 4, 1061	Italas gentes 1, 120	præter justum liqui- do 4, 1234
	invicta 1, 951	Italix terrai 1, 722	juvabant 5, 1389
	invida 1, 322	iter 1, 1109 : 3, 861 : 4, 91. 536 : 5, 405. 1129	juvare 1, 32 : 5, 1380
	invidia 3, 75 : 5, 1125. 1130. 1418	iter omne viarum 2, 626	juvat 1, 926 : 2, 437 : 4, 2. 970
	inviolabilia 5, 306	iter infestum fecere viai 5, 1123	juvatque 1, 927 : 2, 422 : 4, 3
	invitant 2, 319	iterabant 4, 583	juvatur res adju- mento 6, 1021
	invitat 5, 290	itere (itinere) 5, 652	juvenci (sing.) 2, 360
	invitos 2, 278 : 6, 594	itinerque (iterque)	juvencus equus flo- renti ætate 5, 1078

INDEX VOCABULORUM.

LABABANT vitai	lacere in fraudem 4, 1201	lætantia loca 2, 344	languens 6, 1258
claustra 6, 1151	lacerent 3, 893	lætas urbes 1, 256	languent 3, 960
labare 1, 531	laceris 4, 827	lætatur 3, 110	languentes 4, 40
labascit 1, 538	lacertos 6, 396	lætificos 1, 194	languentia 5, 1005: 6, 797
labatur 5, 756	laccessant 4, 218. 601: 6, 923	lætitiæ motus 3, 117. 143	languescere 3, 594. 1053: 4, 928: 5, 768
labefacta anima 3, 592: 4, 1207	laccessit 4, 691. 1033	lætum 1, 24	languescunt 4, 949
labefactant animam 6, 798	laccessunt 2, 136: 4, 348. 695. 733. 735. 757. 762	læva (sing.) manus 4, 294. 310. 845	languet 4, 769: 5, 830
labefactari sensus 4, 437	laciatur 4, 1139	dextra lævaque 4, 277	languent officia 4, 1118
labefactat sensus 1, 695	lacrimare 2, 420	lævam 3, 649	languida (plur.) 4, 862: 5, 885: 6, 1226
labefactos ignes 5, 652	lacrimans 4, 1170	lævare 5, 1266	languidior 1, 652
labellis 4, 1073	lacrimas 1, 92: 5, 1196. salsas 1, 126	lævique lepore 5, 1258	languidus 5, 651. 757
labescit 4, 1278	lacrymas aufer ab-hinc barde 3, 967	lævia 2, 426: 4, 626: 5, 1351. 1379	languor 3, 173
labem dabunt 2, 1145	lacrimis salsis hu-mectent ora 1, 919.	lævibus 2, 402. 411. 451. 457. 465. 466. 470: 3, 195. 206. 245: 5, 456: 6, 329. 353	lanigeræ (ovi) 1, 886.
labendi 5, 509	rorantibus 2, 976.	transmutans dexte-ra lævis 2, 487	pecudes (oves) 2, 318. 660: 5, 864
labens 5, 506: 6, 333	rorantes ora 3, 470.	jungens dextera læ-vis 4, 432	lanigeras pecudes (oves) 6, 1240
labentes 1, 1033	lassi 6, 1246	lævissima corpora 4, 663	lanugine herbæ 5, 815. malarum 887
labentia 1, 2. 1003: 2, 362: 5, 1215	lactant pedibus 5, 1067	e lævo sit mutua dexter 4, 302	lapide 6, 1000. 1040. 1055. 1087
labentis 5, 987	lactantia 5, 883	lævor vocis 4, 547	lapidem 1, 314. 883: 4, 266: 5, 1198: 6, 160. 313. 910. 1002. 1014
labi (labe) 5, 928	lacte 1, 262: 5, 812	meminit lævor præ-stare salutem 4, 154	lapides 2, 888: 4, 417: 5, 307. 1283: 6, 102. 105
labier (labi) 4, 447: 5, 476	lacteus humor 1, 259	lævor sit mutua dexter 4, 302	lapidi lapidem teri-mus 1, 883
labiosa 4, 1162	lactis 1, 886: 2, 370: 5, 811	lævor vocis 4, 547	lapidis 6, 915. 1049
labitur 4, 1116: 5, 710. 717	lactisque liquores 2, 398	meminit lævor præ-stare salutem 4, 154	lapidum 3, 199
laborant 6, 395. res, et pereunt 1, 849	lacum 4, 1020	lævore principio-rum 4, 547	lapis 3, 694: 6, 161. 907. 1044
laborat 3, 177: 5, 1429. corpus 3, 733: 4, 1092	lacunarum 5, 1260	sine principali læ-vore 2, 423	lapsa (plur.) 4, 201
labore 1, 214: 2, 729. 1160: 3, 62. 112. 420: 4, 955. 1114: 5, 214. 867: 6, 1242. niti præ-stante labore 2, 12	lacunas 1, 116: 6, 537. 551. salsas 3, 1044	lævus 4, 302	lapsaque (plur.) 4, 145
laborem 1, 142: 2, 2. 1165: 3, 367. 1012: 5, 1181. 1213. 1271. 1358	salsis lacunis 5, 792	lambere 5, 1066	lapsi , a vera ratione 1, 638: 2, 176
laborent 3, 730	lacus (sing.) 6, 746. 747. (plur.) 5, 76. 464. 1371: 6, 537	lamentetur 3, 965	lapsu 6, 323
labores (nom.) 2, 1163	lacusque (plur.) 2, 345: 6, 538	lamina 3, 1030	laqueata aurataque templa 2, 28
laboret 3, 506	lædebant naves ad saxa 5, 999	lampada vitai tra-dunt quasi cursores 2, 78	larga luce 2, 805.
laboret in tenebris 2, 53	lædere 2, 429. 469: 4, 538. 722. 725. 1075: 5, 1019	æternam lampada mundi 5, 403	proluvie 5, 948: 6, 867
laboris 3, 956	lædit 2, 436: 4, 536: 5, 1426	lampadas igniferas 2, 25	pabula 5, 867
labris 4, 1187	læditur 3, 149. 150	lampada rosea sol lucens 5, 609	largifica (sing.) 2, 627
labro 4, 592: 5, 1406	lædunt 3, 545	nona lampade (nono die) 6, 1196	largifluum fontem scatere 5, 597
labrorum 4, 15. te-nus 1, 939. forma-tura 4, 554	læta (sing.) 3, 907: 4, 1263: 5, 1399. (plur.) 4, 1193: 5, 1011. pabula 1, 14. 258: 2, 317. 364. 596. 874. 1159. ar-busta 2, 343. 594. 698. 993: 5, 919.	λειτουργία 4, 1158	largirier 5, 167
lacer 3, 404	vineta 2, 1157: 5, 1371	lana 4, 377	largiter 6, 622. dis-tare 1111
lacerant 3, 1006: 4, 629	lætatur 3, 1018	lanæ (sing.) 1, 361: 6, 503. 1073	largo 4, 1251: 5, 433
lacerare 4, 842		lanam facere 5, 1353	largos haustus de fontibu' magnis 1, 413
lacerari 3, 900		languēbant 6, 1219. 1252	
lacerato (nom.) 3, 409		languēbat 6, 1155. 1216. ex inimicitis 5, 1145	

INDEX VOCABULORUM.

largos exæstuat æstus 2, 1135	laudis 3, 45	in nigras lethargi mergitur undas 3, 841	limus 5, 497
largus aer 4, 892	laudis spes magna acri thyrsos percussit meum cor 1, 922	lethargo 3, 466	lingua 1, 414. 831 : 3, 632. 657 : 4, 619. 835 : 5, 1056. 1066 : 6, 1147. tardescit 3, 478. dædala (figuratrix) 4, 553
largus fons liquidus luminis ætherius sol 5, 282	lavare (infin.) exhibant 5, 948	lethi 1, 242. 852 : 2, 957 : 3, 42. 211. 463. 473 : 5, 374 : 6, 707. 1197. 1244.	linguaque 3, 457
lasciva (sing.) 1, 261	lavit 2, 376	gelidi 3, 529. janua 1, 1105 : 3, 829.	linguæ 1, 140 : 2, 399 : 4, 836 : 5, 1030. raræ 4, 625.
lascivia 5, 1399	lauricomos montes 6, 151	vias 2, 916. limine 2, 959 : 6, 1155.	sonitus 5, 1027. 1043
lassi (plur.) 6, 1246	tripode e Phœbi Pythia lauroque profatur 1, 740 ; 5, 113	portas cunctarier ante 3, 67. lege solutas 3, 687. frigore 4, 922. vada 5, 1230. limina 6, 1206	humida linguai (linguæ) sudantia templa 4, 628
lassorum 6, 1243	laurus 6, 153	gelidos artus in lethi frigore linquit 3, 402	linguam 1, 640 : 3, 156
lassus 4, 954	laxare compages 6, 1069	lethique 4, 770	linquant 1, 375
lata (plur.) 1, 385 : 6, 187	leæ (plur.) 5, 1317	letho 3, 676. 917. 942. 1054 : 4, 1005	linquatur 6, 832
late (adv.) 2, 1125 : 5, 140. 590 : 5, 204. 348. 470. 601 : 6, 546. 598. 619. 647.	lecta (plur.) 5, 963	lethum 3, 81. 1092 : 5, 1419	linquebant 5, 987
differre favillam 2, 674	lecti mollia strata 4, 847	lethumque 6, 1199. 1227	linquere 1, 703
latebras 1, 409 : 3, 502 : 6, 750	bonam partem in lectum dabantur 6, 1247	levare 2, 365	linqui 3, 321
latebris 5, 967 : 6, 766	lege lethi solutas 3, 687	leves 3, 419 : 4, 184. aurarum animæ 5, 237	linquit 2, 356. 475 : 3, 302
latebunt 4, 305	leges 4, 963 : 5, 59. 1146. 1447 : 6, 3	levisomna canum fido cum pectore corda 5, 862	linquitur 1, 874 : 2, 913 : 5, 793
latens 3, 278 : 4, 923	legibus 2, 718 : 5, 957. 1143. 1148	levitate 3, 388 : 4, 204. 749	linquunt 2, 45 : 3, 541 : 5, 802
latent 4, 797	legiones 2, 323. fervere 2, 40	libant 3, 11 : 5, 569	linquuntur 3, 552. 713. 714
latenti 3, 108	legionibus 3, 1043 : 5, 1227	libata anima (diminuta) 3, 716	linthea 4, 82
latera 5, 1323	lene 6, 1168	libatum (detractum) 3, 214	liquefacta (plur.) 5, 1261
lateramina vasis 6, 232	leni 4, 1003	libatur (minuitur) terra 5, 261	liquentes humorum guttas 2, 991
latere (nom.) 2, 1048 : 6, 116. (verb.) 1, 891. 894	lenior 6, 139	libeat 3, 539	liquentia 4, 135
lateris 4, 313	lenta (plur.) 2, 859	si libella claudicat hilum 4, 518	liquerit 3, 718
latet 1, 872 : 3, 274. 281 : 4, 924	lento 6, 438	Liberque (Bacchus) vini inventor 5, 14	liquescat 6, 515
laticem 1, 940 : 3, 436. 1022 : 5, 15	leo 5, 903	libertas 1, 459	liquescit 1, 494 : 6, 178. 965
latices 1, 373. 380 : 3, 193 : 5, 263 : 6, 1070	leones 3, 307 : 4, 716. 756 : 5, 309.	libido 4, 780. impensa 5, 962	liquescent 4, 1170
laticis 1, 885 : 6, 868. (vini) 2, 656	bijugos 2, 601	ligna 1, 873. 913 : 2, 880. 888 : 6, 989	liquida (plur.) 2, 452 : 4, 1252
laticum 4, 186. 1092	leonis 4, 1010 : 5, 25. 983	linea (sing.) 5, 1154 : 6, 1059	liquidam 4, 550 : 6, 404
latinis versibus 1, 138	leonum 3, 297. 741 : 4, 719. 759 : 5, 860. 899. 1035	ligni 4, 149	liquidam puramque voluptatem 3, 40
latisior res 2, 1133	lepore (venustate) 1, 15 : 4, 80 : 5, 1258. 1375. Musæocuncta contingens 1, 933 : 4, 9. ridenti imbuta 2, 501	lignis 1, 872. 890. 900. 911 : 2, 387. 896 : 3, 787 : 5, 131	liquiditas 1, 374 : 5, 213. avium voces 1378
latitandi 1, 874	leporem (venustatem) æternum dictis 1, 29	limina 3, 1078 : 4, 1170 : 5, 486 : 6, 1206	liquidi luminis 5, 282. ignis 6, 204
latitantia 1, 643	lepores 3, 1019	limine lethi 6, 1155	liquidis 4, 1236 : 5, 500 : 6, 348. vocibus 2, 145
latitare 1, 876. 889	leporum 3, 1049 : 4, 1126		liquidissima cœli tempestas 4, 169
latrant 5, 1065	Lernæaque (sing.) pestis Hydra 5, 26		liquidissimus æther 5, 501
nil aliud sibi naturam latrare (poscere) 2, 17	lethalibus ab rebus 3, 831		liquido 4, 1234 : 5, 273 : 6, 638
latuscula (parva latera) 4, 312			liquidum 4, 978 : 5, 503 : 6, 229. 966
lavacris 6, 799			
laudabile 5, 159			
laudare 5, 159			
laudat 2, 1166			
laude 6, 12. 94			
laudes (nom.) 5, 3			
laudibus 5, 1279			

INDEX VOCABULORUM.

liquidus 1, 350 : 3, 428.	longumque morari 6, 518	ludificetur 1, 938 : 4, 14	luxus (sing.) 5, 49.
liquimus 4, 373	loquacula 4, 1158	ludis (nom.) 4, 970	lychni (plur.) 5, 296
liquisse 3, 597 : 4, 172 : 6, 251	loquela variante 5, 72. blanda atque infracta 231	ludit 1, 261 : 4, 1094	lychnum 6, 900
liquit 5, 5	loquelas 1, 40	ludoque (nom.) jo- canti 4, 586	lymp harum rore in- fuso 1, 497
liquitur 4, 1236	loci summa 2, 1043	ludos 4, 794	lymphis putealibus 6, 1172
liquitur ætas in par- tem pejorem 2, 1131	multa loquens 4, 645	ludunt 2, 320. 631	
liquor 1, 454. 865 : 4, 871 : 5, 392. al- mus aquarum 2, 390	lorica 6, 954	sceleris lucla 3, 1028	MACERAT 3, 75. 838
liquore 1, 937 : 4, 442. 444. mellis dulci flavoque 4, 13	lubido 4, 1040	lugebat 5, 1138	machina 4, 904. 1112 : 5, 97
liquorem amaracini stactæque 2, 846	lubrica (plur.) 5, 948	lugere 3, 899	machiner 3, 957
mellis lactisque li- quores 2, 398	lubrica serpens ex- uit in spinis ves- tem 4, 58	lugubri voce 4, 550. vagitu 5, 227	macie 4, 1160
liquori 1, 714	Lucas boves turrito corpore Anguima- nos (Elephantos) 5, 1031	lumbis 4, 1260	ævo macieque se- nescunt 1, 326
liquoris vitigeni 5, 14	luce 2, 55. 147. 794. 799. 1031 : 3, 88 : 4, 81. 233. 338. 345. 348. 1119 : 5, 12. 777 : 6, 35. 848. 873. 875. 1144. lar- ga 2, 805. in tene- bris a luce 4, 349	lumen vitæ adimus 3, 681	mactans 6, 1239
liquorum 1, 1083. rorem 771	luce carentum si- mulacra 4, 39	lumina vitæ 1, 228.	mactant 3, 52
litem justam inten- dere 3, 963	lucem 2, 795 : 4, 1182 : 5, 304. 576. 976	qui linquunt (mo- riuntur) 3, 861	mactata (plur.) 6, 759
littera 2, 691	lucens 5, 609	lumine conserit ar- va 2, 211. vitæ de- curso 3, 1055. cas- sus aër 4, 369	mactatu mœsta pa- rentis hostia 1, 100
littora 4, 221 : 6, 926	lucernarum 4, 452	luminibus 5, 769 : 6, 283. (ocul.) 3, 365	mactatus 2, 353
littore 6, 470. flucti- frago 1, 306	lucis 5, 680	luminis 2, 389 : 5, 225. 779. 1388. 1454. (ocul.) 3, 411.	maculas generales 1, 584
littoris incurvi 2, 376	in luci (in luce) 4, 236	liquidi 5, 282. oras 1, 171. 180 : 2, 577. 617. ictu 2, 807. Dias in luminis o- ras 1, 23	maculat metus pœ- narum præmia vi- tæ 5, 1150
littus 1, 720 : 5, 36	lucibus (diebus) 5, 687	luna 4, 396 : 5, 581. 703. 730. 747. 752. 767. 1188. 1189. 1439	madens 6, 1185
livescere 3, 527	lucida tela diei 1, 148 : 2, 59 : 3, 92 : 6, 39. pango car- mina 1, 932 : 4, 8.	lunaque 5, 575. 617	madentes 6, 617
loca 4, 1028. 1037. 1039. 1259	coeli templa 1, 1013 : 2, 1038. tela 4, 843. signa 5, 519	lunæ 5, 764	madet 3, 478
locabant 6, 1282	lucidus 4, 341	lunæque 1, 129 : 2, 1031 : 5, 77. 472. 1205. latebras 750. meatus 772	madent 4, 793
locans 2, 487	luciferam 5, 725	lunai (lunæ) 5, 419	quam magi' (magis) tam magis 2, 197
locare 5, 1107	lucis (sing.) 3, 80. 1024 : 5, 288. 294	lunaique (lunæque) 5, 70	magis e parvis (mi- noribus) 2, 385
locaris 1, 979	lucos 4, 1002 : 5, 76	lunam 2, 1084 : 5, 116. 303. 628. 642. 711. 761	quam magis, ita plu- ria 4, 586
locarunt 1, 1021 : 5, 421. 1187	lucro 5, 873	lunamque 5, 455	tam magis 6, 100
locata (sing.) 4, 95 : 6, 1060. (plur.) 1, 787 : 2, 883. 1013 : 6, 192. 990	luctantes per angus- tum iter ambitionis 5, 1129	lurida fiunt quæcun- que tuentur arquati 4, 333	magis ac magis 3, 545 : 6, 125
locatam 3, 609	luctibus 3, 947	lutoris semina 4, 334	magistratum 5, 1142
locatum 3, 95. 99 : 4, 706	luctu æterno tabes- cere 3, 924	lustra Solis 5, 929	magistris 5, 1310
locatus 4, 248. 282 : 6, 831. 1002. 1024	luctuque 6, 1246	lustrans 5, 575. 692 : 6, 283. 737	magna Deum mater (terra) 2, 598
locavit vitam in tranquillo 5, 12	luctumque 3, 462	lustrantes 5, 1436	magnam matrem armati comitantur 2, 639
locet se fini 1, 972	luctus (sing.) 6, 1249	lustrare 5, 80	magnanimum Phaë- tonta deturbavit 5, 401
locis 4, 1235. 1266	ludi 4, 1124	lustris 4, 1129	magnasque ruinas darent 5, 348
locos 4, 1239	ludibria 2, 46	lutea vela 4, 73	lapis magnes 6, 1044
longinquo ævo 2, 68	ludibrio 5, 1234	luti 6, 626	magneta 6, 908
ab letho longiter er- rat 3, 676		lux 4, 189. 200. 381 : 5, 300	magnetum 6, 909
a nervis et sanguine longiter esse 5, 134			Magnesii flumina saxi 6, 1062

INDEX VOCABULORUM.

magni referre 2, 882. 893	manantis 4, 626	manifestas 3, 354	materque 2, 598
magni pendebatur 6, 1274	manare 1, 883 : 5, 263. 850 : 6, 634. 927. 988	maifestum 1, 189 : 2, 706	materia 1, 192 : 3, 866
magnifico (nom.) splendore rigantur 4, 1023	manat 1, 260 : 6, 944	in promptu manifes- tumque 2, 148. 246	materiæ squallore 2, 425
magnos in magnis orbibus annos 5, 643	mancipio 3, 984	mannos agens 3, 1076	materiæ pelago 2, 550
aëris in magnum fer- tur mare 5, 277	mandantur (a man- dere) sævi leonis morsu 4, 1011	mansit 3, 409	Materiai (materiæ) 1, 250. 517. 553. 566. 915. 950. 985. 996. 1016. 1034. 1050. 1106 : 2, 61. 88. 126. 141. 167. 266. 281. 294. 304. 526. 529. 544. 562. 665. 734. 736. 898. 962. 1001. 1018. 1056. 1064 : 3, 194. 810. 868. 941 : 5, 68. 355. 408. 417
mare non augescere magnum 6, 615	mandare quieti fes- sum corpus 4, 846	mansuescat humor 2, 474	
majestas 5, 7. so- liorum pristina 1136	mandaret malis 2, 637	mansuescere fructus 5, 1367	
majestate 5, 2	mandata (adj. plur.) æternæ saluti 6, 601	manu 1, 496 : 2, 378. 440. 1095 : 6, 866. ducunt 2, 868	
exigua majores par- te, brevisque 5, 591	mandatum (adj.) memori mente te- nere 2, 582	manus (sing. 2, 911 : 3, 96. 550. 631 : 4, 449. 901. (plur.) 1, 318 : 5, 1282. co- piæ 2, 629	
omnia bona sensi- bus et mala tactu 2, 408	mandendo 4, 622. 643	manusque (plur.) 4, 828 : 5, 1359	materiam 1, 513 : 2, 274 : 3, 859 : 4, 149
malarum 1, 89	manebant 6, 1208. 1272	dede manus 2, 1042	materiem 1, 53. 227. 636. 706 : 2, 513 : 5, 1266
malas (subst.) molli lanugine vestit Ju- ventas 5, 887	manebat 5, 1175 : 6, 1199	marces 3, 969	
inque metu male habet animam, cu- risque fatigat 3, 838	manebit 3, 1104	marcet corpus annis 3, 959	materies 1, 172. 204. 240. 246. 346. 472, 519. 541. 548. 627. 989. 1040 : 2, 67. 768. 938. 948. 1066 : 3, 980 : 5, 271 : 6, 636. 1059. 1067
malefactis (subst.) insignibus 3, 1027	ætas post mortem manenda 3, 1088	mare avidum 1, 1030. magnum 2, 553	maternis 3, 347
malefactum (adj.) 3, 596	manent 3, 807 : 5, 352. 859	aëris magnum mare 5, 277	materno 4, 1204. 1207. 1221
malis mandaret (dentibus devoran- dum traderet) 2, 637	manere 1, 634. 777. 1072 : 2, 70. 842. 906 : 3, 774 : 4, 396 : 5, 16. 117. 178. 445. 480. 518 : 6, 565. 718	mares 4, 1221	maternum 2, 996 : 5, 793. 819
malis morsuque fe- rarum tractari 3, 901	maneret 3, 794 : 5, 138. 1120	marique 4, 849 : 5, 20 : 6, 678	matrem 2, 349. 611. 658 : 5, 1401. (ter- ram) 2, 628
mollem malis de- mittere barbam 5, 673	Deos manes 6, 764	maria 1, 18. 31. 341 : 5, 93. 594. 912 : 6, 490. 612	magnam matrem 2, 639
malisve ferarum in- terfiat 3, 885	manet 1, 364. 458. 563 : 2, 1071. 1087 : 3, 58. 342. 403. 548. 814 : 4, 389 : 5, 359. 828. 1176 : 6, 1126	maribus 4, 851. 1191	matres 2, 368
malos (subst.) 4, 75 : 6, 109	Manibu' (Manibus) divis 3, 52	marinis 2, 703 : 5, 1078	matri 2, 638
mammarum 5, 883	Manibus (masc.) 6, 759	marinum 6, 502	matribus 6, 1256
mammæ 5, 813	manibus (fœm) 1, 96. 202. 210 : 2, 25 : 4, 231. 818 : 5, 913. 1357 : 6, 795. 1163. 1188. 1208	maris (neut.) 2, 776. 1062. 1105 : 4, 438 : 5, 432 : 6, 449. 613. 632	matris 1, 252 : 5, 226
mammosa 4, 1161	manibusve 3, 616 : 4, 1196. 1071	maris sudor 2, 464	divinæ matris (ter- ræ) 2, 609
manabat 5, 1254 : 6, 1147	manibus manifesta suis emittere quo- quam 4, 507	infidi maris insidias 2, 557	matris numen 2, 615
manabile frigus 1, 535	manifesta (sing.) 1, 803. 892 : 2, 565 : 3, 30. 690 : 6, 138. 248. (plur.) 855 : 2, 866 : 4, 507	marmoreo candore 2, 764. in marmo- reum (album) mi- grare colorem 2, 477	matrum 4, 77. 1204
plagæ manabilis (penetrabilis) in- star 6, 805		Martis catervas 5, 1303	matura 3, 1052 : 5 939 : 4, 1025
manando 3, 706 : 5, 489		mater 1, 169 : 2, 350. 355. 992 : 5, 738	maturo 5, 807 : 6 295
manantque 3, 585		magna Deum mater 2, 598	maturum fulmen 6, 281
manantibu' (ma- nantibus) guttis stillent 6, 943			Matuta 5, 655
			matutina (plur.) 5, 463
			Mavors armipotens 1, 33

INDEX VOCABULORUM.

immani maximitate 2, 497	natura 3, 192	5, 321	gere laudes possit 5, 4
meabat 6, 1193	mellis que saporcs 2, 503	memorare 6, 1065	mero (adj.) lacte 1, 262
meandi 2, 64: 4, 879	membra 1, 415: 2, 262. 276. 286. 703:	memorem (nom.) 3, 1053	insedabiliter sitis a- rida corpora mer- sans 6, 1174
restet minus ire (mi- nus viæ) meando 1, 1004	3, 113. 152. 154. 163. 374. 490. 494. 593. 595. 642. 690. 703. 779: 4, 118. 455. 457. 736. 761. 767. 773. 790. 838. 842. 853. 867. 876. 886. 905. 917. 925. 940. 949. 977. 984. 1036. 1107. 1219:	memori 2, 582: 3, 871	mersat 5, 1006
meant 2, 153. 157. voces 1, 355	5, 241. 245. 382. 480. 541. 550. 561. 804. 892. 917. 954. 968. 1006. 1172. 1218. 1359. 1400:	memoro 2, 111: 4, 753: 6, 1029	mersimus 2, 197
multa meant inimica per aures 6, 777	6, 657. 797. 804. 945. 1159. 1165. 1171. 1266	mendose (adv.) om- nia fieri 4, 519.	merum 4, 1155
meantem 1, 439	membraque 4, 440. 885	causas reddere 506	metalla 6, 811
meantes 4, 372	membrana 4, 48. 93	mens 2, 260. 289. 1045: 3, 102. 143. 153. 184. 240. 296. 300. 403. 547. 599. 611. 645. 647. 933. 1031: 4, 771. 781. 882. 961. 1041.	metas 5, 689. solsti- tiales 616
meantum 1, 319	membranæ (plur.) 4, 35	equorum 2, 265.	metu 1, 93: 2, 623. 3, 153. 313. 838
meare 1, 429. 787: 2, 186. 247: 6, 990	membranas 4, 57	animi 4, 762: 6, 1181	metuque 2, 19: 3, 916: 6, 1181
meat 2, 150	membratim 3, 526	animi mens, consili- umque 3, 615	metuenda (plur.) 2, 56: 3, 889: 6, 36
meatu 6, 300	membris 3, 118. 121. 128. 277. 292. 302. 347. 383. 404. 440. 534. 683. 717. 744. 773. 1001: 4, 655. 924. 1025. 1046. 1084. 1091. 1096. 1098. 1165. 1254:	mens madet 3, 478	metuentes liminale- thi 6, 1206
meatus (plur.) 1, 129: 2, 956: 5, 194. 772. lunæ 5, 77	5, 568. 787. 850. 878: 6, 501. 825. 1116. 1168. 1220	mens mire mobilis 4, 752	metuit 3, 774. 1035
medentes 1, 935: 4, 11	membrisque 3, 405: 5, 836	mensque 2, 18: 3, 454	metumque 3, 462
medicina 3, 510. 521: 6, 1177	membrorum 2, 910: 3, 220. 477. 621: 4, 293. 651: 5, 840. 911	mensas 3, 73	metus (sing.) 3, 37. 142. 995. 1027: 5, 74. 1060. 1150: 6, 1210. (plur.) 2, 56: 3, 889
medii, centri cuppe- dine (cupidine) res victæ 1, 1081	memento 2, 65	mensibus 3, 1107: 5, 617	nimis ante metutum (quod metuebant homines) 5, 1139
medio (centro) 1, 1087. 1090: 5, 445. 487	meminere 4, 717	menstrua (sing.) 5, 763. (plur.) solvit 6, 796	metuunt 1, 660: 2, 48. 55: 3, 88: 6, 35. 564. 596
meditata 4, 1175	meminisse 2, 890: 3, 672: 4, 647. (memoria) jacet languetque sopore 4, 769	mente 1, 75. 1021: 2, 582. 960. 1079: 3, 15. 241. 399. 871: 4, 754. 973: 5, 421. 1202. 1324. vigente 1, 924	micant 5, 515
medium (centrum) 1, 1052. 1055. 1069. 1070. 1074 bis. 1083	memninit 4, 154	animi vix mente vi- detur 5, 150	micantibus 5, 1204
protrahit in medium ætas 5, 1388. 1453	Memmi 1, 43. 412. 1051: 2, 142. 182: 5, 8. 94. 165. 249. 865. 1281	mentem 3, 94. 140. 447. 509. 511. 766. 1062: 4, 727. 758. 1057: 5, 63. 1205. 1210	micat 3, 290: 5, 1098
in medium dedisse (aperuisse) 5, 1159	memorant 1, 831: 2, 630: 3, 642. 1022:	mentes 1, 133. 262: 2, 14. 620: 4, 37. 1005: 6, 76	micis auri 1, 839
medullis 3, 250		menti 1, 145: 3, 829: 5, 98	migrant 3, 757: 5, 828
Musæa mele (musi- cos cantus) 2, 412		mentibu' 6, 50. cap- ti 4, 1016	migrare 2, 774
Cycnea mele (olo- rum cantus) 2, 504		mentis 2, 268. 675: 3, 145. 174. 229. 820. 824. 1053: 5, 104. 1450: 6, 381	fera mœnere mili- tari (militiæ) 1, 30
Melibœaque purpu- ra 2, 499		mergi 5, 1078	minaci 1, 277
μελίχροος 4, 1153		mergitur 6, 1072	minanti 5, 1324
melicos peperere so- nores organici 5, 335		mergitur in nigras undas lethargi 3, 841	minantis 3, 657
melitensia 4, 1123		pro meritis quis fin-	minantur 1, 723: 2, 619: 5, 387. 1064. 1236: 6, 197
melle 3, 904. Musæo dulci contingere melle 1, 946: 4, 22			ruere omnia tecta minari 4, 405
in melle situm suf- focari 3, 904			murmura magna minarum 5, 1192
mellis 4, 683. li- quores 1, 937: 2, 398: 4, 13. sapore 4, 675			minas miscebat in- anes 5, 1001
mellis constantior			minebat frons tenta 6, 1193

INDEX VOCABULORUM.

ministro (nom.) 5, 298	mirasque 5, 1238	2, 999 : 4, 568 : 6, 406	mobilibus 2, 413
ministros 1, 91 : 3, 61	miratur 6, 655	missus (adj.) 2, 194	mobilibusque 6, 225
minitanti 1, 69	mire (adv.) mens mobilis 4, 752	vix absunt nobis missus bis mille sagittæ 4, 410	mobilius 3, 205. 271 : 5, 553. 801 : 6, 203
minitatur 6, 571	mi remur 4, 820	mista (sing.) 6, 128. 1243. (plur.) 2, 889 : 4, 648	mens mire mobilis 4, 752
minores 1, 736. perquam pauxillo minores 5, 590	miris 1, 124	mistas 6, 369. 1127	mobilitantur 3, 248
minoribu' 5, 1196	miro 5, 1279 : 6, 185. 327	misti (plur.) 6, 158	mobilitas 2, 64. 141 : 4, 178. 800 : 5, 856 : 6, 322. 336
non minuunt mirarier 2, 1028	mirum 1, 731 : 2, 86. 338 : 4, 772. 812 : 5, 193. 747. 797. 1237 : 6, 129. 374. 436. 488. 615. 1010	misto 6, 377	mobilitate 2, 160 : 3, 201. 429. 646 : 6, 176. 279. 486 •
minuerunt 5, 416	miscabant belli fluctus 5, 1289	mistos 2, 579. 851	mobilitatem 6, 340. 346
minui 1, 320 : 2, 67 : 5, 680	miscibat minas inanes 5, 1001	mistum 6, 941	mobilitate 4, 791 : 6, 234. feruntur 4, 749
restet minus ire (minus viæ) meando 1, 1004	miscbitur terramari, et mare coelo 3, 854	mistura rerum 2, 977	mobilius (adj.) 3, 244. (adv.) 5, 635
minus et minus 3, 546	miscens prælia 5, 443	mistus 6, 370	moderanter 2, 1095
minuta (plur.) 2, 115 : 4, 66. 121 : 6, 1186	miscent prælia 4, 1007	mistusque 1, 776	moderari (moderari) equum frænis dextraque regere 5, 1297. 1311
minutaque (adj.) 3, 227	miscentes 4, 1206	mitescere 5, 1102	moderatim crescere cogens 1, 324
minutas (adj.) 1, 880 : 2, 825 : 4, 893	miscente 6, 870	mitræ 4, 1122	humanis rationibus, ac moderatis 2, 169
minutatim 2, 1130 : 5, 708. 724. 1292. 1383. 1433 : 6, 1189	miscere 2, 804	mittam (desinam) contendere causam 4, 473	robustus moderator curvi aratri 5, 931 : 6, 1251
minute (adv.) 1, 889 : 6, 352	misceri 2, 116 : 4, 225 : 6, 930. 1071	mittat 2, 850. 1110 : 3, 945	modi (sing.) 4, 136 : 6, 770
minutior 4, 344	miscetur funere vagor (vagitus infantum) 2, 576	mitte 3, 974. (desine) mirari 6, 1054	modice (adv.) fluere 5, 507
minutis (adj.) 1, 835. 836 : 3, 180. 188. 280. 426 : 4, 184. 187 : 6, 225	misella 4, 1089	mittebat animam 6, 1232	modis 1, 124. 342. 727. 760. 1023 : 2, 115. 653 : 3, 259. 506 : 4, 127. 134. 166. 658. 729. 859. 905 : 5, 68. 74. 188. 417. 423. 790 : 6, 133. 452. 507. 789
minutos 1, 891	miser 3, 110. 911 bis. 965. 993. 1064 : 4, 1172	mittere 1, 663. 689. 881. 886 : 2, 834. 855 : 4, 83 : 5, 593. 1173. 1308 : 6, 411. 508	modo 1, 159. 822 : 2, 432. 773. 940 : 3, 34. 770. 1081 : 4, 690. 1174 : 5, 72. 185. 774
minuunt 2, 72	miseræ (sing.) 1, 94	mittere varios linguæ sonitus natura subegit 5, 1028	modoque (nom.) 1, 963 : 2, 91
minuuntur 2, 76	miseram 4, 1168	mitti 4, 62. 217. 680 : 6, 922	non modo non 3, 604
mira (sing.) 5, 856. 964. (plur.) 5, 1180. 1403	miserandum 6, 1228	mittier (mitti) 4, 47	modum 1, 1007
miraque (sing.) 5, 98	miseras 2, 14	mittit 2, 149. 1134 : 3, 521 : 6, 403. 878	multo minor agri modus 2, 1170
mirabile 2, 308. 464. 1027. 1034 : 4, 257. 896 : 5, 665. 1055	miseret 3, 894	mittitur 4, 247. 1238 : 6, 170. 293	fera mœnera (munera) militiai 1, 30. belli 33
miracula jactant dictis 4, 596	miseri (plur.) 3, 51 : 4, 1152 : 5, 89 : 6, 63	mitto dicere 4, 694	mœnere (munere) belli 5, 1308
miranda (sing.) 1, 727 : 2, 1036	misererier (misereri) 5, 1022.	mittunt 2, 1123 : 3, 53 : 4, 52. 54. 58. 83. 101. 791. 990 : 6, 198. 514	mœnia 5, 1446 : 6,
mirando 4, 421. 464 : 5, 1170 : 6, 692	miseris 4, 1059 : 5, 942. 981	mittuntur 4, 197. 200 : 6, 247	
mirandum 4, 599. 856 : 5, 592	miserisque modis 3, 506	mixta (sing.) 3, 234. 278. (plur.) 1, 815. 877 : 2, 470 : 3, 258. 271 : 4, 336. 1214	
mirantur 5, 84 : 6, 58. 608. 910	miseros 3, 60. 930	mixta doloris corpora (acerbæ atomi) 2, 466	
mirari 4, 290 : 6, 654. 1054	miserum 3, 880	mixtas 1, 893 : 5, 916	
mirarier (mirari) 2, 1028 : 5, 977	missa (sing.) 1, 418 : 6, 299. 309. (plu.) 4, 614 : 6, 328	mixtim 3, 565	
miras 4, 39	missi (plur.) 6, 424	mixto 1, 867	
	missilibus saxis 5, 966	mixtus 3, 235	
	missis 4, 99		
	misso 5, 1243		
	missum 1, 971. 977 :		

INDEX VOCABULORUM.

587. mundi (cœ- lum) 1, 74. 1095 : 2, 1044 : 3, 16 : 5, 120.372. 455.1212. magni mundi 2, 1144. capacis mun- di 6, 122 inclusa theatri mœ- nia 4, 80 mœnibus 7, 233 : 6, 749 mœrore 5, 175 : 6, 1181. 1247 mœrorem 3, 921 mœrorum (muro- rum) exesor 4, 221 : 6, 926 mœsta (sing.) 1, 100 mœsti 4, 1230 mœsto 6, 1231 mœstum 1, 90 : 6, 1150 mœstus 6, 1279 molem 6, 404. 566. mentis 3, 824 moles (sing.) 4, 889 : 5, 97. (plur.) 6, 193 molesque (sing.) 5, 437 mali tanquam moles in pectore constet 3, 1069 molesta (sing.) 2, 244 molibus 1, 288 molimine magno 4, 900 moliretur 6, 646 nec scibat ferro mo- lirier arva 5, 932 molitur accedere ad aures 2, 1023 molle 4, 493. 494 mollem malis demit- tere barbam 5, 673 molles 1, 744 mollescere cœpit humanum genus 5, 1013 molli 2, 29 : 3, 113 : 4, 988 : 5, 672. 815. 887. 1391 : 6, 744 mollia 1, 568. 571. 755 : 2, 859. 903. 905 : 4, 847. 790. 791. 977 : 5, 778. 1063 molliaque 3, 595 mollibus undis 2, 375 cibum coquere ac flammæ mollires va- pore 5, 1101 molliri 2, 605	mollis (nom.) 2, 282 mollisque 6, 626 mollit 6, 969 Molossûm (Molos- sorum) 5, 1062 ad numen mentis momenque (mo- tumque) 3, 145 momine 3, 189. 190 e salso momine pon- ti 6, 473 monebat 5, 1399 monimenta 5, 312 monimentis famæ æternis 5, 330 monstra (nom.) 4, 594 : 5, 843 monstrabant 5, 1105 monstrat 5, 1445 monstravit 6, 26 monstrent 5, 1031 monte 3, 1013 in montem succe- dere sylvas coge- bant 5, 1369 montes 1, 18. 202. 998 : 4, 141. 398. 407. 408. 460. 579 : 5, 42. 202. 953. 990 : 6, 151. 190. 468. 489. 545. 733 montes icti clamore rejectant voces ad sidera mundi 2, 329 franguntur in arc- tum concreti mon- tes nimborum 6, 158 montesque 1, 275 : 6, 447 montibus 1, 284. 896. 1084 : 2, 331 : 4, 142. 1014 : 5, 314. 493. 822. 944. 1243 : 6, 188. 421. 735. 786. 963. I- dæis altis 5, 662 montis 6, 458. 463. 466. 639. 682. 694. 696 montivagæ (sing.) ferai 1, 405 montivago generi ferarum 2, 597 montivagum genus ferarum 2, 1080 monumenta virum 6, 241 mora 4, 228 : 6, 530. 933 morabor 6, 244 morantur 6, 337 morari 1, 1043 : 2,	164. 233 : 6, 518 morati (plur.) 4, 960 moratur 2, 1067 : 4, 206 morbi (sing.) 3, 472. 486. 491. 501. 836. 1083 : 4, 669 : 6, 657. 664. 1111 avidis contagia mor- bi 6, 1235 morbida (sing.) 6, 955. 1090. 1150. 1222. 1259 morbidus aër 6, 1095 morbis 3, 464. 505. 732 : 5, 346. 350 : 6, 1088 morbo 1, 134 : 6, 1093. 1170. 1219. 1230. 1253 morbo delirantes 4, 1158 a morbo interiisse 6, 709 catervatim morbo, mortique dabantur 6, 1142 ardentia morbo membra 6, 1170 morborum 6, 1096. 1136 morbos 3, 41 : 5, 221 : 6, 771. immanes 3, 461 morbus 3, 693 : 6, 792. 1112. 1204. 1248. lethi fabrica- tor 3, 473 more 1, 97 : 2, 610 : 4, 1257 : 6, 197 volgivago ferarum more 5, 930 moremur 5, 92 moreris 1, 399 mores 2, 664 moresque 1, 592. se- quaces 3, 316 moretur vita in membris 3, 121. 128 mori 3, 528 moribundi (plur.) 3, 541 moribundo 3, 1046 moribundos 3, 233 moribundus 3, 130. 653 moribus 3, 749 : 5, 895. 957 moriebantur 6, 1220 moriens 3, 606. 612 morigra (plur.) 5, 81 morigeris 4, 1274	moriturus 6, 962 mors 1, 672. 793 : 2, 753. 1001 : 3, 215. 519. 842. 876. 882. 972. 1104 : 5, 222 : 6, 1249. 1261. 1271. reddita vitæ 4, 765 morsibus adfixæ va- lidis 5, 1321 morsu 3, 663 : 4, 1010 morsuque 3, 901 : 5, 1036. 1067 morsus 4, 1078 mortale 1, 218. 1014 : 3, 668. 801. 805 mortalem 3, 424. 511. 542. 768. 882. 897 mortales (homines) 1, 33. 67. 152 : 2, 75. 171. 625 : 3, 996 : 5, 1088. 1279 : 6, 50. (adj.) 3, 418 : 5, 349 mortali 1, 233. 756 : 2, 905 : 4, 1177 : 5, 6. 66. 122. 239. 322. 378 mortalia 1, 203. 1091 : 2, 858. 1158 : 3, 520. 779 : 5, 243. 249. 789. 803. 986. 1168. 1237 : 6, 42 mortalibu' (mortali- bus) 6, 28 mortalibus 1, 66 : 2, 556. 917. 979. 1032. 1158 : 3, 1087. 1091 : 5, 15. 206. 242. 942. 1091. 1100. 1164 : 6, 1. 11. 391 mortalis 1, 855 : 3, 531. 843. 946 morte 1, 112. 115. 265 : 3, 879. 888. 893. 898. 901. 929. 1035. 1102 : 6, 1194. 1216. 1228. obita 1, 136 : 4, 738 mortem 1, 853 : 3, 339. 570. 884. 939. 947. 988. 1088 : 4, 43. 1014 : 6, 772 morti 9, 1230. 1253 mortique 6, 1093. 1142 mortifer æstus 6, 1136 mortiferam 6, 819. 1089 mortis 2, 580 : 3,
---	---	--	---

INDEX VOCABULORUM.

39. 64. 79. 1101:	1400	894: 2, 1054. 1059.	933: 4, 9
4, 770: 5, 1179: 6,	moventur 1, 422.	1128: 3, 116. 587.	Musæo dulci con-
1180. 1210	822: 2, 132: 6,	620: 4, 648. 1148.	tingere melle 1,
mortisque 2, 44: 6,	288. sensiferos mo-	1213: 5, 1405: 6,	946: 4, 22
1237	tus 3, 568	994	Musam sylvestrem
mortua 3, 1059: 4,	movere 3, 853: 4,	multiplexque 4, 208	(sylvestre carmen)
1160	457. 790. 876: 5,	multiplicisque 2, 162	ne cesset fundere
mos 6, 1276	1172	partibus egregie	fistula 4, 593
mota (plur.) 3, 584	moveri 1, 336. 342.	multis inferiores 1,	Musarum 1, 924
motibus 1, 297: 2,	376: 3, 189. 237.	736	musco 5, 949
183. 286. 895: 3,	570: 4, 234. 353.	mundi 1, 1053: 2,	mussabat tacito me-
257. 263. 337. 937:	365. 758. 772: 6,	181. 1104: 4, 138:	dicina timore 6,
4, 947. 1005: 5,	594. 667. 1267	5, 97. 120. 148.	1177
106. 510. 531: 6,	movet 2, 886	158. 240. 244. 332.	mussant 1, 658
534. 588	movetur 3, 145. 190.	341. 365. 372. 381.	muta 2, 625: 4,
motu 1, 382. 464.	430. 431: 4, 889	403. 434. 455. 478.	1157: 5, 1087.
801. 994: 2, 61.	mucrone ancipiti	497. 515. 535. 539.	metu (præ metu) 1,
96. 297. 309. 1054:	(duplici extremo)	549. 554. 596. 636.	93
3, 33: 4, 28. 139.	2, 519	677. 768. 770. 778.	mutabilitate 2, 931
177. 211. 393. 860.	aurum hebeti mu-	816. 826. 832. 941.	mutæ pecudes 5,
945: 5, 126. 533.	crone retusum 5,	1203. 1211. 1212.	1058
552. 1209: 6, 117.	1273	1435: 6, 42. 107.	mutæque natantes
176. 1036. 1148.	flexis mucronibus	122. 492. 564. 606.	squammigerûm pe-
sollicito 1, 344	unca 2, 427	1105. mœnia 1, 74.	cudes 2, 342
motuque 6, 1021	mucronum fastigia	1095: 2, 1044.	mutant 1, 678. 687:
motum (subst.) 3,	5, 1264	1144: 3, 16: 4,	5, 1082
302. (adj.) 3, 353	mugit graviter tuba	214: 5, 120. 372.	mutantque 1, 768
lethi dominantem in	4, 547	455. 1212: 6, 122.	mutantur 2, 77
corpore motum 2,	mulcebant 5, 1389	sidera 1, 788: 2,	mutare 1, 377. 787:
957	mulcent 3, 143	330. sidera respon-	2, 170. 307: 3, 748:
motus (subst. sing.)	mulcere 5, 1316	dent in aqua 4, 214	4, 135. 461: 5, 170.
1, 686. 1025: 2,	mulcet 2, 422	mundis 5, 529. 1344	588
137. 251. 253. 269.	aëra mulgentes (a-	mundo 4, 1274: 5,	mutareque 1, 667:
572. 954. 1020: 3,	gitantes) motu 4,	527. 598	3, 164
247. 272. 273.	139	mundum 5, 66. 439	mutarentur 1, 167
1053: 6, 586. (pl.)	muliebre 4, 1220:	munificat 2, 625	mutari 2, 1021
1, 592. 628. 743.	5, 1020	munire 4, 1249	mutarique 1, 682
819. 909. 1022.	muliebre genus 5,	munita (sing.) 1, 729:	mutarier (mutari) 1,
1075: 2, 80. 110.	1354	2, 607. (plur.) 2, 7	802
242. 244. 259. 262.	muliebri 4, 1240	munita viai 3, 497	mutas (nom.) squam-
307. 311. 314. 316.	muliebria 4, 1100	munita ab rebus le-	migerûm pecudes
712. 716. 726. 761.	muliebribus 4, 1046:	thalibus 3, 831	(pisces) 2, 1081
884. 941. 947. 969.	5, 1357	munita fidei 5, 103	mutâsse 4, 776
1008: 3, 117. 241.	muliebris 4, 1225	munitur vallo ebur-	mutat 2, 806: 5,
246. 559. 569. 573.	mulier 4, 1047. 1185.	no India 2, 538	826. 833
868. 873: 4, 836.	1262: 5, 825. 1010:	muralique corona 2,	mutata (sing.) 3, 768:
1065. 1261: 5, 422.	6, 794	606	(plur.) 1, 910. 1023
429. 443. 446. 1213.	muliercula 4, 1272	murmur 6, 141	mutatis (nom.) 1,
genitales 2, 228.	multa multa (pl.)	murmura 5, 1220:	912: 4, 947
exitiales 569. clan-	1, 203. 401	6, 287. 409. Ætnæa	mutato (nom.) 1,
destinos cæcosque	multa parum (pau-	1, 784. ponti 3,	801: 3, 755
126. sensiferos 3,	ca) 2, 691. 722: 6,	1045. minarum 5,	mutatoque 1, 678.
380. 569	779. 1064	1192	687
motusque (plur.) 4,	multangula multis	murmure 1, 70. 277:	mutatum 1, 671.
659	modis 4, 658	4, 547: 6, 100. 196	792: 2, 220: 3,
in motus conjecta	multesima pars 6,	musa agrestis 5,	518. 583
est convenientes 1,	651	1397. Calliope cal-	mutatur 2, 748. 798:
1029	multigenis figuris 2,	lida 6, 92	3, 756: 5, 275
moveant 4, 726: 6,	335	Musæ (plur.) 1, 929:	mutatus 2, 769
165	multimodi (plur.)	4, 5	mutemus cœli amic-
moveantur 2, 138:	motus materiai 3,	Musæa mele (musi-	tum 6, 1132
5, 480	869	cos cantus) 2, 412	mutentque 2, 1004
movendi 1, 384	multimodis (pluri-	Musæo contingens	mutet 1, 772
moventes 4, 977: 5,	mis modis) 1, 814.	cuncta lepore 1,	mutua (sing.) 4,

INDEX VOCABULORUM.

1194 : 5, 951. (pl.) 3, 346 : 4, 1199. (adv. mutuo) 5, 1099 : 6, 1082 mutua (mutuo) vi- vunt mortales 2, 79 fungi mutua (mu- tuo pati) 3, 802 e lævo fit mutua (mutuo) dexter 4, 302. motu mutua (mutuo) fungi 945 mutuus 4, 1209 myrrhæ odor 2, 503	6, 43 nativos animanti- bus, et mortales esse animos 3, 418 nativum 5, 322 nativumque 5, 67 natorum (subst.) 6, 13 natos (subst.) 6, 1256 natum (adj.) 1, 663 : 4, 832. 833. 848 : 5, 911 natura 1, 16. 26. 51. 52. 57. 113. 132. 195. 200. 217. 225. 237. 264. 282. 304. 322. 329. 331. 364. 420. 433. 447. 458. 504. 552. 574. 596. 608. 620. 623. 633. 798. 849. 916. 961. 1001. 1008. 1012. 1037. 1079 : 2, 23. 208. 224. 237. 242. 313. 369. 378. 400. 583. 645. 757. 817. 878. 944. 1050. 1057. 1071. 1089. 1120. 1138. 1149 : 3, 23. 29. 35. 131. 168. 186. 192. 204. 213. 232. 236. 238. 242. 274. 303. 324. 329. 530. 560. 624. 670. 708. 712. 789. 821. 826. 843. 856. 944. 987 : 4, 30. 44. 109. 120. 323. 407. 744. 766. 786. 844. 857. 864. 946. 1082. 1194. 1250 : 5, 60. 78. 128. 133. 149. 187. 207. 219. 226. 240. 332. 336. 351. 366. 371. 562. 678. 809. 829. 844. 869. 875. 877. 1027. 1280. 1287. 1353. 1361 : 6, 30. 218. 225. 334. 597. 646. 683. 739. 745. 755. 838. 982. 993. 1040. 1066. 1133 naturaque 1, 323. 499 : 2, 232 : 5, 235 tota natura dissi- miles 2, 719 natura perfica (per- ficiens cuncta) 2, 1116 naturæ (sing.) 1, 72. 149 : 2, 60 : 3, 93. 310 : 5, 311. 922 : 6, 40. 330. 907. 1009	naturai (naturæ) 1, 1109 : 2, 302. fœ- dera 1, 580 naturali 6, 29. 760 naturam 1, 22. 127. 592. 600. 650. 677. 679. 683. 688. 703. 769. 772. 776. 949. 1053 : 2, 20. 168. 307. 533. 664. 705. 713. 850. 876. 937 : 3, 15. 43. 138. 162. 176. 209. 229. 271. 330. 350. 457. 515. 588. 641. 704. 811. 964. 1016. 1085 : 4, 25. 386. 735. 746. 966 : 5, 55. 94. 158. 200. 356. 537. 826. 832 : 6, 378. 470. 564. 609. 775. 983. 995. clandestinam cæcamque 1, 779 naturam mundi (mundum) 2, 181 naturam latrare (poscere) 2, 17 naturam 3, 321 naturas 1, 711 : 3, 316 natus (adj.) 2, 223 : 3, 881 : 5, 178 : 6, 171 naves 1, 273 : 5, 999 naufragiis 2, 252 navi 4, 388 navibu' (navibus) 5, 1440 navigerum mare 1, 3 navigia 5, 1446 : 6, 429. clauda 4, 439 navigii 5, 1004 navigiis 5, 334 navim agimus 4, 391. trudit agens mag- nam magno moli- mine navim 900 trudit ventus navim (agit) 6, 1031 navis 4, 895 navita 5, 224 naviter 1, 526 nautæ (plur.) 4, 965 nautis 4, 434 : 6, 893 nebula 3, 429. 437 : 6, 1119 nebulæ (plur.) 6, 103 nebulæque (sing.) 3, 431. (plur.) 6, 1097 nebulam 3, 384 : 5, 254. 464 nebulas 2, 456 : 6, 476 necare 6, 787	necdum 5, 251 necessum 2, 467. 724 : 4, 120. 519. 930. 1000 : 5, 58. 377. intestinum (neces- sitate) 2, 289 mutua nectant inter se gaudia 5, 852 nectat 2, 847 nectare 6, 971 nectere 3, 374 nectere votis vota 5, 1201 ratio vera reclamatur, negatque 1, 617 neget 1, 704 : 3, 887 negites (crebro ne- ges) 4, 911 Nemæus hiatus 5, 24 nemora 2, 144 : 5, 42. 953. 990. 1385. avia 2, 346 nempe 1, 386 : 2, 486. 907 nemus 2, 359 nenu (non) 3, 200 : 4, 716 Neptuni 6, 1074. corpus acerbum (mare) 1, 471 Neptunum 1, 654 nequeant 1, 909. 920. 936 : 2, 581. 602. 796 : 4, 259. 721 : 5, 213 nequeas 1, 314 nequeat 1, 539 : 2, 77. 194. 589 : 3, 322. 348. 579. 605 : 5, 90. 728. 730. 758. 764. 768. 834 : 6, 64. 1071 nequeo 3, 317 nequeunt 1, 794. 889 : 2, 173. 269. 595. 601 : 3, 551 : 4, 322. 600 : 5, 146 : 6, 302. 836. 1011. 1058 nequibunt 2, 381 nequimus 3, 364. 672 : 4, 349 nequirent 6, 105 nequissent 4, 1247 nequisset 2, 1019 nequit 1, 386 : 3, 399. 442. 562. 789 : 4, 1239 : 5, 133. 1445 nervi (plur.) 1, 668 : 6, 1188 nervis 1, 904 : 2, 811. 867 : 3, 172. 574. 697. 790 : 4,
---	--	--	--

INDEX VOCABULORUM.

540. 1109 : 5, 134. 926. 1331	funditus omnes 1, 674	pondera 6, 335	nodos dissolvunt 6, 355
nervorum 2, 863 : 4, 1037	Nilus in æstati cres- cit 6, 712	nives 4, 745 : 6, 106	vitales animæ nodos e corpore solvit 2, 949
nervos 2, 861 : 3, 218. 489. 566. 691 : 6, 1159. 1204	nimbi (plur.) 5, 290	nix 3, 20 : 5, 674. 1191 : 6, 528	nodosque 6, 878
nervosa 4, 1154	nimbique (plur.) 6, 520	nixa (plur.) in me- dium (in centrum) 1, 1055	ubi anni nodus noc- turnas exæquat lu- cibus umbras 5, 687
ratio reddenda, aug- men cur nesciat æquor 6, 607	nimbis 3, 19 : 6, 481	nixantem 3, 1013	noli 4, 387
nescire 3, 1071 : 4, 477	nimborum 4, 173 : 6, 252. 510. 524	nixari 6, 836	nomen 2, 996 : 3, 133. 422 : 4, 1051 : 5, 793. 819 : 6, 740
nescit 4, 471	nimborum tabi ar- busta vacillent 1, 806	nixatur (nititur) quibus fundamen- tis vita salusque 4, 509	nomina 3, 318 : 5, 73. 1040. 1050
nexa (plur.) 1, 405	concreti nimborum montes 6, 158	nixibus ex alvo ma- tris natura profun- dit 5, 226	utilitas expressit nomina rerum 5, 1028
animam nexam per venas, viscera, ner- vos 3, 218. nexan- tur ab ictu 2, 98	nimbos 4, 143	nixus (adj.) 5, 907	nominat 1, 696
nexilis vestis 5, 1349	nimbosque 6, 483	nobilitas 2, 38	nomine 1, 95 : 2, 629. 655 : 3, 135 : 5, 907 : 6, 2. 297. 371. 908
nexum (adj.) 6, 958	nimbos arenæ tol- lere 6, 700	nobilitate 2, 11	nominis 3, 78. 243. 280
nexus (plur.) 2, 221. 241. 245	niger per mare nim- bus 6, 255	noceant 3, 834	nominitamus 3, 353
nictantia fulgura flammæ 6, 181	nimio 6, 1161. 1194. major 5, 565	nocentes 2, 1102	nominitanda (sing.) 4, 48. (plur.) 6, 373
nidor 4, 688. pene- trat 2, 682	ningues (nives) 6, 736. 964	nocere 6, 385	nominitant 5, 702
acri nidore offendit nares 6, 792	ninguntque rosarum floribus (in modum nivis rosas spar- gunt) 2, 627	nocerent 5, 39	nominitârunt 5, 423
nidoris 3, 987	nisu 4, 904. uno 5, 507	nocte 5, 984 : 6, 252. 625. nimborum 4, 173	non si terra mari miscebitur, et mare cœlo 3, 854
niger 6, 255	nisus (sing.) penna- rum claudicat ina- nis 6, 834	noctem 2, 578 : 4, 714 : 6, 1158	illud non est, ut pos- sis 5, 147
nigra (sing.) 6, 1198. (plur.) 2, 790	nisus (plur.) pedum (pedes) 5, 912	noctes 5, 679. 680. 689 : 6, 1178	non erat, ut fieri posset, mirarier unquam 5, 977
nigra virûm percoc- taque sæcla calore (Mauri) 6, 722. 1107	nitatur 2, 862	noctes vigilare 1, 143	nona reddebant lam- pade vitam 6, 1196
nigraï (nigræ) noc- tis 4, 541	nitentibus 1, 373	noctes pariles agi- tare diebus 1, 1066	normaque si fallax rectis regionibus exit 4, 517
nigrant nigro de se- mine nata 2, 732	nitere luna potest 5, 703	noctes atque dies 2, 12 : 3, 62	nôrunt 2, 368
nigrante colore 2, 792	nitet cœlum 1, 9	nocti (nocte) 6, 1218	noscas 2, 684. 1006 : 4, 126. 158 : 5, 291
nigras 3, 52. 841 : 4, 342	nitenti 2, 12 : 3, 62 : 5, 311	noctis 1, 1064 : 4, 458 : 5, 972. nigraï 4, 541. severa si- lentia 462. signa severa 5, 1189	noscere 1, 191 : 2 831 : 3, 56. 125. 159. 419. 468. 587. 1068 : 4, 386. 809 : 5, 773 : 6, 939
nigrasque 4, 379	nitenti in medium sum- mæ (in centrum) universi 1, 1052	noctivagæque faces cœli 5, 1190	nossent 4, 1199
nigris 2, 790 : 6, 525	nitenti in medium (cen- trum) 1, 1083	noctivagi (plur.) ho- mines 5, 946	noscit 6, 915
nigro 2, 732. 763. 823	nitidæ (plur.) fruges surgunt 1, 253.	noctivago strepitu Faunorum 4, 586	inter se nota (plur.) cluere (cognita es- se) 2, 351
nigrore mortis om- nia suffundens 3, 39	nitidas fruges 2, 594. 993. 1157	noctu 3, 384	notaque (plur.) 2, 840
nigros fieri nigro de semine Cynos 2, 823	nitido capti lævique lepore 5, 1258	nocturna (plur.) 5, 295 : 6, 900	notæque (sub. plu.) 6, 220
nigrum 2, 767. 811	nitidum 6, 795	nocturnas 5, 687	immortalia mortali sermone notantes
nigrumque 5, 745	nitier (niti) omnia sursum 1, 1058	nocturnasque faces cœli 2, 206	
nihilominus ac (non minus quam) 3, 96	nitore 2, 781. 786. 818 : 4, 542 : 5, 767	nocturnis 2, 26	
nihilo majore 5, 577	nitorem 2, 776. 1031 : 5, 667. 781	nocturno 1, 478 : 4, 446. 794. 1002 : 5, 969 : 6, 849	
Nili propter flumi- na 6, 1112	nituntur deorsum	nocturnumque 6, 791	
res redeant ad nilum		nodis religionum a- nimos exolvere 1, 931 : 4, 7	
		nodos 4, 1141	

INDEX VOCABULORUM.

(mortalia esse dicentes) 5, 122	472. 479. 483. 499. 506. 508. 520. 627. 734. 1097	verso (vario nutu) 4, 180	obortus (adj.) 6, 586
notantur utrinque ancipiti mucrone 2, 519	nubesque (plur.) 5, 254	nuncia(sing.) 4, 708. (plur.) 6, 76	obretimur 3, 385
notare 5, 1042. 1089	nubibus 2, 214. 1099: 4, 183. 909: 6, 124. 156. 184. 197. 200. 246. 247. 267. 324. 442. 495. 497. 499. 525. 527	nutricis 5, 231	obruat 3, 776
notaret 5, 1057	nubila (subst.) 1, 6. 273. 279: 3, 19: 4, 420. 445: 3, 467. 645. 674. 1191: 6, 131. 141. 189. 198. 213. 264. 450. 461. 504. 512. 517. 630. 731. ramosa 132	nutu 4, 1115: 5, 1186	obruerent terras caligine 6, 263
notârunt 5, 694	nubis 6, 292. 443. 460	Nympharum sylvestria templa 5, 947	obruit 5, 413. nox caligine terras 649. nox terram roriferis umbris 6, 864
notata (sing.) 5, 583	nuda (plur.) 5, 969. 1291	Nymphasque 4, 584	obrutus ignis cinere 4, 924
notatus 5, 611	nudantia 5, 1063	ObBRUTESCAT 3, 544	obscura (sing.) 1, 932: 4, 88. (plur.) 1, 137
notemus 1, 701. 913	nudos 5, 1425	obducere tenebris terras 5, 775	obscuram linguam 1, 640
luna notho (alieno) lumine lustrans loca 5, 575	nudum 6, 1171	obducit 5, 208	obscurum 4, 433
notitiâ (notitiæ) 2, 123	nudus 5, 224	obeamus 3, 1092	obsidere 4, 1085
notitiam 2, 744: 4, 478. 481. 852: 5, 125	nullæ (genit) 6, 392	obeat 1, 223. 248	obsederat 4, 346
notities 5, 183. 1056	numen 2, 614: 4, 1232: 5, 310. Divûm 3, 18	obesset 5, 25. 35	obsedit 4, 352
notumque 3, 366	ad numen mentis momenque 3, 145	obest 5, 181	obsignans 4, 571
novando 2, 1146: 5, 195	numero (nom.) 1, 433. 692: 3, 357: 4, 52. 124. 181. 1348: 6, 413	obeunt mortem 4, 1014	obsignatum (memoriæ mandatum) 2, 581
novare 2, 1138	Phyrgio numero (cantu) 2, 620	obeunt liquore (aquis merguntur) 4, 442	obsistere 1, 110: 6, 226. 330. contra 1, 68
novarum 6, 646	numero magis innumerali 2, 1085	obhæsit 4, 422	obsita (pl.) 5, 1377
novatur rerum summa 2, 74	innumero numero 2, 1053: 3, 780	objecta (sing.) 5, 548. (plur.) 2, 1033	nihil officiunt, obstantque 2, 783
lacte mero mentes percussa novellas 1, 262	numerus 1, 437: 5, 1400	objectum (subst.) parmaï daret 4, 845	obstare atque officere 1, 338
Solis terra vapore fota novet fœtus 1, 1032	numerum 1, 437: 5, 1400	objiciens 5, 754	contra pugnare, obstareque 2, 280
novitas 4, 927: 5, 816. 941	numerûm (numerorum) 5, 1408	obire 3, 1058: 4, 962. 964: 5, 617. 774: 6, 1242	prohibere obstareque 1, 972
novitate 2, 969. 1039: 3, 152. 977: 5, 928: 6, 1101	numerumque 2, 535	obire sol videatur 4, 435	obstat 1, 290: 3, 26
novitatem 1, 140: 2, 494: 5, 331. 778	numerus innumerablem 6, 484	obiret 5, 1419	obstet 2, 87: 4, 1143
novitatis 5, 174. 907	in numerum exultant 2, 631	obît (obiit) 3, 1055	contra pugnet et obstet 1, 780: 2, 793
nox 2, 578: 5, 979	in numerum armati 2, 636	obita morte 1, 136: 4, 738	obstipa (plur. curvata) fieri, atque mendose 4, 519
cæca nox ita eripiet 1, 1109	brachia in numerum jactare 4, 773	obitus (plur.) solis (occasus) 5, 707. longos siderum 4, 394	obstruere caput ei 5, 753
nox obruit caligine terras 5, 649	in numerum procedere 4, 789	oblato ictu 2, 953	obsunt 5, 172
nox et noctis signa severa 5, 1189	numina 2, 434: 4, 1226: 5, 1160: 6, 69. 1274	oblatus ictum 2, 952	obterit 5, 1223
nox terribili terras caligine texit 6, 852	numine 1, 155: 2, 168. 623. 632: 5, 123: 6, 56. 90. di-	oblectare 2, 363	obteritur religio pedibus subjecta 1, 80
nox roriferis terram obruit umbris 6, 864		recta aut obliqua luce percussus 2, 799	obteneat 3, 1002
nube 6, 144. 202		obliqua (plur.) meari 2, 247	obtritum 3, 906
nubem 6, 125. 137. 144. 174. 175. 179. 282. 295. 431. 438		obliquo lumine lustrans 5, 692	obtulerat 5, 958
nubendi 1, 99		obliquos motus 2, 245	obtulit 3, 1054
nubes (sing.) 6, 149. 159. 326. 1119. (plur.) 3, 786: 4, 137. 447: 5, 130. 287: 6, 97. 99. 101. 115. 173. 205. 249. 271. 360. 401. 454.		oblitæ (plur.) 6, 743	obtundere aures frustra 5, 1054
		obliti (plur.) 3, 82	obtundi 6, 398
		oblivia 3, 840. 1079: 4, 820: 6, 1211	obtunditur vox 4, 617
		obnitier (obniti) 4, 439	obturet cibus amorem edendi 4, 867
		obnixus 6, 558	obturgescit pes 6, 658
		obortis 6, 869	obtusis ceciderunt viribus artus 3, 453

INDEX VOCABULORUM.

obtusus angulus 4, 356	6, 1179	ex offensu turbant semina 2, 438	onerataque(plur.) 6, 1271
obversa(sing.) 2, 806	oculos 1, 63. 68. 343. 997 : 2, 112.	in offensu turbant semina 2, 438	oneri non est 5, 540. 542
obversantur 4, 975. 1055	731 : 3, 75. 157. 186. 360. 487.	in offensu vita est (in offensione) 3, 954	onus 3, 1072 : 4, 898
obvertimus 4, 168	1008 : 4, 218. 253. 258. 278. 286. 329.	offensus (subst. sing. conflictus, occur- sus) 2, 223	onustum 2, 114
obvius 3, 1054 : 4, 1143 : 5, 403	331. 340. 380. 426. 488. 733. 757. 806.	officere 1, 338 : 6, 448	opaca (plur.) domo- rum 2, 114
obvia (sing.) 1, 133. (plur.) 2, 85 : 3, 385 : 4, 37. 335. 731. 1209 : 6, 47. 338	976 : 4, 1132 : 6, 183. 659. 923. 1144. pascere 2, 419	officerent 5, 31	opacam tempesta- tem 6, 523
occidat (neut.) 2, 174 : 3, 955	oculosque 3, 655 : 4, 248. 282 : 5, 723	officia 4, 1117	opacos montes 4, 579
occiderunt (neut.) 3, 1041	oculus 3, 148. 550. 563 : 4, 301	officiatque 1, 976	opella parva per- functus 1, 1107
occidet(neut.) 1, 669	ocyus (adv.) 3, 185. et citius 439	occursans, officien- que 5, 717	opera 1, 159 : 4, 918
occidit (neut.) 2, 789 : 3, 416. 1107	odere 3, 73	officiis 2, 605	operai, operæ 4, 620
occipit 5, 887	odiosa 4, 1158. 1183	officimus 4, 373	operam des 6, 1074. consumere 1080
occisis 5, 1135	odium 3, 80 : 5, 1415	officium 1, 337. 363 : 4, 855	operas assiduas de- derint 4, 971
occultæ (sing.) 6, 381	odor 2, 503. 678 : 3, 268 : 4, 88. 691 : 6, 802. 805. 952	officiunt obstantque 2, 783	operati (plur.) 4, 982
occultas (nom.) 1, 146	odorari 4, 230 : 6, 935	officiuntur 2, 155	operit 4, 1171
occultâsse 2, 634	odorata (sing.) 6, 796	olearum cærulea pla- ga 5, 1372	opere 5, 1359 : 6, 815
occulte (adv.) 1, 315	odore 2, 838 : 3, 580 : 4, 683 : 6, 778. 787. 807	oleaster barbigeras juvat usque capel- las 6, 970	operum 1, 154 : 6, 55. 89
occultis 1, 425	odorem 2, 834. 845. 854 : 3, 228. 328 : 4, 686 : 6, 924. 1152. 1215. acrem expirant 4, 122	olet 4, 705	ad summas opes e- mergere 2, 13
totum prope fauci- bus occupat am- nem 4, 1019	odores 1, 299 : 2, 835. 851 : 4, 219. 497. 699 : 6, 810. 978. Panchæos ex- halat 417	olivi inolentis 2, 849	opibus 1, 61 : 2, 31. 649 : 5, 1393
occupat 4, 1044	odoribus 4, 710. 1167 : 5, 739	leve olivum 6, 1071	opima (sing.) 1, 729
occupet 1, 391	odoris adjectus na- res tangat 4, 677	tardum cunctatur o- livum 2, 392	opinantes 5, 775 : 1319 : 6, 407
occurent nati præ- ripere oscula 3, 908	odorum fluctus vol- vat se 4, 679	ollis (illis) 1, 673 : 2, 63. 1002 : 3, 272 : 4, 178 : 5, 383. 1290. 1389 : 6, 207. 687	opinanti 3, 972
occurrere 3, 523	effecti (obstructi) corporis sensus 4, 767	omnimodis (omni- bus modis) 2, 488 : 3, 407 : 5, 717. 1023	opinatus (plur. ju- dicia) animi 4, 467
occurri (infin.) 6, 31	effecto (obstructo) lumine 5, 774	omnimodis atomis 2, 699	opis 5, 996 : 6, 1239
occurrit 4, 783	offenderit 4, 1173	omnimodisque 5, 191. 426	oportet 1, 778. 1074
occursans 5, 717	offendit 4, 295 : 6, 792	omnimodus ignis 1, 684	oppida 5, 343
octavoque 6, 1195	offensando semina rerum 2, 1058	omnigenis (omnis generis) coloribus 2, 820	fluctibus adversis
oculi (sing.) 3, 414. (plur.) 1, 311 : 2, 547 : 3, 97. 548. 631 : 4, 112. 118. 325. 386. 600. 760 : 6, 164. 462. 1192. nant 3, 479	offensare 6, 1051	omnigenis princi- piis 5, 441	oppilare ostia con- tra 6, 725
oculique (plur.) 4, 490 : 6, 1114	offensibus crebris helescere 4, 360	omnigenos (omnis generis) colores 2, 758. cœtus 5, 429	opplent loca liquidis vocibus aves 2, 145
oculis 1, 219. 269. 856 : 2, 357. 510. 836 : 3, 225. 290. 369. 467. 1038 : 4, 242. 332. 336. 387. 719. 724. 754. 755. 792. 996. 1071 : 5, 578. usurpare fri- gora 1, 302	multis offensibus in remorando hæsitat 6, 332	omniparens terra 5, 260	opplet 5, 739
oculisque 2, 69		terras omniparentes (quæ pariunt om- nia) 2, 705	oppleti (sing.) 6, 748
oculo 3, 409 : 4, 449		omnipotens pater 5, 400	opportuna (sing.) 3, 238 : 5, 805 : 6, 317
oculorum 1, 325 : 4, 345. 352. 695. 823. 834. 1136 : 5, 102 :			opportunam utilita- tem præbet 6, 893

INDEX VOCABULORUM.

- oppressu valido** 1, 851
oppressum solem 5, 762
oppressus 3, 694
opprimere 6, 265. 285. 407
opprobrium 5, 1293
optârint (optaverint) 4, 982
optima (sing.) 3, 908 : 6, 1084
optimus 6, 1244
opulenti (plur.) 5, 1121
opus est vis infinita 1, 1050
nil principiis opus esse colores 2, 814
materies opus est 3, 980
ora (plur.) 1, 919 : 2, 976 : 3, 470 : 4, 136. 140. 174. 998. 1102 : 5, 1318 : 6, 253. 643. 702. per-
torquens 2, 401
ora inumbrant coronis 3, 926
orare dictis 4, 835
oras 1, 936. 968. 979 : 4, 12. Italiae
terrai 1, 722. **terrarum** 2, 555 : 5, 204. **luminis** 1, 23. 171. 180. 577. 617 : 5, 225. 779. 1388. 1453. **ætheris** 4, 216 : 5, 476. 655. 682. **maris** 6, 632. **Acheruntis** 673
orba (plur.) 2, 837 : 5, 838
orbata (sing.) 2, 355
orbe 2, 543 : 5, 705. 1165. 1345 : 6, 629
orbem 2, 613 : 5, 654. 664. 683. 710. **terrarum** 2, 657. 1055. **luminis** 3, 411. **terrai** 1002. **mundi** 5, 516. **solis** 765
cæcum lunæ orbem 5, 754
orbes terrarum 2, 1074. **ætheris** 5, 647. **rotarum** 6, 550
orbi (orbe) **terrarum** 5, 75
volvunt magnos in magnis orbibus annos 5, 643
orbis (oculor.) 3, 415. **terrarum** 5, 106. **cæli** 511. (mundus) 690
Orci tenebras 1, 116. **regionibus** 6, 762
horriferis accibant vocibus Orcum 5, 994
ordia prima (primordia) 4, 32
ordine 1, 583. 599. 678. 682. 687. 801. 827. 1021 : 2, 252. 517. 883. 1013 : 3, 512. 757. 870 : 4, 32. 66. 371. 578. 970 : 5, 186. 419. 421. 678. 731. 735. 1182. 1438 : 6, 913
ordinibus 1, 895. 899
ordo 1, 686 : 2, 488. 492. 768 : 3, 621 : 5, 65
ore 1, 38. 40 : 2, 399. 704 : 3, 496. 662 : 4, 552. 568. 621. 655 : 5, 839. 904. 908. 1132. 1378 : 6, 6. 1152. 1173. 1226
organici melicos perperere sonores 2, 412
organico saltu Heliconis 3, 133
oriantur 2, 591
oriebantur 5, 1402
oriens (adj.) 5, 707
orienti (adj.) 5, 663
origine 3, 332. 772 : 5, 302. 549. 677
originis 3, 686
origo 4, 161. 836. 1079. 1225 : 5, 176. 325. 1211. 1360 : 6, 761
oriri 1, 76. 162. 205. 588 : 2, 930 : 3, 789. 983 : 5, 133
oris (sing.) **partibus** 4, 167. **sapor** 489. 497. **janua raditur** 535. (plur.) 1, 984 : 5, 588. **terrarum** 1, 718. **ætheris** 2, 999 : 4, 216 : 5, 144. **ætheris** 4, 413. **ætheriis** 5, 86 : 6, 60
oris 2, 510 : 4, 1102. 1164
oritur 3, 273. 319 : 4, 1220
oriundi (plur.) 2, 990
ornanda (plur.) 6, 81
ornant 5, 1376
ornata (plur.) 5, 694
ornatamque 2, 42
ornatum (adj.) 1, 28
orta (sing.) 4, 485. 486. 524
ortæ (plur.) 4, 90
orti 4, 549
ortu 4, 1236
ortum (adj.) 5, 1249
ortum (subst. plu.) 1, 213 : 5, 212. 697. (adj.) 2, 146. 383. 387 : 4, 434 : 6, 909. 1139
os (oris) 3, 123 : 4, 223. 862 : 6, 928
oscitat 3, 1078
oscula 4, 1074. 1172. 1187
occurrent oscula nati præripere 3, 908
ossa 1, 356. 835. 853. 860 : 2, 668 : 3, 124. 566. 1048 : 4, 738
quorum ossa tellus amplectitur morte obita 1, 136
ossaque 1, 864 : 3, 692
ossibu' (ossibus) 1, 836
ossibus 1, 811. 867 : 3, 172. 250. 697 : 5, 925 : 6, 1268
ossifragæ (plur.) 5, 1078
ostendam 2, 529
ostendant 1, 584
ostendebat 1, 65
ostendere 1, 577 : 2, 1024
ostendet 1, 776
ostendi 2, 93 : 4, 750 : 6, 486
ostendimus 1, 430. 532 : 3, 811 : 4, 676 : 5, 356 : 6, 774. 994
ostendit 3, 171
ostendunt 1, 318
ostia 6, 715. 725. **reclusa** 3, 367. **recta viarum** 4, 92
ostroque rubenti 2, 35
otia dia 5, 1386
ova 2, 926 : 5, 800
PABULA 1, 230 : 2, 995 : 4, 689. 1056 : 5, 849. **læta** 1, 14. 258 : 2, 364. 596. 874. 1159. **dia** 5, 942. **tondentes** 2, 317. **larga** 5, 867. **viva** 989
pacatam vitam 5, 1153
pacati (sing.) **status aëris** 3, 293
pace 1, 32. 58 : 2, 646. 1092 : 3, 105 : 6, 72. 77
pacem 1, 41 : 5, 1228. **animi delibat** 3, 24
pacemque 5, 866
paces (tranquillitates) **ventorum** 5, 1229
pacis 5, 1154 : 6, 68
pacta (plur.) **foedera** 3, 782
quo pacto 1, 85. 308. 309. 569. 911 : 2, 549. 800 : 3, 258 : 4, 527. 577. 677 : 5, 614. 1280 : 6, 87. 238. 383. 494. 532. 727. 1052
ullo pacto 1, 789 : 2, 749
hoc pacto 1, 979 : 6, 120. 172
nullo pacto 1, 1034 : 2, 772. 1051
alio pacto 3, 111 : 5, 1069
pacto foedere 5, 1441
eodem pacto 6, 961
pædore horrida membra 6, 1262
utrumque palam fieri 2, 565
palam est 2, 568
palantes 2, 10 : 4, 579 : 5, 972
palantia sidera solis et lunæ 2, 1030
palatî caulas 4, 624. 664. **fine** 631
palato 4, 655
palatum 4, 619
παλλὰδιον 4, 1154
Palladis 6, 753. **Tritonidos almæ** 750
pallam 4, 1123
pallentia simulacra miris modis 1, 124
pallorem 3, 155
palloribus omnia pingunt 4, 387
de palma quasi summas contendere vires 4, 986
palmas (manus) 5, 994. 1199

INDEX VOCABULORUM.

tympa	parentum	1047.	ria
pana	605. 663 :	125. 255. 512. 516.	5, 1118
tant	5, 1016 :	533. 640. 659. 669.	parvis
palme	5, 1254	718. 810 :	1, 187. 840 :
bræ	parere (a	4, 166.	3, 206. 245. 246.
cadunt	pario) 1,	227. 241. 607. 729.	279 : 4, 814 : 5,
4,	221 : 4, 1248	893. 939. 1038.	606. 975 : 6, 329.
950	parere (a	1085 : 5, 205. 241.	352. 1175
paludes	pareo) 5,	245. 355. 438. 440.	magis e parvis
5, 203	1126	470. 478. 495. 641.	2, 385
Pan	paret 3, 145	646. 683 : 6, 289.	parvisque
pine	pariendi 5, 824	410. 648. 731. 932.	3, 191
semiferi	pariles diebus noctes	947. 1015. 1030.	parvissima (plur.)
capitis	agitare 1, 1066	1205	corpora 1, 609.
velamina	parili ratione 2, 374	partesque 1, 864	615 : 3, 200
quassans	parit 2, 993. 994 : 5,	Parthi 5, 1309	parum multa (pau-
4, 590	235	parti(parte) 1, 1104:	ca) 2, 691. 722
panaces	pariter cum (simul)	3, 610 : 4, 518 : 5,	pascentes 5, 526
4, 123	3, 446	512. 720 : 6, 557.	pascere 2, 705 : 3,
Panchæos	pariter pariterque 3,	694. 721	1016. oculos 2, 419
odores	458	partibus 1, 182. 218.	pasci 1, 1089 : 5,
exhalat	pariunt 2, 898	220. 595. 604. 610.	872
2, 417	parmaï (parmae) ob-	616. 619. 625. 651.	pascit amore avidos
pandam	jectum daret 4, 845	665. 861. 995 : 2,	visus 1, 37. æther
1, 50	pars 1, 462. 598. 611.	154. 484. 1074 : 3,	sidera 232
pandere	1105 : 2, 98. 912.	544. 716 : 4, 343 :	pascua reddere rura
5, 55. 1199.	1016 : 3, 104. 132.	5, 148. 459. 539.	5, 1247
agros pingues et	144. 151. 400. 414.	554. 614. 636. 644.	pascunt corpora pa-
pascua reddere ru-	547 : 4, 116. 128.	675. 695. 700 : 6,	bulis 2, 995
ra 1247	175. 293. 440. 466.	85. 1109. 1116	passus proceros viaï
Pandionis populo 6,	572. 574. 923. 942.	partibus egregie	proferre 4, 825.
1141	943. 944 : 5, 252.	multis inferiores 1,	proferre 875
mare velivolis flore-	256. 289. 550. 1024:	736	pastor 6, 1250
bat navibu' pandis	6, 367. 651. 652.	participem (nom.) 3,	pastorum 5, 1386
5, 1441	1166	463	pastus (subst. plur.)
pandit 5, 656	parta(plur.) 4, 1122:	participentur sensu	6, 1125
pandunt 6, 358	5, 5. 867	dentes 3, 692	pateat 1, 956. 1012
pangere versus 1, 26	parte 1, 89. 438. 668.	particulæ (plur.) 3,	patebant 5, 1318
pango lucida carmi-	807. 843 : 2, 6. 200.	708	patefacta (sing.) 1,
na 1, 932 : 4, 8	235 : 3, 30. 99. 102.	particulam 4, 262	10 : 4, 892
pannis 6, 1267	108. 407. 793 : 4,	particulas 2, 832	patefactis 2, 263 : 4,
pantheræ (sing.) 4,	305. 321. 430. 554.	particulatim 3, 541	987
1010	725. 828. 930. 1224:	particulis 3, 665	patefactum 5, 596
pantherarum 5, 1035	5, 137. 258. 591.	partis 1, 611 : 2, 907	patefecerat 5, 807
papaveris 3, 197	684. 685. 702. 710.	partit 5, 683	patefecit 4, 346
papposque volantes	733. 768 : 6, 98.	partita (sing.) 3, 710	patefiet omnis causa
3, 387	408. 521. 603. 610.	turpi parto animum	6, 999
parabant 5, 1268	820. 855. 1028.	tangere 2, 680	patefit 1, 178
parabat 5, 1147 : 6,	1207. 1259	partu 1, 165. 477 :	patens 3, 30
1227	partem 1, 293. 612:	2, 1152 : 4, 1246	patente 6, 1173
parantur 4, 1125	2, 441. 1131 : 3,	partum (subst.) 2,	patentem 4, 866
parare 1, 200. 1007 :	64. 96. 400. 637. 662.	932. 934. (adj.) 5,	patentes 3, 655 : 4,
4, 807 : 5, 157	1060 : 4, 448. 545.	863	973 : 5, 723
parârunt 5, 1009	935 : 4, 1043 : 5,	partus 3, 777 : 4,	patenti cœlo 6, 449
parâsset 1, 552 : 6,	202. 589. 722. 725.	1222	patentia 6, 1178
30	1336 : 6, 87. 383.	parva(sing.) 1, 1107:	Pater 4, 1227
parat 4, 804	562. 612. 621. 623.	2, 122 : 6, 129.	pater 2, 991 : 3, 9 :
paratque 4, 786	661. 1039. 1162	(plur.) 1, 403. 863:	5, 400. æther 1, 251
parata (sing.) 2,	partemque 1, 1043	2, 1151 : 4, 938.	patere (infin.) 1,
1066 : 4, 515. (pl.)	bonam partem in	1109	251 : 2, 92 : 6, 467
205. 799 : 6, 11.	lectum mœrore da-	parvam 6, 621	pateremur 5, 871
998	bantur 6, 1247	parvas 1, 310 : 2,	paterentur 5, 1052
trabes ire paratæ	partes 1, 310. 398.	828 : 6, 454	pateret 5, 448
(plur.) 6, 563	599. 622. 649. 966.	parvi (nom. sing.)	patescit 5, 613
paratur 5, 1350	1006 : 2, 92. 130.	nunquam est penu-	patet 1, 1005 : 4,
paravit 4, 803	208. 211. 486. 491.	g	399. 419 : 5, 376
parce vivere 5, 117	508. 825. 828. 909.		pati 3, 809 : 5, 354
parcit 6, 398			
parcus 4, 182			
parent (a parare) 2,			
642 : 5, 1265			
parentant 3, 51			
parentem 1, 90			
parentes 3, 85 : 4,			
1214			
parentibus 2, 642			
parentis 1, 100 : 2,			
1167			

INDEX VOCABULORUM.

patique 2, 291: 5, 315	ta est 3, 872	616. 1044: 4, 461.	penetratque 4, 892
patitur 1, 225. 265: 2, 944	pausa vitæ frigida 3, 943	826. 1118: 5, 548.	penetrata (plur.) 1, 530: 4, 674
conata patrantur 5, 386	pausa 4, 1109	1036. 1067. 1138.	penetratum 4, 1239
patres 4, 1215	pausam 1, 748. dare (quietem) 2, 118	1235. 1330: 6, 604	penetravit 3, 475
patria (subst.) 3, 48: 6, 1102. (adj. plu.) 8, 9	pauillis atque minutis 1, 835. 836	pedibusque 5, 1322: 6, 1189. 1208	penetret 1, 224
patriæ (patriæ) tempore iniquo 1, 42	perquam pauillis seminibus 3, 230	peditumque 5, 1328	pennarum vela remittunt remigii oblitæ 6, 743
patriam (subst.) 3, 85	perquam pauxillo minores 5, 590	pedum 3, 4. 390: 5, 253. 838. 912	pennarum nisus inansis claudicat 6, 834
patriam terram 2, 641	peccata 3, 839. diu celata in medium dedisse 5, 1159	pedumque 5, 964	pennatus graditur zephyrus 5, 367
patrias (adj.) voces 5, 338	pectora 1, 20: 2, 622. 1092: 3, 298: 5, 75. 936. 1316: 6, 23. 645. cæca 2, 14	pelage 6, 619	pennigeri amoris 5, 1074
patribus 3, 743: 4, 1205. 1215	pectore 1, 414. 475: 2, 279. 354: 3, 57. 81. 294. 299. 921. 998. 1069: 4, 906. 912. 1264: 5, 1. 5. 18. 862. 1206: 6, 33. 74. 391	pelageque severa 5, 36	pennipotentum (avium) 2, 877: 5, 787
patrii (sing.) sermonis egestas 1, 832: 3, 260	æternum sub pectore volnus 2, 638	Pellacia Ponti subdola (fallacia maris) 2, 559: 5, 1002	pennis 2, 822: 6, 751. 821. a pennis tremulum petere auxiliatum 5, 1039
patriis 4, 967: 6, 909	pectoribus 4, 1260	pellere 2, 219. pede duro terram matrem 5, 1401	penuria 5, 1005. 1118
patrio 1, 95: 4, 1205. 1207. 1220: 6, 297. 908	pectoris 1, 732: 3, 141	pelles 5, 1009. 1422	peperere 5, 335. 1196
patris 6, 397	pectus 1, 923: 2, 45: 3, 909: 4, 1083: 5, 44. 104: 6, 1149. pecubus balantibus 6, 1130	pellibus 5, 952. 1425	peperit 1, 84: 5, 812. 1304
patrius pavor incitat artus 3, 743	pecudes 1, 14. 117. 164. 258: 2, 875 bis: 3, 52: 4, 1191: 5, 229. 864. 898. 917. 1058. 1109: 6, 242. 1240	pellicere 5, 1003	pepigere 1, 1022: 5, 422
patrum 4, 77. 1122	squammigerum pecudes (pisces) 2, 343. mutas 1082	pelliciat vim ferri 6, 999	pepulere 4, 528
patuli (sing.) super æquora mundi 6, 107	pecudes balantes (oves) 2, 369	pellis 5, 1417: 6, 1192. 1268	pepulit 6, 309
patulis sub naribus fremitum edit ad arma 5, 1075	pecudes lanigeræ (oves) 2, 318. 660: 5, 864. lanigeras 6, 1240	pellit 2, 278	viam per 6, 1262
paventes 5, 974	pecudumque 6, 1090. 1125	Peloponneso 6, 585	esse utramque sibi per se 1, 507
pavida (sing.) 6, 645	pecus 5, 1290	pendebantur magni 6, 1275	peragrans 2, 355. mentis ratione 675
pavidæ (plur.) 2, 44	pede 4, 792: 5, 273. 1401: 6, 638	pendent 1, 695: 6, 50	peragrat 5, 769
pavidi (plur.) 5, 972	pedemque 4, 319	pendentes 5, 296	peragravit omne immensum mente, animoque 1, 75
pavidis 6, 50	pedes (plur.) 2, 528	pendentia 6, 503	peragro 1, 925: 4, 1
pavidus 5, 1229	pedetentim 5, 534. 1451	pendentibu' 6, 194. 911	percalefacta (plur.) 6, 177
pavit 2, 376	pedibus 1, 79. 201. 316. 1099: 2, 329. 356: 3, 27. 527.	pendere (a pendeo) 2, 602	percaluit 6, 686. vis venti 280
pavitant 2, 57: 3, 90: 6, 37		pendere (a pendo) 1, 362: 5, 119	percepit membra hominis fervida febris 6, 804
tribus vel paulo pluribus 2, 485		pendet 1, 38	perciet se res ulla 3, 185. aures edictum 4, 567
pavonis cauda larga cum luce repleta est 2, 805		penetrabat 5, 1261	perciit me voluptas 3, 29
aurea pavonum sæcla ridenti imbuta lepore 2, 501		penetrabileque frigus 1, 495	percipe 2, 335. 730: 3, 80: 4, 110. 114. 271. 878: 6, 45. 535. 768. paucis 4, 727
pavor 3, 142. 743		penetralem ignem 1, 536	percipiat 5, 604
pavore 5, 1218		fulmineus ignis penetrabilior (qui facilius penetrat) 2, 382	percipit 6, 985
gelidis torpet telis prefixa pavoris 3, 306		penetrant 3, 472: 4, 546. 666. 723. 734	percipit me voluptas 3, 29
paupertas 1, 457: 6, 1280		penetrantibus 4, 723	
paupertate 6, 1253. 1254		penetrare 2, 414: 3, 252. 809: 4, 197. 1104. 1239: 5, 354. 697: 6, 302. 698. 953. 986	
vitæ pausa interjec-		penetrareque 2, 459	
		penetrari 2, 539	
		penetrat 2, 682: 4, 617. 704: 6, 331	

INDEX VOCABULORUM.

vitæ percipit humanos odium, lucisque videndæ 3, 80	perdocti (plur.) 3, 474	vitaï præmia 3, 969	perit 4, 353. 573. 696. 775
percipit (excitat) irai fax 3, 304	perdocuere 5, 1437	perfugium sibi habebant 5, 1185	perlabier 5, 765
percipiunt 4, 733	perducere sæcla propago non potuisset 5, 1026	præsidium perfugiumque 5, 1108	perlabitur 5, 763.
percita (plur.) 1, 1024: 2, 128. 1054: 3, 33: 4, 28: 5, 189. 424	perductus 4, 542	perfuncta (plur.) vita 3, 981	per nostras acies 4, 249
percita plagis (pulsas ictibus) 2, 714	perduxit 2, 1116	perfunctus 1, 1107	permagni referre 1, 907: 4, 1259
percitus 5, 400: 6, 283. 685	pereant 3, 485	perfundat 5, 595	permananter 6, 916
percoctaque (plur.) 6, 722. 1107	pereat 3, 543. 955	perfundens luce 2, 147	permanare 3, 253: 4, 198
percolatur 2, 474: 5, 270. virus 6, 635	peremta (sing.) 4, 44. (plur.) 1, 52: 5, 38. 321	perfurit pontus 1, 276	permanat 3, 701: 6, 952
percoquere 6, 858	peremti (plur.) 3, 1102	perfusa (sing.) 2, 416. (plur.) 2, 820.	permanat aquarum liquidus humor 1, 349
perculit 6, 310	peremtum 3, 899: 5, 1025	lepore 4, 80	permanat frigus ad ossa 1, 356
terram percoxerat igni 5, 1253	perennes cursus 5, 80. latices 263. fluvii 464	perfusum corpus frigore lethi 4, 922	permanat calor argentum 1, 495
perculsi membra timore 5, 1222	perenni fronde 1, 119. concilio 3, 805	pergam 2, 477. 521: 3, 179. 421. 423: 6, 41	permanent (intrent) 1, 123
percurrens campos rapido turbine 1, 274	peresa (sing.) 3, 414. (plur.) 1, 327	Pergama 1, 477	permanere 3, 699
percurrere flumina cursu 1, 1002. calamos unco labro 5, 1406. per mare et terras 6, 668	pereunt 1, 251. 263. 850. 917: 2, 1139. 1163: 3, 344: 4, 803. 1114: 5, 411	pergas 4, 326	permensa (plur.) cœlum 4, 395
unco labro calamos percurrit hiantes 4, 592	perfacile 2, 381. 762. 1169: 6, 531	pergat 1, 1079: 2, 237	permensus 6, 1140
percurrunt murmura cœlum 5, 1220: 6, 287	perfecta (sing.) 3, 246. (plur.) 2, 409. 523. 670	sumere perge (sume) 2, 347	permiscet 6, 363
percussa (sing.) 3, 161: 5, 703	perfectis 3, 729	perges 3, 961	permista (sing.) 2, 768: 3, 643: 6, 790. (plur.) 2, 989
mentes percussa (sing.) 1, 262	perfecto 1, 98: 3, 679	pergis 1, 17	permista cæde calentes 5, 1312
corda percussæ (pl.) tua vi 1, 13	perfectum corporis augmen 3, 269	pergit 2, 945	permistam animam corpore toto 3, 352
percussit 5, 397	perferre 1, 142: 3, 343. 579. 1003. 1012: 5, 315	pergo 1, 931: 4, 7	permistas 1, 1100
percussit thyrsos laudis spes magna meum cor 1, 922	perfica natura (perficiens cuncta) 2, 1115	pergunt fulmina celeri lapsu 6, 323	permistasque 5, 1328
recta aut obliqua percussus luce 2, 799	perficiet 1, 612	perhibemus 4, 654: 6, 702	permistis moribus 3, 749
percutiat 6, 161	perfixa desiderio 2, 360. torpet gelidis telis pavoris 3, 306	perhibere 4, 370	permisto 2, 585. 686
percutit animum 2, 885	perfixo pectore 6, 391	perhibetur 3, 596	permitti (perferri) longius 4, 692
perdebant lumina 6, 1209	perflant venti nubila 6, 131. sylvam flamma Cauri 135	perhilum 6, 575	permota (plur.) 2, 899
perdelirum 1, 693	perfluctuat artus exos animantum copia 3, 721	peribit 3, 700	permoti (plur.) corporis æstu 4, 1017
perdere 2, 852: 5, 305	perfluere 2, 392	peribunt 1, 761	permotum mare 6, 726
perdiscere 5, 1050	perfluxere 3, 950	pericla 3, 776: 5, 1298	permulcent 5, 21
perdit 3, 358. 359: 4, 812: 5, 1414	perque-forare 5, 1267	pericli 2, 6: 6, 602	permulta (plur.) 6, 205. 270. 469. 883. 1000
	perfringens 6, 137	cladem importare pericli 3, 825: 5, 370	permultaque 2, 1078
	perfringit 6, 349	periclis 1, 60: 2, 15. 648: 3, 55. 1089: 5, 346	permulto (adv.) minora 5, 545
	perfructus (fruitus)	periclo 1, 632	permultos 4, 975
		periculum 6, 429	permutato 1, 827: 5, 186
		pericula 5, 45	pernice chorea 2, 635
		periêre 3, 953	pernici saltu 5, 560
		periisse 3, 799	perniciâli discidio 1, 452
		periit 3, 710	pernicie 3, 327. 413
		perimit 1, 227	pernoscere 3, 182
		perimunt 5, 217	
		perire 1, 856: 2, 1011: 3, 438. 828: 4, 1129: 5, 250. 292. 340. 373. 760. 1347: 6, 813. 1267	
		periret 1, 219	

INDEX VOCABULORUM.

pernosces 1, 1107	perscrutari 2, 165	permananter vis 1092: 5, 7. 1034: 6, 420
perolent rancida cadavera 6, 1153	persectantes 4, 1004	pervalet ejus 6, 916
perparvis seminibus nexam animam per venas, nervos 3, 217	persederit humor aquai 1, 308	pervenerit 6, 86. 382
perparvum quiddam 5, 588	persentis 4, 25	perveniunt 4, 938
perpauca exempla 2, 540	viscera persentiscunt 3, 250	perveniatur 4, 558
perpende acri judicio 2, 1041	persequor rationes 5, 57	pervenit 4, 147. 149. 286: 5, 686: 6, 1013
perpetiuntur 2, 1148: 6, 397	persidit 6, 1124	perveniunt 5, 572: 6, 183. 697
perpetua (sing.) 3, 13	persona eripitur, manet res 3, 58	perversa (sing.) 4, 831
perpetuam ætatem (perpetuo) 3, 999	Cretea persona 4, 298	perverse 1, 1068
perpetuum 5, 979	perspicere 1, 479: 6, 379	pervicit 1, 73
in perpetuum (in longum) stans porticus 4, 429	perspiciantur 4, 259	pervideamus 1, 955
perpetuus sermo 4, 541	perspiciemus 1, 158	pervideas 1, 1110: 2, 89
perplexa (plur.) 5, 451. 453	perspicias 1, 948: 4, 24	pervigilii 6, 754
perplexis figuris 2, 101. elementis 458. 462	perspicuum 2, 275	pervincere 5, 100
perque plicatis (nom.) 2, 394	persuadeat 5, 109	perque-volare 4, 203
perpotet amarum absynthii laticem 1, 939: 4, 15	persubtilem 3, 180	pervolet 2, 1046: 6, 1058
minutis perquam (maxime) 3, 181	pecudes persultant pabula læta 1, 14	fulgura cælum pervolgant (pervolitant) 2, 163
perquamque minutis 3, 188	pertæsum 3, 1074: 5, 1149	pervolgant (percurrunt) nemora 2, 346
rotundis perquam 3, 188	pertentare 5, 191. 426	solis pervolgant lumina cælum 4, 209
perquam pauxillis 3, 230	graviter pertentat tremor terras 6, 286	pervolgârit Deum numina per magnas gentes 5, 1161
perquam parvis 3, 204	perterget (leviter ferit) pupillas 4, 250. oculos 253. 278	pervolitant 6, 952
perquam turbida cæli tempestas 4, 170	perterricrepto sonitu dat fragorem 6, 128	pervolitantes 2, 346. nemora 2, 144
perquam pauxillo minores 5, 590	perterrita (plur.) 5, 1315	percussit 5, 397
perquirere 6, 381	repetam coeptum	perusta (sing.) 5, 252
perrumpere corpus introitus suo 2, 407: 4, 1141	pertexere dictis 1, 419. dictis inceptum pergam 6, 41	pes 3, 96. 111. 653: 6, 658
perscidit nubem 6, 179. 296	pertolerassent 5, 317	pessum subsedere urbes 6, 588
perscindat nubem perfringens impete recto 6, 137	pertorquent ora foedo sapore 2, 401	peste 3, 348
perscindit nubem 6, 282	pertulit 6, 654	pestilientia 6, 1130
perscinduntur Simulacra 4, 605	pertundere 4, 1280: 5, 1267	pestilientiaque 6, 1096. 1123
perscissa (sing.) 6, 110	perturbari 4, 928	pestis 5, 26
	perturbârunt 6, 1095	pedibus ventos petebant 5, 1330
	perturbata (sing.) 6, 1181	petebat 5, 1141. terram genibus 1, 93
	perturbatam 4, 920	petens 1, 41
	perturbatur 4, 670	petentes 3, 86: 5, 802. 1067. 1079
	perturbatus 6, 1278	petere 1, 928: 3, 662. 1009. 1011: 4, 4: 5, 1039: 6, 71
	perturbentur 3, 253	petessens auras 5, 808
	perturbes 2, 773	petessit (vehementer appetit) 3, 648
	pertusum vas 3, 949. 1022	petiere 4, 1072
	fluxum, pertusumque 6, 19	petit 1, 1079: 2, 237. 910: 3, 1015. 1080: 4, 1041.
	pervadere summum ætatis finem 1, 556	

INDEX VOCABULORUM.

- piaces 1, 374. 381 :
 3, 786 : 5, 130
 pix 3, 1030 : 6, 1071
 placabat pectora 5,
 936
 placata(sing.) mente
 5, 1202
 placato favore 6, 48
 placeat 3, 958
 placent 4, 1151
 placet 5, 1412
 placida (sing.) pace
 6, 72
 placidaque quiete 1,
 464
 placidam pacem 1,
 41. vitam 5, 1121.
 1153
 placidi (sing.) pella-
 cia ponti subdola 5,
 1002. ridet 2, 559
 placido aëre 3, 303.
 pectore 6, 74
 placidum ævum 2,
 1093
 plaga (ictus) 2, 223 :
 3, 819 : 4, 358 : 5,
 364. 1219. 1373 :
 6, 168. 335. se-
 quenti 4, 189. re-
 rum nuncia 707
 plaga ponti cærulea
 5, 482
 plaga cæli 5, 1094
 plagæ (sing. ictus) 2,
 809. 955. (plur. ic-
 tus) 1, 1041. 1049
 2, 1019. 4, 988. 6,
 308. manabilia (pe-
 netrabilia) instar
 805
 plagarum (ictuum)
 2, 531 : 3, 813 : 5,
 358
 plagas (ictus) 1, 627 :
 2, 227. 285. 725 :
 4, 264. 1139 : 5,
 111
 Bistonias plagas 5,
 80
 plagis (ictibus) 1,
 529. 635. 1024 : 2,
 140. 288. 714. 1111.
 1140 : 4, 1063 : 5,
 189. 424. 6, 338. 346.
 1001. 1018. (reti-
 bus) 5, 1250. per-
 cita 2, 128. domare
 1143
 fluctus plangentes
 (verberantes saxa)
 2, 1154
 plangore 5, 931
 planguntque 6, 114
 plani (adj.) 3, 1016
 planitiem speculi 4,
 1111
 plano campo 5, 950
 de plano (clare) pro-
 mittere 1, 412
 planum facere atque
 probare 2, 933
 plaustris 6, 547
 plebeia (sing.) 5,
 1428
 plebeia in veste cu-
 bandum est 2, 36
 plena (sing. 6, 129.
 (plur.) 1, 377 : 4,
 163. 1156 : 6, 268.
 950. 1049
 plenæque (plur.) so-
 noribus aures 6,
 1111
 plenam 4, 622 : 6,
 1111
 plenior 6, 800
 plenis 6, 1083. 1201
 pleno 528. 5, 706
 plenum 1, 526
 plenus vitæ conviva
 3, 951. ac satur re-
 rum 973
 sanguine pleni (plur.
 repleti) 2, 631
 plexa (plur.) fora-
 mina linguae 4, 625
 plexis corollis 5,
 1111
 plicari 4, 826
 plicata (plur.) 6, 1085
 plorantes 5, 1071
 ploratus (pl.) 2, 580
 pluere 6, 414
 pluit 6, 630
 pluma 2, 800 : 5, 786
 plumas 3, 387
 plumbea glans longo
 cursu volvenda li-
 quescit 6, 177
 plumbea fervida fit
 glans in cursu 6,
 1111
 plumbi 5, 1256
 plumbique potestas
 5, 1241
 plumbo 1, 362 : 6,
 1077
 pluria (plura) 1, 877 :
 2, 1134
 quam magis, ita
 pluria (quo magis
 eo plura) 2, 587
 plusculum rationis
 4, 620
 pluviæ (subst. plu.)
 6, 518. 729. (adj.
 plur.) 671
 pluvisque intem-
 pestivis 6, 1100
 pluvium humorem
 6, 514
 pluvius humor 6, 494
 pocula 1, 496. 936 :
 3, 926 : 4, 12. 848.
 1125 : 6, 950
 poena 4, 1067
 poenarum 3, 1027.
 1034 : 5, 1150.
 1224
 poenas 1, 112 : 4,
 1077 : 5, 119 : 6,
 71
 Poeni (plur.) 5, 1302
 poenibat (poenitebat)
 6, 1238
 poeniceo (punico)
 colore 5, 939
 Poenis 3, 845
 poetæ (plur.) 5, 328.
 406. 1442 : 6, 754
 poetæ Graiûm docti
 2, 600
 polire 5, 1449
 politis verbis 6, 81
 politos 3, 308
 pollens opibus 1, 61 :
 2, 649. 4, 244 : 5,
 744. fervore corus-
 co 6, 236
 pollenti pectore 5, 1
 pollentia 1, 575. 606
 pollere 5, 1412
 polum 5, 512
 pompam 4, 785
 ponam 5, 419
 ponas 4, 157
 pondera 1, 627.
 1027 : 2, 190. 205.
 247. 285. 725. 1019 :
 5, 442. 545 : 6, 334
 pondere 1, 360. 364.
 993 : 3, 202. 226.
 906 : 4, 903 : 5, 541.
 557. 966 : 6, 104.
 548. 573. 692. 877.
 1056
 ponderibus 1, 986.
 1075 : 2, 87. 218.
 231. 239
 ponderibusque 5,
 150. 425
 ponderis 1, 1077 : 3,
 221. 231
 pondus 1, 454 : 2,
 288 : 3, 215. 1067 :
 4, 1246 : 5, 486.
 536. 543. argenti
 1241
 ponebat 6, 1221
 ponere 4, 320 : 5,
 527. 912
 ponit 3, 372 : 5, 621
 ponitur 4, 213
 pono 3, 4
 pontes 1, 286 : 3, 757
 ponti æquora 1, 8 : 2,
 771 : 4, 412 : 5, 998 :
 6, 439. 624. hu-
 morem 1, 1084.
 murmura 3, 1045.
 gurgite 5, 888. pla-
 ga cærulea 482. æ-
 quore 2, 780 : 6,
 628
 ponti (maris) pella-
 cia (fallacia) sub-
 dola 2, 559 : 5, 1002
 e falso nomine pon-
 ti 6, 473
 pontique (marisque)
 5, 418
 pontum 2, 201. 272
 ponto (mari) 6, 1106
 pontus sævit minaci
 murmure 1, 277
 ponunt 3, 391 : 4,
 56
 poplitesque pro-
 cumbunt 4, 950
 populi (sing.) 6,
 1265. (plur.) 5, 1221
 populo 3, 1009 : 4,
 568 : 6, 1141
 populum 5, 1245
 populus 6, 1277
 portabant 6, 39
 portant 1, 295 : 4,
 445 : 6, 504. 630
 arcta naturæ porta-
 rum claustra con-
 fringere 1, 72
 portas (nom.) 1, 317
 lethi portas cuncta-
 rier ante 3, 67
 portat 6, 303
 portatur 6, 581
 portenta 2, 700 : 4,
 594 : 5, 38. 836.
 843
 porticus (sing.) 4,
 1111
 portis 6, 31
 in portu clauda na-
 vigia videntur ma-
 ris ignavis 4, 438
 poscere 5, 1085
 positis 4, 1260
 positura (subst.) 1,
 686. 818. 908 : 2,
 760. 1007. 1017.
 1020
 posituræ (subst. pl.)
 principiorum 2, 946
 posituram (subst.) 5,
 690

INDEX VOCABULORUM.

posituris(sub.)2,895	561. 718. 879	præcluserit 1, 322	atque videre 5, 1341
positus 6, 1206	potissimaque 3, 781	præconis 4, 568	præsentit odorem anser 4, 686
possedere 5, 203	quem terra potita 4, 765	præcurrere 1, 372	præsidio 3, 911 : 5, 872
possedit 1, 965 : 4, 340 : 6, 1048	mortis lethique potitum 4, 770	præda 5, 1248	præsidioque 2, 642
possidat (possideat) 1, 387	potitur primordia 2, 652	prædaque 5, 1081	præsidium perfugiumque 5, 1108
possideantur 1, 391	potitus sceptrum 3, 1051	prædæ(sing.) 5, 873. 958	præspersens 5, 738
possideat 5, 610	potiundi 4, 1069	prædicere 2, 640	præstabant 5, 1106
possidet 2, 586 : 4, 331	præbebat 5, 815.989	prædita (sing.) 2, 181. 608. (plur.) 1, 237. 619. 633. 798. 848. 916 : 2, 336. 722. 753. 813. 894. 971 : 3, 333 : 4, 86. 98. 196. 313 : 5, 145 : 6, 218. 739. 760. 982	præstante labore 2, 12 : 3, 62
post inde 3, 528	præbens 1, 230	prædita stat culpa 5, 200	præstantius (nom.) 2, 506
pôsta (posita) 1, 1058 : 3, 870 : 6, 763. 965	præbent 4, 721. 870	prædulce 4, 639	præstare (excellere) 1, 209. 359 : 5, 1178
postera (pl.) 3, 980	præbere 1, 445 : 2, 597 : 3, 1004 : 5, 125	præfracta (plur.) 1, 891	præstare salutem 4, 154
posteraque (sing.) 3, 1098	tu te dictis præbere memento (audi) 2, 65	præfracta (plur.) 1, 891	præstat (excellit) 3, 430 : 4, 505 : 5, 1354
posterior 4, 350 : 6, 1049	præbet 2, 995 : 4, 273. 418 : 5, 583 : 6, 892	prælia 1, 639 : 2, 117 : 4, 964. 1003 : 5, 44. miscens 4, 1007. miscens 5, 443	mors omnia præstat 3, 215
posteriorque 5, 1413	præcellere 2, 160	prælonga (pl.) cervi cornua 3, 614	incolumem se præstat 3, 221
posterioribu' (posterioribus) signis 5, 626	præcepimus 6, 803	præmeditator (ver.) 4, 822	præstinxit (obnubilavit) sol omnes stellas 3, 1057
posterius (adv.) 2, 182 : 5, 156. 993. 1112. 1257. 1285 : 6, 827. 1199	præcepit 6, 1048	præmetuens 3, 1032	præsto 2, 1067. 1098 : 3, 778 : 4, 799. 1054 : 5, 1411 : 6, 1241
postes 3, 276 : 4, 1171	præceps 3, 37	præmia 3, 912. 669 : 5, 5. 868. 1150. 1448	circum præterque feruntur 5, 638
postibus 3, 370	præcepta 3, 10	currenti spatium præmonstra 6, 92	præteriit 5, 759
pôsto (posito) 3, 884	præcessit 4, 836	Zephyrus Veneris prænuntius 5, 736	præter creditur ire, (præterire) 4, 389
postrema (sing.) 5, 903 : 6, 367	præciderit 3, 636	præpandere lumina menti 1, 145	præterit 2, 1103
postulat 6, 541	præcipere 5, 534	præpediuntur 3, 365. 477	præterita (sing.) 1, 469
postulet 2, 492	præcipitans imber 6, 291	præpetis 4, 1145	præteritisque 3, 839
potans 4, 1093	præcipitant 2, 248 : 4, 1015	præproperanter 3, 780	præteritum 3, 868
potat 4, 1121	præcipitanter currit 3, 1076	præportant tela violenti signa furoris 2, 621	præterlata (sing.) 4, 573
pote (possibile) 3, 1092	præcipitârit (neut.) 4, 632	præpôsta (præposita plur.) 6, 997	præterque - meantum (prætermantumque) 1, 319
potentem 3, 75	præcipitâvit 1, 252 : 6, 1038	præpostera (plur.) 4, 831	prætermittas 4, 1144
potentes 2, 49 : 3, 1040 : 5, 1119 : 6, 12	præcipites (nom.) 6, 1172	præposterus ordo 3, 621	prætermittet 4, 1184
potesse (posse) 1, 666 : 2, 225. 1009 : 3, 320	præcipitesque (nom.) 2, 279 : 4, 512 : 6, 744	præripere 3, 909	præterquam si 2, 311
potestas 1, 77. 589 : 2, 286 : 3, 247. 264. 270. 278. 287. 335. 410. 557. 599. 674. 680. 856 : 4, 64. 102. 491 : 5, 43. 90. 566. 878. 1047. 1208. 1241. 1270	præclara (sing.) 2, 1031 : 5, 1173 : (plur.) reperta 1, 733	præsagit 3, 511 : 4, 1050. 1099	præterrudit vox fauces 4, 531
potestates 2, 587 : 5, 1238 : 6, 64	præclaram 5, 158	præscripta (plur.) 6, 91	prata 5, 602. 783. 1371
potestur (potest) 3, 1023	præclaras 6, 417	præsens 6, 602. 1275	prava (sing.) regula 4, 516. falsaque ratio 523. (plur.) tecta 520
potiri rerum 2, 13	præclari 4, 1027	præsentia (adj.) 2, 1166 : 3, 970 : 5, 1031	prece quæsit (orat.) 5, 1228
potis 1, 453 : 2, 849. 911. 1095 : 3, 469. 555. 1082 : 4, 615. 802. 1235 : 5, 1.	præclarius (nom.) 1, 730	præsentire animo	premat 3, 668
	præclaro nomine 6, 2		premere 6, 511. 559
	præclarum 5, 1137		
	præclarumque 5, 121		
	effugium præcludere 3, 523		
	effugium præcludit 1, 954		
	præclusa lethi janua menti 3, 829.		
	cœlo 5, 374		

INDEX VOCABULORUM.

premitur 6, 845	princeps 1, 95. vitæ 5, 9	pro ponderibus 2, 231	procurrat 1, 968
premunt 4, 1072: 6, 52	principiale tempus 5, 247	pro foribus sunt lumina nostra 3, 368	procursus (sing.) 2, 454
premuntur 6, 517. 734	sine principali lævore (sine principiis lævigatis) 2, 423	pro visis sint 4, 468	prodesse 1, 94: 2, 39
prendere 4, 1136	principiis 1, 199. 741. 1046: 2, 131. 137. 224. 443. 471. 731. 756. 769. 788. 814. 860. 866. 973: 3, 319. 332. 428: 4, 538. 703. omnigenis 5, 441	pro rerum majestate 5, 2	prodesset 1, 648
pressa (plur.) 4, 861. humi linquit vestigia 2, 356	principiorum 1, 245. 485. 991: 2, 134. 292. 297. 573. 584. 587. 670. 721. 817. 946. 968: 3, 262: 4, 547. 671. 941: 5, 185	pro meritis 5, 4	prodiderunt 3, 86
pressantes 4, 1102	principium 1, 150. 340. 708. 834: 2, 254. 262. (principiorum) 2, 936	pro tempore cœli 5, 232	prodita (sing.) 3, 602. 992: 6, 605. (plur.) 4, 522: 6, 562
pressæ (plur.) 6, 104	priora sæcla scriptorum (piores scriptores) 3, 629	pro re 6, 1279	proditur 2, 932: 6, 835
pressimus 2, 198	priva pedum vestigia 3, 390	pro facie et viribus 5, 1110. 1173	producit 4, 1216
pressis signis vestigia pono 3, 4. aratris terram proscindere 5, 210	privam quamque (singulam quamque) venti particulam 4, 261	proavorum 4, 1212	profatur Pythia ex tripode Phœbi, lauroque 1, 740: 5, 113
pressit 4, 450	privandum 1, 382	probabo 5, 156	profecta (sing.) 4, 557. (plur.) 4, 1215: 6, 80
quasi demissum cœlo prestera imitetur 6, 444	privârant 5, 995	planum facere atque probare 2, 933	proferet 3, 866
presteras, Graii quos ab re nominâturunt 6, 423	privas (singulares) animas 3, 723	probari 1, 514: 2, 498	proferre 2, 656: 4, 824. 875
pretio 5, 1272. 1276	privas (singulas) horas 5, 275	probârit 4, 479	proferrier (proferri) 1, 208
pretium 5, 963	in privas (singulas) se vox dividit aures 4, 570	probatas 1, 858	proficiunt 2, 38: 5, 894
prima acie (primo ordine) 2, 448	privata (sing.) 1, 60 bis. 1037: 2, 648 bis. 1090: 3, 711. (plur.) 1, 344: 2, 840: 3, 485: 5, 318	probatum 2, 93	profluat 5, 600
prima virorum (primi viri) 1, 87	privatæ (sing.) 5, 1011	probavi 2, 527	profluvium 6, 1203
prima viai 1, 1068	privati (plur.) 6, 1207	probavit 6, 32	membra somnus profudit 4, 761
primigenum diem maris et terræ 2, 1105	privatu' (privatus) 3, 918	probetur 3, 47	profudit ex alvo matris 5, 226. ex ore 6, 6
primo quoque carmine 6, 937	privatum 4, 367	procedere 1, 339. 379: 2, 270. 278: 4, 789: 5, 1400	profugit 3, 717
primordia 1, 50. 183. 211. 269. 484. 486. 546. 549. 571. 586. 603. 713. 754. 766. 778. 789. 815. 817. 828. 847. 848. 907. 917. 1020: 2, 79. 83. 120. 132. 156. 165. 177. 253. 309. 379. 396. 414. 475. 478. 522. 560. 567. 652. 695. 749. 795. 853. 882. 915. 966. 978. 1006: 3, 237. 262. 373. 394. 567. 937: 4, 45. 110. 119. 546. 1213: 5, 188. 196. 420. 423: 6, 234. 871. 1004. cæcal, 1103. vocom 4, 534	privatur 3, 408: 4, 372	procedimus 2, 272	profunda summa 2, 1053
primordiaque 1, 502	dies privos (singulos) 5, 732	procedit 5, 921	profunda ponti 5, 418
primoribus elementis (atom.) 6, 1007	pro sua parte 1, 807: 4, 554: 5, 258	procella 6, 123. 293	profundam (nom.) rerum summam 6, 649. (verb.) ventis verba 4, 929
primoris nasi acumen 6, 1191		procellæ (sing.) 6, 446	profundant 4, 1029: 6, 209
primorum (atom.) natura 2, 713		procellas 3, 806	profundas (nom.) 5, 42
		procellis 5, 505. gravidam tempestatem 6, 258	profundi (substant. universi) 1, 1001: 2, 1050. 1094: 3, 826: 5, 371: 6, 484
		procero 3, 658	profundit fulmen 6, 400
		proceros passus viai proferre 4, 825	profundo Acherunte 3, 991
		processit 1, 74: 5, 1292	vaste profundum 1, 956
		proclive 2, 454	profundum Inane 1, 1101: 2, 95. 222
		proclivius (adv.) 2, 791. iras decurrat ad acres 3, 312	profundunt 6, 211
		proclivius 6, 728	profusa (sing.) 1, 89: 5, 1374: 3, 953
		procrâxe (palam aperuisse) 5, 1158	profusæ (pl.) 6, 744
		procreat 4, 833: 5, 320	
		procrecere 2, 546. 566. 879: 6, 664	
		procubuere 1, 292	
		procudendo 5, 1264	
		procudere 5, 848. 854	
		procuditur 3, 1094	
		ignem ignes procudunt 2, 1114	
		procul est ut credere possis 4, 854	
		proculcare 5, 1234	
		procumbere 5, 1234	
		procumbit 6, 557	
		procumbunt 4, 950	

INDEX VOCABULORUM.

profusum lumen 5, 571. 766	in promptu omnibus manifestumque 2, 148. 246	prorumpere 2, 264	pruinæ 5, 217 : 6, 528
profusus summo cum clamore sermo 4, 543	in promptu cognita 2, 867	prorumpit 6, 590	pruinam 2, 431
progeniem 2, 617	prona(sing.)vis venti premit 6, 559. (plur.) 4, 520	prorumpitur in mare venti vis 6, 435	pruinas 2, 514
progignere 2, 80 : 4, 674	prono tramite viam monstravit 6, 26]	proscindere terram pressis aratris 5, 210. solum terræ 1294	pruinis rigidis (frigore) 2, 520
progigni 2, 545. 566	pronos 6, 792	prospectu maris in magno 6, 449	pubescere 5, 672
progredientis pedetentim 5, 534. 1451	propagando 5, 848. 854	prospicere 2, 1045 : 4, 824	pudens 4, 1157
progredimur 2, 258	propagant 1, 281 : 2, 996	prostantibus paulum angelis 2, 428	pudor 6, 1242
prohibere 1, 439. 972	propagare 1, 196	prosternere 6, 242	pudorem vexare 3, 83
prohibeat officiatque 1, 976	propagent 1, 21 : 2, 173	prostrata siti, proque voluta 6, 1262	puellas 3, 1021
prohibentque 2, 785	propago (nom.) 1, 43 : 4, 995 : 5, 1026	prostrati (plur.) 2, 29 : 5, 1391	puellos 4, 1245
prohibet 2, 288 : 3, 876 : 4, 1262	propellat 4, 195 : 6, 1025. 1027	prostratum 5, 1199	puer 3, 762 : 5, 223. 882 : 4, 1046
se speculi projecit imago 4, 280	propellens 4, 287	prostratus 6, 785	pueri 2, 54. 57. 577. 635 : 3, 87. 90. 448 : 6, 34. 37 : 5, 1016
projecta 2, 283 : 6, 1153	propellere 3, 163	protelo plagarum undique continuato 2, 531	pueris 1, 256. 935 : 4, 11. 403 : 5, 814. 886 : 6, 1254
projecto 3, 895	propellit 3, 161	protelo stimulator fulgure fulgur 4, 191	puerorum ætas improvida ludificetur 1, 938 : 4, 14
quamlibet immani projectu corporis 3, 1000	properans 3, 1080	fati protollere fines 5, 310	pueros 5, 1020. 1030
projectus (adj.) 5, 223	properant 5, 298	protractæque 6, 563	puerum 2, 635
proinde ac (perinde quasi) 3, 1048. 1066	properanter 5, 301	verum protrahere inde 1, 410	conferre manu certamina pugnae 4, 841
proinde ac (prout) 5, 661	propere 6, 148. 842	protahere ad gestum pueros 5, 1030 : 4, 1182	pugnam 3, 648
prolapsa (sing.) 3, 590 : 6, 573. (plu.) 1005	propinqua (sing.) 6, 1216	protrahit in medium 5, 1387. 1453	pugnant 2, 409. 867
prolatet effugium fugæ 1, 982	propinquat terris 5, 629	protrudere 4, 877	pugnantibus ventis 6, 97
prolem 2, 350. 996. 1081 : 5, 854. 1012	propior 4, 339	protrudit agitque aëra 4, 247. 281	pugnare 2, 280 : 4, 964 : 6, 368
proles 1, 260 : 2, 349. 604. equorum duellica 660	propius (adv.) 5, 709	protruditur paulatim tota moles, atque movetur 4, 889	pugnas (nom.) 4, 785. 1008
prolixo 4, 1238	proponere 3, 627. manibus tepidum tactum 6, 1163	provehat 4, 195 : 6, 1025	pugnasque edere 2, 117
proluvie larga 5, 948. alvi nigra 6, 1198	proponit 3, 184. 892	minutatim vitam provexit in altum 5, 1433	pugnat 5, 728
promeritis 1, 62 : 2, 650	proporro (ulterius) 2, 978 : 4, 888. (longe) 3, 276. 282 : 5, 313	providet 4, 883	pugnent 2, 205 : 5, 382
promissa canum vis 4, 685	propositum (subst.) 6, 653	providit 4, 882	pugnet 1, 780 : 2, 793
promissis (subst.) 5, 92 : 6, 244	proprie 1, 781 : 6, 985	provolat 4, 1238 : 6, 293	pugno 6, 433
promittere 1, 412 : 3, 378	propriis 2, 218 : 5, 769	provolvi 2, 469	pulchra 4, 1118
promittit 3, 889	proprio 2, 311. 845 : 3, 135. 1004 : 4, 1134 : 5, 576. 714	provolvitur 6, 552	pulchre degeret ævum 5, 173
aperta promptaque cœli 6, 817	propritim (proprie) 2, 974	proque voluta 6, 1262	pulchri 4, 1227
per populi passim loca prompta 6, 1265	proprium 2, 366. 656 : 3, 358. 840	promovit immanem vim turbinis 6, 446	pulchris 5, 1113
in promptu 2, 583 : 3, 107. 186 : 4, 95 : 6, 941	propulsa 5, 487	proxima 5, 104	pulchro 5, 1115 : 4, 1087
magis in promptu 1, 878	proquam largos æstus 2, 1136	proxima sunt ad vires principiorum 2, 134	pulchros fasces 5, 1233
	proram 2, 554	prudens 3, 762	pullorum tempestiva dabant examina 5, 1363
	proruere 3, 824	pruina 3, 20	in pullos animales vertier ova 2, 926
	possint 5, 369		pullus equæ 3, 763

INDEX VOCABULORUM.

pulsare 4, 880: 6, 1051	putandum 2, 39. 193. 699. 808. 1051: 3, 311. 668. 686. 688. 803. 939: 4, 117. 680. 777. 920: 5, 303. 642. 751: 6, 245. 261. 540. 665. 905	QUADRATA 4, 237. 504. 657	cærulea cœli 6, 95
pulsarent æribus æra 2, 636	putant 4, 1229: 6, 851	quadratasque turres 4, 354	queratur 3, 968
pulsarier (pulsari) 4, 932	putantur 2, 426: 4, 1258: 6, 765	quadrato 2, 779	quercus glandiferas 5, 937
pulsata 4, 589: 5, 253. 1384	putare 3, 802: 5, 160. 1040: 6, 68	quadratum 2, 778. 784	querela 4, 1175: 6, 1157
pulveris 3, 382: 5, 254	putari 1, 767: 2, 908: 5, 240	quadratum tenta- mus (rem quadra- tam tangimus) 4, 235	lassorum vox mixta voce querelæ 6, 1243
pulverulenta 5, 741	putârunt 1, 636. 706. 709: 3, 98	quadrupedes 6, 757	querelam liquidam tollunt 4, 550
pumilio 4, 1155	putas 1, 770. 915: 2, 79: 3, 532. 698	quadrupedem 2, 536: 4, 1258: 5, 787. 1201	querelas 3, 967: 4, 588: 5, 1383
puncto temporis 1, 1102: 4, 165. 194.	putat 1, 393. 839. 842: 4, 471. 1133	quæram 1, 980: 3, 761: 4, 476	querelis 2, 358: 6, 15
tempori' (temporis) 2, 263. 455. 1005.	putealibus lymphis 6, 1172	quærebant 5, 972	queruntur 3, 77
diei 4, 201	puteis 6, 840	quærendum 3, 726. 922	quierint 5, 1341
puncto tempore 4, 215	putemus 5, 82	quærentem 1, 144	quierit 6, 855
puncto in tempore 6, 229	putentur 1, 347: 4, 595: 5, 125. 1044	quærentesque 5, 521: 6, 199	quies 2, 94: 3, 212
pungere 2, 459	puteos 6, 847	quærere 1, 333: 3, 10. 848: 4, 966	quiescant 1, 31
pungunt 4, 629	putes 1, 198: 2, 410. 414. 470. 717. 841. 1009: 4, 130: 5, 118	quæres 1, 104	quiescat 5, 535
puniceusque color 2, 829	putet 1, 876	quæremus 1, 370: 4, 580	quiescunt 3, 933: 4, 767
pupillas perterget 4, 250. interfodiunt leonum 720	putetur 1, 866: 5, 128. 755	quæris 3, 954	quiëset (quievisset) 1, 346
puppin 4, 390	putre corpus 3, 583	quærit 2, 1043: 3, 515. 1079: 4, 857: 5, 883	quietæ (plur.) 3, 18
pupula 2, 810: 3, 409	putrefacta 2, 897	quæritur 4, 780	quiete 1, 464: 2, 310: 3, 1051: 4, 456. 987. 988
pura (plur.) 4, 1074: 5, 500	putresque ruinas dabunt 2, 1145	quærun 2, 978: 4, 465. 709: 6, 232	quietem 3, 923. 952: 4, 905: 5, 981
puramque 1, 507	putrescat 3, 884	quærun 4, 778	quietes intactas fronde canes nari- bus inveniunt 1, 406
liquidam, puramque voluptatem 3, 40	putrescere saxa 5, 308	prece quæsit (orat.) 5, 1228	quieti (subst.) 4, 846
purgat 4, 342	putrescit 5, 830	quæsitâ (plur.) 2, 729: 5, 214	quietos 5, 169: 6, 72
purgatum pectus 5, 44	putri corpore 3, 774	quæsitâque (plur.) 5, 5	quietum 2, 238: 5, 1126
purgavit pectora veridicis dictis 6, 23	putribus glebis ter- rarum 5, 143	quam (quantum) 1, 921: 2, 334. 335	quingentos 4, 411
puri (plur.) 5, 449	putricava 2, 859	quamde (quam par- tic.) 1, 641	quinque 3, 626: 4, 304: 5, 912
puro 5, 18: 6, 399	terram intempesti- vos cum putror ce- pit ob imbres 2, 928	quasi si 4, 1008	quîsse (quivisse) 5, 1044. 1421
puroque 1, 647: 2, 781	tellus humida pu- trorem nacta est intempestivis ex imbribus 2, 871.	quasi vero 6, 971	quit 3, 553. 646: 5, 153: 6, 430. 554
purpura 2, 829: 5, 1422. Melibœa 2, 500	intempestivis plu- viisque et solibus icta 6, 1099	quassans 4, 591	quod non consuevi- mus uti 6, 1134
purpurea 5, 1427	pyropo rubro 2, 802	caput quassans grandis suspirat a- rator 2, 1164	RABIE districta mi- nantur 5, 1064
purpureâ 2, 51	Pythia quæ tripode ex Phœbi lauroque profatur 1, 740: 5, 113	quassatis (nom.) va- sis 3, 435	rabiei 4, 1076
purpureusque colos conchyli 6, 1072		quassatum viribus ævi corpus 3, 452	rabies 4, 1110
purum 1, 659. aëra 4, 328		quatientes 2, 632: 5, 1314	radentes 6, 117
purumque 1, 776. 1029		valido quatientes impete 2, 326	radentia flumina ri- pas rodunt 5, 257
pusi 4, 1020		quatiant terrifico sonitu cœlestia templa 6, 387	radere 5, 1266
puta 4, 1068		quatiantur tonitru	radiantia sidera mundi 4, 214
putabant 5, 1177. 1178. 1333			radiari solis lumina 5, 462
putabis 5, 22			radiatum insigne diei 5, 699
putamus 6, 1004			
putanda (sing) 3, 232			
putandos 2, 616			

h

INDEX VOCABULORUM.

radices saxi 2, 102. montis 6, 695	incomitata rapi cer- tabant funera vasta 6, 1223	2, 229	recipit 3, 240: 6, 573. res recreari 5, 324
radicibus 1, 353: 3, 326. 562: 5, 555. 806	rapique 2, 275	ratione animi 2, 1043	recipitque 5, 321
flammeus ardor ex- ederatsylvas ab ra- dicibus 5, 1253	rapidas undas 4, 423. vires 5, 624	id non ab nulla ra- tione videtur 4, 10	reclamat ratio vera 1, 617
arbusta evolvens ra- dicibus haurit ab imis 6, 140	rapidi (plur.) leones 4, 716. ætheris æs- tus 5, 520. fremi- tus 1192	quo ratione feruntur 4, 448	reclusa (plur.) ostia 3, 367
radicitus evelli mala 3, 311	rapidis canibus 5, 890	rationem expuere ex animo 2, 1040	reclulis foribus 3, 361
radicitus e vita se tollit 3, 890	rapido percurrens turbine campos 1, 274	rationes 1, 106: 5, 56. 1182	recreat 4, 866
radii (plur.) 1, 148: 2, 59: 3, 92: 5, 485. 1352: 6, 39	rapidoque rotantia turbine portant 1, 295	rationi 3, 522	recreata (sing.) 1, 941: 4, 17
radiis 2, 125: 5, 658. 703. 754: 6, 272. 523. 618. 737. 860. 869. 874. 964	rapidos tranant am- nes 1, 15	rationibus 2, 169. 178: 5, 197	recreaverunt 6, 3
radiisque 6, 268. 390	rapidum mare 1, 721	rationis 1, 82: 3, 44: 4, 505. 620: 5, 65. 1210. egestas 2, 52	recreavit 5, 405
radiorum 2, 116: 4, 376: 5, 612	rapidus turbo 6, 668	rauca (sing.) 4, 536. (plur.) 6, 751	recreetque 5, 278
radiorum (solis) ver- beribus 5, 1103	raptam Tyndaridem 1, 465	raucas 6, 1187	recrescit 5, 261
radios insertim fun- dunt 2, 114. in- terrumpat 5, 766	raptant turbine 1, 280	raucisonoque cantu 2, 610	recta regione viai 2, 249
radios inter quasi rumpere lucis 5, 288	raptavit 5, 399	raucisonos cantus 5, 1083	recto cursu 6, 27. impete 137
raditur oris janua viis expletis 4, 535	raptim terra se pe- dibus subducatur 1, 1099. plani petit æquora campi 3, 1015	raucum reboat 4, 548	rectoque foras emit- timus ore 4, 552
ramenta ferri 6, 1043	pedibus raptim tel- lus subtracta 6, 604	reamur 2, 951: 4, 41: 5, 79: 6, 250. 764	rectum per inane feruntur corpora 2, 217. 226
rami (plur.) 5, 1099. 1283	rara (sing.) 3, 236: 5, 196: 6, 862. (pl.) 2, 532. 859: 3, 377: 4, 458: 5, 445	reantur 6, 600	recubantem 1, 39
ramique (plur.) 1, 253: 6, 135	rara corporis 5, 734. viarum 6, 331	rearis 1, 81. 653: 2, 730: 4, 171: 5, 115. 248: 6, 535	recumbit 6, 794
ramis 2, 30: 5, 1364. 1392	raræ foramina lin- guæ 4, 625	reboant citharis templa 2, 28	longe, longeque re- cursant 2, 105
ramos 1, 354. 1092: 2, 702: 5, 934. 1096	raras 1, 744	reboat 4, 548	reddant 2, 1005: 4, 578. 1231
ramosa (sing.) arbor 5, 1095. (plur.) nu- bila, atque aspera 6, 132	rareque facit, rare- facitque 6, 232	recidere 1, 857: 5, 281: 1, 1062	reddantur 4, 108
ramosis principiis (atomis ramos ha- bentibus) 2, 446	rarefacta (plur.) 2, 1139	recedant 4, 63. 100	reddat 1, 1010
racenti (putrido) jam viscere cada- vera vermes expi- rant 3, 719	rarefactum 3, 445	recedas 4, 321	reddatque 6, 1122
rancida (plur.) ca- davera perolent 6, 1135	rarefecit 6, 870	recedat a lapide hoc ferri natura 6, 1040	redde 3, 132
rapaces fluvios 1, 18. fallaces 3, 650. am- nes 5, 342	rarefieri 1, 649	recedens 2, 1101	reddebant 6, 1196
rapax vis solis equo- rum 5, 398	rarescit 5, 863. 890: 6, 875. humor ab æstu 841	recedere 2, 1127: 4, 699. 858	reddenda (sing.) 6, 607
	rarescunt 6, 213. 512	recedis ut plenus vitæ conviva 3, 951	reddere 1, 210: 2, 179. 228. 762. 882. 986: 3, 179. 259: 4, 129. 150. 176. 463. 506. 576. 581: 5, 198. 715. 1167. 1247: 6, 608. 855. 918
	rarique (plur.) 1, 657	recedit 2, 229. 1118: 3, 1010	reddetur 6, 998
	rarior 6, 1022	recedunt 2, 1112: 3, 833: 4, 131. 741	reddi 1, 567. 573
	rarisque (plur.) 1, 655	recellit retro 6, 572	reddidit 3, 656: 6, 1137
	rarum aëra 2, 106	recepit 6, 22	reddidit 4, 311. 575: 5, 746: 6, 911
	rarus 3, 445	recepit 2, 992: 6, 145	reddita (sing.) 1, 204. 578. 629: 2, 64. 95. 141. 757: 4, 179. 765: 4, 619. (plur.) 2, 511. 679: 4, 324: 6, 533. 981
	avius a vera ratione	recepta (plur.) 2, 110	redditus 6, 493
		receptant 2, 1000	reducere 5, 1336
		receptat 3, 504	reddunda (sing.) 1, 54: 5, 67
		receptent 1, 668	
		receptum (adj.) 1, 378	
		recesse 3, 69	
		paulum recesseris ab re 1, 411	
		recesserit 3, 725	
		recessit 3, 213. 440. 716: 4, 915: 5, 414	

INDEX VOCABULORUM.

reddunt 4, 106. 291 : 6, 812	regere 2, 1094 : 3, 165 : 5, 1127	relinquat 1, 704	præteritis annis admissa 3, 839
redeant 1, 674. 797 : 2, 755. 863 : 4, 994	reges (nom.) 2, 49 : 3, 1040 : 4, 1007 : 5, 1108	relinquebant volucres ova 5, 800	remordet 4, 1128
redegerit 3, 860	regesque (nom.) 5, 1221	relinquere 1, 659 : 3, 613	remorum pars edita supra rorem salis 4, 441
redegit 5, 404. 875	regibus 5, 1135	relinqui 1, 447. 657 : 4, 43 : 5, 625	remota (sing.) 4, 254. 271. 289 : 5, 149. (plur.) 2, 838 : 4, 306 : 5, 579
redeo 5, 778	regigni 5, 245	relinquit 1, 966 : 3, 40. 124. 309 : 5, 300	remotæ (plur.) 4, 811
redeunt 1, 250 : 3, 1019 : 4, 1017 : 6, 570. 871	consilium vitæ, regimenque locatum est in mente 3, 95	relinquunt 1, 744 : 5, 1238	remotis 2, 534 : 3, 405
redeuntibus 5, 312	regio 1, 728 : 5, 805	reliquas 4, 973	remotum 3, 835 : 5, 126. 837 : 6, 853
redibant 6, 1246	regione 1, 957. 1040. 1072 : 2, 534 : 3, 609 : 4, 375. 706. 787. 1265 : 5, 535 : 6, 66. 723. 742.	reliquit 3, 1038 : 4, 1130 : 5, 64	removet 3, 895
redibat 5, 1140	viai 2, 249. loci 260. 293. in pectoris 3, 141	reliquo 1, 561 : 3, 648	a vita natura removit 5, 351
redigantur 1, 791 : 2, 751	e regione 6, 343. loci 833. qua 823	rellatum 2, 1000	de nihilo renata virescat copia rerum 1, 675. 758
redimire 5, 1393	regionem 6, 732	relligio 1, 79. 84. 102 : 6, 1274	renidescit ære tellus 3, 328
rediret 4, 32	regionibus 1, 65. 470. 964 : 3, 617 : 6, 119. 414. 762. 892	relligione 1, 64 : 2, 680 : 5, 115	domus argento fulgens auroque renidet 2, 27
redissent 1, 542	norma si rectis regionibus exit 4, 517	relligionem 3, 54	renovare 6, 1074
redit 1, 249 : 3, 501. 504. 923 : 4, 1110 : 6, 637	regit 4, 901	relligionēs 2, 43 : 5, 87 : 6, 61	renovent 2, 591
redolere 4, 700	regna 3, 848 : 5, 1127	relligionibus 1, 110	renutant 4, 604
reductum 1, 229	regnavit 5, 396	arctis relligionum nodis animos exolvere 1, 931 : 4, 7	renutat 3, 351
reducunt 4, 990	regni 2, 38	relliquiæ 2, 954	reparandis 1, 548
redundat 6, 712	regnum 6, 54	relliquiarum 1, 1102	reparare 1, 551. 624 : 3, 978 : 5, 667
redundet 5, 602	regula 4, 516	relliquias 3, 656 : 6, 825	reparari 1, 561. 1036 : 5, 733
refecta (sing.) 1, 236	reguntur 2, 262	remanat 5, 270 : 6, 635	repentis itum animalis 3, 389
refelli 4, 481	terra fumans humorem tota rehalat 6, 522	remanebat 6, 1276	reperire 2, 849 : 3, 318. 999. 1063 : 4, 1112 : 5, 846 : 6, 531. 1078
referant 4, 1212	rei (sub.) 1, 689 : 2, 111. 236. 548 : 3, 931 : 4, 883 : 6, 392. 918	remanent 1, 247	reperiri 1, 489 : 6, 1248
referemus 2, 700	rejecta (sing.) 4, 286. 574. (plur.) 1, 109	remaneret 4, 923	reperirier (reperiri) 4, 482
referentes 1, 425	rejectæ (plur.) crebro repulso 4, 106	remanse 3, 69	reperta (sing.) 1, 248. 433. 505 : 2, 525 : 3, 131. 204. 238 : 5, 60. 336. 1280. 1285. 1385. 1413. (plur.) 1, 137. 733 : 3, 420 : 4, 850 : 5, 13. 839. 1443 : 6, 7
nil referret 1, 681	rejectant voces ad sidera mundi 2, 330	remansit 3, 403	repertam 5, 1418
referri 4, 323	rejicere 2, 713	in remeando 4, 724	repertis 5, 2
referunt 2, 633	rejiat 5, 640 : 6, 80	remedi 6, 1224	repertores doctrinarum, atque leporum 3, 1049
referuntur 5, 87 : 6, 61	rejecit 1, 35	remensum 2, 515	repertum 1, 953 : 5, 1112. 1240. 1278 : 6, 5
refici 1, 558. 563	relatus 5, 685	remigii pennarum oblitæ aves vela remittunt 6, 743	repertus 5, 337
reficit 1, 264	relaxant vincla 6, 355	remigrant 2, 965	repetam coeptum
ducitur, atque reflatur aer 4, 936	relaxat nodos 6, 878	reminiscaris 6, 649	
reflexæ (plur.) 4, 444	relicta 4, 526 : 5, 500. 1415	reminiscere 2, 89	
refracta (plur.) 4, 442	relicti 3, 343	membris manare remissis 5, 850	
refrænat 1, 850 : 4, 1078 : 6, 530	relictis 3, 1084	remittant 2, 1125	
refrænata auctum natura 2, 1120	relinquas 1, 48. 516 : 3, 412. mirari 6, 654	remittis 6, 67	
refrænatur 2, 283		remittit 2, 199	
refrænatus relligione 5, 115		remittunt 4, 314 : 6, 743	
refrænavit 2, 276		in remorando multis offensibus hæsitat 6, 332	
refrænet 6, 567		remorantur 2, 74 : 6, 717	
refrigescit cunctando plaga per auras 4, 707		remorari 2, 564	
refugisse 3, 69		remoratur 2, 157	
refulget 2, 779		remordent peccata	
refutans 5, 726			
refutant 2, 866			
refutatu ancipiti convincere falsum 3, 524			
regem 1, 95			

INDEX VOCABULORUM.

pertexere dictis 1, 419. commemorare 6, 936	reservans 1, 608 : 5, 857	retinebit 5, 179	ex non ridentibus auctus 2, 985
repetentia 3, 863	residere 2, 1009 : 3, 399	retinent 4, 415	ridentibus undis pellicere in fraudem 5, 1003
repetunt 1, 782 : 4, 792	residit 2, 283 : 5, 1424	retinentque 2, 663	ridere 2, 982. 985
repit paullatim nubes 6, 1119	resilire 1, 1045 : 4, 324. 689	retinentes 1, 496	subdola ridet placidi pellacia ponti 2, 559
repitque 6, 661	resistat 5, 208	retinentia 2, 25	ridicula hæc, ludibriaque esse videmus 2, 46
replebat 5, 990	resolvant 2, 62	actarum rerum retinentia (recordatio) 3, 675	ridit 3, 22
replent 6, 718	resolvat 1, 52. 416	retinentur 2, 453	rigando 5, 594
replerat 6, 1270	resolvi 1, 622. 1054 : 5, 771	retinere 3, 119. 257 : 4, 1059 : 6, 518	rigantque 6, 612
repleti 2, 535	resolvit 6, 966	retineri 2, 467	rigantes 6, 520
repleta (sing.) 2, 805 : 5, 41. (plur.) 4, 630	resoluta corpora, et in aëra versa 5, 279	retorta (sing.) 3, 30	rigantur 4, 1023
repletum 2, 1168	resoluto 3, 575	retractant 4, 1193	rigare coelum 4, 203
repletur 1, 395 : 4, 373. 379 : 5, 812	resorbet 6, 695. 1053	retractis 6, 481	rigat Ægyptum Nilus 6, 714
repletus 6, 259	respectabant 5, 973	retractet 4, 1263	rigere frigore 3, 904
replevit 4, 345	respectans 6, 1232	retrahuntur 2, 154	riget (a rigare) 5, 602
reponit 5, 684	respectat 5, 376	retribuat 5, 278	rigida morte strati jacebant 6, 1194
reponunt 3, 105	respice 3, 985	retrocita 4, 548	rigidas 5, 763
reposcit 2, 369	respicere 5, 1444	retulerunt 6, 672	rigidis pruinis 2, 520
reposco 6, 920	respicias 3, 867	retusum 5, 1273	rigidum frigus 1, 356
reposcunt 4, 659	respiciunt 4, 1152	revelli 1, 602	rigor auri conlabefactatus solvitur æstu 1, 493
repôsta 1, 36 : 3, 347	respirant 6, 569	reverentur fulgorem ab auro 2, 50	rigorem 5, 639. 745
reprehendere 3, 598 : 4, 488 : 6, 568	respirent venti 6, 567	revertens 5, 615. 657	rigoris 6, 306. 367
reprehendere 4, 500	respondemus 3, 963	reverti 1, 238. 757. 785 : 2, 129. 960 : 4, 322. 443 : 5, 634	ripas 2, 345 : 5, 257
reptant lanigeræ pecudes 2, 318	respondent 4, 168. 214	revertit 3, 1074 : 5, 1152	ripis 2, 362
repugnant 5, 1036. 1081	responsa ex adyto cordis dedere 1, 738	revicta 1, 587	risu tremulo concussa cachinnent 1, 918
repugnat 1, 694 : 3, 354 : 4, 1081. 1262	respuat tigna humor aquæ 2, 197	revictæ vires cadunt 5, 410	risus 4, 1133 : 5, 1402
repulsa 2, 129. 644	respuere ictus 3, 808 : 5, 353	revincent oculi nares 4, 490	rite 1, 496
repulsantes 4, 583	respuis ex animo 6, 67	revincta (sing.) 5, 554	ritu 4, 1258 : 5, 118. 921 : 6, 1153. volucrum flammaram 1, 1095
repulsanti 4, 912	ab se respuit 6, 1052	revisit 3, 1080 : 4, 1110	rivos 5, 1371
repulsi 6, 570	lumen per cornu transit, at imber respuitur 2, 389	crebra revisit ad stabulum 2, 360	rivum 2, 30 : 5, 1392
assiduo crebroque repulso 4, 105	restandi 1, 111	nostros oculos rejecta revisit 4, 286	argenti rivus et auri 5, 1255
repulsum a vera ratione longe 1, 879. nimis 5, 407. procul 6, 767	restant 3, 960 : 6, 81	revisunt 4, 394. ad hanc 5, 635	rixantes 6, 1284
reputas 3, 724	restantia claustris 2, 450	revocantes 3, 469	robora 5, 818. 893. (ligna) 4, 54
requies 1, 991 : 4, 228 : 6, 93. 933. 1176	restat 3, 546. 1088 : 6, 1081	revocare 2, 956 : 3, 928 : 6, 291	duri robora ferri 2, 449
requiescere 1, 1058	restet 1, 1004 : 5, 228	revocari 1, 267. 545	roborat 4, 1032 : 6, 341
requirant 6, 260	restringuere 5, 121	revocatum 4, 1236	robore saxi 1, 881
requiras 5, 1090	restringui 4, 1080	revocatur ad diluvium imbribus 5, 256	robur 3, 1030. adultum frangit 2, 1130
requirit 2, 23. 366 : 3, 932	restringuit 4, 871	sursum revomit magis, atque remittit 2, 199	robustis 3, 450
requiro 1, 646	resultant 2, 97. 100	ῥαδιῆ 4, 1160	robustus 5, 931 : 6, 1251
requirunt 1, 641	resupini (sing.) spiritus ore 1, 38	ricta (rictus) 5, 1063	roditur 5, 259
rescindere vias 2, 406. validas ævi leges 5, 59	retentant coelum a terris 2, 728	rictum inhorrebat 6, 1193	rodunt 5, 257
reserata viget genitalis aura Favoni 1, 11	retexens 5, 268. 390	ridebat 5, 1394	
	retexit 1, 530	ridet 1, 8 : 4, 1118	
	retibus 4, 1140	ridenti imbuta lepore 2, 501	

INDEX VOCABULORUM.

rogârunt 6, 8	minanti mente 5, 1324	sæcla (gens) pavonum aurea ridenti lepore imbuta 2, 502	saliva 4, 642
rogorum 6, 1281	ruere 4, 495. 521 : 5, 308. 314	sæcla (genera) ferarum 2, 994. 1075 : 3, 753 : 4, 415. 690 : 5, 945. 965. 980. 1058 : 6, 1218	salivas 4, 1101
Romanis 1, 41	ruet moles, et machina Mundi 5, 97	sæcla priora scriptorum 3, 629	salsa (plur.) 6, 1187
Romulidarum 4, 687	ruina 3, 583 : 4, 940 : 6, 155. 606	postera sæcla 3, 980	salsas lacrimas fundere 1, 126
rorantes ora lacrimis 3, 470	ruinas 1, 741. 1100 : 5, 348 : 6, 571. 801.	sæcla percocta (Mauri) 6, 722	salsas lacunas 3, 1044. undas 6, 891. 894
rorantibus lacrimis 2, 976	putres dabunt 2, 1145	nigra virum percoc-taque sæcla calore 6, 1107	salsi saporis humor 4, 223 : 6, 928
rore 1, 497. 777 : 5, 462	permistas dabant equitum peditum-que ruinas 5, 1328	serpentia sæcla ferarum (serpentes) 6, 766	salsis lacrimis 1, 919. lacunis 5, 792. fluctibus 1079
rore recenti gemmantes herbæ 2, 319	ruit (neut.) 1, 290. (act.) ingentes naves 1, 273. arenam 6, 726	sæcla morbi 6, 111	salso 3, 492 : 5, 129. 483 : 6, 473. 634
herbæ rore vigentes 2, 361	rumpat foedera 2, 254	sæcla bucera (boves) 6, 1240	salsus 5, 488
rorem solis (aquam maris) 4, 440	rumpere 6, 431. vincula amicitiaï 3, 84	sæcli (generis) 2, 1078	saltantes 4, 977
roremque liquorum 1, 771	rumpi taciturna silentia 4, 587	sæclum 4, 1221 : 5, 1020	saltibus 3, 11
roriferis terram nox ohruit umbris 6, 864	rumpunt pectora fremitu 3, 298	sæva (sing.) 6, 457. (plur.) 5, 860. 995	saltu 3, 133 : 5, 560. 1317
ros 1, 1191	rupes (plur.) 5, 203 : 6, 538	sævas 3, 806. 1009 : 5, 1233	saltum 5, 1250
rosam 1, 175	rupta (sing.) 5, 300	sævi (sing.) 1, 476. (plur.) 5, 1313. 1326	saltu (sylvas) 2, 355 : 5, 1385
rosarum floribus 2, 627	pascua reddere rura 5, 1247	sæviat 2, 1102	salvas (nom.) 3, 696
rosea face sol inferret lumina cœlo 5, 974	russaue vela 4, 73	sævibat 5, 1001	salus 4, 509
rosea sol lampade lucens 5, 609	ruuntque impetibus crebris 1, 293	sævique (sing.) 4, 1010	salutantur 1, 319
roseam auroram 5, 655	SACCATUM humorem 4, 1022	sævis (nom.) 5, 223. 985. 1010	salute 2, 625 : 5, 1214
rota (nom.) 5, 433. 565	sacer 6, 660. 1165	sævit calcaribus ictus amoris 5, 1074	salutem fulcire 3, 126. præstare 4, 154
rotantque 6, 201	sacra (subst.) 5, 1162. 1163	sævitque minaci murmure pontus 1, 277	salutem (vitam) in æternum sepelire 2, 570
rapido rorantia turbine portant 1, 295	sacrorum solemnium more perfecto 1, 97	sævos 3, 307 : 5, 1308	saluti 1, 44 : 6, 601
rotarum orbes 6, 550	antiquo more sacrorum 2, 610	sagacem animum 2, 839 : 4, 910	salutis 3, 325. 349. 832
rotas 3, 650 : 5, 517	sæcla (sæcula) 3, 961. 1103	sagaci ratione 1, 131. 369. animo 403. mente 1, 1021 : 5, 421	summa salutis (salus) 2, 862
rotunda (plur.) 4, 363. 505. 958.	sæcla (species) 1, 21 : 2, 173. 1112. 1152 : 5, 848. 853. 860. 864. 986. 1026. 1083	missus bis mille sagittæ 4, 410	Samothracia ferrea 6, 1042
rotundæ (plur.) 4, 355	sæcla hominum (genera) 1, 468 : 5, 340	sagittis 4, 1271	sanari 3, 509
rotundis 2, 402. 451. 457. 465. 466 : 3, 187. 196. 206 : 5, 456	mortalia sæcla (animalia) 1, 1091 : 2, 1153 : 5, 789. 1168. 1237	sal 4, 1155	sancitum 1, 581
ruant cœli tonitralia templa superne 1, 1098	sæcla animantium 2, 77	vesco sale (edaci) saxa peresa 1, 327	sancta (sing.) 3, 372 : 5, 621. (pl.) 1, 1014 : 4, 434. 1092 : 5, 75 : 6, 69. 416. 1270
ruantque 4, 521		salicis 2, 361	sanctas 5, 148
ruat ratio omnis 4, 510		salirent 1, 188	sanctius (adv.) 1, 739 : 5, 112
rubeant 6, 209		salientum 4, 1193	sancto 1, 39 : 6, 75
rubent 5, 463		rorem salis (aquam maris) 4, 440	sanctum 1, 731 : 5, 310
rubentes 5, 1144			sanguen (sanguinem) 1, 860
rubenti 2, 35			sanguenque 1, 837
ruber 4, 1044			sanguine 1, 86. 867 : 2, 631 : 3, 70. 443. 683. 790 : 4, 1207. 1229 : 5, 134. 1128. 1200. 1326. 1327. 1420 : 6, 474. 500. 1146. 1283
rubere 6, 1164			sanguinis 1, 838. 882 :
rubro 2, 802			
rubrum 4, 406			
ruebant ad terram			

INDEX VOCABULORUM.

3, 43: 5, 901: 6, 1203. flumen ex- pirans 2, 354 sanguis 1, 853: 2, 194: 3, 249: 4, 1043. 1068: 6, 1201 sapere 2, 983. 986 saperent 3, 753 sapienti 3, 761 sapientia (subst.) 5, 10 sapientibus 2, 986 sapientum 2, 8: 3, 98 sapit 3, 146 sapiunt alieno ex ore 5, 1132 sapor 2, 678. 683: 3, 268. oris 4, 489. 497 sapore 1, 885: 2, 401: 6, 21. mellis 4, 675 saporeque 6, 780 saporem 2, 856: 6, 868 sapores 2, 430. mel- lis 2, 503 oris sapor 2, 510 saporis 6, 928. salsi 4, 223 saporum 4, 710 satiare 3, 1017: 4, 1095 satiare(satietate) vi- dendi fessus 2, 1037. cibi 5, 1390 ad satietatem (satie- tatem) terra fera- rum scatit 5, 40 satiati 2, 320 sationis et insitionis origo 5, 1360 satum 4, 1226 satur ac plenus re- rum 3, 973 satur aut lassus 4, 954 Saturnus 2, 637 Satyra 4, 1163 capripedes Satyros 4, 584 saucia 4, 1041 saxa 1, 290. 327. 492: 4, 141. 148. 578. 1279. 1280: 5, 308. 494. 948. 949. 999: 6, 228. 538. 540. 687. 692. 700. 942. 988. 1066 saxea (plur.) 1, 317: 4, 703: 5, 982: 6, 951	saxi 1, 881: 2, 102: 3, 905: 4, 267. 269: 6, 1062 saxis 1, 349. 454: 3, 787: 5, 131. 966: 6, 194 saxo 6, 1054 horribilis de saxo jactu' deorsum 3, 1029 saxorum 4, 362 saxum 3, 993 adverso nixantem monte trudere sax- um 3, 1014 scandere gradus a- dultæ ætatis 2, 1122 scandit 3, 651 ahenis in scaphiis 6, 1044 scapique (plur.) 5, 1352 quales expiret Scap- tesula subter odo- res 6, 810 scatere (a scato) 5, 597. 950: 6, 896 scatit 5, 41: 6, 891 scelere immani 5, 119 sceleris viam endo- gredi 1, 83 scelerisque 3, 1028 scelerosa (plur.) at- que impia facta 1, 84 scelerum 3, 61 scelus aversabile 6, 389 scena croco Cilici perfusa 2, 416 scenai (scenæ) 4, 77 scenaique (scenæ- que) splendere de- cores 4, 980 sceptra 3, 1051: 5, 1136 scibant (sciebant) 5, 951. 957 scibat (sciebat) 5, 932 scinditur 3, 530. 640: 4, 150 alia scindunt cuppe- dine curæ 3, 1007 scinduntur 4, 91 scintilla 4, 610: 5, 608 scintillare 6, 644 Scipiades belli ful- men (Scipio) 3, 1047 sciri 4, 471. 472	ad scopulum ire 2, 1172 scorta 4, 1267 scribundis 1, 25 scriptorum sæcla priora 3, 629 ratio scruposa 4, 526 scrutantes ferro ab- dita terrai 6, 809 scrutemur 1, 830 scrutentur sub mag- no pectore 3, 998 Scyllarum membra 4, 736 Scyllas 5, 891 scymnique leonum 5, 1035 secandis 1, 747. 844 secando 1, 534 secedit 5, 705 secernat 3, 637 secernere 4, 469: 5, 447 secernier (secerni) 3, 264 secernundi 2, 472 secernunt terras ac mare 2, 728 hoc secius 6, 314 secludere terram so- lis lumine (sepa- rare a solis lumine) 5, 752 secreta (adj. sing.) 1, 174: 2, 911: 3, 625. (plur.) 3, 551: 4, 87 secreta (sing.) cibo (privata) 1, 195. (plur.) teporis (pri- vata calore) 2, 842 secretique (plur.) æ- theris ignes 5, 449 secreto (separato) 5, 448 secretum (separa- tum) 1, 597 secretumque (sepa- ratumque) et se- junctum esse 1, 432 secta (sing. adj.) 5, 273: 6, 638 sectam divitioris se- quuntur 5, 1114 paces ventorum, a- nimasque secundas (ventos secundos) 5, 1229 secundo 4, 1134 secundum (post) res 3, 35	secura (sing.) 3, 211 securam 3, 952 fasces, sævasque se- cures 3, 1009: 5, 1233 securius (nom.) 3, 990 securum 5, 83: 6, 57 secuta (sing.) 2, 578: 3, 943: 4, 375. (plur.) 5, 472 secutæ (plur.) 5, 866 sedantes 2, 662 sedare 2, 955: 4, 848: 5, 943 sederent 5, 475 sedes (nom. plur.) 1, 993: 5, 147. 154. 452. 1187: 6, 417: 573. 871 sedesque (nom. pl.) 3, 18 sedibus 2, 964: 3, 617: 4, 1035: 5, 145. 163: 6, 798 segetes 5, 607. 1371 seque-gregari (se- gregarique) 1, 453 sejuncta (plur.) 2, 860 sejunctaque (sing.) 1, 59: 2, 647 sejunctis suppositis- que 6, 542 sejunctum 1, 432 sejunctus 2, 18 sejungi, seque-gre- gari 1, 453 sejungunt 2, 727 semen 4, 1025. 1032. 1034. 1202. 1240 semianimo corpore 6, 1266 semiferas hominum species 2, 701 semiferi capitis 4, 591 semimarinis corpo- ribus Scyllas 5, 890 semina 1, 54. 177. 608. 894. 901: 2, 439. 480. 496. 724. 754. 759. 776. 832. 1058. 1071. 1107: 3, 128. 227. 393. 595. 713. 727. 870: 4, 331. 335. 648. 653. 719. 999. 1208. 1250. 1254. 1260: 5, 659. 667. 850. 914: 6, 159. 181.
---	---	---	---

INDEX VOCABULORUM.

200. 205. 212. 216. 271. 275. 315. 342. 443. 496. 506. 519. 662. 672. 789. 841. 863. 867. 876. 884. 896. 899. 1001. 1091	semina rerum cor- pora 2, 676. 832 seminaque 2, 1053 semine 1, 161. 190. 207. 222 : 2, 419. 732. 823. 990 : 3, 746. 750. 764 : 4, 1038. 1039. 1204. 1218. 1222. 1231. 1233. 1240 : 5, 863. 888. permisto 2, 585. 686 seminibus 1, 170 : 2, 284. 707. 1069 : 3, 188. 218. 231 : 4, 652. 1251 : 5, 457. cæruleis 2, 772. sa- pientibus 987. sen- su carientibus 989 seminioque 3, 746 semine seminioque 3, 764 seminis 1, 186 : 4, 1266 triste leonum semi- nium 3, 742 semota (sing.) 1, 59: 2, 19. 647. (plur.) 3, 66 semotæ (plur.) 4, 811 te semotum a curis adhibe 1, 46 senecta ætate 5, 884. 894 senectam 4, 1249 senectis membris 3, 773 senectus 1, 415 senescere 2, 73 : 3, 447 : 4, 313 senescunt ævo, ma- cieque 1, 326 senex cervus 3, 614 seniorque 3, 968 serta 4, 1125 sertis 4, 1171 sensibu' (sensibus) 4, 468 ex non sensibu' (ex insensilibus) 2, 929 sensibus 1, 690. 694. 701 : 2, 312. 407. 408. 684 : 3, 561. 626. 630. 873 : 4, 465. 480. 486. 511. 524. 972 : 4, 150. 566. 1183 sensifer motus 3, 273	sensiferis motibus 3, 937 sensiferos 3, 246. 596. motus 241. 380 sensile 2, 887. 894. 901 sensilia 2, 892 sensilibus 2, 901 sensimus 1, 497 : 3, 844 : 4, 284 sensit 1, 91 sensu 2, 19. 399. 651. 803. 914. 971. 989: 3, 102. 114. 357. 536. 685. 692 : 4, 450. 485 : 5, 145. 1057 : 6, 782. 960. cassa 4, 127 sensuque 3, 896 : 5, 126 ex non sensu (ex in- sensili) 2, 931 sensum 2, 439. 889. 907. 912. 923 : 3, 99. 105. 216. 239. 288. 353. 526. 534. 635. 888 : 4, 265. 361. 528. 629. 672. 674 : 5, 1171 sensumque 3, 769. 853 : 4, 735 sensus (sing.) 1, 424. 461 : 2, 435. 903. 973 : 3, 337. 362. 363. 545 : 4, 484. 919. 925. 947 : 6, 468. (plur.) 1, 304. 448. 594. 694. 697. 751. 961 : 2, 138. 403. 422. 429. 432. 443. 469. 879. 886. 892. 910. 929. 931. 937. 942. 945. 958. 1005 : 3, 504. 549. 610 : 4, 111. 437. 481. 499. 515. 525. 530. 708. 712. 767. 853 : 5, 572. 1086. 1414 : 6, 984. ani- mi 3, 577 sententia 3, 372. 449: 4, 565 : 5, 621 sentiat 3, 1075 : 4, 526 : 5, 208 sentibus 2, 461 : 5, 208 sentimus 2, 746 : 3, 382. 385. 390. 447. 634 : 4, 229. 268. 269. 619. 621. 796: 5, 543 : 6, 934. 949 bis sentire 2, 810. 864.	902. 909. 972. 988 : 3, 335. 351. 355. 551. 606. 625. 633. 646. 834. 1066 : 4, 230. 282. 283. 495 : 6, 935 sentiscant 3, 394 sentiscere 4, 590 sentit 2, 811 : 3, 855 : 5, 1032 sepelire 6, 1245 sepelire in æternum salutem (vitam) 2, 570 sepeliri 1, 991 sepire 5, 1250 sepsit 5, 469. 471 septa (sing.) 6, 1146. (plur.) 1, 355 : 6, 87. 783. domorum 1, 490 : 6, 227. 859. saxea 4, 703 sepulchrum 5, 260 sepulta (sing.) 6, 1269 sepulti (plur.) som- no 5, 973 sepultis somno 1, 134. undique ven- tis 6, 192 sepulturæ (subst.) 6, 1276 sequaces curæ 2, 47. mores 3, 316 sequantur 1, 1097 : 3, 915 sequar 1, 979 : 2, 982 sequatur 1, 362 : 961 : 2, 255. 268 : 4, 819 : 6, 78. 338. 605. 1006. 1012 sequentem 4, 368 sequenti 4, 189 sequentur 3, 981 sequetur 1, 437 : 2, 491 : 3, 665 sequi 4, 366. 513 : 6, 1041 sequimur 1, 157 sequitur 1, 17 : 3, 449. 622. 742 : 4, 951 : 5, 740. 746 : 6, 182. 289. 1013 sequor 3, 3. dispo- nere 5, 530 sequuntur 3, 416. 480 : 4, 277. 347. 992 : 5, 743. 1114 : 6, 808 serebant volnera vasta 5, 1289 serena (sing.) 6, 98 : (plur.) 2, 8 : 4, 213 : 5, 1189 serena cœli concu- tiat sonitu 2, 1099 serenam 4, 138. vi- tam 2, 1093 serenas noctes vigi- lare 1, 143 sereno (nom.) vultu 3, 294. cœlo 6, 246 serenum lumen 2, 149 serescunt vestes dis- pansæ in sole 1, 307 sermo 5, 1396. per- petuus 4, 541 sermone 5, 122. 150 sermonem 4, 837 sermonis 1, 832 : 3, 260 serpat 1, 416 serpens (subst.) 4, 642 : 5, 34. 691. (adj.) 6, 660 lubrica serpens ex- uit in spinis ves- tem 4, 58 serpentia sæcla fe- rarum (serpentes) 6, 766 serpentis (subst.) 3, 658 serpere 5, 524 aër inimicus serpere cœpit 6, 1118 serræ stridentis hor- rorem 2, 410 servabant 6, 1024 servans 6, 33 servant 1, 191 : 6, 922 servantur 4, 690 servârat 6, 992 servare 2, 572 : 4, 67. 636. 1060 : 6, 1408 servari 4, 107 servat 3, 655 : 4, 560 servata (sing.) 1, 1028. (plur.) 1, 550 servator 4, 687 servet 4, 300 servire 4, 1000 : 6, 15 servitium 1, 456 seta 4, 934 setæque (plur.) 5, 786 setigeris subus ama- racinum acre ve- nenum 6, 974 setigerisque suibus 5, 968 severa silentia noc-
---	--	---	---

INDEX VOCABULORUM.

<p>tis 4, 462. noctis signa 5, 1189 pelage severa 5, 36 severi (plur.) agricolæ 5, 1356 Zephyri cava per calamorum sibila 5, 1381 siccare 5, 391 siccari 6, 626 Siculūm(Siculorum) per agros flammæ tempestas dominata 6, 642 Sicyonia 4, 1118 sidebant 5, 493 sidera 1, 232 : 2, 209 : 4, 392 : 5, 69. 116. 434. 454. 515. 622. 648. Mundi 1, 788 : 2, 330. noctis 1, 1064. serena 4, 214. candida 5, 1209 palantia sidera solis et lunæ 2, 1030 sidere 3, 383 Sidone Tyria 6, 584 sient (sint) 2, 1078 siet (sit) 3, 102 signa 1, 2. 318 : 2, 621 : 3, 520 : 4, 446 : 5, 519. 627. 632. 635. 641. 1189. 1449 : 6, 220. 221. 1180 signi 5, 916 signifer 5, 460 signiferi (sing.) 5, 960. ætheris 6, 480 significant 1, 13 : 2, 127. 640. 1015 : 3, 484 significare 2, 616 significarent 5, 1021 significat 4, 700 : 5, 508 signis 1, 1088 : 4, 814 : 5, 533. 626. 630. 638. 694. 997. pressis 3, 4 signisque 5, 1427 signorum 5, 710 signum 1, 881 : 5, 634. 686 silanos 6, 1263 σιληνῆ 4, 1162 silentia 4, 462. taciturna 587 silerent 2, 505 silices 1, 572 : 2, 449 : 5, 314 silicum 6, 683 similata (plur.) 1,</p>	<p>688 : 4, 364 simplex 3, 232 : 5, 613. 619 simplice natura 1, 1012 simplicitate 1, 549. 575. 603. 606. solida 2, 156. simula 4, 1162 simulacra 1, 124. 1059 : 2, 24 : 3, 434 : 4, 34. 97. 126. 131. 155. 160. 165. 177. 192. 211. 240. 258. 304. 314. 319. 322. 328. 347. 352. 359. 604. 613. 728. 739. 757. 759. 762. 782. 789. 793. 799. 874. 974. 993 : 4, 1026. 1054. 1056. 1088. 1092. 1094 : 5, 63 : 6, 75. 418 simulacraque 4, 39. 737 : 5, 76. 309 belli simulacra ciore 2, 42 belli simulacra ci-entes 2, 324 simulacris 4, 335 simulacrum 2, 111 : 4, 150 sincera natura 3, 531 sinceris (integris) membris 717 non sincerum sonere 3, 886 sinet 1, 333 singillatim 4, 104. 807 singula 2, 396. 397 : 3, 373 : 4, 259 singula quæque 2, 165 singulariter 6, 1065 singultus (plur.) 3, 479 singultusque (sing.) 6, 1158 sint 5, 504. 505 : 6, 398 Sisyphus 3, 1008 sistere 1, 1015. 1056 : 2, 603 sistit 4, 417 sita (sing.) 2, 801 : 3, 307. 860 : 6, 879. (plur.) 1, 428 : 4, 348 siti prostrata corpora jacebant 6, 1262 sitiens 4, 1018. 1090 sitientia sæcla fera-</p>	<p>rum 5, 945 sitientibu' (sitientibus) 6, 893 sitim 2, 662 : 4, 848 : 5, 943 sitis (nom.) 3, 930. 1097 anhela sitis de corpore nostro ablutur 4, 873 insedabiliter sitis arida corpora mer-sans 6, 1174 sitit 4, 1093 situm 3, 141. 904 Smaragdi 4, 1119 inter cæruleum virides miscere Smaragdos 2, 804 sociam 1, 25 sociare 6, 858 socios 3, 61 : 5, 1325. 1441 sol 2, 146. 149. 151. 210 : 3, 1057 : 4, 163. 326. 408. 435 : 5, 216. 268. 282. 384. 390. 593. 609. 618. 632. 650. 657. 681. 691. 935. 974. 1102. 1188. 1436 : 6, 523. 616. 620. 737. 854. 869. 962 solque 1, 807 : 4, 396 : 5, 402. 757 sola (subst.) terræ (terra) 2, 592 sola loca 6, 395 unica, solaque (sing.) 2, 1077 solatia 5, 21. 114. 1404 : 6, 4 sole 1, 307 : 2, 800 : 3, 220. 365 : 5, 293. 712 : 6, 264. 851. 925 solem 1, 820. 745. 1064 : 2, 1014. 1084 : 3, 142. 459 : 5, 69. 116. 303. 454. 626. 638. 702. 762 : 6, 618. cœli 5, 121 solemque 4, 412 : 5, 971 solemni 1, 97 solemnia sacra curârit suscipienda 5, 1162 solertius (nom.) 5, 1355. (adv.) 1008 soli (sub.) 5, 187. 375 solibus assiduis 5, 253 solibus et pluviis in-</p>	<p>tempestivis icta 6, 1100 solibus illis (diebus illis) 6, 1217 solida (sing.) 1, 549. 575. 603. (plur.) 1, 511. 539. 621 solida simplicitate 2, 156 solidæ (plur.) 1, 347 solidam 1, 513 solidi (sing.) 1, 498 solidis 1, 986 : 2, 87 : 4, 574 : 5, 925 solidissima (plur.) 1, 566. 950 solido 1, 487. 489. 501. 519 : 3, 808. 820 : 5, 353. 365 solidum 1, 516. 522 solio ferventis aquai 6, 800 soliorum 5, 1136 solis (subst.) 1, 5. 129. 148. 988. 1031 : 2, 59. 107. 113. 125. 139. 161. 163. 212. 653. 740 : 3, 92 : 4, 186. 200. 209. 372 : 5, 77. 143. 398. 419. 433. 463. 472. 485. 565. 571. 573. 603. 613. 661. 667. 703. 705. 709. 750. 752. 765. 772. 796. 979. 1205 : 6, 39. 208. 235. 272. 513. 874. 1195 multis solis redundantibus annis 1, 312 solis flammam 1, 1089 solis et lunæ palantia sidera 2, 1031 solisque coortum 2, 1105 solis volentia lustra 5, 929 sollicitæ (plur.) 3, 732 : 6, 1183 sollicitamque 3, 1062 sollicitant 4, 1002 sollicitare 5, 163 sollicitat 4, 1189 sollicitata corpora 2, 964 sollicitatur 4, 1031 sollicito motu privata 1, 344. motu semper jactatur 6, 1036 sollicitum 5, 47 solo (subst. solea,</p>
---	--	--	--

INDEX VOCABULORUM.

pede) 1,926.(terra) 4, 432 loca nullius trita so- lo (pede) 4, 2 solstitiales ad metas se vertit 5, 616 solvant 3, 288 solvat 4, 906 solvendi poenarum tempus adactum 5, 1224 solvens 6, 134 solventes 1, 1101 solvi 3, 593 solvit 2, 949 : 6, 796 conlabefactatus ri- gor auri solvitur æstu (calore) 1, 493 solum (nom. subst.) 1, 213 : 5, 212 solum (subst.) terræ 5, 1288. 1294 soluta (sing.) 1, 1017. (plur.) 1, 1096 solutas 3, 687 solute (adv.) diffusa 4, 53 solutum cura pectus 2, 45 solvunt languentia membra 6, 798 somni 5, 1404 somnia 1, 106 : 3, 1061 : 5, 1157 somnia 3, 432 : 4, 38. 774. 790. 962. 969. 985. 1000. 1006. 1090 : 5, 63. 883. 1170. 1180 somno 3, 113. 164. 938. 990. 1060 : 4, 1003. 1016. 1021 : 6, 1179 somnoque 5, 973. sepultis 1, 134 somnum 3, 923 : 4, 1012 abit in somnum gra- vis 3, 1079 somnus 4, 456. 905. 914. 951 somnus membra profudit 4, 761 sonantes scapi 5, 1352 sonanti 1, 826 sonere 3, 157. 886 sonitu 1, 289 : 2, 844. 1100 : 5, 1064. 1252 : 6, 128. 150. 154. 217. 387. 441 et re et sonitu dis- tare sonanti 1, 826 sonituque 2, 838 :	4, 612 sonitum 2, 855 : 4, 530. 564. 618 : 6, 107. 130. 135. 156. 169 sonitus (sing.) 2, 329 : 4, 694 : 6, 98. 284. 293. (plur.) 2, 835 : 4, 462. 498 : 5, 1027. 11043. 1254 : 6, 111. 132. 927. 986 sonitus (plur.) ar- morum 2, 48 sonitusque (sing.) 4, 704. (plur.) 6, 400 lepido fucata sonore 1, 645 sonorem 4, 230 : 6, 935. clarum 4, 571. reddit 574 sonores melicos pe- perere 5, 335 plenæ sonoribus au- res 6, 1183 sonos 4, 588 sonus 4, 527. 838 : 6, 118. 182 sopita (sing.) 6, 794 sopita quiescant per maria ac terras fe- ra moenera militiai 1, 31 pariter mens et cor- pus sopita quies- cunt 3, 933 sopiti (plur.) in som- nis 3, 432 sopitu' (sopitus) qui- ete 3, 1051 sopitus letho 3, 917 sopor 4, 820. 919. 953 sopore 4, 40. 455. 769 soporem 3, 942 : 4, 996. altum 3, 467 sorbere auras 6, 1128 sordique sepulta 6, 1269 sors 3, 996 sorte 4, 1216 sortes 4, 1232 spargere 4, 610 : 5, 1201 : 6, 629 spargique 4, 680 Aurora novo cum spargit lumine ter- ras 2, 143 spargitque 2, 195 lacrymis spargunt rorantibus ora ge- nasque 2, 976 sparguntque 6, 612 sparsa (plur.) 2, 561 spatiis 2, 98 : 5, 567 spatio 1, 128. 185.	235 : 2, 77. 219. 316. 602. 1172 : 3, 264. 775 : 4, 160. 162. 179. 1278. 1280 : 5, 825 : 6, 300. 451. 622 spatium 1, 380. 390. 427. 473. 508. 524. 528. 954. 968. 983. 1046. 1073. 1103 : 2, 91. 162. 1052. 1109 : 3, 868 : 4, 193. 202. 208. 457. 561. 1189 : 5, 617 : 6, 487. 820. 1003. 1028 spatium præmon- stra currenti 6, 92 spatiumque 1, 1001 : 3, 826 : 5, 371 spe 5, 1346 specie 2, 421. 663 : 4, 98 : 5, 580 speciem 1, 126. 322 : 2, 489 : 4, 49. 77. 136. 138. 236. 243 : 5, 570. 582. 705. 723. (superficiem) 3, 215 species (sing.) 1, 10. 149 : 2, 60. 1024. 1036 : 3, 93 : 4, 606 : 5, 1293 : 6, 40. 82. 991. (plur.) 2, 364 : 4, 711 : 5, 95 speciem 5, 187. 1360. rerum 4, 210 spectando 4, 1095 spectare 2, 2 : 3, 55. 361. 779 : 5, 956 speculi 4, 280. 318. 321 speculi planitiem of- fendit imago 4, 295 speculis 4, 96. 308 speculo 4, 289. 303. 309. 315 speculorum 4, 312. æquore (æquabili- tate) 4, 106. 291 speculum 3, 987 : 4, 152. 157. 167. 270. 284 bis. 303. 309. 313 speluncæ (sing.) 6, 699 speluncas 6, 194. 544. 558. 580 speluncis 1, 349 : 6, 537. 648. 942 speratque 4, 804 sperata (sing.) 1, 141 spes (sing.) 5, 47. (plur.) 1, 922 : 4,	1079. 1089 spiclorumque (spi- culorumque) 3, 199 lubrica serpens ex- uit in spinis vestem 4, 59 spiracula mundi 6, 492 spirantes flammam chimæras 2, 704 Diomedis equi spi- rantes naribus ig- nem 5, 29 spirantes æquo cer- tamine bellum 5, 393 spirantes mixtas du- cimus auras 6, 1127 spirantibus 4, 935 : 6, 427 spirare 4, 985 spirat 6, 890 spiritus (sing.) 1, 38 : 6, 1152. 1184. un- guenti 3, 223 durata, ac spissa (plur.) 2, 444 spissescere nubem 6, 175 spisso corpore 6, 126 splendere 5, 1257 varios scenai splen- dere decores 4, 980 splendida (plur.) 2, 107 : 4, 151. 446 splendida oculi fugi- tant, vitantque tue- ri 4, 325 splendidus 3, 415 : 6, 207. 1185 splendor 4, 330. a- quai 212 splendore 5, 291. magnifico rigantur 4, 1023 splendoreque 4, 96 splendorem 2, 51 varias splendoris reddere formas 5, 715 spoliare 5, 761 spoliata (plur.) co- lore 2, 841 spoliatur lumine terra 4, 378 spoliis vepres voli- tantibus auctas 4, 60 spoliis corpus ves- tire ferarum 5, 952 spongiam 4, 622 spumant 4, 492 spumas agit 3, 488
---	---	--	--

INDEX VOCABULORUM.

spumigeri suis 5, 983	stipata (sing.) 1, 336 : 2, 66. 294. (plur.) 1, 334. 604	stupam 6, 896	subigit 3, 1090 : 6, 737
spurcæ 6, 782	condensa ac stipata	Arcadiæ volucres	subjungas 3, 422
spurcitia 5, 48	cohærent 6, 465	Stymphala colentes 5, 32	subungere 2, 861
spurcities 6, 977	stipatis (solidis) e	suadent 4, 1150	sublata (sing.) 1, 96
sputa 6, 1186	partibus esse 1, 665	suadere 1, 102	sublatis 3, 370 : 4, 1260
squalida (aspera) 2, 468	stipe largifica ditantes 2, 627	suadereque 5, 1051	sublimaque (plur.)
squalida membra 5, 954	stipulamque 5, 607	suadet 1, 143 : 2, 171	coeli 1, 341
squallore materiæ 2, 425	stirpe 1, 734 : 4, 1215	animalia suapte vagari 1, 1060	forma solis debet
squammigeri 1, 379	stirpem 5, 35	suasit 6, 1280	sublime videri 5, 573
squammigeris 1, 373	stirpes 5, 1099. 1364	suave 2, 1. 4. 5 : 4, 662. 663	sublime volantes
squammigerum genus 1, 163	stolidi 1, 642	suavem 1, 923	(per altum) 2, 206 : 6, 96
squammigerum pecudes 2, 343. mutas 1082	stolidis 1, 1067	suaves 1, 7. 40	sublime (in altum) feruntur 4, 134
stabili 3, 66 : 5, 1120	stomachi humectum	suavi 1, 414 : 4, 455	sublimem in curru 2, 601
stabilita (plur.) 3, 203	tenorem 4, 636	suavidicis versibus 4, 181. 907	submersaque (plur.) 6, 540
ad stabulum crebra revisit 2, 360	stomacho 4, 870 : 6, 1167	suaviloquenti carmine Pierio 1, 944 : 4, 20	submittere 4, 162
stactæ liquorem 2, 846	stragem dat sonitu magno 1, 289	suaviloquis versibus 2, 528	suboles 4, 1225
statione 4, 389. 397 : 5, 479. 519 : 6, 192	stragemque propagant 1, 281	suavis 1, 142 : 3, 174. 223	suboriri 1, 1033. 1048 : 2, 1137
statu 4, 776	strata (sing.) 6, 1221. (plur.) 4, 847 : 5, 1416. viarum 4, 417. aquarum 6, 1263	suaviter 4, 627 bis	subortu 5, 304
statuarum 3, 78	strataque viarum 1, 316	suavius (nom.) 5, 1412	subruit 6, 544
statuit 6, 24	strati (plur.) 6, 1194	subactas 1, 465	subruitur omnis natura 4, 864
status (sing.) 3, 293. 1087 : 5, 827. 833	viam stravit Xerxes per mare magnum 3, 1043	subat 4, 1192	subsedere pessum multæ cum civibus urbes 6, 589
stellante coelo 4, 213	strepitu 4, 586	subcava (sing.) 6, 682. (plur.) 556	subsedit funditus, ut fæx 5, 498
stellas 2, 209 : 3, 1057 : 5, 303. 641	serræ stridentis acerbum horrorem 2, 410	subdeban 6, 1283	subsequitur 2, 495
stellis 5, 1204 : 6, 356. 720	stridit ferrum 6, 148	subdere 5, 102	subsido 1, 990
stercore 2, 871	stringere 1, 487	subdita (sing.) 4, 449. fax irai 3, 304	subsiderere saxa 4, 1191 : 5, 494
sonitu sterila (sterilia) et succo jejuna 2, 844	gelidai stringor aquai 3, 693	subditat stimulum 6, 603	subsiliunt 2, 191
steriles 4, 1233. 1244	structa saxorum 4, 362	subditus 6, 1044	subsistere 1, 1078 : 2, 236
sterili 4, 1228	structas 6, 194	subdola cum ridet placidi pellacia ponti 2, 559	subsit 3, 285
sternit 1, 275	studeat cognoscere 3, 1085	subdola placidi pellacia ponti 5, 1003	substernere delicias 2, 22
sternunt 2, 626	studeo te sociam scribendis versibus esse 1, 25	subducatur se raptim terra pedibus 1, 1099	substrata (plur.) 4, 413 : 6, 619
stertis 3, 1061	studia 4, 968	subducere ex oculis vetustatem 2, 69	substratus 6, 746
stillant 6, 514	studio 1, 47 : 3, 647 : 4, 959	subeant 3, 736	subtertenuatur habendo 1, 313
stillantia 5, 949	studium 2, 268 : 4, 981	subegerit 5, 50	subsunt 4, 1075
stillavit 4, 1053	e sapienti stulta queat fieri 3, 762	subegit mittere 5, 1027	subtextit 6, 481
stillent 6, 943	stultitia 4, 1176	subesse 2, 127 : 3, 886	subtexunt 5, 467
stillicidi, casus lapidem cavat 1, 314	stulte (nom.) 3, 952	subest 3, 274	subtilem 2, 385 : 4, 746 : 6, 224
stimulat 2, 620	Acherusia fit stultorum vita 3, 1036	subibat 6, 1244	subtili 4, 86. 899
stimulatur 4, 191	stupa 6, 880	subjecta (sing.) 1, 79	subtilia 4, 114. 121
stimuli 4, 1075	stupæ (plur.) 6, 899	subjectare 6, 700	subtilibus 3, 196
stimulis 4, 1208		sine vi subigente (impellente) 2, 193	subtilis imago 4, 751
stimulos 3, 1032		terrai solum subigentes 1, 213 : 5, 212	subtiliter 3, 739 : 6, 1030
stimulum 3, 887 : 6, 603			subtracta (sing.) 6, 604
stinguere 4, 1091			subvehat 5, 516
stingui (interire) 1, 667			subversa (sing.) ja-
stinguique colorem 2, 827			

INDEX VOCABULORUM.

cebat pristina majestas soliorum 5, 1135	sudorē 4, 861. 1121	1044: 2, 70. 90. 310. 339. 696.	sumsit conamina 6, 1039
subus (suibus) 6, 977. setigeris 974	sudores 3, 155	1076: 3, 513: 5, 195. 238. 331. 362: 6, 605	sumta 4, 1175
sursum succedere 2, 204	sudorisque madens per collum splendidus humor 6, 1185	summaque (subst.) 5, 266	sumunt 2, 188: 5, 818. 893
succedere ad superas fauces 3, 608	suemus 1, 55, 302: 4, 370	summa rerum 1, 334. 503. 757. 1007: 2, 74	supellex 4, 453
solem succedere præter 4, 142	suērint (sueverint) 4, 304	summa loci 2, 1043	esse super (superesse) 3, 819
nubes succedere soli cœpere 5, 287	suērīt (sueverit) 5, 54	summa salutis (salus) 2, 862	supera de parte 6, 855
ad summum succedere honorem 5, 1122	sues 5, 1308. 1322	summaque profunda 2, 1053	superabat (superat) 5, 804
in montem succedere sylvas 6, 1369	suēsse (suevisse) 5, 910	summa summarum (universum) 3, 817: 5, 362	superant (act) 2, 575
a pedibus minutatim succedere frigus non dubitabat 6, 1189	sueta (plur.) 2, 448	in summa (tandem) 3, 84	superante 4, 668
succedit 5, 1277	suēvit 6, 793. 953	summæ (subst.) 1, 1052	superantur 2, 576
succensa (sing.) 6, 150. (plur.) 2, 592	ex aliis sentire suētis (ex sensibilibus) 2, 902	summaī (summæ subst.) 1, 953. 983: 6, 650. 679	superantior (potentior) ignis 5, 395
successere 6, 401	sufferre 5, 1271. 1303. 1358	summam (subst.) 1, 637. 704. 707. 962. 1041: 2, 512. 517: 5, 164. 369: 6, 613. 649	superare (act.) 2, 569: 5, 408. 412. (neut. superesse) 1, 631. 673. 790: 2, 750
successit 4, 1053: 5, 1274	sufficit aliam naturam 3, 704	summam rerum 2, 303. 530. materiaī 526. immensi, universi molem 1094	superas 3, 608
succi (sing.) 4, 626	sufficiunt (act.) 6, 479. aëra 2, 107	summam summaī totius 6, 679	superata 2, 502
succidere 5, 110. artus 3, 157	suffire terras ætheriis ignibus 2, 1097	summamque (subst.) 1, 437: 6, 484	superatum 4, 1210
succidit 5, 483	suffit 4, 1168	rerum summam minimamque 1, 613	superavit 3, 1056: 4, 1210: 5, 397
succinctas rapidis canibus Scyllas 5, 890	suffocari 3, 904	summarum (subst.) 3, 815: 5, 362	superba (plur.) sceptras 5, 1236
succis 6, 987	suffodit 5, 483	summatim attingere 3, 261	superbas 5, 1172
succisa (pl.) 5, 1331	suffugit 4, 361: 5, 151	summatum (principatum) 5, 1141	superbe (adv.) dictum 5, 1223
succo 2, 844: 4, 631	suffulciat 4, 865. 948	summe celeri ratione geruntur 4, 255	superbi (plur.) 5, 1221
succos 3, 227	suffulta (sing.) 4, 429: 6, 1144	terram genibus summissa petebat 1, 93	superba 5, 48
succum 4, 619. 621: 5, 810	suffundens 3, 39. 309	summissaque (sing.) gens animantum 1, 1032	superbis (nom.) 2, 1090
succumbere 5, 495	suffunduntque 6, 478	summisso corpore 5, 1071	superbos 4, 1171
succumbunt 2, 1140	suffusa (sing.) luce oculos rubentes 6, 1144	summittere 1, 194: 2, 673: 6, 818	superbum 5, 1017
succurrere 5, 764	setigeris suibus 5, 968	suaves dædala tellus summittit flores 1, 8	supercilium triste 6, 1182
succus 2, 682. 683: 3, 224. 787: 5, 131	suis (subst.) setigeri 5, 983	sumsi 5, 249	superedita (sing.) 5, 707
succutit ferratos rotarum orbes 5, 550	sulci 4, 1265		superinsidet 3, 914
sudabant fauces sanguine 6, 1145	sulfur 6, 806		e supero 2, 227: 6, 511
uvas autumnno fundi sudante videmus 1, 176	sulfuris auras halantes 6, 220		ex supero 2, 241. 248
sudantia linguai humida templa 4, 628	sumant 2, 547: 5, 680		superum, ratio cœlique tenenda 6, 82
sudare 4, 985	sumasque 1, 973		supina (plur.) 4, 443. 520
sudent sanguine 5, 1128. humore saxa 6, 943	sumere 2, 347: 3, 371: 4, 1259: 5, 842: 6, 339		suppeditabatur 5, 1175
sudor 5, 488: 6, 501. 944. maris (aqua marina) 2, 464	sumet 1, 150		suppeditant 1, 232: 5, 387
	sumit 1, 875: 3, 289: 4, 1067: 6, 325		suppeditantur 1, 995: 2, 568
	summa (subst.) 1, 236. 615. 1027.		suppeditare 1, 1039: 2, 1137: 5, 299. 666
			suppeditarit (sufferit, neut.) 2, 1162
			suppeditas 3, 10

INDEX VOCABULORUM.

suppeditatque 5, 284	suspirat 2, 1164 : 4, 1185	tacito 6, 1177	det. mens 3, 478
suppeditat 3, 23. dicere (facile est dicere) 3, 731	sustentare 2, 1147	taciturna (plur.) silentia rumpi 4, 587	tardius(adv.) 2, 150. 155 : 5, 701 : 6, 165. 182
suppeditatur lumine lumen 4, 190	sustentata (sing.) 5, 97	tacitus 5, 1090	tardum cunctatur olivum 2, 392
suppeditentur 2, 26 : 6, 1064	sustineat 5, 558	tacta (plur.) 6, 903	Tartara 3, 979 : 5, 1125. lethi 3, 42
suppeditet 1, 548 : 5, 294	sustinet 2, 607	tactile 5, 152	Tartarus lucis egenus horridos eructans faucibus ignes 3, 1025
suppeditetur 4, 816	levi sustollit machina nisu 4, 904	tactu 1, 319 : 2, 408. 741 : 3, 166 : 4, 268 : 6, 779. 1148	taurea (plur.) vincla 6, 1069
suppetere 1, 1049	sustulit 5, 459. 789	tactum (subst.) 3, 167 : 4, 234. 489 : 5, 151 : 6, 868. 1163	tauri (plur.) 5, 1322
suppleri 1, 1044	sylvæque (plur.) ferarum 5, 202	talipedans 3, 503	taurino glutine jungitur 6, 1067
suppositisque 6, 542	crebram sylvam 6, 134	tam magis 5, 454 : 6, 100	tauros tentârunt in mœnere belli 5, 1307
supremæ 6, 91	sylvarum 1, 285 : 5, 1283	tam magis (eo magis) 5, 488	taurus Cretæ 5, 26
supremo tempore 1, 547 : 3, 549	sylvas 1, 257. 905 : 5, 1242. 1252. 1369. 1385	tam de subito (tam cito) 2, 265	tecta (subst.) 2, 1109 : 4, 405. 432 : 5, 982 : 6, 260. 548. 574. 596. domorum 2, 191 : 6, 222. absona 4, 520
supremos montes 1, 275	sylvasque 5, 953. 990. 1265. profundas 42	ut potero summatim attingere tangam 3, 261	tecta (adj.) 6, 539
supremum tempus 6, 1190	sylvestre bellum gerentes 5, 1244	tangat 4, 678	tectaque (subst.) 6, 1260
surarum fastigia 4, 826	sylvestre genus terrigenarum 5, 1410	tangent 3, 909	tectæ (plur.) 4, 934
surdis 5, 1051	fistula sylvestrem ne cesset fundere Musam 4, 593	tangere 1, 305. 644. 690 : 2, 403 : 3, 771 : 5, 153. 845	tectis (subst.) 3, 1077
surgere 3, 652 : 5, 702 : 6, 466. 467	sylvestria templa 5, 946. sæcla ferarum 665. membra 968	tangere animum turpi parto 2, 680	tedaque 2, 387 : 6, 881
surgit 4, 1127 : 6, 819	sylvifragis flabris (flatibus, ventis) 1, 276	tangi 1, 305 : 5, 153	tedæ (plur.) 3, 1030 : 5, 297
surgunt 1, 253 : 4, 1076 : 6, 788. 1099	sylvis 5, 960 : 6, 1219	tangimus 2, 746 : 4, 267	tedæque (plur.) 6, 899
surpere (subducere sese oculis) 2, 314	Syria 6, 756	tangis 2, 812	tedai (tedæ) 6, 897
loca sursum (super-na loca) 6, 467	TABENT 4, 1155	tangit 4, 225 : 6, 930	tedamque 6, 902
sursus versus 2, 188	tabes (sing.) 6, 1199	tangitur 2, 650 : 4, 931. ira 1, 62	tedis 2, 383
horrens Arcadius sus 5, 25	tabescat tetro odore 3, 580	Tantalus cassa formidine torpens 3, 994	tegit 5, 201
amaracinum fugitatus, et timet omne venenum 6, 973	tabescens cera liquescat super igni calido 6, 515	tantillo momine fluctuat aqua 3, 190	texile tegmen 5, 1349
suscepit 5, 403	tabescere 2, 1171 : 3, 924 : 5, 679 : 6, 964	quam magis, tanto magis 6, 459	tegmine 3, 603. 649
suscipere 3, 373. 461 : 4, 1246 : 6, 77	tabescunt 4, 1113	tantula pars 3, 414. animalia 4, 115	tegmine cœli 2, 661 : 5, 1015
suscipiendaque curârit solemnia sacra 5, 1162	tabi (tabe) nimborum arbusta vacillat 1, 806	tantula tantum corpus corpuscula possunt contorquere 4, 897	resoluto corporis omni tegmine 3, 576
suscipit 3, 406	tabificis radiis sol omnia lustrans 6, 737	tantulus sol 5, 593	sub cœli tegmine 1, 987
suscipiunt 3, 367 : 4, 1243	tabo terram conspergere 3, 661	tantum quod (nisi quod) 2, 220	tela (plur.) 1, 148 : 2, 48 : 4, 843 : 5, 1265. 1326. 1327. 1350. lucida diei 2, 59 : 3, 92 : 6, 39
suscitat delubra 5, 1165	tabularum 6, 1068	tantum hoc oneris 4, 877	telaque (plur.) 2, 621
suspensa (sing.) 3, 197 : 6, 1126	tacentes 4, 463	tarda membra 1, 415	teli 3, 171 : 6, 402
suspensæ (plur.) 1, 306 : 6, 471	tacita (sing.) 2, 625 : 3, 909	tardata (plur.) 2, 164	telis corporeis, ictuque laborat 3, 177 : 4, 1045
suspensam 6, 113	taciti (plur.) 5, 973. 1213	tarde (adv.) 4, 696	gelidis torpet telis
suspensis teneros imitantur dentibus haustus 5, 1068		tardescit lingua, ma-	
suspiciere 2, 1038			
suspiciens 1, 36			
suspiciamus 5, 1203			

INDEX VOCABULORUM.

perfixa pavoris 3, 306	1272. Acherusia 1, 121. serena 2, 8. coelestia 6, 670. cœli 2, 1000 : 5, 492 : 6, 285. 644. 1226. mundi 5, 1204. cœli lucida 1, 1013 : 2, 1038. cœli tonitralia 1, 1098. mundi mortalia 6, 42	contractum bellum 2, 574	teneret 1, 165. 240 : 5, 978
tellure 5, 70. 798. 905 : 6, 578	humida linguarum sudentia templa 4, 628	tempore (temporis) puncto 2, 263. 455. 1005	teneri (nom. sing.) 2, 367. (verb.) 1, 1080 : 2, 405. 446. 717 : 3, 137 : 4, 596. 648 : 6, 453. 1086
magnam tellurem 2, 603	sylvestria templa (antra) Nympharum 5, 946	temporis 2, 1166	tenet 1, 509 : 2, 512. 1065 : 3, 649. 1083. 1097 : 4, 1087 : 5, 820 : 6, 862. (impedit) 1, 1008. (intelligit) 2, 1171
telluris gremium 2, 375	templaque mentis 5, 104	temporis 1, 559 : 3, 400. 867. 986. 988. 1086 : 4, 165. 194. puncto 1, 1102	tenetur 2, 583. 938 : 3, 324. 831 : 4, 887
tellus 1, 7. 136. 179. 194. 229. 1013 : 2, 589. 872. 1150. 1156 : 3, 26 : 5, 235. 458. 465. 547. 788. 835. 915. 924. 940. 1219. 1235. 1439 : 6, 357. 559. 604. 631. 663. 667. 790. 816. 843. 862.	templis 5, 1338	tempus 1, 460. 463. 634. 904. 1015 : 3, 605 : 5, 247. 1224 : 6, 368. 371. 565. 1190. mundi genitale 2, 1104	humectum stomachi tenorem 4, 636
ære renidescit 2, 328	mundi magnum et versatile templum 5, 1435	tempusque 1, 1046	tenorem unum conservant 5, 509
tellus amplectitur ossa 4, 738	templum Palladis Tritonidos almæ 6, 750	tendere 4, 326. cursum 5, 630	frons tenta minebat 6, 1193
telo 1, 980	tempora 1, 564. 929. 1065 : 2, 33. 170. 1166 : 3, 1018 : 4, 797 : 5, 221. 618. 691. 1183. 1275. 1395. 1437 : 6, 358. 361. caput 4, 5 : 6, 1192	tendimus 6, 25	tympana tenta sonant palmis 2, 618
telum 6, 397. volatile 1, 969. exercens 2, 1102	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tendit 4, 1048 : 5, 482. 727	tentabant 5, 1367
temere 2, 1059 : 3, 252 : 5, 1000. 1177 : 6, 318. 1217	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tendunt 4, 180. 613. 1197	tentamus (tangimus) 4, 235
temnis 3, 970	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	teneant 4, 991	tentans 5, 658. 1066
temnunt 5, 1237	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	teneas 2, 1089	tentante dolore 3, 148
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenebræ 6, 489	tentantur gressus 6, 1114
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	occidit ex templo lumen, tenebræque sequuntur 3, 416	tentare 5, 1298 : 6, 1135
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenebras 1, 116 : 3, 1099 : 4, 172 : 6, 250. 409	tentarentur morbis, periclis 5, 347
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenebrasque 1, 147 : 2, 58 : 3, 91 : 5, 976 : 6, 38	tentaret 6, 1249
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenebris 2, 15. 53. 55. 57. 745. 797 : 3, 1. 77. 88. 90 : 4, 232. 236. 338. 349 : 5, 11. 175. 777 : 6, 35. 37. 257	tentârit (tentaverit) 5, 780
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenemus 3, 673 : 6, 950	tentârunt (tentaverunt) tauros in moenere belli 5, 1307
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenenda (sing.) 6, 82	tentat dubiam mentem rationis egestas 5, 1210
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenent 3, 925 : 5, 203. 1377	tentata (sing.) 1, 538. (plur.) 531. periculo 632
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenentes 5, 993 : 6, 899	tentetur 3, 313
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenentur 1, 330 : 3, 566. 571 : 6, 350	tepefacta (sing.) 6, 371
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tener humor 1, 809	tepidum manibus proponere tactum 6, 1163
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	teneræ (plur.) 2, 261	terantur 1, 897
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	teneras 1, 180. 208. 261	teratur 4, 179
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798. 811. 1002. 1069 : 5, 71. 107. 173. 189. 232. 317. 379. 424. 637. 655. 660. 666. 668. 669. 670. 672. 698. 747. 748. 749. 755. 758. 800. 807. 821. 876. 915. 938. 969. 976. 1044. 1080 : 6, 229. 374. 412. 415. 488. 716. 730. 796. 813. 849. 1027. 1234. 1249.	tenerascere 3, 756	terendo 1, 901
tempestas 1, 805 : 5, 437. 1394 : 6, 254. 288. 457. 489. aridet 2, 32	tempore 1, 27. 94. 99. 103. 177. 321. 328. 338. 352. 389. 448. 551. 555. 561. 769. 990. 1036 : 2, 146. 163. 218. 236. 259. 293. 558. 651. 1098 : 3, 24. 115. 455. 531. 752. 594. 844. 875. 881. 1101 : 4, 156. 209. 446. 502. 794. 795. 798.		

INDEX VOCABULORUM.

tereti cervice repô- ta 1, 36	722. orbem 3, 1002	tiunt sonitu 6, 387	anguimanos (ele- phantes) 5, 1301
tergemini(sing.)Ge- ryonai vis tripecto- ra 5, 28	terraique(terræque) 1, 213: 5, 212	terrigenarum 5, 1410	tetrum volvebat o- dorem 6, 1152
terget 6, 118	matris terrai 1, 252	terriquois victus dictis 1, 104	textit 6, 852
a tergis (a tergo) 2, 87	terram 1, 93. 788. 840: 2, 209. 603.	terris 1, 64. 131. 153. 211. 840. 869. 870.	texta (subst.) 5, 95: 6, 350. ferrea 1052
tergo 4, 195: 5, 1319: 6, 1025	927: 3, 661: 4, 784. 1015: 5, 69.	889. 1057. 1061.	propter tenuia texta 4, 747
sub tergo terrai 6, 539	210. 240. 320. 402. 418. 485. 622. 752.	1093: 2, 476. 728.	textaque rerum 6, 995
terimus lapidi lapi- dem 1, 883	933. 1253. 1320. 1332. 1365: 6, 52.	939. 1110: 4, 419.	textile 5, 1350. teg- men 1349
teritur 4, 1120	204. 535. 560. 583. 745. 837. 857. 864.	1168: 5, 447. 492.	textilibus in picturis jacteris 2, 35
terminat 1, 1011	869. 872. 962. pa- triam 2, 641	564. 586. 696. 753.	tenuia textu 4, 732
mare terras terminat omnes 1, 999	terramque 1, 714. 784: 2, 1084: 5,	795. 901. 914. 918.	texturæ (subst.) 1, 248: 3, 210: 4, 661
terminus 1, 78. 590: 3, 1033: 5, 91: 6, 65. vitæ depactus (finitus) 2, 1086	79. 1324: 6, 600. 687. 831	1257: 6, 49. 448.	textura prædita ra- ra 4, 196
terra 1, 162. 568. 716. 777. 785. 788.	terramve 1, 710	588. 630. 633. 713. 788	texturæ(subst. plu.) 6, 1082
804. 868. 999. 1091.	terram pede pellere matrem 5, 1401	terrisque 2, 534: 5, 629	texturas (subst.) re- rum tenues 4, 159.
1094: 2, 603. 651.	terrarum 1, 718. 887.	terrore 5, 41. 1335: 6, 217. 595	dissimiles 6, 776
888. 998. 1113: 3,	1083: 4, 216. 414: 5, 75. 106. 143.	falso terrore coacti 3, 68	thalassina 4, 1120
174. 644. 854: 4,	204. 326. 345. 1345: 6, 566. 629. oras	concidere ex animi terrore 3, 158	inclusa theatri mœ- nia 4, 79
371. 378. 765. 997: 5, 40. 261. 395.	2, 555. orbe 2, 543.	terrorem 1, 147: 2, 58: 3, 91: 6, 38	theatris 6, 108. in- tenta vela 4, 74
435. 474. 481. 552.	orbem 2, 613. 657.	terrores 3, 16	bellum Thebanum et funera Trojæ 5, 327
761. 782. 794 bis.	1055. orbes 2, 1074	belli terroribus ad- didit augmen 5, 1306	Thracem 5, 30
803. 814. 820. 935.	terras 1, 3. 31. 279.	mutua inter se rami stirpesque teruntur 5, 1099	Thessalico concha- rum tincta colore 2, 500
1367: 6, 139. 260.	341. 745. 820. 869.	testor 1, 858	turicremas propter aras 2, 353
476. 543. 552. 553.	999: 2, 143. 212.	teterrima (sing.) spurcicies cœnum 6, 976	thuris glebis 3, 328
554. 571. 770. 806.	215. 256. 473. 608.	tetigere summum alescendi cacumen 2, 1129	acri percussit thy- so laudis spes mag- na meum cor 1, 922
819. 841. 844. 845.	713. 727. 999. 1014.	tegitit 3, 1078: 6, 907	tibia 4, 589: 5, 1384
861. 865. 956. 1099	1097: 4, 200. 203.	tetra (sing.) absyn- thi natura 2, 400.	cava tibia Phrygio numero stimulat mentes 2, 620
terraque 1, 188.	418. 421: 5, 93.	nimborum nocte coorta 4, 173: 6, 252. (plur.) absyn- thia 1, 935: 4, 11.	tigna 2, 192. 196: 5, 1266: 6, 102. 240
1099: 2, 939: 3, 849: 5, 220. 290.	116. 215. 269. 343.	415. ulcera 5, 993.	timefactæ relligio- nes 2, 43
535: 6, 397. 522.	594. 649. 653. 654.	Tartara 1125	timemus 2, 55: 3, 88: 6, 35
678. 884. 957	657. 681. 692. 775.	tetri (sing.) sangui- nis 6, 1203. (plur.) 2, 421	timendæ (plur.) 5, 31
terra solis vapore fota 1, 1031	909. 978. 1091: 6, 263. 286. 400. 445.	aspera tetri viri primordia 2, 475	timendos 3, 41
alma mater terra 2, 992	490. 495. 612. 634.	tetris ulceribus 6, 1198. 1269	timendum 1, 112: 3, 879
in terraque 1, 1058	637. 668. 851. 852.	tetrius (nom.) esset 2, 509	timent 3, 996: 6, 596
terræ (sing.) 2, 1105: 3, 906. 1048: 5, 458. 496. 778. 806.	omniparentes(quæ pariunt omnia) 2, 705	tetro 2, 704. 871: 3, 580: 4, 689: 6, 21.	timentes mortis 6, 1237
809. 833. 969. 1246.	terras obruerent ca- ligine 6, 263	216. 787. 807	timentque 3, 73
1254. 1288. 1294: 6, 556. 586. 591.	terrasque 5, 399	tetros boves Lucas	
(plur.) 2, 1108	terreno 1, 1085: 2, 1113		
terræque (sing.) 1, 770: 3, 178: 5, 99.	terrestria 2, 703: 5, 295. 792		
246. 375: 6, 665	terrestribus 2, 283		
terræ sola 2, 592	terribili 6, 154. 852		
terrai (terræ) 2, 1062: 5, 236. 252.	terrificant 4, 38		
432. 450: 6, 534.	terrificas capitum quatientes numine cristas 2, 632. un- dique 5, 1314		
539. 579. 597. 652.	terrificet 1, 134		
809. Italiæ oras 1,	terrifico (nom.) qua-		

INDEX VOCABULORUM.

timet 3, 993 : 6, 973	tormenta ætatis 5, 318	traducere 4, 1065	præbet apertum 4, 273
timor 5, 1179	tormentis validis 6, 328	tradunt 2, 78. 672 : 4, 1215	transpiciuntur 4, 272. 279
timore 1, 107 : 3, 74 : 5, 122 : 6, 1177	tornata(plur. rotunda) saxorum structa 4, 362	trahat 6, 345	transtra disiectare solet magnum mare 2, 553
timorem esse fontem curarum 3, 82	torpens cassa formidine 3, 994	trahatur 4, 377	transtulerunt 3, 135
timores 2, 44 : 5, 47	torpet 3, 306	trahere 1, 398 : 3, 533 : 4, 143	transversa (plur.) 5, 1329 : 6, 189
timoris 6, 603. finem statuit 24	torquetur 3, 489	trahier (trahi) 6, 1188	transversis 5, 636
tincta (sing.) 2, 500. (plur.) 735. 746. 775	torreat 3, 930	trahit 3, 234. 363 : 4, 431 : 6, 257. 967	transverso 6, 1018
tinctus candenti lumine 5, 720. ambrosia et nectare 6, 971	torrent terra cada-vera 2, 415	quocunque oculos trajecimus 4, 426	transversos 2, 213
tinguentes 5, 1326. 1327	torrenti (adj.) vapore 4, 1093 : 5, 340	trajicere 3, 512	transversum (nom.) 4, 424
tingunt loca lumine 6, 172	torrentibus (adj.) auris res exustæ 5, 411	trajiciuntur 3, 757	transvolat auras 4, 563
titillare sensus 2, 429	torrere 5, 900	e speculo in speculum tralucet imago 4, 309	transvolitant clausa domorum 1, 356
nec Tityum ineunt volucres 3, 997	torrescere 3, 903	trameat 4, 606	τραυλίζει 4, 1157
Tityus 3, 1005	nimiis torret fervoribus ætherius sol 5, 216	foraminibus in liquidis trameat ignis 6, 348	traxere 3, 134
tolerare 1, 287 : 3, 806	torretque flagellis 3, 1032	tramite prono 6, 26	tremebundaque(sn.) 1, 96
tolerârit (toleraverit) 2, 1196	torrida (sing.) tellus 5, 1219	tranant rapidos amnes 1, 15. foramina 4, 605	tremescentes 5, 404
toleratur 5, 302	recenti volnere tortari 3, 661	tranantibus (trans-euntibus) auras 4, 178	tremetia 4, 75
tollat 1, 702	torte (adv. flexuose) penitusque remota 4, 306	tranet 6, 1050	tremere 3, 644 : 5, 299 : 6, 121. 594. 1188
tollebant 5, 1258	torto vertice 1, 294	tranquilla (sing.) 1, 32 : 2, 1032 : 6, 77	tremetque 3, 751
tollere 5, 560. 780 : 6, 469. 623. 627. 700	trabes (plur.) 6, 563	tranquillo pectore 3, 294	tremiscunt 6, 547
tollere oculos contra 1, 67	trabesque (sing.) 2, 192. 196. (plur.) 4, 75 : 6, 109. 240	in tam tranquillo vitam locavit e tantis fluctibus 5, 12	tremis 6, 288. 543. artus 3, 488
tolleret 2, 1110	trabive 4, 298	transactis 4, 1029	tremor 6, 286. ignis clarus 5, 587
tollit 2, 327 : 3, 890 : 6, 689	tractabant vitam 5, 930. æresolum terræ 1288	transactum 1, 461	tremorem 6, 592
tollitur 5, 265 : 6, 506	tractant 4, 627	transcendere fines juris 3, 60	tremores 6, 546
tollunt 2, 577 : 4, 550. 1008	tractare 5, 951	transcurrere 1, 162 : 4, 193. 208	tremoris 6, 576
tympana tenta tonant palmis 2, 618	tractari morsu ferarum 3, 902	transeat 4, 383	tremulas 5, 993
tonat 6, 408	tractata (sing.) 1, 943 : 4, 19. 231	transfer 1, 871	tremulis vocibus 2, 367. artubus 3, 7.
tondentes pabula læta 2, 317	tractetur 4, 1256	transferri 3, 516	ignibus 4, 406
tondentes gramina ex uno campo 2, 659	tractentur 2, 399	transfertur 4, 315	risu tremulo concussa cachinnent 1, 918 : 2, 975
tonitralia cœli templa 1, 1098	tractim 3, 529	transire 1, 202. 358. 439 : 2, 386 : 4, 153. 189. 461. 604 : 5, 228 : 6, 487. 948. 949. 989	tremulo tempestas impete fulgit 6, 173
tonitru 5, 551 : 6, 112. 120	tractu ævi 1, 1003 : 5, 1215	transit 1, 490 : 2, 388 : 4, 148. 250. 616 : 6, 227. 228. 347	tremulo rarescit ab æstu 6, 875
tonitru quatiuntur cæcula cœli 6, 95	radentes corpori tractum 6, 117	transmittere 6, 992	tremulum 3, 302. jubar ignis 5, 696.
tonitrum auribus accipiamus 6, 163. accipimus 170	tractus (plur.) flammarum 2, 207	transmittunt valido quatientes impete campos 2, 326	petere a pennis auxiliatum 1039
tonsasque natantes 2, 554	tradatur 4, 303	transmutans dextera lævis 2, 487	trepidabat 6, 1278
	tradere 5, 1186. 1443	transpectum(subst.)	trepidant 2, 54. 964 : 3, 87 : 6, 34. 595
	tradit 6, 790		trepidare 3, 1089
	tradita (plur.) 5, 859. 865		trepidatur 3, 597
			trepides 6, 85
			trepido (nom.) belli concussa tumultu 3, 846. terrore repleta est 5, 41
			tribuamus 2, 387

INDEX VOCABULORUM.

tribuebant 5, 1171	do viventeque 3, 654	turbare 5, 1303	Tyrrhena retro vol-
tribuendus 2, 973	truncos ac ramos 1,	turbareque 6, 369	ventem carmina
tribui 3, 516	354	turbare fortunas ti-	frustra 6, 380
tribuisse 4, 1176	truncus adempta ani-	more 1, 107	
tribuit 1, 324 : 5,	ma, circum mem-	in solis radiis tur-	VACABANT armis 5,
869. 1194	brisque remotis vi-	bare videntur 2,	1348
tribuitque 1, 807	vit 3, 405	125	inane vacansque 1,
tribus 5, 881	tuantur 4, 998	turbare incertis pro-	335. 445
tribus vel paullo plu-	tuba mugit graviter	cellis 5, 505	vacaret 1, 521
ribus 2, 485	depresso sub mur-	turbas 5, 1140	vacat 1, 508 : 6, 1028
tributa (adj. sing.)	mure 4, 549	turbat 3, 38. 492	vacefit 6, 1003. 1015
6, 783	tuditantia 3, 395	turbatur 6, 376	vacet 2, 1052
demtis paucis, pau-	tuemur 4, 338 : 5,	turbida (sing.) 4,	vacillans 4, 1117 :
cisque tributis 1,	579	170 : 6, 375. 693.	5, 1095 : 6, 553
800	tuendi 1, 579	(plur.) 5, 998	vacillant omnia tec-
tribuunt 4, 1148	tuendo 4, 451	turbidus amnis 1,	ta 6, 574
tripectora tergemini	tuens 5, 34	287. incendi ardor	crura vacillanti præ-
vis Geryonai 5, 28	tuentur 1, 153 : 2,	6, 673	pediuntur 3, 478
triplicem 5, 94	942 : 4, 333. 436.	turbine 1, 274. 280.	sub pedibus tellus
triplici 5, 902	782 : 5, 1407 : 6,	295 : 3, 824 : 5,	cum tota vacillat
tripode ex Phœbi	49	218. 369. 631. 1230:	5, 1235
lauroque profatur	tuere (a tuor) 5, 319	6, 125. 394. 640.	tabi nimborum ar-
Pythia 1, 740 : 5,	tueri 1, 196. 325 : 2,	coeli 5, 623. vento-	busta vacillent 1,
113	5 : 4, 112. 325. 381.	rum 6, 152	806
triquetra (triangula-	1132 : 5, 1202 : 6,	turbinibus 5, 505	vacuas aures mihi
ria) foramina 4,	1161. 1226	turbinis immanem	adhibe 1, 45
657	tuetur 5, 75	vim provomit 6,	inanitusque locus
triquetris (triangu-	tuimur (cernimus) 1,	446	magis, ac vacuatus
laribus) terrarum	301 : 4, 225. 451 :	turbo versabundus	6, 1023
in oris 1, 718	6, 930	descendit 6, 437.	vacui (subst.) 1, 368
triste 3, 741. 989 :	tulerit 4, 685	rapidus 668	vacuum (subst.) 1,
4, 638 : 6, 1182	tulit 2, 260 : 5, 834.	turgida 4, 1028	394. 395. 440. 510.
tristes 6, 33	942 : 6, 298	turmas 5, 1313	527 : 2, 150. 157 :
tristi 3, 72	tument 4, 1039	turmatim 2, 118	6, 1005. 1012. 1017.
tristia 4, 124 : 6,	tumidos perfluctuat	turpârunt aram san-	1039. inane 1, 524 :
780	artus 3, 721	guine foede 1, 86	2, 202. 226 : 6, 838
tristior 1, 943 : 4,	tumulos 5, 1374	turpes 2, 421 : 4,	vacuum pectus cu-
19 : 5, 347	tumultu 3, 846 : 5,	1148	raque solutum 2,
tristis 5, 1304	1335 : 6, 217. 365.	turpi 2, 680 : 3, 49 :	45
tristisque 3, 1010	428. 580	6, 1238 : 4, 1167	vada 1, 201. lethi 5,
loca nullius trita so-	plagæ sedare tumul-	turpis 3, 65	1231
lo (pede) 1, 926 :	tus 2, 955	turres 4, 354 : 5,	vadimonia 4, 1116
4, 2	tundier (tundi) 4,	308 : 6, 239	vagantur 2, 82. 104.
Palladis templum	932	validis septi turribus	108 : 3, 448 : 4,
Tritonidos almæ 6,	tundimus 4, 266	5, 1439	793
750	tunditur 4, 1279	turrito corpore bo-	vagari 1, 1060 : 2,
Triviai (Triviæ) vir-	tunicas ponunt æs-	ves Lucas 5, 1301	41 : 3, 628 : 4, 50.
ginis (Dianæ) aram	tate cicadæ 4, 56	tussi 4, 1160 : 6, 1187	126. 130. 728
1, 85	turba 1, 1106 : 2,	per quæ possent vi-	vagaris avius a vera
triviis 4, 1197	550 : 4, 533 : 6,	tam consistere tu-	longe ratione 2, 81.
trochleas 4, 903	464. 510	tam 6, 10	animi incerto flui-
Trojæ funera 5, 327	multa sapientum	tutata (sing.) 5, 857.	tans errore 3, 1065
Trojanis 1, 477	turba putarunt 3,	861	mors immatura va-
Trojugenas gentes	98	tutelæ (sing.) 5, 859.	gatur 5, 22
1, 466	turbæ (sing.) 2, 126 :	865	vageque (adv.) deer-
trucidet (extinguet)	3, 941	tutentur 5, 234	rârunt 3, 872
ignem magno cla-	turbabant 5, 1313	tutidantia (tunden-	lauricomos per mon-
more 6, 146	turbabat 5, 443	tia) corpora (atom.)	tes flamma vegetur
trudatur 6, 434	volgum, turbamque	2, 1142	6, 151
trudere 3, 1013	animantum 2, 919	tympana tenta to-	vagitibus ægris mis-
trudit 4, 900 : 6, 1031	turbant 2, 438	nant palmis 2, 618	tos ploratus 2, 579
trudunt 1, 293	turbantia 4, 329	Tyndaridem 1, 465	vagituque locum lu-
truduntur 4, 188	turbantibus 2, 1 : 5,	Tyndaridis 1, 474	gubri complet 5,
trunco (nom.) cali-	503	Tyria Sidone 6, 584	227

INDEX VOCABULORUM.

vagitum Jovis 2, 634	490. 493 : 3, 874 : 4, 661	1, 929 : 4, 5	venti (sing.) 1, 272 : 3, 127. 247. 270 : 4, 262 : 5, 1225 : 6, 123. 136. 280. 294. 299. 309. 318. 430. 435. 508. 509. 517. 559. 591. (pl.) 1, 6. 278. 291. 296 : 2, 765 : 3, 19 : 4, 445 : 5, 255. 267. 389. 674. 1191 : 6, 114. 131. 189. 195. 221. 462. 504. 528. 567. 623. 630
miscetur funere vagor, (vagus infantum,) 2, 576	variata (plur.) 2, 335	velata (plur.) colore 2, 796	venti vortex 6, 442
vagos imbres 6, 611	variant 2, 242	velatum vertier ad lapidem 5, 1197	ventique (plur.) 5, 743 : 6, 292. 359
vagus 4, 1064	vas 3, 441. 554. 949. 1022 : 6, 16. 554	velis (nom.) vento-que 4, 895	venti (ostentationis) 3, 46
valescat 1, 941 : 4, 17	vase 3, 794 : 5, 138	velisque (nom.) volamus 4, 391	ventigeni crateres 6, 701
valetudo 3, 103	vasis (plur.) 3, 435 : 6, 230	velivolis mare florebat navibu' pandis 5, 1441	ventis 2, 1 : 3, 508 : 4, 965 : 5, 645. 780 : 6, 97. 192. 259. 268. 366. 377. 442. 512. 536. 726. 1109
hydra venenatis val-lata colubris 5, 27	vastæque (plur.) 5, 203	vellera 6, 503	ventis ne verba profundam, tu fac 4, 929
vallibus 4, 549	vastasque (nom.) 1, 116 : 6, 551	velocibus 6, 688	ventisque 6, 456
vallo eburno munitur India 2, 538	vastavitque vias 6, 1138	venæ (plur.) 2, 668. 1148 : 6, 1068	vento 4, 895. 1089
vanum et delirium 1, 699	vasteque profun-dum 1, 956	venantum 4, 988	ventorum 3, 493 : 5, 218. 1229 : 6, 152.
vanus error 1, 1067	vastis Ætnæ fornacibus flamma efflet 6, 681	venarier (venari) fovea atque igni prius est ortum 5, 1249	verbera 5, 955
vapor 2, 149 : 3, 234 : 4, 88. 201 : 5, 384. 814. solis 4, 186 : 6, 235	immani et vasto respectat hiatu 5, 376	venas 1, 860. 864 : 3, 124. 218. 476. 565. 691 : 4, 867. 952 : 6, 946. vitales 2, 1118. auri argentique 6, 808	ventos 1, 763 : 5, 1085
vaporant 5, 1130	vatum terriloquis victus dictis 1, 103. religionibus atque minis 110	in venas cibus dicitur (distribuitur) 2, 1124. 1135	ventos pedibus petebant 5, 1330
vapore 1, 492 : 3, 234. 433 : 5, 595. 1101 : 6, 219. 870. 903. torrenti 5, 340. solis 5, 796 : 6, 965	gravis imber, et uber 6, 289	venena 1, 760	ventosa magis cervorum frigida mens est 3, 300
vapore solis fota terra 1, 1031	ubera lactis 1, 886 : 2, 370	venenatis hydra val-lata colubris 5, 27	ventosa loca 6, 467
vaporem 1, 664 : 3, 216. 340 : 4, 54 : 5, 568 : 6, 948. 986	ubera mammarum lactantia 5, 883	venenet spatium cœli 6, 820	ventres 5, 1323
vapores 1, 568 : 5, 237. 1094	uberibus (subst.) manat distentis candens lacteus humor 1, 260	veneni 6, 827	ventum 6, 1169
vapori 6, 858	uberibus flent omnia guttis 1, 350	veneno 3, 500 : 4, 689 : 6, 709. 822	ventus 3, 129. 283. 287 : 4, 260. 899 : 6, 157. 174. 210. 214. 273. 556. 577. 684. 685. 1031
vaporis 2, 843 : 3, 127 : 5, 491. 598 : 6, 842. corpuscula 2, 152. corpora 4, 869. elementa 6, 311. semina 270. 274. 883	udo 6, 465	venentur 3, 727	Venus 1, 229 : 4, 1052. 1077. 1095. 1101. 5, 736. 960. 1016. alma 1, 2
vaposque 6, 952	vehemens 3, 481 : 6, 516	venenum 5, 898. 1007 : 6, 974. acre 4, 641. 644	spoliis vepres volitantibus auctas 4, 60
vapulet 4, 937	vehementer 2, 1022 : 4, 33. 821 : 6, 516	Venere 4, 1065. 1229 : 5, 895. 1455	ver 5, 736
multimodis varians 6, 994	vehementi 3, 153 : 6, 310	Venerem 4, 1151. 1265	vera viai amittunt, ardua dum metuunt 1, 644
variantque 2, 758 : 4, 652	vehementius (adv.) 6, 337	Veneres 4, 1179	veratrum venenum 4, 644
variante loquela cœperit inter se vesci (uti) 5, 72	vehimur 4, 388	Veneris 3, 777 : 4, 1046. 1053. 1067. 1107. 1122. 1142. 1166. 1209. 1242. 1273 : 5, 736	verba 1, 825. 911 :
variantes tactus 2, 815. formas 5, 721	vela (nom.) lutea, russaque 4, 73	res per Veneris 2, 173	
variantia (diversitas) rerum 1, 654 : 3, 319	vela pennarum remittunt aves 6, 743	genitales Veneris res 2, 473	
variantibu' (variantibus) formis 5, 823	velaque 6, 1031	per Veneris res conveniendo 2, 922	
variantis acervi 1, 775	velamina capitis quassans 4, 591	Veneris res 5, 846	
variare 2, 479. 483.	velârint (velaverint)	privatæ Veneris connubia 5, 1011	
		venis 1, 867 : 2, 904 : 3, 443 : 5, 810 1254	

INDEX VOCABULORUM.

2, 689: 4, 558. 562. 583. 618 verbaque 4, 537 ventis verba profun- dam 4, 929 verbera (nom.) 3, 1030. ventorum 5, 955 verberat vis venti 1, 272. ventus 4, 260. aër 936. circumpo- situs aër 6, 1026. annellum abditus aër 1037 verberet 4, 265 verberibus 5, 486. radiatorum 5, 1103 chartas volantes ver- beribus venti ver- sant 6, 114 verbi causa 3, 423 verbi imagine (echo) 4, 571 verbis 1, 139. 198. 824. 833. 871: 2, 688: 3, 964: 4, 571: 5, 3. 164. 264. 734. 1167 inversis sub verbis latitantia 1, 643 verbone 4, 786 verborum 4, 514. 553. 565. 578 verear 1, 415 vereor 1, 81 vergebant sibi ve- nenum impruden- tes 5, 1008 in terras solis ver- gitur ardor 2, 212 veridicis 6, 23 veridico ex ore pro- fudit 6, 6 tempora se Veris florentia pandunt 6, 358 vermes 2, 870 vermes expirant ca- davera rancenti jam viscere 3, 719 vermesque 2, 927 vermibus 3, 723 vermiculorum 3, 727 vermiculos 2, 898 vermina sæva 5, 995 verna diei species 1, 10 verno tempore 5, 800 vernum tempus 6, 368 verrentes æquora venti 5, 267. 389 venti verrentes æ-	quora ponti 6, 624 vis violenti per mare venti Endoperato- rem classis super æquora verrit 5, 1226 venti verrunt nubila cœli 1, 280 versa (plur.) 5, 279 versaue (sing.) 5, 1293 versabundaque vis 6, 581 versabundus turbo 6, 437 versamur 3, 1093: 4, 224: 6, 929 versandoque 5, 721 versant 6, 114 versanti turbine nu- bem cogit 6, 125 versantur 2, 50 versare 3, 165: 5, 517 versarent 6, 1179 versari (circumvol- vi) 4, 402: 5, 719 versat 2, 881: 5, 524 Mundi magnum et versatile templum 5, 1435 versatur 2, 112: 6, 276 versatus 6, 174 versent 5, 478 verset 5, 1209 versibus 1, 25. 138. 417. 500. 823. 948: 2, 687. 1012: 3, 36: 4, 24. æternis 1, 122. Latinis 138. suaviloquis 2, 529. suavidicis 4, 181. 907. politis 6, 82 versus (subst. plur.) 1, 825: 2, 689 vertat 5, 616 foecundas vertentes vomere glebas 1, 212: 5, 211 vertere (præter) 5, 1356 vertere vitæ ratio- nes 1, 106 vertere in utilitatem 6, 1169 vertere 1, 783: 2, 307. 873: 4, 136: 5, 338. 829. 913 verterit 6, 87. 383 verti (inf.) 2, 744: 4, 404: 5, 504. 1183. 1437	vertice 1, 294: 2, 210: 3, 1014: 6, 466. 750 vertier (verti) 1, 711: 2, 926: 6, 290 velatum vertier ad lapidem 5, 1198 vertimus 4, 243 vertit 2, 879: 5, 723 vertitur 2, 766: 3, 591: 5, 511 vertunt 2, 874. 875: 4, 1123 vertuntur 5, 473 verum (nom.) 1, 410: 4, 210. 502. 705: 5, 713 veruti (teli) cursus 4, 411 vesci (verb.) e terra mortalia sæcla 1, 1091 vesci vitalibus auris 5, 855 vesci (uti) variante loquela inter se 5, 73 vescitur 2, 1126 vesco (edaci) sale saxa peresa 1, 327 montem Vesevum 6, 747 plena animæ vesi- cula 6, 129 veste 1, 36: 4, 1124: 5, 672. 1426 vestem 4, 148. 153. 1011: 5, 814: 6, 113 vestemque 3, 613: 4, 1030 vietam aranei ves- tem 3, 387 lubrica serpens ex- uit in spinis vestem 4, 59 vestes 1, 306: 5, 232. 1447: 6, 470. 617. barbaricæ 2, 499 vestigia 1, 403. 407: 2, 123. 356: 3, 4. 310. 321. 390. 529. 673. 1133: 4, 58. 366. 709. 991: 5, 56. 737. 1260. 1445: 6, 421. 747 vestigia retro insti- tuit 4, 474 vestire 5, 952 vestis 2, 51: 4, 1120: 5, 1349. 1417 juventas vestit molli lanugine malas 5, 887	vetere 2, 252 veterem 4, 67 veteres 2, 600: 4, 56: 5, 172. 406. 934 veterino semine 5, 863. 888 vetus gloria 6, 8 vetusta (sing.) 5, 161. (plur.) 1083 cedit vetustas ex- trusa rerum novi- tate 3, 977 vetustas anteacta 3, 985. matura admo- nuit 1052 vetustate 1, 226: 6, 552 vetustatem ex ocu- lis subducere 2, 69 vetusto ætatis spatio defessa 2, 1172: 3, 775 mulier spatio defes- sa vetusto 5, 835 vexamine Mundi magno 5, 341 vexant violento tur- bine flabra vento- rum 5, 318 vexanti turbine rap- tant 1, 280 vexantur percita plagis 1, 1024 vexare 3, 83: 5, 164 vexaret 5, 1179 vexari 2, 3 vexat montes su- premos sylvifragis flabris 4, 276 vexata per ævum in- numerabilibus pla- gis 1, 635 vexata navigia 6, 429 vi 1, 13. 130. 220. 569. 729. 856. 1077: 2, 63. 185. 196. 198. 289. 328. 549. 963: 3, 29. 160. 344. 486. 828: 4, 127: 5, 78. 207. 253. 373. 1144. 1149. 1177: 6, 30. 243. 319. 379. 508. 517. 540. 755 vique 6, 734 sine vi subigente (impellente) 2, 193 via 3, 736: 4, 1265: 5, 103. 273: 6, 638. 1146 viæ (plur.) 2, 1019: 4, 661
--	--	--	---

INDEX VOCABULORUM.

viai (viæ) 1, 407. 1040 : 2, 249 : 3, 497 : 4, 824 : 5, 738. 1123 amittunt vera viai 1, 660 prima viai 1, 1068 cuncta viai (cunc- tas vias) 5, 738 viam 2, 129 : 3, 1042 : 5, 521. 712 : 6, 26. 199. 548. 1262. vitæ 2, 10 viamque 1, 82 viarum 1, 957 : 2, 626 : 5, 1205 : 6, 331. 993 strata viarum 1, 316 : 4, 417 viarum flexus 3, 586 clausa viarum 4, 616 recta viarum ostia 4, 91 vias 1, 374 : 2, 406. 725 : 4, 973 : 5, 442. 1447 : 6, 625. 1048. 1138. lethi 2, 916. oculorum 4, 345. 352 viasque 4, 654. 946 : 6, 983. 1265 ngua vibrante 3, 657 vicina (plur.) 1, 897 : 6, 458. 1017 vicinum 4, 931 victa (sing.) 2, 605 : 5, 1270. (plur.) 1, 856 : 5, 110. 1103 victæ (plur.) 1, 1081 victor 1, 76 victoria 1, 80 victos 5, 1320 victosque 5, 1049 victu 4, 634. 1142. 1251 de victu certant 5, 1081 victum (subst.) 1, 592 : 5, 802. 1079. 1104 : 6, 9 victus (adj.) 1, 104. 618 : 3, 1010 : 5, 344 viduata (plur.) ma- nuum 5, 878 vietam vestem 3, 386 vigeant 3, 259. 284 vigeat 5, 533 vigeant 5, 1106. 1111. 1403 vigeat 5, 1397	vigente mente 1, 924 herbæ rore vigentes 2, 361 vigere 4, 1149 : 5, 306. 1297 vigeret 4, 31 : 5, 1056 reserata viget geni- talis aura Favoni 1, 11 lætitia viget animus 3, 151 vigilamus 4, 763 vigilans stertis 3, 1061 vigilante animo 5, 1169 vigilantes 4, 976 vigilantibus 1, 133 : 4, 37 : 5, 1404 vigilare 1, 143 : 4, 457. 1173 vigilat 4, 762 vigiles (nom.) 5, 1407. 1435 viis 6, 1221 viis oris expletis 4, 536 viis directis 4, 613 tetigit limina villæ 3, 1078 villam 3, 1076 vim 1, 287 : 4, 497 : 5, 416. 1032 : 6, 180. 446. 819. 915. 953. 999. cupidam equorum 2, 265 vina 1, 391 : 6, 230 vincam consurgere 1, 697 vincat 4, 1112 vincebant 5, 967 vincendi 5, 1346 : 6, 47 vincere 2, 954. 955 : 3, 961 : 4, 483. ver- bis 5, 734 vincere possis in- teriisse 6, 708 vinci cernis lapides ab ævo 5, 307 vincla 6, 355. 915. 1069 vinclis 4, 1195 : 5, 874. 1311 vinclum 3, 598 vinco fieri 2, 747 vinctaque (plur.) 5, 840 vincti (plur.) foedere 3, 417 vinctos 4, 1200 vincula amicitiai 3, 83	vincunt 1, 487 vindicat 3, 894 vinetaque læta 2, 1157. collibus 5, 1371 vini 3, 475. 481 : 6, 234. 805 vinxit 4, 1195 violare 4, 138. 465. 508 : 5, 1019 violari 6, 70 violarint (violave- rint) 2, 614 violat 3, 21 : 5, 1154 violenta vis leonum 3, 297. viri vis 5, 962 violentia 2, 621 : 4, 1109 : 5, 1225 violentia 3, 481. 741 violentis 5, 504. 1269 violento 3, 824 : 5, 218. 369. 1230 : 6, 419 vir 4, 818. 1275 virentes campos 1, 19 vires (nom.) 1, 577 : 2, 134. 877. 1130. 1161 : 3, 598 : 4, 866. 986. 1114 : 5, 315. 380. 410. 625. 884. 1016. 1216. 1239 : 6, 341. 1154. 1202 viresque (nom.) 2, 557 : 5, 111 virescat de nihilo re- nata copia rerum 1, 675 virescere 1, 758 virescunt 1, 253 virgineos comtus 1, 88 Triviai virginis 1, 85 virgulta 5, 933. 1365 virgultaque 5, 788 viri 3, 372 : 4, 1186. 1263 : 5, 621. 962 tetri viri 2, 475 viribus 1, 288. 970 : 2, 273. 1120 : 3, 450. 452. 493. 784 : 4, 540. 1147 : 5, 817. 1097. 1110. 1173. 1176. 1269 : 6, 558. obtusis 3, 453 viridantes 2, 33 : 5, 1395 viridanti colore 5, 873 viridemque 5, 781	virides saltus 2, 355. smaragdos 804 viridi colle 2, 322. cum luce Smaragdi 4, 1119 : 5, 949 ferro privati parte virili 6, 1207 virile 4, 1202 : 5, 1355 viritim 2, 1170 viro 1, 730 : 5, 1010 viro 2, 852 : 6, 29 primavirorum (pri- mi viri) 1, 87 viros 5, 999. 1353 virtus 1, 141 : 5, 856. 861 virtute 2, 641 : 5, 964 virtutem animi a- crem irritat 1, 71 virum (sing.) 6, 5. (virorum) 1, 96. 729 : 2, 328 : 4, 1225 : 5, 312. 329. 997 : 6, 241. 722. 1107 virus 1, 720 : 6, 635 virus 1, 720 : 6, 635 virus aquarum per- colatur 5, 270 vis (nom. sing.) 1, 73. 223. 239. 244. 248. 272. 486. 725. 1050 : 2, 215. 277. 303. 306. 540. 544 : 3, 8. 171. 272. 278. 280. 297. 398. 451. 475. 491. 498. 582. 637. 638. 645. 747. 763. 765. 772. 791. 827 : 4, 327. 425. 492. 669. 886. 915. 1034. 1165 : 5, 28. 135. 185. 208. 398. 414. 558. 561. 564. 773. 879. 962. 1151. 1225. 1232. 1285 : 6, 70. 127. 136. 144. 237. 280. 294. 298. 299. 308. 309. 314. 318. 324. 327. 353. 430. 436. 509. 529. 549. 559. 577. 581. 591. 602. 664. 692. 758. 802. 815. 824. 830. 889. 916. 955. 1090. 1096. 1126. 1150. 1222. 1280. (plur.) 3, 265 fortis equi vis 3, 8 promissa canum vis 4, 685
---	--	---	--

INDEX VOCABULORUM.

<p> fida canum vis 6, 1220 visque(nom.)2,1071 vis multas possidet 2, 586 turbida vis animai 6, 693 visat 1, 116 viscera 2, 668. 963 : 3, 218. 249. 273. 301. 337. 376. 565. 691 : 5, 926. 991 viscere 3, 267. 719 visceribus 1, 837 : 2, 904 visceris 5, 901 viscus 1, 837 fugitabant visere ad ægros 6, 1236 visitque exortum lumina solis 1, 5 visu (visui) 5, 102 visu acria (oculis asperiora) 4, 713 visum (subst.) 4, 106. 291 : 6, 165 visumque (subst.) 4, 234. 695. 733 : 6, 923. lacessant 4, 218. 733 visus (subst. sing.) 4, 275. (plur.) avidos in te pascit 1, 37 vita 1, 63. 810 : 2, 53 : 3, 66. 121. 128. 333. 403. 408. 421. 890. 948. 971. 981. 992. 995. 1008. 1027. 1036. 1059 : 4, 509. 510. 1253 : 5, 16. 39. 64. 175. 179. 228. 351. 885. 995 : 6, 78. 1209. vomenda 828 vitaque 3, 558. 954. 984 ex usu, vitaque reperta 4, 850 vitabant 5, 967 vitæ 1, 106. 228 : 2, 15. 172 : 3, 2. 63. 79. 254. 546. 591. 681. 861. 912. 956. 1055. 1091 : 4, 1179 : 5, 9. 21. 180. 987. 1150. 1448 : 6, 4. 825. viam 2, 10. regimen 3, 95 vitæ depactus(fixus) terminus 2, 1086 plenus vitæ conviva 3, 951 vitai (vitæ) 3, 397. </p>	<p> 943. 969. 1020. 1090. 1097. 1106 : 5, 209. 225 : 6, 774. 1151. 1237. copia 814 vitai claustra resolvat 1, 416 quasi cursores vitai lampada tradunt 2, 78 reddita vitai mors, (mors cum vita commutata) 4, 765 vitai pausa(vitæ cessatio)interjecta est 3, 872 vitalem 2, 889 : 3, 100. 216. 526. sensum 635. voltum 655 vitales 2, 716. 940 : 3, 346. 406. 559 : 6, 1225. motus 2, 947. venas 1118 vitales animæ nodos e corpore solvit 2, 949 vitali 2, 914 : 5, 126 vitalia 6, 771. 1092. rerum 2, 575 vitalibus 3, 576 : 5, 855 vitalis motus 2, 954. ventus 3, 129 vitaliter animata 5, 146 vitam 2, 960. 996 : 3, 38. 42. 171. 257. 323. 398. 469. 549. 769. 882. 1070. 1100 : 4, 829. 1275 : 5, 11. 170. 930. 1116. 1121. 1153. 1174. 1423. 1433 : 6, 3. 10. 1196. 1222 vitam edere (mori) 6, 1256 vitamque 1, 196. 579 : 3, 932 : 5, 802. 1079. 1104. serenam 2, 1093 vitanda(plur.) 6, 779 vitandi 5, 43 vitantque 4, 325 vitarat 6, 1197 vitare 2, 558. 916 : 3, 86 : 4, 512. 844. 1139 : 5, 842. 955 : 6, 408 vitareque 4, 822 vitat 4, 1066 vitia 4, 1145 vitata (sing.) animi potestas 3, 674 </p>	<p> vitigeni liquoris laticem 5, 15 vitigeni latices 6, 1070 vitiis 3, 733 vitio 6, 17. 1068. vertere 5, 1356 vitium 4, 387. 827 : 6, 16 vitri 4, 606 vitroque 6, 990 vituli (plur.) 4, 57 vitulo 5, 1033 vitulorum 2, 364 vitulus 2, 352 viva (plur.) 2, 878. 963 : 5, 39. 989. 991 : 6, 887 vivam (nom.) 2, 617 vivant labentes ætheris ignes 1, 1033 vivata (vivida) potestas 3, 410. 557. 680 vivebant 6, 1207 vivendo 1, 203 : 3, 961. 1094. 1103 viventequæ 3, 554 vivere 1, 203 : 3, 102. 511. 684. 786 : 4, 1159 : 5, 17. 130. 870. 959. 1117 vivescit 4, 1061. 1131 vivi (verb) 5, 18 vivida vis animi 1, 73. tellus 179 vivit 3, 303. 406 : 5, 539 vivo (nom.) 2, 702 : 3, 1059 viva videns vivo sepeliri viscera busto 5, 991 ex vivo Centauri(ex vivente Centauro) 4, 743 vivos 2, 870 : 4, 42 vivum 4, 771 vivunt 2, 75. 663 : 3, 50 vivus 3, 892. 899 viximus 4, 1166 ulcera tetra 5, 993 ulceribus 6, 1146. 1164. 1198. 1269 ulcisci 5, 1148 ulcus 4, 1061 umbra 4, 365. 374. 381. 383 : 6, 783 umbram 4, 370. 541. ducere late 140 umbrantes floribus Matrem 2, 628 umbras 3, 305 : 4, </p>	<p> 42. 342. 379 : 5, 763. 787 umbris 5, 640. 972 : 6, 864 flexis mucronibus unca 2, 427 uncis unguibus 5, 1321 uncisque 5, 31 unco sæpe labro calamos percurrit hiantes 4, 592 : 5, 1406 uncus aratri ferreus vomer occulte decrescit 1, 314 undæ (plur.) 1, 375. 381 : 3, 493 undas 1, 1074 : 3, 841 : 4, 423 : 5, 273 : 6, 256. 403. 434. 638. 717. 881. 891. 894. 1171. ærias sol diverberat 2, 151 undis 1, 289. 720. 721. 1030 : 4, 220. 434 bis. 439 : 5, 223. 375. 1003 : 6, 436. 622. 728. 925. 1075. mollibus 2, 375 unguenta 4, 1118. 1125 unguenti spiritus 3, 223 unguentum 6, 974 ungues 3, 527 : 5, 1282 unguesque 5, 1037 unguibus 5, 32. 1036. 1321 unguiculosque 6, 947 unguit 4, 1172 ungula ferrarum fissas 4, 685 uniter 3, 851 : 5, 538. 556. 559 uniter apti (compacti in unum quid) 3, 851. 858 universum (adj.) 4, 263 sedare vocabant 5, 943 vocabula 5, 1041 vocamen 2, 656 vocamus 1, 370. 427. 440. 508. 1073 : 3, 94. 140 : 4, 34 vocant 6, 908 vocantes 2, 318 vocantur 6, 740 vocare 1, 54. 459. </p>
--	--	---	---

INDEX VOCABULORUM.

482 : 2, 654 : 4, 715 : 5, 1085 vocat 5, 525 voce 1, 913 : 3, 966 : 4, 550. 580. 715 : 5, 1057. 1089 : 6, 1243 vocem 2, 833 : 3, 944 : 4, 529. 544. 563 vocemque (nom.) 3, 156 voces (nom.) 1, 302. 355. 491 : 2, 330 : 3, 157. 168 : 4, 222. 537. 551. 569. 581. 601. 615. 1217 : 5, 338. 1059. 1080. 1087. 1378. 1405 : 6, 228. 951 vocesque (nom.) 4, 989 : 5, 1172 vocibus 2, 367 : 4, 611 : 5, 994. 1021. 1043. 1045. 1065. liquidis 2, 145 vociferantur carmi- na 1, 733. æra claustris restantia 2, 450 ratio tua cœpit vo- ciferari 3, 14 res ipsa vociferatur 2, 1050 vocis 3, 495 : 5, 1054. 1069 : 6, 1146. as- peritas 4, 561 vocitamus 6, 297 vocitant 2, 611 vocum 4, 572. pri- mordia (atom) 534 volabant 5, 490 volamus velis 4, 391 volando 6, 304. 450 volans 3, 783 : 6, 86. 382 volantes 2, 206. 821 : 3, 387 : 4, 1004 : 5, 254. 1190 : 6, 96. 103. 113. 483. 611. 742. 833 volantum (avium) corpora 2, 1082 volare 1, 971 : 4, 140 : 6, 1094. in cœli templa 1, 1063 volarent 4, 843. cor- pora 6, 485 volat 6, 327. 333 volatile telum 1, 969 volebant 5, 1246 voles 2, 490 volgata (volitantia) per malos vela 4, 75	magnum volgata per ævum 5, 428 volgi (vulgi) 1, 316 : 2, 622 : 5, 1138 volgivaga 4, 1064 volgivago (vulgiva- go) more ferarum vitam tractabant 5, 930 volgo (vulgo, adv.) 1, 239 : 2, 215. 337. 723 : 3, 267 : 4, 73. 86. 587. 704 : 6, 521 volgum turbamque animantum 2, 919 volgus (vulgus) 1, 944 : 4, 20 volitant 3, 732 : 4, 36. 86 volitantibus spoliis vepres auctas 4, 60 volitare 1, 951 : 2, 380 : 4, 42. 222 volitent 2, 1054 : 3, 33 : 4, 28 volnera 4, 1063 : 5, 996. 1196. 1302. vitæ 3, 63 volnera vasta sere- bant 5, 1289 volnere recenti tor- tari 3, 661 : 4, 1113 dabant in terram volnere victos 5, 1320 volnere violento de- mit honorem ima- ginibus 6, 419 volneribus 5, 1335 volnus 4, 844. 1042 æternum sub pec- tore volnus 2, 638 volta (vultus) 4, 1206 volum 3, 164. 655 volutrique (vultu- resque) cadaveri- bus ducuntur 4, 684 volutus 3, 468. 594 : 4, 1217 volutus furiosus et acer 6, 1182 volvatur 5, 976 volvat se fluctus o- dorum 4, 679 volubilibus figuris creata 3, 191 volubilis procursus 2, 454 volucremque (adj.) soporem 4, 996 volucres (subst.) 2, 144 : 3, 893. 997. 1006 : 4, 1001.	1290 : 5, 32. 799. 823. 1077. variæ 2, 344 volucris (adj.) lu- mine loca tingunt 6, 172 volucris (adj.) 4, 204 volvebat tetrum o- dorem 6, 1152 volvenda (sing.) glans plumbea 6, 178. (plur.) sidera Mundi 5, 515 volvenda ætas 5, 1275 volventem 6, 380 volventes flumina fontes 2, 590 : 6, 344. solis per cœ- lum lustra 5, 929 volvere curarum in pectore fluctus 6, 33. 540 volvere irarum fluc- tus 6, 73 volvere vitalis aëris auras 6, 1226 volverunt (a volvo) 5, 1346 volvi 3, 77 : 5, 82. 1188 volvier 5, 715 volvit 6, 691. aëra 4, 287 volvitur 3, 1015 : 6, 371. 393 voluntas 2, 257. 261. 276 : 3, 46. 175 : 4, 881. 981. 1039 ex animi voluntate procedere 2, 270 voluntatem nostram simulacra tuentur 4, 782 voluptas 1, 1. 141 : 2, 3. 258. 965 : 3, 28. 251. 1094 : 4, 631. 633. 1068. 1074. 1078. 1194. 1201. 1256 : 5, 179. 1432 : 6, 93. 388 dia (divina) volup- tas dux vitæ 2, 172 voluptatem 2, 967. liquidam, puram- que 3, 40 : 4, 150 voluptatis 4, 1107 volulent 3, 241 volvunt 6, 522. 643 vomenda (sing.) vi- ta 6, 828 uncus aratri ferreus occulte decrescit	vomer in arvis 1, 315 vomere (nom.) 1, 212 : 5, 211 sursus versus 2, 188 quoque versus 2, 1052 vortex 6, 276. ig- neus 297. venti 443 votis nectere vota 2, 1201 votis adit Divam pacem, ac prece quæsit 5, 1228 vox 4, 536. 558. 566. 569. 603. 607. 617. 694. 703. 704. 796 : 5, 1056 : 6, 1243 vox in aures insinu- ata 4, 527 vox præterradit fau- ces 4, 531 urbe 6, 1276 urbem 3, 1080 : 6, 1138. 1257 urbes 1, 256 : 2, 607. 624 : 5, 341. 413. 1107. 1161. 1236 : 4, 586. 589. 595 urbis 4, 354 urere 4, 872 : 5, 900 urgere 6, 191 urgerive 3, 906 urgeris 3, 1064 urget 3, 995 : 6, 480. 511. 557 urive 3, 900 urit corpore serpens ignis 6, 660 urit 6, 150 usi (plur.) 5, 1045 usu 4, 850 usu (usui) datur 3, 984 usum (subst.) 4, 833 usurpare 1, 55 usurpare oculis fri- gora (cernere) 1, 302 usurpare sensibus 4, 972 usus (subst. plur.) 4, 839 : 5, 1286. 1450 : 6, 9. (opus) 1, 185. 220 : 4, 829 quod foret usus (o- pus) 5, 842 non est ut (non est causa cur) 2, 495 est ut (est ratio cur) 3, 738 ut si (quasi) 4, 991 : 6, 151. 759 utare 1, 871
---	--	---	---

INDEX VOCABULORUM.

ut est oris extremis cunque notata (ut- cunque) 5, 583 utendi 4, 840. 849 uteri (plur.) 5, 806 utile 1, 332 : 3, 735 utilis 3, 208 utilitas expressit nomina rerum 5, 1028 ex utilitate sua com-	mendata 5, 858 utilitatem 4, 25 : 5, 871 : 6, 893 vertere in utilitatem 6, 1169 utilitatis 4, 852. 855: 5, 868. 1047 utuntur 4, 1098 uvas autumnno fun- di sudante videmus 1, 176 fluctifrago suspensæ	in littore vestes u- vescunt 1, 307 vulnere 1, 35 vulpes (plur.) 5, 861 dolu' vulpibus et fu- gacervis a patribus datur 3, 742 vultu 5, 839 : 6, 405. 407 vultuque 3, 294. 467 vultus 4, 1027	altitonans Vultur- nus 5, 744 uxor optuma 3, 907 uxores 4, 1232. 1249. 1261 uxoribus 4, 1263 ZEPHYRI (plur.) 5, 1381 pennatus Zephyrus Veneris prænun- tius 5, 737.
---	---	--	---

FINIS.